

20

66

DECE
A

Lorenzo Gomez Miran
D

1100

T. 158309

E. 119407

NONNULLÆ

I N

VARIA JURIS CANONICI CAPITA
SALMATICENSES ELUCUBRATIONES.

AUCTORE

DOCT. D. DOMINICO NICOLAO ESCOLANO.

J. C. GADITANO.

In Celeberrima Salmanticensi Academia, ejusdem Juris publico
Professore, & pro obtinendis in eadem Universitate
Cathedris antiquiori Decertatore.

DICATÆ

Anno

1748.

EXCELLENTISSIMO VIRO PRINCIPI
DOM. D. JOSEPHO DE CARBAJAL ET
Lancaster.

CUM PRIVILEGIO.

VALLISOLETI: Ex-Typographia Congregationis Bonę Mortis.

INSTITUTO VITICO ENOLOGICO
D. JOSEPHO

W. MA. JURIS CANTON CHICLA
D. JOSEPHO

LAUTON

DOCT. D. DOMINICO VILLORES
J. C. GUSTAVO

El presente documento es una copia de un original que se encuentra en el archivo de la Universidad de Chile. Este documento es propiedad de la Universidad de Chile y no debe ser distribuido o reproducido sin el consentimiento escrito de la Universidad de Chile.

DICATE

DOM. D. JOSEPHO

UNIVERSIDAD DE CHILE
1902

EXCELLMO. VIRO PRINCIPI
D. D. JOSEPHO

DE CARVAJAL ET LANCASTER, &c.

OLIN IN REGIA PINCIANA
Cancellaria Judici Integerrimo, In-
dici Senatus, ac ejusdem Camerae
Senatori dignissimo, ac meri-
tissimo Guver-
natori:

SUPREMI TANDEM STATUS CONSILIJ
Decano, ac rerum omnium ad status ra-
tionem spectantium fidelissimo
Ministro.

*Enerrimus, totque de titulis
debitus amor, quo clarissi-
mum Virum D. Dominicum
de Escolano, olim mihi stri-
ctissimo conjugij foedere co-
pulatum, & viventem pro-
sequuta sum, & amissum
 flere non destiti, in eam me
 cogitationem impulit, Vir Excellentissime, ut ipseus*

memoriam novis , utcumque possem , splendoribus ad
posteror traducerem. Atque ita fieri posse judicabam,
ut viduitatis meae tedium , & angorem paulisper in-
mitterem , & pridem inflictò , nondum tamen ob-
ducto vulnere medicam manum adhiberem. Hæc me
potissimum ratio movit , ut vividissimam ipsius ima-
ginem , Lucubrationes nimirum , quas in Jus Canoni-
cum felici calamo , & nitentissimis curis exaratas,
ac typis vulgatas reliquit , in medium iterum nova lu-
ce polucerem , ac secundis prælis subjicerem. Sed cum
hoc operum genus non ita fidenter suæ se se digni-
tati committat , ut sine potenti aliquo patrocinio pu-
blicam lucem aspicere non pertimescat ; istud huic
operi præ alijs faustissimum accidit , quod nihil ip-
sis de patrono fuerit deliberandum. Tot tibi nomi-
nibus , Princeps Excellentissimè , debitæ sunt Lucu-
brationes istæ , ut vel primo occurso omnem du-
bitandi materiem præcideris. Auctoris defuncti ge-
nium sequitur opus , & quò illud absdubio superstes
direxisset , innato pondere vergit. Escolanum in Re-
gia Pintiana Cancellaria Senatorem , tunc temporis
& ipse Senator , optimè nosti , ac pro tua in littera-
tos omnes observantia honorificè prosequutus es ; quod
ille si minus condignis obsequijs , grato saltè animo
demereri non destitit. Id ego longissima cum ipso
consuetudine , ac intimo convicta edocta asseverare
possum , Escolanum nimirum adeò fuisse virtutum
tuarum æquum aestimatorem , ut inter eos , quorum

amicitiam tua tibi merita peperere, difficile reperias, qui sincerioribus te benevolentiae signis excoluerit. Tuas ille laudes nunquam intermissit, & ut erat tui observantissimus, quotiès à te vidit (videbat autèm sæpissime) laude dignum aliquid geri, numquam sua commendatione fraudavit. Tuam vivendi rationem ad religionis, & honestatis normam exactissimam, tuam in loquendo gravitatem, in agendo solertiam, & æquitatem in jure dicendo sedulâ cogitatione perpendens, jam ex tunc nescio, quid de te magnum prestolabatur. Nec ipsum sefellit præsage mentis augurium; quippè non levi aliquo blandientis animi motu, sed solidissimis virtutum tuarum fulcris innixum. Non solius Escolani judicium hoc fuit, sed etiàm eorum, qui tantam in Viro Principe Generis claritudinem tantæ morum gravitati, ac tanto sapientiæ splendori felici sædere conjunctam non semèl demirati sunt. Vix juvenutem excesseras, cum ex veteri, Maiorique Divi Bartholomæi Collegio, cui, & toti Salmanticensi Academia maximum splendorem contuleras, Vallisoletum destinatus, Senatoriam Togam, quam canis non poteras, virtutibus exornabas, & Senatorem, vel in Lacedæmonum Senatu non spernendum, refferebas. Quanta in tam arduo munere integritas! Quanta sollicitudo! Nec tua te virtus ibi diutiùs immorari permisit, sed per honoratissima Togæ munera certim te conduxit, & Indico Senatui, ac ejus Ca-

me-

meræ prius concessum , ipsius te deindè Governato-
rem constituit. In Comitijs Franco-furtensibus pro
defuncto Rege legatione functus , quantum illi Ce-
leberrimo totius Europe Theatro gravitate , pruden-
tia , ac rerum gerendarum vastissima comprehensione
preluseris , tua quidem virtas dissimulare , sed ad-
stantium omnium , etiàm externorum demiratio tace-
re non potuit. Augustissimus tandem Rex noster
Ferdinandus , cui præ ceteris omnibus cordi semper
erit suavis , ac pacifica suorum subditorum gover-
natio , supremo te statûs Consilio Decanum præpo-
suit ; rerum omnium ad Regni , & status rationem
pertinentium Ministrum creavit , atquè ità in mag-
nam te curarum partem adscivit. Opportuna hæc pru-
dentissimi Regis electio bonos omnes incredibili leti-
tia cumulavit , & per universam Hispanicam ditio-
nem spes omnium altiùs erexit. Movit optimè for-
tissimus iste duplicis orbis Atlas , cuiusnam hunc
vastissimi huius Imperij pondus committat , tan-
diùque scit , non nutaturum , quandiù robustissimis
tanti Herculis viribus suffulciatur. Jam verò in su-
premo honoris apice constitutus quàm egregiè com-
muni omnium expectationi respondeas , quamquè ad
modestie , & virtutis amissim te gesseris , enar-
rent ij , qui experiuntur , & sentiunt , cum certè
vix ullus sit , qui non sentiat , & experiatur. In
præcavendis , quæ imminet , aut leniendis , quæ
iàm evenere , malis , mens tua quàm solers ! In boni
communis prosequatione studium tuum quàm vigi-
lans !

lans ! In sedandis dissidentium iurgijs manus tua quàm
provida ! In gratijs erogandis desiderium tuum quàm
efficax ! In pœnis infligendis , si quando infligendæ
sunt , cor tuum quàm dolens ! Hac tamen lege virtutem
hanc regis , & temperas , ut salva lenitate , justitiae
jura sacra , rectè custodias. Nullius acceptator
personæ , singulis unus est , & ut omnium utilitatì
consulas , nocturnis vigilijs , diurnisque laboribus non
parcis , uni tibi forsàm iniustus , ut ceteris justissimum
te præbeas. Omnibus , cujuscumque conditionis
sint , ad te patet accessus ; & quos fortasse deterrere
poterat præcelsa tua dignitas , allicit , & compellis
suavi quadam violentia permixta dignitati suavitatis.
Unicuique animum tibi suam exponendi libera facultas ,
finemquè dicendi habet , quem ille fecerit , non quem ipse
præfixeris. Qua enim benevolentia non excipis ! Qua humanitate
non audis ! Qua beneficentia non solaris ! Nemo tam
pavidus , quem fortiter in spem non erigas. Nemo tam
consilij inops , cui clementissimè non subvenias. Nemo tam
decors , quem vel amici lenitate non corrigas , vel
judicis integritate non flectas. Hæc tamèn omnia ,
quantacumque sunt , quæ certè sunt maxima , minimè
in te fastus , aut elationis occasio. Animo tuo
profundè insedisse videtur , quod olim Symmachus :
Quantò maior eris , tantò moderatior esto. Atque
ità factum est , ut eum dignitate , ac merito ceteros
antecellas , modestia tamèn , ac comitas tua , meritum ,
dignitatemquè supergrediatur. Talis cum sis viventibus ,
soli te mortui durum , & austerum experiantur ?

Abſte Eſcolanus igitur olim vitâ ſunctus , redivivus ,
& optima ſui parte ſuperſtes , te Mæcenatem am-
bit , te Patronum quærit. Illum ea benignitate , qua
omnibus es , excipias : ac ne tibi devinctiſſimam in
clientelle , ac protectionis tuæ honorem evehas , de-
miſſiſſimè precor. Cui ego ampliffimo ſanè beneficio,
quod equidè , quæ tua eſt ſuaviſſima humanitas ,
aſſequunturam me ſpero , id unum rependam , quod
meæ tenuitatis eſt : vota ſcilicèt mea cum honorum
omnium votis conjungam , ut Te in magnum Hiſ-
panicæ Monarchiæ decus , & utilitatem plurimam
Deus O. M. ſoſpitem , & incolumem diutiſſimè
ſervet. Matriti die

Excellme. Domine

Excellentiſſima Dominationis veſtræ humillima Client

D. Ana Joſepha de Arana.

GENSURA DOCTISSIMI, AC ERUDITISSIMI D. DOCT.

D. Andrea Diaz Romero del Portal, D. Jacobi Stemmate insigniti, in Regio Militari Collegio alumni, & apud Salmanticenses Cathedra Decreti meritisimi Antecessoris.

X commissiōe Ordinarij Salmanticensis hujus Diocesis, qua potui animi intentione, diligentiaque evolvi, perlegi librum hunc, cui titulus est: *Nonnulla in varia Juris Canonici capita Salmanticenses Elucubrationes*, Auctore Doct. D. Dominico Nicolao Escolano, in Inclyta Salmanticensi Academia Juris Canonici publico

Professore: Censorisque munus suscepturus, vereor ne meum de tam præclaro opere judicium doctissimorum censuram incurrat. Etenim, si quæ aperte, ac libere dici debent, hujus modestissimi viri causa prætereunda duxerim, non ego satis videor instituto meo facturus. Si verò (qua ego sum ingenuitate) animi sensum aperiam, sine dubio tenuis mea facultas mihi damno vetetur; neque satis præclare sentire de tam excellenti opere videbor. In te adeò salebrosa non aliud agam, quàm ut Mercurialis instar statuæ digitorum intendam, & optantibus veram interpretandi methodum inire, rectam, planam, & expeditam demonstrarem. Quicumque igitur ea velit insistere, verset has Prælectiones diligenti cura: ibique discet, res clarè proponere, in partes justas dividere, latentes explicare definiendo, obscuras elucidare interpretando, ambiguas subtiliter distinguere, postremò ita omnia pertractare, ut falsum à vero facillimè discernatur. Hæc, & plura alia, quæ necesse non est enumerare, diligens Lector in hoc opere mira eruditione fœcundata animadvertet. Quare ita elucubrationes istas publica luce dignas existimo, ut magnas earum Auctori gratias habendas putem, propterea quòd Elucubrationes suas publicæ utilitati non invidet; sed studiois

omnibus perfrundas permittat. Est præterea quòd Hispanorum zelus hic exaltet, quòd dam Janseniana Factio abominandis impij Quesnelli erroribus christianas aures offendit, videamus apud nos ita vigere constantem, perpetuumque Catholicæ Fidei tenorem, ut vel in subitaneis scriptis sint animi paratissimi ad hæreticorum insaniam pie, ac solidissimè demonstrandam. Quapropter Elucubrations has jure merito, morumque bonorum incremento prælo mandari debere censeo. Salmanticæ, in hoc Regio Jacobæo Militarari Collegio, die 10. Julij. Anno Domini 1722.

Doct. D. Andreas Diaz Romero del Portal.

LICENCIA DEL ORDINARIO.

NOs el Licenciado Don Blas de Tamayo, Provisor, y Vicario general en la Ciudad, y Obispado de Salamanca, por el Ilustrissimo Señor Don Silvestre Garcia de Escalona, Obispo de dicha Ciudad, del Consejo de su Magestad, &c. Por la presente, y por lo que à Nos toca, damos licencia à qualquier Impresor de esta Ciudad, para que guardando las Leyes, y Pragmaticas de estos Reynos, pueda imprimir un Libro intitulado: *Nonnulla in varia Juris Canonici capita Salmanticenses Elucubrations*, compuesto por el Doct. Don Domingo Nicolàs Escolano, del Gremio, y Claustro de la Universidad de esta Ciudad, Professor, y Opositor mas antiguo à las Cathedras de Sagrados Canones de ella, sin por ello incurrir en pena alguna, atento de nuestro mandado ha sido visto, y examinado dicho Libro, y no contener cosa, que contradiga à nuestra Santa Fè Catholica, y buenas costumbres. Dada en Salamanca à 28. de Julio de 1722.

Lic. D. Blas de Tamayo.

Por mandado del Señor Provisor

Juan Moziño.

Not.

CEN

CENSURA DOCT. D. MATHIÆ CHAFREON,
Vespertine Sexti Cathedræ in hac Salmanticensi
Academia Moderatoris, necnon in eadem Sacrorum
Canonum Prudentiæ Decani.

Egio Supremi Castellæ Senatus
mandato dicto audiens legi, ac
perlegi libentissimè Salmanti-
censes Elucubrations in non-
nulla Juris Canonici capita,
quas nuper scripsit in lucem da-
tus D. Dominicus Nicolaus
Escolano, Juris Pontificij in hac
nostra Academia Doctor, pro-
que obtinendis Cathedris anti-
quior Antagonista, vir sane om-
nigena eruditione, ac disciplina instructus, & post pro-
bè, ac diligenter, qua potui animi intentione, discussas,
inveni non modò nihil in eis esse, quod sacris fidei dog-
matibus, ac bonis moribus, Regijs vè juribus adversetur,
sed imò utiles apprime futuras, & juventuti, & doctio-
ribus, hac præsertim tempestate, qua etherodoxa Janseni,
& Quesnelli adversus supremam Pontificis potestatem
doctrina, in totius Ecclesiæ Catholicæ perniciem ne in
dies serpat, ac progrediatur, non sine causa vereri possu-
mus. Cui malo totis quàm valet nervis conatur Auctor
obstiterè, Quapropter obstare nihil censeo quominus lu-
ci publicæ committantur, imò verò gratias Auctori re-
ferendas esse. Ita sentio, salvo, &c. Salmanticae die 12.
Septembris. Anno Domini 1722.

Doct. D. Matthias Chafreon.

PRIVILEGIO.

DON Miguel Fernandez Munilla , Secretario del Rey nuestro Señor , su Escrivano de Camàra mas antiguo , y de gobierno del Consejo. Certifico , que aviendose visto por los Señores de èl , el Libro intitulado : *Nonnulla in varia Juris Canonici Capita Salmanticenses Elucubrations* ; su Author Don Domingo Nicolas Escolano , difunto , Ministro que fuè de la Chancilleria de Valladolid , que con licencia de dichos Señores , coneedida à Doña Ana Josepha de Arana , su Viuda , como Madre , Tutora , y Curadora de las personas , y bienes de sus Hijos menores , ha sido reimpresso ; tassaron a seis maravedis cada pliego ; y el referido Libro , parece , tiene cinquenta y siete sin Principios , ni Tablas ; que à este respecto importa trescientos y quarenta y dos maravedis ; y al dicho precio , y no mas , mandaron , se venda ; y que esta Certificacion se ponga al principio de cada Libro , para que se sepa el precio , à que se ha de vender. Y para que conste , lo firmè en Madrid à veinte y seis de Mayo de mil setecientos y quarenta y ocho.

Don Miguel Fernandez Munilla.

FEE DE ERRATAS.

HAllo conforme al antiguo Impresso , que rubricado , y firmado al fin , sirve de Original , el Libro intitulado : *Nonnulla in varia Juris Canonici Capita Salmanticenses Elucubrations* , su Author Don Domingo Nicolas Escolano , Oydor que fuè en la Real Chancilleria , de Valladolid , à excepcion de tal qual errata , muy facil de notar , como en la Pag. 197. num. 16. lin. 8. *speciem* , lee *speciem*. Madrid ocho de Mayo de mil setecientos y quarenta y ocho.

*Lic. Manuel Ricardo de Rivera ;
Correct. Gen. por S. M.*

Doct.

Doct. D. Ildefonsi Fernandez de Quiros apud Salman-
ticenses Juris Casarei publici Professoris, & pro obti-
nendis in eodem Jure Cathedris Decertatoris,
in Auctoris, ac sibi gratissimi con-
laureati laudem.

EPIGRAMMA.

AN licet, *Escolane*, tuas percurrere laudes?
Materia est metricis longior ista modis.

Ergo iuvat clausis digitos adiungere labris,
Dum tibi grande decus docta Minerva sonat.

Te tamen (heu superi!) iam dudum adversa sequuntur
Oblivia immeritum. Docta Minerva fleat.

Proh! Summis inimica Viris fortuna! Sed esto
Interea meritis ipse corona tuis.

Hic liber intrepidus pandet, quæ ferre vererur
In longum calamus, præcipiente metu.

Ipsè etenim vivax, ac carmine maior imago,
Testis erit foelix nominis ipse tui.

*Doct. D. Josephus Flores del Valle, in Salmanticensi Academia
Pontificij Juris publicus Professor, proque assequendis in eodem
Jure Cathedris Antagonista, in laudem Operis charissimi
sui Præceptoris Doct. D. Domnici Nicolai Escolano.*

I Liber, & radijs animos perfunde coruscis,
Quos tibi lucivomus contulit ipse Pater.
I liber; Authorem facies per sæcula notum,
Sit licet ingenio notus; & ore scholis.
Nempe *Escolanum* placido Salmantica vultu
Aspicit, ut Phœbum cernit uterque polus.
Juraque Palladio tutanti pulvere dextra
Ingeminat plausus non sine laude Themis.
Unde liber, radiose liber, decurre per orbem,
Litibus ac dubijs iustus adhære Canon.
Gallica te metuat novitas, tuque impia Sacro
Dogmata *Quesnelli* fulmine tacta premas.

Lic. D. Francisci Antonij Izquierdo, Jure Canonici in Salmanticensi Academia publici Professoris, proque obtinendis in eodem Jure Cathedris Agonista, in laudem Operis, & sui amicissimi Auctoris.

EPIGRAMMA.

Desinat Herculeas urbs Gaditana columnas
Concelebrare, mirum urbis, & orbis opus.
Plus ultra cælamo, quam *Martius* Herculis ensis
Indigena ascendit, sic *Escolanus* agit.
Ille cruentatis sævi *Mavortis* in armis
Plauditur, hic placida pacis in arte nitet.
Littera pro telis huic, strictum cum vulnere ferrum
Doctrina vincit, tam sacer oris honos!
Sed *non plus ultra* clamat, cum nobile Petri
Defendit solium, jusque tenere probat.

D. Isidori Camp. Rubi, & Tort, ex Lelatania Montana
in Salmantino Theatro Juris Civilis publici Professo-
ris, & pro obtinendis in eodem Jure Catbedris antiquo-
ris concertatoris, in charissimi, ac eruditissimi
Auctoris laudem, & libri ab eo
nuper editi.

EPIGRAMMA.

Stemma Herculea, qui suscipis orbis in urbe,
Solis tibi ignivomos Tethys obumbrat equos.
Constitit hic labor, & fulgor: sed foenore pulchro
Oblatum dextro sydere carpe diem.
Tex radiat: Decreta nitent: micat inde Thyara.
Auctori munus cedit Apollo suum.
Nil tibi cum tenebris, Lector. Caducifer ecce
Omnigena Sophia splendida cuncta facit.

IN EJUSDEM ALIUD AUCTORIS ELOGIUM.

E Gregij metam Herculis tu qui conspicias altam
Suscipe *Plus ultra* extulit inde labor.

Condecuit istum *Plus ultra* efferre libellum
Ortus ut Hereuleo construat ipse solo.

Lis igitur tanto Hercule Quesnelliana sopita
Abscedat: monstra abijcit quippe timor.

Nobilis ergo sui mensuram nominis implet,
Obsequitur Musis nominis ergo sui.

IN-

I N D E X

ELUCUBRATIONUM, QUÆ IN HOC OPERÈ CONTINENTUR.

EX DECRETALIBUS.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Perlatum 1. de bis, quæ vi. Pag. 234.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Novit, 13. de Judicijs. pag. 39.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. ad nostram 7. de iurejurando. pag. 335.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Si qui clericorum 1. de clericis conjugatis. p. 367.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Perniciosus 13. de celebrat. Missar. & Sacramento Eucharist. pag. 309.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Majores 3. de Baptismo, & ejus effectu. pag. 69.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Accepisti 2. de sponsa duor. pag. 436.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. fin. de conditionib. appositis. pag. 274.

EX DECRETO GRATIANI.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Gratia 1. caus. 1. quest. 1. pag. 95.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. In apibus 41. vers. Roma. caus. 7. quest. 1. p. 188.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Omnia per mundum. 17. caus. 9. quest. 3. pag. 1.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Præcipue 3. caus. 11. quest. 3. pag. 128.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. De rebus. 22. caus. 12. quest. 2. pag. 200.

ELUCUBRATIO

Ad text. in cap. Si quis oblitus 4. caus. 14. question. 4. pag. 404.

EX CLEMENTINIS.

ELUCUBRATIO

Ad Clement. Si furiosus un. de homicidio voluntario, vel casuali. pag. 151.

AD

AD LECTOREM.

IX aliud, benevole Lector, te
præmonendum censueram, quam
ut titulum, quem huic operæ
præfixi, legeres, & evolveres;
in hoc enim uno ferè ab omni-
bus edocereris. Placuit tamen
aliorum, qui scripserunt, vesti-
gijs inhære: qui, ut claritati
confulerent, nonnulla in gratiam
Lectoris præmittere consueve-
runt. Nec scribendi causas ple-
rique voluerunt omittere, scientes invidos scribentis
animum plerumque detorquere: quod hæc præcipuè tem-
pestate timendum; in dies namque homines in deterius
propendent. Nollem igitur & tu, in his Elucubrationibus
excudendis, inanis gloriæ noævum mihi confingeres; cer-
tus, mentem non esse meam venditare notitiam, quam
summo studio, & industria potui in jure Canonico com-
parare. Sanè, cum multis ab hinc annis ingressus fuerim
harum litterarum curriculum, cumque amplius annos vi-
ginti in Salmanticensi Academia egerim Candidatum, pro
obtinendisque Cathedris sæpè sæpius è suggestu Juris Ca-
nonici, prout sors dedit, enodaverim difficultates; sit,
ut plures elaboraverim Prælectiones, easque non sine la-
bore perfecerim, ac tandem perfectas Clarissimo Docto-
rum Salmanticensium Senatui perlustrandas alacri animo
proposuerim. Hinc, fateor de jure Canonico debui non
mediocriter erudiri: quod & visus sum aliquibus conse-
cutus; ijs, inquam, qui aliàs non iniqui rerum aestimato-
res, in has meas Elucubrationes plus forsan, quam par
erat, meriti contulerunt. Nec tamen adduci potueram,
ut tanti facerem labores hujusmodi, ut quos è suggestu
Salmantinae Academiæ commisseram auribus, prælo da-
tos oculis omnium permitterem; donec parendum fuit
eorum sententiæ, quorum auctoritas vim mihi merito in-
ferre debuisset. Existimarunt scilicet, fore ut communi

non parum deservirent utilitati, præsertim Academicis
Candidatis, qui similia solent desiderare exemplaria, quæ
ipsis in hoc curriculo præferant facem. Cum ergo tot meis
malis, & sumptibus, & per tot annos eorum satis didice-
rim misereri, benè collocatum habebò, quidquid eò ten-
dit, ut longissimam viam brevi temporis spatio decurrant.
Sin verò & alijs fructum aliquem is meus labor attulerit,
duplicatum lucrum sic reportavero. Denique cum in præ-
fatum scopum hæ Prælectiones præcipuè colliment, non
omnes, quas potui, sed earum aliquot volui tantum ex-
cusas; sic enim & fiebat satis Candidatorum voto, & le-
gentium consulebatur fastidio. VALE.

B R E V E

APOSTOLICUM,

QUO SS. D. N.

CLEMENS XI.

PONTIFEX MAXIMUS HUMANISSIME,

ATQUE HONORIFICENTISSIME.

RESPONDET EPISTOLÆ

UNIVERSITATIS

SALMANTICENSIS

AD EUNDEM SS. DOMINUM

scriptæ circa justissimam, atque
venerandam sanctitatis ejus

Constitutionem, quæ inci-

pit Unigenitus Dei

Filius.

B. P. F. V. E.

ABOSTOLICUM.

CLEMENS XI.

DOTLEY MAXIMUS HUMANISSIME

ALIQVE HONORABILISSIME

UNIVERSITATIS

AD EUNDEM SS. DOMINUM

capitulum in unum collegium adque

universitatem hanc hanc

Contra nonnulli hanc hanc

hanc hanc hanc hanc

hanc

DILECTIS FILIJS RECTORI,
Professoribus, ac Moderato-
ribus Universitatis Sal-
manticensis.

CLEMENS
PAPA XI.

*Dilecti Filij salutem, & Aposto-
licam benedictionem. Etsi præ-
clara, & sanè vetus, ani-
moque nostro altiùs infixæ opi-
nio, quam gerimus de synce-
ra, incorruptaque celebris Uni-
versitatis Salmanticensis Religione, facillè No-
bis*

bis persuaserit , rumore aduersus illam à
Novatoribus , quorum os felle , & amaritudi-
ne plenum est , impudentè disseminatum quoad
Apostolicam nostram Constitutionem , cuius
initium est — Unigenitus Dei Filius — om-
nino à veritate alienum esse ; nihilominus per-
libentè accepimus , ac legimus epistolam ve-
stram die 19. præteriti mensis Augusti ad Nos
datam , unà cum illi adiectis documentis , qui-
bus non modò calumniam vobis iniustam pers-
picuè diluitis , verùm etiam universo Catho-
lico Orbi luculentè testatam facitis egre-
giam vestram in sana doctrina tuenda cons-
tantiam , inconcussamque obedientiam defini-
tionibus supremæ Cathedræ Beati Petri , in
qua idem gloriosus Apostolorum Princeps vi-
vit adhuc , & præsidet , præstatque quæ-
rentibus Fidei veritatem. Repleti itaque su-
mus consolatione , & superabundavimus gau-
dio , cernentes Vos firmitè adeò illustri-
bus Maiorum vestrorum vestigijs , ac exem-
plis insistere , quorum præstanti virtuti , per-
petuòque in hanc Sanctam Sedem studio , sa-
tis constat , magna ex parte deberi singu-
larem illam , & planè insignem prærogati-
vam inclytæ Hispanicæ Nationi concessam ;
quòd scilicèt ipsa tot sæculorum decursu ab
omni

omni heresis labe se immunem, inviolatam-
que servaverit, adeoque splendidum, & glo-
riosum Catholicae titulum merito adeptam fue-
rit. Debitis propterea laudibus Vos, dile-
cti Filij, in Domino prosequentes, Paternè
Vos adhortamur, ut avita decora, nominis-
que vestri dignitatem constantè tueri per-
gatis, ac ab Academia vestra quàm diligen-
tissimè arcere curetis profanas vocum Novita-
tes, quibus iniquitatis filij miseris hisce tem-
poribus vetustatem incessere omni ope nitun-
tur, quasi Evangelium Christi, ut inquit
Apostolus, convertere paulatim vellent. Id por-
rò de perspecta pietate, excimiaque sapientia
vestra Nobis abundè polliciti, planè confi-
dimus, fore ut exempli vestri autoritate in
dies magis confundantur, ac erubescant, qui
supra ipsam supremam Cathedram caput at-
tollere procacitè audent, nec intelligunt, se
magistros effici erroris, dum Christiana hu-
militate fieri indignantur discipuli verita-
tis. Omnipotens Deus dirigat vias vestras in
beneplácito suo, ac omnia Vobis leta, at-
que secunda largiatur, quibus Nos Paternè
nostræ charitatis testem Apostolicam benedi-
ctionem peramanter impertimur. Datum Romæ
apud Sanctam Mariam Maiorem sub Annulo Pis-

catoris die 12. Octobris 1716. Pontificatus
nostri anno XVI.

Post sigillum

Joannes Christophorus Archiepiscopus Amasiæ.

*Predicta omnia adverbum conformia esse cum ori-
ginali, fidem facimus infrascripti.*

De mandato eiusdem Almæ Universitatis,

*Didacus Garcia à Paredes,
Secretarius.*

*Nicclaus à San Martin.
Apostolicus Notar.*

*Antonius à Foncueva
& Venero.*

Notar. Apost.

* * * * *

SOLEMNIS TRACTATUS

D E

prohibita appellatione à sententijs Sedis Apostolicæ, seu Rom. Pontificis etiam ad futurum generale Concilium adversus Quesnellianos.

P R O

expositione celebris textus
in cap. *Cuncta per mundum* 17.
caus. 9. quest. 3.

* * * * *

Daturus in lucem nonnullas ex pluribus elucubrationibus, quas in alma Salmanticensi Universitate, vel ex suggestu proposui, vel per otium elaborare licuit, initium sumere decrevi ab expositione textus in cap. *Cuncta per mundum* 17. *caus. 9. quest. 3.* ubi Gelasius Papa scribens ad Episcopos per Dardaniam constitutos statuit supremam Romanæ Sedis auctoritatem, & jurisdictionem supra quodcumque vel Generale Concilium. Licet enim litteris, tum

A ad

ad Beatissimum D. N. Clementem XI. Ecclesiae universalis Praefulem, tum ad nonnullos Galliae vigilantissimos Pastores, tum etiam ad celeberrimum Sorbonense Collegium datis anno 1716. satis, superque evanuerit rumor à Novatoribus, & Sectatoribus Quaesnellianae doctrinae per summum nefas diffamatus, quod videlicet Universitas nostra non admitterit Constitutionem *Unigenitus*, tamen putavi, nihil me gratius eidem Universitati facturum, quam si pro mea tenuitate Sedis Apostolicae jurisdictionem, & auctoritatem supremam propugnare satagam. Quod favente Numine praestabo in expositione celebris textus in cap. *Cuncta per mundum* 17. caus. 9. quaest. 3. ubi Gelasius Papa ad quosdam Dardaniae Episcopos sic scribit:

Cuncta per mundum novit Ecclesia, quod Sacrosancta Romana Ecclesia fas de omnibus habeat judicandi: neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo est appellare permissus. Sed nec illa praeterimus, quod Apostolica Sedes sine ulla synodo praecedente, & solvendi, quos synodus inique damnaverat, & damnandi, nulla existente synodo, quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro suo principatu, quem Beatus Petrus Apostolus Domini voce, & tenuit semper, & tenebit.

Num. 1.

X cujus textus verbis similis deducitur dogmatica, & hanc tempestate utilissima conclusio. *A sententia Romani Pontificis ad Concilium Generale nemini appellare fas est, imo à sententia Generalis Concilij ad Pontificem Romanum*

omnibus est appellare permissum. Quae conclusio firmatur ex cap. significasti 4. cap. licet 5. de election. cap. per-

venerabilem 13. *qui filij, sint legitim.* Ex decreto Gra-
 tiani comprobant textus *in cap. si quis* 7. *cap. ad Ro-*
manam 8. *cap. qui se scit* 12. *cum seq. caus.* 2. *q. 6.*
cap. patet 10. *cap. nemo* 13. *cap. ipsi sunt* 16. *hac*
ead. caus. & *quest.* *cap. nemini* 30. 17. *q. 4.* Extravag.
unam sanctam. *de major.* & *obed.* Ex Concilij probant
 Concil. Chalced. *act.* 3. *synod.* 8. *general. act.* 7. Con-
 cil. Constant. *sub Martino V.* *ibi :* *Tam jure divino;*
quam etiam humano, quibus Sacrorum Canonum autho-
ritas innititur, nulli fas est à Supremo Judice, videlicet
Apostolica Sede, seu Rom. Pontifice Jesu-Christi Vicario
in terris appellare, aut illius judicium in causis fidei, quæ
tanquam majores ad ipsum, & Sedem Apostolicam defe-
rendæ sunt; declinare. Illustrant ultra congestos à D. Gon-
 çal. *in cap. si duobus* 7. *de appellat. num.* 1. & 2. Pa-
 normit. *in qq. quest.* 1. à *num.* 18. Cardinal. Turrecrem.
in presenti, & lib. 3. Summ. de Ecclesia cap. 47. *cum*
2. seqq. P. Pirhing. *in lib. 2. decretal. tit. de appellat.*
num. 81. Prosp. Fagnan. *in cap. significasti* 4. *de elect.*
num. 59. *cum 2. seqq.* Cardin. Bellarmin. *lib. 2. de Ro-*
man. Pontifice, cap. 21. *cum 3. seq.* & *lib. 2. de Con-*
cilij, cap. 17. Ex nostratibus Doct. Balboa *in cap. cum*
speciali 61. *de appell. num.* 7. Doct. Graña *in cap. si*
duob. 7. *eod. tit. num.* 2. *cum seqq.* duo alia hujus
 Athenæi clarissima lumina, Sapientissimus Primarius nos-
 ter D. Doct. D. Andreas Garcia à Samaniego *in tract.*
de superiorit. Pontificis supra Concilium num. 6. Colen-
 dissimus Præceptor meus D. Doctor D. Mathæus Pere-
 zius Galeote, olim in hac Academia Primæ Sacrorum
 Canonum Cathedræ emeritus Interpres, à Consilij Catho-
 licæ, Regiæque Majestatis Magni Nostri Philippi, ejusque
 Regis Fiscis defensor, & nunc in ipso Regio, & Supre-
 mo Castellæ Senatu Consiliarius *in tract. Acad. de legib.*
human. cap. 1. *num.* 14. & 15. quibus accedit Eminent.
 Cardinalis de Aguirre hujus nostræ Universitatis, Bene-
 dictinæque Familiæ lumen, & columen *in tract. contra*
declaration. cleri Gallicani disp. 36. *sect.* 2. *num.* 12. *cum 2.*
seqq. pluresque alij ab ipsis laudati.

2 Sed meherclè , licèt assertio hæc verissima sit , & tot juribus , Interpretumque autoritatibus fulcita maneat , ingentes tamen patitur difficultates ; quarum prima sic efformari potest . Si à Sententia Romani Pontificis nulli fas esset ad Generale Concilium appellare , eò maximè , quia Generale Concilium non est iudex superior , cui de ejus liceat judicare iudicio ; sed Concilium Generale est superius Rom. Pontifice , tribunalque Concilij majus tribunali Pontificis : ergo ad Concilium Generale tamquam ad tribunal majus à iudicio Rom. Præfulis omnibus erit appellare permissum . Major constat ex nostro textu . Minor verò unice dubia probatur ex eo ; nam ille intelligitur superior iudex , ad quem in extremum reus iudicandus mittitur ; majus enim tribunal ultimum est ; sed in extremum reus non ad Pontificem , sed ad Ecclesiam per Concilium Generale repræsentatam mittitur iudicandus : ergo Concilium Generale superius est Pontifice , & tribunal Concilij majus tribunali Pontificis . Minor expressè probatur ex *Matth. cap. 18.* ubi Christus Dominus , Petro , qui futurus erat Summus Pontifex , ita ordinem iudiciale describit : *Si peccaverit in te frater tuus , vade , & corripe eum inter te , & ipsum solum ; si autem te non audierit , adhibe adhuc tecum unum , vel duos ; quòd si non audierit eos , dic Ecclesie : Si autem Ecclesiam non audierit , sit tibi sicut Ethnicus , & Publicanus :* ergo ex Christi doctrina constat , à Petro ad Ecclesiam , seu quod idem est , ad Concilium Generale tamquam ad ultimum subsidium , & supremum tribunal recurrendum esse .

3 Augetur , & illustratur primò eadem dubitandi ratio ex D. Augustino , qui *epistol. 161.* agens adversus quosdam Episcopos , qui cum Melchiade Pontifice iniquas sententias pronuntiarunt , ita loquitur : *Et si putemus , illos Episcopos , qui Romæ iudicaverunt , non bonos Iudices fuisse , restat adhuc nobis plenarium universalis Ecclesie Concilium , ubi etiam cum ipsis iudicibus causa potest agitari , & si malè iudicasse convicti essent , eorum sententia solverentur .* Ex quibus verbis cla-

3

clare deducitur, sententiam Romani Pontificis posse à Concilio Generali per appellationem retractari: ergo quia à sententia, & iudicio Sedis Apostolicæ licita est provocatio ad Generale Concilium, tanquam ad superiorem Judicem, & majus Tribunal. Id ipsum probatur ex eodem Augustino, *epist. 162.* ubi legitur, causam Cecilia: ni hæretici Donatistæ, primò ad Imperatorem Constantinum fuisse delatam, cujus jussu Pontifex Romanus illam judicavit: Deinde, eodem Imperatore jubente, judicata fuit ab Episcopo Arelatense: & postremò ab ipso Imperatore. Ex qua D. Augustini epistola constat, post Romani Pontificis sententiam, aliud iudicium fuisse desideratum, nempe, Imperatoris Constantini: ergò potiori titulo expectari, desiderari ivè poterit iudicium Concilij Generalis, utpotè representantis universalem Ecclesiam: proindeque ad ipsum tanquam ad majus, & superius tribunal recurri poterit per appellationem.

4 Id, quod rursus suadetur ex Concilio Constantiensi *Sess. 4. & 5.* ubi decisum fuit, Concilium Generale legitime congregatum habere immediatam potestatem à Christo, cui quilibet, etiam si Papali dignitate insignitus existat, obedire tenetur: & *Sess. 15.* Omnes cujuscumque dignitatis etiam Papalis, qui venientes ad Concilium impediunt, sententia excommunicationis ferit: ergò recursus per viam appellationis à iudicio Sedis Apostolicæ ad Generale Concilium impediri nequit, nec quidem à Romano Pontifice. Et ita non semel appellatum legimus ad futurum Concilium, ut de D. Joanne Chrystostomo referunt Nicephorus *lib. 6. cap. 15.* & Sozomenus *lib. 8. cap. 17.* De Gualtero Pictaviensi Episcopo tradit D. Antoninus, & ex eo Rousselius *lib. 3. Histor. Pontific. cap. 3. num. 10.* Qui de Philippo Pulchro Gallia: Rege idem enarrat. Quod & agnovit Innocentius IV. *in cap. Ad Apostolica 2. de re jud. in 6:* ubi ait, quòd si Federicus II. queratur ab Ecclesia contra se, id est, injustam esse sententiam à Pontifice prolatam, paratam esse Ecclesiam accurate, & consilio Concilij satisfacere: ergò sentit Pontifex, quòd si sententia

Sedis Apostolicæ sit injustè prolata, poterit revocari à Generali Concilio virtute appellationis ad ipsum interposita.

5 Augetur insuper idem difficultatis assumptum ex sequenti consideratione. Ad appellationem legitimè interponendam ille censetur iudex superior, qui auctoritatem, facultatemve habet cognoscendi causam Judicis, de cujus sententia conqueritur reus, atque adeò potest, vel absolvere, vel condemnare, ut notum est: sed Papa potest à Concilio condemnari, vel absolvi: ergo ad Concilium Generale tamquam ad superiorem appellare licet. Minor probatur *ex cap. sane 3. 24. q. 2.* ex quo constat, Dioscorum Rom. Pontificem etiam post mortem damnatum fuisse à Concilio. Idque ipsum liquet exemplis plurium Pontificum à Concilio, imò etiam ab Imperatoribus damnatorum; nam Marcellinum iudicavit synodus Suesana, eò quod idolo Vestæ thus adolevisset. Constantinus Liberium Papam, Justinianus Silverium proscripsit. Otho I. in Concilio Rom. Joannem XII. expulit Leone suffecto; & Henricus III. Gregorium VI. deposuit: Cum ergò ex his omnibus aperte constet, Pontificem Rom. posse a Generali Concilio condemnari, necessariò fatendum est, posse ad ipsum tanquam ad superius tribunal recurri.

6 Quod ulterius suaderetur *ex cap. Mandatis 10. caus. 2. quest. 5.* ubi cum Sixtus III. injustè accusaretur, se spontè subiecit Concilio, quod Valentini Augusti iussu fuerat congregatum, ut patet ex verbis illis: *Sed non alijs, qui noluerint, aut spontè hoc non elegerint, faciendo formam, exemplumque dans.* Idem de Leone III. refertur *in cap. Auditum 18. ead. caus. & quest. & in cap. Nos si incompetenter 41. caus. 2. quest. 7.* ubi Leo Papa se subiecit iudicio Imperatoris Ludovici; sed hoc Romani Pontifices facere neutiquam possent, si Concilium Generale esset inferius. *cap. nunc autem 7. dist. 21:* Ergò quia Concilij Generalis auctoritas, & jurisdictio superior est auctoritate, & jurisdictione Pontificis, adeoque ad ipsum Concilium appellatio licitè inter-

7

terponi valet, ut in prædictis juribus, vel ipsi Romani Pontifices supponere videntur.

7 Rursus eadem dubitandi ratio ro-
bur accipit ex eo, quòd potestas ligandi, seu imponendi
legem non potest esse nisi superioris *cap. inferior. 4. dist.*
21. cap. cum inferior 16. de major. & obed. Siquidem
non potest quisquam, qui minoris est autoritatis, eum,
qui majoris est potestatis, judicijs suis addicere, aut pro-
prijs definitionibus subjugare; sed Concilium Generale
potest Papam per conciliarem legem constringere, nempe
statuendo, ut legibus Concilij ligetur, ita ut illis con-
traire non valeat: ergò quia Concilium Generale supe-
rius est Rom. Pontifice. Minor probatur, tum *ex cap. si-
cut 2. dist. 15.* ubi dicitur, Papam non posse solvere;
quos quinque Concilia OEcumenica ligarunt, nec ligare,
quos illa solverunt; tum *ex cap. contra 7. 25. q. 1. ibi.*
Contra statuta Patrum concedere aliquid, vel mutare, nec
hujus quidem Sedis potest autoritas. Tum etiam *ex cap.*
1. cap. 9. 25. q. 1. in quibus dicitur, Sacrorum decre-
ta Conciliorum nullam magis exequi Sedem, quam pri-
mam oportere. Si ergò Pontifex constringitur à Conci-
lio, ut ex dictis juribus constat, signum est, quòd absolu-
tè sit supra Papam. Quæ Concilij superioritas ulterius ro-
boratur ex eo; quòd si Papa superior esset, omnes con-
stitutiones in Concilio Generali editæ attribuerentur ipsi
Rom. Pontifici; denominatio enim, ut docet Felinus *in*
cap. 1. de Sponsal. sub num. 4. sumitur à majori, & dig-
niori; atqui omnia Concilia œcumenica, eorumque cano-
nes leguntur editi sub nomine Concilij, nulla facta Pon-
tificis mentione: ergò quia Concilium Generale est su-
pra Papam. Minor expressè constat ex varijs juris nostri
textibus, in quibus aliquando dicitur: *Sacro approbante*
Concilio, ut in *cap. cum laicis fin. de reb. Eccl. cap. an-
tiqua 23. de Privileg. cap. Sacro approbante Concilio 48.*
de sent. excom. Aliquando autem *sacro suadente Conci-*
lio, ut in *cap. Licet Græcos 6. de Baptism.* nonnumquam
etiam *Sacro presente Concilio*, & *Concilij deliberatione*
præhabita, ut in *cap. Ad Apostolica 2. de re jud. in 6.*

Et quod caput omnium est in Concilio Generali Hierosolymis ab Apostolis congregato omnes definitiones editæ fuerunt nomine ipsius Concilij, non verò nomine Petri, ut constat *Aëtior. cap. 15.* ibi: *Visum est Spiritui Sancto, & nobis*, nulla facta mentione Petri: ergò Concilium Generale superius, ejusque tribunal majus, & dignius est tribunali Pontificis: atque adeò licitum erit omnibus ad Concilium appellare adversus expressam nostri textus doctrinam.

8   Secundò eadem nostri textus catholica assertio dubia, difficilisque redditur; nam unicuique quoties se gravatum esse contendit, appellare licet, *cap. liceat 1. cap. appellansem 2. cap. omnis 3. 2. q. 6;* quippè appellationis remedium inventum est, ut injustitia, iniquitate, vel imperitia Judicum illata corrigatur *Leg. 1. ff. de appellat.* sed potest quis gravari à Rom. Pontifice, & eadem injustitia, seu iniquitas in ipso sicut in quolibet alio iudice reperiri, cum Pontificis iudicium, utpotè humanum fallere, & falli possit *cap. A nobis 28. de sent. excom.* ergò quoties quis sententia Pontificis reperiatur gravatus, appellare poterit ad Generale Concilium, ut injustitia contingens imperitia Pontificis iudicantis corrigatur; aliàs enim non sufficienter videretur fidelibus provisum. Fulcitur hæc eadem difficultas ex eo, quòd appellatio sit instituta ad innocentia præsidium *cap. Cum speciali 61. §. Porro de Appellat.* & ad oppressorum remedium *cap. Omnis oppressus 3. cap. ad Romanam 8. 2. q. 6. Leg. à sententia 5. ff. de Appellat.* ut diligenter negotiorum meritis iterum, atque iterum pensis, & in distinctis tribunalibus, à diversisque iudicibus non semel examinatis, imperitiæ, vel iniquitati iudicis occurratur. Et ideò D. Bernardus *Lib. 3. de Considerat. ad Eugen. circa med.* affirmat, appellationem magnum, & generale bonum attulisse mundo, idque tam necessarium esse hominibus, quàm Solem ipsum mortalibus oriri. Et rectè quidem, cum re vera (inquit S. Doctor. Sol justitiæ sit pandens, & redarguens opera tenebrarum) uti ex eodem refert Gregorius Lopez in *Proæm. titul. 23, par-*

partit. 3. lit. E. Quapropter appellationem, quatenus continet defensionem aduersus oppreffionem, iniustitiam, & iniquitatem iudicis inferioris à quo, & quatenus oppreffis subuenit, à jure naturali originem ducere tenent nonnulli non contemnendæ authoritatis Interpretes; atqui defensio juris naturalis omnibus, eo mediantè, communis est juxta *text. in leg. ut vim 3. ff. de Iust. & jur. cap. 2. de homicid.* Ita ut nec à Principe, nec à lege humana tolli queat *cap. Sunt quidam 6. 25. q. 1. Clem. Pastoralis 2. §. Caterùm de re jud. : junct. §. Sed naturalia fin. Inst. de Iur. nat. gent. & Civil.* ergò nè defensione per jus naturale omnibus concessa, quem privari contingat, necessariò fatendum est, recursum per viam appellationis etiam à iudicio Sedis Apostolicæ ad Concilium generale impediri non posse. Idem difficultatis assumptum confirmatur exemplo recusationis, quæ, cum sit quædam defensionis species, nemini denegari potest, imò apud omnes provincias recusationis remedium receptum esse, testatur D. Covarr. *in Pract. cap. 26.* atqui Summus Pontifex recusari potest, ut cum Turrecrem. Jacobat. & alijs docet D. Gonçalez *in cap. 61. de Appell. num. 3. in fin.*: ergò poterit etiam ab ejus iudicio appellari, cum recusationis, & appellationis eadem sit ratio *cap. Super eo 12. de appellat.*

9 Deinde difficilis deditur assertio nostra ex sequenti consideratione; nam Pontifex errare potest, nedum in facti, & juris quæstionibus, sed etiam in fidei negotijs; Concilium verò generale non ita *cap. à recta 9. 24. q. 1. ibi: Numquam errasse probatur.* Sed ab eo Iudice, qui errare potest, ad semper regulatum, & qui errare non potest, appellatio licitè interponi valet: ergò à Pontifice ad Concilium generale appellari poterit. Probatum major, quoad primam partem, scilicet, quod Pontifex possit errare in facti, & juris quæstionibus. Nam certum est, Coelestinum III. sanxisse, quod Matrimonium solvi potest per hæresim, cujus oppositum, (quod verissimum est) tradit, quamvis non definiat Innocentius III. *in cap. quanto 7. de Divort. ad-*

dens: *Licet quidam prædecessor noster sensisse aliter videatur.* Constat etiam Alexandrum III. in cap. licet 3. de *Sponsa duor.* cum resolveret, matrimonium ratum non dissolvi per subsequens cum alia consummatum, subdere: *aliter à quibusdam prædecessoribus aliquando judicatum.* Id ipsum potest probari ex cap. si quando 5. cap. super litteris 20. de *Rescript.* Quæ omnia clarè demonstrant, judicia Pontificum in his juribus minus certa, & famibilia esse posse. Cujus ratio est; quia in judicio ferendo de rebus gestis, aut de jure inter partes nititur Pontifex hominum probationibus, & Authorum testimonijs, quæ multoties falsa deprehenduntur, & ita per falsas suggestiones potest Pontifex, & reum absolvere, & innocentem damnare cap. à nobis 28. de *Sent. excom.* ibi: *Judicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur: judicium autem Ecclesie nonnumquam opinionem sequitur, quæ, & fallere sæpè contingit, & falli.* Idque ipsum, & in facti quæstionibus, quæ de fide à Pontifice proponuntur, concernuntque universalem Ecclesiam, ut in Canonizatione Sanctorum, probatur ex illis D. Augustini (uti communiter fertur) verbis: *Multa corpora Sanctorum honorantur in terris, quorum anima torquentur in infernis:* Ergò licet Pontifex in quæstionibus facti, vel juris rectè secundum allegata, & probata procedat, potest tamèn re ipsa non semel errare.

10 Probatur etiam eadem major propositio superioris syllogismi quoad secundam ipsius partem, nimirum, quod Pontifex possit errare in quæstionibus fidei. Nam Adrianus VI. in 4. *sent. quæst. de Confirmat.* secundo argumento satisfaciens hæc habet: *Dico primò, quod si per Ecclesiam Romanam intelligitur caput ejus, puta Pontifex, certum est, quod possit errare etiam in ijs, quæ fidem tangunt, hæresim per suam determinationem, aut decretalem asserendo:* Ergò sentit Adrianus in fidei negotijs posse Pontificem errare, cum possit definire tamquam de fide tenendum, quod in se hæreticum est. Deinde probatur ex eo. Nam cum tem-

poribus Stephani Papæ I. per annos 258. in Ecclesia præcipuè Orientali, valdè agitata esset quæstio illa, an reversi ab hæreticis deberent rebaptizari, si ab ipsis baptizati essent: D. Cyprianus habitis pluribus Episcoporum Synodis, baptismum Hæreticorum nullum esse, decrevit; proindeque Hæreticos conversos ad fidem rebaptizandos esse, ut constat *ex Epistol. 71. 72. & 75.* ejusdem Sancti contra Staphani Summi Pontificis Decretum, cui acriter D. Cyprianus restitit: quin assumpto ejusdem Cypriani faveant *text. in cap. Si quis per ignorantiam 59. 1. quæst. 1. cap. Quos à Paganis 52. de Consecr. dist. 4.* Ubi à Paganis baptizati jubentur rebaptizari. Non, inquam, favent; nam præallegati textus procedunt de Baptismo collato à Paulianistis, & Cataphrygis, qui non administrabant baptismum sub debita forma; siquidem non baptizabant in nomine Santissimæ Trinitatis, eò quòd crederent, Christum purum esse hominem: quare Ecclesia, ut jam notavit Pamelius *in notis ad Epist. 73. D. Cypriani, num. 27.* eorum baptismum constantissimè respuit: ergò quia judicavit D. Cyprianus, judicium Summi Pontificis etiam in negotijs fidei posse esse fallibile. Quamobrem cum appellationis remedium inventum sit, ut imperitia, seu error judicantis corrigatur, necessario dicendum est, ad Concilium generale posse appellationem interponi.

II Tandem dubia, difficilisque redditur assertio nostra ex non contemnenda, & ad speciem difficili paritate ex Concilio Provinciali deducta, & in hunc modum efformata. Sicut ad summum Ecclesiæ Præsulem spectat Concilium generale indicere, convocare, & celebrare, ita ad Archiepiscopum pertinet Provinciale Synodum convocare *cap. Si Episcopus cum 2. seq. dist. 18.* : & sicut summus Pontifex Primatum, primamvè Sedem in Concilio generali, & œcumenico obtinet, ita etiam Archiepiscopus in Provinciali Concilio *cap. placuit 1. dist. 18.* ; Prosper. Fagnan. *in cap. sicut olim 25. de accusat. num. 14. & seq.* Sed hoc non obstante potest à sententia Archiepiscopi appellari ad Provinciale Concilium, ut ex Glossa

in cap. pen. de appellat. in 6. tenet Navarr. lib. 1. Consil. 6. de Majorit. & obed. quem refert, & sequitur P. Thomas Sanchez de Matrimon. lib. 8. disp. 17. n. 36. Et disertè probant text. in cap. multis 5. dist. 17. cap. Primates 5. caus. 2. q. 1. cap. Omnis 3. caus. 2. q. 6. : Ergò poterit etiam à sententia Romani Pontificis ad œcumenicum, & generale Concilium remedium appellationis interponi. Et hæc pro rationibus dubitandi dicta sufficiant.

12 Quibus planè subtilitè objectis, sed minimè refragantibus certum omninò est, à sententia Apostolica Sedis appellari non posse etiam ad generale futurum Concilium, ut in nostro Textu decidit Pelagius Pontifex Maximus. Pro cujus catholicæ assertionis veritate, exatrinare prius operæ pretium duximus gravissimam illam quæstionem, quæ inter Catholicos, & Hæreticos manifestum, & ferè sanguineum bellum indixit, an videlicet Romanus Pontifex sit suprà Concilium generale, vel potius illi subsit? In qua censeo veritati, unicè consonam, ac catholicæ fidei consentaneam sententiam asserentem Romanum Pontificem esse suprà Concilium generale. Ita, prætermisissis Theologis penè innumeris, sentiunt inter Jurisprudentes Martha *de jurisdict. 3. p. cap. 17. D. Sorloçan. tom. 1. de jur. Indiar. lib. 3. cap. 7. num. 37. Barbof. de jur. Eccles. lib. 1. cap. 2. à num. 38. & in Collect. ad text. in cap. significasti. 4. de elect. ibique Prosper. Fagnan. à num. 9. & D. Gonçal. à num. 15. pluresque alij, quos refert Primarius noster D. Samanigo in Acad. tract. de Superioritate Pontificis supra Concilium num. 3. & Eminentissimus noster Cardinalis de Aguirre in tract. contra declarationes Cleri Gallicani disput. 36. sect. 1. per tot. & sect. 3. num. 24. Dixi præfatam sententiam esse catholicæ fidei consentaneam, nam Sanctitas Alexandri VIII. hanc propositionem damnavit: *Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium œcumenicum authoritate, atque in Fidei quæstionibus infallibilitate: quæ propositio est XXIX. inter damnatas à memorato Pontifice 7. Decemb. anni 1690.**

13 Seligam igitur aliquas ex pluribus probationibus a relatis DD. lato calamo congestis, easque strictè, & summam proponam. Prima erit, nan juxta Aristotel. & omnium Philosophorum receptam doctrinam, propter quod unumquodque est tale, & illud magis, Auth. *multo magis*, & ibi Baldus *Cod. de Sacros. Eccles.*; sed concilia omnia universalia firmitatem, roburque accipiunt, quatenus à Pontifice confirmantur *cap. multis 5. cap. concilia 6. dist. 17 cap. significasti 4. de elect.* Præceptor meus D. Galeote in *Acad. tract. de legib. human. cap. 1. num. 13.* hocque novissimè docuit Concilium Tridentinum generale *Seff. 25.* petens confirmationem sui à Romano Pontifice, ut constat ex Bulla confirmatoria Pij IV. qua adest post finem Concilij, & notat Fagnan. in *cap. 1. de pact. num. 47. in fin.*: Ergò quia Concilia accipiunt robur, & firmitatem à Pontifice, qui proinde majorem Concilij auctoritatem habet. Confirmatur: quia omne, quod tribuit esse, & dat formam alteri, est superior eo, cui esse, formamque tribuit; sed Pontifex tribuit esse, & formam Concilio universali, sive convocando, & confirmando, sive solum confirmando, ut habetur in *d. cap. multis 5. cum seq. dist. 17.*: Ergò Pontifex superior est Concilio: confirmatio enim evidens est superioritatis signum, ut rectè probat Fagnan. in *d. cap. 4. de elect. num. 59. cum 2. seqq.*

14 Secundò eadem catholica veritas probatur ex eo, quia omnis Pastor est auctoritate major, jurisdictioneque superior grege, ut naturali lumine constat: sed Papa est Pastor ex Christi institutione, Ecclesia verò grex, juxta illud Joann. *cap. 10. ibi: Erit unum ovile, & unus Pastor*: & Joann. *cap. ult. ibi: Pasce oves meas*: Igitur Papa superior est Concilio, & Ecclesia. Nec enim Pastor nutus gregis, aut ductum ovilis expectare tenetur: imò è contrariò grex, & ovile per Pastorem, ut superiorem, regitur. Hacque ratione Rom. Pontifex dicitur vocatus in plenitudinem potestatis, quia solus ipse habet à Christo sine limitatione potestatem, in cujus significationem Papam non uti baculo, sicut Episcopi, docet

Angelicus Doctor *in 4. dist. 24. art. 1.* quia curvatura baculi significat coarctatam, & ad certum tempus limitatam potestatem, quod incongruit universali Pastori, Dom. Gonçal. *in cap. 4. de elect. num. 17. in fin.*: Cæteri verò, quamvis Pastores sint, quia limitati, sunt tantum vocati in partem sollicitudinis, ut inquit Div. Gregor. Mag. *in cap. Decreto 11. caus. 2. q. 6.* Igitur omnino à veritate alienum est, universalem Ecclesiæ Pastorem non esse supra universum fidelium gregem, & Christi ovile.

15 Tertio probatur, quia multitudo quamvis sapientum, & ex toto corde pro bono Ecclesiæ anhelantium, congregata facile dissentire potest, ut experientia liquet: ergò necesse fuit, ut esset unus supremus iudex, qui sua suprema potestate controversias inter tot Eximios Patres exortas componere possit. Hic verò numquam creditus fuit Antiochenus, Alexandrinus, Constantinopolitanus, Mediolanensis, nec ullus alius ex tota Ecclesia, sed solum Episcopus Romanus, de quo Orthodoxorum Patrum concors sententia veneratur, quòd solus ipse potuit, poteritque semper controversias in Concilijs exortas componere, certas regulas statuere, & sine Concilio quid sit tenendum determinare. Quæ quidem suprema potestas ex eo provenit, quia Christus Dominus totius Ecclesiæ primatum Petrò commisit, ut ejus dignitas perpetuò in Ecclesia resideret; atqui in nullo alio potest talis dignitas residere, nisi in Successore Cathedræ D. Petri, qui est Rom. Pontifex, & immediatus Christi Vicarius, proindeque eadem ac Petrus habens potestatem: ergò solus Rom. Pontifex supremam habet in universa Ecclesia auctoritatem. Quæ omnia apud Catholicos ut fide certa credi debent, siquidem ita statuuntur à primis Ecclesiæ temporibus traducta usque ad hæc infelicia, in quibus Novatores appellationem interponentes ad futurum generale Concilium à Constitutione *Unigenitus Dei filius*, SS. P. N. Clementis Papæ XI. non erubescunt aliquid detrahere Sanctæ, supremæque Sedis auctoritati.

16 Quarto, & ultimò eadem catholica assertio sua-

suadet ex eo; quia Sedes Apostolica sæpè sæpius ligat; & damnat quidquid Concilia decernunt, vel absolvunt, ut patet, tum in Chalcedonensi, in quo Dioscorus, qui Leonem Papam excommunicare ausus fuerat, sine ulla restitutionis spe fuit condemnatus, ut videre est *in cap. in tantum 9. dist. 21.* Tum etiam ex gestis octavæ Synodi, ubi Photius Patriarcha, qui Concilium generale absque consensu Romani Pontificis evocare præsumpserat, à Papa condemnatus fuit. Idemque probatur ex Epistola nostri Pelagij, cujus pars refertur in nostro Textu, in qua sedes Apostolica frequenter asseverat more majorum ex præcellentiâ Petro, & Successoribus concessa, insigniri authoritate exolvendi sine Synodo, quos iniqua Synodus damnaverat, & damnandi pariter sine Synodo, quos damnasse oportuit. Quod Pelagius exemplis, testimoniisque ab omnibus admisis confirmat. Athanasius enim Episcopus Alexandrinus, & Paulus Episcopus Constantinopolitanus à Concilio depositi ad Julium Papam appellarunt, & ab eo in suas Sedes restituti sunt, ut refert Sozomenus *lib. 3. historia cap. 7.* sed hoc facere nequirit, nisi supra Concilium authoritatem haberet, *cap. inferior 4. dist. 21. cap. cum inferior 16. de major. & obed.* : Ergò illâ gaudere necessè est.

17 Caterum hanc ita stabilitam doctrinam aliquibus argumentorum nebulis evertere conantur hæretici, à quibus breviter me expedire conabor. Sit ergò primum illorum argumentum. Ecclesia est corpus, cujus fideles membra summus, ergo Pontifex est etiam hujus mystici corporis membrum; sed totum est majus sua parte, & corpus ampliori potestate fulcitur, quàm quodlibet membrum in particulari: ergò Ecclesia aut Concilium generale in illa repræsentatum, authoritate, & jurisdictione est majus Romano Pontifice. Assumptum suadere intendunt *ex cap. Legimus 24. dist. 93.* in quo Divus Hieronimus sic ait: *Si authoritas quaritur, Orbis major est Urbe*; id est, authoritas Ecclesiæ universalis major est, quàm authoritas Romanæ Ecclesiæ, vel Papæ: ergò authoritas Concilij generalis, quod totum Orbem Chris-
tia:

tianum repræsentat, major est autoritate Pontificis.
 18 Cui difficultati respondendum est, membrum posse esse superius corpore in potestate jurisdictionis, siquidem tale exercitium, & usus non est totius corporis, sed alicujus partis, vel membri. Sic licet potentia visiva sit pars corporis organici, tamen videre objectum, solum competit ipsi potentia visiva, ratione cujus totum corpus dicitur videre objectum. Sic etiam licet in corpore humano caput sit pars, & totius corporis membrum, tamen influxus gubernativus, & directivus residet in capite, à quo veluti fonte in reliqua membra derivatur gubernatio. Unde similiter licet Summus Ecclesiæ Præful, quæ homo Christianus, sit ejusdem Ecclesiæ membrum, tamen quæ Pontifex, est caput illius, in quo omnis plenitudo potestatis Ecclesiasticæ à Christo collata residet, ut potestea in Ecclesiam derivetur, *cap. Sacrosancta 2. dist. 22. cap. qui se 12. caus. 2. q. 6.* Id quod confirmari valet exemplo Christi Domini, qui vocatur ab Apostolo *1. ad Corinth. cap. 12.* membrum Ecclesiæ, ibi: *Vos estis corpus, & membra de membro*; id est, prout exponit ibi glossa, membra dependentia à membro principali, quod est Christus: hacque irrefragabili ratione Apostolus *ad Ephes. cap. 1.* dicit, Christum esse Ecclesiæ caput. Et juxta D. Thomam Christus dicitur membrum, prout ab alijs membris importat distinctionem, tam perfectione, quam officio: perfectione, quia in Christo est universa omnis gratia juxta illud Joan. cap. 1. *plenum gratia*, in ipsoque, ut inquit Apostolus ad Colossens. cap. 2. *inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*, quod de alijs membris dici non potest: officio item, quia alijs spirituales vitam, supernaturaliaque dona communicat; & tamen hæreticum est dicere, Christum Dominum non esse supra Ecclesiam ex eo, quod membrum Ecclesiæ sit: ergo idem de Christi Vicario dicendum erit ratione potestatis à Christo Domino ei concessæ. Nec absimili modo Pontifex dicitur Ecclesiæ filius, quatenus videlicet ab ea per baptismum est regeneratus ad gratiam; at quatenus Pontifex est, dicitur Ecclesiæ Pater, *cap. quorum vices 6. dist.*

dist. 18. Nec semper valet hæc consequentia : *Est mater: ergò superior est filio* ; Christus enim Dominus fuit filius B. Virginis Mariæ , & tamen non nisi blasphemus , & hæreticus diceret hanc matrem esse superiorem filio.

19 Ad D. Hieronymi autoritatem relatam in *cap. legimus 24. dist. 93.* respondetur, ibi Hieronymum non loqui de Pontifice, vel Ecclesia, sed calamum unice stringere in superbos quosdam Diaconos, qui Romæ ratione administrationis bonorum Ecclesiasticorum, quam habebant elato supercilio Presbyteris se exæquabant, quosque jam dudum Concilium Nicen. *can. 17.* & Carthaginense. *6. can. 18.* Presbyteris declaraverant inferiores. Illis igitur inquit S. Doctor, non ex eo, quòd Romæ hic abusus invalisset, Diaconos Presbyteris esse æquales, cum in reliquis mundi partibus Diaconi Presbyteros venerentur, & colant. Et in hoc sensu solum dicere intendit, quòd si quæeratur auctoritas, orbis major est urbe. Non itaque loquitur Hieronymus de autoritate potestatis, vel jurisdictionis totius Orbis, nec Ecclesiæ respectu Papæ, sed de sola consuetudinis auctoritate, quæ eò major judicatur, quò pluribus attentum suffragijs fulcita ostenditur. Hacque ratione totius Orbis consuetudo venerabilior erit, & majoris auctoritatis, quàm unius urbis quantumvis Romanæ, ut exponit Turrecrem. in *cap. sicut 2. num. 2. vers. Ad quintam, dist. 15.* & ex eo Prosper. Fagnan. in *cap. 4. de elect. num. 33.* licet non ita clarè se explicent.

20 Secundum argumentum desumi potest ex Concilio generali Hierosolymis ab Apostolis congregato, ubi sic ad fideles scribitur : *Visum est Spiritui Sancto, & nobis,* ut liquet ex *cap. 15. Act. Apostol.* ergò Concilium ibi non definit nomine Petri, sed nomine suo: ergò est suprà Petrum, & consequenter suprà Papam. Verum huic difficultati facile obviam ibis, si respondeas, hanc fuisse formulam omnium Conciliorum, etiam novissimè à Tridentino servatam, definiendi nomine proprio, quin ideò excludatur auctoritas Papæ primas partes in Concilio gerentis, sicuti cum dicimus : *Petrus currit*, non excludimus influxum capitis, quamvis de capite mentionem non faciamus.

Et re verà in citato Concilio Hierosolymitano plura su-
 premæ potestatis indicia prabuit Petrus, dum primus sen-
 tentiam dixit, præscripsit quod definiri debebat, vota dis-
 cordantia composuit, & velut pronuntiato oraculo silen-
 tium omnibus indixit, ut videre est locum citatum legen-
 ti. Et eodem modo respondendum est ad omnia jura, in
 quibus, insuper habito Pontifice, solius Concilij mentio
 fit, ut in *cap. ne pro defectu 41. cum trib. seqq. de elect.*
cap. nimis 30. de jure jur. cap. licet Gratios 6. de Baptism.
cap. ad Apostolica 2. de re jud. lib. 6. & in compluribus
alijs congestis à Fagnano in cap. antigonus 1. de pact. nu-
mer. 34. cum seqq. Non me latet, quam plurima alia ad-
 versus superioritatem Romani Pontificis suprâ Concilium
 effutire solere Novatores, quæ lato calamo reprobata
 consulere fas est apud Authores *supr num. 12.* relatos; ea
 enim transcribere potius laboris, quàm ingenij esset.

21 Vidimus ergò abundè satis Romanum Pon-
 tificem superiorem esse Concilio OEcumenco; sedus au-
 tem se res habet quoad Archiepiscopum, qui quamvis ha-
 beat primam sedem in Concilio Provinciali à se convoca-
 to, tamen non est ipso superior; ab eo enim judicari, excom-
 municari, & puniri potest, nisi tamen agatur contra illum
 de causis majoribus, & Sedi Apostolicæ reservatis, prout
 fortè erat causa, de qua agebatur in *cap. grave nimis 29.*
de Prab. & Dign. adeòque non potest revocare, nec dis-
 pensare quoad Concilij decteta: docent Navarr. *lib. 1. con-*
sil. 6. de majorit. & obed. P. Sanchez *de Matrim. lib. 8. dis-*
put. 17. num. 36. & sententia Concilij Provincialis preferitur
 sententiæ Metropolitanì, Fagnan. *in cap. sicut olim 25. de*
accusat num. 34. & 104. imò ab Archiepiscopo ad Conci-
 lium Provinciale, tanquam ab inferiore ad superiorem po-
 test interponi appellatio, ut ex Glossa *in cap. pen. de*
appellat. in 6. tradit Navarr. *loc. cit. num. 4.* Veruntamen
 intelligenda est hæc doctrina de casu, quo præsit Concilio
 Provinciali Primas, seu Patriarcha, quia tunc tale Con-
 cilium non est idem cum eo, licèt ejus nomine gaudeat;
 sedus autem si Archiepiscopus Concilio intersit ut Præses,
 tunc enim ab eo ad Concilium appellari non potest argu-
 men-

mento text. *in cap. à collatione 11. de appellat. in 6.* quia sic eveniret, ut ab Archiepiscopo ad eundem provocari videretur, contra decisionem text. *in cap. 2. de consuet. in 6. cap. Romana 3. de appell. eod. lib. & juxta hanc doctrinam intelligendi sunt text. in cap. multis 5. dist. 17. cap. Primates 5. 2. quest. 1. cap. omnis 3. 2. quest. 6. & si qui alij similes, in quibus habetur ab Archiepiscopo, seu Primare appellandum esse ad Concilium Provinciale, ut rectè docet Salmaticensis Primarius noster Dom. Samaniego *in tract. Acad. de Judicib. requir. in caus. appell. sect. 2. num. 23.**

22 Verùm licèt ex his, quæ hæcenus de superioritate Pontificis suprâ Concilium generale à nobis demonstrata sunt, facile sit intelligere, nemini fas est à sententia Romani Præfulis ad Concilium universale appellare, sed potius è converso à sententia Concilij, quam Apostolica Sedes nondum approbaverit, ad Papam appellare licere; nihilominus pro pleniori illustratione nostræ assertio- nis, ex multis eam veram, Catholicæque Fidei consentaneam esse ostendere curabimus. Et quidem primò ex eo; nam cum appellatio sit invocatio auxilij superioris ad emendanda facta Judicis, vel alterius inferioris, *cap. ad audientiam 34. cap. cum cessante 60. de appell.* Judex, qui contra alterius Judicis sententiam invocatur, debet esse superior, *cap. anteriorum 28. 2. q. 6. leg. 1. §. si quis in appellatione 3. ff. de appellat.* non autem par, aut inferior, *cap. non putamus 2. de consuet. in 6. cap. Romana 3. de appellat. eod. lib.* appellatio enim signum est superioritatis, ut pluribus exornat Osuald. 28. *comm. Donel. cap. 7. lit. A.* quæ superioritas nulla est minori in majorem, nec pari in parem, *cap. cum inferior. 16. de major: & obed. cum vulg.* sed Romanus Pontifex in terris caret superiore: ergò præclusa est omnis provocatio ab ejus judicio ad aliud quodcumque Tribunal, etiam si sit Concilij generalis. Hacque ratione etiam ab Imperatore, seu Principe non cognoscente superiorem, appellare non licet, *leg. 1. §. & quidem 1. ff. à quib. appell. non licèt*, ubi Ulpianus rationem reddit: *Quia ipse Princeps est, qui provocatur.* Præterea, à Judice, in quo est suprema potestas, & totius Ecclesiæ Prima-

tus, non licet appellare ad aliquod Concilium Ecclesiæ; ut ex terminis ipsis patet; sed in Romano Pontifice est suprema potestas, totiusque Ecclesiæ Principatus, ut ex innumeris Concilijs, & Patribus late probat Eximius Doct. P. Suarez *adversus Regem Angliæ, lib. 3. cap. 10. cum 2. seqq.* ergò à iudicio Romani Pontificis non licet appellare ad Concilium generale. Patet consequentia; quia aliàs dicere oporteret, quòd suprema potestas non esset in Papa, quod est manifestè contra articulum definitum à Martino V. in Concilio Constantiense *sess. 8. & 15. & contra text. in cap. nolite errare 3. dist. 11.* illis in verbis: *Ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principium.*

23 Rursus eadem assertio vera ostenditur ex eo; quod Pontifex est caput Ecclesiæ universalis; ipsi enim dictum fuit à Christo Domino Matth. *cap. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam;* Ergò Pontifex non debet esse inferior Ecclesiæ representata per Concilium generale, aliàs caput esset inferius corpore ipsi subiecto. Modò sic: caput præstantius est auctoritate suis membris; sed Papa caput Ecclesiæ universalis est caput Concilij generalis, ut constat ex Concilio Calced. *Epist. ad Leonem sibi: Quibus tu ut caput præeras;* ergò ab ipso ad quodcumque Concilium appellari non potest. Deinde; à matre omnium Ecclesiarum, & omnium fidelium nullo modo licet appellare ad filios, nec dispersos, nec congregatos, quia mater semper major est auctoritate filijs, & etiam filiorum Congregatione; sed Romana Ecclesia, sive Sedes Apostolica est mater omnium Ecclesiarum, *cap. non decet 1. dist. 12.* ob idque dicitur refugium omnium oppressorum instar David, qui appellabatur oppressorum recursus *in lib. 1. Reg. cap. 22. ibi: Omnis, qui opprimebatur à Saule recurrebat ad David.* Id quod luculentius exprimitur *in cap. ad Romanam 8. 2. quest. 6.* ubi Zepherinus Romæ Episcopus *epist. 1. scribit: Ad Romanam Ecclesiam ab omnibus maxime tamem ab oppressis appellandum est, & concurrendum quasi ad matrem, ut ejus uberibus nutriantur, auctoritate defendantur, & a suis oppressionibus releventur: quia non potest, nec debet mater obliuisci filium suum;*
&

& ideo ad eam recurritur, velut ad matrem per remedium
 appellationis; quæ ob id regio nomine condecorari potest,
 ajente Ovidio 2. de Ponto eleg. 9. *Regia crede mihi res est
 succurrere lapsis*: ergo à sententia Sedis Apostolicæ ad Con-
 cilium generale appellare non licet.

24 Cæterum ex hac eadem doctrina sequens con-
 tra assertionem nostram insurgit consideratio; ex eo, quod
 Ecclesia universalis omnium fidelium mater prædicetur
 juxta illud Eccles. cap. 24. *Mater pulchra dilectionis*, Papa
 filius Ecclesiæ dici debet; tunc sic: sed absurdum est filium
 esse supra matrem, & consentaneum naturæ matrem habere
 potestatem supra filium: ergo Ecclesia, quæ mater est, de-
 bet authoritatem habere supra Papam tamquam ejus fi-
 lium. Accedit, nam Papa est minister Ecclesiæ, ut constat ex
 Apost. 1. ad Corinth. c. 4. nec Ecclesia est propter Pa-
 pam, sed Papa propter Ecclesiam: ergo est inferior Eccle-
 sia, quæ per Concilium generale repræsentatur, ac percon-
 sequens ad Concilium tamquam ad matrem, utpotè uni-
 versalem Ecclesiam repræsentans, licet appellatio interpo-
 ni poterit à judicio Apostolicæ Sedis. Verùm tamen hæc
 consideratio non enervat, sed confirmat potius assertionem
 nostram, cui non adversatur nuper expensa difficultas; res-
 pondetur enim, Rom. Pontificem esse Ecclesiæ Patrem,
 simulque Filium, ut constat ex Evaristo Papa *Epist. 2.* ubi
 postquam dixit Christum esse sponsum, subdit: *Et Ecclesia
 sponsa, cujus nos filij sumus*; & ex D. Bernardo *lib. 2. de
 considerat. ad Eugenium cap. 6.* ibi: *Paternam tibi vindica
 hereditatem, nam si filius, & heres.* Hanc filiationem in
 Papa demonstrat Antonius Mazzarronius *tract. de tribus
 Coronis Pontific. Roman. cap. 3.* cujus mentem ita à Diana
tom. II. tract. de adorat. Summi Præsulis resolut. 15. expla-
 natam invenies, ibi: *Mazzarronius huc advocat mulierem
 Egyptianam tribus Regijs Coronis decoratam, ut exhibeatur
 fuisse filiam, uxorem, ac matrem Regis, quod refert ex
 Pierio*; adaptatque ad Ecclesiam Vicarij Christi, filiam,
 sponsam, ac matrem, licet aliò tendat *Tyara*, seu triplex
 illa Corona, quibus caput Pontificis, redimitur; nempe ad
 significandam triplicem orbem Ecclesiæ subjectam;
 ideo:

ideoque instantibus supplicationibus Reges nostri Philippus III. & IV. supplicarunt, ut Sanctissimus quartam adderet Coronam propter novam mundi partem, nimirum Americam, sub Ecclesia, ejusque Pastore, Fideli Hispanorum sudore procreatam.

25 Itaque in diverso sensu Pontifex est Filius, & Pater Ecclesiæ. Est Ecclesiæ filius, quatenus per baptismum omnes sunt regenerati filij Dei, & per consequens confortes divinæ naturæ, ut inquit D. Petrus *Epist. 1. cap. 1.* quod explicat D. Augustinus *super Psalm. 127.* ibi: *Quomodo mater ejus Ecclesia, nisi quia ipse Christus est in Christianis, quos per baptismum continuo parit Ecclesia.* Pontifex etiam dicitur Ecclesiæ Pater, non tantum eo modo, quo Apostoli Patres appellantur juxta illud Davidis *Psalm. 44. pro Patribus tuis nati sunt tibi filij*, & habetur *in cap. quorum vices 6. dist. 68.* sed alio specialissimo titulo, ut advertit D. Bernardus *in Epist. ad Civit. Pisanam*, ubi Innocentium appellat honoratum, & universitatis Patrem: Igitur ad probandam superioritatem Ecclesiæ in ratione potestatis, ordinis, & jurisdictionis infirmum est argumentum deductum ex eo, quod Ecclesia mater Pontificis appelletur, cum ex adverso Pontifex etiam Pater Ecclesiæ dicatur. Deinde, nam ut supra *num. 18. in fin.* diximus, inepta est hæc consequentia: *Est mater: ergo est superior*; Christus enim Dominus fuit filius B. Virginis Mariæ, & nemo nisi impiè, & blasphemè auderet dicere matrem superiorem esse filio: ergo cum potestas Christi vicarialitè irradiet in Romano Pontifice, eadem analogia dici debet Romanus Pontifex autoritate jurisdictionis major Ecclesia sua matre, ut optimè ratiocinatur Emin. Card. Turrecrem. *lib. 2. Summa, cap. 86.* Nec refragatur, quod Pontifex sit minister Ecclesiæ; nam genus ministerij non semper importat subjectionem. Paulus enim *1. ad Hebræos*, vocat Angelos missos in ministerium propter eos, qui hæreditatem capiant salutis, & tamen nemo dixerit, Angelos esse inferiores hominibus. Id quod etiam exigit bonum Ecclesiæ, ut ea videlicet sit infra Papam, nec pluribus, sed uni subsit; sic gubernator est propter navigantes, Dux propter exercitum, & tamen nec

Dux

Dux subest exercitui in eo ducendo, nec gubernator navi-
gantibus in regenda navi. Ulterius: quando Christus po-
nit Pontificem propter Ecclesiam, intellexit Ecclesiam à
suo capite non separatam; ab eo enim separata Christo
placere nequit, utpotè necessariò importans confusiones,
& schismata. Ex quibus clarè infertur à Romano Pontifice
non esse licitum ad Concilium universale appellare, sicut
ad superiorem Judicem.

26 Rursus assertioni nostræ apprimè patrocinator
sequens consideratio, nam idem censetur Tribunal Christi,
& Papæ, cum ejus sit Vicarius, vices ejus gerens in terris.
Undè D. Chrysoſtomus super illud Joan. cap. ult. *Pasce
oves meas*, dicit: *Id est loco mei Prepositus esto, & caput
fratrum tuorum; ut ipsi loco meo te assumentes, ubique
terrarum te in throno tuo sedentem prædicent, & confir-
ment;* sed à Tribunali Christi appellari non potest, ut ne-
mo negabit, & tradit Fagnan. in cap. 4. de elect. numer. 61.
siquidem appellatio debet interponi ad eum Judicem, co-
ram quo partes humano modo, & ordine judiciario com-
parere possint: ergò nec licitum erit appellare à Tribunali
Pontificis. Consequentia patet argumento ex cap. non pu-
tamus 2. de consuetud. lib. 6. cap. Romana 3. de appellat. eod.
lib. in quibus habetur, quod non valet consuetudo, ut à
Vicario Episcopi appelletur ad ipsum Episcopum, eò quod
sit idem Tribunal utriusque: pro cujus principij illustra-
tione videndus Primarius noster D. Samaniego dict. tract.
de requir. judicib. in caus. appellat. sect. 3. per tot. Accedit,
quòd non est licitum appellare ad Judicem, qui judicandi
non habet potestatem, nisi acceptam ab eo, à quo appella-
tur, ut notum est; sed Concilium universale auctoritatem
judicandi habet à Papa acceptam, ut superius ex multis
ostendimus, & constat ex dist. 17. per tot. ergò à Papa non
est licitum appellare ad generale Concilium.

27 His præterea rationibus, & fundamentis ac-
cedunt Sacro Sanctæ Ecclesiæ decreta: nempè antiquissi-
mi in primis Concilij *Ephessini* 1. ubi statutum invenitur,
quod à sententia Sedis Apostolicæ nulli liceat appellare.
Idque ipsum liquet ex innumeris Concilijs congestis à D.

Gonçal. *in cap. si duobus 7. de appell. num. 2.* imò à Concilio generali ad Romanum Pontificem fuisse appellationem interpositam constat ex varijs Historijs Ecclesiasticis; ex Leone Papa *epist. 25. ad Theodosium Augustum*, ubi refert Flavium Episcopum Constantinopolitanum appellasse à Concilio Ephesino 2. ad ipsum Leonem: Liberatus *in breviario cap. 12.* affirmat Theodoretum Episcopum Cyri ab eodem Concilio appellasse ad eundem Episcopum: Joannes Chryostomus à Concilio depositus appellavit ad Innocentium, ut constat ex epistola ipsius ad Innocentium, & probat noster Gelasus *1. epist. 13. ad Episcopos Dardania*, & innumeræ hujusmodi historiae passim leguntur apud Scriptores Ecclesiasticos.

28 Constans igitur stat à sententia Romani Pontificis non esse appellandum ad Concilium generale; quinimò omnes, & singuli cujuscumque status, gradus, seu conditionis fuerint, ab ordinationibus apostolicis ad universale futurum Concilium appellantes, eorumque Consiliarij, & fautores excommunicantur; universitates verò, Collegia, & Capitula interdiciuntur, poenisque criminis læsæ Majestatis divinæ, & humanæ subjiciuntur à Pio II. in Constitutione, quæ incipit: *execrabilis in fin.* & excommunicantur quotannis in die Coenæ Domini, ut in Bulla Gregorij XIII. incip. *consueverunt.* Quin etiam declarantur veri, & idubitati schismatici, & de Catholica fide malè sentientes, in Constitutione Julij II. quæ incipit: *suscepti regiminis.* Ex qua Constitutione sic appellantes in crimen hæresis incidere existimat Cardinalis Albanus *de potest. Papa, & Concilij part. 2. num. 82.* quem refert, & sequitur Prosper. Fagnan. *in cap. 4. de elect. num. 63. in fin. junct. Eminent. Cardinal. de Aguirre d. tract. contra declaration. Cleri Gallicani disp. 26. sect. 2. num. 9.* ubi inquit provocaciones à sententijs Sedis Apostolicæ, seu Rom. Pontificis esse proprias hæreticorum, ac schismaticorum hominum.

29 Atque hæc, quam hætenus defendimus, assertio ita intelligenda est, ut nequidem consentiente Pontifice, ab ejus judicio appellari possit ad Concilium

generale ; quia videlicet tale privilegium Romanæ Sedi defertur propter primatum , quem in univërfa Ecclesia habet à Christo Domino , ut constat ex finalibus nostri textus verbis : *Et hoc nimirum pro suo principatu , quem B. Petrus Apostolus Domini voce , et tenuit semper , et tenebit.* Cujus primatus ratione supremus omnium Judex est , cunctaque judicat , & à nemine judicatur , *cap. nemo 13. cum 2. seqq. hac nostra caus. et quest.* Quare Romani Antistites huic privilegio renuntiare , aut Pontificiæ majestati quidquam detrahere non possunt. Quod ea nititur ratione , quia ut appellatio licite interponi possit , ex sui natura necessario exigit superioritatem in eo iudice , ad quem appellatur , ut ex multis ostendimus supra *ex num. 22.* quod autem aliquis mortalium possit esse major Papa , vel ejus superior , fieri non valet , nisi à solo Deo. Et inde fit , ut , cum privilegium hoc exemptionis à potestate , & jurisdictione omnium mortalium sit Pontifici divinitus collatum , Papa Concilio generali se sponte subjicere non possit , ut vel ab eo judicetur , aut illius sententia retractetur. Id quod aperte comprobatur exemplo Marcellini relato *in cap. nunc autem 7. dist. 21.* Nam & si in Concilio conspersus cinere voce clara clamasset , dicens : *Peccavi coram vobis , &c.* atque ita se quodammodo supposuisset iudicio Synodi , tamen eum judicare ausus est nemo. Idemque apertius probatur ex *d. cap. nunc autem 7. in fin.* ubi fit mentio Concilij , quod Valentiniani Augusti jussu fuit congregatum , cuique Sixtus à Basso , & Martiniano accusatus se sponte subjecerat , ut ait textus *in cap. mandastis 10. 2. q. 5.* & tamen textus *in d. cap. nunc autem 7.* dicit eum à Concilio tanquam ab inferiori judicari non potuisse , atque ita ipsum Concilium declarasse : ergo prædicti textus manifestè probant Pontificem Maximum etiam volentem à Concilio judicari non posse. Ita sentiunt Bellarm. *lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 26. et lib. 2. de Concilijs cap. 18.* Et Turrecrem. *lib. 2. Summ. cap. 104. et 105.* Nec sufficet dicere , quod Papa consentiente , videtur Christus per Vicarium suum , pariter consentire , nam verosimile non est , Papæ po-

testatem extendi ad hujusmodi consensum nomine, & loco Christi præstandum, quoniam ei non est data potestas in destructionem, sed in ædificationem: talis tamen renuntiatio potius esset destructio, quàm ædificatio.

30 Neque huic doctrinæ adversatur textus *in cap. Nos si in-competenter* 41. 2. *quest.* 7. ubi Leo IV. iudicio Michaelis Imperatoris, & Legatorum ejus se subicit; nam hic textus intelligendus est de iudicio arbitrario, seu discretivo, non coactivo; Pontifex enim solum potest se submittere iudicio alterius tanquam arbitro, non tanquam proprio Judici, jurisdictione utenti in ipsam personam Pontificis, ut cum Angelico Magistro probat P. Suarez *adversus Regem Anglia lib. 4. cap. 7. num. 6. & 7.* Ratio autem est, quia tunc non fertur sententia juridica in jurisdictione, seu superioritate fundata, sed fertur sententia arbitraria fundata in factò, seu conventionè àliqua. Et ita in illo actu non se gerit Pontifex, ut Pontifex, sed ut homo, qui ut querelis via præcludatur, cuncta emendare cupit: nec sententia Imperatoris respectu Pontificis vim habebit coactionis, sed duntaxat puræ sententiæ declarativæ ostendentis Pontificem teneri, si non ex vi præcepti, saltem ex debito justitiæ, & vi legis naturalis: Doct. Graña *in cap. 2. de Judicijs num. 3. cum 2. seqq.* Quo modo accipiendus est textus *in cap. Concilia* 6. §. *hinc etiam dist. 17.* Ubi Symmachus Papa Regis temporalis iudicio se submisit. In quo tamen factò considerandum est, quod in Synodo congregata contra Symmachum autoritate Theodorici Regis duo objecta fuerunt eidem Theodorico. Primum, quod Concilium absque iussu accusati Pontificis congregari non posset: secundum, quod primæ Sedis Antistes inferiorum iudicio non subjaceret; quasi diceret, etiam si Concilium præcedente Apostolica auctoritate convocaretur, nobis tamen, qui inferiores sumus, contra Pontificem Maximum ferre sententiam non liceret, utique illo modo, ipso etiam consentiente. Undè quamvis primum objectum postea sublatum esset, accedente demum Symmachi auctoritate; tamen quia superat secundum, quod minori

fas non esset in superiorem jus dicere, Episcopi non sunt ausi in eum proferre sententiam, sed dixerunt: *Symmachus Papa Sedis Apostolicæ Præsul ab hujusmodi oppositionibus impetitus, quantum ad homines respicit, sit immanis, ac liber, cujus causam totam Dei judicio reservamus.* Videndus est P. Suarez ubi sup. num. 7.

31 Verùm licet à sententia Romani Pontificis nemini sit appellare permissum, contra eam tamen in integrum restitutio implorari potest; quia quilibet judex adversus sententiam à se prolatam restituere potest, licet ab ea appellari non possit, ut probat sic intelligendus textus in *cap. tum ex litteris 5. de in integ. restit.* in cujus specie restitutionis beneficium fuit concessum Ecclesiæ læsæ contra sententiam Pontificis, ipsamque concedit Pontifex, qui in suo supremo auditorio tulit sententiam; nam judex, qui judicavit, restituit læsum minorem, *leg. in causæ 16. §. ult. leg. 17. cum seq. ff. de minorib.* Ad quæ Romani juris loca respexit proculdubio textus in *dict. cap. tum ex litteris 5.* in illis verbis: *Et secundum jura civilia Principes etiam contra res bis judicatas in auditorio suo examinari restitutionem in integrum permisserunt.* Appellationis autem, & restitutionis dissimilitudo ea nititur ratione; quia qui appellat, judicem accusat, non se ipsum, qui autem petit restitutionem, se, & sui inconsultam facilitatem, aut errorem proprium accusat. Quæ ratio exprimitur à Consulto in *dict. lege 17. ff. de minorib.* ibi: *Appellatio quidem iniquitatis sententiæ querelam; in integrum verò restitutio, erroris proprii veniæ petitionem, vel adversarij circumventionis allegationem continet;* tradit Osual. 21. *comm. Donel. cap. 11. lit. E. & cap. ult. lit. B.* Cum ergò per appellationem judicis cadatur autoritas, *cap. ut debitus 59. de appellat.*; per restitutionem autem illæsa maneat ipsius judicis fides, & autoritas, idè prohibetur appellatio à sententia Pontificis, & permittitur adversus eam restitutionis imploratio.

32 Similiter quamvis à Papa malè informato ad eundem benè informandum propriè appellari non possit,

quia ab eodem ad se ipsum prohibita est appellatio, *cap. non putamus 2. de consuet. lib. 6. cap. Romana 3. de appellat. cod. lib.* potest tamen fieri supplicatio Pontifici, ut sententiam à se latam aut revocet, aut in melius commutet, juxta text. in *cap. ex litteris 4. de in integ. res. tit. cap. cum olim 12. de re jud. cap. ad Apostolica 2. eod. tit. in 6.* docet Salgado de *supplicat. ad Sanctissimum p. 1. cap. 1. in princ.* quia, ut ait Nicolaus in *cap. sententiam 6. 35. quest. 9.* sententia Romanæ Sedis potest in melius commutari, cum aut subreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatum, & temporum, seu gravium necessitatum dispensatione quædam ordinare disponit. Hoc enim solet habere præcipuum Apostolica Sedes, ut non gravetur revocare, quod à se forte deprehenderit fraudulenter, & non veraciter affectum, ut inquit D. Bernardus *epist. 180.* cumque Pontifex homo sit, qui & fallere, & falli possit, *cap. à nobis 28. de sent. excommunic.* non debet gravari suum errorem corrigere, utpotè qui positus est errores aliorum corrigere; nè inde nascantur injuriæ, undè jura nascuntur, ut dicitur in *cap. qualiter & quando 17. de accusat.* Undè Ivo Carnotensis *epist. 159.* manebat ab ipsa Sede ad ipsam confugere Clericos, quàm ab Ægypto auxilium petere, id est à Regia potestate: *Quoniam* (inquit) *judicia Romana Ecclesie à nemine foris retractari posse, eadem Romana Ecclesia docente, didicimus, si qui aliquando se prægravatos ipsius Ecclesie auctoritate conqueruntur, hoc eis consilium damus, ut non descendant in Ægyptum propter auxilium, sed ab ipsa ad ipsam confugiant, & inde expetant levamen, unde conqueruntur accepisse gravamen: quia que aliquando corripit paterna, eadem frequenter colligit materna pietate.* Manet ergo supplicationem à sententia Romani Antistitis locum habere, quamvis ab ea appellatio interponi nequeat.

33 His itaque non inutiliter expositis, superest nunc respondere ad rationes dubitandi suprâ adductas, Et quidem non obstat prima *num. 2.* proposita ex Matth. *cap. 18.* quoniam respondetur, ibi Christum alloqui omnes

nes Apostolos, & alloqui Petrum ipsum, priusquam ei sui gregis curam commisisset, ut unum ex discipulis, & fidelibus, eosque instruere circa correctionem fraternam, & dicere, quod si frater tuus peccaverit, tuæque fraternæ correctioni non acquieverit, denuntiare illum debeas Pastori, seu Episcopo proprio, qui ibi nomine Ecclesiæ venit intelligendus, eò quod eam repræsentet. Ita sentiunt D. Chrysost. *homil. 61. in Matth.* D. Thom. *in 4. dist. 19.* & Innocentius III. *in cap. novit. 13. de judicijs.* Quod evidentissimum fit, quia ibi Christus nomine Ecclesiæ omnes eos intelligit, qui habent in Ecclesiâ potestatem ligandi, & solvendi; illicò enim post *num. 2.* recensita verba subdit: *amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, &c.* aliàs si ibi nomine Ecclesiæ veniret universalis Ecclesiâ per OEcumenicum Concilium repræsentata, dicendum esset, quod quoties aliquis reus esset furti, homicidij, vel similis culpæ gravis, & in nequitia luto obstinatè voluptaretur, cogendum semper foret Concilium generale, & ejus definitio expectanda ad damnandum peccatorem obduratum. Deinde si hoc argumentum quidquam probaret, multum probaturum eadem autoritate convincitur; nam esset Petrus ut summus Ecclesiæ Pastor inferior quolibet Ecclesiæ particulari Prælato; siquidem si peccaret in fratrem, posset recurri ad Ecclesiam particularem, vel ad Prælatum illius: Igitur apparet præceptum illud de correctione fraterna fuisse Petro, ut discipulo, & non ut universali Ecclesiæ Præsuli intimatum, ut late ostendit Turriserem. *lib. 2. Summ. Eccles. cap. 92.*

34 Similiter non obstat epistola 161. Div. Augusti in verbis *supra num. 3.* relatis, quia verba illa ab eo non proferuntur ratione superioritatis, & majoris potestatis, ad hoc ut sententia à Pontifice semel cum Episcopis prolata possit à Concilio generali retractari per appellationem ad ipsum interpositam, sed tantum ratione humilitatis, & plenioris examinis; eò quod S. Pontifex sententiam illam falsis Episcoporum allegationibus commotus protulisset; quasi dixisset Augustinus, nihil obsta-

re, illam sententiam Episcoporum fallacia fuisse prolatam, cum iterum possit ab eodem Pontifice, pleniori Concilij generalis examine concurrente, retractari; quod quidem majus Concilij generalis examen nonnumquam à Pontifice conceditur ad convincendam malitiam eorum, qui iniquam causam tuentur, ac fovent, & ut in eo magis veritas illucescat, ut notat Germonius *lib. 3. de Sacrorum Immanit. cap. 11. per tot.* atque ideò in prædicto casu potius appellatur à sententia illorum Episcoporum, qui falsis allegationibus Pontifici consilium dedere, quàm à sententia ipsius Pontificis. Et cum hac doctrina intelligendus, & conciliandus est textus in *leg. 1. §. questum 1. ff. de appellat. cum leg. 1. ff. à quib. appell. non licet.* Vid. Pichard. in *manuduct. ad praxim. part. 4. §. 7.* Nec etiam obstat altera ejusdem Augusti *epistola 162.* quia licet R. Pontifex supremum habeat in causis Ecclesiasticis judicium, tamen in causa Ceciliani Episcopi permisit post judicium à se latum, aliud proferri, quia hæreticis Donatistis erat suspectus; quapropter Imperator ipse licet invitus causam suscepit, eamque suo judicio terminavit, veniam prius exorans à Pontifice. Aliter præfatam D. Augustini epistolam interpretatur noster Eminent. Cardinal. de Aguirre *tract. contra declarat. Cleri Galliani disp. 36. sect. 2. num. 12.*

35 Nec item refragatur quod *num. 4.* expendebamus de Concilio Constantiense, quia hoc Concilium celebratum fuit tempore, quo non regnabat in Ecclesia legitimus Pontifex, & ad tollendum gravissimum schisma trium, qui se pro pontificibus gerebant, nempe Joannis XXIII. Gregorij XII. & Benedicti XIII.; in casu autem, quo Pontifex sit dubius, Concilium generale prævalet Pontifici, ut docet Fagnan. in *cap. 4. de elect. num. 65.* & in hoc rerum statu optimè definivit, quòd ejus decretis quilibet teneretur obedire; hanc enim definitionem in *Sess. 4. c. 5.* fecit his verbis: *Cui (id est Concilio) quilibet cujuscumque status, vel dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur* (advertete quæso verba sequentia) *in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpatione*

tionem dicti schismatis, reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite, & in membris. Certum est autem generale Concilium habere auctoritatem jure divino ipsi concessam ad tollendum schisma, & legitimum Pontificem declarandum, ut explicant Turiser. in *Summ. lib. 2. cap. 99. Martha de Jurisd. 3. part. cap. 17. num. 7.* Exim. Doct. P. Suarez, *adversus Regem Angliæ lib. 3. cap. 28. num. 8.* & de facto illicò post celebratam canonicam electionem Martini V. in Pontificem, nihil amplius suo nomine Concilium statuit, sed nomine electi Pontificis, ut videre est ex ejus *Sess. 42.* quæ est prima post electionem Martini. Et *Sess. ult.* definivit suspectos esse Hussiticæ hæreseos, qui hanc propositionem assererent: *Papa canonicè electus non est Successor Petri, nec habet in Ecclesia Dei supremam auctoritatem.* Petijt demum sui confirmationem à Martino V. per Oratores Regis Poloniæ, sed Pontifex noluit Concilium confirmare, nisi in ijs, quæ conciliariter decreverat contra Uiclefum, & Hus hæreticos à Concilio damnatos, in reliquis autem confirmationem denegavit, ut videre est ex actis ejusdem Concilij *Sess. 45.* En igitur Concilium hoc, quo impugnare satagebant Adversarij nostram assertionem, evadit validissimum ejusdem propugnaculum, ex quo Martini V. id est Romani Pontificis potestas supra Concilium generale evidentissimè eruitur. Nec interest à nonnullis appellationem interpositam fuisse ad futurum Concilium, ut dicebamus *num. 4. in fin.*; nam hujusmodi appellationes, ut injustas semper Ecclesia execrata est, & novissimè contingit in appellatione à Novatoribus Galliæ interposita à Constitutione incip: *Unigenitus Dei Filius*, SS. P. N. Clementis XI. felicitis recordationis. Minus obstat textus in *cap. ad Apostolica 2. de re jud. in 6.* cui satisfacimus *supr. num. 32.*

36 Nec obstat etiam textus in *cap. sane 3. 24. quæst. 2.* in contrarium ponderatus *num. 5.* quia respondetur, Dioscorum fuisse damnatum à Concilio Chalcedonensi, eò, quia in Leonem summum Pontificem excommunicationem jaculari ausus fuerat; nec Dioscorus

appellatus fuit Papa Romanorum, quia esset Successor D:
 Petri, & Summus Pontifex, sed quia erat Patriarcha
 Constantinopolis, quæ nova Roma dicebatur, *cap. Const.
 antinopolitanae 3. dist. 22.* ut notat Petrus Gregor. 15.
syntag. cap. 5. num. 4. ubi *cap. 2. num. fin.* advertit,
 Papæ nomen apud Græcos, non solum Patriarchis, sed
 etiam Episcopis commune fuisse. Nec adversatur exem-
 plum Marcellini; cui in præmissis *num. 29.* responsum
 jam est. Minus obstant exempla Pontificum ab Impera-
 ribus damnatorum; quia Constantius Imperator Arrianus
 Liberium, & Theodora Augusta Silverium eo jure in
 exilium egerunt, quo Nero Martyres persecutus fuit,
 juxta Baronium *ad ann. Domini 538.* Joannes verò XII.
 Pontifex potius toleratus, quàm factus, (quia cum ef-
 set Alberici Potentissimi Romanorum Patrij filius duo de
 viginti annos natus, in papatum irrupit potentia, &
 opibus innixus) cum promissam Othoni amicitiam vio-
 lasset adjudendo se Adalberto Berengarij filio, & Otho-
 nis hosti, invalidè licet, & sacrilegè fuit in Synodo ab
 Othono nulliter coacta Papatu exutus, quod impium at-
 tentatum in alia Romana Synodo damnatum fuit, & à
 Clero Romano, & Cardinalibus Benedictus V. fuit legi-
 time in Pontificem renunciatus. Gregorium VI. aliqui sen-
 tiunt, non fuisse verum Pontificem, cum tres eo tempo-
 re sibi Pontificatum vindicarent, seu (quod alij ut verius
 sequuntur) cum Gregorius timeret ex una parte Henri-
 cum hostem armatum, & implacabilem, ex altera verò
 immineret schisma, spontè Papatu se abdicavit. Hæc
 igitur exempla nil contra nostram catholicam assertionem
 evincunt, quia sunt de Pontificibus vel intrusis, vel
 dubijs, vel spontè cedentibus, vel per tyrannidem ejec-
 tis. Nec refragantur textus in *cap. mandastis 10. 2. quest.*
5. cap. nos si in competenter 41. 2. quest. 7. quos expli-
 cuimus supra *num. 29. & 30.* Nec etiam obstat textus
 in *cap. auditum 18. 2. quest. 5.* ubi Leo III. non se
 submisit alicujus judicio, sed solum ad tollendum fortas-
 se scandalum, se voluntariè purgare voluit, utique vel
 publico juramento, vel alijs probationibus, & rationibus
 innocentiam suam ostendendo.

37. Præterea nostram assertionem non evincit
 textus in contrarium expensi *suprà num. 7.* nam ad text.
 in *cap. sicut 2. dist. 15.* respondetur, sermonem ibi esse
 tantum de illis hæreticis, quos illa Concilia condemna-
 runt; nequit enim Pontifex facere, quod non sit hære-
 sis, quæ hæresis est, aut quod sit verum, quod talè non
 est: hoc autem non est Papam non esse supra Conci-
 lium, sed non esse supra Deum, vel supra fidem. Ex
 quo non evincitur, quod sententia Concilij præponatur
 sententiæ Papæ, sed hoc ideo procedit, quia fides una
 est, & incommutabilis, ut inquit Leo, & Augusti-
 nus relati à Turrecrem. in *cap. Domino Sanct. 28. dist.*
50. Ideoque quicquid semel fuit articulus fidei, semper
 fuit, & erit articulus fidei, ut dicunt DD. in *cap. cum*
Christus 7. de hæretic. Unde etiam fit, ut quamvis sta-
 tuta Papæ non ligent Successorem, quia par in parem non
 habet imperium, *cap. innotuit 20. de elect.* tamen quæ
 semel magistraliter, & ex Cathedra ab uno Pontifice sunt
 definita, à Successore infringi non possunt: quia alioquin
 fides non esset una, & Sedes Apostolica (quod hæreti-
 cum est asserere) in fide errasse convinceretur, ut dici-
 tur in *cap. sunt quidam 6. 25. quest. 1.* Eodem modo
 solvuntur textus in *cap. 1. cap. 7. & 9. caus. 25. quest.*
1. in quibus vel est sermo de ijs, quæ à Concilijs sta-
 tuta fuerunt, ut ad jus divinum, & naturale pertinentia,
 vel si sit sermo de illis, quæ sunt meri juris humani, ni-
 hil aliud velle possunt objecti textus, quàm quod Papa
 ligetur illis quoad vim directivam, non verò quoad coac-
 tivam per text. in *cap. si ea 4. cap. decessorum 19. 25.*
quest. 2. cap. ult. de rescrip. in 6. ex rationibus tradi-
 tis à D. Thoma 1. 2. *quest. 96. art. 5. ad 3.* aliàs di-
 cendum esset R. Pontificem non solum statutis Concilio-
 rum generalium, sed etiam particularium, & Sanctorum
 Patrum subjacere. Ad textus verò in *cap. fin. de reb. Ec-*
cles. cap. antiqua 23. de privileg. cum alijs congestis *su-*
pra num. 7. vide quæ notavimus *num. 20.* ex quibus
 commodam recipiunt interpretationem.

38. Rursus assertioni nostræ non obsistit difficul-

tas *suprà num. 8.* adducta; nam libenter admittimus, liberum fore unicuique appellare quoties gravatum esse contendit, nisi lex ex justis causis *suprà* relatis id prohibuisset, ut in *præsenti*; quia superior debet corrigere, & in melius reformare, quæ fecit inferior iudex, non è contra, *leg. nam Magistratus 4. ff. de arbitris, cap. inferior 4. dist. 21. cum vulgat.* Cum ergò Concilium generale sit inferius R. Pontifice, idcirco ab istius sententia appellatio ad Concilium interponi non potest. Verùm licet propriè à Pontifice appellari non possit, potest tamen ad eum in gravaminibus illatis fieri supplicatio, & sperandum est, quod non erit ita immemor suæ salutis; quin cognita veritate gravaminis relevet oppressionem, quam intulit: vel potest in tali casu recurri ad Deum, cujus solius arbitrio reservatus est, *cap. facta subditorum 15. 9. quæst. 3.* non tamen per modum appellationis ex ratione jam tradita, sed per modum devotæ supplicationis, quam pius Pater Deus exaudiet vel liberando, vel patientiam tribuendo, vel in melius aliquid aliud, quod petitur, commutando. Sæpè enim, quæ petuntur (secundùm Augustinum) non dantur, quando petuntur, vel ut meliora dentur, vel ut convenientiori tempore largiantur. Neque obstat, quod de appellatione dicebamus, juris scilicet naturalis esse, & defensionem naturalem continere; nam contrarium verius est, nempe quòd appellatio contineat defensionem impropiam, civilem, seu positivam, ut probatur ex eo, quòd causa à Pontifice, vel Principe, ejusque executio, *appellatione remota*, potest committi, *cap. 15. cap. 27. §. porrò de offic. deleg. cap. 53. & 71. de appellat. leg. 2. §. interdum. 4. ff. a quib. appell. non licet.* quòd fieri non possèt, si appellatio juris naturalis esset, nam tale jus immutabile est; ac per consequens nec à voluntate Principum pendere potest juxta vulgatum axioma text. in §. *sed naturalia fin.* Inst. de jure nat. gent. & civ. Clem. Pastoralis 2. §. *ceterum de re jud.*; tradunt Doct. Balboa in *cap. 1. de appellat. num. 12. & 3.* & alij plures, quos refert, & sequitur D. Samaniego in *dict. tract. de requir. judicib. in caus. appell.*

pell. sect. 1. num. 12. cum 4. seqq. Nec item obstat pa-
 ritas recusationis *d. num. 8. in fin.* adducta; nam di-
 cendum est, S. Pontificem recusari non posse, cum im-
 probum esset, & nimis absonum suspicionis, & injusti-
 tia labe Christi Vicarium notare; nam sicut à sententia
 R. Pontificis non licet appellare, neque ab alia cujusli-
 bet Principis supremi sæcularis, *leg. 1. ff. de quib. appel-
 lar. non licet leg. 27. tit. 23. part. 3.* eodem modo, ne-
 que locus erit recusationi, quare idem asserendum est
 de omnibus Principibus sæcularibus, qui superiorem in
 temporalibus non recognoscunt. Ita pluribus relatis do-
 cent duo Salmaticenses Primarij Doct. Armenteros *in
 tract. de recusationib. judic. num. 15.* & Doct. Balboa
in cap. 61. de appell. num. 7. & an Concilium generale
 possit recusari, videndus est idem Balboa *in cap. 1. de
 judicijs num. 25.*

39 Denique nostram assertionem, non infringit
 difficultas *num. 9.* proposita, cui responderetur, quòd li-
 cèt S. Pontifex, ut homo, & ut privata persona errare
 possit in quæstionibus facti, & juris, non ideo infertur,
 adeundum esse Concilium generale, ut error, seu impe-
 ritia Pontificis judicantis corrigatur, & emendetur, quia
 inferior non potest corrigere, & in melius reformare,
 quod fecit superior, qualis est Pontifex respectu Conci-
 lij generalis, ut diximus *num. ant. in princ.* Verùm ut
 hæc doctrina plenius illustretur, sciendum est, Pontifi-
 cem, ut privatam personam errare posse non solum in
 quæstionibus facti, & juris, ex ratione à nobis tradita
supra d. num. 9. & probant textus sic intelligendi *in cap.
 licet 3. de sponsa duor. cap. quanto 7. de divor.* ubi Dom.
 Gonç. *num. 2.* sed etiam in fide, quia nullum adest fun-
 damentum in Sacra Scriptura, ut Pontifices, postquam sunt
 assumpti ad Pontificatus dignitatem, constituentur impe-
 cabiles, & ut tamquam particulares personæ gaudeant
 privilegio confirmationis in gratia; nam ut dicam, pro-
 missio facta Lucæ cap. 22. *Rogabo pro te Petre, ut non
 deficiat fides tua,* solum intelligi debet erga Petrum, ut
 Ecclesiæ caput, & ex Cathedra definientem, non verò

ut privatam personam. In istisque quæstionibus facti, aut juris non solum Pontifex potest errare, sed etiam generale Concilium, imò & Pontifex cum Concilio, quia omnia hæc dependent ab humano testimonio, quod quidem fallibile est, *cap. à nobis 28. de sentent. excommun. docet Fagnan. in cap. venerabili 52. de testib. num. 42. & in cap. majores 3. de bap. à num. 12.*

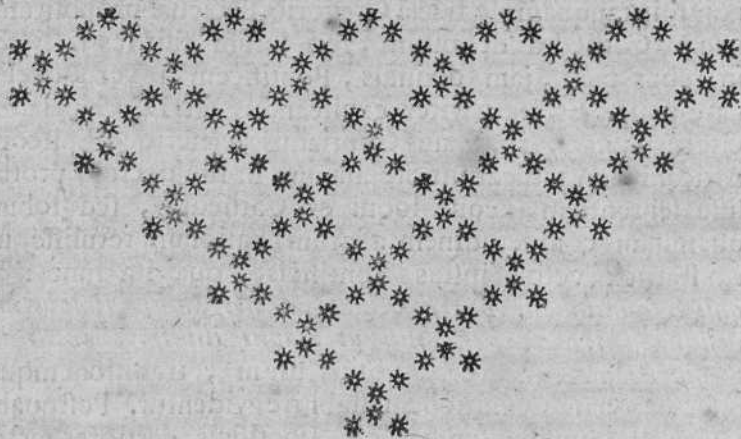
40 Nihilominus aliqua sunt facti quæstiones, in quibus Pontifex est infallibilis, & errare non potest, qualia sunt facta contenta, aut deducta ex Sacra Scriptura, vel ex traditione, quæ de fide proponuntur à Pontifice, & quæ concernunt statum universalem totius Ecclesiæ, ut in canonizando aliquem solemniter, illum adscribendo Cathalogo Sanctorum, eumque proponendo toti Ecclesiæ, ut ab omnibus pro sancto habeatur, & colatur. Et ratio est, quia in his quæstionibus ad fidem pertinentibus procedit Pontifex ex officio pastoralis, tanquam Doctor, Pater, & superior universalis Ecclesiæ, & nullatenus nititur humano, & fallibili testimonio, sed solum Dei, & infallibili; alias enim si Pontifex in hoc infallibilitate non gauderet, Ecclesia posset ad malum obligari, scilicet, ad credendum, & colendum tamquam sanctum, qui verè sanctus non esset, itaque deficeret in Ecclesia spiritus veritatis, & quidem in materia religionis, quod maximum est absurdum. Nec huic doctrinæ opponitur dictum Augustini relatum *supra num. 9. in fin.* tum quia illud, licet passim tribuatur Augustino, tamen inter ejus opera non reperitur. Ac præterea est illius author fuerit Augustinus, exaudiri debet de impijs, quorum corpora magnificis sepulchris honorantur in terris, vel de falsis Donatistarum, similiumque Sectariorum, præcipuè in Asia, Martyribus, qui apud suos pro sanctis colebantur, cum tamen animæ eorum crucientur in inferno; vel tandem posset in vero sensu intelligi de honore, quem particulares homines possunt exhibere alicui sancto non vero, sed purè existimato, uti loquitur Innocentius III, *in cap. audivimus 1. de reliq. & venerat. sanctor.* ubi refert, quod aliquis in ebrietate occisus à quibusdam pro

pro sancto colebatur. Ita D. Covarr. *lib. 7. var. cap. 103 num. 13.* Fagnanus *in dict. cap. 52. de testib. num. 44.* & alij plurimi relati à D. Gonçal: *in dict. cap. audivimus 1. num. 6. in fin.*

41 Ex doctrina *num. 39.* tradita facile venit intelligendus Adrianus VI. *in 4. sent. quest. de confirmat. à nobis relatus supra num. 10.* quia ibi Adrianus tanquam particularis Doctor scripsit; quando autem Pontifex, ut particularis Doctor sua sapientià, & Sacræ Scripturæ testimonijs privatè intellectis, sententiam profert, potest absdubio adhuc in fide errare, non secus ac quilibet alius Doctor: & in hoc sensu supponit Adrianus Pontificem etiam in expectantibus ad fidem à veritate declinare posse; quia sic resolventi non est specialis Spiritus Sancti assistentia promissa; non verò loquitur Adrianus de Pontifice, ut capite Ecclesiæ, universali Doctore, & Vice-Christo, aut ex Cathedra definiente, quia ita errare nullatenus potest, cum sic operanti sit specialis Spiritus Sancti assistentia ex divino decreto debita. Quod verò Adrianus *cir. loc.* nullatenus sermonem instituat de definitionibus ex Cathedra, ex eo evidentissimum fit, quod ibi loquebatur contra privilegium administrandi Sacramentum confirmationis Presbyteris Sardinia: à Gregorio concessum; quod tamen privilegium non fuit tanquam de fide à Gregorio Ecclesiæ propositum, nec ex Cathedra definitum, sed solum fuit res facti, & in rebus facti, jam diximus, Pontificem à vero declinare posse. Et ita pariter explicandus est D. Cyprianus citatus *d. num. 10.* nam Cyprianus, ceterique Episcopi Africani non judicarunt Stephanum in suo decreto protulisse sententiam, neque loqui ex Cathedra, sed solum quamdam consuetudinem aliarum nationum retulisse, ut constat ex verbis ipsius Pontificis, quæ ita sunt: *Si quis à quacumque heresi veniat ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, nisi ut manus illi imponantur in poenitentiam.* Quæ verba potius usum, traditionemque referre, quàm definitionem stabilire videntur. Postquam tamen fuerunt de sententia S. Pontificis certiores facti,
sta-

statim contrarium protulisse decretum affirmat D. Hieronymus *lib. 1. contra Luciferanos*, ibi: *Denique illi ipsi Episcopi, qui rebaptizandos hereticos cum eo statuerant, novum emisisse decretum.* Ex quo constat nec Cyprianum, neque Africanos Episcopos contumaciæ prætervia esse damnandos, cum D. Augustinus *lib. 1. de baptismo cap. 18.* dicat: *Humana infirmitatis errorem cooperuit charitas unitatis. Si tamen aliqua culpa ipsis imponitur, fuit pœnitentia extincta.* Et an Concilium generale in causis fidei possit errare, pro intelligentia textus in *cap. à Recta 9. 24. q. 1.* videndus est Prosper, Fagnan. in *cap. majoris 3. de baptismo à num. 5.* Denique non obstat ultima dubitandi ratio *suprà num. 11.* proposita, quæ satis jam enervata manet in præmissis *num. 21.* Cum quibus finem imponimus tractatui huic in laudem Dei Omnipotentis, Virginis Mariæ ab omni labe immunis, sedisque Apostolica, sub cujus correctione, quæ in ea diximus, sicut & omnia nostra, subjecta esse volumus, ita ut si quid minus consonum doctrinæ Sacræ Cathedræ D. Petri dixerim, scripserim, vel cogitaverim, ex nunc damno, reprobò, & retracto.

ELUCUBRATIO

A D

TEXT. IN CAP. NOVIT, 13. DE

JUDICIJS.

 Ivino Igitur auxilio implorato explicaturus
 aggredior famigeratam epistolam decretalem
 relatam *in cap. novit. 13. de Judicijs.* Cujus
 author laudatur Innocentius III. qui de
 functo Cœlestino III. anno Christi 1198.
 ad fastigium Romani Pontificatus fuit eve-
 tus, antea Lotharius dictus; patria Anagninus, Diaconus
 Cardinalis Tituli Sancti Sergij; qui & summa cum
 prudentia navem Ecclesiæ rexit usque ad annum 1216. ut
 post Platinam, Spondanum, & alios refert D. Gonçalez,
in cap. 1. de Summ. Trinit. num. 1. fuitque in
 utroque jure apprimè doctus, ut ejus testantur Epistolæ;
 varia etiam opera edidit, quorum Cathalogum refert Lu-
 dovicus à S. Carolo *in bibliotheca Pontificum lib. 1. li-
 tera P:* quam plurimasque tradidit Constitutiones, &
 decisiones, quas varijs sub titulis transcripsit Raymun-
 dus inter quas

quantum lenta solent inter viburna cupressi,
 caput extollit hæc, quam aggredimur disputandam, cujus
 hypothesis sequentibus solet delineari clausulis. Inter Phi-
 lip-

Ippum Gallia Regem , & Joannem Angliæ Principem super Comitatu Pictaviæ , quem Joannes in feudum acceperat , concordia quædam , & compositio , juramento interveniente , celebrata fuit. Gallia Rex non obstante juramenti religione , violata fide pacti , & concordia occupavit dictum Pictaviæ Comitatum: Joannes Angliæ Princeps ex adversa parte sæpius illum admonuit super observatione pacti , & concordia , & tandem Rege Gallia non desistente , Angliæ Princeps Ecclesiæ denuntiavit. Quamobrèm Innocentius III. cum ratione peccati , præcipuè pacis fractæ , & juramenti , de omnibus etiam laicis cognoscere possit , prælatis Gallia scripsit qualiter procedere , & quid facere debeant , ut ex litera textus apertè deducitur.

I Ex qua facti specie breviter relata conclusio , quæ communi Interpretum placito disputanda deducitur , hæc est : *Romanus Pontifex de laicis etiam Regibus , & Imperatoribus cognoscere potest ratione peccati , maxime juramenti , & pacis fractæ.* Quæ conclusio firmatur ex cap. venerabilem. 34. de elect. cap. solita. 6. de major. & obed. cap. licet. 10. de for. compet. cap. licet univ. sis. 6. de voto. Jure Decreti ex cap. quoniam 8. dist. 10. cap. in memoriam. 3. cum seq. dist. 19. cap. tibi Domino. 33. dist. 63. cap. quis dubitet. 9. cap. duo sunt. 10. cap. Imperator. 2. dist. 96. cap. auctoritatem 2. cum 3. seqq. caus. 15. q. 6. Jure Sexti ex cap. granli. 2. de supplend. neglig. prelat. cap. ad Apostolica. 2. de re jud. Jure Clementinar. ex Clem. Pastoralis 2. vers. nos quæque. de re jud. Clem. 1. de jur. jur. Exornant ultra congestos à Doct. Balboa in presenti n. 2. Angelicus Magister lib. 3. de regim. Princip. cap. 10. 15. & 19. & in 2. dist. 44. art. 3. ad 4. Card. Bellam. lib. 1. de Roman. Pontif. cap. 12. & lib. 4. cap. 15. & seq. Exim. Doct. P. Suarez in defension. fidei lib. 3. cap. 6. 10. & 21. P. Marquez in gubernat. Christian. lib. 2. cap. 28. Cas-tillo 3. contro. cap. 19. ex num. 118. Carleb. de Judicijs. tit. 1. disp. 2. num. 134. D. Solorzan. de Jur. ind. lib. 2. cap. 22. & 23. Anguian. de legib. lib. 2. contro. 17.

d numer. 29. Barbof. in Pastoral. p. 1. cap. 2. numer.
 3. alijque plures, quos refert hujus nostræ Universitatis
 jam olim Sacrorum Canonum merito Primarius, nunc
 Regius Consiliarius, Sapientissimus Magister meus D.
 Doct. D. Mathæus Perezus Galeote, *in tract. Acad. de*
legib. human. cap. 1. num. 17. & 18.

2 Verum licet hæc nostræ conclusio solidis Sacro-
 rum Canonum fundamentis sit stabilita, Doctorumque
 concordia judicio munita, sequentibus tamen dubitandi
 rationibus graviter urgeri videtur, quarum prima sic ef-
 formari potest. Causa, de qua inter Philippum Galliæ
 Regem, & Joannem Angliæ Principem agebatur, erat
 prophana, & sæcularis, super feudo videlicet Comitatus
 Pictaviæ, sed in Romano Pontifice nulla residet potestas
 circa prophana, & sæcularia: ergo nulla ratione Inno-
 centius III. se intromittere potuit in cognitione causæ
 feudalis, de qua in nostro textu. Major est innegabilis,
 minor vero probatur ita: Vicarius Christi Domini, &
 Petri Successor ampliori non gaudet potestate, quam Chris-
 tus Dominus ut Redemptor executioni mandavit, *leg. ne-*
mo plus 54. cum vulg. ff. de reg. jur. sed nullam potes-
 tatem Christus Dominus verbis, aut factis demonstravit
 circa prophana, & sæcularia: ergo Ecclesia, aut Christi
 Vicarius nulla gaudet potestate circa sæcularia, & conse-
 quenter non potuit Pontifex cognoscere de causa feudali
 Comitatus Pictaviensis. Major patet, quia servus amplio-
 ri dominio, quam Dominus non respundet, nec disci-
 pulus est supra Magistrum, ut habetur *Matth. cap. 12.*
in illis verbis: Magister dic fratri meo, ut dividat meam
hereditatem: ille dixit ei: homo, quis me constituet Ju-
dicem, aut divisorem super vos? ac si diceret, in mun-
 dani cupiditatibus nec sum Rex, nec Judex, ut colli-
 gitur ex *Joann. cap. 18.* ubi Christus interrogatus de reg-
 no respondit: *Regnum meum non est de hoc mundo*, id
 est, non est temporale, & terrenum, sed spirituale,
 & coeleste, ut cum multis SS. PP. notat Primarius nos-
 ter Doct. Balboa *hic num. 55.* & mihi probatur ex illo
David Psalm. 2. Ego autem constitutus sum Rex ab eo

super Sion montem sanctum ejus, ubi loquens in persona Christi addit: Pradicans preceptum ejus, ut intelligeremus, potestatem, quam Christus Dominus secum trahebat, esse ad sola spiritualia. Unde Augustinus declarans praefata verba Psalm. 2. tract. 115. super Joann. dixit: Sionis illam, & montem illum non esse de hoc mundo; quod enim est Regnum ejus, ait, nisi credentes in eum? Et iterum, dabo tibi gentes in hereditatem tuam, quas possideas ad earum salutem, & quae tibi fructificent spiritualia: ergo Christus Dominus nec regiam, nec judicalem potestatem operibus, aut doctrina ullibi expressit; non enim venit ad auferendum regnum temporale, nec de illo pro nutu disponere, sed ad caelestia regna hominibus donanda, ut constat ex Sedulij carmine ab Ecclesia recepto, & celebrato satis,

*Non tripit mortalia
qui regna dat caelestia.*

ergo Christus nec regali, nec judiciali potestate mundana, factis, aut verbis se insignitum ostentat, & consequenter nec etiam Christi Vicarius: ergo Pontifex in causa feudali Comitatus Pictaviae non potuit, nec debuit regiam, & temporalem usurpare jurisdictionem.

3 Augetur eadem dubitandi ratio ex Nicolao I. qui ad Albinum Archiepiscopum in cap. inter haec 6. 33. q. 2. ita scribit: *Sancta Dei Ecclesia gladium non habet, nisi spirituale;* nomine autem gladij significari solet in jure nostro Canonico potestas temporalis. Praterea idem Nicolaus in cap. quoniam 8. dist. 10. ad Michaelem Imperatorem, sic ait: *Quoniam idem mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus sic actibus proprijs, & dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit propria.* Id ipsum nobis tradidit idem Nicolaus in cap. cum ad verum 6. dist. 96. ibi: *Nec Imperator jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium usurpavit.* Quibus consonant textus in cap. duo sunt 10. ead. dist. ibi: *Duo sunt quippe, Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur: autoritas Sacra Pontificum, & regalis potestas.* Et Leo Papa in cap. nos si

Incompetenter 41. §. sed notandum, 2. q. 7. ibi: Dua sunt persone, quibus mundus iste regitur: regalis videlicet, & Sacerdotalis. Sicut Reges præfunt in causis sæculi, ita Sacerdotes in causis Dei. Et paulò post: Sicut ergo Ozias à Domino lepra percussus est, quia Sacerdotum officia usurpare voluit; sic Sacerdotibus, & Prophetis Regum officia usurpare non licuit. Quibus omnibus accedit textus in cap. solita 6. de major. & obed. Ubi idem noster Innocentius III. has duas potestates firmamenti luminaribus comparavit, dicens: Et non negamus quin præcellat Imperator in temporalibus illos dumtaxat, qui ab eo suscipiunt temporalia: sed Pontifex in spiritualibus antecellit: quæ tantò sunt temporalibus digniora: quantò anima præfertur corpori. Et infra: ut quanta est inter Solem, & Lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia agnoscatur: Ergo ex his omnibus constat, quod potestas Ecclesiæ, aut Romani Præsulis ad spiritualia solum extenditur, Regibus, & Imperatoribus indemni relicta temporali potestate. Modo sic: potestas Ecclesiæ ex quo diversa apparet à regia, nec regia temporalis in spiritualem, nec spiritualis Ecclesiastica in temporalem, tamquam in mesem alienam, falcem mittere debet; unicuique enim propria servanda est jurisdictio, leg. si quis ex aliena. 5. ff. de judicijs, cap. pervenit. 39. in fin. 11. q. 1. & constat ex illo Matth. cap. 22. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo, ubi Christus divisit, temporalem potestatem Imperatoris ab spirituali Dei, & Ecclesiæ, quælibetque determinatis circumscribitur terminis: si enim injustæ reputantur Imperatorum decisiones de Ecclesiasticis, & spiritualibus, aliquo quæsito colore disponentes, ut passim docent Canonistæ in cap. Ecclesia 8. Maria 10. de constitut. injuxta erit similiter præsumptio Ecclesiæ se negotijs sæcularibus, & temporalibus implicantis, ut dicitur 2. ad Timoth. Nemo militans Deo implicet se negotijs sæcularibus.

4 Augetur insuper idem difficultatis assumptum ex sequenti juris consideratione; nam Comitatus Pictaviæ, de cujus feudo in præsentì contendebatur inter Gal-

lia, & Angliæ Regis, continetur intra Galliæ limites, ut ex nostro textu, & ejus originali colligitur; ast cognitio causæ feudalis regulariter domino feudi competit, ut probant *text. in cap. cæterum 5. de judicijs, cap. ex transmissa 6. cum seq. de for. comp.* Et ratio est, quia dominus feudi præsumitur peritior, & instructor quolibet alio iudice circa subjectam materiam, cum feudi sui conditiones, pacta, & consuetudines, sive usus nulli alij magis, quam ipsi nota esse possint; præcipuè cum totum feudorum jus ex consuetudine, & usu cujuscumque provinciæ regulari soleat: cum ergo in specie nostri textus Galliæ Rex esset dominus feudorum, coram ipso debuit controversia feudalis disceptari, tamquam coram iudice competenti; ac per consequens non erat, cur Pontifex se intromitteret; nè aliàs alienam usurpare videretur jurisdictionem, ut ipse inquit illis in verbis: *Non patet aliquis, quòd jurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare, aut minuere intendimus, cum ipse jurisdictionem nostram nec velit, nec debeat impedire.* Et paulò inferius: *Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum (id est, Regem Galliæ) spectat iudicium.* Quod etiam constat ex *cap. causam quæ 7. qui filij sint legitim.* ibi: *Nos attendentes, quòd ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus judicare, ne videamur juri Regis Anglorum detrabere, qui ipsarum iudicium ad se asserit pertinere.* Et in *cap. per venerabilem 13. eod. tit.* alie-
nam nuncupavit Regis potestatem, & ad se non pertinere expressè fatetur noster Innocentius III. ergo non debuit causæ feudalis cognitionem suscipere, sed illam Regi Galliæ tanquam domino feudi relinquere.

5 Neque huic difficultati satisfacies, si dicas: quòd superior doctrina docens, super causa feudali dominum feudi iudicem competentem esse, procedere duntaxat videtur, quando inter vassallos controversia vertitur: cæterum si cum ipso domino feudi litem agi contingat, non pertinet cognitio illius causæ ipsimet propter suspicionem, & affectionem, quam ad propriam causam habere præsumi debet, nè quis in propria causa ju-
si-

sibi dicere valeat, juxta text. in leg. qui jurisdictioni 10. ff. de jurisdic. & tot. tit. Cond. ne quis in sua causa. Quod in terminis magistraliter constituisse invenitur Imperator Fridericus in leg. imperialem §. praterea de prohibita feudi alienat. lib. 2. feudor. ibi: Praterea si inter duos vassallos de feudo sit controversia, domini sit cognitio; & per eum controversia terminetur. Si vero inter dominum, & vassallum lis oriatur, per pares Curia à domino sub fidelitatis debito conjuratos terminetur. Cum ergo in nostro textu non inter duos vassallos, sed inter ipsum et dominum feudi, Regem scilicet Gallia, & vassallum feudatarium Comitem Pictaviensem, videlicet Regem Angliae quaestio mota fuisset, ideo ad Innocentium III. non vero ad ipsum Regem Gallia, quantumvis dominum feudi, spectavit iudicium, & cognitio causa feudalis. Verum hæc solutio aperte convincitur ex eo, quod in Principibus non recognoscentibus superiorem limitatur prædicta regula, nè quis in causa propria jus sibi dicere possit; quia Imperator, & quilibet alius supremus Princeps jus sibi dicere potest in causa propria, quàm habet cum subdito suo, ut probant text. in leg. & hoc Tiberius 41. ff. de hered. inst. leg. proximè 3. ff. de his, qua in testam. delent. cap. cum venissent 12. de judicijs Et ratio est, quia periculum suspicionis, & affectionis propriae causæ cessat, & non consideratur in Principe propter excellentiam, & superiorem prærogativam suæ dignitatis, ut optimè tradunt Turrecrem. lib. 2. de Ecclesia cap. 113 & Osuald. lib. 17. comment. Donel. cap. 2. lit. P. Nec huic doctrinae obstat tex. in cap. 1. de probation. ex quo apparet, Regem Recaredum coram Summo Pontifice convenire voluisse supremum Imperatorem, quasi coram competenti iudice; nam, ut ibidem num. 10. & 12. respondet Primarius noster Doct. Balbæ, ex eo textu non constat, Pontificem fuisse interpositum à Recaredo tamquam iudicem, quia contra Imperatorem nulla fuit lis inchoata coram Pontifice; non enim fuit interpositus ut iudex, sed ut mediator inter ipsam, & Imperatorem.

Rursus fulcitur idem assumptum difficultatis ex eo, nam in Orbe unum debet esse caput, cui membra obediant, *cap. in apibus 41. 7. quest. 1.* sed illud est Rex, aut Imperator, cui obedire omnes tenentur; ergo Pontifex ex defectu jurisdictionis non potuit cognoscere de lite mota inter Galliarum, & Angliarum Reges super Comitatu Pictaviarum: inferior enim nullam in superiorem habet jurisdictionem, *cap. cum inferior 16. cum vulg. de major. & obed.* Major probatur ex Apostol. *ad Roman. cap. 13.* relato in *cap. omnis anima 2. de censib.* ubi asseritur omnem animam, id est, omnem hominem sublimioribus potestatibus subditum esse. Et ex epist. 1. *Canonice. D. Petri cap. 2.* ibi: *Subjecti igitur stote omni humane creature propter Deum, sive Regi tanquam precellenti.* Quibus in locis sermo est de potestatibus secularibus, & nullus excipitur à subjectione, non Clericus, non Episcopus, non Papa, cum dicatur omnis anima subdita esse potestatibus secularibus, & generaliter Principibus, ac Regibus obediendum esse probatur ex *cap. 22. Exod. vers. 28.* ibi: *Principi populi tui non maledicas,* ut agnoverunt D. Paulus *cap. 23. vers. 5. act. Apostol.* & PP. Concilij Toletan. 5. *can. 5.* Deinde hæc eadem subiectio Romanorum Pontificum erga Reges, & Imperatores expressè demonstratur, tum ex *cap. 25. & 26. act. Apostol.* ubi D. Paulus ad Porcium Festum Cæsareæ Præsidentem dixisse traditur: *ad Tribunal Cæsaris esto, ibi me oportet judicari;* & infra: *ad Cæsarem appello,* quibus verbis constat Apostolum Cæsarem judicem cognovisse: tum exemplo Christi Domini, qui quamvis summus esset Sacerdos secundum ordinem Melchisedech. *Psal. 110. in ventre adhuc B. Virginis existens,* edicto Cæsaris, quo universus orbis erat describendus, obedire non est dedignatus, *Luce cap. 22.* & ad Pontium Pilatum Palestinæ Præsidentem ingenuè confessus est, Præsidentem in eum à Deo Optimo Maximo potestatem habere, ut ostendunt ejus verba apud *Joann. cap. 19.* *Non haberes potestatem adversus me ullam, nisi tibi datum esset desuper;* Si ergo Christus Dominus noster, & Magister

ter Principibus , & Magistratibus sæcularibus obedire voluit , multò magis Principibus sæcularibus obedire debent Christi Vicarij , cum discipulus non debeat esse major magistro , nec servus excellentior domino , ut docetur *Matth. cap. 10.*

7 Rursus hoc idem suadetur ex eo , quod tributorum impositio , eorumque præstatio probationem inducit subjectionis , ut probatur ex Apostol. ad Roman. cap. 13. *Necessitate subditi estote , ideo enim & tributa præstatis ; sed Imperatores , & Reges non solvunt tributa Pontifici , Pontifex verò Imperatoribus , & Regibus ab ipso exordio nascentis Ecclesiæ tributum solvit , ut patet Matth. cap. 17. ubi Christus pro se , & Petro tributa donavit , & habetur in cap. si tributum 27. 11. quest. 1. ibi : Si tributum petit Imperator , non negamus , agrum Ecclesiæ solvunt tributum.* Id ipsum constat etiam ex cap. tributum 22. 23. quest. 8. ibi : *Quia de exterioribus suis , quæ palam cunctis apparent , Ecclesia tributum reddit ;* in quibus verbum *reddit* debitum justitiæ denotare docet Doct. Balboa in cap. 2. de judicijs num. 101. : Ergò cum ex hucusque dictis expressè evincatur jure divino , & positivo Romanum Pontificem Regibus , & Principibus sæcularibus subiectum esse , tributaque præstari in probationem subjectionis , necessariò dicendum est , non rectè Innocentius III. in nostro textu dixisse , se habere potestatem , & jurisdictionem in Gallia , & Angliæ Reges , atque ideo cognoscere posse de causa inter eos agitata super comitatu Pictaviæ. Id quod denique probatur ex facto Regis Salomonis relato *lib. 3. Reg. cap. 2.* nam cum Rex esset , Abiathar summum Sacerdotem deposuit , constituitque ipsius loco Sadoch : unde cognoscitur præcellentia regalis sceptri supra Sacerdotium , etiam in lege veteri : & idem in lege nova suaderi potest ex cap. *nos si incompetenter* 41. 2. quest. 7. ubi Leo Pontifex fatetur , si ipse aliquid incompetenter gessit , per Ludovicum Regem esse judicandum : Igitur quia Romani Pontifices subijciunt Imperatoribus , & Principibus sæcularibus ; consequenterque lege jurisdictionis , seu subjectionis cog-

noscere non potuit Pontifex de causa feudali , &c.
 8 Vidistis jam (Auditores Clarissimi) dubitan-
 di rationes , quibus Innocentij III. Catholicam decisionem
 impugnare conantur hæretici , sed immeritò , ut ex di-
 cendis constabit , quod ut demonstrarem , accipite quæ la-
 bor noster congèrere potuit. Sciendum igitur est , duas
 esse potestates in Republica christiana in se realiter , &
 essentialiter distinctas , unam spiritualem , seu Ecclesiast-
 ticam , quæ directè versatur circa regenda , & gubernan-
 da supernaturalia ad finem supernaturalem salutis æternæ ;
 aliam verò temporalem , seu sæcularem , quæ versatur
 circa gubernanda naturalia ad finem naturalem , & ad
 benè , honestè , tranquillèque vivendum , ut testatur Ge-
 lasius Papa in *cap. duo sunt* 10. *dist. 96.* ubi inquit :
Duo sunt , quibus principaliter hic mundus regitur : au-
thoritas sacra Pontificum , & regalis potestas. Et Leo
 Papa in *cap. nos si incompetenter* 41. *S. sed notandum*
est 2. quæst. 7. ibi : *Dux sunt persone , quibus mundus*
iste regitur : regalis videlicet , & sacerdotalis ; quam
 doctrinam multis confirmat Primarius noster Doct. Balboa
 in *textu nostro num. 20. cum 3. seqq.* : Et mihi sequen-
 ti consideratione rectè declaratur ; nam ut vulgò omnes
 in præsentì considerant , in principio (& non in princi-
 pijs) creavit Deus Cœlum , & Terram , & duo lumi-
 naria magna à primo ad quartum diem creationis , ut
 constat *Genes. cap. 1.* creavit enim solem , qui luminare
 majus est , ut præffet diei , & lunam , quæ est lumina-
 re minus , ut præffet nocti. Sic etiam ad firmamentum
 Ecclesiæ universalis instituit hæc duo luminaria , quæ sunt
 duæ illæ potestates , altera spiritualis , seu Ecclesiastica ,
 quæ major est , ut præffet rebus diei , id est , rebus
 spiritualibus , altera verò sæcularis , seu temporalis , &
 minor , ut præffet rebus noctis , quales sunt res tempo-
 rales ; quæ duæ potestates etiam significantur illis duo-
 bus gladijs , de quibus Lucæ cap. 22. *Ecce duo gladij*
hic.

9 Supposita ergò utriusque potestatis differentia ,
 sciendum etiam est , has duas potestates , spiritualem vi-
 de-

delicet , & temporalem , seu politicam residere penes summum Ecclesie Antistitem, ut unanimiter tenent Theologi , & juris nostri Doctores , & probatur ex Nicolao II. in cap. omnes 1. dist. 22. ubi sic ait : *Qui Beato Petro aeternae clavigero terreni simul , & caelestis Imperij jura commisit.* Cui consonat text. in Extravag. unic. Joann. 22. *Ne sede vacante aliquid innov.* ibi : *Cum in illo ad secularem judicem nequeat haberi recursus , ad summum Pontificem , cui in persona B. Petri terreni simul , & caelestis Imperij jura Deus ipse commisit.* Et in Extravag. Unam sanctam 1. de major. & obed. Bonifacius Papa tacite approbans sententiam D. Bernardi lib. 4. de considerat. ad Eugen. cap. 3. dixit , in sede Petri non solum esse spiritualem gladium , sed etiam temporalem , ibi : *Sed is quidem pro Ecclesia , ille vero ab Ecclesia exercendus , ille Sacerdotis , is manu Regum , & militum , sed ad nutum , & patientiam Sacerdotis , oportet autem gladium , esse sub gladio.* Atque eodem modo Nicolaus Papa II. in cap. autoritatem 2. 15. quest. 6. Episcopis Galliae , eorumque defensoribus mandat , ut *spirituali simul , & temporali gladio malignos quosdam usque ad recuperationem bonorum Ecclesiae insequantur.* Idque ipsum constat ex illo Hieremie cap. 1. ibi : *Ecce constitui te hodie super gentes , & regna , ut evellas , & dissipas , aedifices , & plantes :* Quae verba intelligunt ibidem Theologi non solum de jurisdictione spirituali , sed etiam de temporali , & prophano imperio. Idque in Deuteron. cap. 17. significatur , dum Deus Moyse praecipit , quod si in causis ad utramque jurisdictionem pertinentibus difficultas , vel ambiguitas esset , ad summum recurreret Sacerdotem.

10 Hæc spiritualis , sive Pontificia potestas non solum circa spiritualia , verum etiam circa temporalia sequenti ratiocinio evidenter ostenditur. Pontifex ut Christi Vicarius habet omnem potestatem plenam , absolutam , & perfectam , qua Christus degens in terris pollebat : sed Christus gaudebat plena , perfectissima , absolutaque potestate non solum circa spiritualia , verum etiam circa

temporalia in universo Orbe : ergò Pontifex ut Christi Vicarius gaudet plena , absoluta , perfectissimaque potestate non solum circa spiritualia , verum etiam circa temporalia in universo Orbe. Major suadetur ; tum quia catholicè credi debet , quòd Pontifex Christum repræsentat : & quòd sicut alia privilegia , imò excellentiora , (nempè circa spiritualia) ei contulit , debuit etiam potestatem circa temporalia , quæ minoris sunt authoritatis , illi communicare , juxta text. *in cap. quanto 3. de transl. Episcop. cap. Ut nostrum un. Ut Ecclesiast. benef. sine dimin.* Tum , quia Pontifex est Vicarius Christi , & cum eo idem Tribunal constituit , *cap. inter corporalia 2. cap. licet 4. de transl. Episcop.* : Tum etiam , quia Christi , & Ecclesiæ idem est Regnum , & eadem potestas , ut constat ex illo Matth. cap. 16. : *quodcumque ligaveris super terram , erit ligatum & in Cælis* : & ex illo Joann. cap. 21. : *Pasce oves meas* , ubi Petro , & ejus Successoribus immediatè Christus illam tradidit potestatem : tum denique , quia Ecclesia apud omnes SS. PP. est dilecta Christi sponsa , ut habetur *Cant. 4. & 5. : Veni de libano sponsa mea* : Et nequiquam decet denegari sponsæ , quod in persona sponsi ipsi conceditur , *leg. Princeps 31. ff. de legibus. ibi : Augusta autem licet legibus soluta non sit , Princeps tamen eadem illi privilegia tribuit , quæ & ipse habet* ; unum quippè corpus , unamque vocem debent habere sponsus , & sponsa ; quin obstat textus *in leg. si Augusta 57. ff. de legat. 2. pro* cujus conciliatione cum *d. leg. Princeps 31.* consulendus est Primarius noster *D. Puga in Acad. de cesses. legator. cap. 1. numer. 27. & 28.*

II Sed dices : non esse rectam hanc illationem : *hoc potuit Christus , quia homo : ergò & potest Papa , quia ejus Vicarius* : Christus namque , quia homo sine dubio facultatem habuit faciendi virtute propria miracula , instituendi sacramenta , remittendi sine sacramentis peccata , qua quidem potestate Papam carere certissimum est : ergo similiter non erit recta consequentia : Christus habuit temporalem jurisdictionem : ergò & Papa ut ejus

Vicarius. Verùm hæc objicientes audiendi non sunt; tum quia instituere sacramenta, sine sacramentis condonare peccata, virtute propria miracula patrare, & id genus alia pertinent ad potestatem excellentiæ Christi ut Dei, non ut hominis, & capitis Ecclesiæ; potestas vero circa temporalia convenit Christo ut homini, ad finemque sui principatus deservit: tum quia Vicarius Christi operatur nomine Christi, & nomine proprio miracula patrare non potest, sed solum Christi nomine: nec instituere sacramenta, nec debitum peccati remittere sine sacramentis, quia hoc propriissimum est dominij proprietatis; & non Vicarij alterius nomine operantis: unde quamvis ex potestate circa spiritualia inferatur potestas circa temporalia; ex potestate tamen spirituali, & temporalis inefficax est deductio ad potestatem excellentissimam faciendi miracula, instituendi sacramenta, & id generis alia, ut ex Angel. Magistro, Eximio Suarez, & alijs docent Ferr. molin. *hic quest. 4. num. 2. cum 4. seqq.* & doctissimus Primarius noster Doct. Balboa *in cap. 1. de caus. possess. & propr. num. 74.*

12 Ex quibus omnibus apertè liquet, in supremo Ecclesiæ Antistite dari amplissimam, supremam potestatem, simulque universalem jurisdictionem, non solum circa spiritualia, verùm etiam circa temporalia. Ideoque illam attentè animadvertens quidam Anglicus relatus à Glossa verbo: *Papa* in Proem. *Clementinar.* stupore admiratus dixit:

*Papa stupor est mundi, qui maxime rerum
nec Deus est, nec homo, quasi neuter inter
utrumque.*

Verùm in assignando modo, quo hæc potestas, seu jurisdictionis temporalis resideat penes Summum Pontificem, aliquantulum dissentiunt Theologi à Jurisprudentiæ Professoribus. Theologi enim existimant potestatem hanc in ipso non residere formaliter, directè, & in actu, sed solum indirectè, in habitu, & in potentia, ut aliquando illam exercent, quando videlicet expediens sit ad finis supernaturalis assercutionem, ad defendenda spiritualia,

& Ecclesiastica, atque ad conservandam communem utilitatem, pacificamque fidelium unitatem, ut colligi videtur ex D. Thom. *de regimin. princip. lib. 3. cap. 13.* Eximio Doctore P. Suarez *in defens. fidei lib. 3. cap. 5. per tot.* & alijs, quos refert Pereira *de man. reg. praelud. 2. num. 4.* & D. Solorzan. *de jur. ind. lib. 2. cap. 22. num. 19.* & *cap. 23. num. 50.* qui multis ducti fundamentis affirmant in Christi Vicario dari non solum indirectam, verum etiam directam, formaliter, & in actu temporalem potestatem. Suadetur; quia in Christo Domino fuit talis potestas temporalis in actu, formaliter, & directe: ergo directe, & in actu invenitur etiam in Papa. Consequentia patet ex dictis *num. 10.* eo quod in Papa sit eadem potestas, quæ in Christo residet, & quia idem est Christi, & Pontificis quantum ad gubernationem dominium, sicut eadem est jurisdictio delegantis, & delegati, *cap. sanè 11. de offi. deleg.*: Ergo si in Christo est dominium, & potestas temporalis directe, & in actu, in Papa talis potestas temporalis invenietur directe, & in actu: in actu enim fateri necesse est potestatem, quamvis non exerceatur. Aliud namque est potestatem dari in actu, aliud verò dari actum, & exercitium talis potestatis, ut sequentibus patebit exemplis. Magnus Rex noster Philippus V. cum nullam Regiam potestatem exercet, absdubio est Rex in actu, quamvis pro tunc Regiam potentiam per exercitium non exprimat. Similiter homo dormiens in actu habet intellectum, & potestatem suorum actuum, quamvis in illarum actuum somnio sopitus non erumpat: ergo licet Papa frequenter non exerceat temporalem potestatem, illam tamen in actu habet: ideoque responsum Christo Domino dedere Apostoli: *Ecce duo gladij hic*; quasi esset uterque ad exercitium paratus.

13 Ut autem hæc omnia plenius explicemus, admonendi sumus, potestatem aliquam haberi directe, dupliciter posse intelligi. Primò, ita ut talis potestas sit, quod principaliter intenditur, & hoc pacto finis dicitur à Philosophis esse principaliter, & directè intentus; me-

dium verò ad illius affectionem necessarium indirectè, & minus principaliter affectum. In hoc sensu fatemur, temporalem potestatem indirectè reperiri in Papa, sicut & in Deo, & in Christo Domino, cum temporalia non sint, quæ Deus directè, & principaliter intendit; intentio namque Ecclesiæ, sicut & Dei, & Christi est bonum æternum, & spirituale, ad quod cætera omnia tamquam minus principalia ordinantur. Secundò dicitur dari unam potestatem directè, & aliam indirectè, quando una potestas communicari intenditur, non verò alia; quia tamen hæc necessaria est pro alterius exercitio, indirectè, & quasi præter intentionem communicatur; & in hoc sensu dici nequit, potestatem circa temporalia indirectè residere in Papa, quia Christus Dominus ejus Vicario utramque communicare intendit; absolute enim suum gregem commisit, suamque tradidit potestatem sine aliqua restrictione illis verbis: *Pasce oves meas*, ut docet P. Suarez in *defens. fidei lib. 3. cap. 10. num. 16.*

14 Similiter potestas in habitu, & in potentia dicitur, quando non potest executioni mandari, eò quòd potentia expedita, & actuata non sit, sed necessario requirit circumstantiarum cumulum, ratione cujus proximè potens ad actum constituatur. Quod vim habet in præsentì, ut colligitur ex *Extravag. unam sanctam de major. & obed.* in illis verbis: *Mitte gladium tuum in vaginam*; ac si diceret: Pontifex gladium temporalem debet habere repositum, & invaginatum; vibratum verò, & evaginatum, aut cum usu, non nisi urgentissima occurrente necessitate, quando videlicet id expediens sit in ordine ad finem supernaturalem. Hac potestate materiali, & temporali directè, & in actu, omnibus retrò sæculis, prout exposcebat necessitas, usa fuit semper Ecclesiæ, dum Summi Pontifices contra Reges, & Imperatores, aliosque Magnates non solum spirituales excommunicationis gladium vibrarunt, sed etiam opportunè gladium materiale evaginarunt, illosque à suis Regnis, & Imperijs deposuerunt; sic fecit propter defectum particularis justitiæ Zacharias Pontifex Childeribum non tam pro-

sua

Tua iniquitate, quam pro sua inutilitate Regno Franciæ privans, & Pipinum Caroli Magni Imperatoris Patrem ejus loco substituens, ut habetur *in cap. alius 3. 15. q. 6.* Propter universalis justitiæ defectum idem Zacharias Papa Desiderium ultimum Longovardorum Regem Ecclesiam persequentem, promissaque non adimplentem, Imperatoris Caroli Magni auxilio, Regno privatum ab illo dejecit, ut constat *ex cap. Adrianus 22. dist. 63.* & refertur à Platina *in vita Zachariæ*: Eadem causa Innocentius IV. Sanctium Lusitaniæ Regem ab administratione Regni deposuit, ejusque loco subrogavit ejus Fratrem Ildephonsum III. ut habetur *in cap. grandi 2. de sup- plena. negl. pralat. in 6.* Pariterque idem Innocentius IV. Gregorio IX. in Concilio Lugdunensi subrogatus Fredericum Imperio, Sicilia, Apuliæque Regno jure materno possessis privavit, ut constat *ex cap. ad Apostolica, 2. de re jud. in 6.* Julius II. Joannem de Ladriv Navarræ Regem, ejusque conjugem schismaticos declaravit, & Regno privavit, illudque donavit Catholico Regi nostro Ferdinando V. ut refert Palacios Rubios *in tract. de just. obtent. & ret. Regni Navarra 2. p. §. 7.* & Doct. Balboa *hic num. 51.* Felicis recordationis S. Pius V. per suam constitutionem incip. *regnans in excelsis*, Angliæ Regnum concessit cuicumque Catholico Principi illud auferenti ab impia tyrannide Elisabethæ Estuardæ. Postea Sixtus V. anno 1588. de Regno Britaniæ, & Angliæ Philippum II. Catholicum Regem nostrum investivit, ut refert Bobadilla *lib. 2. politica cap. 17. n. 5.*

15 Nec obstabit, si dicas; si ex facto Pontificum in Reges, & Imperatores temporalis exercita potestas convinceretur, eodem jure demonstraretur Imperatores jure deponendi Pontifices potiri: nam Constantinus in exilium Liberium Papam misit, Justinianus Silverium, Theodoricus Rex Joannem I. in carcerem conjecit, Ottho, I. Joannem XII. deposuit, & Leonem VIII. substituit, Henricus III. Gregorium VI. de throno ejecit, & Clementem II. ordinavit, ut retulimus in nostra solemnè elucubratione *ad tex. in cap. cuncta per mundum 17. q. 3. num. 3.* Non, inquam, obi-

obstat; tum quia sicut per Ethnicos Imperatores fuerunt Pontifices plurimi vita, & dignitate privati, ita per hæreticos, & schismaticos Imperatores fuerunt in exilium tyranicè damnati. Quo namque jure memorati Imperatores hæc patnaverint, ipsi viderint: certò quippè constat, Constantinum, & Theodoricum fuisse Arianos, & Justinianum Euthychianistam, & ita Constantinus injustè Liberium in exilium depulit, ut tradit Athanasius *in epist. ad solitar. vitam agentes*. De Silverio idem expressè tenet Liberatus *in Breviario cap. 22*. Joannem I. injustè fuisse vinculis alligatum à Theodorico Rege Ariano tradidit D. Greg. *lib. 4. dialog. cap. 30*. Ab Otthone autem I. fuit depositus Joannes XII.; quoniam Imperator quantumcumque Pius, minus tamen rerum Ecclesiasticarum peritus, zelo Dei inebriatus, & pestis à Joanne XII. introducendæ, sublevandæ Ecclesiæ desiderio, illum potuisse deponere existimavit; quia illius temporis politici Jurisperiti, & aulici Theologi adulatione Imperatoris magis, quàm ignorantia cœcutientes, temerè illud potuisse asseverarunt. Henricus III. non deposuit Gregorium VI. sed quia certè agnovit fuisse simoniacè electum, illi opportunè potius, quàm importunè persuasit, ut Pontificatui renunciaret, eoque spontè cedente fuit Clemens electus, ut refert P. Suarez *in defens. fidei lib. 3. cap. 29. num. 10.*: Tum etiam, quia omnia hæc cum ab Imperatoribus tyranicè in Pontifices fuerint executa sine Ecclesiæ consensu, nec populi acceptance, nec succedentium Imperatorum approbatione, clarè malitiam, & injustitiam ostendunt: quæ verò à Pontificibus deponentibus Imperatores, & Reges sunt acta, ab Ecclesia, & succedentibus Pontificibus continuantur, Regesque, & Imperatores ab Ecclesia electi, & eorum Successores universo populi consensu, & acceptance sine controversia regnant.

16 Ex his non solum perfectam jurisdictionem, sed etiam exercitium temporale deponendi Imperatores, & Reges à Christo Domino stabilitum residere in Papa, Christi Vicario, liquidò constat; sicut ut prudens non

Debeat remedijs durioribus, & fevioribus uti, priusquam mitiora, & faciliora monitionis, & correctionis experimento agnoscat, juxta illud Ovid. *lib. 1. Metam.*

Cuncta prius tentanda sunt, sed immedicabile vulnus ense rescindendum est, ne pars sincera trabatur.

Quæ sanè doctrina adeo vera est, ut absolutè negantes in supremo Ecclesiæ capite utriusque clavis potestatem, & exercitium, & quòd Imperia, & Regna ad Ecclesia dependent, hæreticos esse, vel saltim hæresi affines non sit dubium, ut expressè definitur ab Bonifacio VIII. in *Extravag. Unam sanctam* 1. de major. & obed. illis verbis: *Qui, cumque igitur hute potestati à Deo sic ordinata resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo (sicut Manichæus) fingat esse principia, quod falsum, & hæreticum judicamus.* Quamobrem judicantes temporalem potestatem aliquantulum à supremo Antistite non dimanare in Manichæismum visibile incidit. Sicut enim Manichæi duos somniabant Deos, alium boni, alium mali causam, unumque ab alio independentem; ita chymerizantes duas supremas potestates, aliam spiritualem, aliam temporalem, unamque ab alia non dimanantem, duo visibilia prima principia constituunt, quod falsum, & hæreticum Pontifex declarat. Et sanè quod in Christi Vicario non resideat ex jure divino temporalis potestas, & jurisdictio deponendi Reges ex delicto peccaminoso hujus, vel alterius poenæ condigno: & quod in duabus clavibus Petro concessis non significetur alia spiritualium, alia temporalium, sed quòd per unam clavem significetur potestas spiritualis, & per aliam scientia, aut discretio, fuit error Calvini, & aliorum Sectariorum merito damnatus in *cap. omnes* 1. *diff. 22. cap. violatores* 5. 25. *quæst. 1.* & validissimis rationibus confutatus ab hæreticorum malleo Eminentissimo Bellarm. *tom. 1. contr. lib. 5. de Rom. Pontif. cap. 1. & 9.*

17 Caterum hanc verissimam doctrinam funditus evertere videtur noster Innocentius III. in *cap. per venerabilem* 13. *qui filij sint legit. illis in verbis; Insuper*

per cum Rex ipse superiorem in temporalibus minime recognoscat; ex quibus aperte probari videtur, Supremos Reges non agnoscere superiorem in temporalibus, & ita in his rebus Summum Pontificem non habere jurisdictionem in Reges, & Imperatores. Sed respondetur, quod ibi agebatur de disparitate inter nobilem virum Regi subiectum, & Regem Gallia, ut videlicet legitimated fuerint filij Regis, non vero illius Domini de Monte Pefulano: & inter disparitates ponitur illa, quia vir ille quantumvis nobilis in temporalibus superiorem habebat, non ita Rex Gallia. Præterea in eodem capite dicitur: *Non solum in Ecclesia patrimonio, verum etiam in alijs regionibus, justis causis inspectis temporalem jurisdictionem exercemus*: ergo ex dicto cap. potius colligitur Pontificem gaudere potestate in sæcularia, & temporalia. Rursum, Rex in temporalibus dicitur superiorem non recognoscere, quia alium purè temporalem dominum non cognoscit; agnoscit tamen Romanum Pontificem, Principem spiritualem, qui de temporalibus quoque in ordine ad spiritualia judicare potest; temporalia enim, cum à Deo, vel ejus Vicario reguntur, potius spiritualia, quàm temporalia dici debent; eò quod ad supernaturalem finem ordinantur: sicut bona sæcularia, quæ usui Ecclesie traduntur, spiritualizantur ratione finis, & pro eodem habentur, ac si essent spiritualia, *cap. noverint. 6. 10. quæst. 1. Larà de Capellan. lib. 2. cap. 1. ibi: Nam sicut Ecclesia, & Clerici, ita eis datum, seu relictum est in patrimonio, & regimine Ecclesia, docet, licet non ita se explicet, D. Gonçal. in not. ad d. cap. per venerabilem 13. num. 8.*

18 Ex quibus placidè fuit decidendi ratio ad nostrum textum, in cujus specie idè Pontifex Maximus contra Regem Francorum procedere potuit, quia ipse Pontifex utramque jurisdictionem habet, temporalem in habitu, & potentia, modo quo explicuimus *suprà num. 13. & 14.*, & spiritualem in actu; potestque temporalem ad actum reducere, quando id tendit ad finem supernaturalem; cumque Rex Francorum esset fractor pacis,

& juramenti violator, ratione peccati subjectus est actuali jurisdictioni Pontificis. Ob quod communis Doctorum invaluit sententia, ratione peccati ceteros praelatos Ecclesiasticos cognitionem in laicos habere, ut *in cap. multi. 18. 2. quest. 1. cap. 1. de offi. ord.*: nam peccati periculum justissima reputatur causa, ut temporalis jurisdictione, quam Pontifex habet in habitu, reducatur ad actum, & hæc fuit aperta nostri textus sententia, quam probat Augustinus *in cap. quo jure 1. dist. 8.* Nazianzenus *in cap. suscipitis 6.* & Nicolaus Papa *in cap. quoniam 8. dist. 10.*: quibus consonat D. Bernardus *lib. 1. de considerat. cap. 6.* ibi: *Ergo in criminibus, non in possessionibus potestas vestra; quoniam propter illa, & non propter has accepistis claves Regni Cælorum, prævaricatores utique exclusuri, non possessores.* Idque declarat Bonifacius VIII. *in Extravag. Unam sanctam de major. & obed.* dum ait, quod qui constitutus est à Deo super gentes, & regna, quando terrena potestas devierit, illos poterit temporaliter judicare: cum ergo Summus Pontifex super gentes, & regna sit constitutus, & Rex Francorum à recto justitiæ tramite diviaret, ideo potuit de illo rectè cognoscere, ut cum multis explicat Doctor Balboa *hic num. 59.*

19 His ergo qualiquali illustratione, Pro ingenij nostri tenuitate, expositis, superest modò respondere ad argumenta in initio pro dubitandi ratione expensa. Et ad primum *num. 3.* adductum respondetur, Romanum Pontificem non gaudere aliqua potestate, & jurisdictione, quæ in Christo Domino proprijsimè non resplendeat; nec contrarium suadet ex *Luca cap. 12.* illis verbis: *Quis me constituit iudicem super vos?* Ex quibus intendebatur probare, Christum caruisse jurisdictione circa secularia. Nam ex præfatis verbis solum evincitur, Christum Dominum non assumpsisse tunc munus temporalis iudicis, non tamen fuisse orbatum potestate, si judicare vellet: ideoque Christus non negavit, sed innuit se à nemine ad hoc munus obeundum fuisse deputatum. Ad ejusdem assumpti probationem ex *Joann. cap. 18.* *Regnum meum non est*

de hoc mundo; respondetur, Christum se non immiscuisse mundano Regno, nec dominia rerum, quæ liberaliter hominibus indulserat, sibi appropriare voluntatis potius, quàm potestatis defectu; eo quod humilem vitam, temporalia contemnens, agere destinaverit; nullatenus tamen negavit se esse Regem temporalem, sed solum curavit, genus humanum peccato primi parentis infectum redimere, peccatoresque ab æterna morte liberare, juxta illud Joan. cap. 3. *Non misit Deus filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsam.* Quare postquam dixit: *Regnum meum non est hoc mundo*, addit: *nunc autem Regnum meum non est hinc*; id est, nunc cum patior, Regnum, quod habeo, voluntariè relinquere volo, sed post consummatam hominum redemptionem, & meam resurrectionem, jam gloriosus, impassibilis, & immortalis omnem mei Regni potestatem, atque usum assumam; & in hoc sensu se esse verum Regem Pilato respondit.

20 Secundo, & quidem facilius, responderi potest, si duo in Christo Domino considerentur tempora: primum ante passionem, & tunc esse Regem, judicareque recusavit propter humilitatem; quare testimonia negantia Christum esse Regem, loquuntur de hoc tempore. Secundum post Resurrectionem, & tunc verificantur omnia loca dicentia, Christum esse Regem, absolutaque potestate gaudere. Vel tertio dici potest, Christum negare, ejus Regnum esse de hoc mundo, non tamen negare ejus Imperium esse in hoc mundo, & ita non negare, se habere temporale dominium totius orbis; quia cum dicit: *Regnum meum non est de hoc mundo*, solum intendit, & exprimit, quod ejus Regnum nullatenus ortum habet à mundo, nec ab hominibus, nec ab electione populorum, nec jure sanguinis, quæ omnia sunt de hoc mundo; sed quod ejus Regnum est à Deo triplici titulo, scilicet, jure creationis, merito redemptionis, & dono patris, quæ non sunt de his mundanis titulis, sed cœlestibus: Doct. Balboa hic num. 31. Ad verba Ecclesiæ in hymno Sedulij: *Non eripit mortalia,*

qui Regna dat caelestia ; respondeo , Christum non venisse ad auferenda regna temporalia , sed ad donanda hominibus caelestia : quamvis enim erat Rex totius orbis , non tamen hujus , vel illius Regni dominium auferre intendebat ; hoc tamen non aufert à Christo , esse universalem dominum , & totius orbis adhuc in temporalibus Regem : sicut enim Deus , quatenus Deus , est dominus universalis omnium bonorum , ita ut cum dominio universali divino non pugnet particulare dominium creaturatum , ita etiam nec Regnum universale temporale Christi repugnat dominationi particulari Herodis , ideòque ab Ecclesia jure Optimo iniquus Rex imprudentis timoris reprehendiur.

21 Ad difficultatem deductam ex juribus *num.* 3. allatis distinguendis Pontificis , & Imperatoris potestates , respondetur , generaliter verum esse , duas istas potestates regulatiter distinctas esse , & non confundi , sed se juvare , illis tamen juribus non negatur , quòd in Romano Pontifice tanquam in supremo universalis Ecclesiae capite , & mundi Vice-Deo , quòd utraque potestas resideat , & ab eo tam totius spiritualis jurisdictionis fons , quam temporalis potestatis origo dimanet , ut cum judicaverit expedire , illa utatur. Nec contrarium probat *text. in cap. inter hac 6. 33. q. 2.* : quia in ordine ad causam , de qua ibi agitur , scilicet utrum marito liceret interficere uxorem in adulterio deprehensam ? Optimè respondet Nicolaus Papa , Ecclesiam gladium non habere nisi spiritualem , ut denotet , in Ecclesia non esse gladium ad feriendum , & interficiendum , & etiam ut statuatur , potestatem Ecclesiae non esse Regijs , aut Imperialibus legibus subjectam , & ideò non curare de lege Lombardica , nec de alijs permittentibus homicidium in adulterij vindictam. Similiter nec contrarium suadet *textus in cap. quoniam 8. dist. 10.* ; nam ibi idem Nicolaus solum statuit , quòd actibus , & distinctis dignitatibus officia utriusque potestatis Christus Dominus discrevit , non verò ipsas potestates ; quia officium potestatis dicitur exercitium potestatis : & ita voluit temporalia per Imperatores , &

Reges exerceri ; spiritualia autem per Episcopos , & Sacerdotes , ut habetur etiam in *Extravag. unam sanctam de major.* & obed. illis in verbis : *Gladius materialis manu Regum , & militum , sed ad nutum , & patientiam Sacerdotis.* Eodem modo respondetur ad *cap. duo sunt. 10. dist. 96.* & ad *cap. nos si incompetenter 41. S. sed notandum est. 2. q. 7.*

22 Nec item aduersatur textus in *cap. cum ad verum. 6. dist. 96.* quia ibi statuitur , Imperatorem non solum nomen Pontificis sibi non posse appropriare , (quod nunquam in dubium venit) sed etiam nec ejus jura , & ita se non introumittere in spiritualibus ; at verò Pontifici præscribit , quòd nomen Imperatoris non usurpet , jura tamen super Imperium , & Imperatorem retinens , ut ex ipsius textus verbis clarè liquet , ibi : *Nec Imperator iura Pontificatus , nec Pontifex nomen Imperatorium :* non ergo dicit , Pontifex , jura Imperatoris non usurpet , quia Pontifex est supra Imperium , & Imperatorem. Ideò autem nequit Imperator nominari , quia tale nomen alienum est à Pontificia dignitate : nam in tali voce includitur & dominium , & superbia adhuc in conspectu gentium. Hacque ratione Sancti Pontifices pro merito humilitatis se se nominari *seruos seruorum Dei* successivè passî sunt , ut denotetur , non ut Imperatores , & Dominos , sed ut Christi Vicarios , & fideles spiritualium dispensatores loco Dei illa statuere. Non me latet , quod Papa aliquando Imperator appellatur , ut in *cap. Constantinus 14. dist. 96.* & Princeps Principum mundi aliàs superiorem non recognoscentium , & culmen omnium dignitatum , ut in *cap. corpora. 37. de consecr. dist. 1.* Sed videndus est D. Gonç. in *cap. 2. de judicijs. num. 9.* Pariter assertioni nostræ non obstitit *text. in cap. solitudo 6. de major. & obed.* in quo noster Innocentius III. reprehendit Imperatorem II. Constantinopolitanum , eò quòd Patriarcham juxta suos pedes sedere faciebat : & similiter respondet ineptæ intelligentiæ verborum D. Petri : *Subditi estote omni humana creatura :* & concludit , ex divina institutione Sacerdotalem dignitatem præcedere Im-

periali, refertque reverentiam, quam alij Reges Episcopis libenter profitentur, ex quo potius nostra confirmatur conclusio. Deinde *in eodem cap.* Innocentius tribuit Papæ authoritatem, Imperatori verò potestatem, Papæ jus faciendi, Imperatori actum, & exercitium; tamen ex hoc non sequitur, quòd temporalis jurisdictio Imperialis ab spiritali, & temporali Papæ non dependeat. Sicut licet in cœlo duo videantur luminaria magna distincta; luna tamen à sole lumen mutuatur, & ideo in *d. cap. solita 6.*: dicitur: *Quanta est inter solem, & lunam, tanta est inter Papam, & Imperatoram differentia.* Quod crudite convincit Valencuel. *monit. contra Venetos 4. p. num. 178.* ubi concludit, quod Christus transtulit omnimodam potestatem in Petrum, & Successores etiam quoad temporalium administrationem: attamen ut Sacerdotes divinis ex corde vacarent, & Pontifex salutem animarum intenderet, permissa est Imperatoribus, & Regibus temporalium administratio *cap. 6. dist. 96.*

23 Deinde assertionem nostram non infringit consideratio *d. n. 3. in fin.* proposita; nam respondetur, potestatem spiritualem, & temporalem solum diversificari ratione materiæ; quia materia spiritalis ex æquo apparet à temporali diversa, non verò ex parte potestatis, quæ eadem realiter esse potest, ut in Deo, & Christo Domino liquet, & probatur ex eo, quòd juxta Philosophum. *2. politicor.* effectus debet sapere naturam sui efficientis; sed juxta Apostol. ad Roman. cap. 13. *Non est potestas nisi a Deo*: ergo Deus est efficiens potestatis; unde cum in Deo sit una realiter, & indivisibilis potestas ad spiritalia, & sæcularia, in ejus Vicario, (in quo residet omnis Dei potestas, quapropter Deus vivens in terris nuncupatur) debet similiter una, & eadem potestas reperiri circaspiritalia, & sæcularia. Potestas enim in Ecclesia duplex est, ut rectè notat Doct. Balboa in *c. p. 2. l. tit. num. 3.* alia ordinis, alia jurisdictionis, vel administrationis. Potestas ordinis est, quæ respicit Corpus Christi verum, potestas jurisdictionis, vel administrationis, quæ respicit Corpus Christi mysticum. Potestas

ordinis est una, & eadem in omnibus Sacerdotibus, & non plurificatur ratione subjectorum, in quibus residet, quia omnes offerunt in persona unius Sacerdotis, Christi scilicet, de quo verba consecrationis à diversis Sacerdotibus prolata verificantur, non verò de persona ministrorum. Est etiam idem corpus oblatum; non enim per unum Sacerdotem ponitur unum Christi corpus, & per alium aliud, sed idem realiter Corpus Christi à verbis consecrationis cujuslibet Sacerdotis per transubstantiationem sub diversis speciebus collocatur. Potestas etiam jurisdictionis, vel administrationis tam circa spiritualia, quàm circa sæcularia est eadem respectu corporis Christi mystici; nam omnes fideles tam Ecclesiastici, quàm sæculares componunt idem, non diversum mysticum Christi Corpus, cum triplici inter se ordine, videlicet, cum ordine, quo clerici ordinantur ad clericos, quo laici ordinantur ad clericos, & quo laici ordinantur ad laicos, quæ propriè corporalis, aut temporalis ordinatio dicitur; quia tamen omnes istæ ordinationes respiciunt idem Corpus Christi mysticum, debent in eadem unius Christi Vicarij potestate residere. Constat ergo potestatem spirituales, & corporales unam, eandemque esse solum cum diversitate materiæ, in qua exercetur, quæ non valet potestates ita diversificare, ut inter se quasi naturali incompatibilitatis pugna repugnare videantur.

24 Quibus præjactis jam non obstat *Matth. caput 22.* illis verbis: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, &c.* Nam respondeo, quòd Pharisæi Religionis pallio induti cum factoribus, & Protectoribus Cæsarei tributum accesserunt ad Christum interrogantes, an liceret tributum solvere Cæsari? Ea tamen intentione, ut si negative responsum præberet, contra Christum causam inimicitiae cum Cæsare testibus comprobarent, ideoque Christus dixit: *Ut quid me tentatis hypocrite.* Postea verò accepit numismata census, & respiciens imaginem, & Cæsaris circumscriptionem dixit: *Cujus est imago, & circumscriptione?* Responderunt, *Cæsaris: reddite ergo* (concludit) *quæ sunt Cæsaris Cæsari, ac si diceret: hoc non est* ves-

vestrum, sed Cæsaris, unicuique tribuite, quod suum est, restituite imaginem suo prototypo, & animam, quæ Dei est, Deo; in quo tamen nec resolvit tributa solve-
re, nec impedit solutionem census, sed solum quamdam naturalem restitutionem commendat, in quo nullatenus utramque potestatem diversam esse innuere videtur: aliter respondet P. Suarez *in defens. fidei lib. 3. cap. 9. num. 7.* Ad illud verò, quod dicebamus ex Apost. 2. ad Timoth. *cap. 2. Nemo militans Deo implicet se negotijs sæcularibus,* facile respondetur, dicens, quod negotium sæculare non dicitur gubernatio politica, maxime quando ad finem supernaturalem ordinatur, ideoque nec Episcopis, nec Clericis prohibetur. Negotium sæculare dicitur emptio, venditio, & alij contractus usurarij, & lucrativi, qui ex se dirigi non possunt ad finem supernaturalem; quamvis enim finis supernaturalis non intenderetur, omnia illa essent necessaria ad vitæ conservationem, & ambitionis humanæ commodum, ut dicitur per *tot. dist. 88. & in cap. 1. Ne Cleri, vel Monach.* Itaque quod prohibet Apostolus, solum est, quòd in sæculari negotiatione commercij se Ecclesiastici intromittant, ut liberè possint Deo vacare; at verò eos, qui in drectione civili, & administratione juris ex officio, inservient, Deo servire, & multum spiritualis fructus asferre non est, qui dubitet, ajente Apostolo 1. ad Corinth. cap. 6. : *Nescitis quoniam Angelos judicavimus? Quanto magis sæcularia?* Quod expendit noster Innocentius *in cap. per venerabilem 13. circa fin. vers. Paulus etiam; qui filij sint legit.* in quo non negotium sæculare, sed spirituale exercere judicamus, quippè Deo militant, & proximorum saluti.

25 Ad difficultatem *num. 4.* deductam ex nostro textu respondeo, quod Pontifex ibi dixit, quod ratione peccati, vel juramenti est sine controversia certum, ad ipsius spectare iudicium id, super quod tunc iudicabatur, ut patet ex illis verbis: *Sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura.* Deinde, ut singulariter notat D. Solorzanus *tom. 2. de jur. Ind. lib. 2. cap. 13.*

num. 172: Pontifex non dicit, quòd non poterat, sed
 quòd non intendebat judicare de feudo; quia cognitio,
 & jurisdictio feudi regulariter domino relinquuntur, etiam si
 contra personas Ecclesiasticas agatur, *cap. caterum 5. b. tit.*
cap. extramissa 6. cum seq. de for. comp. & ideo quilibet
 ab altero feudum recognoscens, etiam si sit Imperator, vel
 Rex, super feudalibus controversijs debet judicari à di-
 recto domino feudi. Hacque ratione in nostro textu Regi
 Galliae domino feudi Pontifex usurparet apertè jurisdictio-
 nem, si de feudo cognoscere intenderet, licèt cum ipso
 Rege quaestio, & controversia moveretur: quamvis enim
 Rex Angliae, qui ex adversa parte litigabat, superiorem
 paritèr, ac ipse Rex Galliae non recognosceret, nihilomi-
 nus consideratur in eo qualitas inferior respectu feudi,
 cujus ratione tanquam vassallus se gerere debet; hoc est,
 quamvis ut Rex Angliae minimè Regi Galliae subjectus esse
 posset, tamen ut Comes Pictaviensis ipsum tanquam feudi
 dominum superiorem agnoscere inconueniens non erat;
 nam ex hoc Rex nullatenus suam amittit dignitatem, &
 excellentiam; siquidem Rex feudatarius solum obligatur
 ad praestanda servitia his, à quibus feudum accipit, non
 quàm Rex, sed quàm vassallus, quin sibi, neque regno præ-
 judicet quoad plenitudinem regiae potestatis, ut exemplo
 Clerici, & Episcopi feudatarij tradunt Canonistae *in dict.*
cap. 5. b. tit. Nec timeri valet ad effectum, ut talis cog-
 nitio auferri debeat Regi Galliae, quòd adversus pacem, &
 concordiam juramento firmatam processisse proponatur, ac
 proinde praesumptionem legitimam contra se habere, ut
 minimè ab eo recta administratio justitiae sperari possit;
 nam si hoc contingeret, & justitiam Regi Angliae exhibere
 contempserit, ut conjectari potest ex eo, quòd Rex parvi
 habuisset juris jurandi religionem, qua pacis foedera firma-
 verat; tunc Pontifex competens erit Judex, quia publi-
 cum animarum periculum tunc immineret; faciliè enim in-
 ter praedicta duo regna cruenta bella exardescere propter
 injustitiam valerent; quapropter simili in casu injustitiae,
 omissionis, & negligentiae Regis, remanet praeservata Pon-
 tificis potestas, ut damno occurrere possit.

26 Ad ejsdem difficultatis confirmationem *ex cap. causam 7. qui filij sint legit.* dico, quod attenta consideratione Pontificis in possessionibus, ex quibus nullum majus emolumentum Ecclesie acrescebat, rectè docuit pertinere ad Regem, non ad Ecclesiam: magis namque expediens erat à Rege fieri iudicium de talibus possessionibus, quia Rex causam agnoverat, quàm à Pontifice, qui illius causæ ferè notitiam non habebat, & ita dixit: *Nos attendentes quòd ad Regem pertinet, non ad Ecclesiam de talibus possessionibus iudicare: & quia Pontifex non utitur gladio temporali, nisi in bonum commune, & aliqua existente causa: sibi autem nulla apparebat.* Quare D. Bernardus *lib. 1. de considerat. ad Eugen. cap. 6.* absolutè docuit, in criminibus, non in possessionibus Pontificem potestatem habere; nam hæc infirma, & terrena sunt Regibus terræ relinquenda: quia licet Pontifex absolutè possit, magis illi congruit, ut per alios possessio executioni manderetur, & ideo subdit D. Bernardus: *Non quia indigni vos, sed quia indignum talibus insistere: quippè potioribus occupatis.* Ex quo patet, quòd non negatur iudicium possessionis Pontifici ex defectu potestatis, sed ex utilitate materiæ.

27 Ad illud Pauli *ad Roman. cap. 13.* ubi jubet omnem animam debere esse subjectam sublimioribus, respondeo, quod ibi tantum præcipit Christianis, ad quos scribit, ut obediant Principibus sæcularibus, etiam Ethnicis, nè peccent, nam Principes non incutiunt timorem boni operis, sed mali, quare dicit Paulus: *Vis non timere potestatem? Fac bonum.* Ulteriùs illud dictum Pauli retorqueri potest contra adversarios. Paulus enim inibi dicit, omnem animam subditam esse potestati sublimiori; sed Romani Pontifices sunt sublimiores, & digniores Regibus, & Imperatoribus: ergò Reges, & Imperatores subduntur Romanis Pontificibus, non è contra. Ita ex allegato loco intulit D. Bernardus *Epist. 138. ad Conradum Imperatorem electum*, mellifluè alloquens: *Regis Conradi Imperatoris electi dedecus, regni vè diminutionem nunquam volui, volentes odit anima mea. Legi quippè, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & qui potestati resistit, Dei or-*

dinationi resistit. Quam tamen sententiam capio vos, & omnibus modis custodire in exhibenda reverentia summa, Apostolica Sedi, & B. Petri Vicario, sicut ipsam vobis vultis ab universo vestro servari imperio. Aliter citatum Pauli locum interpretatur Doct. Balboa in cap. 2. h. tit. num. 99. & Dom. Gonçal. in cap. 8. eod. tit. num. 11. circa fin. Quod autem num. 6. dicebamus de appellatione Pauli ad Cæsarem, nihil refert; non enim valet illatio. Paulus appellavit ad Cæsarem: ergo erat illi subjectus, cum ideò ad eum appellaverit, quia is unicè erat Superior Festi, à quo Paulus appellabat, maxime cum Cæsar esset gentilis, & non admitteret jus Christi; undè si Paulus coram ipso allegasset, illud, vel irrisionibus exposuisset, vel adidisset stimulos validiores persecutoribus suis, & Evangelij. Sicur ergò, potestas, quam Christus asseruit Pilato, non erat potestas juris, sed facti, quia omnes Tyranni præditi sunt, & de qua Lucæ cap. 22. idem Christus dixerat: *Hæc est hora vestra, & potestas tenentiarum*; ita similiter in præsentia.

28 Rursus assertioni nostræ non obsistit caput 17. *Matth.*; quia licet Christus omnium habeat plenum, perfectissimumque dominium, tributum tamen Imperatori solvit, nè in scandalum inducerentur ignorantes, ut habetur in cap. jam nunc 8. 28. *quest. 1.* Quod facere potuit, quia solvere tributum, est indicium, non verò probatio inferioritatis, & Christus Dominus plurima humilitatis in exemplum nobis apposuit testimonia, ut cum tyrannicè cogeretur Ecclesia quæ libera est, tributum solvens serva videretur. Nec refragantur text. in cap. *si tributum* 27. 11. *quest. 1. cap. tributum* 22. 23. *quest. 8.* pro quorum intelligentiâ scire oportet: quod bona tam Ecclesiarum, quàm Clericorum etiam patrimonialia, quæ, antequam in eorum manus transirent, vigore alicujus pacti, vel contractus erant aliquo onere reali, & quidem certò, & invariabili gravata, transeunt ad Ecclesias, vel Clericos cum onere suo. Ratio est, quia res transit cum suo onere, cap. *ex literis* 5. *de pignori* & ex alia parte favor religionis, & causæ piæ non potest invertere ordinem justitiæ, & privare alios jure, quod habent prius adquisitum super talibus bonis ex pacto, vel contractu præ-

cedente. Ita docet Doct. Balboa *in cap. 2. b. tit. num. 104. & 105.* Et hac doctrina retenta facile explicabis præfata jura; ibi enim, ut placet Eminent. Turrecremat. *in dd. can.*, sermo habetur de agris, vel bonis Ecclesiæ, quæ prius gravata erant aliquo hujusmodi onere reali, à quo, ut diximus, non eximuntur ex eo, quòd postea Ecclesiastica fiant. Quæ solutio pariter applicanda est *cap. sancitum 25. 23. quest. 8. & cap. 1. de censib. in fin.* si fortè objectentur. Vel potes etiam dicere, Ambrosium, & Urbanum locutos potius fuisse de facto, quàm de jure, aptantes sermonem usui suorum temporum, quibus ad vitanda scandala, & majora pericula, quæ Ecclesiæ imminabant, non utebatur Ecclesia tota immunitate, qua nunc fruitur, & qua de jure frui debet.

29 Ad factum Salomonis, de quo *lib. 3. Reg. cap. 2:* respondent Card. Bellarminus *lib. 2. de Roman. Pontific. cap. ult.* & Eximius Doct. P. Suarez *in defens. Fidei. lib. 3. cap. 26.* potestatem Sacerdotij in Lege veteri non fuisse spirituales, sed temporales. Et si fateamur etiam in Lege veteri ordinem Sacerdotij esse regali potestate majorem, facile etiam dici potest, Salomonem non tanquam Regem, sed tanquam executorem Divinæ Justitiæ deposuisse Sacerdotem. Nec tandem obstat text. *in cap. nos si incompetentes 41. 2. quest. 7.* nam Imperator non jurisdictione propria potuit judicare Pontificem, sed quia ipse Pontifex humilitatis causa se subjecit Imperatori, forsàm ad removendam suspicionem, & sedandum scandalum, ut *in cap. in synodo 23. dist. 73.* Et eodem modo intelligas velim text. *in cap. satagendum 10. 25. quest. 1.* in illis verbis: *Obsequium confessionis nostræ Legibus, & Regibus ministremus: quibus etiam nos esse subditos Sacra Scriptura præcipiunt.* Circa quam partem videnda sunt, quæ diximus in nostra solempni elucubratione *ad text. in cap. cuncta per mundum 17. 9. quest. 3. numer. 29. & 30.* quibus jam absolutis, licet pro tenuitate nostra parùm discussis, elucubrationi huic finem imponimus.

***

89
A D

TEXTUM SORTE OBLATUM

IN CAP. MAJORES 3. DE BAPTISMO,
ET EJUS EFFECTU

EXTEMPORANEA ELUCUBRATIO

ELABORATA INTRA METAS XXIV. HORARUM

A D^{OCT.} D. DOMINICO

NICOLAO ESCOLANO,

JURIS CANONICI PUBLICO PROFESSORE:

Quæ iisdem verbis, eodemque ornatu, quo
ex suggesto sine ullo lapsu, relapsuè ab
ipso fuit recitata in Maximo Salmantino
Lyceò. Die 14. Octob. Anno 1720.

nunc primum in lucem
prodit.

INTER plures epistolas Decretales Pon-
tificum, quas nobis hesternæ fors
obtulit, fecit quoque eam offerri,
quam diù hic exponere cupiebam,
& ad ejus expositionem vos (Au-
ditores clarissimi) maximè intentos
desidero; est enim, si quæ alia in
universo Jure Canonico, satis celebris.

Ea igitur est Innocentij III. Decretalis epistola, quæ refertur

*In cap. Majores 3. de Baptismo , & ejus effectu ; cujus seriem audite , ut ex ea postmodum jus defendendum desumere liceat. In primis ergo Pontifex inquit , majores Ecclesie causas , præsertim , quæ ad articulos fidei expectant , ad Sedem Apostolicam deferendas esse , quia soli Petro , & ejus Successoribus data est à Christo Domino potestas regendi universalem Ecclesiam. Postea dicit , Baptismum successisse Circumcisioni ; comparatque illa verba Gen. cap. 17. : *Masculus , cujus preputij caro circumcisa non fuerit , delebitur anima ejus de Populo suo* , cum illis verbis Joannis cap. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua , & Spiritu Sancto , non introibit in Regnum Cælorum*. Insuper addit , plus conferre nunc Baptismum , quam olim Circumcisionem : quoniam (verba sunt Innocentij) *Et si originalis culpa remittebatur per Circumcisionis Mysterium , & damnationis periculum vitabatur ; non tamen perveniebatur ad Regnum Cælorum , quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum : Sed per Sacramentum Baptismi culpa remittitur , & ad Regnum Cælorum pervenitur*. Deinde declarat , Sacramentum Baptismi utiliter conferri parvulis , licet nec actu credant , nec actu intelligant , nec actu diligant ; nam illa verba Jacob. cap. 5. *Charitas operit multitudinem peccatorum* , & Lucæ cap. 5. *Remissa sunt ei peccata multa , quoniam dilexit multum* , non nisi de adultis intelligi debent. Nam licet parvulis fides , gratia , & charitas , aliæque virtutes infundantur , quò ad habitum , non tamen infunduntur , quò ad usum , donec perveniant ad ætatem adultam , usumvè rationis.*

I Ex qua textus serie , & specie conclusio , quæ ab Interpretibus deduci solet , hæc est. *Sacramentum Baptismi utiliter confertur parvulis , licet non credant , nec intelligant , & remittitur eis peccatum originale*. Quam conclusionem probant , & illustrent textus *in cap. per baptismum 2. cap. firmissimè 3. cap. quod autem 5. cum 4. seqq. de consecrat. dist. 4. cap. parvuli 138. cap. nulla 142. cap. quis autem 144. cap. placuit 153. cum alijs ead. dist. 4. de consecrat. cap. firmissimè 3. 15. quæst. 1. cap.*

cap. ad limina 7. 30. *quæst.* 1. Ex Concilij comprobant
 Concil. Milevit. *can.* 2. Concil. Gerundense *can.* 5. Bra-
 char. 1. *can.* 7. Viennense in *Clement.* 1. de *Summ. Tri-*
nit. Concil. Trident. *Sess.* 5. de *peccato origin.* cap. 4. &
Sess. 7. de *baptismo can.* 12. cum 2. *seqq.* Exornant ultra
 congestos à Barbof. in *collect.* ad *nostrum textum à num.*
 3. Castro *adversus hæreses,* verbo *Baptismus.* Diana *part.*
 3. *tract.* 4. *resolut.* 8. Bellarm. *tom.* 2. *controv. lib.* 1.
 de *Baptismo cap.* 9. Bonacina de *sacrament.* *disp.* 2. *quæst.*
 2. *punct.* 6. *num.* 1. Eximius Suarez *tom.* 3. de *Sacra-*
ment. *disp.* 28. *sect.* 1. Gregorius de *Valentia part.* 4.
tract. 1. de *Baptism.* *quæst.* 3. P. Vazquez 3. *part.* in 3.
disp. 154. *cap.* 1. & 2. Nuño, & Aragon *ad D. Tho-*
man 3. *part.* *quæst.* 68. *art.* 9. pluresque alij relati à
 Doct. Graña in *presenti num.* 1. & à D. Gonçal. *num.*
 4. *circa fin.*

2 Verum licet hæc nostra conclusio, utpote
 fidei catholicæ consona, aperto jure, & ita multorum
 etiam magni nominis DD. autoritate suffulta sit; nihilo-
 minus eam impugnare contendunt hæretici, affirmantes
 parvulos incapaces esse Sacramenti baptismi, in cujus
 confirmationem sequentia proferunt fundamenta. Parvuli
 recenter nati capaces non sunt suscipiendi Sacramentum
 baptismi: ergo minus rectè deciditur in prima nostra
 conclusionis parte. Antecedens probatur ex eo; nam ad
 valorem Sacramenti baptismi necessariò requiritur, ut qui
 illud recipit, eliceat saltem actum attritionis, & doloris
 de peccatis commissis, cum proposito servandi mandata
 Dei, & legem Christi, juxta illud Act. Apostol. cap. 2.
pœnitentiam agite, ut baptizetur unusquisque vestrum:
 & firmat Tertullianus *lib. de baptismo cap.* 20. Ibi: *In-*
gressurus baptismum, orationibus, jejunijs, & cum con-
fessione omnium retro delictorum. Ob quam rationem
 Joannes Christi Præcurfor prædicans pœnitentiam præpa-
 ravit homines ad baptismum Christi suscipiendum; sed
 parvuli pœnitere nesciunt: ergo baptismi suscipiendi
 capaces non sunt. Augetur, & fulcitur eadem difficultas
 ex *Matth. cap. ult.* ibi: *Docete omnes gentes, & baptizan-*

tes eos in nomine Patris, &c. & ex Marc. cap. ult. ibi: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Ex quibus autoritatibus aperte probatur juxta Christi Domini institutionem, & voluntatem, eos tantum esse capaces baptismi, & salutis, qui sunt capaces doctrinae, & fidei; hæc enim præmittenda esse ante baptismum Christus præcepit; at qui parvuli ante usum rationis incapaces sunt doctrinae, & fidei: igitur cum parvuli nec doceri, nec instrui in fide possint, nec baptizari valebunt; non enim potest fieri, ut corpus baptismi recipiat Sacramentum, nisi antea anima fidei susceperit veritatem.

3 Augetur insuper, & illustratur idem assumptum difficultatis ex eo, quod baptismum est Sacramentum fidei, ut constat ex cap. firmissimè 3. 15. quæst. 1. cap. nihil 76. de consecr. dist. 4. cap. fin. de presbyt. non baptiz. Concil. Trid. de justificat. Sess. 6. cap. 7. & constat non tam ablutione corporis, quam fide cordis, ut legitur in cap. verus 150. de consecr. dist. 4. & merito, nam per baptismum fidem Christi solemniter profitemur, eique incorporamur, & in eo regeneramur: unde expostulat fidem in suscipiente, ut ait Apostolus ad Roman. cap. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem;* sed parvuli non habent, fidem, quæ consistit in credentium voluntate, ut inquit D. Augustinus super Joann. cap. 69. art. 1. nec corde credunt, nec ore confitentur: ergo parvuli baptizari non possunt. Nec satisfacies huic difficultati, si dicas, quod licet parvuli fidem non habeant, possunt tamen salvari in fide parentum, hancque fidem sufficere eis ad baptismum suscipiendum. Nam parentes quandoque sunt infideles, & sic magis per eorum infidelitatem damnarentur: ergo dicendum videtur, quod parvuli recenter nati non possunt Sacramentum baptismi suscipere. Rursus eadem dubitandi ratio robur accipit ex eo; nam ad Sacramentum baptismi valide suscipiendum requiritur ex parte recipientis, quod habeat intentionem, & voluntatem formalem, aut vitualem, seu interpretativam suscipiendi Sa-
cra-

eramentum, ut probat noster textus in §. *item quaritur fin.* & docent D. Bonaventura *dist. 4. arr. 2. quest. 1.* Durandus *ibidem quest. 7.* Silvester in verbo: *Baptismus 4. quest. 1.* Præceptor Angelicus in *3. part. quest. 68. art. 7. in corp.* & alij, quos refert Prosp. Fagnan. in *nostro text. num. 68. cum seq.*; atqui parvuli hujusmodi intentionem, seu voluntatem habere non possunt, cum non habeant usum liberi arbitrij, & omnia, quæ vident, ignorent, *leg. fin. ff. de jur. & fact. ignor. leg. si plures 12. ff. rem pupill. salvam.* Furiosoque æquiparentur, *leg. cum Prætor 12. §. non autem 2. ff. de Judicijs, §. pupillus 9. Inst. de inutil. stipulat.* ubi Arnold. Vinnius *num. 3.*: ergo ex defectu voluntatis, seu intentionis parvuli Sacramenti baptismi incapaces censerentur.

4 Præterea eadem nostræ assertionis pars difficilis etiam redditur ex eo, quod baptismus est stipulatio bonæ conscientiæ, ut constat ex D. Petro *epist. 1. cap. 3.* & ex Tertullian. *de Spectaculis*, ubi docet in baptismo sese hominem Deo per sponsonem obligare: & de *fuga in persecutione cap. 12.* ibi: *Apud inferos emancipatio nostra est, & stipulatio nostra in Cælis.* Unde Ecclesia baptizandum super præcipuis fidei nostræ articulis interrogat, illiusque publicam professionem ab eo exigit; sed infantes stipulari, aut promittere non possunt, *leg. 1. in pr. leg. 70. ff. de verb. oblig. d. §. pupillus 9. Inst. de inutil. stipul.*: ergo nec baptizari. Fulcitur hæc difficultas ex text. in *cap. baptizandos 58. de consecrat. dist. 4.* ubi ex Concilio Laodicensi *cap. 46.* docetur, baptizandos oportere prius dicere fidei symbolum; sed Infantes illud recitare nequeunt: igitur nec baptizari possunt. Quibus omnibus accedit sequens consideratio: qualibet Christi Domini actio, nostra debet esse instructio, *cap. significasti 4. de elect. & electi potest;* sed Christus Dominus cum esset annorum 30. fuit baptizatus, ut constat *Luceæ cap. 3.* ubi Evangelista narrat baptismum Christi contigisse anno 15. Imperij Tiberij Cæsaris, quando ipse Jesus erat incipiens quasi anno-

rum 30. , & probat Baronius *in apparatu* , & tom. 1. anno 31. & 34. num. 61. : ergò & omnes in ea atate ad ejus exemplum baptizari debent , consequenterque non rectè Innocentius III. in nostro textu decidit parvulis baptismum utiliter conferri posse.

5 Secunda dubitandi ratio militabit adversus illam partem nostri textus , in qua indistinctè affirmatur , parvulis baptismum conferri posse ; contra quam sic argui potest. Et si filijs fidelium ; & qui adhuc Sacramentum baptismi non susceperunt , baptismus utiliter conferatur , non item filijs fidelium jam baptizatorum , vel quorum alter saltem fidelis est : ergò minus rectè noster Pontifex indistinctè asserit posse parvulis baptismum conferri. Antecedens probatur : eatenus baptismus utiliter fidelium filijs conferri posset , quatenus baptismum indigerent , ut eis peccatum originale remitteretur ; atqui fidelium filij baptismum non egent ad hujusmodi peccati remissionem , cum peccatum originale non habeant : ergò filijs parentum fidelium inutiliter baptismus confertur , contra quod cautum est ab Innocentio III. in secunda nostræ assertionis parte. Major est certa , minor verò probatur sic : nam certum utriusque juris principium est , neminem posse in alium transferre , quod in se non habet , *leg. nemo plus 54 ff. de regul. jur. cap. nemo 79. eod. tit. in 6. cum vulgat.* Sed parentes fideles non habent peccatum originale , quod possint in filios transferre , cum per baptismum jam sit abolitum : ergò filij fidelium peccatum originale non habent , consequenterque non indigent baptismum. Assumptum difficultatis mirificè confirmatur ex illo *Geneseos cap. 17.* ubi Dominus ad Abraham dicit : *Statuam pactum meum inter me , & te , & inter semen tuum post te in generationibus tuis , foedere sempiterno , ut sim Deus tuus , & seminis tui post te.* Ex qua sacri textus autoritate aperte liquet , filios fidelium non proprie per baptismum , sed per istam promissionem divinam justificari , hoc ipso , quòd sint filij fidelium , atque ideo semen Abraham. Id quod expressius suadetur ex *Paul. 1. ad Corinth. cap. 7.* in illis verbis : *Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem* ,

Sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem, alioquin filij vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt: quibus verbis non obscure probatur, filios fidelium sanctos esse, atque ita sine baptismo justificari, & quidem quamvis alter tantum parentum fidelis fuerit: ergo filij fidelium non indigent baptismo, ac per consequens falsum est, parvulis indistincte baptismum posse utiliter conferri.

6 Tertiò, & ultimò dubia, difficilisque redditur nostri textu decisio, ubi in ultima ejus parte statuitur, baptismum esse remedium simpliciter necessarium, ut parvulis peccatum originale remittatur; contra quam partem sic argumentor. Illud dicitur medium simpliciter necessarium ad assecutionem alicujus finis: sine quo finis ipse consequi nequit; sed gratia, & vita æterna, quæ est finis baptismi, aliundè quàm per Sacramentum baptismi, consequi valet: ergo baptismus non est medium simpliciter necessarium parvulis ad remissionem peccati originalis. Assumptum difficultatis suadet ex eo, quòd adulti, & si Sacramentum baptismi non suscipiant, possunt tamen per fidem, charitatem, & veram pœnitentiam salvari cum solo voto baptismi, vel explicito, vel saltem implicito, ut docet Doctor Angelic. 3. part. quæst. 69. art. 2. ad 2.: ergo baptismus, quamvis sit causa efficax gratiæ, non est simpliciter necessarius ad gratiam assequendam. Augetur difficultas; nam parvuli, cum interdum baptizari nequeant, poterunt absdubio salvari per fidem parentum, sicut ante institutum baptismum in lege naturæ salvi fiebant, ut constat ex cap. quod autem 5. cap. illud. 7. de consecrat. dist. 4. illis verbis: *Creditur prodesse parvulo fides eorum, à quibus consecrandus offertur*: tenent D. Augustinus lib. 5. contra Julianum, cap. 9. & Eximius Doct. P. Suarez tom. 3. de Sacrament. disp. 5. sect. 1. Et sanè in lege veteri post institutam circumcisionem parvulos, qui ante octavum diem non poterant circumcidi, posse per protestationem fidei parentum in Christum venturum salvos fieri, docet Exim. Doctor ubi nuper, §. ante pen. cum seq.: ergo nè fides illa

dicatur majoris virtutis, quàm fides Christianorum credentium Christum jam venisse, dicendum est, baptismum non esse simpliciter necessarium parvulis; alias enim carerent hoc remedio necessario ad salutem, quòd dici nequit, utpotè repugnans Dei providentiæ, & bonitati, qui Paulo testante 1. *ad Timoth. cap. 1. & 2.* vult omnes homines salvos fieri: ergò baptismus non est medium simpliciter necessarium ad hoc, ut parvuli remissionem peccati originalis consequi valeant.

7 Confirmatur utriusque difficultatis assumptum ex textu *in cap. debitum 4. hoc tit.* ubi idem noster Innocentius III. docet, decedentem cum voto baptismi protinus ad patriam cœlestem evolare per Sacramenti fidem, & si non propter fidei Sacramentum, id est propter fidem, & votum Sacramenti, quamvis re ipsa non suscipiat Sacramentum fidei, ut est baptismus, *cap. firmissimè 3. caus. 15. quæst. 1.* cum alijs congestis *supra num. 3.* Id ipsum clariùs ostendit idem Innocentius III. *in cap. veniens 3. de Presbyter. non baptiz.* ibi: *Nam cum quis non solum per Sacramentum fidei, sed per fidem etiam Sacramenti efficiatur proculdubio membrum Christi, & qui Christum habet per fidem, & si baptismum non habeat, habet utique fundamentum.* Unde in Concil. Trident. *Sess. 6. de justificat. cap. 4.* definitum est, in lavacro regenerationis, aut ejus voto impium justificari. Quod & in voto Sacramenti pœnitentiæ locum habet juxta idem Tridentin. *Sess. 14. cap. 4.*: ergò absque baptismo re ipsa suscepto possunt parvuli sola Sacramenti fide ad indulgentiam peccati originalis pervenire. Neque vim, & efficaciam hujus dubitandi rationis enervat, quòd dicitur *in cap. Apostolicam 2. de Presbyter. non baptiz.* ubi pro eo, qui sine baptismo in re suscepto, & si cum ejus voto decedat, jubetur preces, hostiasque Deo offerri: quòd sanè ostendit, non fuisse ab omni pœnæ reatu per fidem baptismi liberum, neque per votum baptismi in Regnum Cœleste convolasse.

8 Hoc, inquam, non enervat superiorem difficultatem; nam ideo preces, & sacrificia offerri jubentur,

non quidem ut significetur, decedentem cum solo voto baptismi in Coelum non migrasse, sed quia illi multis modis prodesse poterant, quamvis in Coelis existat; tum ad gratiarum actionem, *cap. tempus 23. caus. 13. quaest. 2.* tum ad gloriam accidentalem, quæ potest contingere beatis, ut dicitur Lucæ *cap. 15.* gaudium esse Angelis super uno peccatore poenitentiam agente: tum etiam ad vivorum solatium, & recomendationem mysterij redemptionis, ut docet D. Thomas *in 4. dist. 12. quaest. 2. art. 1.* tum denique, ut, si fortè per aliquod tempus in purgatorio extiterit, prosit illi ad satisfactionem pro pœna temporali, argumento textus *in dict. cap. tempus 23. 13. quaest. 2.* ut eleganter tradit magnus Præses Covarrub. *in cap. alma mater. 1. part. §. 5. num. fin.* ergò ex eo quòd *in dict. cap. Apostolicam 2.* preces, & suffragia fundi Deo pro decedentibus solo baptismi desiderio præcipiatur, minimè inferitur, votum baptismi suscipiendi non sufficere ad assequendam originalis peccati remissionem: ergò quia baptismus non est medium ad tale remissionem simpliciter necessarium. Quod denique probatur ex eò, quòd per martyrium pro Christo susceptum non solum salvantur adulti, *cap. baptismi 34. cap. Cathecumenum 37. de Consecrat. dist. 4.* sed etiam parvuli, inò & qui unà cum matre in utero materno occiduntur odio Christianæ Religionis, ut docent D. Thomas 2. 2. *quaest. 12. art. 4.* Navarr. *lib. 3. consil. ult. de baptism.* Eximius Suarez *tom. 3. de Sacram. disp. 29. sect. 1.* & alij communiter: ergò baprismus non est medium parvulis simpliciter necessarium, consequenterque corrui decisio nostri textus quoad omnes ejus partes.

9 Quibus dubitandi rationibus minime refragantibus verissima est Innocentij III. decisio, cujus priusquam genuinam, & congruentem rationem decidendi tradamus, quædam observatione digna operæ pretium præmonenda duximus. Et quidem primò præmonendum est, quemlibet hominem in statu viæ capacem esse baptismi suscipiendi, cum Christus Dominus dixerit apud Matth. *cap. ult. Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos.* Et de adultis quidem nulla est difficultas, cum sicut ad doctrinam Evangelicam

audiendum, sic etiam ad suscipiendum baptismum sint idonei : de infantibus verò rationis usum nondum affecutus negant Anabaptistæ, qui ut refert Eminentissimus doctrina æquè ac pura Cardinal. Bellarm. *lib. I. de baptism. cap. 8.*) contendunt, non nisi adultis conferendum esse baptismum; ideòque infantes jam baptizatos, cum ad ætatem adultam perveniunt, iterum rebaptizant: contra quos fides Catholica docet, parvulos nondum rationis usum affecutos, sive à parentibus Catholicis, sive ab hæreticis, aut infidelibus prognati sint, baptismi suscipiendi esse capaces.

10 Probatur hæc Catholica veritas, primò ex verbis Christi Domini apud Matth. cap. 19. vers. 24. *Sinite parvulos, & nolite eos prohibere venire ad me; talium enim est Regnum Cælorum*; ergò parvuli gratiam, & Regnum Cælorum consequendi per baptismum capaces sunt. Neque hujus sacri textus vim faciliè effugiant hæretici, dum respondent, Christum Dominum ibi non loqui de infantibus, sed de pueris jam usum rationis habentibus, cum infantes non possint venire ad Christum, sed portari. Nam hoc effugium manifestè refellitur ex *Luce cap. 18.* in illis verbis: *Afferebant autem ad illum, & infantes, ut illos tangeret*; quibus apertè significatur, Christum Dominum loqui de infantibus, qui ab alijs portabantur. Secundò probatur eadem veritas ex transitu maris rubri, qui fuit figura baptismi secundum Apost. *1. ad Corinth. cap. 10.* sed in illo transitu non solum adulti, verum etiam parvuli salvati sunt: ergò, & per baptismum justificari valent. Cujus rei argumento est exemplum Hieremiæ, & S. Joannis Baptistæ, qui in utero materno à peccato originali justificati sunt: ergò parvulus particeps esse potest gratiæ Christi, quæ per baptismum confertur. Tertiò ex illo *Joan. cap. 3.* ibi: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non potest introire in Regnum Dei*: quibus utiquè verbis tam adulti, quàm parvuli comprehenduntur, ut docent communiter Ecclesiæ Patres, affirmantes, parvulos sine baptismò realiter suscepto, aut martyrio nequaquam Cælum ingredi posse. Quod etiam totius Ecclesiæ Catholicæ consuetudo firmavit, quæ traditione Apostolorum

rum edocta semper parvulos baptizavit, & baptizandos esse decrevit in remedium peccati originalis. Quartò denique eadem assertio hac evidenti ratione ostenditur vera; nam baptismus necessarius est omnibus habentibus peccatum originale juxta D. Joann. *diēt. cap. 3.* sed parvuli ex Adam nascendo contrahunt originale peccatum: ergò si sunt capaces originalis peccati, debent etiam esse capaces remedij, seu justitiæ, & regenerationis in Christo: aliàs enim plus prodesset culpa, quam gratia, contra sententiam Apostoli *ad Roman. cap. 5.* dicentis: *Si unius delicto (hoc est Adæ) mors regnavit per unum, multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes, in vitæ regnabunt per unum Jesum Christum.*

II Hæc Catholica veritas diversis Conciliorum decretis confirmata etiam apparet. Tum ex Concil. Milevitano *can. 2.* ubi habetur: *Placuit, ut quicumque parvulos recenter ab uteris matrum baptizandos negat, anathema sit.* Tum ex Concil. Viennensi generali sub Clemente V. *in Clem. 1. de Summ. Trinit.* Tum etiam ex Trident. *Sess. 7. de Baptism. can. 12. cum 2. seq. & Sess. 5. de peccat. origin. cap. 1.* ubi eadem veritas definita est. Sanctorum Patrum etiam concors sententia est apprimè hanc Catholicam veritatem defensantium, ut videre licet apud D. Ambrosium, Cyprianum, Augustinum, & alios SS Patres, quos congerit D. Gonçal. *in præsent. num. 4. circa fin.* Ex quibus liquido apparet, parvulos recenter natos baptismi suscipiendi capaces esse, atque eis esse simpliciter necessarium ad salutem, id est, ad gratiam, & vitam æternam consequendam.

12 Sed hanc Catholicam doctrinam labefactare intendunt Pelagianistæ, qui (ut refert D. August. *lib. 3. de peccator. merit. cap. 6. & de hæresib. hæresi 88.*) asserbant, parvulos nullum ex primo parente peccatum contrahere: mortem, & alios ejusmodi defectus fuisse ipsis in prima creatione naturales: hominesque tales post Adami peccatum nasci, quales ante ipsius peccatum nati fuissent: adeoque peccatum illud Adami humano generi obfuisse, non propagatione, sed exemplo, quatenus imitati sunt eum

omnes, qui postea peccaverunt. Huic Pelagianorum errori postea subscripserunt Albigenſes, Anabaptiſtæ, & alij, qui videri poſſunt apud Eminent. Bellarmin. *lib. 4. de baptiſm. cap. 2.*

13 Verum reſellitur hic error, & oppoſita veritas probatur primò ex Scriptura; nam Apoſtolus *ad Roman. cap. 5.* inquit: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Probatur ſecundò ex eo; quia ſi omnis, qui carnaliter gignitur, peccati originalis damnationem ex ipſa carnali conceptione non contraheret; ad quid, quæſo, ſuam conceptionem deploraret Regius Propheta in *Pſalmo 50.* dicens: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea;* quæ verba de peccato originali explicat D. Auguſt. in *narratione in ipſum Pſalm.* Idem probatur autoritate Concilij Arauſic. *2. can. 2.* & Concil. Trident. *ſeſſ. 5. can. 2.* in quibus definitum fuit, per primi hominis inobedientiam, non tantum mortem, & pœnas, corporis, ſed etiam peccatum (quod eſt mors animæ) in omne genus humanum tranſiſſe. Deinde ex D. Cypriano *lib. 3. epiſt. 8. ad Fidum:* *Infans (inquit) recens natus nil peccavit, niſi quod ſecundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ prima natiuitate contraxit.* Id ipſum conſtat ex D. Ambroſio *lib. de apologia David, cap. 11.* Adhæc, pro eadem Catholica doctrina denique facit, quod baptiſmus ex Chriſti institutione, & præcepto neceſſarius eſt, non ſolum adultis, ſed etiam infantibus, ut è poteſtate Dæmonis eripiantur, & remiſſionem peccati percipiant, ut diximus *ſupra num. 10.* & patet ex orationibus, quas baptiſmi Sacramento Eccleſia præmittit: at baptiſmus non conferitur infantibus in remiſſionem peccatorum actualium, quæ committere non potuerunt, & ob quæ in poteſtate Dæmonis eſſe dici non poſſunt: ergò baptiſmus datur illis in remiſſionem alienjus peccati, quod à primo parente contraxerunt. Ex quibus omnibus iſtorum hæreticorum error aperte manet convictus.

14 Verum ut hæc Catholica doctrina clariùs elu-
ceſ.

cescat, eorum referam fundamenta, & ea solum, quæ ali-
 quam videntur ingerere difficultatem, proponam. Primum
 deducunt ex natura, & peccati conditione; etenim juxta
 D. Augustini doctrinam *in cap. merito 1. 15. quæst. 1.* ne-
 cessè est ad rationem peccati, ut sit voluntarium, seu ut
 à libero voluntatis consensu, & delinquentis arbitrio pro-
 cedat: at posteri Adæ voluntatem ad peccatum non præ-
 stiterunt, cum tempore prævaricationis nondum fuissent pro-
 geniti: aliunde nec mandatum dederunt: nec ratum habue-
 runt: ergò in posteros Adæ peccatum originale non po-
 tuit aliquo modo traduci. Secundum fundamentum desu-
 munt ex eo, quòd filijs non imputantur peccata parentum
 juxta illud Ezechiel. *cap. 18. vers. 20. ibi: Filius non por-
 tabit iniquitatem patris; nec pater iniquitatem filij;* quia
 cum homo in se ipso est, ab eo, qui genuit eum, alter
 effectus, peccato alterius sine sua consensione non tenetur
 obnoxius, ut utar verbis D. Augustini relati à Gratiano
in cap. jam itaque 8. 1. quæst. 4. unde crimen, vel poenam
 paternam nullam maculam filijs infligere posse, cavetur
*in cap. crimen 6. ead. caus. & quæst. cui consonat text. in leg. 2.
 §. in filijs 2. & §. nullum 7. ff. de Decurion. ibi: Nullum patris
 delictum innocenti filio pænæ esse debet.* Et ratio est; quia
 cum culpa personalis sit, suos tantum debet tenere autho-
 res, ut constat *ex dict. cap. crimen 6. 1. quæst. 4.* in illis
 verbis: *Nam unusquisque ex suo admissio sorti subijcitur,
 nec alieni criminis successor constituitur:* quæ verba de-
 sumpsit Gratianus *ex leg. crimen 26. ff. de pœnis;* & me-
 ritò; nam quis locus innocentiae relinquitur, si alienum cri-
 men maculat nescientem, ut exclamat D. Augustinus *Epist.
 48. ad Vicentium in cap. quis locus 2. 1. quæst. 4.* igitur om-
 ninò à juris, & æquitatis ratione alienum est, parvulos pri-
 mi parentis peccato puniri posse, consequenterque non
 rectè asseruimus, baptismum esse parvulis simpliciter ne-
 cessarium ad expiandum peccatum ex naturæ necessitate
 contractum.

15 Porro ut clariùs, & efficacius hæc objectio
 solvatur, & hæreticorum error refellatur, prius explicare
 oportet, qualiter peccatum originale à primò nostro pa-

rente in ejus posteros derivetur. Pro cuius pleniori, plariorique intelligentia observandum est, post creationem cæterarum omnium rerum, quæ ad mundi constitutionem, & ornatum spectant, sex diebus factam, ipsomet sexto die Adamum à Deo creatum fuisse, constat ex *Genes. cap. 1.* & in creatione gratiam sanctificantem ab ipso Deo accepisse, sive eam post creationem à Deo acceperit, sive (quod probabilius videtur) in ea creatus fuerit juxta illud *Eccles. cap. 7. ibi: Fecit Deus hominem rectum*; atqui non potuisset esse rectus sine gratia; quia passim in Scriptura rectitudinis nomine denotatur gratia, & sanctitas, *Job cap. 1. ibi: Erat vir simplex, & rectus.* Item *Ephes. cap. 7. ibi: Renovamini spiritu mentis vestræ: & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitates*; quibus verbis significat Apostolus, nos per Christi Domini merita renovari ad eam justitiam, & sanctitatem, in qua initio conditi sumus. Id ipsum probatur ex *Concil. Trident. sess. 5. de peccat. orig. cap. 1. illis in verbis: sanctitatem, & justitiam, in qua constitutus fuerat*; quæ utique verba non obscure denotant, Adamum justum fuisse factum; in quo statu permansit, donec per prævaricationem, & transgressionem, præcepti nè de ligno vitæ comederet, eam ammissit, & iram, atque indignationem Dei promeruit; quo facto commissum fuit peccatum, quod originale dicitur, ut notat *Doct. Graña hic num. 4.*

16 Deinde observandum est; primum parentem non sibi soli justitiam originalem à Deo accepisse, sed etiam suis posteris; id est, gratiam accepit ea conditione, ut si non peccasset, illam in posteros transfunderet. Id ex fide certum est, ut patet ex doctrina, & definitione *Concilij Trident. dict. sess. 5. can. 2.* ubi anathema dicitur ei, qui asserit, Adæ prævaricationem sibi soli, & non ejus propagini nocuisse, & illum, acceptam à Deo sanctitatem; & justitiam, quam perdidit sibi soli, & non etiam nobis perdidisse: hanc autem ille nobis perdere non potuisset, nisi eam nobis transfundendam accepisset, cum privatio habitum præsupponat, *cap. ad dissolvendum 13. de desponsat. impuber. leg. nam & si 5. ff. de injust. irrit. testam.* Illud de-

denique observandum etiam est, Adamum per suam prævaricationem non tantum sibi nocuisse, sed etiam posteris suis, ut expressè definitum habetur in Concil. Trid. *diēt. sess. 5. can. 2.* ipsosque proinde simul cum illo per primum ejus peccatum amisisse originalem justitiam, ejusque dotes omnes, mortemque, ac ærumnas varias corporis, & animæ incurrisse; quia gratia illa fuit Adamo donata hac lege, & conditione, ut per inobedientiam non solum sibi, sed etiam posteris etiam prejudicaret. Quod nemini mirum videri debet, tum quia, sicut alias permixtum est Principi privilegiorum concedenti, modum, seu conditionem adjicere, ut ea non servata, privilegium ad libitum revocetur argum. *text. in cap. 4. de cond. apposit. leg. 1. & 3. Cod. de donat. que sub modo*; ita potuit Deus gratiam largiri ea conditione, ut unius peccato intercideret. Tum etiam, quia sicut gratia illa fuit singularis in hoc, quod ex unius persona successione propagine diffundi posset, cum alias justitia patris filio non perficiat, *cap. si baptizata 132. vers. Et quamvis, de consecrat. dist. 4.* ita etiam ejusdem peccato amitti potuit; nam ex qua persona quis lucrum capit, ex ea damnum sentire potest, *leg. ex qua persona 149. ff. de regul. jur.*

17 His præmissis observationibus, jam patet facilis responsio ad difficultatem *suprà num. 14.* expensam; fatemur enim ad rationem peccati, & ut propriè peccatum dici possit, necessariò requiri, quod sit voluntarium, seu quod propria delinquentis voluntate committatur juxta D. August. *in lib. de Vera Relig. cap. 14.* at negamus Adæ peccatum non fuisse à posteris commissum propria eorum voluntate, licet non phisicè propria, saltim propria moraliter; eò quod in Adamo ut Principe, & capite totius humani generis omnium ejus posterorum voluntates quodammodo continebantur; non secus ac subditorum voluntates in Principis voluntate continentur. Quod ut facile percipi valeat, sciendum est, Adamum fuisse à Deo constitutum caput morale hominum, id est, ex decreto Dei voluntates posterorum fuisse positas in voluntate Adami, ita ut quod vellet Adamus in ordine ad aliquod opus, posterum mora-

liter velle censerentur; nam cum Deus sit perfectissimè Dominus nostrarum voluntatum, & actionum, potest voluntates unius, vel plurium alligare voluntati alterius in ordine ad aliquem effectum, ita ut quod alter velit, velle censeantur & illi, quorum voluntates sunt transfusæ. Quod exemplis moralibus apertè confirmatur: quando quis vices suas alteri committit, transfundit suam in alterius voluntatem, ita ut censeatur moraliter velle, quod alter physicè vult: ita contrahitur matrimonium per procuratorem: ita in spiritualibus Christus Dominus transtulit suam voluntatem in Sacramentorum ministros. Deinde non solum ego, sed etiam alius potest meam in alterius voluntatem transfundere: ita Respublica transfert voluntatem pupilli in voluntatem tutoris: & capitula Respublicæ, quando emittunt votum jejunandi in tali die, transferunt in suam, voluntatem civium non solum præsentium, sed etiam futurorum. Cum ergo voluntates posterorum essent transfusæ in voluntatem Adæ in ordine ad peccatum, stat, quòd peccatum fuerit à posteris moraliter commissum, & licet non per physicam transgressionem, neque per inobedientiam physicè ab illis elicitam, fuit tamen commissum per moralem transgressionem, & per inobedientiam moraliter ab ipsis elicitam; itaque peccatum originale dicitur voluntarium, voluntate physicè aliena, & moraliter propria: unde cessant jura, & fundamenta in contrarium expensa.

18. Secundò responderi potest, argumentum procedere in peccatis actualibus, in quibus verum est voluntatem desiderari, quia propria actione, & consensu committuntur, ut constat ex nostro textu verſ. *Verum*: ideòque peccata parentum filijs non nocent; at in peccato originali aliter observatur, quod absque consensu contrahitur, & derivatur in posteros omnes, quia omnis caro, quæ ex Adamo provenit, prima ipsius prævaricatione fuit maculata: quare necessarium fuit Sacramentum fidei, hoc est, baptisumus, ut amissam Dei gratiam omnes recuperarent. Neque obstabit, si urgeas dicendo, quòd peccatum originale poenitentia Adæ fuit expiatum, ut probatur ex Sapientia cap. 10. ibi: *Eduxit illum à delicto suo.* Qui locus (ut

(ut *ibidem* notat Nicolaus de Lyra) agit de Adamo, ex eoque liquet Adamum poenitentiam egisse peccati, ut docet Card. Bellarm. *de amissione gratiæ, lib. 3. cap. 12.* ergo sicut Adæ prævaricatio nocuit posteris, ita ejus poenitentia prodesse debuit argumento à contrario ex *reg. text. in leg. ex qua persona 149. ff. de reg. jur. :* & consequenter peccatum illud non potuit in posteros traduci, cum jam esset abolitum ipsius Adæ poenitentia. Non, inquam, hoc officit, nam respondetur, peccatum ex Adamo in posteros traduci potuisse, & similiter gratiam, si non peccasset, sed illius poenitentia proprium tantum peccatum fuisse abolitum, non posterorum; quia hæc lex non fuit data à Deo circa poenitentiam, & reconciliationem, hoc est, ut alij, quam poenitenti prodesset: fuit autem data circa traductionem, & amissionem primitivæ gratiæ; siquidem ex dono Dei pendet (M) gratiam elargiri, & modum imponere amissioni, & restitutioni, ut colligitur ex Apostol. *ad Roman. cap. 5.* dum inquit, unius delictum in omnes diffundi, sed unius gratia non reconciliari, nisi per eam gratiam, quam promeruit Christus mediator. Hinc oportuit gratiam illam applicari omnibus per Sacramentum baptismi, sine quo nullus ad originalium indulgentiam pervenire potest, ut aiebat D. Augustinus *lib. 3. de anima, cap. 2.* & definitum est in Concil. Trident. *sess. 5. can. 2.*

19 Unde obiter venit rejiciendus Emin. Cardin. Cajetanus vir aliàs apprimè doctus, ad *3. part. D. Thome, quæst. 68. art. 2.* ubi affirmat, parvulos jam natos sine baptismo, aut martyrio, si facultas illos baptizandi non suppetat, posse nihilominus salvari per votum, & fidem parentum; & in *art. 12.* tenet, simile votum, & fidem parentum proficere parvulis, qui in uteris matris moriuntur, si quolibet religioso signo externo, v. g. signo crucis, vel alio simili cum invocatione Trinitatis Deo offerantur. Hæc, inquam, Cajetani sententia aperte repugnat superiori nostræ Catholicæ assertioni, & illius verissimis fundamentis à nobis hucusque traditis: ideoque hanc Cajetani opinionem plerique gravissimi

(M)
Hæc dicenti signum dedit cœremoniarum Magister.

DD. nota hæresis damnât, ut damnarunt Soto *in 4. dist. 5. quæst. un. art. 2.* & Alphonsus de Castro *lib. 3. de hæresib.* verbo : *Baptismus hæresi* 9. alij autem erroris, & temeritatis nota dignam appellant, ut Cathelinus *contra Cajetanum*, Vega *in Tridentin. cap. ult.* & eruditissimus P. Vazquez, qui *in 3. part. disp. 151. cap. 3. in princip.* rectè notat, quod quamvis verum sit, Deum posse id facere sine baptismo, cum non habeat potentiam suam Sacramentis alligatam, si tamen non constet peculiari revelatione, illud cum aliquo fuisse factum, temerarium esset dicere, salvari posse contra legem communem. Quapropter Cajetani opinio jussu Sanctissimi Pij V. expuncta est à Commentarijs D. Thomæ in editione Romana, ut tradit Eximius Doct. P. Suarez *in 3. part. de Sacrament. disp. 27. sect. 3.* qui præfatam opinionem solidissimis rationibus, & fundamentis refutat, & nostram ab objectionibus vindicat.

20 Ex eadem Catholica doctrina infertur, baptismum non minus esse necessarium filijs à parentibus fidelibus, seu jam baptizatis prognatis, quàm filijs, qui ex infidelibus nascuntur; tum quia omnes homines nascuntur in peccato originali, & filij iræ, ut ait Apostolus *ad Ephes. cap. 2.* & *ad Rom. cap. 5.* quare indigent incorporari Christo, ejusque caractere insigniri: tum etiam, quia omnia testimonia suprâ adducta generalia sunt, ut universus Ecclesiæ usus declarat, expressèque definivit Concilium Trident. *Sess. 5. can. 4.* & ostendit D. Augustinus *in cap. si baptizata* 132. *cap. regenerante* 136. *de consecrat. dist. 4.* dicens, quod licet parentibus sit remissum peccatum originale, nihilominus per eorum carnalem generationem transfunditur peccatum originale in filios; nam eos non generant, ut Sancti, sed ut filij Adæ. Ex quibus constat quàm falsò, & irrationabiliter Calvinus *lib. 4. institut. cap. 26. sect. 24. & 25.* & alij noviores hæretici tenuerint, non oriri in peccato originali filios fidelium, vel quorum alter saltem fidelis esset, quos eleganter, & solide, de more, convincunt Cardin. Bellarm. *lib. 1. de baptismo, cap. 4.* P. Suarez *disputat.*

lat. 27. sect. 1. Vazquez disp. 149. cap. 2. & communiter
Theologi omnes.

21 Neque quidquam pro hæreticis facit locus
Pauli 1. ad Corinth. cap. 7. illis in verbis : *Sanctificatus
est enim vir infidelis per mulierem fidelem , & sanctifi-
cata est mulier infidelis per virum fidelem : alioquin filij
vestri immundi essent , nunc autem sancti sunt.* Ex qui-
bus probari contendunt , filios fidelium sanctos esse , at-
que ita etiam sine baptismo salvari posse , & quidem quam-
vis alter tantum parentum fidelis fuerit. Etenim respon-
detur cum D. Augustinò lib. 3. de peccator. merit. cap.
12. ex hac sacri textus autoritate deduci non posse filios
fidelium eò præcisè , quòd ex parentibus fidelibus oriun-
tur , sanctos esse , & mundos à culpa originali sine bap-
tismo. Quod ex eo manifeste probat , nam ibidem Apof-
tolus inquit , sanctificari conjugem infidelem , per fide-
lem ; & tamen non , nisi stultissimè quis crederet , con-
jugem infidelem sine conversione ad Deum , & baptismo
Christi posse pervenire ad remissionem peccatorum ex eo
solum , quòd adhæret conjugi fideli : ergò similiter in
nostro casu. Quare sensus verborum Apostoli hic est , filij
fidelium sancti sunt , quatenus parentum fide , diligentia ,
& exemplo facilè possunt sanctificari , & in eodem sensu
intelligenda est sanctificatio mulieris infidelis per virum
fidelem. Secundo idem D. Augustinus Serm. 14. de verb.
Apost. circa finem , & lib. 2. de peccat. merit. cap. 26.
D. Ambrosius , & Doctor Angelicus in eum locum , &
alii Sancti PP. exponunt Apostoli verba , ita ut ibi vo-
centur sancti fidelium filij sanctitate quadam civili , quòd
scilicet legitimi , non spurij sint. Nam cum alter conju-
gum infidelis esset , dubitari poterat , an legitimum esset
conjugium propter disparitatem religionis , (de quo ar-
ticulo tractant Canonistæ in cap. gaudemus 8. de divor-
tjjs , in cujus perdocta relectione omnino videndus est
Salmaticensis Primarius noster D. Balboa) & respon-
det Apostolus , ut fidelis infidelem non relinquat , si ille
vult pacificè cohabitare , neque alteri se matrimonio con-
jungat ; ait enim siquis vestrum oppositum faceret , filij

vestri ex tali secundo matrimonio immundi, hoc est, spurij, & illigitiimi essent, eò quòd potius scortatio, quam conjugium verum foret; nunc autem dum in primo perseveratis, filij, quos inde habetis, sancti, hoc est, legitimi sunt. Ecce ergò quomodo sanctificatio, seu sanctitas, de qua Apostolus, non excludit necessitatem baptismi. Neque huic doctrinæ refragatur, quòd baptismus maximè videtur esse institutus in remedium peccati originalis; sed ille, qui est baptizatus, cum non habeat originale peccatum, non videtur, quòd possit illud transfundere in prolem: ergò filij baptizatorum baptizandi non sunt. Etenim respondetur, quòd quàmvis parentibus baptizatis sit remissum peccatum quoad personalem maculam, non tamen quoad communem naturæ defectum; quare per eorum carnalem generationem transfunditur peccatum originale in posteros, ut *num. antec. in fin.* diximus.

22 His non inutiliter expositis jam non obstant argumenta contra nostram catholicam assertionem ab hæreticis allegata *supra ex num. 2.* Nam ad primum respondetur, quod pœnitentia solum necessaria est in baptismo adultorum, de quo agebatur in dictis auctoritatibus *Act. Apostolor. & Tertulliani*, ob peccata actualia, quæ commiserunt; itaque ut gratiam sanctificantem ope baptismi, & remissionem omnium criminum, tam peccati originalis, quàm actualium, consequantur, debent elicere saltem actum attritionis, & doloris de peccatis actualibus commissis: peccatum autem originale non est materia pœnitentiæ, ideòque non desideratur pœnitentia in eo, qui tantum illud habet. De quibus adultis etiam accipiendæ sunt auctoritates *Matth. cap. ult. & Marci cap. ult.* non verò de parvulis ante usum rationis, qui non possunt credere, ut docet *Innocentius hic prope fin.* Christus enim Dominus *in d. cap. ult.* Apostolos docuit ordinem, quem servare debeant in conversione gentilium adultorum, ut scilicet, prius eos instruerent in fide: deinde baptizarent; postremò docerent servare ejus præcepta; qui quidem ordo in parvulis servari non valet propter incapacitatem doctrinæ. Ita post *D. Thom. Sua-*

rez, & alios observant *in presenti* Doct. Graña *num. 3.*
 & D. Gonçal. *num. 5.* Neque obstat, quod baptismus, cum
 sit Sacramentum fidei, exoptulat fidem in suscipiente,
 unde consequens videbatur, parvulos, qui neque fidem
 habent, nec corde credunt, neque ore confitentur, non
 esse capaces baptismi. Nam respondetur, in adultis fidem
 propriam desiderari, in parvulis autem fidem alienam, nem-
 pè Christi, & Ecclesiæ ad susceptionem Sacramenti fidei.
 Ut enim docet Augustinus *lib. 1. de peccator. merit. cap. 25.*
 (cujus verba extant in *cap. mater 139. de consecr. dist. 4.*)
Mater Ecclesia os maternum parvulis prestat, ut Sacris
Mysterijs imbuantur, quia nondum possunt corde proprio
credere ad justitiam, nec ore proprio confiteri ad salutem.
 Indeque provenit, quod pueri, dum baptizantur, censentur
 credere, proindeque credentium numero adscribuntur ab
 Ecclesia: *Quis enim nesciat credere esse infantibus bap-*
tizari? Non credere autem non baptizari. Verba sunt Au-
 gustini relata in *cap. quis autem 144. de consecr. dist. 4.*
 Non item adversatur difficultas *num. 3. in fin.* proposita,
 quia procedit in adultis, qui debent habere saltem vo-
 luntatem, & intentionem habitualem suscipiendi bap-
 tismum, non verò in parvulis, qui utpotè ejusmodi volun-
 tatis expertes, baptizantur in fide parentum.

23 Similiter non refragatur argumentum *num. 4.*
 propositum; nam licet verum sit, tempore baptismi stipu-
 lationem intervenire, quandoquidem qui Christianæ militiæ
 nomen dat, rogatur, *credis?* & respondet, *credo:* ut constat
 ex Concil. Constantinop. *cap. 7.* & Turonens. *cap. 18.* tamen
 cum infantes per se respondere nequeant, susceptores eor-
 um, id est patrini, id faciunt eorum nomine, fidem pro-
 fitendo, & promittendo. Cæterum in adultis aliter obser-
 vatur; cum enim in ijs ad suscipiendum baptismum sit ne-
 cessaria fides propria, sufficiensque doctrinæ Catholicæ no-
 titia, ut constat ex D. Marc. *cap. ult.* & Act. *cap. 8.* ubi Eu-
 nucho baptismum postulanti S. Philippus respondit: *Si cre-*
dis ex toto corde, licet; idè Ecclesia baptizandum super
 præcipuis fidei nostræ articulis interrogat, illiusque publi-
 cam professionem ab eo exigit. De adultis etiam acci-
 pien-

piendus est textus in *cap. baptizandos 58. de consecrat. dist. 4.* juxta veterem ritum recitandi symbolum fidei à Catechumenis, & nomen dandi. Nec favet contrariæ sententiæ exemplum Christi Domini *dict. num. 4. in fin.* à nobis expectum; nam ut rectè respondit Nazianç. *Sermone in Sanctum lavacrum*, non omnia, quæ Christus fecit à nobis eodem modo peragi possunt, aut debent. Deinde, nam Christus Dominus distulit baptismum ad annum trigésimum: tum quia non egebat ipse baptismo: tum quia non erat periculum, nè morte præveniretur: tum etiam, quia Christus Dominus circumcisis fuerat in infantia.

24 Ad secundam difficultatem *num. 5. propositam* jam à nobis responsum est *sup. num. 21.* Ad locum autem *Genes. cap. 17.* ex quo inferebat Calvinus, filios fidelium non propriè per baptismum, sed per Divinam promissionem justificari, hoc ipso quod filij sint fidelium, atque idè semen Abraham: respondetur, quod semen Abraham, ad quod illa promissio pertinet, intelligi debet non secundum carnalem nativitatem, sed secundum spiritum, ut docet Apostolus *ad Roman. cap. 12.* & *alibi saepe*: semen autem secundum spiritum sunt hi, qui vel credunt ipsi, sicut credidit Abraham, vel certè per Sacramentum fidei, id est baptismum, fiunt filij promissionis Abraham, ut docent Cardinal. Bellarm. *lib. 1. de baptismo, cap. 4.* Eximius Suarez *disput. 27. sect. 1.* Vazquez *disput. 149. cap. 2. numer. 15.* qui alias insuper expositiones ad illum locum tradunt.

25 Deinde nihil detrahit veritatì nostræ conclusionis difficultas *supra num. 6. & 7.* adducta. Cui, ut faciamus fati, dicendum est, adultis esse necessarium baptismum in re, vel saltem in voto, quando scilicèt ob necessitatem, vel aliquod impedimentum non possunt opportunè illum recipere in re; tunc enim sufficit illis contritio includens votum baptismi ad remissionem peccati originalis, & primam gratiam obtinendam, ut probatur *Ezechiel. cap. 18. ibi: Convertimini ad me, & ego convertar ad vos: & cap. 33. ibi: In quacumque hora ingemuerit peccator, &c.* & ex decreto nostri Innocentij III. in *cap. Apost.*

*tolicam 2. de Presbyt. nond. baptiz. & Trident. sess. 6. de
 justificat. cap. 4. ubi decretum est, lavacro regenerationis,
 aut ejus voto impios justificari, hoc est, transferri in adop-
 tionem filiorum Dei ab eo statu, in quo nascuntur filij
 iræ; quod novum non est; nam voto etiam Sacramenti
 poenitentiae contritio informatur, & effectum justificandi
 habet, juxta idem Trident. sess. 14. cap. 4. docent Div. Am-
 brosius, Bernard. Augustinus, & alij SS. PP. quos refert
 Henriquez lib. 2. de baptismo, cap. 1. qui omnes hoc votum,
 & desiderium nuncupant baptismum flaminis, qui effectum
 justificandi operatur, sicut Sacramentum baptismi, cap. 34.
 in princip. & in §. conversio de poenit. dist. 1. & juxta hanc
 doctrinam intelligendi sunt textus in cap. 2. & 3. de Presbyt.
 non baptiz. in quibus habetur, non minus salvari homi-
 nes Sacramento fidei, quam fide Sacramenti, hoc est voto,
 & desiderio illius: & in cap. 4. hoc tit. ubi Innocentius noster
 decidit, decedentem cum hac fide Sacramenti ad patriam
 coelestem evolare; ea scilicet ratione, quia ut diximus, vo-
 tum baptismi, & illius flagrans desiderium sufficiens est
 ad justificationem, & ad obtinendam aeternam salutem; ac
 proinde eadem consequi possunt Catechumeni, qui appe-
 tentes, & petentes baptismum decedunt cum fide, & cha-
 ritate, quæ efficit filios Dei, cap. 3. & 5. de poenit. dist. 2.
 Nec tunc obstat textus in cap. non dubito 149. vers. Sicut
 autem, de consecrat. dist. 4. ubi dicitur bono Catechumeno
 baptismum deesse ad capessendum Regnum Cœlorum; nam
 intelligendus est de Catechumeno, qui licet baptismum
 desideret, illud tamen accipere contemnit, cum possit, ut
 ibidem notat Turriscremat; tali enim non prodest votum,
 quod imperfectum est, cap. quando 128. de consecr. dist. 4.
 Quibus sic expositis, facile respondetur ad difficultatem
 dict. num. 6. propositam; nam ex eo, quod per votum bap-
 tismi homines justificari valeant, non ideo quidquam de
 ejus necessitate detrahitur, imò si post veram contritio-
 nem, & illius votum haberi potest, adhuc suscipi debet,
 cap. veniens 3. de Presbyter. non baptiz. Ex quo fit, quod
 cum parvuli ante rationis usum hoc votum, & deside-
 rium habere non possint, non aliter salvari possunt, se-*

cundum legem ordinariam , quàm si eis re ipsa applicetur verum baptismi Sacramentum.

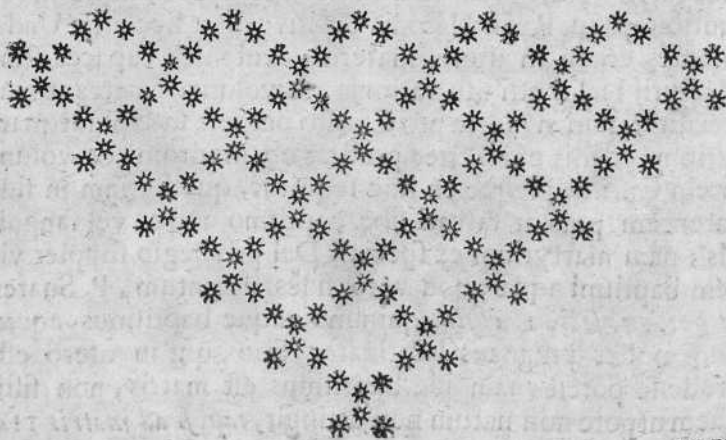
26 Neque verò quidquam facit contra nostram assertionem , quod in vi argumenti *suprà num. 6.* tradidimus ex *cap. quod autem 5. cap. illud 7. de consecr. dist. 4.* nempe in lege naturæ parvulos fide sola eorum , à quibus consecrandi oblati erant , justificari. Etenim respondetur , quod & si maximè sola parentum fides satis esset pro justificatione parvulorum ante Legem Evangelicam , adhuc tamen hoc non evincit in Lege Gratiæ parvulos sola parentum fide salvari , nam Christus Dominus instituit pro remedio unico ad salutem baptismum re ipsa susceptum pro parvulis ante usum rationis decedentibus , ut constat ex Joann. *cap. 3.* atque ita absque eo salvari non poterunt. Neque ex hoc deduci valet , quod fides antiquorum fuerit majoris virtutis , circa parvulorum salutem , quàm fides Christianorum ; nam id non provenit secundum se , & ex sui natura , sed duntaxat ex institutione Dei , qui voluit fidem antiquorum prodesse suis parvulis sine determinatione ad certum signum externum , non tamen fidem Christianorum , instituto jam baptismo in Lege Gratiæ , qui determinatur ad ablutionem aquæ , ut post alios considerat P. Suarez *de Sacram. disput. 27. sect. 3. per tot.* Nec inde sequitur , post Legem Evangelicam parvulos deterioris esse conditionis , quàm parvuli Judæorum , qui in defectum circumcisionis , quam accipere non poterant ante octavum diem , aliud habebant remedium ad salutem , nempe fidem parentum illis applicatam : Tum quia hodie parvuli instante periculo mortis baptizari possunt quocumque tempore , & à quocumque ; non sic in lege veteri , quia necessitas circumcisionis non urgebat usque ad octavum diem : Tum etiam , quia per baptismum re ipsa susceptum datur uberior gratia parvulis Christianorum , quam quæ dabatur fide parentum parvulis legis scriptæ , & naturæ : Tum denique , quia istis decedentibus cum baptismo statim Regnum Cælorum aperiebatur , non verò illis , ut dicitur in nostro textu vers. *Cautè tamen.* Constat enim in Novo Testamento , instituto baptismo , ampliorem per illum patere viam ad

salutem, quàm in veteri, aut in statu naturæ. Sed urgebit aliquis dicendo; quod si parvulis non sufficeret parentum fides, pueri in utero materno periclitantes, & qui diligentia humana baptismum re ipsa suscipere nequeunt, manerent sine remedio sufficienti ad salutem, contra Divinam Providentiam, & Dei bonitatem. Respondeo, quod etsi aliquando accidere possit, ut isti parvuli sine salutis remedio decedant, id non provenit ex defectu ipsius baptismi per se considerati, nec quantum est ex parte Dei, qui omne remedium salutis, id est baptismum divinitus præparavit, sed per accidens contingit; atque ita si sine baptismo decedant, justissimè excluduntur à Cœlesti beatitudine propter peccatum originale; non enim extraordinaria, aut miraculosa providentia tenetur Deus illis subvenire. Ita respondent D. August. *lib. 2. contra hæreses Pelagianor. cap. 7.* & Eximius Suarez *disput. 27. sect. 3. circa fin.*

27 Tandem non obstat, quod *suprà num. 8. in fin.* objiciebamus; nam respondendum est, verum esse, infantes occisos in odium fidei unà cum matre, & in utero materno existentes, virtute martyrij, quod baptismus, sanguinis appellatur, consequi salutem speciali Dei privilegio sine baptismo aquæ ex verbis Christi *Matth. cap. 10. vers. 32.* dicentis: *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor, & ego coram patre meo.* Hæc autem confessio non tantum fit verbis, sed etiam factò, & opere, ut de innocentibus jussu Regis Herodis occisos cantat Ecclesia. Unde infantes etiam in uteris maternis existentes capaces sunt Martyrij; nam etsi usu rationis, & voluntate careant materialiter tamen morte pro Christo perpessa suscipiunt martyrium, & illis efficaciter prodest ob meritum, & voluntatem Christi. Neque ex hoc sequitur, quod etiam in fide parentum possint salvari sine baptismo aquæ, vel sanguinis; nam martyrium ex speciali Dei privilegio supplet vicem baptismi aquæ, non verò fides parentum. P. Suarez *disput. 27. sect. 1. ad fin.* quinimò neque baptismus aquæ, quo mulier pregnantis baptizatur, filio, qui in utero est, prodesse potest; nam ille baptismus est matris, non filij, quem utpotè non natum non attingit, *cap. si ad matris* 114.

cum duob. seqq. de consecr. dist. 4. cum alijs add. à D. Gonçal. *in presenti num. 7. circa med.* sanguinis autem baptismus illum attingit, qui in utero est. Circa quam partem illud observare licet, quod in adultis rationis usum habentibus, ut martyrij fructum recipiant, & per illud salutem consequantur, exigitur voluntas, id est, quod vulnus voluntariè acceptent; nam habenti liberam voluntatem nihil Deus deputat ad mèritum, vel demeritum, nisi ex morali actione illius. Unde si aliquis fidelis inter dormiendum à Tyrano occidatur in odium fidei, si nullam voluntatem prius habuit circa mortem illam, non erit martyr, nec ex illa aliquem fructum gratiæ, aut remissionem culpæ, vel pœnæ consequetur. Sicut aliàs baptismus dormientibus, & amantibus inutiliter confertur, ut constat *ex nostro textu, §. fin.* ubi nos latè diximus in *ejus extemporanea prælectiõne*, nisi fortè jam ille fuisset in vinculis retentus, & ante somnium se ad martyrium præparasset, quippè antecedens voluntas, quæ habitu perdurare censetur, sufficiens est, imò & virtualis voluntas suscipiendi martyrium. Ita Eximius Doctor P. Suarez *disput. 27. sect. 2.* Soto *dist. 5. artic. 4. conclus. 3.* Henriquez *lib. 2. cap. 34. §. 2.* apud quos cætera requisita ad verum martyrium necessaria traduntur, & exponuntur.

ELUCUBRATIO A D

TEXTUM IN CAP. GRATIA I. CAUS. I.

QUÆST. I;

LEO PAPA.

Gratia si non gratis datur, vel accipitur gratia non est. Simoniaci autem non gratis accipiunt: igitur gratiam, quæ maximè in Ecclesiasticis ordinibus operatur, non accipiunt. Si autem non accipiunt, non habent; si autem non habent, nec gratis, nec non gratis cuiquam dare possunt. Quid ergò dant? Profectò, quod habent: quid autem habent? Spiritum utique mendacijs. Quomodo hoc probamus? Quia si spiritus veritatis (testante ipsa veritate, de qua procedit) gratis accipitur, proculdubio spiritus mendacijs esse convincitur, qui non gratis accipitur.

I

X qua textus litera sequens deducitur illustranda conclusio. Qui non gratis Sacramenta querunt, gratiam, quæ maximè in Ecclesiasticis ordinibus operatur, non accipiunt, nec illam alijs dare possunt. Quam probant textus in cap. in ordinan-

do 1. cap. non satis 8. cap. nemo 14. cap. ea, quæ 16. cap. in tantum 36. cap. sicut 39. de Simonia, ex Gratiani de-

cre-

creto comprobant textus in cap. quicumque 2. cap. quos
 confiterit 6. cap. qui per pecuniam 9. cap. qui studet 11.
 cap. qui perfectionem 17. cap. placuit 22. cum pluribus alijs
 hac ead. caus. & quaest. 1. Extravag. cum detestabile de Simon.
 Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 14. quibus de jure
 Regio consonat textus in Leg. 1. & 2. tit. 17. part. 1. Se-
 cunda conclusionis pars firmatur ex cap. Daibertum 24.
 cap. per illicitam 25. 1. quest. 7. cap. quomodo 41. de con-
 secret. dist. 4. cap. nemo 79. de regul. jur. in 6. leg. nemo 54.
 leg. 120. ff. eod. tit. Illustrant Panorm. in cap. cum in Ecclesia 9.
 & in cap. consulere 38. de Simon. Soto de just. & jur.
 lib. 9. quest. 6. artic. 1. Gutierr. lib. 1. Canon qq. capit. 29.
 Prosper. Fagnan. in cap. cum pridem 4. de pactis, à num. 31.
 P. Pirhing. in lib. 5. Decretal. titul. de Simon. sect. 2. §. 1.
 per tot. Exim. Doct. P. Suarez lib. 4. de Simon. cap. 9. cum
 3. seqq. Angelicus Praeceptor 2.2. quest. 100. art. 1. & seqq.
 Barbof. lib. 1. de Jur. Eccles. cap. 33. num. 199 Duaren. de
 Sacr. Eccles. min. lib. 6. cap. 2. Illustriss. D. Fr. Joannes de
 Montalban Episcopus Plasentinus hujus nostrae Universi-
 tatis, totiusque Dominicanae Familiae decus, & ornamen-
 tum in Epistol. Pastoral. Epist. 2. de Simon. artic. 1. per tot.
 pluresque alij, quos refert D. Gonçal. in cap. 1. de Simon.
 num. 9.

2 Sed haec conclusio, licet tot munita authori-
 tatibus luce meridiana pateat clarior, quarundam tamen
 difficultatum nebulis obscurari, & turbari videtur. Et qui-
 dem contra primam nostri textus partem, qua cautum est,
 non esse licitum pro Sacramentorum gratia pecuniam seu
 dare, seu accipere, sic valet argumentari. Pro rebus spi-
 ritualibus, seu pro spirituali gratia Sacramentorum fas est
 pecuniam tum dare, tum etiam accipere: ergo qui non
 gratis Sacramentorum gratiam quaerunt, illam accipiunt,
 alijsque dare possunt. Antecedens probatur: nam Baptis-
 mus est omnium Sacramentorum janua, ut constat ex cap.
 bi qui 51. & 52. hac ead. caus. & quaest. cap. veniens 3.
 de Presbyter. non baptiz. sed aliquando licet baptismum
 pretio recipere: ut quando iniquus Sacerdos puerum jam
 jam morientem absque pretio baptizari nequit, & aliunde
 pater

pater ejus manus, aut linguam non habet, quibus ipsi sumtingere possit, & quamvis habeat, formam tamen baptismi ignorat: tunc enim prudenter se gereret pater, & consequenter absque ullo simoniæ crimine, si pecuniam Sacerdoti offerat: ut cum Abbate, Cajetano, & Soto tenet Prosper. Fagnan. *in cap. cum pridem 4. de pact. num. 83. & 84.* ergo aliquando fas est pro Sacramenti, eorumque spiritali gratia aliquid temporale offerre. Minor ex eo evidenter probatur; nam unicuique licitum est jus suum redimere, quando injustè ab aliquo vexatur, uti probant textus *in cap. dilectus 27. de simon. cap. questum 4. caus. 1. quest. 3.* sed iste parens, qui impotens est ad baptizandum filium, ingentem patitur injuriam, & graviolem parvulus; quippè cui jus divinum, naturale, & humanum suffragantur, ut ille nequam Sacerdos ipsum baptizare teneatur: ergo licitum erit parenti suo, qui liberi vicem gerit, illam injuriam, & vexationem pretio redimere. Nam cum jura omnia ad animarum salutem referantur, neque ullum aliud misero infanti remedium suppetat, potius est vexatio illa pretio redimenda, quàm Infans à Regno Coelorum in æternum excludendus.

3 Fulcitur, & confirmatur assumptum difficultatis ex eo; namqui in extrema constitutus necessitate inducit ad mutuandum sibi sub usuris eum, qui sine illis non esset mutuaturus, est liber ab omni peccato, ut docent communiter Canonistæ *in cap. 1. de jure jur.* & ibi doctissimus Primarius noster Doct. Balboa *num. 104.* & ratio est, quia hoc non est proximum ad peccandum inducere, nec illius peccato cooperari, sed potius propriæ consulere necessitati, & majus peccatum vitare; id est, ut potius peccatum usuræ, quàm homicidium committat; hoc enim licitum est, *cap. si quod verius 9. 33. quest. 2.* & minus malum permittitur, ut majus vitetur, juxta textum *in capit. hi, qui 3. 26. quest. 2.*: ergo licebit etiam parenti ad baptizandum inepto, & in extrema necessitate constituto absque ulla simoniæ labe pretium pro baptismo offerre sacrilego Sacerdoti, qui aliter

baptizare non vult parvulum in extremis agentem ; consequenterque sacramenta accipientes pretio , aut aliquo munere temporali , illorum effectum consequi poterunt , alijsque illum præstare .

4 Cui dubitandi rationi non parum roboris addit sequens consideratio . Nam matrimonium est quoddam sacramentum gratiæ collativum , ut constat ex *Trid. Synod. Sess. 24. de matrim. can. 1.* itaque Cardinalis Tole-
tus *lib. 7. Summa , cap. 5.* matrimonium definit per hoc , quod sit contractus viri , & fœmina legitimus , quo mu-
tua corporum potestas traditur , gratiæ spiritualis collati-
vus ; atqui in contractu matrimonij pretium intervenire potest , ita ut eo non soluto matrimonium nullum red-
datur , ut expressè habetur *in cap. de illis 4. de condit. apposit.* illis in verbis : *Ego te in uxorem accipiant , si tantum mihi donaveris , reus perjurij non habetur , si eam nolentem sibi solvere , quod sibi dari petijt , non acceperit in uxorem :* ergò etiam si pretio interveniente sa-
cramenta accipiantur , gratia in illis confertur , illamque accipientes alijs præstare poterunt , contra quod assertum est in prima nostri textus parte . Nec hujus difficultatis nodum facilè dissolvit , qui respondeat , quòd ideò pro contrahendo matrimonio licitum est pecuniam tum dare , tum etiam accipere , quia & si sacramentum sit , per illud tamen non confertur gratia : ideoque in matrimonio non dari simoniam tulerunt Glossa *in cap. cum in Ecclesie 9. de simon. & Durand. in 4. dist. 26. quest. 3.* Verùm hæc evasio falsitatis convincitur ; tum quia continet errorem expressè damnatum à Trident. *d. Sess. 24. can. 1.* ubi hæc habentur verba : *Siquis dixerit matrimonium non esse verè , & propriè unum ex septem sacramentis , à Christo Domino institutum , sed ab hominibus in Ecclesia inventum , neque gratiam conferre anathema sit :* Tum etiam , quia & si sacramentum hoc non conferret gratiam , ut falsò supponunt Glossa , & Durandus , non benè inde infertur , licitam esse ejus venditionem , cum aliæ benedictiones ab Ecclesia institutæ sint , quæ quamvis gratiam non conferant ex opere operato ,

tamen si pretium pro eis detur, committitur simonia, *cap. cum in Ecclesia 9. cap. suam 28. de simon.*: ergo etiam si matrimonium non conferret gratiam ex opere operato, tamen si esset sacramentum, ut fatentur Glossa, & Durandus, in eo simonia committeretur, quando pro ejus celebratione pecunia promittitur.

5 Adauget idem difficultatis assumptum sequens consideratio. Consuetudo in causa est, ut quod antea illicitum erat, licite fiat; qua utique ratione ait D. Augustinus *lib. 22. contra Faustum Manich. cap. 47.* plures habere uxores, quando mos erat, non fuisse crimen: viget etiam apud quosdam consuetudo, ut pro exequiis mortuorum, seu sepulturis, vel benedictionibus nubentium, vel administratione Sacramentorum, aliquid temporale detur, accipiaturque, uti probat text. *in cap. ad Apostolicam 41. de simon.* ubi consuetudo illa tanquam laudabilis observari jubetur: ergo licitum est pro spirituali sacramentorum gratia temporale aliquid tum dare, tum etiam accipere. Quæ illatio non solum est difficilis adversus primam nostri textus partem, sed difficilior redditur, si conferatur cum decisione textus *in cap. cum in Ecclesia 9. cod. tit.* ubi habetur nullam esse consuetudinem, per quam introductum sit, ut pro universis hujusmodi actionibus quidquam percipiatur, seu detur. Pro quorum jurium conciliatione in eam frequenter irum est sententiam, quæ discrimen constituit inter consuetudinem, quæ initium habuit à gratuitis fidelium oblationibus ex mera eorum liberalitate; & inter eam, quæ ex necessitate, & exactione originem trahit: priori casu consuetudo laudabilis observanda est, ut in *dict. cap. ad Apostolicam 41.* cum non possit in ea considerari aliquo modo pretium rei spiritualis, & per consequens simonia. Secundo vero casu consuetudo ut corruptela damnatur, ut in *d. cap. cum in Ecclesia 9.* cum turpe lucrum contineat, sive ex objecto suo, sive ex circumstantiis; & ita nec ejus diuturnitas excusabit dantem & accipientem à culpa. Verum hæc solutio, quantumvis in scholis nostris communiter recepta sit, si verum fari licet, non plene

nè propositæ difficultati satisfacere videtur ex eo, quod etiam is, qui ratione consuetudinis temporale pro spiritali præstat, non id præstat ratione pietatis, & liberalitatis, sed potius necessitatis; ratione videlicet consuetudinis semel jam receptæ, quæ licet ex actibus à principio voluntarijs inducatur, *leg. de quibus 32. ff. de legibus*, tamen transcurso temporis ex ipsa juris necessitate observari compellitur, juxta text. in *leg. 1. Cod. quæ sit longa consuetudo.*

6 Augetur insuper eadem dubitandi ratio ex eo, quod ordo est unum ex septem Ecclesiæ sacramentis, cuius primus, & præcipuus effectus est conferre gratiam secundam unâ cum auxilijs necessarijs ad rite exercendum munus annexum tali ordini, ut constat ex *Trident. Sess. 23. can. 3.* ita ut contrarium asserens incidat in hæresim, & excommunicationem, ut patet ex *eod. Trident. Sess. 7. can. 8. & 9.* docet Præceptor meus Dom. Galeote in *tract. Acad. de Sacrament. ordin. art. 5. num. 1.* at qui pro sacramento ordinis, ejusque spiritali gratia licitum est pretium seu dare, seu accipere: ergò non rectè Leo Papa in nostro textu affirmat, eos, qui non gratis sacramenta quarunt, gratiam, quæ in Ecclesiasticis ordinibus operatur, non accipere. Minor probatur; nam sub munere à lingua continentur preces humanæ, supplicationes, intercessiones, & adulationes, quæ intrinsecè afferunt promissionem favoris temporalis, & humanæ amicitie, quæ sunt pretio æstimabilia, ut docent D. Thomas 2. 2. *quest. 100. art. 5. in corpore.* Eximius Doct. P. Suarez *lib. 4. de simonia, cap. 40. num. 1.*; sed ordinis collatio precibus facta non est simoniaca, imò fieri potest absque scrupulo simoniacæ pravitatis, ut expresse probant textus in *cap. Latorem 121. cap. filium 122. caus. 1. quest. 1.* ubi Gregorius fatetur se precibus fuisse inductum ad quosdam ordinandos: ergò quia datio rei temporalis pro ordinum collatione illicita non est, & consequenter gratia, quæ in eis operatur, accipitur. Id quod probari etiam videtur ex eo, quod in materia simoniæ non minus reprobaturo datio, seu acceptio rei

tem-

temporalis pro spirituali, quam conventio, seu conditio juxta *text. in cap. fin. de pact.* ubi late, & doctè Primarius noster Doct. Balboa; sed pactio, seu conditio pro ordinum collatione interposita simoniæ labem non inducit: ergò sicut conventio super ordinibus Ecclesiasticis licitè absque simoniæ labe fieri potest, pariter datio, seu acceptio rei temporalis pro eisdem ordinibus conferendis, seu recipiendis licita erit. Minor disertè probatur *ex cap. nullus 4. de servis non ordin.* ubi si dominus servo suo libertatem donaverit, ut Episcopus eum in presbyterum ordinaret, si ille, presbyter jam factus, in superbiam elatus psallere horas Canonicas renuerit, suo domino accusatus apud Episcopum, qui eum ordinavit, in servitutem redigitur. Ex cujus textus hypothesi clarè constat, dominum seruum suum manumississe, ea conditione ut in presbyterum ordinaretur, & obsequium spirituale illi præstaretur, quòd si presbyter jam factus non præstiterit, revocatur in servitutem: ergò quia licita est conditio, seu conventio in ordinum collatione absque simoniæ labe: pariter ergò datio, seu acceptio muneris temporalis licita erit, contra quòd in prima textus parte assertum est.

7 Id ipsum clarè offendì potest *ex cap. per tuas 34. de simonia*, ubi proponitur, quòd quidam Monachus à Dioecesano Episcopo fuit in Subdiaconum ordinatus: sed postmodum didicit, quòd licèt idem Episcopus, aliàs vir esset honestus, multoties tamen vitium simoniæ commiserat, propter quòd Monachus, renuit, & formidat in Subdiaconatus ordine suscepto ministrare, nec ab ipso simoniaco Episcopo Dioecesano suo superiores ordines suscipere vult. Consultus super hoc Innocentius III. an videlicet ob simoniàm, qua affectus erat Episcopus, à quo ordinem recepit, impeditus esset ministrare, nec ne; respondet Pontifex, quòd prædictus Monachus securè, & licitè ministret in ordine suscepto ab antistite simoniaco, sed quia nimis scrupulosus erat, & securitatem conscientiae suæ dubiam habebat, jubet, ut deponat dubium, & errorem, in quem fuit collapsus, nam aliàs
se-

securus non erit: & quod superiores ordines suscipiens præcepit, nè audeat recipere a predicto Episcopo, nè quod vult ædificare ad gratiæ augmentum, ædificet ad gehennam, id est perditionem: ergo quia ordines collati ab Episcopo simoniaci validi, & liciti sunt. Nec pro hujus difficultatis solutione sufficiet dicere, ideo in *d. cap. 34.* potuisse Monachum securè, & licitè ministrare, quia cum dispensationem ab Innocentio III. impetrasset, virtute dispensationis omnis malitia, seu labes simoniaci ordinis abolita fuit; nam huic solutioni resistunt illa textus verba: *Nisi deponat errorem.* Ex quibus convincitur, Monachum, ex eo quod formidabat, & timebat ministrare in ordine suscepto ab Episcopo simoniaci, in errorem fuisse lapsum: ergo quia ei licebat ministrare absque Pontificis dispensatione; nam si non liceret, timor, & formido Monachi non fuisset erronea, sed justa: ergo ex his evincitur ordinem simoniacum per se tribuere jus ministrandi in ordine sic suscepto, ac per consequens etiam si pretium in Sacramentorum perceptione, aut collatione interfuit, ipsa poterunt suum effectum producere, & simoniaci alijs gratiam conferre.

8 Rursus eadem dubitandi ratio vires accipit ex sequenti ratiocinio; nam si propter aliquam rationem impediretur effectus Sacramentorum, eò vel maximè esset, quia hoc impedimentum se teneret vel ex parte accipientis, vel ex parte dantis, id est, ministri conferentis Sacramentum: hoc autem non obest, quominus gratia spiritualis Sacramentorum, etiam pretio interveniente, & accipiatur, & alijs conferatur: ergo licitum est pro Sacramentis, eorumque spirituali gratia pretium dare, seu accipere. Minor probatur ex D. Augustino in *cap. si justus 30. 1. quest. 1.* ubi dicitur, quod sive bonus, sive malus sit minister, per utrumque effectus gratiæ confertur: ergo etiam si vitium simoniæ se teneat ex parte ministri, non ideo Sacramentum accipiens carebit effectu gratiæ. Id ipsum probari potest ex eo, quod in Sacramentis solum requiritur, quod veritas subsistat, & in illis verba non deficiant, ut virtus eorum præstetur.

Deus

Deus enim sic adest Sacramentis, & verbis suis, ut ubique hæc inveniuntur, rata sint Sacramenta, dummodo ab Ecclesiæ forma non discedatur, ut habetur *in cap. sic autem Deus 32. cap. detrahe 54. ead. caus. & quest.* ergo etiam si pretium interveniat in Sacramentorum collatione, aut receptione non oberit, quin ea suum sortiantur effectum. Id quod expressius probatur *ex cap. neque 36. cap. nonne 37. eadem caus. & quest.* ubi dicitur, quod Sacramenta Dei fugienda non sunt, à quocumque ministrantur: & quod hominum malitia illa nequit profanare. Et ratio est, quia efficacia, & valor Sacramentorum non pendet à bonitate, vel malitia ministri conferentis Sacramenta, sed à principali agente, qui est Christus, qui principaliter in Sacramentis operatur, *cap. Dominus 87. §. memento, cap. non nocet 89. d. caus. & quest.* docent Fagnan. *in cap. 1. de baptismo, num. 16. D. Gonçal. in cap. 1. de Cleric. non ordin. num. 8. circa med.* Magister meus *in d. tract. de Sacram. ordin. art. 3. num. 3.* ergo quamvis in Sacramentorum collatione, seu receptione, ex parte tam dantis, quam accipientis simoniæ vitium interveniat, non ideò eorum impediatur effectus.

9 Tandem, pluribus consultò omisis, redditur difficilis eadem pars nostri textus ex eo, quod prophetia est donum Spiritus Sancti, ut constat *ex cap. placuit 22. §. item opponitur hac caus. & quest. 1.*; sed hæc in veteri testamento à Sanctis Prophetis vendi consueverat: ergo in lege nova, etiam si emptio, & venditio in Sacramentorum receptione, aut collatione interveniat, suum poterunt effectum conferre. Minor liquet *ex lib. 1. Reg. cap. 9.* ubi refertur, Saulem volentem ire ad Samuelem pro vaticinio expetendo, dixisse puero suo, ad eum se ire non posse, quia non habebat pretium, quod pro vaticinio offerret. Cui puer respondit per hæc verba: *Ecce inventa est in manu mea quarta pars sici pecuniæ, & dabo viro Dei, & annuntiabit nobis viam nostram.* Hoc ipsum sonat *in lib. 3. Reg. cap. 14. quod uxor Hieroboam, infirmante filio, ad Achiam*
 ho-

hominem Dei, non nisi cum muneribus accessit, defrens ei decem panes, & crustulam, & vas mellis. Tandem Christus Dominus, etiam si venditus fuit à Juda, quàm plurima fuit operatus miracula, & auriculam servi sanavit, ut habetur *Lucæ cap. 22.* Exemplo igitur Saùlis, & uxoris Hieroboam patet, non esse peccatum emere, vel vendere donum Spiritus Sancti: insimulque exemplo Christi Domini aperte liquet, quòd Spiritus Sanctus, et si injuste à simoniaco venalis putetur, virtutis tamen suæ non obliviscitur, nec desinit effectum suæ gratiæ, etiam venditus præstare; ergò etiam si donum Spiritus Sancti ematur, vel vendatur, gratia poterit conferri ei, qui emit, & consequenter suscipientes sacramenta pretio interveniente, illorum effectum participabunt.

IO Secunda, & ultima nostri textus pars, in qua Leo Papa affirmat, ideò simoniacos, qui gratis sacramenta non quærunt, alijs gratiam præstare non posse, quia illam non accipiunt, ex regula *leg. nemo 54. § 120. ff. de reg. jur. cap. nemo 79. eod. tit. in 6.* difficilis etiam redditur ex eo, quod etsi simoniaco gratiam non accipiant, nihilominus hoc non impedit, quominus illam in alios transferre possint: ergò minus rectè in nostro textu deciditur, quod quia simoniaco gratiam non habent, eam alijs dare non possunt. Antecedens ex sequentibus uberrimè probatur; & primò quidem ex decisione textus in *cap. suffraganeis 11. de election.* in cuius specie dicitur, Metropolitanum non consecratum, licet nondum receperit pallium, posse consecrationem sui suffraganei Episcopo delegare, cum tamen ipse hoc facere non possit: quinimo non solum consecrationem delegare, verum & per se ipsum eam exercere posse, licet non sit consecratus, nec pallium receperit, videtur probari ex *cap. 1. de translat. Episcop.* in *fin.* ex cuius ultimis verbis deducitur, Archiepiscopum, pallio non accepto, Episcopum Valiensen confirmasse: ergò quia Archiepiscopus per se, pallio non recepto, potest Episcopos ordinare, seu consecrare, quamvis ipse consecrationem non habeat: ergò etiam si simoniaco gratiam cum Sa-

cramentis non accipiant ea tamen alijs dare, seu præstare poterunt. Id ipsum suaderi potest ex dec. text. *in cap. statuimus 1. de supplend. neglig. Pralat.* Ex quo apertè probatur; posse quem alijs dare, quod non habet; ibi enim dicitur, quod si Episcopus tertio requisitus benedicere Abbatem sine causa renuerit, ipse potest, non accepta benedictione, proprios monachos benedicere, perinde ac si esset benedictus: ergò stat optimè, quod quemadmodum Abbas, quamvis benedictionem non habeat, eam alijs dare potest, ita pariter, quamvis simoniaci spiritualem gratiam Sacramentorum non accipiant, nihilominus eam alijs conferre valeant.

II Præterea idem difficultatis assumptum fortius augetur ex sequenti ratiocinio; nam de fide est, baptismum sub legitima forma collatum à quocumque siue sit Judæus, siue Paganus, ratum esse, ut definitum legimus *in cap. 1. §. una verò de Summa Trinit. Concil. Florent. in decreto fidei, §. primum; & probatur ex cap. Romanus 23. cap. à quodam Judeo 24. de consecrat. dist. 4. modo sic Pagani dicuntur, qui adhuc baptismum non susceperunt; sed Pagani baptismum alijs conferre possunt: ergò idem quod prius. Vel aliter: baptismus est Sacramentum fidei, *cap. firmissimè 3. 15. quest. 1. cap. nihil 76. de consecrat. dist. 4. Concil. Trident. de justificat. Sess. 6. cap. 7.* sed Pagani, qui numquam fidem Christi professi fuerunt, illam alijs communicare possunt: pari igitur modo simoniaci, & si gratiam Sacramentorum non habeant, eam tamen alij præstare poterunt. Denique fulcitur assumptum ex *leg. non est novum 46. ff. de acquir. rer. dom. ubi creditor transfert in emptorem dominium pignoris, quamvis dominus non sit; siquidem dominium rei oppignoratæ remanet penes debitorem, & possessio unice in creditorem transfertur, leg. 35. §. 1. leg. 37. ff. de pign. act. leg. 36. & 40. de acquir. possess. cum alijs congestis à Magno Præceptore D. Puga, qui inter primarios Juris Cæsarei Interpretes merito extulit caput, in tract. Acad. de acquir. possess. cap. 1. num. 2. & 3. ergò non subsistit ultima nostri textus pars.**

12 Hæc sunt, quæ adducere potuimus ad impugnantiam nostram conclusionem, & ex quibus difficilima videri potest; eam tamen defendere pro viribus conabor, & antequam decisivam rationem demonstrarem, aliqua prænotanda sunt ad faciliorem nostræ assertionis, & textus intelligentiam. Primò igitur prænotandum est, simoniæ peccatum à Simone Mago nomen accepisse, eò quod primus dona Spiritus Sancti pecunia emere voluerit, ut constat *Act. cap. 8.* & ut loquitur D. Augustinus *tract. 10. in S. Joann.* volebat emere Spiritum Sanctum, quia volebat vendere Spiritum Sanctum. Ex quo factum est, ut peccatum illud, quo spirituale aliquid, aut spirituali annexum pecunia, aut aliqua re pretio æstimabili emitur, aut venditur, simonia nuncupetur. Quàm grave sit hoc simoniæ peccatum, patet, tum ex objurgatione asperissima, qua D. Petrus erga præfatum Simonem usus est, tum etiam ex eo, quod *in cap. reperiuntur 7. 1. quæst. 1.* appellatur execrabile flagitium: & *in cap. sicuti 1. de simon.* dicitur, simoniacam pestem sui magnitudine alios animæ morbos vincere: & *in cap. Presbyter 3. cap. quisquis 5. d. caus. 1. & quæst. 1.* dicitur, simoniam hæresim esse, ac simoniacos hæreticos. Et merito; nam licet per se hæresis non sit, cum constet, aliquem esse simoniacum ex sola depravatione affectus per avaritiam, remanente iudicio recto intellectus; quæ depravatio voluntatis, licet sit culpabilis, & flagitiosa, nullam tamen hæresim inducit; neque enim potest esse hæresis sine depravatione intellectus errantis in ijs, quæ fides tradit, ut docet D. Gonçal. *in cap. 1. de hæresis. num. 5. & 6.* nihilominus præsumptione juris, vel operis simoniacus omnis in fide suspectus haberi potest.

13 Ratio autem, cur simoniacus hæreticus præsumatur, ista inter alias mihi maximè arridet; quod cum simoniaci criminis labe non qualicumque poenitentia abtergatur; sed cessatione à divinis, cessione beneficij, restitutione fructuum male partorum, & alijs poenis, de quibus latè agit D. Gonçal. *in cap. 10. cap. 12. & 29. de simon.* requirit hominem non solum in peccato, sed

in peccati statu permanentem, affectuque peccandi continuo constitutum, in quo facile est voluntati callum obduci, eamque indurari, indurata autem voluntate, & assuesfacta peccato, quo sibi blandiatur, mentem sæpius in errorem trahit, & fidei lumine illustratum intellectum excæcat. Quapropter licet in actu, & causa prima hæresis non sit, est tamen proximè, ut fiat. Nec solum simoniam hæresim esse, verum & omnium hæresum maximam, & primam habitam fuisse probavit Gosfridus Abbas Vindocinensis in *Opuscul. de simonia*, misso Calixto Papæ; nam asserit, quod nihil propriè hæresis dicitur, nisi quod à Patris unitate filium, vel Spiritum Sanctum conatur separare, vel personarum alteram altera minorem, vel majorem asserere: igitur Simon Magus hæreticorum primus, & pessimus extitit, quia non solum à Patris æqualitate separari posse Spiritum Sanctum existimavit, sed etiam se esse majorem ipso Spiritu Sancto concupivit, cum pecunia se posse possidere ipsum Spiritum Sanctum existimavit; major siquidem est, qui possidet, quam qui possidetur. Cui Vindocinensis argumentationi consentit Gregorius Magnus *lib. 7. epist. 14.* qui hoc crimine infectos etiam idolatras vocat *lib. 9. epist. 53. ad Theodoric. Reg. Francor.* Hæc, & alia hujus criminis nomina prosequuntur Eximius Doct. P. Suarez *tom. 1. de Religion. lib. 4. cap. 5.* Hallier. *de Sacris elect. sect. 7. art. 2.* & alij plures congesti à D. Gonçal. *in cap. 1. de simon. num. 12.*

14 Est autem triplex simoniæ species, mentalis scilicet, conventionalis, & realis, ut docent Cardinal. Toletus *lib. 5. Summæ, cap. 86.* & D. Gonçal. *in cap. insinuatum 12. de simon. num. 3.* Mentalis duplici modo contingere potest, primò cum quis deliberatè vult emere, aut vendere aliquid spirituale: secundò cum aliquid exterius facit cum intentione emendi, aut vendendi aliquid spirituale sine ullo pacto externo; ut si quis obsequium præstet prælato, aut patrono hac intentione, ut conferatur illi beneficium in obsequij mercedem. Conventionalis dicitur, quando videlicet aliquod pactum externum su-

per spiritualibus intercessit, nulla secuta, aut interveniente rei traditione, & temporali datione, de qua agitur in *cap. 4. & fin. de pact.* ubi latè, & doctè Primarius noster Doct. Balboa. Simonia verò realis est, quando ex utraque parte traditio intervenit, & pactum executioni mandatum est. In eo tamen differunt simonia, cus conventionalis, & realis à mentali; quòd ille varijs poenis puniatur, iste verò, & si graviter peccet, nulla tamen poena punitur, ita ut non teneatur restituere id, quod per simoniam mentalem acquisivit, sed sufficit per poenitentiam Deo satisfacere creatori, juxta Gregorij IX. responsum in *cap. fin. de simon.* Cum enim in corde suo peccaverit, quod Deus respicit, *cap. qui pejerare 13. 22. quest. 5. cap. cum voluntate 54. de sent. excommun.* tenebitur quoad Deum per solam poenitentiam satisfacere; sola enim cogitatio à Deo punitur, quamvis non pervenerit ad actum, *cap. in Civitate 6. de usur.* Est enim Deus secretorum cognitor, quem non latet peccati qualitas, nec peccantis affectus, *cap. Deus 38. 24. quest. 3.* Verùm adversus hanc doctrinam non leviter digladiatur textus in *cap. consuluit 10. de usur.* ubi Urbanus III. asserit, mutuantem ea mente, ut ultra sortem aliquid recipiat, restituere debere in foro animæ, quidquid postea ultra sortem acceperit, etiam si usurarius mentalis tantum sit: pari igitur modo simoniacus mentalis ad restitutionem teneri debet, contra textum in *d. cap. fin. de simon.*

15 Quorum jurium difficultate oppressi, & perterriti cuncti ferè Canonici Juris Interpretes, & Theologi relati à D. Gonçal. in *d. cap. fin. num. 4.* varias excogitarunt differentiè rationes inter usurarium mentalem, & simoniacum mentalem, è quibus verior differentiæ ratio illa mihi videtur, quæ ex verbis prohibitionis usuræ, & simoniæ colligitur, deducta à suis principijs, & considerato prohibitionis origine, nempe quòd in mutuo non solum usura conventionalis, sed etiam mentalis jure divino est prohibita, ut patet *Luca cap. 6.* ibi: *Mutuum dantes, nihil inde sperantes:* non itaque licet pro mu-

mutuo aliquid ultra sortem etiam mentē sperare, & si
 contra fiat, hoc est, si corrupta mente quis mutuetur pec-
 uniam, inde aliquid ultra sortem sperans recipere, &
 postea illud recipiat, in animæ iudicio restituere damna-
 bitur, quia contra præceptum divinum egit. Et hoc mo-
 do præfata Evangelij verba interpretatur Ecclesia *in dict.*
cap. consuluit 10. ubi cum quæreretur, an in animarum
 iudicio quasi usurarius damnandus sit qui, licet absque
 conventionē, ita pecuniam mutuatur, ut ultra sortem
 principale aliquid recipiat, non aliter mutuaturus? Res-
 pondet Urbanus III. ex Evangelio Lucæ manifestè cognos-
 ci quid in hoc casu respondendum sit. Unde cum Evan-
 gelium in verbis nuper relatis contineat præceptum mu-
 tuandi absque ulla spe inde aliquid consequendi, ideò ta-
 lis homo pro intentione lucri, quam habet, iudicandus
 est male agere, & ad ea, quæ taliter recepit, restituenda
 in animarum iudicio efficaciter inducendus. Ast pro-
 hibitio simoniæ jure divino non fit nominatim de spe ali-
 quid temporale pro spirituali accipiendi, sed de actuali
 simonia expressa, aut signis inter partes intellecta, ut
 patet *Matth. cap. 10.* ubi commemoratis donis spiritua-
 libus Dei, dicitur: *Gratis accepistis, gratis date*, non
 itaque adjecit, *nihil inde sperantes*, sicut in mutuo ad-
 jectum est, nec id etiam exprimitur in cæteris authorita-
 tibus novi, & veteris testamenti, quibus simoniam spi-
 ritualium donorum jure divino prohibitam esse probatur.
 Quare licet pessima sit simonia mentalis, tamen cum ex-
 pressè jure divino inhibita non sit, sicut usura mentalis,
 quod Ecclesia declaraverit *in d. cap. fin. de simon.* ideò si-
 moniacus mentalis ad restitutionem non tenetur, sed suf-
 ficit pro peccato creatori per solam satisfacere poeniten-
 tiam: videndi sunt Gutierrez *lib. 2. can. quest. cap. 23.*
num. 26. cum seqq. Fagnan. *in cap. 12. de offic. deleg.*
ex num. 18. Primarius noster Doct. Armenteros *in tract.*
de simon. & transact. rei spiritual. num. 5. & 6. noster
 Illustriſſ. Montalban *d. epist. 2. de simonia, art. 8. §. 2.*
ex num. 257.

16 Verum ad faciliorem intelligentiam eorum
 quæ

quæ dicta sunt , vel dicenda , prænotandum est secundo. Spirituality , quæ per simoniam vendi , aut emi dicuntur , in triplici esse differentia ; quædam enim sunt spiritualia per se , id est secundum suam essentiam , ut sunt gratia , virtutes , & dona Spiritus Sancti , quæ sunt in anima , & hæc in contractum , pactumvè nullatenus deduci possunt , cum spirituale venditionis materia naturaliter esse non possit , imò nec debet considerari , ut dicitur *in cap. Salvator 8. quest. 3.* alia sunt spiritualia causative , & hoc dupliciter contingit , active , & passive. Active , ut Sacramenta Ecclesiæ , quæ efficiunt , & invisibilem gratiam instrumentaliter conferunt. Passive , ut sunt actus ex Sacramentis provenientes , qui quidem ex juris dispositione similiter emi , aut vendi non possunt. Alia verò dicuntur spiritualia non ex se , nec causative , sed per annexionem , quod etiam dupliciter contingit , vel antecedenter , vel consequenter : antecedenter , qualia sunt altaria , vasa sacra , Sanctorum Imagines , jus patronatus , atque cætera Ecclesiæ ornamenta , quæ tanquam præparatoria antecedunt spiritualia , *cap. vestimenta 42. cap. vasa 44. cap. de consecrat. dist. 1.* consequenter verò spiritualibus annexa illa dicuntur , quæ spiritualia præsupponunt , & ab illis in fieri , & conservari dependent , ut sunt beneficia Ecclesiastica , decimæ , & alia , quæ sequuntur vel ex potestate ordinis , vel jurisdictionis : docent D. Thomas 2. 2. *quest. 100. art. 4.* Gibalin. *de simon. quest. 3.* Illustr. Montalban *ubi supra art. 1. num. 8. & seqq.* Doct. Armenteros *in cap. 3. de judicijs , num. 6.* Doct. Samaniego *de simonia prohibita in benef. Eccl. num. 33. & 34.* Cum ergo hæc sint spiritualia ratione finis , ad quem diriguntur , necessario sequitur , ut incontractabilia sint , non ratione essentiæ , sed ratione dominij , atque adeo sunt extra hominum commercium , *leg. in tantum 6. §. sacre 3. ff. de rer. div. leg. inter stipulantem 83. §. Sacram. 5. ff. de V. O. cum vulgat.*

17 Neque huic doctrinæ obstat , quod antecedentia ad spiritualia , ut sunt vasa sacra , possunt licite ven-

vendi absque labe simoniæ, ut patet in eo, quod legitur,
 & notatur in *cap. ea enim 2. 10. quest. 2. cap. aurum*
70. 12. quest. 2. nam hoc ita demum permittitur, dum-
 modo pluris non vendantur ratione consecrationis; quia
 super illud, quod est corporale, cadit directè venditio;
 aliàs enim si ratione consecrationis pluris venderentur,
 proculdubio venditio esset ex se simoniaca. Sicut etiam
 jus patronatus, quod spiritualibus antecederet annexum
 est, *cap. quanto 3. de judicijs*, licitè vendi potest, &
 in emptorem transit, vendita Villa, vel Castro, cum
 universitate bonorum; quia tunc non venditur directè,
 & principaliter, nec super ipsum cadit venditio, sed
 super Villam; nec indirectè, & secundariò; quia Villa
 non pluris venditur propter jus patronatus annexum, alio-
 quin esset simonia, ut constat *ex cap. ex litteris 7. cap.*
cum seculum 13. de jure patron. & utrobique notant
 Canonistæ. Verum huic doctrinæ obstare videtur regula
 text. in *leg. quæ Religiosis 43. ff. de rei vindic.* & in *cap.*
quod in dubijs 3. de consecrat. Eccles. in quibus habetur
 magis dignum trahere ad se minus dignum; sed jus pa-
 tronatus, utpotè spirituale, est dignius universitate bo-
 norum, utpotè temporali: ergò neque per se, neque
 cum universitate bonorum licitè jus patronatus vendi po-
 terit. Etenim respondetur, dictam regulam militare, quan-
 do magis, & minus dignum considerantur æquè principa-
 liter, & per se, non autem quando magis dignum con-
 sideratur, ut annexum, & accessorium ad minus dignum
 principale. Ut autem aliquid dicatur principale, vel ac-
 cessorium, non habetur respectus ad magis, vel minus
 dignum, sed tantum id, quod prima intentione, & per
 se intenditur, dicitur principale, quod autem fit prop-
 ter aliud, dicitur accessorium, etiam si hoc sit magis
 dignum eò, quod non intenditur per se. Ita de Jure
 Civili statutum habemus, alienam purpuram bona fide tuæ
 vesti intextam dici accessoriam ad illam, & tibi acqui-
 ri, quamvis sit tua veste pretiosior, per *text. in §. si*
tamen alienam purpuram 26. Inst. de rer. divis.

18 Ex quibus omnibus clarè evincitur pretium

tum dare, tum accipere pro gratia, & Sacramentis, atque alijs Spiritus Sancti donis, quæ ad æternam nos felicitatem promoyent, esse simoniam, & quidem utroque jure, naturali videlicet, & divino prohibitam. De jure naturali patet, quia vendere gratiam, & dona spiritualia Spiritus Sancti naturaliter habet plurimas inordinationes, & deformitates inseparabiliter annexas: tum relatè ad Deum, cui atrox fit injuria, eò quòd ab ejus dominio res usurpatur, *cap. eos 21. 1. quest. 1.* ubi dicitur: *Tolerabilior est impia hæresis Macedoniæ, & sequacium, quàm simonia. Illi enim servum Dei Patris, & filij Spiritum Sanctum esse delirando fatentur: simoniaci verbò eundem Spiritum Sanctum efficiunt suum servum:* Tum relatè ad rem ipsam, quæ venditur; res enim, quæ modo *suprà num. 16.* exposito spirituales sunt, nullo æstimari possunt temporali pretio, utpote quæ supernaturalia sunt, inter quæ, & terrena nulla est proportio, *cap. illud 5. cap. solita 6. de major. & obed.* Et huic præcipuo fundamento innititur sententia damnationis Simonis, quia videlicet existimavit donum Dei posse pecunia possideri, ut tradit Turriscremat. *in cap. Presbyter. 3. 1. quest. 1. num. 13.* Tum etiam relatè ad eum, qui vendit, quia, etsi spiritualia per se venalia essent, neutiquam tamen à Prælati Ecclesiæ vendi possent: nemo enim justè vendit rem, cujus non est dominus, *leg. rem alienam 28. ff. de contrab. empt. cum vulg.* ast Prælati Ecclesiæ non habent dominium rerum spiritualium, sed sunt meri dispensatores secundum Pauli confessionem *1. ad Corinth. cap. 4.* ibi: *Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei:* ergò non possunt spiritualia licitè vendere: Tum denique relatè ad finem, ad quem collata sunt bona hæc spiritualia; nam eo ipso, quòd res venditur, insinuari videtur, non esse quid divinum, & spirituale pertinens ad salutem animarum, sed duntaxat rem humanam, & temporalem ad commoda hujus vitæ spectantem, qualia sunt omnia, quæ nomine contractus veniunt, ut explicant *D. Thomas 2. 2. quest. 100. art. 1. Soto lib. 9. de just. & jur. quest. 6. art. 1.*

& alij, quos refert Fagnan. *in cap. cum pridem 4. de pact. num. 10. in fin.*

19 De jure divino similiter constat, autoritate nimirum novi, & veteris testamenti, nam postquam Christus Dominus apud *Matth. cap. 10.* enumeravit dona supernaturalia Spiritus Sancti, subdit: *gratis accepistis, gratis date.* Sic enim Apostoli fructum doni miraculorum, & sanitatis gratis præstabant, sed eò potissimum, quia res talis est, ut non possit, nec debeat temporali pretio æstimari, sed solo Dei munere haberi. Et sic verba illa: *Gratis accepistis* intelligenda sunt, ac si dictum essent, donum illud tale est, ut illud vestra industria non potueritis assequi. Et *Joan. cap. 2.* Christus Dominus, in signum ejusdem veritatis flagello ejecit de templo emerentes, & vendentes columbas: columba namque Spiritum Sanctum, ejusque dona significat, prout hanc auctoritatem interpretantur Gregorius *in cap. vendentes 10. 1. quest. 3.* Beda *in cap. seq. & Nazianzenus in cap. qui studet. 11. 1. quest. 1.* Idem constat etiam *Actor. cap. 8.* ubi Simon ille, qui in novo testamento fuit simoniæ author, cum gratiam Spiritus Sancti emere vellet, à D. Petro reprehensus, & punitus fuit, dum dixit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possideri: non est tibi pars, neque fors in sermone isto.* Id ipsum liquet in veteri testamento, ubi Giezi ille, qui gratiam sanitatis Naaman Syro vendere ausus fuit, eadem lepra, qua alter laborabat, percussus fuit, ut habetur *4. Reg. cap. 5.* ibi: *Sed & lepra Naaman adharebit tibi, & semini tuo in sempiternum.*

20 Ex quibus jam detegitur verissima nostri textus ratio decisiva; nam ideò qui sacramenta non gratis quærunt, eorum gratiam non accipiunt, quia cum gratia, ut nomen ipsum personat, gratis nobis conferatur, alioquin authore Paulo non esset gratia, & ea, quæ sunt ordinis spiritualis incontractabilia sunt: donumque cœlesti mercati non possit, juxta *text. in cap. qui studet. 11. cum mult. alijs 1. quest. 1.* hinc est, quod illi, qui simoniacè sacramenta accipiunt, gratiam illorum non con-

sequantur, id est effectum Sacramenti, in quo est gratia, *cap. un. de Sacr. unct.* & ideo nec eam alijs conferre possunt, quia nemo dat, quod non habet ex regula *text. in leg. nemo 54. ff. de reg. jur. cap. quod autem 5. de jure patron.* solumque accipiunt spiritum mendacij, id est peccati, eò quòd nomine mendacij omne peccatum continetur juxta illud *Psalm. 15.* ibi: *Omnis homo mendax.* Præterea; juxta *D. Thomam 2. 2. quest. 100. art. 1. in corpor.* ideo aliquis actus est malus, quia cadit supra materiam indebitam; sed res spiritualis, utpotè quæ non potest terreno aliquo pretio æstimari, juxta illud *Proverb. cap. 3. Sapientia pretiosior est cunctis opibus: & omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari:* est materia omnino indebita respectu emptionis, & venditionis: ergò non nisi simoniacè contractari potest; proindeque ad hoc respiciens Petrus simoniacam pravitatem in sua radice condemnavit. Deinde, quia, ut supra diximus, non est debita materia illa, cujus venditor dominus non est, ut probat *Doctor Angelic. ubi proximè;* prælatus autem non est dominus rerum spiritualium, sed dispensator, *cap. fraternitatem 2. de donat. cap. videntes 16. 12. quest. 1.* Quare emptio, aut venditio repugnat spiritualium origini, quæ ex Dei gratuita voluntate proveniunt, ut superius manet probatum: sicque non accipientes gratis sacramenta, nec sibi, nec alijs gratiam præstandam suscipiunt.

21 His non inutiliter expositis pro nostri textus intelligentia, & materiæ cognitione, respondemus modò ad rationes dubitandi supra expensas, quarum non obstat prima *num. 2.* adducta, qua motus Sapiensissimus Magister Soto Dominicanæ Familiæ, vir acutissimi ingenij, & omniæ eruditionis existimavit *lib. 9. de just. & jur. quest. 6. art. 1.* licitum esse in extrema necessitate emere sacramenta, & gratiam sacramentalem. Idem que sentiunt *Abbas in cap. cum in Ecclesie 9. de simon. & Profper. Fagnan. in cap. cum pridem 4. de pact. num. 83. & seq.* Verùm hic opinandi modus displicet, tum Theologis, tum etiam cæteris utriusque Juris Interpretibus. Et

Et meritò quidem ; nam emptio Sacramenti , cum sit actio intrinsecè mala ex objecto , ut cum D. Thoma , docent frequenter Theologi , & Juristæ , nullo ex capite potest unquam honestari. Nec satisfacit M. Soto , dùm constituens differentiam inter emptionem , & venditionem Sacramenti , docet , venditionem esse quidem intrinsecè malam , secus verò emptionem : hujus autem differentia nullam rationem reddit , sed unice declarat exemplo usuræ. Non , inquam , satisfacit ; nam D. Bonaventura in 4. dist. 25. dub. 3. circa litter. ubi Magister sententiarum ait : *Utrique eadem sententia percelluntur* , scilicet ementes , & vendentes , subdit : *Quantùm ad genus peccati est uniformitas , quia uterque gratiæ Spiritus Sancti fecit injuriam* : Ergò non solum vendere , sed etiam emere Spiritus Sancti gratiam , seu Sacramenta , est intrinsecè malum. Id , quod declaratur ex facto Simonis Magi , quod utpotè per se malum , & gravissimum , reprehendit Petrus ; atqui Simon Magus (quidquid dicat M. Soto) solum emere tentavit , agente D. Petro : *Quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri* : ergò solum emere sufficit ad delictum.

22 Unde D. Chrysostomus homil. 13. in Marc. ponderans , Christum non tantum ejecisse de templo vendentes , sed etiam ementes , hæc habet : *Quia non solum vendere , malum est , sed etiam emere ; & subjungit : Simon Magus , non quia vendidit , sed quia emere voluit , damnatus est. Infelix est , qui vendit , infelix est , qui emit ; gratia enim Christi auro , & argento non potest comparari*. Et certè si attendamus ad definitionem Simonia in ipsa æquè comprehenditur emptio , & venditio ; dicitur enim *studiosa voluntas emendi , aut vendendi rem sacram , aut spiritualem , vel spirituali annexam pro temporali*. Præterea ; si emptio Sacramenti non esset intrinsecè mala , non solum in extrema necessitate Parvuli , sed etiam in gravissima necessitate adulti liceret Baptismum emere adversus eundem M. Soto. Probatum , nam ea , quæ non sunt intrinsecè mala frequentissimè honestari solent ex gravissimis , ac moraliter necessarijs causis ,

etiam si extrema necessitas non adsit : ergò cum in adulto detur gravissima , & moralitèr necessaria causa , ut negari non potest , non est cur ipsi non liceat , si vera est sententia M. Soto , Baptismum emere ; siquidem utitur jure suo , & medio de se non malo ; insuperque movetur altiori fine , & urgentissima causa , vi cujus venditio , quæ juxta M. Soto est intrinsecè mala , ementi imputari non potest.

23 Relicta igitur hac Soti opinione verosimilius dicendum mihi videtur cum Alberto Magno , Bonaventura , Marfilio , Ugolin. Major. Gabriel. Adrian. & alijs , quos sequitur , & illustrat Eximius D. Granatensis meus P. Franciscus Suarez totius Societatis ornamentum , & decus , *lib. 4. de simon. cap. 12. num. 13. cum seq.* licitum esse in nostro casu dare pecuniam Sacrilego Sacerdoti , non ut pretium Sacramenti , sed ut removens impedimentum prævæ voluntatis , & avaritiæ , idque non solum in casu parvuli , sed etiam respectu adulti. Et ratio est ; quia tunc adest honestissima causa dandi pecuniam , nec intervenit ulla irreverentia Sacramenti , nec insuper fit aliquid contra dignitatem Gratiæ , aut contra absolutum dominium Dei in omnibus gratiæ donis ; siquidem illa datio pecuniæ potest per intentionem dantis denudari omnino à ratione emptionis ; & probatur : Quia si sermo sit de emptione formali , hæc pendet ex intentione operantis , quæ libera est : ergò si non habeatur talis intentio , non erit emptio formalis. Si verò sit sermo de emptione interpretativa , hæc nulla sufficienti ratione convincitur ; siquidem , qui dat pecuniam , utitur jure suo dando illam alia intentione , & ita ipsi non imputatur , quidquid inde sequitur.

24 Accedit pro casu adulti , quòd major est obligatio uniuscujusque ad subveniendum sibi in spiritualibus , quàm proximo : ergò si licet uti hoc medio ad subveniendum proximo extremè indigenti , cur non licebit , ad subveniendum sibi ? Nec valet dicere , non esse æqualem necessitatem , cum adultus possit uti remedio contritionis. Non , inquam , valet ; nam excessus , quicumque ille sit , necessi-

tatis in parvulo, compensatur abundè ex majori obligatione charitatis, ad curandum de propria salute spirituali, ideoque poterit adultus facere pro se ipso, quicquid potest pro alio, etiam si necessitas propria sit aliquantulum minor; maximè cum sit absolutè magna, suoque modo extrema, & periculum sit gravissimum in re magni momenti. Quod certè à nullo negari potest; nam illa necessitas peccatoris adulti tanta est, & moraliter à Deo tanti aestimatur, ut teneamur ex charitate subvenire proximo (etiam adulto) sic indigenti cum periculo vitæ corporalis: ergo quia necessitas illa spiritualis reputatur moraliter extrema, proindeque sufficiens, ut datio pecuniæ per intentionem ex fine honesto justè separari possit ab emptione, & ita separata immunis sit ab omni specie simoniæ.

25 Nec item valet dicere, quòd, quamvis pecunia proximè, & immediatè detur ad redimendam vexationem, tollendumque avaritiæ impedimentum; ordinatur tamen ad hoc ut Sacerdos Baptismum ministret, proindeque per pecuniam intenditur Sacramentum saltem mediatè, quod abs dubio est quodammodo emere. Non, inquam, valet; nam quando quis conferret stipendium, vel elemosynam Sacerdoti, ut sacrum faciat, intendit quidem immediatè sustentationem ejus, illam tamen non intenderet, nisi etiam intenderet, ut faciat sacrum, & ita aliquomodo per pecuniam sacrum intendit; & tamen non ideò emit, nec emere intendit adhuc mediatè sacrum, eò quòd non det pecuniam ut pretium sacrificij: ergo similiter in nostro casu. Et ratio à priori omnium est; quia, ut sit emptio, non sufficit, quod detur pecunia, sed insuper requiritur, quòd pecunia per se ordinetur ab obtinendam rem sacram, tanquam pretium ipsius: in præsentem autem non ordinatur per se, sed per accidens, quatenus, videlicet, ordinatur, ad removendum prohibens, nec datur ut pretium Sacramenti, sed ut extingatur Sacerdotis avaritia.

26 Ex quibus omnibus patet solutio ad primam dubitandi rationem numero 2. propositam; fatemur enim, patrem infantis posse absque simoniæ labe redimere vexationem dando pecuniam sacrilego Sacerdoti, non ut
pre-

pretium Sacramenti, sed ut ipsius avaritiam extinguat, quò respexit *text. in cap. Dilectus 27. de Simon. cum vulgat.* Si autem dicas, doctrinam hanc unicè habere locum, quando quis habet jus in re: non verò quando tantum habet jus ad rem, uti accidit in præsentì; nam infans, licèt habeat jus ad baptismum, tamen non habet jus in re. Respondeo, omnes fideles in ordine ad Sacramenta obtinenda, præsertim, quæ necessaria sunt ad salutem, habere jus acquisitum ex donatione, & institutione Christi: Unde vel ex hoc eodem capite licitum erit offerre pecuniam ad vexationem tollendam. Præterquam quò unusquisque argum. *dict. cap. Dilectus 27.* habet jus acquisitum, nè injustè opprimatur, & nè cogatur damnari, quò absdubio accideret infanti sine baptismo decedenti.

27 Nec paritas ab usura desumpta, & expensa in numero 3. quidquam probat; nam in usura non oritur malitia ex aliqua ipsius mutui excellentia, sed solùm ex eo, quò mutuum nullius pretij sit: unde tota usuræ malitia consistit in injustitia, quia, videlicet, venditur res, quæ non est digna pretio; quæ injustitia unicè se tenet ex parte vendentis, non verò ex parte ementis, seu petentis mutuum; hic enim non potest sibi facere injuriam, sed potest cedere suo juri. Quàmobrem etiamsi absque gravi necessitate, vel sine ulla rationabili causa petat mutuum sub usuris ab eo, quem scit non aliter mutuaturum, minimè peccat: imò licèt inducat ad mutuandum sub usuris, & si peccet ratione inductionis, & cooperationis ad malum alterius, non tamen peccat in eo, quò est emere mutuum; quia, ut diximus, cedit juri suo, nec potest sibi facere injuriam. At malitia simoniæ oritur ex excellentia rei spiritualis, cui fit gravis irreverentia, & injuria, dum pretio temporali comparatur: quæ irreverentia æquè fit, sive emendo, sive vendendo, nec emens potest cedere, ut ita dicam, juri rei spiritualis, magis quàm vendens. Est ergò valdè dispar malitia usuræ, si comparetur crimini simoniaco.

28 Non item obstat difficultas num. 4. proposita

ta ; nam matrimonium considerari potest, vel quatenus est Sacramentum, vel quatenus est humanus, & civilis contractus : ut Sacramentum enim nullam pretij pactionem accipit, quidquid olim de hoc dubitatum sit, cum certum de fide sit, matrimonium esse verum Sacramentum, & conferre gratiam, juxta Trident. Synod. *Sess. 24. de matrim. can. 1.* Quin obitet textus in *cap. honorentur 13. 32. quest. 2.* quia ibi sermo est de conjugio Rebecca; quod constat non fuisse Sacramentum proprie dictum : & munera illa donata fuerunt, non ut pretium pro matrimonio, sed in signum amicitiae, & gratitudinis : quatenus verò matrimonium naturalis, & civilis contractus est, admittit pacta, & conventiones super dote, & donationibus propter nuptias, ut probat sic intelligendus textus in *cap. de illis 4. de condit. apposit.* quia tunc non confertur dotalis pecunia uxoris pro matrimonio, quatenus Sacramentum est, instrumentalisque causa gratiae, sed quatenus est officium naturæ, cujus utique onera sine sumptibus fieri nequeunt, ut rectè docent P. Suarez *lib. 4. de simon. cap. 10. num. 10. cum seqq.* & D. Gonçal. in *cap. suam 28. de simon. num. 8.* Nec contrarium probant text. in *cap. quidquid 101. caus. 1. quest. 1.* nam ibi generalis regula ponitur de omnibus Sacramentis, quòd nihil pro illis dari, vel accipi debeat, sub quibus etiam matrimonium continetur, & si in particulari ibi non nominetur. Et in *cap. Connubia 4. 32. quest. 2.* quia non loquitur de Sacramento, aut vinculo matrimonij, sed de usu, & actu, quo consummatur, ut tradit P. Pirhing. in *lib. 5. decretal. tit. de simonia, sect. 2. §. 1. num. 12.*

29 Nec etiam adverfatur ratio dubitandi *num. 5.* expensa, cui faciliè respondetur ; nam cum simonia prohibita sit jure naturali, ac divino, nulla consuetudine induci potest, ut licitè detur, vel accipiatur temporale pro spirituali per modum pretij, quia hoc est intrinsecè malum, & contra jus naturale, ac divinum, cui nulla consuetudo derogare potest, *cap. sunt quidem 6. 25. quest. 1. cap. fin. de consuetud. D. Thomas 2. 2. quest. 100.*
Nec

Nec obstat textus *in cap. ad Apostolicam 42. de simon.* ubi consuetudo illa exigendi pecuniam pro exequijs mortuorum, & benedictionibus nubentium, tanquam laudabilis observari jubetur. Pro cuius solutione, omissis traditis à Luna, & Arellano *lib. 5. antonom. 3.* verissimè dicendum est, quòd in specie præfati textus non assignatur consuetudo, quæ temporale pro spirituali dari induceret; hoc enim sine vitio simoniæ admitti non poterat, sed tantum fuit consuetudo, ut ipsi Ecclesiæ simpliciter aliquid temporale daretur à parrochianis pro necessitatibus ipsius Ecclesiæ sublevandis; ut sunt decimæ, oblationes, & similia, quæ ob Ecclesiæ necessitatem conferuntur absque ullo spiritualitatis respectu, non autem pro administratione Sacramentorum, quod illicitum, & simoniacum esset, cum gratis administrari debeant, ut ipse textus in fine demonstrat, & docent D. Covarr. *lib. 1. var. cap. 13. num. 13.* & D. Gonçal. *in cap. fin. de consuetud. num. 13.* & *in cap. 8. de simon. num. 8.*

30 Deinde assertioni nostræ non obstat difficultas *num. 6.* proposita ex *cap. tua nos 34. de simon. cum alijs*; cui respondendum est, preces solas non sufficere ad simoniam, etiam si propter illas detur beneficium, vel aliud spirituale, idque probatur ex *cap. Latorem. 121. caus. 1. quest. 1.* ubi Gregorius Papa fatetur, se propter intercessionem quorundam aliquos ordinasse. Quare Gratianus objectioni, quàm ipse facit ex dict. *cap. Latorem 121.* & *cap. fillum 122. ead. caus. & quest.* respondet in §. *non itaque seq.* dicendo, quod non quorumlibet precibus ordinationes factæ, falsæ dijudicantur, sed illæ demum, quæ non spirituali, sed carnali affectu porrectæ sunt: quas non charitas interveniens extorquet, sed ambitio supplicans: eaque ratione *in dict. cap. tua nos 34.* simoniaca non censetur collatio præbendæ, quia collator non habuit respectum ad preces, sed ad meritum promovendi; aliàs enim si esset indignus, censeretur simoniaca collatio, ut probat sic intelligendus textus *in cap. tuam 10. de etat. & qual. ordin.* docent plures Theologi, & Canonistæ relati à P. Suarez *ubi sup. cap. 40. num.*

nam. 2. Sed adhuc in tuto non sumus, quippè doctrinam hanc turbare videtur text. *in cap. nemo 14. de simon.* ubi prohibentur Presbyteri, nè quemquàm poenitentem, vel minus dignè poenitentem, gratia, vel favore ad reconciliationem adducant, quia simoniacum est utrumque: per gratiam autem, & favorem intelliguntur preces, quæ favore, & gratia niti solent; sed respondetur, per gratiam, & favorem in eo textu intelligi, non gratiam, quàm facit ille, qui exaudit preces, sed quàm præterdit; nec favorem, quem exhibet, sed quem sperat, & cum tunc transeant preces in rationem promissionis, inducunt simoniam. Eoque modo accipiendus est textus *in cap. ordinationes 113. caus. 1. quest. 1.* ubi ordinationes factæ, interveniente pretio, vel precibus, falsæ esse dicuntur. Neque etiam obstat *cap. pueri 120. ead. caus. & quest.* ubi dicitur, quod nulla sit in ordinatione venalitas, potentia, vel supplicatio personarum: nam ibi non comparatur venditio ordinationis cum supplicatione, seu precibus, sed potius ut distincta ponuntur, adèoque non propter simoniæ malitiam, sed propter alia incommoda, quæ interdunt inde provenire possunt, prohibetur ibi supplicatio, seu per preces impetrata ordinatio, ut colligitur ex *cap. 1. caus. 8. quest. 1.* ubi de electione patrocínio quorundam facta est sermo; ut eleganter tradit P. Suarez *dict. cap. 40. num. 3.*

31 Similiter veritati nostræ assertionis nihil detrahit textus *in cap. per tuas 35. de simon. supr. num. 7.* expensus, cui respondetur, ex eo, quod Monachus prohibetur alios ordines suscipere, fateretur Pontifex, malè processum fuisse in ordine accipiendo à præiato simoniaco occulto; sed cum prævideret Pontifex in ordine suscepto characterem habere, & potestatem accepisse, licèt non executionem, tamen, quia in culpa non fuit, licentiam præbuit, ut in ordine suscepto ministraret. Ratio autem cur is, qui recepit ordinem ab ordinante simoniaco, permittatur ministrare in ordine suscepto, sed non possit promoveri ad altiores ordines, oritur ex eo, quod ordines suscipere liberum est; in susceptis autem minist-

trare necessarium; & facilius impediuntur facienda, quàm facta, arg. *cap. quemadmodum 25. de jur. jur.* Accedit, quod Monachus in specie præfati textus securè poruit ministrare in ordine suscepto, quia non constabat ei, Episcopum simoniacum esse, & non debet quis facile alijs credere in præjudicium alterius, ut notat Glos. verbo: *ministret in dict. cap. per tuas 35.* Neque etiam nostram assertionem infringit *text. in cap. nullus 4. de serv. non ordin. supra num. 6. expensus*; nam respondendum est, in ejus textus specie servum à domino suo fuisse manumissum sub hac conditione, ut domino in horis canonicis deserviret, easque ipse perspalleret, alioquin in servitutem redigeretur, quæ conditio non in ordinis susceptione fuit adjecta, sed in manumissione; ordinatio enim aliquam non admittit conditionem ex *cap. fin. de pact. cap. quàm pio 2. 1. quest. 2.* Debet autem adjici conditio in manumissione, vel incontinenti post manumissionem, nam quæ in continenti fiunt, videntur inesse, *leg. pact. conventa 72. ff. de contrab. emp. leg. fin. C. de lib. caus.* quare cum servus sub honesta conditione primò manumissus fuisset, & postea ordinatus, quia fidem non servavit promissam, propter contumaciam, & superbiam degradatur, ut servus domini fiat, & redactus in servitutem nullo gaudet ulterius privilegio clericali, ut docet *text. in dict. cap. nullus 4.* & tradit Primarius noster Doct. Graña in *cap. fin. de donat. num. 6.* ubi in confirmationem præfate solutionis expendit *text. in cap. eo libentius 6. de serv. non ordin.*

32 Ad difficultatem *num. 8.* propositam ex *cap. si justus 30. cum alijs hac nostr. caus. & quest. 1.* responderetur, quòd malus minister malitia morali potest conferre verum Sacramentum, ut fatentur omnes Catholicis; ministri enim Ecclesiæ instrumentaliter operantur in Sacramentis, & sicut instrumenta non aguat secundum propriam formam, sed secundum virtutem ejus, à quo moventur, ita accidit in ministris. Si verò minister sit defectuosus in ijs, quæ pertinent ad suum ministerium, & sunt de necessitate ipsius, nullum confert Sacramentum,

ut quia omnino nescit baptizare : vel quia ignorat formam baptismi , aut non intendit facere , quod facit Ecclesia. Unde juxta D. Thomam in 3. part. *quæst.* 64. *art.* 1. debitum in Sacramento dupliciter considerari potest : uno modo ut existens de necessitate Sacramenti , quod quidem si desit , non perficitur Sacramentum , sicut si desit materia , & forma , D. Gonçal. in *cap.* 1. de *Cler. non ordin.* num. 8. circa med. Alio modo est aliquid debitum in Sacramento secundum quandam decentiam , & hoc modo est debitum , ut ministri Sacramentorum sint boni ; quod quidem si desit , non desinit esse Sacramentum , ut patet ex *dict.* *cap.* si *justus* 30. Ex quo etiam liquet , à simoniaco veros ordines posse dari , quamvis non dentur , nec recipiantur ad utilitatem , sed potius ad damnationem , ut dicitur in *cap.* qui *perfectionem* 17. *ead.* *caus.* & *quæst.* character enim ordinis stat cum quacumque culpa , & malitia , & consequenter ordinandi potestas , ut docet D. Gonç. in *cap.* 1. de *schismat.* num. 7. in *fin.* Et ita quantumcumque sit in aliquo simoniaca pravitas , non videtur dationem , vel susceptionem ordinum impedire ; non tamen recipiunt simoniaci gratiam sanctificantem , de qua loquitur Leo Papa in nostro textu , nec plenitudinem Spiritus Sancti , id est gratiam , & exercitium ordinis , ut probant sic intelligendi textus in *cap.* quicumque 12. *cap.* cum *ordinaretur* 14. *hac caus.* & *quæst.* cum alijs congestis à D. Gonç. in *cap.* 1. de *simon.* num. 16. in *fin.* & à Præceptore meo D. Galeote in *tract.* de *Sacram. ord.* *art.* 3. ex num. 6. usque ad 12.

33 Verum ut doctrina nuper tradita plenius explicetur , observare licet , spirituale aliquid multipliciter dici posse : uno modo est purè spirituale , ut gratia , virtutes , & dona , & hoc spirituale vendi non potest , nec emi , *cap.* quicumque 12. *cum alijs b. caus.* & *quæst.* alio modo est spirituale per causam , ut Sacramenta Ecclesiæ , quæ licet sint essentialiter spiritualia , tamen sunt accepta in elemento corporali ; & hæc licet de jure vendi non possint , ut superius latè probavimus ; tamen de

facto possunt emi, & vendi in quantum sunt corporalia; ut optimè docet Cardin. Turrecremat. *in dist. cap. quicumque* 12. id quod probat ex eo, quia quod est in dispensatione humana, potest emi, & vendi, sicut potest & liberaliter ministrari: & cum ordinum administratio in dispensatione humana consistat, possunt emi, & vendi, & simoniacè conferri. Et loquendo de ordinibus speciatim, in illis est aliquid de primo genere, & est etiam aliquid de secundo. De primo genere est gratia sanctificans: & de secundo genere est operatio & potestas ministerialis per aliquod signum exterius dispensata, cui inseparabiliter est adjuncta. Primum impossibile est pretio comparari, & vendi, secundum vero possibile est, quamvis simoniacè, pro pretio dari, quia inseparabiliter conjunctum est exteriori Sacramento. Itaque juxta D. Thomam *in 4. dist. 25.* simoniacus non intendit emere illud, quod est spirituale, ut characterem, sed operationem ministerij, quæ est corporalis, & causa Sacramentalis rei spiritualis.

34 Ad difficultatem *num. 9.* desumptam ex *cap. placuit 22. §. item opponitur hac caus. & quest.* respondetur cum D. Hieronymo *in cap. Judices 23. ead. caus. & quest.* quòd cum quidam, qui de simonia reprehendebantur, se excusarent exemplo quorundam, qui in veteri testamento prophetiæ munus non exercebant, nisi pro pretio; ostendit Hieronymus, hoc esse peccatum, & eos damnandos esse tanquam simoniacos: tum ex verbis Prophetæ dicentis Hierusalem propter hoc esse destructam, ibi: *Idcirco propter vos Sion quasi ager arabitur, & Hierusalem ut custodia pomarij erit;* tum etiam ex damnatione Petri in Simonem Magum, de qua *Actor. cap. 8.* asseritque malos Prophetas, non autem bonos munera accepisse: & excusat Samuelem dicens non esse scriptum, quòd illi aliquid obtulissent, sed potius à Prophetâ pascuntur, & invitantur. Et dato, quòd ille aliquid accepisset, non fuit in pretium prophetiæ, sed in stipendium, & sustentationem necessitatis tabernaculi, & ministrorum ejus: sicut Apostoli fecerunt, qui vitæ necessaria accipiebant ab eis, quibus Evangelium enunciabant, ut

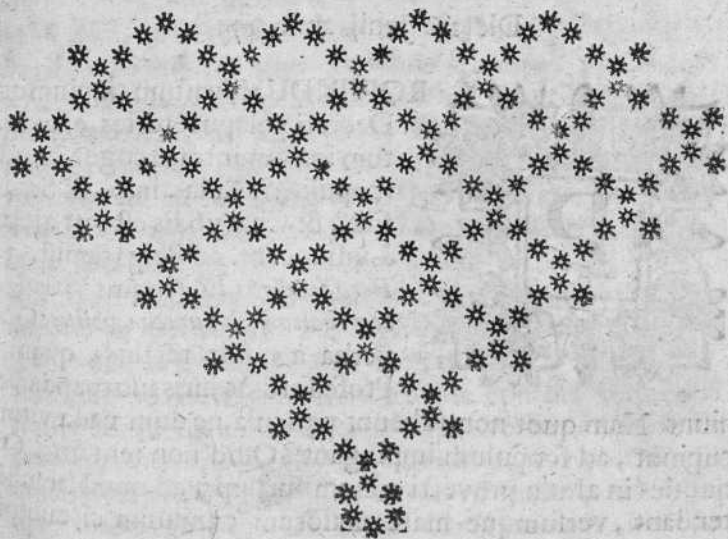
patet ex 1. ad Corinth. cap. 9. vers. 7. ibi: *Quis militat suis stipendijs unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit?* Et tamen Evangelium non vendebant. Similiter excusat Achiam hominem Dei, idem de illo dicens, quòd quando uxor Hieroboam accessit ad illum, ut indicaret sibi quid futurum esset de puero primogenito filio ejus ægrotante, & illi detulit decem panes, crustulam, & vas mellis, dato quòd talia munera recepisset, ad sumptus, & sustentationem accepit. Ad illud verò, quod de Christo dicebamus, quòd sicut Christus venditus auriculam Malcho restituit, & fecit miracula, sic & Spiritus Sanctus posset vendi, & ipsa venditione suam gratiam operari, respondet Gratianus in cap. *numquam* 23. §. *cum ergo ead. caus. & quæst.* non valere similitudinem; nam cum Spiritus Sanctus dona gratiæ spiritualiter conferat, illa non operatur in perfidis mercimonijs avaritiæ, Christus autem Dominus gessit illud corporaliter ad exemplum patientiæ. Et si admittatur paritas, ut ab illa non recedatur, respondet Gratianus, quòd sicut Christus Dominus venditus, non venditori, vel ementi, sed eis, qui nescientes aderant, bona suæ gratiæ contulit, pro quibus etiam in cruce supplicavit; sic & Spiritus Sanctus non vendenti, vel ementi, sed his, qui de manibus eorum, ignorantia ducti, Sacramenta dominica accipiunt, suæ gratiæ effectum largiri probatur.

35 Faciliori tamen negotio solvuntur argumenta contra secundam, & ultimam nostræ assertionis partem expensa *suprà num.* 10. & primum quidem omnino corrui; nam licet generaliter verum sit, neminem plus juris in alium transferre posse, quam ipsi competere dignoscatur, ut habetur in *leg. nemo* 54. ff. de *regul. jur. cum vulg.* tamen hoc fallit in aliquibus casibus, ut in tutore, & curatore, quibus res pupillorum suorum, & adulatorum alienandi potestas jure tributa est, *leg. 109. de V. S.* in procuratore, *S. nihil* 42. *Inst. de rer. div.* in iudice, *S. fin. Inst. de offic. judic.* & in casu *leg. non est novum* 46. ff. de *adq. rer. dom.* de quo in §. 1. *Inst. quibus alien. non licet;* ubi dicitur, quòd qui

qui dominus rei est, alienare potest: & è contrà qui dominus non est, alienandæ rei potestatem non habet, ut in creditore, qui pignus vel lege, vel voluntate debitoris alienare potest, quamvis ea res ipsius non sit. In nostro vero textu dicitur, quòd qui gratiam non accipit, eam alijs præstare nequit, argumento ex regula deducto, quòd nemo dat, quod non habet; non quia in dominio hominum sit illam præstare; jam enim diximus, solum Deum principaliter gratiam conferre, & Sacramenta instrumentaliter: sed quia illi, qui simoniacè scienter ordinantur, de quibus noster textus loquitur, non accipiunt Spiritum veritatis, sed spiritum mendacij, ut patet ex illius litera, & hinc est, quòd effectum, seu virtutem Sacramenti, id est ordinis executionem non accipiant, neque alijs conferre possint, ut habetur *in cap. quicumque 12. cum 4. seqq. ead. caus. & quest.*

36 Neque doctrinam hanc infringit textus *in cap. suffraganeis 11. de elect.* nam Archiepiscopus, dum committit suffraganeo consecrationem suffraganei, non committit potestatem ordinis, quæ est indelegabilis, *cap. aqua 9. de consecr. Eccles.* cum proveniat ex caractere; sed tantum præstat jurisdictionem, quàm habet in consecrandis Episcopis, ut Episcopus possit Episcopum ordinare, qui aliàs ex defectu jurisdictionis illum consecrare non valebat: conjunguntur ergò potestas ordinis, quæ residet in Episcopo delegato, & jurisdictio, quæ mandatur, & sic ex his duobus, jurisdictione videlicet unius, & alterius ordinæ ritè celebratur consecratio ab Episcopo suffraganeo. Nec huic doctrinæ obstat textus *in cap. 1. de transl. Episcop.* pro cujus interpretatione videndus est D. Gonçal. *in dist. cap. suffraganeis 11. num. 7.* Similiter non obstat assertioni nostræ *textus in cap. 1. supplend. neglig. Prelator.* in cujus specie ideò Abbas, etiam benedictione ab Episcopo non accepta, potest monachos benedicere, & quatuor minores ordines conferre, quia hoc ei fuit ab Ecclesia concessum in pœnam Episcopi nolentis, seu negligentis illum benedicere. Nec denique contra hanc partem obstat quod de baptismo à paganis colla-

to expendebamus ex *cap. 23. & 24. de consecr. dist. 4.*
 nam ut diximus *sup. num. 8.* effectus hujus Sacramenti,
 sicut aliorum, non provenit ex bonitate, seu malitia
 ministri, nec ille est, qui gratiam, aut fidem confert,
 sed virtute Sacramenti ex opere operato Sacramenta ef-
 fectum sortiuntur: unde Pagani, seu Judæi validè bap-
 tismum conferunt, quia nihil de suo largiuntur. Hoc
 tamen procedit, si baptismus ab illis ministretur subpræ-
 scripta, & debita forma, non verò si sub alia confere-
 tur, quia tunc baptismus ex defectu formæ invalidè con-
 fertur, uti probant textus *in cap. si quis 59. hac caus.*
& quest. cap. quos à paganis 52. de consecr. dist. 4.
 ubi ideo Pontifex jubet à paganis baptizatos iterum
 baptizari, quia baptizati non
 fuerunt sub debita
 forma.

A D
T E X T U M
IN CAP. PRECIPUE 3. CAUS. II:
Q U Æ S T. 3:
EXTEMPORANEA ELUCUBRATIO
H A B I T A
IN CELEBERRIMO OMNIUM SCIENTIARUM
SALMANTINO ATHENÆO

Die 16. Junij anno 1718.

PROFUNDUM, vastum, inviumque
Decreti pelagus toties enaviga-
tum iterum intrare cogor, in quo
scopuli, & vada, imò, & Scylla
sua, & Charybdis est, ut ajebat
Lipsius cent. ad Belgas epist. 39.
*Per symplegadas (inquit) naviga-
tur cholcos, & aureum vellus. Quæ
verba à nullis rectius, quam à
Professoribus juris usurpanda ve-
niunt. Nam quot non subeunt pericula, ne dum vada vitare
cupiunt, ad scopulum impingant? Quid non tentant? O!
quoties in altum provecti cœlum sursum, ad quod brachia
tendant, versumque mare malorum cumulum circumspi-
ciunt, & O! quoties.*

Spes anxia mentem

Extrahit, & longo consumit gaudia voto.

Sed

Sed ut inter tot pericula navibus, atque quadrigis præsentis navigationis portum feliciter attingam, adsit Sanctissima Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, nec non dulcissimum Jesu nomen.

O nomen prædulce mihi, lux, & decus, & spes.

Præsidiumque meum, requies, ô certa laborum.

Tuque, ô pulchra semper Diva, tu sola labori

Sis præsens, & coeptos præsentis numine cursus

Dirige, & infirmam rege per vada cærule puppim:

Patriarcharum Sanctissime, Deique parentis Sponse Joseph fave. Angele mi Custos fidelissime Protector, & lateris comitator adsis. Amantissime Dominice, à quo Iustitricum mihi nomen fove clientem. Adesto & vos Divi Franciscæ, Antoni, Ignati, Xaveri; Præceptor Angelicæ Thoma, Theresia, addictumque tuemini vestrum.

Quod bonum, atque fortunatum mihi sit.

OBTULIT hesternæ fors in præsentem disceptationem textum in cap. præcipue 3. causa 11. quest. 3. cujus Author Nicolaus I. ad Pontificiæ dignitatis culmen assumptus anno 858. die 24. Aprilis, ut ex Baronio, Platina, & alijs refert Dom. Gonçalez in cap. ubi non est 2. de Desponsat. Impub. num. 1. in eoque continetur quædam epistola ad Regem Lotharium missa, quæ incipit, *Audito reverente missio vestro*, & extat Romæ in Monasterio Dominicanorum. Hujus epistolæ fit etiam mentio in cap. scripsit 26. 27. quest. 2. cap. Lotharius 4. 31. quest. 2. & in cap. sive 4. 33. quest. 2. eamque refert Regino lib. 2. chronicor. Ex qua epistola sequentia in nostro textu inveniuntur transcripta verba: *Præcipue Gualdrada pellicis tuæ, & jam dudum à te repudiata communionem declina: excommunicata est enim, & usque ad præsentiam nostram ab omni Christianorum contubernio sequestrata. Quamobrem cavendum est, nè cum ea pari mucrone percellaris sententiæ, ac pro unius muliercule passione vincit, & obligatus ad perenne trabaris exitium, &c.*

EX quibus verbis (omiffa textus hypothefi,
 quæ in ejus Theoremate fufficienter cognof-
 citur) fequens ab Interpretibus deducitur
 illuftranda conclusio : *Communicans cum excommunicato
 majori excommunicatione ligato , minori afficitur excom-
 municatione.* Quam probant text. in cap. *fiquis eppus* 6.
 cap. *fiquis* 7. cap. *placuit* 9. cum feq. cap. *sicut Apofto-
 li* 16. cap. *excommunicatus* 17. cum 2. feqq. cap. *rogo* 25.
 cap. *fiquis* 26. cap. *qui merito* 29. cap. *excellentiſſimus*
 102. cum alijs , *cauf.* 11. *quæſt.* 3. cap. *ſin.* 24. *quæſt.* 1.
 cap. *de filio* 26. 27. *quæſt.* 1. cap. *Anaſtaſiuſ* 9. *diſt.* 19.
 cap. *illa* 39. *de election.* cap. *ſacris* 5. *de his , quæ vi,*
 cap. *ſignificavit* 18. cap. *nuper* 29. cum 2. feqq. cap. *ſi
 vere* 34. cap. *ſi concubina* 55. *de ſent. excomm.* cap. *ſi-
 quis* 2. *de Cleric. excommun. miniſt.* cap. *a nobis* 2. *de
 exceptionib.* cap. 3. cap. 9. & 13. *de ſent. excomm. lib.*
 6. *Clement.* 2. *cod. tit.* Ex Concilijs probant etiam noſ-
 tram concluſionem Concil. *Nicen. can.* 5. Concil. *Antio-
 chen. can.* 2. Concil. *Tribur. ſub Formoſo can.* 2. Con-
 cil. *Carthag. can.* 9. Concil. *Conſtantiene in extravag.*
ad evitanda. De jure regio conſonat text. in *leg.* 33. *tit.*
 9. *part.* 1. Illuſtrant noſtram aſſertionem , præter com-
 munitè repetentes ad noſtrum textum , omnes Antiquio-
 res in cap. 18. cap. *nuper* 29. & 55. *de ſentent. excomm.*
 D. Cavarr. in cap. *alma mater* 1. *part.* §. 3. *per tot.*
 Angelicus Magiſter in 4. *ſent. diſt.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 3.
 & 4. in corp. Navarr. in cap. *inter verba* 55. 11. *quæſt.*
 3. *pralud.* 7. Soto in 4. *ſent. diſt.* 22. *quæſt.* 1. *art.* 4.
 Eximius Doctor P. Franciſcus Suarez. *de cenſur. diſp.* 17.
ſect. 2. Gibalin. *cod. tract. diſquiſ.* 7. *quæſt.* 9. Hurtado
de ſentent. excommun. difficult. 3. Avila *de cenſur. diſp.*
 10. *dub.* 3. Coninck *de Sacrament. diſp.* 14. *dub.* 13.
 Toletus in *Summa* , *lib.* 1. *cap.* 11. *num.* 5. & 6. & *cap.*
 13. *num.* 1. Proſper. Fagnan. in cap. 1. *de Schiſmat. ex
 num.* 62. & in cap. 26. *de ſent. excommun. num.* 14.
 D. Gonçal. in cap. *ſacris* 5. *de his , quæ vi* , *num.* 5.
 cum 2. *ſeq.* & in cap. 39. *de elect.* *num.* 3. & in cap.
 18. *de ſentent. excommun.* & in cap. 2. *de exceptionib.* &

Ibidem duo Magni Primarij Salmaticenses Doctor Balboa ex num. 227. & Doctor Armenteros num. 25. cum 2. seqq. Pater Pirhing. in lib. 5. *Decretal. tit. de sent. excommunic. sect. 4. §. 3. & 4.* apud quos Interpretes aliorum plurium fit remissio.

2 Sed ut nostræ conclusionis veritas magis elucescat, quædam adversus eam opponere decrevi dubitandi rationes; opposita enim juxta se posita, teste Seneca *epistola 42.* clariùs elucescunt: dubia ergò redditur nostri textus decisio, quatenus in ea decernitur, communicantem cum excommunicato majore excommunicatione ligato, minorem tantùm incurrere excommunicationem. Cæterum antequam ex aliorum jaculis ardescat pugna, sibi ipsi textus noster bella paravit; siquidem ex eo ipso probari videtur communicantem cum excommunicato affici majore etiam excommunicatione, ut demonstrare facile est ex illis verbis: *Ne cum ea pari mucrone percellaris sententia;* at qui Gualdrada majore excommunicatione ligata erat, & quidem vinculo non ab alio, nisi à Summo Pontifice dissolvendo, ut constat ex ipso textu, ibi: *Excommunicata est enim, & usque ad presentiam nostram ab omni Christianorum contubernio sequestrata;* ergò si communicans cum Gualdrada pari sententiæ mucrone feritur, incurreret absdubio excommunicationem majorem. Id ipsum probari potest ex text. in *cap. qui merito 29. 11. quest. 3.* ubi loquens de communicante cum excommunicatis ita decernitur: *Pari cum eis crimine teneatur obnoxius;* sed non potest esse obnoxius pari crimini cum excommunicato, nisi parem incurrat excommunicationem: ergò si communicans cum excommunicato est reus paris criminis, pari etiam pœna, seu excommunicatione puniri debet. Urgetur eadem dubitandi ratio ex *cap. significavit 18. de sentent. excommun.* ubi dicitur affectus excommunicatione majore ille, qui cum excommunicato communicaverit, ibi: *Eadem excommunicationis sententia cum ipsis non dubitamus involvi.* Id quod etiam statuitur in *cap. 2. de Cleric. excommunic.* ibi: *Quicumque cum eo communicaverit, similiter se sciat*

excommunicatum; ex quibus aduersus assertionem nostram confici potest sequens ponderatio: excommunicatio minor nec similis, nec eadem est cum excommunicatione majori; sed communicans cum excommunicato excommunicatione majori, juxta præallegata jura, simili, imò eadem ligatur excommunicatione: ergo communicans cum excommunicato non minorem, sed majorem incurrit excommunicationem. Idem difficultatis assumptum suadet manifestius *ex cap. excommunicatos 17. 11. quest. 3.* ubi Calixtus Papa *epist. 2. cap. 2.* decidit, cum, qui cum excommunicato communicat in oratione, cibo, aut osculo, similem contrahere excommunicationem: ibi: *Juxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subjacebit*: ergo quia communicans cum excommunicato non minori, sed majori afficitur excommunicatione, aduersus quod cautum est in nostro textu, & alijs pro ejus confirmatione adductis.

Nec huic difficultati ex tot textibus stabilitæ, & ponderatæ satisfacies, si dicas, præallegata jura debere intelligi quatenus loquuntur de simili, aut pari excommunicatione in genere; non autem in specie: ita ut excommunicatio intelligatur par, aut similis quoad privationem Sacramentorum, & eorum perceptionem, in quo consistit excommunicatio minor, quam unice incurrit, qui contra Juris Canonicam, & Apostolicam prohibitionem communicat cum excommunicato: & ita docet Panorminatus *in cap. sacris 5. de his, qua vi, num. 3.* Turrecrämata *in dict. decretis.* Dom. Cavarr. *in cap. alma mater 1. part. §. 3. num. 3.* Pater Suarez *de censur. disp. 18. sect. 3. num. 14.* & *disp. 24. sect. 3. num. 2.* & alij, quos referunt, & sequuntur Doct. Armenteros *in cap. a nobis 2. de exceptionib. num. 25.* & Dom. Gonzalez *in dict. cap. 18. de sentent. excommunic. num. 4.* Verum hæc evasio, præterquamquod falsa redditur ex ipsis verbis textuum, quibus hucusque usi sumus: nam verbum *consimili* majorem excommunicationem importat, ut *in cap. statuimus 3. de sent. excommunic. lib. 6.* aperte convincitur falsitatis, primò *ex dict. cap. qui merito 29. 11. quest.*

quest. 3. ubi communicans cum excommunicato pari cum eodem tenetur crimine ; sed hoc denotat eum affici excommunicatione majore ; siquidem alias non pari teneretur crimine : ergo idem dicendum est in nostro textu, ubi dicitur : *Nè cum ea pari mucrone percellaris sententia.* Secundò convincitur etiam falsitatis eadem solutio ex dict. cap. significavit 18. de sentent. excomm. ubi verba illa : *Eadem excommunicationis sententia cum ipsis non dubitamus involvi*, non nisi per summam improprietatem intelligi possunt de eadem excommunicatione in genere & non eadem in specie. Idque sequenti pacto suadeo ; nam absolutio excommunicationis , quam Clerici communicantes contrahunt in prædicto textu , pertinet ad Pontificem , ut postrema ejusdem text. verba manifestè ostendunt : ibi : *Pro absolutionis beneficio ad Apostolicam sedem sunt mittendi* ; sed si excommunicatio , quam contrahunt communicantes , esset minor , absolutio posset obtineri à simplici Sacerdote , cap. nuper 29. vers. in secundo de sentent. excommunic. junctis quæ tradit Gutierrez lib. 1. *Canonic. quest. cap. 6. num. 7.* quem refert Doctor Armenteros ubi supra , num. 26. ergo jura in contrarium expensa intelligi non possunt de excommunicatione eadem , aut simili in genere , seu quoad privationem perceptionis Sacramentorum , sed de simili in specie , seu quoad privationem communionis fidelium , quæ major dicitur excommunicatio.

4 Augetur eadem dubitandi ratio ex Concilio Aurel. apud Burcardum lib. 11. cap. 5. ibi : *Et si quis ei sociaverit , & communicaverit operibus ejus malignis ; noverit se simul percussum anathemate* ; at qui verbum anathema non nisi de majori excommunicatione intelligi debet ex traditis à Doct. Balboa in cap. 2. de exceptionib. ex num. 92. ergo non minorem incurrit excommunicationem , qui cum excommunicato communicat. Id quod constare etiam videtur ex Concil. Carthaginensi can. 9. ubi D. Augustinus ita fatur : *Si quis Presbyter in communione velit excommunicatum recipere , ipse quoque equali crimini obnoxius videatur.* Clarius autem ostendi potest ;

tum

tum ex cap. *si concubina* 55. de *sentent. excommunicat.* ubi dicitur, quod si publicę concubina Clericorum fuerunt excommunicatę, eò quòd noluerint à Clericis concubinarijs recedere, non est dubium, eosdem concubinarios majoris quoque excommunicationis sententia involvi. Tum etiam ex cap. *nuper* 29. §. *in secunda verò questione, eod. tit.* ubi idem statuitur, simulque additur communicantes cum excommunicatis adeo majorem excommunicationem incurrere, ut ab ea non possint absolvi, nisi per illum, à quo principalis excommunicatus absolvi potest; eò quòd, ut idem textus rationem præstans dicit, agentes, & consentientes par pœna constringat, juxta textum in cap. 1. de *offic. delegat.* docetque Eximius Doctor P. Suarez *dict. disp. 17. de censur. sect. 2. num. 3.* Insuper eadem nostri textus assertio specialiter impugnatur ex cap. *sacris* 5. de *his, quę vi*, ubi Innocentius III. decernit, quod licet communicans cum excommunicato invitus, seu compulsus per vim præcisam non incurrat excommunicationem, hanc tamen incurrit, qui per metum inductus, id est per vim conditionalem communicat cum excommunicato, & rationem præstat, quia videlicet pro nullo metu debet quis peccatum mortale admittere: ergò qui per vim conditionalem, seu per metum inductus cum excommunicato communicat, efficitur reus peccati læthalis, sed non potest esse reus peccati læthalis, quin majori etiam excommunicatione afficiatur: ergò ita afficitur per solam cum excommunicato communicationem. Quę illatio non solum est difficilis adversus nostri textus doctrinam, sed difficilior redditur, si conferatur cum decisione textus in cap. *inter alia* 32. cap. *si verè* 34. de *sentent. excommunic.* junct. cap. *quoniam* 103. II. *quest. 3.* in quibus statuitur; immunem esse ab omni vinculo excommunicationis eum, qui aliqua necessitate compulsus communicat cum excommunicato, ibi: *Nisi articulus necessitatis imminet*: ergò similiter qui metu conditionali in *dict. cap. sacris* 5. communicavit cum excommunicato, nullam omnino excommunicationem contrahet; cum metus ille quamvis conditionalis aliquam necessitatem inducat.

5 Nec minus efficaciter urgetur assertio nostra ex textu in *cap. cum excommunicato* 18. 11. *quest.* 3. ubi D. Isidorus in *regula Manachor. cap.* 18. nos edocet, cum excommunicato nec orare, nec loqui, nec vesci licere, adeo, ut si quis cum eo, aut palam, aut occultè loquutus fuerit, statim communem excommunicationis contrahet pœnam: ergò quia non minorem, sed majorem excommunicationem incurrit, qui cum excommunicato communicat, adversus doctrinam traditam in nostro textu. Suadetur consequentia; nam in præallegato *cap. cum excommunicato* 18. communicans cum excommunicato dicitur absolutè contrahere communem pœnam excommunicationis; sed verbum *excommunicatio* absolutè prolatum accipitur in jure pro majori excommunicatione ut constat ex *cap. pen. de sentent. excomm.* ubi D. Gonzalez num. 1. probat atque late explicat Doctor Balboa in *cap. 2. de exceptionib. a num.* 98. ergò communicans cum excommunicato non minori, sed majori afficitur excommunicatione.

6 Tandem, pluribus omiſſis, nè nimium in eorum implicer solutione, redditur difficilis textus nostri decisio ex *cap. de filia* 26. *caus.* 27. *quest.* 1. ubi parentes cum filia excommunicata communicantes declarantur eodem excommunicationis vinculo ligati. Ex qua decisione non solum impugnatur textus noster, verum etiam nimium difficilis apparet decisio text. in *cap. quoniam multos* 103. *quest.* 3. ubi habetur uxorem, & filios communicantes cum marito, & Patre excommunicato nullam incurrere excommunicationem; eò quod communicatio fiat ex aliqua necessitate, ut nuper dicebamus ex *cap. 3. & 34. de sentent. excommunic.* ergò vel asserendum est, decisiones istas, utpote inter se pugnantes, nullius esse roboris, vel omnino dicendum, assertio-nem ex textu nostro deductam aperte impugnari ex prædictis textibus; siquidem ex primo docemur, parentes cum filia excommunicata communicantes, eodem excommunicationis vinculo ligari; ex secundo autem instruimur è contra, nullam omnino incurrere excommunicationem

uxorem, & filios, qui cum marito, & Patre excommunicato communicant; quæ omnia aperto Marte pugnant cum textu nostro, quatenus in eo asseritur communicantem cum excommunicato minori affici excommunicatione.

7 Hæc sunt, quæ adversus nostrum textum intra viginti quatuor horarum spatium coadunare potui, quæ & si non evertunt, difficilem tamen ejus decisionem reddunt. Et ut ejus littera clariori luce post nebulas impugnationis apparere possit, aliqua supponenda, atque prænotanda duxi. Igitur supponendum est, omissis varijs communionis speciebus, & diversis excommunicationis definitionibus, quas tradunt, & illustrent Eximius Doct. P. Suarez, Avila, Gibalinus, & Leander *in suis tractatibus de censuris*, Sotus *in 4. d. 22. q. 1. art. 1. §. igitur*, & alij, quos refert P. Coninck *de Sacrament. disp. 14. dub. 1. num. 1.* excommunicationem communiter dividi in majorem, & minorem. Major est Ecclesiastica censura, qua *fidelis perceptione Sacramentorum, & communione fidelium privatur*. Minor vero est, *quæ privat tantum passiva Sacramentorum participatione*, uti probant text. *in cap. à nobis 2. de exceptionib. ibi: Cum primus a communione fidelium sit exclusus, secundus verò tantum à Sacramentorum participatione sit remotus*, cap. *si celebrat. 10. de Cleric. excommun. ministrant. cap. nuper 29. cap. pen. de sentent. excommun. cap. qui merito 29. cap. omnis Christianus 32. cum seq. 11. quæst. 3. junct. leg. 1. & 5. tit. 9. part. 1. ubi Gregorius Lopez: diciturque minor excommunicatio habito respectu ad majorem; nam licet magna pœna sit passiva perceptionis Sacramentorum privatio, ita ut olim simpliciter excommunicatio diceretur, ut ex *Canone 10. alias 11. Apostolorum constat*, & probatur ex *cap. Sacerdote 63. de consecrat. dist. 1.* attamen multò gravior est, quæ infligitur per majorem excommunicationem, quæ privat etiam excommunicatum politica communionem fidelium, ideoque ejus respectu minor excommunicatio dicitur, quemadmodum minor capitis diminutio appellatur respectu majoris, & maxima, §. *mi-**

nor 2. *Inft. de capit. diminut.* ut cum Mario Alterio *lib. 1. de censur. disp. 1. cap. 5.* notat Salmaticensis Primarius noster Doctor Armenteros *in repet. ad text. in d. cap. a nobis 2. num. 8.* juncto P. Pirhing. *in lib. 5. decretal. tit. de sentent. excomm. sect. 1. §. 2. num. 7.*

8 His etiam censuris plerumque in antiquis Ecclesiæ Canonibus adjicitur anathema, quod licet quoad vinculum non differat ab excommunicatione majori, tamen quoad solemnitatem, cujus forma habetur *in cap. debent 106. 11. quæst. 3.* maximè differt, ut tradit Abbas *in cap. cum ab Ecclesiarum 3. de offic. judic. ordin. n. 5.* Itaque inter excommunicationem majorem, & anathema non est differentia essentialis, sed solum accidentalis; nam per excommunicationem majorem omninò fit separatio à communione fidelium, juxta Div. Augustin. *lib. de unitate Ecclesiæ, cap. fin. & constat ex causa 11. quæst. 3.* & ex Concil Tridentin. *sess. 25. de reformat. cap. 3.* notat Sotus *in 4. dist. 22. q. 1. art. 1.* Quapropter Decreta, quæ discrimen constituunt inter excommunicationem majorem, & anathema, loquuntur proculdubiò de distinctione accidentali tantum, ita ut quando in excommunicationibus à jure, vel ab homine latis adjungitur verbum illud *anathema*, gravitas delicti notatur, ut docet alter Primarius nost. Doct. Balboa *in d. cap. a nobis 2. de exceptionib. num. 94.* ubi explicat quid in Ecclesia intelligatur per anathema. De cujus origine, significatione, & effectum plura etiam tradiderunt P. Suarez *de censur. disp. 8. sect. 2. ex num. 2.* Dom. Covarrubias *in cap. alma mater 1. part. §. 8. à num. 6.* Dom. Gonçal. *in cap. cum non ab homine 10. de judicijs num. 7. & 8.*

9 Huic tamen doctrinæ obstare videtur sequens consideratio: nam in excommunicatione majori (utpotè, quæ privat omni Ecclesiastica communione, adeòque summa privatio appellari solet) distincti gradus considerari valent, scilicet major, & maxima privatio; ast ut ex Sacris Canonibus colligitur, anathema est quædam censura maxima, simplicemque excedens excommunicationem majorem, juxta *text. in cap. fin. 3. quæst. 4.* ubi de

Engeltruda dicitur non solum excommunicatione, quæ à fraterna separat societate, sed etiam anathemate, quod ab ipso Christi corpore recidit, crebro percussam esse; & idem colligitur *ex cap. nemo 41. 11. quæst. 3.* ubi privatio communionis Ecclesiasticæ ab anathemate distinguitur, textus est etiam disertus *in cap. cum non ab homine 10. de judicijs*, ubi Clericus in homicidio, vel alio crimine deprehensus deponitur, & si depositus fiat incorrigibilis, excommunicatur, & contumacia crescente anathematizatur, tunc sic: si clericus incorrigibilis jam erat majori excommunicatione ligatus, ad quid novo anathematis mucrone feritur, si anathema, & excommunicatio essentialiter non differunt? ergo, &c. Sed his non obstantibus adhuc tenendum est, quoad vim, & effectum non esse majoris potentia, & efficacia anathema, quam excommunicationem majorem, licet in accidentibus differant, in ritibus videlicet, solemnitatibus, & caeremonijs inducentibus terrorem, & culpa execrationem. Et hinc in usu Ecclesiæ anathema dicitur alicujus segregatio ab Ecclesia, consortio fidelium, & totius Christianitatis, cum maledictionibus, & externis execrationibus facta, *cap. quidem 2. caus. 5. quæst. 1. cap. debent 106. cum seq. 11. quæst. 3. leg. 13. tit. 9. part. 1.* tradunt copiosè Dom. Covarr. *in cap. alma mater 1. part. §. 8. à num. 6. P. Laymann. tom. 1. oper. moral. tract. 5. p. 2. cap. 1. num. 7.* Quare in Canonum decretis plerumque anathema fertur contra hæreticos, & alios gravia perpetrantes facinora ad indicandam criminum atrocitatem, ut probant sic intelligendi textus *in cap. siqui 1. cap. quæcumque 2. & alij ferè omnes dist. 30.* Doct. Balboa *in dict. cap. à nobis 2. de exception. num. 93.*

IO Quibus sic expositis non obstant jura in contrarium expensa; verissimum enim est, excommunicationem, & anathema diversa esse secundum extrinsecam, solemnemque formam, ita ut anathema solum addat aliquid ad exaggerandam culpam, & pœnam. Et de hac accidentaliter differentia intelligenda sunt omnia jura, quæ discrimen constituunt inter excommunicationem, & anathema

ma, & hoc modo facile intelligitur text. in *diēt. cap. cum non ab homine* 10. ubi aduersus contumacem primò indicenda est excommunicatio maior, deinde anathematis mucrone, seu illis execrabilibus maledictionibus feriendus est, ut ibidem notant *Panorm. num. 23. & D. Gonç. num. 7.* Sed adhuc urget difficultas *diēt. cap. fin. 3. quæst. 4.* ubi anathema essentialiter distinguitur ab excommunicatione. Cui (omissa solutione Silvestri in *summa*, verbo *excommunicatio*, num. 3. quam rejicit Doct. Balboa ubi *supra*, num. 95.) dupliciter responderi potest, primò cum Glossa *ibidem*, & in *cap. si inimicus* 15. 11. *quæst. 3.* quam sequitur Doct. Armenteros in *d. cap. à nobis* 2. num. 17. dicens, primam illius textus partem, quæ asserit Engeltrudam fuisse percussam excommunicatione, quæ à fraterna separat societate, intelligi de minori excommunicatione; hæc enim, cum priuet Eucharistia, quæ dicitur communio, *cap. fin. dist. 5. cap. omnis homo* 21. *de consecrat. dist. 2.* Concil. Trident. *Sess. 21. cap. 2.* eò quòd communis sit unio, per quam unimur ad germanam usque societatem, rectè dici potuit fraternæ societatis separatio, ut probat sic accipiendus text. in *cap. fin. 11. quæst. 3.* ibi: *Societatis nostræ participationem sortiantur*, quæ verba etiam exponuntur de minori excommunicatione; secundam verò text. partem, quæ loquitur de anathemate, exponi de majori excommunicatione, ut constat ex illis verbis: *Quod ab ipso Christi corpore, quod est Ecclesia, recidit*, ubi Ecclesia significat collectionem iustorum, qui sunt per charitatem Deo uniti, *cap. omnis Christianus* 32. 11. *quæst. 3. cap. Ecclesia* 70. *de pœnit. dist. 1.* Verùm hæc interpretatio sustineri nequit; repugnat namque verbis eisdem text. ibi: *Quæ à fraterna separat societate.* Quæ apertè denotant etiam in prima parte loqui de excommunicatione majori; excommunicatio enim minor solùm privat perceptione Sacramentorum, non verò communionem fidelium.

II Quare omissa hac solutione magis placet interpretatio P. Suarez *de censur. disp. 8. sect. 2. num. 9.*

quæ ut facilius percipiatur , prius notare oportet , communionem , quæ inter fideles haberi potest , multiplicem esse : una est purè civilis , & politica , quæ consistit , & exercetur in externis actionibus , veluti in colloquio , mutua salutatione , communi mensa , & alijs ad humanam societatem pertinentibus. Alia verò est spiritualis , quæ in tres subdividitur species , quarum alia est merè interior , alia merè exterior , alia mixta , ut rectè considerant D. Covarr. *in cap. alma mater 1. part. §. 6. num. 1.* Doct. Armenteros *in dict. cap. à nobis 2. num. 5.* & 6. Interior dicitur participatio in gratia , charitate , & fide , qua mediante fideles inter se , & cum Christo mysticè copulantur , juxta illud Apostoli *ad Romanos , cap. 12. ibi : Multi unum corpus sumus in Christo :* & ad Ephesios , *cap. 4. ibi : Unum corpus , & unus spiritus , & una spes vocationis nostræ :* & ad Corinth. *cap. 12. ibi : Vos autem estis corpus Christi.* Ratione cujus unionis fideles sibi invicem communicant merita , non quoad præmium essentialè , & de condigno , sed quoad impetrandum à Deo specialia beneficia , & peculiarem protectionem , aut providentiam , juxta illud *Psalmi 118. ibi : Particeps ego sum omnium timentium te.* Exterior verò communio dicitur participatio eorundem Sacramentorum , usus ejusdem sacrificij , & communicatio in alijs officijs , & rebus sacris non considerando fructum internum ex eisdem provenientem. Tertia denique communio mixta partim interior , & partim exterior est , qua omnes fideles participes sumus communium suffragiorum Ecclesiæ , quæ in sacrificijs , alijsvè publicis officijs ad Deum pro universa Ecclesia funduntur : cujus est propria illa Sanctorum communio , de qua fit mentio in Symbolo fidei , dum in eo dicitur : *Sanctorum comunione :* & mixta dicitur , quoniam constat actibus , & externis caremonijs , & ordinatur insuper ad dona spiritualia , nempè ad conferendam , & accipiendam gratiam , vel ad eam augendam , aut conservandam , ut cum D. August. *Magistro Sentent. D. Thoma* , & alij rectè ostendit D. Gonçal. *in cap. significavit 18. de sentent. excom. num. 1.* cui adde Patrem

Pirhing. *in lib. 5. Decretal. tit. de sentent. excommun. sect. 1. §. 2. num. 4.* Quo supposito jam patet facilis solutio ad *dict. cap. fin. 3. quest. 4.* in prima parte, quæ intelligenda est de illa excommunicatione, quæ olim erat in usu, qua quis ab externa communione, convictu, & familiaritate fidelium separabatur, absque eo, quod separaretur ab Ecclesiæ communibus suffragijs; & de eadem excommunicatione minori accipiendus est text. *in cap. nemo 41. 11. q. 3.* & alij, quos refert D. Gonç. *ubi proxime n. 3.*

12 Ex dictis ergo satis constat, veram esse communem divisionem in majorem, & minorem excommunicationem, ita ut minor à perceptione tantum Sacramentorum removeat, major vero non solum à Sacramentorum perceptione, verumetiam à communione fidelium, *cap. pen. de sent. excommun. cap. 2. de exception.* majori enim excommunicatione ligatus separatur ab aliorum consortio, tamquam ovis morvida, nè inficiat alios, *cap. corripiantur 17. 24. quest. 3.* & tamquam leprosus, qui lege veteri separabatur ab alijs, ut nullum cum eo esset commercium, ut constat Levitici, *cap. 13.* & alijs Scripturæ locis, quos congerit D. Gonçalez *in cap. 1. de conjug. leproso. num. 2.* Quæ privatio communionis, atque commercij efficit, ut nullus cum excommunicato habere possit colloquium, convictionem, salutationem, seu orationem, nec ipse se valeat ingerere prædictis actibus societatis, & communionis, *cap. nuper 29. cap. pen. de sent. excommun. dict. cap. à nobis 2. ibi: In locutione, vel oratione, cap. sicut Apostoli 16. 11. quest. 3. ibi: Siquis cum excommunicatis averfando regulas scienter saltem in domo simul locutus fuerit, cap. excommunicatos 17. eadem caus. 6. quest. ibi: Aut cibo, aut potu, aut osculo; Paul. 1. ad Corinth. cap. 5. ibi: Cum hujusmodi ne cibum sumere. Joann. epist. 2. ibi: Neque ave ei dixeritis: quæ omnes privationis partes solent hoc versu comprehendi,*

Os, orare, vale, communico, mensa negatur.

quem refert Glossa *in cap. statuimus 3. verbo alijs, de sent.*

sent. excomm. lib. 6. eumque sigillatim explicant Turril-
cremata in cap. si inimicus 15. 11. quest. 3. num. 3. P. Sua-
rez ubi supra, disp. 15. sect. 1. num. 2. Dom. Gonçal,
in cap. sacris 5. de his, quæ vi, metuè, num. 6. ubi
plures refert. Quare si quis contemptis Ecclesiæ clavibus
cum excommunicato communicaverit, in minorem ex-
communicationem incidit, non ex juris divini dispositio-
ne, ut aliqui minus rectè existimarunt, sed tantum ex
jure Ecclesiastico ab Apostolis statuto, ut refert Fabian
in cap. sicut Apostoli 16. 11. quest. 3. Idemque postea
cautum fuit in cap. excommunicatus 17. cap. cum excom-
munic. 18. 11. quest. 3. & alijs, quæ refert D. Gon-
çal. in dict. cap. sacris 5. num. 5. & in cap. significavit 18.
de sent. excomm. num. 4. ubi latè hanc partem illustrat.
 Et an Pontifex incidat in minorem excommunicationem,
 si participet cum excommunicato disputant Aug. Barbosa
in collect. ad cap. si inimicus 1. dist. 93. & Prosper. Fag-
nan. in cap. si aliquando 41. de sent. excomm. num.
 15.

13 Verùm omnia hucusque à nobis pro clario-
 ri nostri textus intelligentia statuta, & declarata evertete-
 re videtur decisio difficilis textus *in cap. sacris 5. de his*
quæ vi, metuè fiunt, ubi Innocentius III. decidit, quòd
 & si communicans cum excommunicato, omnino invitus,
 id est, compulsus per vim præcisam, excommunicatio-
 nis censuram effugiat, is tamen, qui per metum, id est,
 per vim conditionalem inducitur ad communicandum cum
 excommunicato, excommunicationis labe inquinatur, cum
 pro nullo metu debeat quis mortale peccatum committe-
 re: ergò qui communicat cum excommunicato, morta-
 liter peccat, & majori afficitur excommunicatione. Cu-
 jus textus decisio summè difficilis visa est DD. Jurispe-
 ritis, & Theologis relatis à Barbosa *in collect. ad eum*
text. num. 3. & 4. qui, ut difficultatem effugiant, va-
 rios excogitarunt exponendi modos. Sed eis omisis pro
 veriori illius textus intelligentia, observare oportet, com-
 municationem cum excommunicato prohibitam esse non
 modo in alloquitione, osculo, amplexu, mensa, & alijs ac-

actibus, qui requirunt exteriorem declarationem ejus, qui sic cum excommunicato communicat, & aliquam ejus actionem; verumetiam in actu audiendi rem sacram, & alis, in quibus passivè se habet quoad explicationem sui animi sic communicans, ut notat D. Cavarr. *in cap. alma mater* 1. part. §. 3. num. 9. *in fin.* & sic respectivè ad actus utriusque generis potest verificari metus, & vis conditionalis in prioribus, & vis præcisa, & absoluta in posterioribus. Insuperque notare oportet, quòd tamen si in metu vis adsit, non tamen inest metui vis illa, quam dicimus vim præcisam, & absolutam, & simpliciter appellatur *violentum*. In qua evenit, quòd is, qui illam patitur, potius pati, quàm agere videatur, ut rectè explicat P. Sanchez *lib. 4. de matrim. disp. 1. num. 1.* & 4. cui adde Prosperum Fagnanum *in cap. majores* 3. §. *item queritur de baptismo*, num. 15. & Dom. Gonçal. *in cap. relatum* 1. *de his, qua vi*, num. 12. & colligitur ex Arist. 3. *Ethicor. cap. 2.* ubi sic ait: *Violentum est quod fit ab extrinseco passo non conferente vim; & ex J. C. Paulo in leg. 2. ff. quod metus caus.* ibi: *Vis est majoris rei impetus, qui reppelli non potest.*

14 Ex qua bimembri communicationis, metusque specie dimanat ratio ad bipartitam dispositionem text. *in dict. ap. sacris* 5. ut videlicet in ea parte, in qua excusatur communicans cum excommunicato, accipiatur de eo, qui per vim præcisam communicat. Et ratio est, quia vis absoluta omninò voluntati repugnat, omnemque consensum ab agente excludit, ideoque ita communicans nullam incurrit excommunicationem. In ea verò parte, in qua non excusatur, accipi debeat de eo, qui voluntatem licèt coactam accomodavit in alloquutione, oratione, & id genus alijs. Meritò ergo Innocentius III. docet, sic communicantem majorem incurtere excommunicationem, cum voluntas coacta, vera voluntas sit, *cap. 1. 15. quest. 1. leg. si mulier* 21. §. *si metu* 5. ibi: *Coactus voluit, ff. quod metus causa.* Sic D. Covarr. *ubi sup.* §. 3. num. 9. Sotus *in 4. dist. 22. quest. 1. art. 1.* P. Suarez *de censur. disp. 6. sect. 3. per tot.* Neque huic

doctrinæ obstant textus *in cap. quoniam multos* 103. II. *quest. 3. cap. inter alia* 32. *cap. si verè* 34. *de sent. excomm.* in quibus propter famæ necessitatem, & similia communicans cum excommunicato excusatur, & nullam contrahit excommunicationem; nam hæc difficultas facile eliditur asserendo, textum *in dict. cap. sacris* 5. procedere in casu, quo excommunicatione cum excommunicato resultat circumstantia intrinsecè mala; veluti cum metus incutitur in odium, & conceptum Catholicæ fidei, & Ecclesiasticæ censuræ; tunc enim constat numquam esse licitum propter metum, etiam mortis, cum excommunicato communicare, quia esset virtualitèr fidem Catholicam negare, seu contemnere, vel contemptori cooperare, ideoque si non absteineat ab ejus communione, lethale peccatum committit, & majori afficitur excommunicatione, juxta textus sic etiam intelligendos *in cap. superveniente* 72. I. *quest. 1. cap. fin.* 24. *quest. 1.* explicant præter proximè citatos Interpretes Azor I. *part. moral. lib. 1. cap. 6. quest. 1.* Navarr. *in cap. inter verba* 55. II. *quest. 3. pralud. 7.* Doct. Balboa *ubi sup. ex num. 64.* & *in cap. exceptionem* 12. *de exception. ex num. 22.* Cum autem *in d. cap. quoniam multos* 103. II. *quest. 3. cap. inter alia* 32. & *cap. si verè* 34. *de sent. excomm.* non oriatur circumstantia intrinsecè mala ex communione cum excommunicato, ideo est ratio omninò dispar. D. Gonçal. *in dict. cap. sacris* 5. *num. 11.*

15 Nec superioribus quidquam obstat textus *in cap. si concubinæ* 55. *de sent. excomm.* ubi communicans cum excommunicato majori excommunicatione in eandem incidit excommunicationem; nam huic difficultati communiter fit satis dicendo, illum textum procedere in communicante cum excommunicato in eodem crimine, propter quod alter fuit excommunicatus; tunc enim utcumque communicatio contingat, si ea sit in crimine damnato, afficit communicantem majori excommunicatione; nam quamvis jure naturæ sit intrinsecè malum, & per se prohibitum participare cum aliquo in ejus crimine;

mine; nihilominus quoties aliquis excommunicatur pro crimine; omnes fideles speciali præcepto Ecclesiastico prohibentur, nè cum illo participant in tali crimine, adeò ut sic participantes eandem incurrant excommunicationem majorem, quæ imposita est ipsi principali delinquenti, à qua non possunt absolvi, nisi ab illo, à quo absolvi potest ipse principaliter excommunicatus, ut habetur *in cap. nuper 29. de sent. excomm. & in cap. statuimus 3. eod. tit. lib. 6.* & probant sic intelligendì textus *in cap. Anastasius 9. dist. 19. cap. rogo 25. 11. quest. 3.* & ratio est, nam communicans cum excommunicato in eodem crimine, damnatus censetur de ipso crimine, docent Dom. Covarrub. *in cap. alma mater, 1. part. §. 3. à num. 5.* Silveff. *verbo excommunicatio 8. num. 10.* & alij apud Barbos. *in collect. ad dict. cap. nuper 29. num. 3. ubi num. 5.* addit, ut participans in crimine criminoso cum excommunicato prædictam excommunicationem incurrat, requiri primò, ut participet in eodem crimine, propter quod alter fuit excommunicatus; non verò sufficit, quod communicet in alio crimine etiam graviori, cujus causa excommunicatio non fuit lata, vel in alijs, quàm in crimine, ut in locutione, vel oratione, &c. tunc enim talis participatio non est sufficiens, ut communicans incidat in excommunicationem majorem, sed minorem tantum, Abbas *in dict. cap. nuper 29. num. 2.* D. Covarr. *dict. §. 3. num. 5.* Requiritur secundò, ut ista participatio sit, postquam commissum est crimen, & contracta est ab illo excommunicatio. Tertiò, ut communicans sciat illum, cum quo participat, excommunicatum fuisse propter tale crimen, ut patet *ex citat. cap. nuper 29. §. in secunda*, ibi: *Scienter in crimine communicat criminoso.* Quartò denique, ut participet post denuntiationem nominatim factam ei, qui illam incurrit. Neque huic doctrinæ adversatur *Clement. unic. de consang. & affinit.* pro cujus intelligentia vid. P. Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 48. num. 3.*

16 Neque etiam nostram destruit assertionem textus *in cap. excommunicatos 17. 11. quest. 3.* dum docet com-

municanrem cum excommunicato similem incurrere excommunicationem, ibi: *Juxta Apostolorum institutionem, & ipse simili excommunicationi subjacebit.* Nam respondendum est, ea verba esse (F) intelligenda de simili excommunicatione in genere, non in specie; ita ut eadem intelligatur excommunicatio quoad privationem Sacramentorum, & eorum perceptionem, quæ minor dicitur, & ab eo incurritur, qui contra Juris Canonicam, & Apostolicam prohibitionem communicaverit cum excommunicato. Similitudo enim non semper dicit æqualitatem, *leg. 1. §. quid ergo 5. ff. quod jussu*, & inter minorem, & majorem excommunicationem est aliqua similitudo, etiam si non sit æqualitas. Et eodem modo exponuntur verba text. *in cap. si quis Presbyter 2. de Cleric. excommunic.* ibi: *Quicumque cum eo communicaverit, similiter se sciat excommunicatum.* Et text. *in cap. cum excommunicato 18. II. quest. 3.* ibi: *Siquis enim cum eo aut palam, aut absconsè locutus fuerit, statim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam;* in quibus dicitur, communicantem cum excommunicato eadem ligari excommunicatione: ut elegantè docent Panormitan. *in cap. sacris 5. de his, quæ vi, num. 3.* Turrecremata *in dictis decret. D. Covarrub. in cap. alma mater, 1. part. §. 3. num. 3.* P. Suarez *de censur. disp. 18. sect. 3. a num. 13.* Barbof. *in collect. ad text. in cap. sicut Apostoli 16. II. quest. 3. num. 2.* Neque obstat, quod verbum *excommunicatio* absolutè prolatum accipiatur, pro majori excommunicatione, *cap. pen. de sentent. excomm.* nam hoc limitandum est, quando ex antecedentibus, & subsequenter verbis apertè colligi potest, sermonem institutum esse de excommunicatione majori, ut in *dict. cap. cum excommunicato 18.* & alijs supra relat. videndus est D. Gonçal. *in dict. cap. pen. num. 1.* Et de pari, seu simili excommunicatione in genere, & non in specie intelligenda etiam sunt verba illa nostri textus: *Cum ea pari mucrone percussaris sententia.* Quamvis Dom. Gonzalez *in cap. significavit 18. de sent. excomm. num. 4. circa fin.* sentit Regem Lotharium

(F)
Hic inter
cessit sig-
num; nec
ultra Præ-
lector pro-
sequutus
fuit.

majori ligari excommunicatione, eò quòd communicabat cum Gualdrada in eodem crimine, pro quo Gualdrada ipsa majori excommunicatione ligata fuit, juxta doctrinam *num. ant.* traditam: quod etiam per me licet.

17 Sed proximè dicta enervare videtur textus in *dict. cap. significavit 18. de sentent. excommunic.* ubi probatur, esse majori excommunicatione affectum eum, qui cum excommunicato communicaverit, ut denotare videntur verba illa: *Eadem excommunicationis sententia cum ipsis non dubitamus involvi*: ubi Glossa verbo: *Eadem exponit eum textum de eadem excommunicatione in genere, videlicèt quoad privationem tantùm perceptionis Sacramentorum, de qua exposuimus Canones num. proximo* relatos. Sed hæc Glossæ interpretatio ullo pacto substitineri non potest ex dictis supra in rationibus dubitandũ *num. 3.* Quare ea rejecta veriùs dicendum est, superioris resolutionis nobilem contineri exceptionem, & speciale jus constitui in *dict. cap. significavit 18.* in quo communicans cum excommunicato majori afficitur excommunicatione à solo Pontifice auferenda, quinque tamen concurrentibus, quæ expressim in serie ejusdem textus designantur. Primò, quòd excommunicatus, cum quo communicatur, sit judicialiter, & nominatim censura ligatus à solo Pontifice. Secundò, quòd communicans sit Clericus. Tertiò, quòd communicet in divinis in Ecclesia, vel extra simul orando, aut aliàs. Quartò, quòd communicet sciens, esse à Pontifice nominatim excommunicatum. Quintò, quòd communicatio contingat spontè, & nullo præmissò metu. His etenim simul concurrentibus communicans cum excommunicato majorem contrahet excommunicationem à solo Pontifice delendam: quorum si aliquod deficiat, non incurret majorem, sed tantùm minorem, ut tradunt Illust. Præses D. Covarr. *ubi sup. 1. part. §. 3. à num. 6. P. Suarez de censur. disp. 10. sect. 2. à num. 8. & sic intelligendus est textus in leg. 33. tit. 9. part. 3.* Similiter communicans majorem etiam incurrit excommunicationem, quando lata est excommuni-

catio contra participantes, *cap. excellentissimus* 102. 11. *quæst.* 3. *cap. quod in dubijs* 30. *cap. sacris* 38. *de sentent. excommun.* Doct. Balboa *in cap. 2. de exceptionib. num. fin.* Idemque dicendum iudico in alijs casibus, quos refert Dom. Gonçal. *in cit. cap. significavit* 18. *num. 4. in fin.*

18 Explicuimus hucusque nonnullos casus, in quibus communicans cum excommunicato jam maiorem, jam minorem incurrit excommunicationem. Nunc autem ex aduerso numerare libet casus, in quibus communicans cum excommunicato, etiam majori excommunicatione ligato, nulla afficitur excommunicatione, quique ex *cap. quoniam* 102. 11. *quæst.* 3. *cap. responso* 43. *cap. cum voluntate* 54. *de sentent. excommunic.* hoc vulgari versiculo continentur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Cujus versiculi meminit Glof. *in cap. cum desideres* 15. verbo: *Excommunicationis, de sentent. excommun.* pro cuius explicatione (quia nobis temporis pressura amplius immorari non permittit) videndi sunt D. Thomas 4. *dist.* 18. *art.* 4. *quæstion.* 1. Pater Suarez *de censur. disp.* 15. *sect.* 3. *cum* 5. *seqq.* Cardinalis Toletus *in summa, lib.* 1. *cap.* 11. *ex num.* 6. P. Pirhing. *in lib.* 5. *Decretal. tit. de sentent. excommun. sect.* 4. §. 2. *per tot.* D. Gonçal. *in cap. sacris* 5. *de his, quæ vi, num.* 7. ubi plures refert. Illud tamen prætermittendum non est, doctrinam supra traditam, quantum ad communicationem cum excommunicatis, quamvis secundum jus antiquum universaliter procedat, tamen limitandam esse post Constantiense Concilium sub Martino V. in quo edita fuit Constitutio incipiens, *ad evitandum*, quam ad litteram refert D. Antonius *in 3. part. tit.* 25. *cap.* 2. Felinus *in cap. Rodulphus* 35. *vers. Insuper ad evitanda, de rescrip. num.* 39. Silvester *in verbo excommunicatio* 5. *num.* 7. *vers. Sciendum est* 4. & Sotus *in 4. dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 4. & quæ in favorem fidelium facta est, ad evitanda scanda-

dala, & multa pericula, quæ ex participatione cum excommunicatis contingebant; permittit etenim Martinus. V. nè fideles multum detrimenti paterentur, eos non semper obligari quoscumque excommunicatos vitare, quantum ad communicationem illo versiculo contentam, *Os, orare, vale, communio, mensa negatur*, quem supra num. 12. retulimus; sed unicè teneri tantum vitare duplex genus excommunicatorum, nempè, percussores Clericorum notorios, & nominatim excommunicatos, postquam denunciati, & declarati fuerint; cæteros verò, sive à jure, sive ab homine, etiam nominatim excommunicatos, non tamen denunciatos, non teneri vitare, sed licere fidelibus cum ipsis communicare etiam in administratione, & receptione Sacramentorum, vel alijs divinis: quod quidem privilegium non in favorem cedit ipsorum excommunicatorum, quasi liceat ipsis excommunicatis, illis duobus exceptis, communicare, sicut licet non excommunicatis; hoc enim non ita est, nam ipsi excommunicati nullam ex hoc utilitatem reportant, sed semper tenentur abstinere à communione fidelium, ut rectè adnotarunt Doct. Navarr. in cap. 1. §. laboret. de poenit. dist. 6. D. Covarr. in dict. cap. alma mater, part. 1. §. 2. num. 11. quibus adde P. Pirhing. ubi sup. sect. 4. §. 1. & Prosper. Fagnan. in cap. quod à Prædecessore 1. de Schismat. a num. 39. ubi latè agit de intellectu supra relatæ Martini V. constitutionis; & num. 56. an eidem constitutioni fuerit derogatum quoad notoriè excommunicatos per aliam constitutionem Cocilij Lateranen. novissimi sub Leone X.

19 Quibus sic animadversis, jam non obstant dubitandi rationes supra num. 2. cum 4. seqq. expensæ, si rectè hucusque dicta intueantur; ex eis enim commodam solutionem accipere possunt, quæ jam in præmissis expressè satisfactæ remanent. Nec etiam obstat textus in cap. qui merito 29. hac caus. Q. quest. dum docet communicantem cum excommunicato pari cum eodem crimine teneri, quod denotat eam excommunicationem majorem esse; nam licet, verum sit, communicantem cum

excommunicato majori excommunicatione ligato, minori tantum excommunicatione ligari, hoc tamen procedit, nisi communicatio sit in divinis officijs, vel cum excommunicato nominatim à Pontifice, vel in ipso crimine, aut si inflicta sit excommunicatio contra participantes: quibus in casibus communicans cum excommunicato majorem excommunicationem incurrit, juxta textum ita accipiendum *in dict. cap. qui merito 29.* cum alijs *suprà num. 15. & 17.* relatis. Ad quos etiam casus referendus est textus *in can. 9.* Concilij Carthag. & Concil. Autel. apud Burchard. *lib. 11. cap. 5.* Sed hæc excommunicatio non est lata à jure, sed à judice imponenda per sententiam contra sic communicantem, ut constat *ex cap. excommunicatos 17. hac caus. & quest. ibi: Subjacebit: cap. si celebrat 10. de Cleric. excommun. ibi: Feriendus,* & ideo ut imponatur, oportet monitionem præmittere, aliàs nulla erit, *cap. statuimus 3. cum alijs de sent. excom. in 6.* Denique assertioni nostræ non obsistit textus *suprà num. 6.* in contrarium expensus *in cap. de filia 26. 27. q. 1.* Cui, omiſſa Glossæ interpretatione ibi verbo: *Receperint,* verissimè dicendum est, textum illum non agere de ordinaria patris, & filie communicatione, sed de simultanea criminis offensione, eò quòd postquam filia religionis votum emitteret, ejus pater in affectionem recepit, & patrociniatus fuit, ut matrimonium contraheret: unde merito propter illius criminis defensionem, pater majori excommunicatione notatur. Et hæc dicta sufficiant pro nostri textus elucubratione.

A D

CELEBREM TEXTUM

INCLEMENT. SI FURIOSUS UNIC. DE HOMICIDIO
VOLUNTARIO, VEL CASUALI.

EXTEMPORANEA ELUCUBRATIO

R E C I T A T A

IN MAGNO SALMATICENSIVM MUSÆO

Die 10. Decemb. anno 1718.

STIMABILIVS nihil haud dubiè apud
celeberrima, nec satis laudata anti-
quorum convivia fuit, quàm epula-
rum variatio, ut eruditè scribebat
Claudianus *lib. 2. ad Eutropium.*

Gloria, corruptasq̃ dapes variasse decorit.

Cum ergò in hac præfenti aëione alma noſtra Salmanti-
cenſis Academia Omnium Scientiarum Mater, Juris Cano-
nici Antagoniſtis occaſione Cathedræ Clementinarum nunc
Magiſtri ſolatio deſtitutæ, convivium litterarium pararet;
ideo aliquid novum palato miniſtrare deſiderans, nihil
aut intactum, aut quod notis non eſſet jam exaratum in-
veni, quouſque mihi fors obtulit percelebrem, admodum-
que difficilem textum in *Clement. ſi furioſus unic. de ho-
micidio voluntario, vel caſuali.* Quem inter alios vulga-
res ideo explicandum ſelegi, ut nonihil ex ijs, quæ
tot annorum ſtudio, & diligentia non vulgari obſervare
potui, veſtri omnium iudicio manifeſtarem. At arduam
exor-

exordior Provinciam , inhabitabile hospitium aggredior, immensum penè laborem amplector. Verùm audacia juvet, faveat fortuna , studuisse patrocinetur. Sed quia nulla felicitas , quæ non è Cœlo fulgenti aliquo sydere præsignetur , cum instar monstri sit , & vanus quilibet triumphus , quem æternum lumen suo non lumine signet , ad ipsum , superumque omnium choros tota reverentis animi submissione convertor , utinam fausto homine , dum tantum nomen appello ! Adsit ergò mihi primùm Augustissima Tryas , illaque , quam habitat , inaccessa luce umbras dissipet mentis meæ , eamque irradiet placidissimè. Faveat Divini Verbi felicissima parens , & qua solet dulcedine , benignitateque me ad concertandum validissimè obfirmet. Adspiret castissimus ejus Sponsus D. Joseph, Patriarcharum Maximus , alter Dei Filij Parens. Adfaveant Protoparentes Dominicus de Guzman , cujus nomine lustrico felicissimè insignior , Ignatius de Loyola , suisque ignibus inflammatus Xaverius. Angeli , sive Seraphici Doctores Thomas Aquinas , & Theresia à Jesu mihi semper ex corde commendatissima. Adfaveat præcipuè strenuus exercituum cœlestium ductor Michael , qui divina ferè virtute , reluctantem Luciferum ad Tártara detruxit. Vosque , ò Mecœnates mei , Sanctissime Augustine , Seraphice Franciscæ , Beatissima Anna favete , favorisque vestri spiret aura , ut ita hæc nostra actio optatam clausulam consequatur,

*O! Pater Omnipotens precibus si flecteris ullis;
Aspice nos , atque hæc omnia tuo Numine firma.*

Obtigit hesternæ fors explicandum Clementem V. in *Clem. si furiosus, unic. de homicidio voluntario, vel casuali.* Cujus hæc sunt verba. *Si furiosus, aut Insans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat invasorem.*

EX his verbis sequens elicitur illustranda assertio. *Furiosus, infans, vel dormiens hominem mutilans, vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequens suum occidit, vel mutilat invasorem.* Cujus assertionis prima pars probatur ex leg. *Divus 14. ff. de officio Praesid. leg. sed & si 5. §. & ideo 2. ff. ad leg. Aquil. leg. fin. vers. impune autem, ff. de admin. tutor. leg. 9. §. 2. ff. de leg. Pomp. de parric. leg. infans 12. ff. ad leg. Corn. de Sicar. leg. quod infans, vel furiosus 60. ff. de rei vind.* Ex decreto Gratiani ex cap. *illud 2. & quasi per tot. caus. 15. quest. 1.* Illustrant ultra congestos à Barbosa in presenti, Tiraquell. *de pœnis temper. caus. 2.* Mascard. *de probationib. conclus. 92. num. 5.* Gomez 3. var. cap. 1. num. 70. D. Solorçanus *de parricid. lib. 2. cap. 18. in fin.* Suarez *ad leg. Aquil. lib. 1. cap. 2. à num. 9.* Fachin. 9. *controv. cap. 3.* Villadiego *de irregularit. cap. de percussore, column. 11.* Castro *de potestat. leg. pœnalis lib. 2. cap. 14. vers. prima principalis conclusio, P. Pirhing. in lib. 5. Decretal. tit. de homicid. sect. 2. §. 5. num. 71.* Prosp. Fagnan. *in cap. 12. de homicid. num. 26.* D. Covarr. *in relect. ad nostram Clement. 3. part. num. 1. & 2.* Secunda pars probatur ex dict. leg. 5. §. 2. ff. ad leg. Aquil. leg. 60. ff. de rei vindic. leg. 12. ff. ad leg. Corn. de Sicar. leg. 23. §. excipitur 2. ff. de adil. edict. leg. in puberem 23. ff. de furt. leg. 3. §. 1. ff. de injur. leg. 3. §. 1. ff. de sepulchr. violat. leg. 1. C. de fals. monet. leg. 7. C. de pœnis, quibus consonat l. 9. tit. 1. part. 7. Ex Decretal. ex cap. 1. & 2. de delict. pueror. Ex Decreto ex cap. 2. cap. 3. cap. aliquos 5. 15. quest. 1. Exornant in cit. loc. Gomez num. 57. Suarez ex num. 16. P. Pirhing. num. 72. D. Covarr. num. 5. Vinnius in §. in summa 18. Inst. de obligat. qua ex delict. Toletus in summa, lib. 1. cap. 78. num. 2. D. Gonçal. in cap. 2. de delict. pueror. ex num. 8. ubi plures refert. Tertia assertionis pars probatur ex cap. majores 3. §. sed adhuc, & §. item quaritur de baptismo, cap. merito 1. cap. sanè 7. 15. quest. 1. quibus junge leg. si servus 27. §. 9. ff. ad leg.

leg. Aquil. leg. 1. §. 3. ff. de acquir. possess. Illustrant Ti-
 raquellus ubi supra, *caus. 5. ex num. 2.* Menoch. *lib. 2. de arbitr. jud. cent. 4. casu 327. num. 3.* Gomez *cit. loc. num. 74.* Farinac. *in prax. quest. 98. ex num. 62.* P. Pirhing. *ubi sup. num. 73.* Fagnan. *in dict. cap. 12. num. 37.* D. Gonçal. *in cap. 11. de homicid. num. 8. circa fin.* Tandem quarta, & ultima assertionis pars probatur *ex leg. ut vim 3. ff. de just. & jur. leg. 4. leg. sed & si 5. leg. scientiam 45. §. 4. ff. ad leg. Aquil. leg. 1. §. vine vi 27. ff. de vi, & vi arm. cap. 2. & 3. cap. significasti 18. de homicid. cap. 3. de sentent. excom. cap. dilecto 6. eod. in 6. Clem. 2. §. ceterum de re jud. Concil. Trid. Sess. 14. de reformat. cap. 7.* Exornant Eximius Doctor P. Suarez *de censur. disp. 46. sect. 1. num. 1. cum seqq.* Gomez *3. var. cap. 3. num. 20.* Acuña *in cap. miror. 4. dist. 50.* Pirhing. *ubi sup. sect. 3. §. 1. per tot.* Fagnan. *in cap. 2. de homicid.* D. Gonçal. *in cap. 3. eod. & in cap. 11. eod. num. 9. & in cap. 18. eod. num. 5.* D. Covarr. *hic 3. part. §. un. num. . cum seqq.* & plures alij, in discursu prælectionis recensendi.

2 Sed licet hæc nostra conclusio tot juribus, totque Authorum placitis munita verissima sit: contra eam tamen quadruplici dubitandi ratione insurgam: quarum prima militavit adversus primam nostri textus partem, ubi Clemens V. constituit, furiosum, qui, durante furore hominem occidit, vel mutilat, non incurrere irregularitatem; sic enim contra illam insurgo. Si ob aliquam rationem id contigeret, maximè quia furiosus, utpotè nullum animi judicium habens culpam committere non potest, proindeque censi debet, poenæ suscipiendæ incapax, cum satis suo furore punitus videatur, ut aiebat Consultus *in leg. 14. ff. de offic. Præst.* Sed hac non obstante rati ne furiosus non excusatur in jure à poena ex delicto commissò suscipienda: ergo nec excusari debet à poena irregularitatis. Probo minorem in prius à paritate Prodigij; qui licet nullum censeatur habere judicium, aut rationem, & ideo nec contrahendi, nec testandi facultatem habet, *leg. is cui 6. ff. de V. O. leg. is cui 18. ff. qui*

qui testam. facere poss. §. item prodigus 2. Inst. eod. proindeque æquiparatur tum pupillo, leg. certi conditio 3. §. 7. ff. de rebus cred. Tum furioso, leg. his qui 12. §. 2. ff. de tutorib. & Curator. dat. leg. 7. §. idemque, & in prodigo 12. ff. ex quib. caus. in possess. leg. furiosi 40. ff. de reg. jur. ibi: Furiosi, vel ejus, cui bonis interdicitum est, nulla voluntas est: & rectè quidem, nam sicut furiosus desipit animo, ita Prodigus desipit moribus; ut latè explicat Caldas ad leg. si curatorem 3. verbo: Cum absimilis, Cod. de in integr. restit. minor. num. 6. Tamen Prodigus homicidium, aut simile perpetrans delictum poena ordinaria delicti punitur, & irregularitatem contrahit, ut cum Bart. Paulo de Castro, & alijs antiquioribus tradunt Antonius Gomez 3. var. cap. 1. n. 75. & Fachineus lib. 2. contro. cap. 68. circa fin. ergò similiter furiosus, quamvis animi, & intellectus expers, si hominem occidat, aut mutilet, poterit irregularis fieri. Probatum secundò eadem minor à paritate quadrupedis; in quo licèt nulla culpa cadere possit ex defectu rationis, tamen ex leg. 12. Tabul. descendit actio si quadrupes pauperiem fecisse dicatur; seu damnum sine injuria facientis datum, cum animal ratione carens nullam injuriam irrogare possit, ut docet text. in leg. 1. §. ait Prator. 3. ff. si quadrup. pauper. fec. dic.: ergò similiter ex damno illato à furioso actio descendere poterit, præcipuè cum in leg. 5. §. 2. ff. ad leg. Aquil. furiosus æquiparetur quadrupedi: ibi: Quemadmodum si quadrupes damnum dederit: ergò poterit etiam furiosus irregularitatem incurrere.

3 Fulcitur eadem dubitandi ratio ex cap. si quis insaniens 12. caus. 15. quæst. 1. & ex Concil. Uvormac. can. 18. ibi: Siquis insaniens aliquem occiderit, si ad sanam mentem pervenerit, levior ei pœnitentia imponenda est, quam ei qui sana mente tale quid admisit: ergò si in homicidio à furioso commisso adest culpa, quæ pœnitentia imponenda expiari debet, à fortiori furiosus poterit ut homicida irregularitatem incurrere, præcipuè cum ad irregularitatem ob homicidium contrahendam non de-

sideretur culpa, ut contingit in Judice justè reum ad mortem damnante, qui ob lenitatis defectum irregularis manet, ut cum pluribus docet D. Gonçal. *in cap. de caetero 11. de homicid. num. 10.* Augetur idem difficultatis assumptum ex sequenti consideratione: si furiosus ob defectum judicij, & rationis esset incapax perpetrandi delictum, foret etiam incapax subeundi pœnam propter delictum ante furorem perpetratum; siquidem pœna in eo potissimum consistit, quòd corpus pœnalitate ipsa in memoriam delicti commissi crucietur; id quod in furioso minimè considerari valet, ut rectè notat Dom. Covarr. *hic 3. part. num. 2.* atqui furiosus propter delictum ante ipsum furorem perpetratum potest, dum in ipso furore est, pœnam subire: ergò quia non est incapax suscipiendi pœnam, quamvis interim sit incapax judicij, & rationis. Minor, quæ unicè in dubium revocari potest, probatur *ex leg. fin. §. fin. Cod. de Curator. furios.* ubi supponitur furiosum, & furiosam exheredatos fuisse. Nec satisfacies huic difficultati, si dicas, prædictam *leg. fin. §. fin.* intelligendam esse de exheredatione facta propter ingratitudinem in furore ipso commissam. Non, inquam, satisfacies; tum quia id difficilius est; siquidem ingratitudo in furore commissa omnino involuntaria censi debet, cum potius amentia, quàm voluntati tribuenda sit: Tum etiam, quia ex communi Interpretum consensu prædictus textus intelligitur de exheredatione facta ob delictum ante furorem perpetratum, Gomez 3. *var. cap. 1. num. 72.* ergò quia furiosus, dum in furore est, potest subire pœnam ob delictum ante furorem perpetratum. Id quod ulterius urgeri potest ex manifesta ratione juris; nam dum de delictis, & de imponenda pœna agitur, non inspicitur tempus illud, in quo infligitur pœna, sed in quo delictum fuit commissum, ut constat ex convincenti ad rem textu *in leg. 1. ff. de pœnis*, ibi: *Quotiens de delicto queritur, placuit non eam pœnam subire quem debere, quam conditio ejus admittit eo tempore, quo sententia de eo fertur: sed eam, quam sustineret, si eo tempore esset sententiam passus, cum deliquisset;* ergò cum tem-

tempore delicti commissi furiosus fuisset capax subeundi poenam, nihil ei proficere debet, quod tempore sententiae latae sit factus per furorem incapax. Non secus ac si quis tempore sanæ mentis peccatum lethale committat, quamvis postea furiosus fiat, & in furore decedat, non ideo damnationis poenam apud Deum effugiet, ut solemne est apud Theologos, & Canonistas *in cap. majores 3. de Baptismo*, & docet Bartholus ponderans textum *in leg. numquam 31. §. si vi 4. ff. de usucap.* ubi habetur, quod si quis, dum erat in mala fide, sit furore captus, dicitur adhuc durare in eadem mala fide quoad omnes effectus.

4 Secunda dubitandi ratio militabit adversus secundam etiam nostri textus partem, ubi Clemens V. similiter constituit, infantem ob homicidium ab ipso perpetratum non incurrere irregularitatem, sic enim nec ab simili pacto adversus prædictam constitutionem insurgo. Ideo infans ob homicidium commissum non fieret irregularis, quia utpotè carens usu rationis, est incapax perpetrandi culpam, aut delictum; sed defectus rationis non potest efficere, quominus infans sit capax committendi culpam, aut delictum: ergo immeritò statuit Clemens V. eum esse immunem à poena irregularitatis. Minor, in qua tota residet difficultas, suadetur ex D. Augustino *in cap. adhuc 32. de poenitent. dist. 3.* illis in verbis: *Nec infans unius diei absque peccato super terram esse potest*: consonat etiam Divus Hieronymus *in cap. si enim 40. de poenit. dist. 2.* ibi: *Nemo mundus à peccatis, nec infans, si unius quidem diei fuerit vita ejus.* Quæ verba, si unicè de peccato originali fas esset accipere, parum significarent; siquidem ante natiuitatem, immò & in ipso primo conceptionis instanti peccatum illud contrahitur: quare de peccato actuali verba illa exponuntur à Barbof. *in select. ad diet. cap. 40.* ut refert D. Gonçal. *in cap. 2. de delict. pueror. num. fin.* Et sanè quod infantes peccatum actuale valeant committere, suaderi potest ex *cap. firmissimè 3. de consecrat. dist. 4. in princ.*

princ. & præcipuè *in vers. firmissimè*, ubi postquam tradidit, omnem hominem per naturalem generationem pro creatum nasci peccato originali infectum, id est, concipi impietati subditum, mortique subiectum, statim subdit, non solum adultos homines ratione utentes, verum etiam parvulos, qui sive in utero vivere incipiunt, & ibi decedunt, sive cum de matribus in lucem prodeunt, & sine aqua Baptismatis miserabiliter moriuntur, sempiterno igne puniendos; ergo quia infantes sunt capaces peccati lethalis actualis; aliàs enim æterni ignis cruciatus puniri non possunt. Fulcitur, & augetur idem difficultatis assumptum, tum *ex cap. 1. de delict. pueror.* ubi ætatem puerilem, sive impuberem à pœna furti non excusari statuitur; tum *ex cap. 2. eoa. tit. ibi: Nec ab ipso pro temporali pœna requiratur*: ex quibus verbis haud obscure deducitur, puerum, quamvis non sit doli capax, pœnis spiritualibus, videlicet excommunicatione, irregularitate, & similibus puniri posse. Patet illatio; nam Alexander III. *in dict. cap. 2. de delict. pueror.* unice prohibet, nè ipsi pœna temporalis infligatur. ergo quia supponit spiritualibus pœnis posse puniri. Et ideo affirmat Hostrensium *in dict. cap. 1. de delict. pueror. num. 5.* puerum, de quo *in dict. cap. 2.* agitur, irregularem manere, quia nimirum quoad hanc pœnam subeundam, non attenditur animus, aut voluntas occidendi, sed unice homicidium ipsum, ut traditur *ex cap. fin. 15. quest. 1.* ergo ex defectu rationis non potest excusari infans, quominus pœnam irregularitatis incurrat.

5 Adversus tertiam nostri textus partem, in qua Clemens V. affirmat, dormientem non incurrare irregularitatem, si in somnis aliquem mutilet, vel occidat; sic insurgo: dormiens, si in ipso somno delictum aliquod committat, non est omnino immunis nec à culpa, nec à pœna: ergo nec erit immunis ab irregularitate. Antecedens unice dubium probatur *ex leg. si servus 27. §. si fornarius 9. ff. ad leg. Aquil.* ubi si servus Coloni, vel Inquilini juxta fornacem, aut locum, ubi asservabatur ignis, obdormisset, & domus, vel res aliqua, dormien-

miente ipso, combusta sit, tenetur ad reparandum damnum; siquidem culpa illius id contigisse videtur: ergo quia dormiens non est immunis nec à culpa, nec à pœna propter delictum, vel in somnis ab eo commissum. Id ipsum in terminis Irregularitatis non obscure suadetur *ex cap. quaesitum 7. de pœnit. & remiss. cap. fin. de bis qui filios occid.* in quibus habetur, quod si quis dormiens filium in lectulo suffocaverit, irregularis efficitur: ergo quia somnus non excusat ab Irregularitate eum, qui ipso actu dormiendi alium quem occidit.

6 Quarta, & ultima nostri textus pars, in qua excusatur ab Irregularitate ille, qui aliter mortem vitare non valens suum occidit, vel mutilat invasorem, difficilis redditur; nam nulli cujusvis causæ prætextu licitum est se vindicare, aut jus in causa propria dicere, *leg. nullus 14. Cod. de judicij.* Ideoque nec rem propriam alicui licet propria autoritate occupare, *leg. extat 13. ff. quod metus causa:* immo si eam occupet, tenetur lege Julia de vi, *leg. 12. §. ult. ff. eodem tit. & rem taliter occupatam amittit, leg. 7. Cod. undè vi, cap. ad hoc 63. 16. quest. 1. Casiodorus lib. 4. var. cap. 10. ibi: Legum reperta est via, & sacra reverentia, ut nihil manu, nihil proprio agatur impulsu:* ergo nec prætextu defensionis alicui licebit autoritate propria suum invasorem occidere. Augetur eadem dubitandi ratio *ex cap. de bis 6. dist. 50. ubi docetur Clericum, qui propriæ defensionis causa Paganum occidit, multum sibi consulere, si à Sacerdotali officio abtineat:* ergo quia nec ob propriam defensionem licet aggressorem occidere, id quod docuere nonnulli, ut colligitur ex Glossa *in cap. sicut dignum 6. §. Clericos fin. verbo: Consilium, de homicid. & in leg. ut vim 3. verbo: Nam jure, ff. de just. & jur. fuitque opinio D. Thomæ 2. 2. quest. 64. artic. 7. ad 3. Nec satisfacies huic difficultati, si dicas prædictum textum in cap. de bis 6. solum loqui in terminis consilij, seu consulendo, non verò præcipiendo, ut probari videtur ex illis verbis: *Multum sibi consulit.* Non, inquam, satisfacies difficultati; nam hæc solutio manifestè convincitur falsitatis ex alijs verbis ejusdem textus, ibi: *Irreprehensibiliter, indebitè, &**

damnabiliter, in quibus apparet Pontificem in prædicto textu non per modum consilij, sed per modum præcepti responsum dedisse; atqui in prædicto textu Clericus paganum occidit propriæ defensionis causa: ergò non est immunis ab Irregularitate, qui ob defensionem propriam invasorem occidit. Fulcitur tandem difficultatis assumptum ex Trident. Synodo *sess. 14. de reformat. cap. 7.* ajente: *Si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut si quis se à morte defendat, fuisse commissum narretur, quare quodammodo dispensatio jure debeatur, &c.* Ex quibus sic argumentum confici potest: ille, cui jure quodammodo dispensatio debetur, non est immunis ab Irregularitate; sed illi, qui ut se à morte defendat, alium occidit, jure quodammodo debetur dispensatio, ut expressis verbis docet Tridentina Synodus: ergò qui, ut se à morte defendat, vel propriæ defensionis causa alium occidit, non ideò est ab Irregularitate immunis. Accedit insuper text. *in cap. 2. in fin. de Cleric. pugn. ant. induello, simulq̄ text. in cap. si quis viduam 8. dist. 50.* in quibus expressis verbis defensionis, ibi: *Aut consilio, aut præcepto, aut defensione*, damnatur Irregularitatis, qui alium occidit; ergò de primò ad ultimum Constitutio Clementis V. in hac nostra *Clem. si furiosus unic. de homicidio*, difficilis redditur.

7 Sed licet hæc, & alia plura nostram videantur turbare assertionem, tamen si benè perpendantur, nihil obstant, imò nonnullis præmissis, & decidendi ratione proposita, fugata, & proffigata inferius remanebunt. Ut verò methodus facilis mentem Clementis V. clariùs aperiatur, prælectionem hanc in quatuor principes dissecabo partes. In prima de furioso: In secunda de Infante: In tertia de dormiente: In quarta denique de illo, qui aliter mortem vitare nequies, suum occidit, vel mutilat invasorem, sermonem instituam; totidem enim partes in nostro textu quilibet agnoscat. Et quidem ad primam præmittendum duxi, quòd si furiosus durante furore hominem occidat, aut mutilet, immunis est ab omni culpa, & consequenter ab omni etiam pœna, ut disertè probant text. *in leg. sed si 5. §. & ideo 2. ff. ad leg. Aquil. leg. ult. ff. de adm. n.*

tutor. leg. pœna 9. §. 2. ff. de leg. Pomp. de parricid. leg. In-
fans 12. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. Text. in cap. illud 2. &
quasi per tot. caus. 15. quæst. 1. Cujus rei duplex afferri po-
test ratio. Prima est, quia in delictis coercendis animus
delinquentis, & consilium magis quàm exitus; & affectus
potius quàm effectus spectari debet, leg. Divus 14. ff. ad
leg. Corn. de Sicar. Paulus lib. 5. sent. tit. 23. Quintilian. de-
clam. 281. maleficium enim non operatio, sed voluntas, &
propositum delinquentis distinguit, ut dixit Consultus in
leg. qui injuriæ 53. in princ. ff. de furtis, & Imperator
in leg. sancimus 7. Cod. ad Trebel. furiosus autem incapax
est mali affectus, nullumque consensum habet, leg. furiosi 40.
ff. de regul. jur. nam ut ait Virg. 2. Æneid.

Furor, iraque mentem præcipitant.

Nulla ergò culpa ei imputari potest, cum suæ, & sanæ
mentis non sit; ideòque lege Aquilia non teneri, ex Pe-
gaso docet Ulpianus in dict. leg. sed & si 5. §. 2. ff. ad
leg. Aquil. multòque magis excusatur in lege Cornelia de
injurijs; quoniam non videtur habuisse animum inferendi
convicium ille, cujus animus, vel languet, ut in leg.
justo errore 44. §. eum qui 6. ff. de usucap. vel ex-
tinctus est, ut ait Div. Augustinus in princip. capit. 15.
de Trinitate, ibi: *Furiosi animus, sive mens quo-*
dammmodo extinguitur, anima manet. Undè meritò per om-
nia, & in omnibus absentis, & quiescentis loco habe-
tur, leg. 2. §. furiosus 3. ff. de jure codic. Itaque impunitum
remanet factum furiosi, quemadmodum si damnum sine
facto personæ contigisset, leg. fin. in fin. ff. de adm. tutor.
& non secus ac si regula vento dejecta damnum dederit,
ut dicit text. in dict. leg. 5. §. 2. ff. ad leg. Aquil. Prosper.
Fagnan. in cap. ad audientiam 12. de homicid. num. 26.

8 Secunda ratio est, quia furiosus satis, superque
furore ipso puniri videtur, ut inquiunt Consulti in leg. Di-
vus 14. ff. de offic. Præsid. leg. pœna 9. §. 1. ff. de leg. Pomp.
de parricid. nam ut ait Cicero in orat. de respon. aurusp.
nulla major homini esse potest pœna furore, atque demen-
tia;

tia ; quapropter non poena , sed miseratione dignus cenferi
 debet, *leg. unic. Cod. si quis Imperat. maled. cap. indicas 14.*
3. quaest. 9. cap. illa cavenda 6. 15. quaest. 1. quoniam fati in-
felicitas eum excusat , leg. Infans 12. ff. ad leg. Cornel. de
Sicar. cujus hæc sunt verba : Infans , vel furiosus si homi-
nem occiderit , leg. Cornelia non tenetur , cum alterum in-
nocentia consilij tuctur , alterum fati infelicitas excusat : ne
 igitur in furore sapientiam quæras , in vomitione prudentiam ,
 in sopore justitiam ; in infantia iudicium ; fati enim ,
 quibus aqua , & igne rationis interdictum est , puniuntur.
 Notant Tiraquell. *in tract. de pœnis temper. caus. 2. Masc-*
card. de probationib. conclus. 92. num. 5. Anton. Gomez. lib. 3.
var. cap. 1. de delict. num. 70. D. Solorçan. lib. 2. de parricid.
cap. 18. in fin. Suarez ad leg. Aquil. lib. 1. cap. 2. à nu-
mer. 9. Arellano lib. 2. de rationis Imperio , cap. 11. Anton.
Faver in rat. ad leg. Divus 14. de offic. Præsidi. & ad leg. 5.
§. 2. ff. ad leg. Aquil. quibus rationibus accedit , & alia,
 quia ad hoc , ut hæc duæ actiones , scilicet , homicidium , &
 mutilatio inferant irregularitatem , necesse est , quòd pro-
 cedant ab habente usum rationis , & non ex sola sensua-
 litate. Nam homo quatenus rationalis , non verò quatenus
 sensualis est , irregularitatem incurrit : non enim verè est
 homicidium , aut mutilatio , (quæ sunt actiones humanae)
 ubi non est rationis usus ; sicut nec habet propriam rati-
 onem homicidij id , quod fit à leone , vel tauro. Idcirco
 necessarium est ad irregularitatem incurrendam , quod ope-
 rationes illæ , per quas infligitur , sint rationales , hoc est ,
 factæ ab homine rationis usum habente , ut ex Alfonso de
 Castro *lib. 2. de potestat. leg. panal. cap. 14. vers. Prima*
Principalis conclusio , optime notat Illustr. Præses D. Covarr.
in relect. ad nostram Clementin. 3. part. num. 1. Quibus
 constat , fati justam esse præsentis Clementis V. constitu-
 tionem , quæ furiosum censet liberum ab irregularitate ,
 etiam si hominem occiderit , aut mutilaverit .

9 Illud tamen circa hanc primam nostri textus
 partem observatione dignum censeo: propter immanitatem
 teterrimi facinoris quandoque puniri furiosum , ut innuit
text. in leg. Divus 14. ff. de offic. Præsidi. ibi : *Nec subest*
ulla

ulla suspicio matrem ab eo simulatione dementia occisam,
potes de modo pœna ejus dissimulare. Premite verba illa:
Potes de modo pœna ejus dissimulare, quæ apertè denotant,
 non omninò impunitum remanere hujusmodi parricidium.
 Quod non aliam potest habere rationem, nisi facinoris tanti
 horribilem immanitatem; quemadmodum si seipsum feris
 immiscendo, horrendum dictu! polluerit, puniendum existi-
 mo, cum & fera puniatur, quamvis rationis sit expers, &
 inferendæ injuriæ omninò potestate careat. Sicque videmus
 lege Mosaica bruta animalia morte (ut scilicèt major esset
 facti istius detestatio) mulctari, ut constat *Exod. capit. 22.*
vers. 19. Levitic. cap. 20. vers. 15. & seq. ibi: Qui cum ju-
mento, & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque
occidite. Cujus rationem præstat D. Augustinus super *di Et:*
cap. 20. Levit. quæst. 74. relatus à Gratiano in cap. mulier 4.
15. quæst. 1. queritur (inquit) quomodo sit reum pecus, cum
fit irrationale, nec ullo modo legis capax. Et infra: Pecora
inde credendum est jussa interfici, quia tali flagitio conta-
minata indignam refreçant facti memoriam. Et hoc sibi
 vult textus in *dict. leg. Divus 14. ibi: Ut existimemus, an*
per immanitatem facinoris, si, cum posset videri sentire,
commiserit supplitio afficiendus sit, ut notat Fortaculus
dialog. 33. Quod miror non observasse D. Solorçanum
lib. 2. de parricid. cap. 18. in fin. ubi satis diligenter expo-
suit, in parricidio nullam justam causam ad sceleris patro-
cinia prætendi posse, ut dixit Alexander ab Alexand lib. 3.
genial. dier. cap. 22. Ut inde conjectari liceat, quàm fuerit
rationi congruum, furiosum illum, qui Ferdinando Catho-
lico Regi nostro vulnus intulit, morte afficere, nè scilicèt
prætextu furoris tam enormis audaciæ ansam quisquam in
posterum arriperet. Cujus rei meminit P. Mariana lib. 26.
Historia Hispania, cap. 4. Ant. Gomez lib. 3. var. cap. 1. de
delict. num. 72.

10 Sed superiori nostræ assertioni graviter ob-
 sistere videtur paritas ebrij: certum enim est, ebrium simi-
 lem esse furioso, nam ubi ebrietas, ibi & libido domina-
 tur, & furor, *cap. venter 5. dist. 35. ebrietas nanque men-*
tis exilium inducit, cap. a crapula 14. de vita, & honestat.

Clericor. sed ebrius homicidium, vel aliud delictum committens non est immunis à culpa, nec à pena, *cap. sanè 7. cap. inebriaverunt 9. 15. quæst. 1.* ergò similiter furiosus immunis non erit à pena, si hominem occiderit, aut mutilaverit. Ut huic difficultati respondeam, suppono, ebrium in ipsa ebrietate delinquentem puniri debere non pœna ordinaria, sed mitiori; quia ebrietas tollit dolum in delicto, licèt non culpam: undè non excusat in totum à pœna, sed illam minuit, *leg. perspiciendum 11. §. pen. ff. de panis, leg. omne delictum 6. §. qui se 7. vers. Per vinum ff. de re milit. docent Dom. Covarrub. in præsent. 3. part. numer. 3. & seqq. Tiraquell. in tract. de pœn. temperand. caus. 6. Gomez 3. var. cap. 1. num. 73.* Sed tamen non est irregularis, quia furioso similis est, *dict. cap. venter 5. dist. 35.* Nec refert, quòd ebrietas sit voluntaria insania: unde culpa ebrij ipsam ebrietatem accidere consequens est; nam etiam si furiosi culpa furor contingat, ut accidere potest juxta text. *in cap. si quis insaniens 12. 15. quæst. 1.* non ideò irregularis efficitur, nec pœna ordinaria delicti puniendus est, sed mitiori, ut post alios a se relatos docuit Tiraquell. *citat. loc. caus. 2. num. 6. & 7.* necnon Farinacius *lib. 3. prax criminal. tit. 10. de pan. temper. quæst. 94. numer. 32. & seqq.* Neque obstat, quòd ebrius puniatur, & non furiosus; nam ebrius punitur non propter delictum commissum in ebrietate, nec de ipso delicto, sed de illa ebrietate, quæ majori est digna pœna propter circumstantiam homicidij, cui causam præbuit licèt remotam. Quod patet ex D. August. *lib. 22. contra Faustum Manichæum, cap. 44.* relato in *dict. cap. inebriaverunt 9. 15. quæst. 1.* ibi: *Inebriaverunt* (inquit S. Doctor) *Lotb. filia ejus, & senescienti misuerunt: quapropter culpandus est quidem, non tamen quantum ille incestus, sed quantum illa ebrietas meretur.* Idem testatur Ambrosius *lib. de Abraham Patriaroba, cap. 6.* quem refert Gratianus *in cap. sanè 7. 15. quæst. 1.* Idem ex Hieronym. ad Eustoch. *de custodia vrginitatis, & Origine homil. 5. in Genes.* probat Joannes Arbore. *lib. 10. Theosophia, cap. 3.* Quod manifestè fatetur, ac explicat D. Bonaventura *in 2. sentent. dist. 22. artic. 1. quæst. 3.* ubi sic ait: *Nec furiosus,*

nec ebrium, quamvis uterque illorum sit sua culpa usu rationis privatus, posse committere novam culpam, sed omne malum, quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit, esse circumstantiam, qua aggravat ebrietatis, aut furoris peccatum. Quem locum citat Alphonsus de Castro lib. 2. de potest. leg. poenal. cap. 14. vers. prima principalis conclusio. Sed objiciet aliquis: ebrietatem per se non puniri, sed crimen ab ebrio commissum, tametsi leviori poena; quia si illud crimen non contigisset, foret ebrietas impunita: ergo in eo non punitur causa ebrietatis, sed ipsum delictum. Huic objectioni respondeo: delicta in ebrietate commissa puniri non ex ratione propria, nec secundum se; quia tunc sunt omnino involuntaria: sed ratione causæ, quæ voluntaria fuit, & ab illa denominationem accipit. Non enim culpatur coitus Loth ratione, & nomine incestus, sed nomine ebrietatis, veluti circumstantia quædam ebrietati conjuncta. Rursus respondeo: culpam ebrietatis non esse causam proximam, aut immediatam homicidij, sed causam mediatam, & remotam: unde non efficitur irregularis, etiam si voluntariè, & culpabiliter fuerit inebriatus, dando videlicet operam immoderatæ potioni vini, ut doctè tradit Eximius Doctor P. Suarez de censur. disp. 45. sect. 6. num. 4. immò in ipsam hominis occisionem nec per se, nec per accidens voluntas fertur; alioquin si adhuc indirectè fuisset voluntarius actus contingens in ipsa ebrietate, profectò imputaretur ebrio, cujus contrarium probatur in dict. cap. inebriaverunt 9. 15. quæst. 1. & incurreretur irregularitas, docet D. Covarr. in presenti, 3. part. num. 4. ubi ex nuper traditis fundamentis conatur defendere ebrium, qui ex simplici culpa in ebrietatem incidit immoderatè bibendo, & in ebrietate hominem interfecit, aut mutilavit, irregularem non manere.

II Cæterum contrarium absolutè sentit Angelicus Præcept. in 1. 2. quæst. 77. art. 7. ait enim: *Aliquid esse posse voluntarium, vel secundum se, sicut quando voluntas directè fertur in ipsum, vel secundum causam, quando voluntas fertur in causam, & non in effectum.*

fectum, ut patet in eo; qui voluntariè inebriatur: ex hoc enim quasi voluntarium ei imputatur, quod per ebrietatem committit. Idem apertius firmant Cardinalis, & Immola in nostra Clementina, quos sequuntur, Villadiego de irregularitate, cap. de percussore, column. 11. Silvester in verb. homicidium 3. part. 4. Quibus primò suffragantur textus in dict. cap. sanè 7. cap. inebriaverunt 9. 15. quest. 1. Ex quibus patet ebrium delinquentem in ipsa ebrietate non esse omnino immunem à culpa, nec à pœna, quia saltem ex ebrietate vitium contraxit, culpamque commisit; irregularitas autem satis procedit à culpa homicidij, licèt ea non sit omninò perfecta, ut de homicidio casuali tradunt Interpretes. Secundò facit pro hac sententia sequens consideratio; nam miles cœlestis militiæ æquiparatur militi armatæ militiæ, valetque argumentum de uno ad alium, ut notari solet in leg. miles 6. ff. de re judic. & probat textus in cap. 1. de renuntiat. Sed miles armatæ militiæ in ebrietate se ipsum vulnerans, aut aliàs mortem sibi consciscens à militia removetur leg. omne delictum 6. §. pen. ff. de re militar. ergò fortiori ratione miles cœlestis militiæ, ut est Clericus, debet deponi ab altaris ministerio, & per consequens videtur in irregularitatem incidere. Tertiò favet eisdem sententiæ autoritas Aristot. 3. Ethic. cap. 5. dum docet ebrium mereri duplices maledictiones, videlicet, propter duo peccata, quæ committit, scilicet ebrietatem, & aliud peccatum, quod ex ebrietate sequitur, prout explicat D. Thom. in 1. 2. quest. 76. art. 4. ad 4. Quamobrem Pittacus unus ex septem Gratiæ Sapientibus ebrius delinquenti duplicem pœnam infligendam esse constituit, alteram propter ebrietatem, alteram propter crimen in ebrietate patratum: cujus rei meminit Dom. Covarrub. hic 3. part. num. 4. in fin.

12 Nec contra hanc sic formatam sententiam quidquam facit consideratio Illustrissimi Præsidis Covarr. quæ sic in forma procedit: ebrius, & furiosus æquiparantur cap. venter 5. dist. 35. sed furiosus non est irregularis propter homicidium in furore commissum, ut in nos-

nostra Clement. ergo nec ebrius. Nam hoc argumentum potest in oppositum retorqueri sic: furiosus, qui propria culpa in furorem incidit irregularis efficitur, si in furore aliquem interfecerit, aut mutilaverit, ut docet Fagnan. *in cap. audientiam 12. de homicid. num. 24.* ergo & ebrius, qui sua culpa incidit in ebrietatem. Neque refragatur, quod homicidium ebrij processit ab eo, qui usu rationis caret: ergo irregularitatem non inducit nam hæc consequentia negatur; siquidem irregularitas non contrahitur hoc casu ex eo, quod homicidium sit voluntarium in se, sed quia est voluntarium in sua causa propter culpam præcedentem, ut patet ex mente D. Thom. *in dicti. 1. 2. quest. 77. art. 7.* Similiter non adversatur autoritas D. Bonavent. *in 2. sent. dist. 22. art. 1. quest. 3.* ubi S. Doctor sentire videtur, ebrium non puniri propter homicidium commissum, sed propter ebrietatem illam, quæ graviori poena est digna propter circumstantiam homicidij, cui causam præbuit. Nam hoc argumentum eo tantum spectat, ut ostendat delictum in ebrietate, vel furore commissum non constituere novam speciem peccati, sed esse circumstantiam peccati præcedentis, quod & nos fatemur; quia voluntarium est de ratione intrinseca peccati actualis, *cap. majores 3. §. verum de Baptismo*; nec potest esse voluntarium in eo, qui caret usu rationis. Sed non est bona consequentia: homicidium in ebrietate commissum non est nova species peccati, quia non est voluntarium: ergo ex illo non contrahitur irregularitas. Ratio est, quia ad irregularitatem, quæ non est peccatum, sed poena peccati, non requiritur, ut delictum ipsum sit voluntarium in se, ut requiritur ad esse peccati, sed satis est, quod culpa præcesserit, ut optime explicat Doct. Angelic. *in 4. dist. 17. quest. 2. art. 2. quest. 4. ad 2.* ait enim: *Effectus consequens, qui peccatum aggravat, jam in actu præcesserit, velut in causa; & ideo quando commissum est, totam suam quantitatem habuit, & ex effectu consequenti non accrescit aliquid quoad culpæ rationem, & si accrescat quoad poenam accidentalem.* Hæc S. Doctor, quem

sequitur Silvester *in verbo* : *Ebrietas, num. 5.*

13 Idque ipsum patet apertissimè in omni homicidio casuali, & præter intentionem commissio: illud enim non potest dici peccatum homicidij, cum voluntarium non sit, quia ignorantia, & error, perinde ac furor, & ebrietas excludunt consensum, *cap. quamvis 11. dist. 38. leg. cum Aquiliana 5. ff. de transact. leg. non idcirco 9. Cod. de jur. & fact. ignor. quia nil magis contrarium consensui, quàm error leg. si per errorem 15. ff. de jurisd. omn. judic. & tamen jura passim clamant ex homicidio casuali ignoranter, seu per errorem commissio irregularitatem induci, quoties culpa, vel negligentia casum præcessit, ut in *cap. continebatur 8. cap. suscepimus 10. cap. ad audientiam 12. cum plurib. alijs de homicid.* sic etiam dormiens usu rationis caret, non secus, ac furiosus, infans, vel ebrius, ut in *nostra Clem. & tamen si in somnis filium in lecto suffocaverit, irregularis efficitur propter culpam, vel negligentiam, quæ homicidium præcessit, ut probant text. in cap. questum 7. de pœnit. & remiss. cap. fin. de his, qui filios occid. D. Gonçal. in cap. de cetero 11. de homicid. num. 8. in fin. ergo licet homicidium ebrij non sit peccatum distinctum ab ebrietate, sed circumstantia ebrietatis; semper tamen ex illo incurritur, irregularitas, si præcessit culpa, sicut incurritur ab ignorante, seu errante, vel dormiente, licet in his quoque homicidium propter defectum consensus, non sit nova species culpæ, sed circumstantia culpæ præcedentis. Neque obstat, quod ebrietas non sit causa proxima, nec immediata occissionis, sed causa mediata, & remota, arg. *cap. quia diversitatem 5. de concess. præb. eò quòd culpa fuit causa ebrietatis, ebrietas verò causa occissionis; nam ad irregularitatem contrahendam non requiritur, ut quis præbuerit causam proximam, seu immediatam homicidio, sed satis est, ut præbuerit remotam, quando dabat operam rei illicitæ, si causa fuerit aliquo modo ad homicidium ordinata, dicit. cap. continebatur 8. cap. suscepimus 10. de homicid. & est communis regula in materia irregularitatis, ut tradit Prosper. Fagnan***

in cap. ad audientiam 12. de homicid. num. 19. § 32.

14 Verum his non obstantibus, existimabam
 hasce inter se pugnantes opiniones posse in concordiam
 redigi foedere distinctionis adhibito. Dupliciter enim ex
 simplici culpa potest aliquis in ebrietatem incidere ex men-
 te D. Thom. 2. 2. *quæst.* 150. *art.* 2. Uno modo cum
 percipit usum vini esse immoderatum, non tamen æstimat
 ex illo inebriari posse, & ita ex inordinata concupiscen-
 tia, & usu vini contingit ei ebrietas præter intentionem,
 & consuetudinem: & hoc in casu existimo hunc esse im-
 munem ab irregularitate, si contracta ebrietate aliquem
 occidat, aut mutilet. Moveor ex eo, quia in hujusmo-
 di homicidio possunt considerari tres actus, ut rectè ob-
 servat D. Covarr. *in presenti 3. part. num.* 4. *circa med.*
 Primus est ipsa potatio, secundus ebrietas, tertius ho-
 minis occisio. In primum actum dumtaxat fertur vo-
 luntas directè, nempe quia tantum voluit bibere vinum
 immoderatè. In secundum fertur voluntas indirectè, &
 per accidens. In tertium verò, id est, in hominis oc-
 cisionem, nec per se, nec per accidens fertur voluntas,
 aut per accidens quidem, sed valdè remotè: atqui ex
 causa valdè ex se remota, & ad homicidium non ordi-
 nata, irregularitas non contrahitur, etiam ab illo, qui
 dabat operam rei illicitæ, ut disertè probat text. *in cap.*
exhibita 22. de homicid. cum alijs congestis à P. Piring.
in lib. 5. Decretal. tit. de homicid. sect. 2. §. 1. per tot.
 ergò, &c. & in hoc primò casu salvari potest opinio
 Alphons. de Castro, *ubi supra*, & Illustrissimi Covarr.
 ut ipsemet videtur declarare in nostra *Clem. dict. num.*
4. vers. Tandem quarto. & eodem modo intelligi etiam
 potest, quod docuit Arist. 2. *Ethicor.* scilicet, quod in
 ebrietate oportet veniam habere, & quod habetur *in dict.*
leg. omne aelictum 6. §. per vinum 7. ff. de re milit.
 videlicet per vinum, aut lasciviam ebrios clementius esse
 puniendos, idque iudicis arbitrio relinqui tradiderunt,
 Dec. *in cap. 1. in fin. de testib.* & alij apud Menoch,
de arbitr. judic. lib. 2. centur. 4. casu 326. & hunc ve-
 nialiter tantum peccate docuit D. Thom. præallegatus
d. 2. 2. q. 150. art. 2.

15 Alio modo potest quis in ebrietatem incidere, cum advertit potum esse immoderatum, & inebriantem; & tamen vult magis ebrietatem incurrere, quam à potu abstinere, & sic voluntariè inebriatur, & factus ebrius hominem occidit, aut mutilat, & hunc non auderem excusare ab irregularitate, quia ejus voluntas proximiùs accedit ad homicidium, quàm in primo casu. In illo enim solus potus fuit voluntarius, ex potu verò præter intentionem contigit ebrietas, & ex ebrietate homicidium. In hoc verò non tantum potus fuit voluntarius, sed etiam ebrietas, ex qua immediatè homicidium processit. Unde hic illata fuit culpa, & dedit causam proximam homicidio, aut remotam quidè, sed tamen ad homicidium ordinatam, quæ sufficit ad incurrendam irregularitatem ex traditis à Prosp. Fagnan. *in cap. de cætero* 11. *de hom. num. 9. & 16.* Siquidem facilè potuit imò, & præcognoscere debuit, posse contingere, ut in ebrietate aliquem percuteret, vel offenderet, quia pluriès injuriantur ebrij, quam sobrij, ut patet ex Philosoph. 2. *Polit. Et hunc moralitè peccare probat D. Thom. ubi proximè.* Et in hoc secundo casu procedit opinio ejusdem D. Thom. 1. 2. *quæst. 77. art. 7.* loquitur enim expressè (D) de illo, qui voluntariè inebriatur. Illud tamen hic obiter notare oportet, quòd si ebrius propria culpa incidat in ebrietatem, & quidè, si dedit operam, ut inebriaretur, cum sciret se consuevisse in ebrietate arma sumere, & homines persequi, & percutere, proculdubio irregularis efficitur; siquidem jam per immoderatam vini potionem dedit operam rei illicitæ, & ad occisionem periculosa argum. *leg. nihil interest* 15. *ff. ad leg. Corn. de sicut. leg. qui occidit* 30. *§. in hac, quoque* 3. *vers. nam & qui occasionem, ff. ad leg. Aquil. cap. de cætero* 11. *de homicid. & hic casus est extra omne dubium, ut docet D. Covarr. dict. num. 4. vers. possit, quidem vera censeri.*

(D)
Huc cum
perveniret
oratio,
Magister
ceremoniarum
signum re-
ceptui de-
dit.

16 Secundò præmittendum est pro explicatione secundæ partis nostræ Clementinæ, ea, quæ de furioso hactenus à nobis sunt dicta, ad infantem septennio mi-
no-

norem transferri debere. Cujus ratio perspicua est, nam infans usu rationis careat, non secus ac furiosus, à quo non multum distat, ut ait Imp. Justinian. in §. *pupillus 9. vers. sed quod diximus, inst. de inutil. stipul.* non enim infans minus incapax est culpæ, & injuriæ, quam furiosus: nam quæ injuria potest puniri in infante, qui rationis est impos, ut in legem peccare videatur? Et ideo utriusque factum impunitum est, *leg. quod infans 60. ff. de reivindic. leg. infans 12. ff. ad leg. Cornel. de sicar.* quamobrem infantis nullum esse sensum ait Paulus in *leg. quamvis 32. §. infans 2. ff. ad acquir. poss. ff. leg. illud 3. §. 1. ff. de injurijs*: & judicio carere docetur in *leg. Prætor 12. vers. natura, ff. de judicijs, leg. 8. cum seq. ff. de acquir. hered. §. præterea 1. inst. quib. non est permis. fac. testam.* & brutis comparatur à nostro Boetico Seneca *epist. 121. ibi: Quomodo ergo infans de conciliari constitutione rationari potest, cum rationalis nondum sit?* Et ideo quia ipsos innocentia consilij tuetur, nec pœna criminali, aut civili puniuntur, *dict. leg. quod infans 60. ff. de reivindic. leg. si quis suo 33. §. fin. Cod. de inoff. testam. junct. leg. 9. tit. 1. partit. 7.* quomodo enim, quæso, reus constitueretur, qui nescit quod facit? Ut elegantè ait D. Augustinus relatus in *cap. aliquos 5. 15. quest. 1. Gomez 3. var. cap. 1. num. 57. Plaza de delict. lib. 1. cap. 31. num. 1.* quos refert D. Gonç. in *cap. 2. de delict. pueror. num. 8. in fin.* Idemque prorsus dicendum esse arbitror de eo, qui major est infante; nam juxta Ulpian. in *leg. sed & si 5. §. 2. ff. ad leg. Aquil.* ita demum tenetur impubes lege Aquilia, si sit injuriæ capax, ut habetur etiam in *leg. impuberem 23. ff. de furtis*: quo fit, ut nisi propè pubertatem sit (quia jam exinde doli capax est) lege non teneatur: & ideo non minus furioso comparatur impubes, quam infans in *leg. cum Prætor 12. §. non autem 2. ff. de judicijs*: ita ut de impubere, sicuti de furioso idem dicatur, & capitalem fraudem uterque videatur effugere in *leg. cum autem 23. §. excubitur 2. ff. de adult. edict.* quoniam ætas eorum quid malum nequit satis discernere, cum prorsus omnia ignoret, *leg. 1.*

*Cod. de falsa monet. leg. ult. ff. de jur. & fact. ignor. §. in summa 18. Inst. de obligat. qua ex delict. leg. 3. §. 1. ff. de sepulchro violat. sic intelligenda cum Suarez lib. 1. ad leg. Aquil. cap. 2. num. 24. & Cujac. 6. observ. cap. 22. Neque huic doctrinae adversatur text. in cap. 1. de delict. pueror. ubi ætatem puerilem, sive impuberem excusari à pœna furti negatur; siquidem Pontifex Gregorius IX. ibi apertè loquitur de pueris grandiusculis, id est, de doli capacibus, & pubertati proximis, ut rectè Gloss. *ibidem* interpretatur. Et de hoc impubere, qui pubertati proximus est, intelligi etiam debet text. in leg. *impunitas 7. Cod. de pœnis.**

17 Hæc licet regulariter procedant in infante, per accidens tamen possunt dari infantes doli capaces, quia quemadmodum pubertas præveniri potest, & contingere ante 14. ætatis annum, ex traditis à D. Gonçal. in cap. 2. de delict. puer. num. 7. ita & infantes doli capaces possunt dari, præsertim his temporibus, in quibus malitia prævenit ætatem, ut tenet Panormitanus in dict. cap. 2. num. 4. Quem sequuntur plures, quos referunt Farinac. in praxi, 3. part. quæst. 92. num. 47. Gomez 3. variar. cap. 1. num. 57. pro quorum sententia facit, quod refert D. Gregorius lib. 4. dialog. 19. videlicet infantem quinque annorum solitum jurare, & blasphemare, & manibus parentum raptum fuisse à Diabolo. Undè idem Panormitanus affirmat singulariter limitari posse regulam nostræ Clementinæ *si furiosus*, ut quamvis infantes doli non capaces per homicidium non fiant irregulares, irregularitatem tamen contrahant, si doli capaces sint: quod & docuerunt Villadiego de irregularit. cap. de percussore, column. 12. Magnus Præses Covarrub. in relect. ad nostram Clement. 3. part. num. 5. Verùm hæc sententia, quantumvis tantorum virorum munita præsidij, displicet ex eo: tum quia in utroque jure apertè distinguitur infans à doli capace, leg. *impuberem 23. ff. de furtis, l. g. infans 12. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. leg. 5. §. 2. ff. ad leg. Aquil. leg. 1. Cod. de falsa monet. cap. literas 4. cum seq. de desponsi impub.* Tum quia irregularitas non contrahitur nisi in casibus à jure expressis, cap. pen. de sentent. ex-

commun. sed non est expressum in jure, quod infans & si doli capax sit, & plenum usum rationis habeat, si hominem occidat, vel mutilet, fiat irregularis: ergo nullo modo eam incurrere valebit: tum denique quia generaliter, & absque ulla distinctione, aut exceptione in præsentî Clementis V. constituit, infantem, si hominem occidat, aut mutilet, non fieri irregularem: ergo cum sit beneficium à lege concessum ex causa miserationis, & pietatis, non est restringendum, sed amplè intelligendum ex regul. *odia 15. cum vulg. de regul. jur. in 6.* Nec favet sententiæ Panormitani argumentum adductum ex casu pubertatis, quia pubertas pendet à corporis dispositione, quæ ex nimio calore aliavè ex causa potest contingere ante annum 14. at doli capacitas pendet ab animo, qui haberi non potest ab eo, qui nondum fari valet, *leg. in sponsalibus 14. ff. de sponsalib. leg. 1. in princip. leg. mulier 70. ff. de V. O. leg. si infanti 18. Cod. de jure delib.* Similiter mihi juvat exemplum relatum à Div. Gregor. quia ut post Ananiam, & alios notarunt Farinac. *abi supr. dict. quæst. 92. numer. 50.* & Gomez *dict. num. 57.* supplicium hoc potius contigit in odium patris non corrigentis filium, quàm in pœnam ipsius infantis, in quo propter defectum ætatis non aderat dolus, ut ex principio ipsius dialogi facile colligitur. Accedit, quòd ea, quæ ex nutu Dei aguntur, non cadunt sub lege, *cap. due sunt 2. 19. quæst. 2.* Nec refert, quòd in infante plenum usum rationis habente cesset ratio, ob quam in præsentî constitutione statutum fuit, non fieri irregularem; videlicet quia occisio non est voluntaria in infantes, nam non cessat ratio concessionis adæquata, & totalis, cum non cesset tenera ætas, in cujus favorem immunitas ab irregularitate ei concessa est: defendit etiam hanc sententiam, licet non omnibus adductis fundamentis, Dom. Gonçal. *cap. 2. de delict. puer. num. 9.*

18 Tertio pro intelligentia tertiæ partis nostræ assertionis, quæ de dormiente loquitur, præmittere oportet, quòd si fortassis (ut multoties accidit) dormiens surgat de nocte in somnis, & homicidium, aliudvè delictum committat, ab omni pœna immunis censetur. Cujus rei ratio

est: tum quia furioso, ac amenti comparatur, *leg. 1. §. furiosus 3. ff. de acquir. possess. cap. merito 1. cap. sane 7. 15. quæst. 1. cap. majores 3. §. sed adhuc, & §. item quaritur de Baptismo*; tum quia mortuo similis est, juxta illud Virgilij 6. *Æneid.*

Dulcis, & alta quies, placidaque simillima morti.

Et illud Ovidij *lib. 2. Amor. eleg. 9.*

*Stultè, quid est somnus, gelida nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.*

Tum etiam, quia ob naturale vitium, & imbecillitatem excusatur quis à peccato, *argum. leg. fluminum 24. §. sed ut ne 7. vers. Vitium, ff. de damn. infect. leg. probrum 42. ff. de verbor. signif.* ast dormiens quidquid ita perpetrat, ex naturali facit ignorantia: ergo a delicto immunis censendus est, & consequenter etiam à pœna irregularitatis, *Tiraquell. in tract. de pœn. temper. caus. 5. num. 2. & seqq.* Hæc tamen doctrina fallit, si dormiens in culpa aliqua fuerit; quoniam videlicet sciebat, se aliquando solitum esse noctu dormiendo è lecto surgere, deambulare, arma capere, & cætera hujusmodi agere, nec diligentiam adhibuit, præcavendo nè dormiens alicui noceret, ostium claudendo, arma removendo, vel aliquid aliud necessarium adhibendo. Eo namque casu de culpa tenebitur, & pœna extraordinaria, sive arbitraria puniendus erit, nec excusabitur ab irregularitate, opere subsecuto. Et ita tradunt cum multis *D. Covarr. hic 3. part. num. 6. Fagnan. in cap. ad audientiam 12. de homicid. num. 37. Toletus in summa, lib. 1. cap. 78. num. 4.* Sicut & qui nimium irascitur in vigilia, & postea in fomnis dat operam, ut dormiens aliquem occidat, vel offendant; nam tunc irregularis erit, qui sic dormiens aliquem occideret, ut eleganter docent relati à *D. Covarrub. citat. loc. num. 7.* Deinde fallit superior doctrina, quando is, qui dormiendo deliquit, posteaque vigilando ratum habuit, & approbavit, quod jam male eger. Hunc enim puni-

niendum esse, sentit post alios Menoch. *lib. 2. arbitr. jud. centur. 4. cas. 327. num. 3.* Tiraqueli. *ubi supr. num. 10.* Juxta hanc doctrinam intelligendus est text. *in leg. si servus 27. §. si fornacarius 9. ff. de leg. Aquil. ubi si servus coloni, vel inquilini juxta fornacem, vel locum, ubi erat ignis, obdormisset, & domus combusta sit, tenetur ad damnum; quod ideo procedit, quia, ut proxime diximus, tunc dormiens ex delicto tenetur, quando aliqua præcessit culpa, saltem in non præcavendo damnum. Unde cum in ea specie culpa præcessisset in non extinguendo igne, dormiens de incendio secuto tenetur, ut latius prosequuntur Anton. Gomez 3. *variar. cap. 1. num. 74.* Farin. *in prax. quæst. 98. ex num. 62.* Suarez *ad leg. Aquil. lib. 2. sect. 2. cap. 2.* ubi an in ejus text. specie detur actio utilis, an verò directæ latè examinat. Ex eadem doctrina pendet decisio text. *in cap. fin. de his qui filios occid. cap. quæsitum 7. de pen. 1. & remis. cap. consuluisti 20. 2. quæst. 5.* in quibus habetur, quòd si dormiens filium in lecto suffocaverit, irregularis efficitur propter culpam, vel negligentiam, quæ homicidium præcessit; quamvis enim parentes, qui inculpabiliter filios in lecto collocarunt, & si inde eorum oppressio sequatur, nullam contrahant irregularitatem; secus verò si culpabiliter, ut docent D. Gonçal. *in cap. 11. de homicid. num. 8. cir. ca fin.* P. Pirhin. *in lib. 5. Decretal. sect. 2. §. 3. tit. de homicid. num. 62. in fin.**

19. Hucusque egimus de homicidio omnino involuntario, & inculpabili, nunc agendum superest (ut ultimam nostri text. partem absolvamus) de homicidio coacto, seu necessario, quod non dolo, sed quodammodo coactè, hoc est ob vitæ, corporisque defensionem committitur; pro cujus clariori intelligentia, scire oportet, nullam contrahi irregularitatem ab eo, qui in dubio vitæ discrimine constitutus, proprii corporis defendendi causa suum occidit, vel mutilat invaluorem, & ratio est, quia ad irregularitatem contrahendam propter homicidium privatum necessaria est culpa homicidij, saltem aliqua: is verò, qui ad defensionem aliquem occidit, nullam culpam homicidij contrahit: ergo non erit irregularis. Minor probatur, nam unicusque

naturali ratione permissum est se ab aggressore defendere, *leg. ut vin 3. ff. de iust. & jur. leg. itaque 4. leg. sed & si 5. leg. scientiam 45. §. 4. ff. ad leg. Aquil. leg. 1. §. vim vi 27. ff. de vi, & vi arm. leg. furem 9. ad leg. Cornel. de Si- car. leg. 1. Cod. unde vi, præclare Cic. lib. 1. de offic. & in orat. pro Milone. Cum autem defensio isthæc jure naturali sit introducta, gentium aprobata, civili confirmata: imò jure quoque divino, & canonico permessa, Actor cap. 7. vers. 24. & seqq. & cap. 22. vers. 55. cum seq. cap. 2. cap. 3. cap. significasti 18. vers. Si verò de homicid. cap. 3. de sent. excom. cap. dilecto 6. eod. tit. lib. 6. Clem. Pastoralis 2. §. cæ- terum, de re jud. quibus consonat lex 3. 4. tit. 8. part. 7. leg. 4. tit. 23. lib. 8. Recop. ipsa meridiana luce clarius est eum, qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mu- tilat, in vasorem, pœnam, animadversionemque ullam non mereri, cum nulla adsit culpa, aliàs enim puniretur quod jure permissum est contra leg. Grachus 4. Cod. ad leg. Jul. de adult. D. Covarr. in præf. 3. part. §. unic. num. 1. P. Suarez de censur. disput. 46. sect. 1. num. 1. Antonius Gomez 3. var. cap. 3. num. 20. D. Gonçal. in cap. 3. de homicid. & in cap. 18. eod. tit. num. 5. & alij DD. communiter. Hoc tamen homi- cidium defensionis causa commissum debet fieri servato moderamine inculpatæ tutelæ ex dict. cap. significasti 18. de homicid. aliàs voluntarium dicitur, leg. 1. Cod. unde vi, & irregularitas contrahitur, docet D. Thomas 2. 2. quest. 64. artic. 7. in corp. & in citat. loc. D. Covarr. & P. Suarez num. 4. Acuña in cap. miror. 4. dist. 50. & in hoc casu acci- piendi sunt text. in cap. de bis 6. dist. 50. ubi ideò Cleri- cus, qui se defendendo paganum occidit, irregularitatem incurrit, quia defensio non fuit cum moderamine incul- patæ tutelæ, siquidem unus à pluribus fuit occisus, ut ex- plicat Gloss. fin. in eo text. eamque sequitur P. Suarez ubi supr. num. 3. Et text. in cap. si quis viduam 8. ead. dist. 50. cap. 2. in fin. de Cleric. pugn. in duel. cap. olim 12. de restit. spoliat. cap. perpendimus 23. de sent. excom. Concil. Tribur. cap. 11. Similiter quando Concilium Trident. sess. 14. cap. 7. de reform. loquens de homicidio, quod vim vi re- pellendo, ut quis se à morte defenderet, commissum fuit,*

eius dispensationem committit Ordinario loci, intelligi debet in casu, quo quis excessit moderamen inculpatæ tutelæ, quia se aliter defendere poterat. Quomodo etiam accipiendus est text. in cap. quicumque 33. 23. quæst. 8. illis in verbis: *Qui verò sine aliqua publica administratione, maleficum, furem, sacrilegum, & adulterum, vel quemlibet criminofum interfecerit, aut truncaverit, vel membris debilitaverit, velut homicida judicabitur.* Ubi D. Augustinus agit de eo, qui furem occidit privata auctoritate, non pro defensione propria, sed potius ipsum aggrediens nulla necessitate coactus. Quomodo autem moderamen inculpatæ tutelæ consideretur circa modum, tempus, causam, & factum, exponunt Navarr. lib. 5. cons. 31. & in sum. cap. 15. num. 2. P. Suarez de cens. disput. 46. sect. 1. ex num. 7. & plures alij, quos referunt P. Pirhin in lib. 5. Decret. tit. de homic. sect. 2. §. 3. per tot. D. Gonçal. in cap. 3. eod. tit. num. 12. in fin.

20 Illud tamen coronidis loco hic commodè quaeri potest, an is, qui ob defensionem bonorum, quæ possidet, occidit, vel mutilat aliquem, fiat irregularis? Et affirmativam sententiam tenuerunt Glossa fin. in cap. 2. de homicid. & ibi Felinus, & Abbas num. 2. Silvester verbo: *homicidium* 2. quæst. 16. num. 11. & alij, quos refert, & sequitur D. Gonçal. in cap. 3. de homicid. num. 11. Eam tamen opinionem, nisi rerum defensio cum vitæ quoque, corporisvè periculo conjuncta sit, minimè recipiendam esse cum quibusdam non contemnendæ auctoritatis Interpretibus censeo. Huic sententiæ adstipulatur primum textus in leg. furem 9. ff. ad leg. Cornel. de sicar. ubi Ulpianus respondet: furem nocturnum ita demum impune occidi posse, si occissor parcere illi sine suo periculo non potuit. Secundò eam probat text. in leg. itaque 4. ibi: *Insidiantem mihi*: leg. sed etsi 5. ibi: *Metu mortis*: ff. ad leg. Aquil. leg. si ut allegas 4. ibi: *Inferenda cadis*. Cod. ad leg. Cornel. de sicar. quibus accedunt textus in cap. 2. ibi: *Te, tuaque liberando*; cap. si perfoediens 3. cap. suscepimus 10. §. verum de homicid. cap. dilecto 6. de sent. excomm. in 6. In his omnibus locis, quæ

quæ cœdem ob defensionem factam probant, de hominum defensione, non rerum tuitione tractatur; ut non immeritò dici possit, inclusionem unius esse exclusionem alterius, *leg. 12. in pr. ff. de judicijs, leg. 21. Cod. de procurator.* Tertio facit, quòd nulla prorsus sit inter bona, & vitam proportio: adeoque vita hominis sit præferenda quibuscumque rebus etiam pretiosissimis, *leg. sancimus 21. in fin. Cod. de Sacros. Eccles. leg. justissimè 44. in pr. ff. de edil. edict.* Idque sanè non immerito: est enim differentia maxima inter rem, & hominem, qui divinum dicitur animal, qui maximum naturæ miraculum, quique ad similitudinem, atque imaginem Dei ter Optimi Maximi conditus est, ut dicitur *in dict. cap. 2. de homicid. ibi: Propter imaginem Dei, & cui Deus omnia subjecit, atque super universas creaturas dominij principatum concessit, Clem. 1. §. divini amoris immensitas. de reliq. & venerat. Sanctior.* Quarto eandem sententiam juvat *textus in leg. 1. Cod. quando liceat sine judic. se vind. ubi cum depopulatores nocturnos propter rerum, sive agrorum invasionem interficere licere, specialiter sit constitutum: inde colligitur jus commune esse in contrarium proindeque ad offendentis internecionem usque res defendere non esse permissum. Denique adduci potest text. in leg. si ex plagis 52. §. 1. ff. ad leg. Aquil. ubi tabernarius, cui lucerna fuerat ablata, non potuit jure cedere auferentem, aut ei licitè effodere oculum, nisi prior ab auferente vapulasset. Ex quo evincitur ad homicidij excusationem rerum periculum non sufficere, sed corporis etiam periculum necessarium esse. Huicque sententiæ haud inviti adstipulantur P. Suarez de censur. disp. 46. sect. 2. num. 10. D. Covarr. in præsentì 3. part. §. un. num. 6. vers. secundo proponitur ea species. P. Pirhing. ubi sup. §. 2 per tot. Fachin. 1. controv. cap. 31.*

21 Neque huic sententiæ resistit *textus in leg. 3. §. 9. ff. de vi, & vi arm. ubi habetur, nos cum, qui possessionem nostram invadere tentat, armis repellere, sicque occidere posse. Siquidem apertè loquitur de eo, qui cum armis venit, adeoque vitæ nostræ periculum creat.*

Hunc,

Hunc, qui ira armata manu venit, armis quoque repellere licet, ad hoc ut vis illata propulsetur, & par pari eidem referatur. Proindeque quando quis res tantum violenter, invadit, & defensores in vitæ periculum non conjicit, tamdiu defensor tantum vim à rebus suis amovere, & non invasorem interficere debet. Ubi verò omnis rebus de proprii corporis salute agitur, tunc vim vi quocumque modo etiam cum invasoris cœde propulsare licet, *leg. 3. ff. de just. & jur. cum supra add.* Similiter non obstat *textus in leg. 1. Cod. unde vi*; ubi ab Imperatoribus rescriptum est: rectè possidenti ad defendendam possessionem suam, vim illatam propulsare licere; quoniam de possessionis defensione, quæ fit cum immoderamine inculpatæ tutelæ agit. Id autem moderamen tunc adhibitum intelligitur, quando non rebus tantum, sed propter eas vitæ etiam, sive corpori possidentis vis inferitur, juxta *text. in cap. 2. ibi: Te, tuaque liberando. de homicid.* ubi ex illa copulativa inter res, & personam posita, satis evincitur pro sola rerum defensione occidi invasorem non posse. Siquidem Pontifex de eo casu quærit, ubi fur, aut latro poterat comprehendi absque occisione: & ostendit tunc homicidium fore impunitum, cum pro rebus, & persona simul defendendis perpetratum fuerit. Dicitio etenim que copulativa est, ad cujus copulæ veritatem requiritur utramque partem veram esse, *leg. si hæredi 5. ff. de condit. inst. §. pen. Inst. de hæred. inst.* Nec obstat si dicas cum D. Gonçal. *in dict. cap. 2. num. 4.* si in sensu copulativo acciperentur verba illa: *Te, tuaque liberando*, sequeretur, quòd ob solam vitæ defensionem non liceret aliquem occidere, nisi simul cum vita bona defenderentur. Et si enim verum sit illa verba copulatè esse accipienda, non tamen idcirco rectè inferri potest: numquam nisi ob solam vitæ defensionem cœdem fieri posse, nisi simul & res defendendæ sint: quia contrarium non solum jure naturali, gentium, & civili, sed etiam alijs in locis Jure Canonico est constitutum, ut latius diximus *supra num. 19.*

dicantur alter sanguis, & vita hominum: & propterea paria censeantur insidiari vitæ, & insidiari bonis: atque ita metu amissionis omnium bonorum æquiparetur metui mortis, juxta Glossam communiter receptam *in leg. ad vocati* 14. *Cod. de advocat. divers. jud.* Tiraquell. *de nobilit. cap. 31. num. 364. cum seqq.* ubi plurima notatu digna ea de re congestis. Nam respondeo, comparationem istam non esse perperam: idcirco enim patrimonium, & bona vocantur hominis sanguis, & vita, quia ex ijs homo alitur, & sustentatur: alioqui longè, latèque inter se differre liquido constat. Nemo quippè adeo mentis expers est, ut non pluris faciat corpus, & vitam, pretiosissimum, nobilissimumque donum Dei, quàm bona, & res suas admodùm fluxas, atque caducas. Atque hinc etiam ingens deprehenditur discrimen inter eam defensionem, quæ fit ob corpus, & eam, quæ propter bona instituitur. Etenim qui corporis sui tutelam suscipit, is directò, ac immediatè salutem, & sanguinem suum defendere dicitur; qui verò bona, & patrimonium suum tuetur, mediatè, atque per consequentiam solummodò salutem, & corpus suum defendit. Itaque cum hæc diversa appareant, ab uno ad aliud, hoc est, à defensione personæ ad defensionem rerum nullum firmum, aut validum ducitur argumentum, *leg. Papianus 20. ff. de minorib. leg. 7. §. 1. ff. pro emptor. leg. 83. §. sacram 5. vers. sed hæc dissimilia sunt, ff. de verb. oblig.* Unde quoque constitutum esse videtur, ut nocturnum furem, qui non tam furandi, quàm occidendi animo adesse præsumitur, præmissa proclamatione, indistinctè, si modo ipsi sine vitæ periculo parci non potuerit, *leg. furem 9 ff. ad leg. corn. de sicar.* diurnum verò simili clamore adhibito, non nisi telo se defendentem interficere liceat, *leg. itaque 4. ff. ad leg. Aquil. leg. 54. §. 2. ff. de fart. junct. cap. si perfodiens 3 de homicid.* Quare dominus, seu pater familias, si cum tutè apprehendere furem vel proclamando avertere, aut aliàs sine metu mortis, corporisve periculo ei parcere posset, occidere eundem maluit, lege cornelia tenebitur, *leg. sed etsi 5. ff. ad leg. Aquil. dist.*

dict. cap. 2. de homicid. Eaque de re vide latè differenter D. Gonçal. *in dict. cap. si perfodiens 3. num. 9. cum 2. seqq.*

23 His non inutiliter expositis pro nostri textus intelligentia, prout pressura temporis permittit, respondemus modò ad rationes dubitandi, quas contra nostrum textum, & assertionem objecimus *supra ex num. 2.* Non quidem obstat prima desumpta ex paritate prodigi, cui faciliè obviam ibis dicendo, quòd etsi prodigus (qui neque tempus, neque finem expensarum habet, sed bona sua dilacerando, & dissipando profudit; *leg. 1. ff. de curat. furios.*) furioso æquiparetur, adeoque propter homicidium, aliudvè delictum commissum conveniri non posse videatur, *ex leg. is cui 6. ff. de verb. oblig. leg. furiosi 40. ff. de reg. jur. cum alijs*, tamen verius est, æquiparationem istam tantum procedere quoad contractus, & bonorum administrationem *leg. his, qui 12. §. Divus 2. ff. de tutor. & curator.* non autem quoad delictorum, maxime in faciendo consistentium, coercitionem, ut cum pluribus docuerunt Gomez 3. *var. cap. 1. num. 75.* & Fachin. 2. *controv. cap. 68. circa fin.* Similiter non advertatur paritas quadrupedis, cui ut respondeat Faber *in rat. ad leg. sed etsi 5. §. & ideo 2. ff. ad leg. Aquil.* solum dixit, non usque adeo adæquandum esse furiosum quadrupedi, ut pro damno, quod furiosus dederit, & pauperie, quam fecerit, aliqua actio dari debeat: & in ration. *ad leg. 1. §. 3. ff. si quadrup. paup. fecisse*, cum fateatur, ideo ex damno dato à quadrupede damni injuriæ nomine agi non posse, quia non potest animal injuria aliquid facere, cum sensu careat; docet, sensu carere rationis, ut de infante, & furioso scriptum est in *leg. si tibi 8. §. unius 2. ff. de opt. leg. leg. 12. ff. ad leg. corn. de fscar.* Nec tamen, prosequitur idem Faber, consequens est, ut etiam pro homine, qui sensu careat, puta pro furioso, & pro pupillo; hæc actio dari possit; non enim datur, nisi pro brutis. Hæc tamen solutio placere non potest, dum ratio dubitandi in suo robore manet; potius enim difficultatem excitat, quam dissolvit.

Quare

Quare aliter eam enervare tentat Fortaculus *dialog.* 33. *num.* 2. asserens, hoc interesse inter quadrupedem, & furiosum, quod quadrupes pro noxia dari potest, *leg.* 1. *ff. si quad. paup. fec.* non autem furiosus; cæterum in alijs convenire; nam nisi pro quadrupede dominus convenitur, etiam pro furioso custos ejus, *leg. Divus 14. ff. de offic. Præsid.* eodemque modo se videtur expedire Arellano *lib. 2. de rat. imperio, cap. 11. num.* 1. Sed nec hæc arridet evasio; quia ita demum furiosi custodes tenentur, si negligentiores sunt in ejus custodia; quippè tunc culpæ eorum imputatur damnum ab eo datum: & in hoc casu, quando scilicet dominus quadrupedis culpam commisit, non datur actio de pauperie, sed damni injuriæ nomine agi potest *dict. leg. 1. §. 4. ff. si quad. paup.* Quapropter valdè diversi sunt quadrupes, & furiosus, si quidem casu, quo custos negligens non sit, dagnum omnino impunitum remanet, adeo ut nec adversus dominum, quando servus ejus furiosus damnum dedit, actio ulla prodita sit, si sine culpa, aut negligentia ejus acciderit, contrarium verò militat in quadrupede, ex cujus damno tunc præcisè actio ex *leg. 12. tabul.* adversus dominum, qui nullam culpam adhibuit, nec ulla negligentia ei imputari potest, datur.

24 His ergo, & alijs subterfugijs omiſſis, tentabam posse dici, actionem de pauperie cessare, quando quadrupes damnum dat naturali feritate commotus, *princ. Inst. si quad. paup. fec.* habereque locum, quando contra naturam, id est, contra naturalem mansuetudinem omnium ejus generis animalium, dagnum dat, *leg. 1. §. Generaliter 7. eod. tit.* ideoque si equus dolore concitatus calce percusserit, tunc hæc actio cessat. Cum ergo furiosus quasi sui morbi dolore concitatus, & non excedens naturalem feritatem aliorum sui generis furiosorum, dagnum det, inde tentari poterat, mirum non esse, ut pro damno ab eo dato nulla detur actio. Nec refragatur, quod licet in specie proposita cesset actio de pauperie, in factum tamen datur contra eum, qui equum percusserit, aut vulneraverit: ergo non remanet omni-

nò impunitus. Nan respondeo , quod si accidat , ut aliquis furiosum concitaverit ad damnum faciendum , similiter adversus eum experiri conveniet. Non item obstat augmentum primum ipsius difficultatis deductum ex Conc. Uvormac. can. 18. & ex cap. si quis 12. 15. quest. 1. nam etsi furioso propter delictum in furore commissum, si ad sanam mentem pervenerit , aliqua poenitentia injungatur , ea imponitur propter causam , eò quod ipsa infirmitas causa peccati fuisse videtur , non propter culpam , cum suæ , & sanæ mentis non sit , ut latè probavimus supra num. 8. quapropter licèt pro homicidio in furore perpetrato imponatur poenitentia , non tamen irregularis manet , nisi casu , quo propria culpa in furorem incidit , juxta à nobis tradita num. 12.

25 Similiter non obstat ultimum augmentum ipsius dubitandi rationis ex leg. fin. §. fin. Cod. de curat. furios. ubi supponitur furiosum , & furiosam exhæredatos fuisse propter ingratitudinem erga patrem ante furorem commissam. Occasione hujus difficultatis disputant DD. numquid mente sanus homicidium , aliudvè delictum committens , ob furorem supervenientem corporali poena , durante furore , affici possit ? Interpretum judicia varia sunt : quibusdam putantibus furorem post delictum perpetratum advenientem delicti impunitatem adferre : nonnullis contrariam prorsus sententiam propugnantibus. Et quidem prioris sententiæ , quæ receptior est Auctores sunt Baldus , Jason , & plures alij laudati , & sequuti à D. Covarr. hic 3. part. num. 2. Gomez 3. var. cap. 1. num. 72. Posterioris verò sententiæ assertores sunt Ludov. Roman. in leg. furiosam 9. Cod. qui test. fac. Barbof. in cap. super litteris 20. de rescript. num. fin. & alij congesti à Gomez dict. num. 72. circa med. Cæterum ego nec priori , nec posteriori sententiæ acquiescendum , sed totum negotium arbitrio Judicis , ac Principis , quem Judex consulere debet , committendum esse arbitror ex leg. Divus 14. vers. si verò ff. de offic. Præs. Quæ profecto lex nihil certi definit , sed potius apertè statuit , Judicem diligenter explorare , & inquirere debere , an fa-

cinus a verè furioso commissum sit; necnon Principem consulendum esse, qui æstimet, utrum delinquens supplicio sit afficiendus. Itaque Judex, ac Princeps omnibus delicti, totiusque negotij circumstantijs mature, accuratèque pensatis, de pœna decernet, prout æquitas, & ratio poposcerit; atque ita etiam sentire videtur Fachia. 9. *contr. cap. 3.* Sed retenta priori sententia adhuc non obstat *dict. leg. fin. §. fin.* quoniam respondetur, quòd licèt regulariter loquendo furiosus non puniatur propter delicta ante furorem commissa, hoc tamen cessat aliquando, videlicet in terribilibus, & immanibus delictis, quale est illud, de quo in *dict. leg. fin. §. fin.* Nam quid majus quam erga Patrem ingratitudo, ob quam præcipuè exhereditatio meretur? Si enim ingratitudo erga extraneos grave nefas reputatur, juxta illud Aufonij epig. 132. *Nil homine terram pejus ingrato creare:* Unde etiam ingratitudinem omnium vitiorum maximum vitium appellavit noster Bœticus Seneca in *lib. 1. de benef. cap. 10.* quid de ea, quæ erga parentes committitur dicendum? Ergo nihil mirum quòd exhereditationis reus censeatur furiosus, nec ejus morbo venia tribuatur, argumento eorum, quæ *supra num. 9.* diximus ex *Levit. cap. 20.* & ex *D. Augustino relato in cap. mulier 4. 15. quest. 1.*

26 Nec etiam reluctatur text. in *leg. 1. ff. de pœnis*, ubi indistinctè habetur, quòd in delictis pœna imponitur secundùm tempus delicti; quoniam illud debet intelligi respectu qualitatis personæ, veluti si servus post crimen commissum libertatem consequatur; tunc enim non punitur ut liber, sed ut servus; ut dicitur in *dict. leg. 1. §. 1. & 2.* non autem procedit respectu personæ incapacis subeundi pœnam, qualis est furiosus; tum quia satis, superque furore ipso puniri videtur, ut inquit Consultus in *leg. 14. ff. de offic. Praef.* tum etiam, quia præcipuus finis pœnarum est, ut ipsi rei emendantur, & alij exemplo terreantur, *leg. si quis 6. §. si quis 1. leg. si pœna 20. cum alijs ff. de pœn. junct. cap. prodest 4. 23. quest. 5.* Id quod in furioso minimè locum habet. Neque obstat, quòd secundùm Theologos, & Canonistas furiosus punia-

puniatur, vel iudicetur ad poenam, secundum opera commissam ante furorem; quia cum lathale peccatum privet peccantem gratia Dei, & hæc non recuperetur, nisi per Sacramentum poenitentiae, & verum dolorem de peccatis commissis, furiosusque impoenitens decedat, nihil mirum quod damnationis poenam quoad Deum non effugiat propter peccatum tempore sanæ mentis commissum, *cap. 6. in fin. de poenit. dist. 7.* Minus obstat text. *in leg. 31. §. 4. ff. de usucap.* quoniam ibi agitur de usucapione, qua furiosus volebat ditari cum alterius iactura, quod iure naturali iniquum est, *cap. locupletari 58. de reg. jur. 6. leg. jure 207. ff. eod. tit. cum vulg.* at nos loquimur de casu, in quo delicti gratiam sibi fieri sine alterius detrimento postulat: quapropter hoc longè profus concedendum, *leg. rescripta 7. Cod. de precib. Imp. offer.* Ita sentire videtur Fortaculus *dialog. 33. num. 4.* Verùm hæc Fortaculi evasio supponit difficultatem, ubi nulla invenitur. Nam in hoc, quod præsumatur, furiosum in eadem mala fide perseverare, in qua erat ante furorem, non potest considerari ulla poenitentia, nec inflicto poenitentiae; cum etiam si furiosus non esset, eandem præsumeretur habere malam fidem, donec de bona non constaret, *argum. text. in cap. Perlatum 1. de his, quæ vi: non est ergo poena habere aliquem pro malæ fidei possessore, cum re vera talis sit.*

27 Neque verò secundam nostræ assertionis partem infringunt textus *in cap. adhuc 32. de poenit. dist. 3.* & *in cap. si enim 40. de poenit. dist. 2.* in quibus ex D. August. & Hieronym. legitur, quod nemo mundus à peccatis, nec infans, cujus est unius diei vita, super terram; nam hoc accipiendum est de peccato originali, quod contrahitur à die animationis: & ita Sancti Doctores non sunt intelligendi de infantis ordinaria nativitate, sed de priori secundum Adam, quæ contigit tempore conceptionis. Et ita verum est, nec infantem unius diei, imò nec unius horæ, posse dari absque peccato, videlicet originali. Sed huic solutioni obstat graviter textus *in cap. firmissimè 3. vers. firmissimè de consecr. dist. 4.* ubi ex

eodem D. Augustino dicitur , parvulos non baptizatos sempiterno igne puniendos : ergo quia parvuli nedum capaces sunt peccati originalis , sed etiam actualis. Cui difficultati priusquam respondeam , notare oportet ; probabiliorem esse sententiam eorum , qui asserunt parvulos cum solo peccato originali decedentes , ita ob illud damnari , ac visione Dei , & coelestis gloriae fruitione privari , ut tamen nullum inde dolorem neque internum , neque externum patiantur , ut patet ex D. Gregorio Nazianç. *Orat. de baptism.* ubi loquens de parvulis sine baptismo decedentibus : *Existimo (inquit) illos , neque gloria donandos , neque poena mulcandos esse : ut qui baptismi quidem characterem non habeant , sed improbitate quoque non laborent , verum & ipsi damnium potius passi fuerint , quam injuriam fecerint.* Unde hoc supposito respondeo , D. Augustinum accipiendum esse de poena damni , & carentia visionis Dei ; passim enim in Sacra Scriptura , & apud Ecclesiae Patres ignis nomine notatur poena , aut vindicta gravis , quaecumque illa sit , juxta illud *Psal. 76. vers. 10.* *Ibi : Igne nos examinasti* , id est verberibus , & flagris , ut oprime notat D. Basilus *in Psalm. 139. vers. 11.* *ibi : Cadent super eos carbones ignis :* docet post alios D. Gonç. *in not. ad cap. majores 3. §. verum de baptism. num. 2.* Vel potest responderi ignis aeterni nomine apud Augustinum intelligi locum inferni , ita ut vel sit S. Doctor solum parvulos illos ad aliquam inferni partem descenduros , ibique perpetuo moraturos , ut & communiter docent DD. ubi tamen aliqua animi , & corporis pace , & quiete perfruantur , necnon immoderato aliquo lumine , ita ut semper verum sit , nullam illos penam sensibilem externam , aut internam subituros esse. Neque obstat primum augmentum hujus difficultatis ex *cap. 1. de delict. puer.* nam hujus textus difficultas satis jam explicata remanet *supra num. 14. in fin.* Similiter non refragatur secundum augmentum ex *cap. 2. eod. tit.* quia in eo tantum agebatur de exigenda poena centum solidorum à puero doli non capace propter homicidium casu commissum , ideoque ex eo , quod Pontifex prohibeat.

nè ipsi poena temporalis infligatur, non infertur puerum, de quo in eo textu agitur, irregularem manere, alijque poenis spiritualibus puniri posse: videndi sunt Dom. Gonç. *in not. ad dict. cap. 2. num. 3. & Fagnan. in cap. 41. de sent. excomm. num. 91.* Denique non obstat quarta, & ultima dubitandi ratio *supra num. 6. expensa*, pro cujus solutione videndus est D. Gonçal.

in cap. 3. de homicid. num. 11. in pr. & num. 12. cum seq. junct.

quæ diximus.

num. 19.

REPETITIO

AD TEXTUM IN CAP. IN APIBUS 41. VERS. ROMA,

CAUS. 7. QUÆST. 1.

P R O

OBTINENDA IN SACRO JURE CANONICO

LICENTIÆ PALMA

CORAM

ACADEMIÆ SALMANTINÆ PATRIBUS

H A B E N D A

A DOM. D. DIDACO FERNANDEZ

DE CORDOVA ET ARAGON,

Rutensi Abbate, Sanctæ Toleranæ Hispaniarum
Primatis Ecclesiæ Canonico, Veterisque, ac
Majoris Divi Bartholomæi Collegij

fusciali toga præ-
cincto.

AUCTORE

SUO DILECTISSIMO PRÆCEPTORE
DOCT. D. DOMINICO NICOLAO ESCOLANO;

Apud eosdem Salmaticenses ejusdem

Juris publico Professore.

Anno Dom. 1722.

NON

I

ON injucundum fore vo-
bis arbitror (Amplissimi
hujus Academiae Patres)
famosum illud facinus ex-
cipere , quod olim ur-
bem terruit , & orbem.
Profecto injuriam celsis-
simo huic Theatro irro-
garem , si aliud non aequè

nobile Antiquitatis monumentum in medium proferrem.
Verum quid , obsecro , magis dignum , opportunumque
in hoc tractari Senatu , qui Sacrum , & Regium est sa-
pientiae domicilium , & caput ; nisi argumentum illud ,
quod Roma , Religionis scilicet caput , & Imperij , ves-
tris auribus insinuandum obtulit. Assatim ergo , quae mi-
hi tanto muneri desunt , materiae dignitas explebit. Ergo
inter alias Sanctorum Patrum sententias , quibus veluti
stellulis nitet , aut gemmarum copia ditescit Gratiani De-
cretum , una est Hieronymi , quae refertur *cap. in Api-
bus. 41. vers. Roma ; caus. 7. quest. 1. Roma* (sic lo-
quitur Maximus Ecclesiae Doctor) *ut condita est , duos
fratres simul Reges habere non potuit , & parricidio de-
dicatur.* Verba haec quidem sunt ante hac a paucis elu-
cubrata. Expendam illa , ut mos fert Academicus , &
harum praeflectionum postulat ordo. Praeibit assertio : illam
& Legum , & Doctorum autoritas roborabit. Succedet
oppugnatrix ratio denso argumentorum agmine stipata.
Adhaec , quae tenebris vel tantillum offuscata sint , qui-
bus possim Jurisprudenciae facibus illustrabo. Denique ra-
tionem subjungam in hoc dissidio arbitram , quae expe-
dita manu objectionum jaculis se se opponat.

2 Ut tamen feliciter exitum nostra haec ser-
tiatur concertatio , illa mihi opus est modo compellere
Numina , quorum juvamine nihil non possim faultissimum
sperare. Adsis ergo Augustissima Tryas Pater , Filius ; &
Spiritus Sanctus , vota quae nostra asserere Christe.

*O nomen prædulce mihi , lux , & decus , & spes.
Præsidiumque meum , requies , ò certa laborum.*

Faveat divini Verbi felicissima parens , & qua solet dulcedine , benignitateque me ad concertandum validissimè obfirmet. Aspiret castissimus Deiparæ Sponsus Joseph. Adfaveant Angelus custos , Michael Archangelus , Apostolorum Principes Petrus , & Paulus. Adsit divinum togæ decus , virtus hæremitici Sacci Joannes à S. Facundo , vetustissimi mei Collegij Fulgentissimum sydus , florentissimum germen , hædera maritata cupressu germinato germine virens. Nec deserant domestica pattoecinia Divor. Bartholomæi , Fabiani , & Sebastiani. Tu que , ò ardentissime Ignati , qui orbem doctrina illustras , qui sacro igne accendis , tu me cœcutientem luce dirige , ardore fove. Vos Ecclesiæ lumina Thoma , & Augustine , vos femineæ sexus gloria Getrudis , & Theresia me in arenam euntem recipite. Denique exoro , atque humili præce invoco Sanctissimos Didacum Complutensem , & Paschaliū , quorum mihi nomina aurea fors incidit , cum sacro fonte lustrandus salutaribus undis immergerer.

3 Sed quia grati animi est , accepti beneficij intimis præcordiorum affectibus memoria perpetuo sculptam possidere. Cedat quidquid dixero non in qualem qualem , sed in maximam laudem , reverensque cinerum monumentum illius quondam magnanimi Principis , Excellentissimi Domini , ac semper Domini mei D. D. Didaci ab Anaya , & Maldonado , primùm Henrici III. Castellæ Regis , ac Ferdinandi fratris ejus Regis Aragoniæ Magistri , ac Præceptoris vigilantissimi ; deinde Tudenis , Auriensis , Salmanticensis , ac Chonchenfis , simul Ecclesiæ Præfulis dignissimi : tunc temporis in œcumenica generali Constantiensi Synodo Hispaniarum Legati fidentissimi , ibidemque pro sedando totius Orbis jam penè quinquaginta annorum infestissimo ingruente schismate , Martini V. Pontificis Maximi Electoris destinati , summaque cum spectatione in patriam revocati , Summi Senatus primi Præsidis ,
ac

ac tandem Archiepiscopi Hispalensis, cujus opera, & ope non solum hæc Academia tot insignibus nobilitata Collegijs exultat, verum non in gloria tota Hispania nimis grata lætabunda gratulatur, dum primum illud nostrum Divo Bartholomæo sacrum fidei fortalicium, scientiarum domicilium quatuor ab hinc sæculis, cæteris futurum prototypum, felicibus vovit, felicibusque extruxit auspicijs, cujus clamide accinctus alumnus litterariam tento palæstram.

4 His de more, & debito obsequio prælibatis auspicijs, conclusio, quæ ex supra relatis Divi Hieronymi verbis depromitur, sequentibus verborum clauditur cancellis: *Romulus in Remum parricida fuit.* Conclusio hæc, licet solo verborum sonitu veritatis specimen exhibeat, nobilibus tamen testimonijs firmatur. Primum, quod cætera quidem claritate percellit, est Pomponij in *leg. fin. ff. de rer. div. Siquis* (inquit Consultissimus Vir) *violaverit muros, capite punitur; nam & Romuli frater Remus occissus traditur, ob id, quod murum transcendere voluerit.* Nec miremini me profanæ Jurisprudentiæ primum dedisse locum; sacra quippè Canonum volumina (ut suspicor) horrendum adeo parricidij facinus, nedum patratum ferro, verum & calamo scriptum perhorrescunt; idcirco ne vestigium tanti criminis in illis invenitur. Quapropter Sanctorum Patrum, & aiorum Doctorum opera veluti asylum criminatrix ita causa sollicitat.

5 In primis suffragantur illi S. Leo papa *concion. SS. Apostolor. Petri, & Pauli*, S. Augustinus *lib. 3. de Civitat. Dei*, Justinus *lib. 28. sue historiae*, Navarrus in *cap. novit. 13. de judicijs, notabil. 3. corolar. 63. D. Valençuela Velazquez tom. 2. consil. 299. num. 13. Jacobus Revardus lib. singular. de autoritate Prudentum*, D. Solorçanus in *tract. de Parricid. lib. 2. cap. 14. Arnoldus Vinnius in §. Sanctæ quoque res 10. Inst. de rer. divis. num. 2. Prosperus Fagnan. in cap. significasti 4. de elect. à num. 34. Sapientissimus hujus nostræ Academiæ Pontificij Juris Primarius Doct. D. Andreas Garcia à Samaniego in Acad. repetit. ad textum in cap. majoribus 8.*

de Prob. & dignit. num. 13. His accedunt alij quam plurimi , quos nè vobis molestus sim , præterire juyat.

6 Cæterùm licèt assertio nostra fortissimo tot Sapientum præsidio sit communita, validis tamen argumentorum machinis impetitur. Porrò si fides danda est Plutarcho , Andreæ Paladio , & Rosino , Remus occiditur à Romulo , sed impunè : Non ergò insimulandus est Romulus parricidij. In antecedenti hærendum mihi est. Probationem præbeo : etenim Remus immani imperandi aviditate perculsus , eò usque progressus est , ut Urbi recentè structæ sibi debitum vellet imponere nomen.

*Certabant Urbem Romam , Romamvè vocarent.
Omnis cura viris , uter esse induperator.*

Canebat olim antiquissimus Pœetarum Ennius. Ad id expectantur auguria , consuluntur Arioli , quorum pars major Romulo cefsit. Hinc fraternum odium exarsit : ex oraculis ventum est ad arma , utrinque pugnacissimè aggrediuntur : vicit tandem Romulus bello , qui victor antea extiterat pace. Quæ , obsecro , injuria ? Quid reprehensione dignum aperitis in Romulo ? Nam vim vi propulsare permittunt naturæ præcepta , & probant unanimiter Consultorum responsa. Testes mihi sunt textus *in leg. ut vim 3. ff. de just. & jur. leg. 1. §. vim vi 27. ff. de vi , & vi arm. textus in cap. 2. & 3. de homic. Clem. 2. §. cæterum de re jud. cum alijs à me congestis in extemporanea elucubratione ad Clem. si furios. un. de homis. volunt. vel casual. num. 19.* Remus hostili voce bellum Romulo indixit , aggreditur : Romulus jus sibi concessum tuebatur : nil ergo justum , nilvè contrarium legibus Romulus fecit ; nam

Armaque in armatos sumere jura sinunt.

7 Præterea Bartholus Jurisperitorum facillè Princeps Romulum à parricidio liberat hisce verbis : *Fratres perit-*

perimere est actus tyrannicus, quod verum est, nisi ex juxta causa, ut fecit Romulus de Remo; in quibus duo ostendit, tyrannidem videlicet Remi, & justam Romuli defensionem. Modò sic; Reipublicæ incumbit perturbatores debitis compescere pœnis; itaque si audacia eò crescat, ut leges parvi pendent, ad ultimum usque capitis discrimen illos adigi oportet, leg. capitalium 28. §. solent 3. ff. de pœnis, leg. fin. tit. 10. part. 3. violaverat Remus legem à Romano populo latam, in qua Urbis prima sedes Romulo deferebatur: meritò ergo potuit Romulus ardentem adeò contra jus, & fas dominandi cupidinem ipso Remi sanguine extinguere.

8 Ad hæc, si retroacta sæcula memoria repetat, innocentem Romulum inveniemus. Non dum Romanum florebat Imperium, nec prima erant erecta Civitatis molimina, & jam Remus proprio erat cruore sepultus: hoc indicat Tibulli carmen

*Romulus æternæ nondum fundaverat Urbis
Mœnia, consorti non habitanda Remo.*

Imò parricidium usque ad Lucium Hostium longè quidem posteriorem Romulo ignotum in Romanorum subsejls habebatur: Remum trucidaverat Romulus, quin ulla ante hoc fraternum excidium parricidij pœna foret designata, quod vel de tempore Romuli jam pridem observaverat Rodiginus *lib. 11. lect. antiq. cap. 17.* Denique: proprius dicerem, Romulum fratricidij crimine, non autem parricidij augustum polluisse nomen: è vivis sustulit fratrem: fratricidio ergo vel ipso sanguinis vinculo Romulus dumtaxat mulctari poterit.

9 Hucusque excepimus haud inermia adversariorum argumenta, quæ tamen, ut radicitus convellantur, finite, obiecto; (Auditores optimi) altiùs rem istam explanare, atque intra veritatis mœnia memetipsum non debilibus circummunire armis. Postquam ergo larvatus ille Ulyses Trojæ campos incineravit, Rheaque Numitoris filia ex voraci flammaram imbre evasit incolumis,

è fatali libidinis ardore , Matre Rhœa , & Marte genitore Romulus , & Remus gemello ortu lucem aspexerè, quos vel ipsa mater erubescens,

*Anne jubet mergi , geminos seelus unda refugit:
In sicca pueri destituuntur humo.*

Sic expositi partu , socij & fortuna fuere , donec ad majora nati , rerumque fluxarum discrimina experti Romanam Urbem ambo condiderunt : ambo dixerim juxta commune Eruditorum placitum adversus ea , quæ non ita concordēs opinantur Virgilius , Valerius Maximus, Marcus Varro , & Aufonius.

10 Hinc facilè quisque noscere incipiet Romuli crimen ; quippè cum natura Romulum , & Remum tum meritis , tum fortuna æquales mundo dedisset , injustè sibi Romulus abrogavit dignitatem Imperij : undè fas erit conjicere non alio , quàm afflatu invidiæ Romulum in Remum conspirasse. Hoc facinus egregiè describit Chrisologus *concion.* 4. loquens de Caymo , qui ab orbis exordio præstitit exemplar Romulo. *O Cæli,* (inquit) *tumor , duos non capit domus ampla Germanos: Quid mirum fratres ! Fecit invidia , fecit ut mundi tota duobus esset angusta fratribus latitudo.* Adhæc, sicuti in humano corpore duo prominere capita monstruosum est , *cap. quoniam 14. de Offic. Jud. ord.* sic in polytico Regnorum corpore fœdum est plusquàm unum solium præparari ; nam neque in una navi multi Gubernatores , neque in armento , aut Grege duces multi , nec in uno examine multi Reges ; adeò quippè in unitate, scribebat olim Lactantius *de ira Dei , cap. 11.* natura universa subsistit. Porro Reipublicæ nimis exitiosum est duorum legibus subjacere , quæ non semel diversa imperarent , ancepsque pæssim foret inter subditos , cuiusnam sanctione, essent præferendæ. Huic rationi nonnulla antiquitatis monumenta accedunt. Contentio illa invida inter primos Thebanorum fundatores ad rogam usque, & flammantem pyram protracta fuit. Præterea Cæsar,

& Pompejus affinitatis vinculo devincti fuerunt, nec tam
 men necessitudinis fœdus in æmula tenuerunt potestate,
 ajebat eloquentissimus Cyprianus *libr. de Idolor. vani-
 nitat.*

II Hæc, nisi ratio fallat, satis indicant super-
 biæ, & invidiæ humore Romuli animum tumescentem,
 quod pulchrè cecinit Pharsaliæ Vates.

*Nulla fides Regni socijs, omnisque potestas (Lucanus
 Impatiens consortis erit. Nec gentibus ullis
 Credite. Nec longè factorum exempla petantur,
 Fraterno primi maduerunt sanguine muri.*

Cui consonat Rodiginus *lib. 24. lection. antiq. cap. II.*

*Nulla sancta societas, nec fides Regni est,
 Omnisque potestas impatiens consortis erit.*

Optimè noster laureatus Poeta Lope de Vega Carpio,
 qui loquens de Romulo, & Remo sic canit.

*Hijos de Marte nacimos,
 Eterna Ciudad fundamos;
 Siete montes ocupamos,
 Y en todos aun no cupimos.
 No es gobierno el dividido,
 Cielo, y Tierra rige un Dios;
 Un Reyno no sufre à dos,
 Ni dos Pajaros un nido.*

Ex quibus, & alijs autoritatibus regimen monarchicum
 aristocratico, & democratico præstantius esse tenent cum
 pluribus Prosperus Fagnanus *in cap. significasti 4. de elect.
 à num. 34.* & Salmaticensis Primarius noster D. Sa-
 maniego *in Acad. repetit. ad text. in cap. majoribus 82
 de Præbend. & dignit. num. 12.* ubi plurima notatu
 digna ea de re congerunt.

12 Forfan hic aliquis tacitus obmurmurat, &
 me

me inconsequentia in simulat : superius quippe dixi , Remi mortem Urbis præcessisse moenia , modò autem Romam muro circumvallatam esse assero. Libenter audio ; filium tamen consequentia me hucusque servasse convinco. Bifariam Urbis muros considerare libet vel aratro (ut scitis) duntaxat designatos , vel supra terram erectos ; ea autem tempestate , qua Romulus exanimavit Remum , solùm erant , sic fateor , ferro delineata moenia ; cæterum hoc abundè sufficit , ut secundùm Romanorum mores muri absque ullo discrimine appellerentur. Sic non semel Urbis porta aratro tantùm signata porta absque ulla restrictione dicitur à Marco Catone in fragmentis : *captato (inquit) augurio , qui Urbem novam condebat , tauro , & vacca arabat , ubi arasset , murum faciebat , ubi portam volebat esset , aratrum tollebat , & portam vocabat.*

13 Hinc haud difficulter objectio diluitur : nempe murorum transgressioni sat esse , quod aratrum illos solummodo indicaret , irreverentia etenim scelus idem est sublata moenia , aut infima illorum fundamenta transfilire. Non quiescis adhuc ; nam teste inter Consultos Modestino in *leg. desertorem 3. §. Nec non 17. ff. de re milit.* leviori puniebatur poena , qui fossam (utar Consulti verbis) quam qui murum superabat : hic capite plectebatur , ille autem à militia exulabat : non adeò atrox Remi peccatum judicandum erat , ultimoque discrimine afficiendum , cui tantùm exilij poena juxta legem respondere debuisset.

14 Sed hæc non urgent ; Romuli quippe edito sancitum erat , nè quis ampliores limites Civitati præscriberet : quam legem transgredienti ultima inter homines poena imponebatur. Imò non solùm apud Ethnicos , verùm etiam in Catholico nostro Regno hujusmodi lex jam diu stabilita , & promulgata fuit , ut constat ex *leg. 6. tit. 7. lib. 5. recopil. leg. 8. tit. 6. lib. 6. recopil.* Reusque læsæ Majestatis arguitur quisquis justissimis adeò sanctionibus contradicit : textus in *leg. 3. ff. ad leg. Jul. Mai. Cui consentiant Matienço , Azevedo*

do, & Gigas. Legem Remus violavit, dominandique cupidine, ultra quam per edictum Romuli licebat, progressus est: justam igitur passus est poenam, qui adeo graviter deliquisse videbatur.

15 Insuper: tollitur de medio Remus, quod vellet muros conscendere: voluit ergo tantum, conatum tamen cohibuit forsan facti atrocitate perterritus: modo sic: affectus polytitarum legum poenis non subjacet, nec in abditas hominum passiones humana potestas imperium exercet, *textus in leg. cogitationis 18. ff. de poenis, cap. cogitationis 14. de poenit. dist. 1.* igitur contra legum omnium æquitatem, imo & sine lege occidit Remus. Huic non levi difficultati occurrit inter alios magnus ille vir Bartholus, inquiring, Remum & factum, & voluntate peccasse; verum enim est, innui duntaxat moenia transcendere voluisse, ut pateret inde non casu, sed consulto, quod animo audax volvebat ad executionem usque perduxisse. Notandum istum hac etiam arte dissolvit Primarius Juris Interpretes Ferdinandus de Mendoza *lib. 1. de pact. capit. 3.*

16 Veneror, ut par est, Bartholi doctrinam: cæterum nequeo non mirari accuratum istum Jurisprudentiæ Magistrum plus justo in Romulum propendere, quo magis detegit, atque arguit Remi delictum, Romulum a tyrannide liberat. Profectò, ut cum Cicero ne loquar, *Romulus ommittit hic pietatem, & humanitatem, ut id, quod utile videbatur, neque erat, affectui possit; & tamen muri causam opposuit speciem honestatis, nec probabilem, nec satis idoneam.* Præterit absdubio Romulus Religionis larva avarum dominandi animum; re tamen injustus, crudelisque exactor sanguinis exitit fraterni. Quod vel ex monumentis Romanarum antiquitatum manifestum fit. Porro extra controversiam est, utrumque fratrem æquo jure, æqualique fortunæ eventu imperium obtinuisse: *duos fratres (inquit textus noster) simul Reges habere non potuit, cui accinit Virgilij Lyra:*

*Cana fides , & Vesta : Remo cum fratre Quirinus
Jura dabunt.*

Ecce Romulum , & Remum scepro pares : quo igitur jure , quoque naturæ privilegio alteruter superior evasit? Sanè nullo , quod sciam. Imò famosum , & à natura ipsa receptum est , quòd par in parem non habet imperium , juxta text. *in leg. nam Magistratus 4. ff. de recept. arbitr. cap. cum inferior 16. de major. & obed : quin potius vel juxta ipsum Bartholum ad leg. inter tutores. 36. ff. de administ. tutor. hoc primarium juris elementum ubique receptum est.*

17 Verùm enim verò ex duobus , qui æquè Castro , vel Civitati dominantur , utro ex illis peccante non ab alio , quàm a Supremo utrorumque Judice puniri debet ; quos etenim natura , vel fortunæ eventus æquavit , lex non discriminat , nec alterum alio superiorem jurisdictione constituit ; cum autem supra constitisset , Remum Romulo æqualem imperio fuisse , nullis legibus coerceri debebat quodcumque in illas prohibitum facinus admisisset. Principem quippè decet legibus præsertim coactivis solutum esse , *text. in leg. Princeps 31. ff. de legibus* Hinc affatim innotescit Romulum non injustitiæ zelo , sed mordaci invidia consumptum fraternam machinatum fuisse mortem , quam cœlestes iræ postmodum vindicarunt ; ab ipsis quippè Senatoribus , quos creaverat , capitis poenam pro beneficij gratitudine accepit , ut narrat *Valerius lib. 5. cap. 3. & quidem justissimè , nam*

*Quod quisque fecit , patitur authorem scelus
Repetit , suoque premitur exempla nocens.*

Monebat olim Boeticus noster *Seneca in Tragic.* Reliquum modò est sciscitari , an Romuli peccatum fratricidij , aut parricidij nomine appellandum sit ? In qua re majoris controversiæ digna , meum quale quale ju-

Judicium breviter insinuabo ex probabiliori Doctorum
 judicio, legum responsis, & quod mihi maximi pon-
 deris est, veneranda Sanctorum Patrum auctoritate. Ex
 his ergo habetur, Romulum parricidium commississe.
 Do in specimen unum pro multis mirabilem Augusti-
 num sic scribentem lib. 3. de Civitat. Dei: *Magis*
(inquit) contra Romanos movere Deos debuit Romuli
frater occisus, quam contra Troianos grecus maritus
illusus, magis irritare parricidium nascentis, quam
regnantis adulterium Civitatis.

18 Augustinum secuti sunt plurimi, quorum
 sententiam illustrat eruditissimus D. Solorçanus, lib. 2.
 de crimin. parricid. cap. 14. Quibus praeluxit Juris Con-
 sultus Martianus, qui leg. 1. ff. de lege Pompeya de
 Parricid. Pompeyanam istam sanctionem latam in Par-
 ricidas minutim describit, & ad fraternam eadem ex-
 tendit. Quæ verò in hoc edictum opposita antea exce-
 pistis, illam permittunt explicationem: nempe fratris
 sanguinem fundentem, non omni parricidijs imposita
 poena, atrocem alioqui culpam luere, sed unice vitam
 pro vita secundum leges expendere damnatum. Hac
 doctrina in concordiam, ut suspicor, rediguntur om-
 nia, quæ hucusque litterarium bellum adornarunt,
 illustrataque manet, quibus ingenioli viribus
 potui, difficilima Hieronymi
 sententia.

ELUCUBRATIO

A D

TEXT. IN CAP. DE REBUS 22. CAUS. 12. QUÆST. 2.

NICOLAUS PAPA

Adoni Viennensi Archiepiscopo in Epistola, cujus
initium: *Quia sanctitatis vestra.*

De rebus, quæ semel Deo contributa, atque dicata sunt, & postea sub occasione concessionis principum à quibusdam invaduntur, atque diripiuntur, sancimus, ut prius consulatis principem, ad refecandam tam præsumptivam factionem, & cognoscendam, utrum illius sit concessio, an invasoris præsumptio. Quòd si principis inordinata fuerit largitio, ipse sit princeps pro emendatione redarguendus. Si autem invasoris declaratur præsumptio, usque ad emendationem excommunicationis sit vindicta coercendus.

I **E**X cujus textus littera sequens deducitur illustranda conclusio: qui principum auctoritate res Ecclesie invadunt, excommunicationis pœna coercentur. Quæ conclusio probatur ex cap. qui res 2. cap. cum laicis. fin. de reb. Eccles. non alien. cap. tua 25. cap. dudum 31. de decim. cap. cum, & plantare 3. vers. Ecclesias. de privileg. Ex Decreto Gratiani, cap. quicumque 4. hac caus. & quæst. cap. in Canonibus 57. 16. quæst. 1. cap. decimas 1. cap. si quis 12. cum seq. 16. quæst. 7. Extravag. un. de reb. Eccles. non alien. Ex Concilijs probant Concil. Turonense 2. can. 25. & 26. Concil. Parisiense 3. can. 1. Coni

Concil. Valentin. Gallia 2. cap. un. Concil. Aurelan.
 4. can. 24. ibi : *Siquis Clericus , aut laicus sub potentium nomine , atque patrocinio res ad ius Ecclesie pertinentes , contempto Pontifice , petere , seu possidere praesumpserit , primùm admoneatur , quae abstulit , civiliter reformare : quod si in pervasionis pertinacia persistit , tandiu ab ecclesia liminibus arceatur , donec cum satisfactione iustissima pervasa , aut occupata restituat.* Concil. Trident. Sess. 22. de reform. cap. 11. Noster Nicolaus Papa in epist. 1. ad Michael. Imperat. ibi : *Irrationabile est , ut Ecclesiastica possessio , undè luminaria , & concinationes Ecclesie Dei fieri debent , terrena quavis potestate subtrahantur.* Et epist. 63. ad Aquitanos , ibi : *Similiter autem , & de his hortamur à vobis fieri , quae Reges quomodocumque à sanctis locis aliqua tempore abstulerunt , quod iustum non fuit , nec est , & quisquis hæc sibi vindicat , Deum inde habebit iudicem , & ultorem.* Exornant ultra congestos à Barbosa , & Doct. Graña in cap. 2. de reb. Eccles. non alien. Severinus Binius in not. ad Concil. Arven. P. Gregorius lib. 33. syntag. cap. 16. Exim. D. P. Suarez de censur. disp. 22. sect. 6. num. 22. & de legib. lib. 3. cap. 34. Peregrinus de iure fisci lib. 6. tit. 4. num. 18. vers. Undecimo limita. P. Piching. in lib. 111. Decretal. tit. de reb. Eccles. sect. 4. §. 2. num. ult. pluresque alij , quos plena manu congerit D. Gonçal. in dict. cap. 2. de reb. Eccles. num. 5. quibus addendus est Primarius noster D. Samaniego in methodico tract. de rebus Ecclesie per Principes temporal. non dispon. sect. 2. per tot.

2 Sed conclusio hæc tot fulcita authoritatibus , sequentes , & quidem ingentes patitur dubitandi rationes , quarum prima sic expendi valet. Adstante Principis authoritate neutiquam inuasor ullis poenis puniri valet , etiam si res Ecclesie invadat : ergo sub occasione concessionis Principum rectè , & citra poenam res Ecclesie invaduntur. Antecedens probatur : quoties id facimus , quod iure possumus , rectè fieri dicitur , id

est sine culpa, leg. *quis sit fugitivus* 17. §. apud *Labeonem* 12. ff. de *edil. edict. leg. Grachus* 4. C. ad leg. *Jul. de adult.* sed quoties quis res Ecclesiæ invadit sub occasione concessionis Principum, facit, quod jure facere potest: ergo nullam committit culpam, consequenterque Ecclesiastica coercitione puniri non debet. Minor probatur: licet invasio rerum Ecclesiæ per se facta reprehensione sit digna, attamen Principis auctoritas malam causam invaloris mutat: ergo quoties res Ecclesiæ quis invadit sub occasione concessionis Principum, facit, quod jure facere potest. Assumptum difficultatis primo suadet ex eo, quod Imperator non solum supremum caput, & Rector mundi, Populique Christiani appellatur in aurea bulla cap. 2. de *electione Regis Romanor.* §. 2. & 3. ideoque

Nullum caput ista super se aspicit, excepto Cælorum Rege potestas,

verum etiam totius mundi dominus dicitur in leg. *de precatio* 9. ff. ad leg. *Rhod. de jactu*, ibi: *Ego quidem mundi dominus*: junct. leg. *benè à Zenone* 3. C. de *quadrien. præs.* ibi: *Cum omnia Principis esse intelligantur*; à quo non multum abludivit tritus ille versiculus.

*Astra Deo nil majus habent, nil Cæsare terras:
sic Cæsar terras, ut Deus astra regit.*

Ex quibus apertè constat, etiam res Ecclesiasticas sub involucro omnium mundi rerum Principis ditioni subjacere: ergo rectè potest Princeps consensum, seu auctoritatem præstare invasioni rerum Ecclesiæ. Modò sic; sed estò, quod Principis auctoritas hujusmodi invasionem confirmet, tam Princeps, quam invasor immunes manent à culpa: ergo & à pena immunes censeferi debent, ac perconsequens minus rectè Nicolaus Papa tam Principi, quam invasori excommunicationis flagellum imponit.

3. Secundò id ipsum suadet ex *d. leg. benè à Zenone* 3. ubi Imperator Justinianus constituit, quòd emptor, qui ex Principis arario donationis, vel emptionis, vel cujuslibet alienationis titulo quidquam accipit, nullum subitineat detrimentum, nec aliqua actione pulsari possit. Ex cujus textus decissione sic efformo argumentum: Principis autoritas facit, ut emptor ab evictione, vel alia qualibet actione, qua alioquin teneretur, sit immunis, Peregrin. *de jure fisco. lib. 6. tit. 4. num. 15.* ergo similiter in specie nostri textus, eò quod invasor res Ecclesiæ Principis autoritate, ejusque concessione occasione perturbet, minime excommunicationis mucrone ferri debet. Hoc idem assumptum optimè comprobari potest ex varijs Sacræ Scripturæ locis; tum ex *cap. 14. & 18. lib. 4. Reg. vers. 14. & 16.* ubi Joas Rex Israel tulit omne argentum, & aurum, & univèrsa bona, & vasa sacra, quæ inventa sunt in domo Domini, & reversus est in Samariam: tum etiam ex *cap. 18. ejusdem lib. 4. Regum, vers. 15. 16. & 19.* ubi Ezequias Rex omne argentum, quod repertum fuerat in domo Domini, Regi Alysriorum dedit. Quæ loca clarè ostendunt Reges, & Imperatores esse dominos etiam eorum, quæ Deo contributa, atque dicata sunt. Id quod jure quoque Canonico probatur ex eleganti ad rem textu *in cap. convenior 21. 23. quest. 8.* illis in verbis: *Eò quòd in potestate ejus essent omnia*, ubi D. Ambrosius refert omnia sub Principis potestate existere. Item *ex cap. si tributum 27. 11. quest. 1.* ibi: *Si agros desiderat Imperator, potestatem habet vindicandorum.* Ex quibus verbis constat, Principem sæcularem utpotè supremum Legislatorem, agrorum Ecclesiæ dominum esse, siquidem vindicatio tantum vero domino competit, *leg. in rem 23. ff. de reivind.* Igitur si Princeps habet verum dominium rerum Ecclesiæ, quilibet privatus poterit eas impunè ab ipso recipere.

4. Nec hujus difficultatis nodum facilè dissolvit, si quis respondeat, D. Ambrosium *in citat. capit.*

esse intelligendum de oneribus realibus, cum quibus bona ad Ecclesiam transierunt, id est, de illis praesidijs, quae tributaria erant, antequam ad Ecclesiam pervenirent, quo in casu, tributo non soluto, poterit Imperator praedia illa vindicare, juxta text. in *leg. lex vœtigali* 31. ff. de pignorib. prout hoc dubium explicare conatur Glossa, & Cardin. Turrecrem. in d. cap. si tributum 27. Verum hæc evasio, & si à multis recepta, displicuit tamen Eximio Doct. P. Suarez lib. 4. adversus Regem Angl. cap. 21. num. 11. Utpotè divinationis morbo laborans, siquidem ex verbis textus non constat, praedia illa Principi antea tributaria fuisse; si enim ita esset, non est credendum D. Ambrosium se excusare à solutione tributi, ex traditis à Doct. Balboa in cap. decernimus 2. de Judicijs, num. 104. & 105. Augetur difficultas, & profus convincitur effugium, tum ex *leg. sancimus* 21. C. de Sacros. Eccles. ubi dicitur posse Principem res Ecclesiae alienare ad redimendos captivos, vel irruentes hostes propulsandos: tum etiam ex *Novell. 7. de non alien. aut permutand. rebus Ecclesiae*, ex qua constat, quod sæpè saeculares Principes res Ecclesiae alienare prohibent: unde subinfero: ergo si eorum prohibitione non alienatur, ex eorum quoque voluntate alienari poterunt, consequenterque poterit quis impunè res Ecclesiae à Principe, tanquam à domino, recipere, contra quod cautum est in nostro textu.

5 Secunda dubitandi ratio militabit adversus illam nostri textus partem, in qua Principibus de rebus Ecclesiae disponendi facultas denegatur. Si propter aliquam rationem prohibitio nostri textus subsisteret, ea maximè esset, quia, ut inquit textus in cap. fin. de reb. Eccles. non alien. nulla est attributa potestas Principibus laicis ad alienandas res Ecclesiae: sed hæc ratio in notissima juris testimonia impingit: ergo noster textus nullo juris nititur fundamento. Minor probatur: decimæ adeo res Ecclesiasticæ, & spirituales sunt, ut solis Ecclesiae ministris omni jure debeantur ratione spiritua-
lium

ium officiorum , quæ pro salute fidelium Deo exhibent , *cap. tua 26. cap. cum non sit 32. de decim. cap. revertimini 65. cum seq. 16. quæst. 1. docet D. Covar. lib. 1. var. cap. 17. num. 2. & 3.* atqui hoc non obstante possunt Reges decimas possidere , & in laicos etiam alienare , ut probat Garcia *de expensis, cap. 9. num. 48. Doct. Balboa in cap. causam 7. de prescript. num. 12. & 13.* ergo Principes sæculares non carent potestate , ut se intromittant indisponendo de rebus Ecclesiæ. Rursus , nam certi , atque explorati juris est , collationem Præbendarum , & institutionem Beneficiorum Ecclesiasticorum esse jus merè spirituale , *cap. cum se unum 16. cap. dilecto 25. de præb. & dignit. cum alijs congestis à Primario nostro D. Samaniego in tract. Acad. de prohib. successione in benef. Eccles. cap. 1. num. 1. & 2.* sed Principes sæculares possunt propria autoritate Præbendas , & Beneficia Ecclesiastica conferre inconsulto Episcopo : ergo multò magis poterunt se immiscere in dispositione , seu administratione rerum Ecclesiæ , quæ non sunt tam spirituales , sicut Præbendæ , & Beneficia Ecclesiastica. Minor uberrimè probatur. Primo per text. *in cap. cum inter 5. de consuet. ibi : Decanatum , & præbendam ipsius Ecclesiæ idem Rex , & Progenitores sui conferebant Diocesano Episcopo inconsulto :* ex quibus verbis apparet , Reges , & Principes sæculares posse proprio jure præbendas , & dignitates Ecclesiasticas conferre. Secundo per textum *in cap. dilectus 34. de præb. & dignit.* ubi proponitur quendam litteras impetrasse à Rom. Pontifice contra Decanum , & capitulum Andegavense , ut quàm primum facultas se offerret , in fratrem , & Canonicum reciperetur , quibusdam super hoc executoribus datis , coram ipsiis ex parte Decani , & capituli propositum fuit , litteras non posse subsistere , eò quòd in eis mentio non fiebat , quòd collatio Præbendarum ad ipsam Decanum ex donatione Regis pertinebat : qua exceptione animadversa ab executoribus , inter loquendo pronuntiarunt ipsos in negotio procedere non posse.

Re delata ad Honorium III. decrevit, quòd non obstante supradicta exceptione, quam ut frivolam reputavit, executores in executione litterarum procederent. Ex cuius textus hypotesi liquido constat, donationem, & collationem præbendarum in Ecclesia Andegavensi ad Regem Gallia expectare, & per donationem ipsius Regis facultatem conferendi in Decanum, & Capitulum translatam fuisse: ergo non repugnat quominus ad Principes sæculares collatio Præbendarum, & Dignitatum expectet. Tertio per textum *in cap. dilecto 40. de testib. & in cap. fin. de concess. præbend.* ex quibus probatur donationem, & collationem præbendarum ad Joannam Comitissam Flandrensem expectare: Si ergo Principes sæculares possunt propria autoritate de Præbendis, & Beneficijs Ecclesiasticis disponere, fortiori ratione poterunt se intronittere in dispositione rerum Ecclesiæ, ac perconsequens minus rectè Pontifex in nostro textu excommunicationis vindicta afficit Principes res Ecclesiæ alienantes.

6 Insuper augetur, & fulcitur hæc eadem dubitandi ratio, tum ex Concil. Matiscon. *can. 4.* apud Burchardum *lib. 3. Decreti, cap. 172.* ibi: *A Synodo decretum est, & Imperialis auctoritas denuntiat, nè commutationes rerum, vel mancipiorum Ecclesiasticorum qualibet persona sine licentia, & consensu Regio præsumat facere;* tum etiam ex Concil. Sæfession. *can. 12.* ibi: *Ne commutationes rerum, mancipiorum quilibet Prælati earundem rerum Ecclesiasticarum sine licentia, & consensu nostro facere præsumat.* Unde Flodoardus *lib. 1. histor. Rhemensis.* refert, quòd Ivo Rhemensis Antistes nonnullas res Ecclesiæ commutavit, sed impetrato prius Ludovici Pij rescripto, ibi: *Sed & imperialia super eisdem commutationibus præcepta obtinuit:* ergo Principes, Reges, & Imperatores de rebus Ecclesiæ disponendi facultatem habent. In cuius assumpti confirmationem mirificè facit textus *in cap. precaria 4. caus. 10. quæst. 2.* in illis verbis: *Nec commutationes rerum, vel mancipiorum Ecclesiasticorum qualibet per-*

sona sine licentia, & *consensu regio facere præsumat*: ergo in nostro textu, in quo Principis autoritas intervenisse proponitur, immerito damnatur alienatio rerum Ecclesiæ. Eiusdem ponderationis est textus in *cap. precaria* 44. 12. *quæst.* 2. ubi præcariæ, & commutationes tempore viduarum Ecclesiarum factæ ab his, qui loca Episcoporum occupaverant, rescindi jubentur; & disponitur, quod solum cum autoritate Ecclesiastica, vel civili, si faciendæ sunt, fiant: ergo civilis, sive sæcularis Principum potestas tam sufficiens est, quàm Ecclesiastica ad commutationes rerum Ecclesiæ. Eidem dubitandi rationi accedit decisio textus in *cap. si Princeps* 1. *de rer. permut.* ex quo constat Principem sæcularem posse rem Ecclesiæ immobilem acquirere per permutationem; ibi enim dicitur, quod in Synodo Silvanectensi specialiter Principi fuit concessum, ut commutationes cum rebus Ecclesiæ facere possit, alia re ab eo assignata ejusdem valoris, & bonitatis: ergo quia Princeps facultatem habet se intromittendi in rebus Ecclesiæ. Cujus textus decisio difficilior redditur, si conferatur cum *cap. si quis* 56. 12. *quæst.* 2. ubi cuilibet alienatio de rebus Ecclesiæ permittitur, si de suo proprio tantum Ecclesiæ contulerit, quantum vilis est abstulisse: ergo nil speciale statuitur circa Principem in *d. cap. si Princeps* 1. siquidem eadem permutatio, & commutatio cuilibet permittitur in *dict. cap. si quis* 56.

7 Tertia dubitandi ratio militabit adversus illam partem, in qua Nicolaus Pontifex asserit, quod in casu, quo ipsius Principis inordinata fuerit largitio, ipse Princeps tantummodo pro emendatione redarguendus est, si verò invaloris fuerit præsumptio, ipse usque ad emendationem excommunicationis vindicta sit coercendus, contra quam partem sic efformo argumentum in utroque casu debet puniri, & excommunicari accipiens: corrumpit ergo decisio nostri textus etiam quoad hanc partem. Antecedens probatur ex *decisione text. in cap. quicumque* 4. 12. *quæst.* 2. ubi

non excusatur , imò expressè excommunicationi subij-
 citur , qui prædialia Ecclesiastica a quocumque Rege , seu sæ-
 culari Principe susceperit , vel invaserit : ergò sola
 receptio punibilis est ; ac perconsequens non rectè in
 nostro textu excusatur recipiens , quando ipse Princeps
 culpam habuit in largitione. Quæ dubitandi ratio fulci-
 tur , & illustratur ex decis. textus *in cap. qui res 2. de*
rebus Eccles. non alien. ubi petentes res Ecclesiæ à Re-
 gibus à communione Ecclesiæ excluduntur , eò maxime ,
 quia Ecclesiæ facultates auferre cupiunt : ergò si peti-
 tio damnatur , & punitur , multò magis receptio pun-
 ibilis erit. Accedit , nam ratio præstata in eo capite
 consistit in eo , quòd in petitione cupiditas , & desi-
 derium auferendi facultates Ecclesiæ dignoscitur : ergò
 fortiori ratione receptio earum rerum Prohibita debet
 esse , siquidem solum desiderium damnatur *in d. cap.*
qui res 2. Majores vires sumit eadem difficultas ex
cap. præterea 4. de jur. patron. ubi Præsbyter , sive
 Clericus , qui Ecclesiam per laicos sine propria Epif-
 copi autoritate receperit , communione privatur , et-
 si perstiterit , à ministro Ecclesiastico , & ordine de-
 ponitur : ergò sola receptio rei Ecclesiasticæ ab illo ,
 qui dare non potest , punitur in jure. Majus robur ac-
 cipit difficultas *ex cap. quisquis 43. de election.* ibi:
Quisquis electioni de se factæ per secularis potestatis
abusum consentire præsumserit , & electionis commodo
caret , & inelegibilis fit : ergò quamvis abusus , sive
 inordinata largitio , ut utar nostrì textus verbis , in Prin-
 cipe largiente interveniat , non ideo à poena excusari
 poterit accipiens. Rursus hoc ipsum depromitur *ex cap.*
in Lateranensi 31. de Præb. & Dign. ubi prohibitum
 fuisse refertur per Concilium Lateranense , nè quilibet re-
 gulares Ecclesias , seu decimas sine consensu Episcoporum
 de manu laici accipere præsumant : ergò sola re-
 ceptio sufficiens delictum est , ut recipiens puniri de-
 beat : minus ergò rectè Pontifex in nostro textu dis-
 tinguat , aut culpa intercessit ex parte Principis , vel
 non ; ita ut in primo casu tantummodò ipse Princeps
 veniat

veniat redarguendus , in secundo verò excusetur recipiens
 autoritate majoris elargientis.

8 Tandem decilio nostri Nicolai Pontificis ur-
 getur sequenti consideratione ex eodem textu depromp-
 ta. Vel Princeps , & simul inuasor puniri debent , vel
 neuter ; sed neque Princeps , neque inuasor sygillatim
 tenentur : ergò in conceptu cumulativo neuter teneri de-
 bet. Probatur minor quoad primam partem : Princeps
 per se rectè potest alienationi consentire : ergò Princeps
 immunis evadere debet. Antecedens sic probò : Si Prin-
 ceps in littera nostri textus non posset alienationi con-
 sentire , & roborare invasionem factam de rebus , quæ
 semel Deo contributæ , aut dicatæ sunt , non confalere-
 tur Princeps , sed imò potius tanquam immunitas Ec-
 clesiasticæ fractor puniretur : atqui noster Pontifex non
 ad flagellum , sed ad consilium confugit , ibi : *Ut prius
 consulatis Principem* : ergò potest Princeps impunè alie-
 nationi consensum præbere , & invasionem roborare. Id
 quod ex nostro met textu manifestè evincitur Pontifex
 Nicolaus inuasorem non punit , nisi in casum declara-
 tæ præsumptionis : ergò supponit , quòd si Principis au-
 thoritas accedat , rata manet invasio : sed ex re bene
 gesta auctori præjudicium non inferitur : ergò Princeps
 immunis ab Ecclesiastico rigore manet. Probatur eadem
 minor propositio quoad secundam partem , videlicet
 quòd nec inuasor teneri debet. Inuasor causam habet
 à Principe , & in ejus locum subrogatur ; sed Princeps
 non tenetur , ut nuper probavimus : ergò nec inuasor
 excommunicationis mucrone feriri debet. Patet conse-
 quentia , nam ex nostro textu constat , inuasorem usque
 ad emendationem solummodò excommunicationis vin-
 dicta esse coercendum ; sed hoc non ad primum ca-
 sum veræ , & realis Principis concessionis refertur ,
 sed ad secundum , nempe præsumptionis inuasoris ,
 ut liquet ex littera textus : ergò in casu veræ Prin-
 cipis concessionis inuasor non tenetur : manet ergò in-
 tra litteram textus convicta superior Nicolai Pontificis
assertio.

Sed

9 Sed his dubitandi rationibus minimè refragantibus , rectissimè Nicolaus I. Pontifex Naximus in nostro textu tam Principem authorem , quàm laicum inuasorem sub foedere distinctionis plectit. Siquidem inquirendum jubet de rebus , quæ semel Deo tributæ , atque dicatæ sunt , & postea sub occasione concessionis Principum à quibusdam invaduntur , atque diripiuntur , utrum sit vera concessio , aut inuasoris præsumptio : & quòd si fuerit principis inordinata largitio , & ipse Princeps sit pro emendatione redarguendus ; si autem inuasoris declaratur præsumptio , usque ad emendationem excommunicationis sit vindicta coercendus. Quod Pontificis decretum , cum duplicem contineat partem , duplici etiam nititur ratione. Et quidem ad primam quòd attinet partem , vera ratio provenit ex eo , quia omnia bona Ecclesiastica exempta sunt à potestate Principum sæcularium nedum quoad jurisdictionem *cap. quæ in Ecclesiarum 7. cap. Ecclesia S. M. 10. de constit. cum vulg.* sed etiam quoad administrationem ; nam per Ecclesiæ ministros custodiri , conservari , transferri , aut permutari , vel quando opportuerit , alienari debent , non per laicos , quibus nulla super hæc bona est attributa potestas , juxta latè tradita ab Eximio P. Suarez *Adversus Reg. Angl. lib. 4 cap. 2. §. 15.* Undè in Concilio Lateran. sub Leone X. in *Bull. de reformatione Curia* , §. 6. *cum fructuum* , inhibetur Principibus sæcularibus facultates , & redditus , & proventus Ecclesiarum sibi vindicare , aut alijs conferre , ea præstita ratione ; quia à jure tam humano , quàm divino laicis nulla in Ecclesiasticas personas attributa est potestas. Quod manifestè indicat connexionem rerum , & personarum Ecclesiasticarum ; cum rerum exemptionem firmet Concilium cum libertate personarum. Quasi diceret , non potest persona dici exempta à jurisdictione sæculari , quin etiam res ipsius liberæ sint , & ideo , ut probet Concilium , Principes sæculares non posse sibi vindicare facultates , & redditus Ecclesiarum , aut alijs conferre , adduxit rationem defectus potestatis , quæ caerent erga Ecclesiasticas personas : non solum enim Clerici

rici exempti sunt à sæculari potestate, sed etiam Ecclesiastica bona, *cap. 1. dist. 96. cap. præcipimus 24. 12. q. 1. cap. 1. de immunit. Eccles. in 6.* cum laicis quamvis religiosiſſis disponendi de rebus Ecclesiasticis nulla sit attributa potestas, quibus obsequendi manet necessitas, non autoritas imperandi, ut loquitur Innocentius III. *in cap. fin. de reb. Eccles. non alien.*

10 Id quod mirificè confirmatur ex Synodo sexta Romana apud Gratianum *in cap. in Canonibus 57. 16. quaest. 1.* ubi juxta Concilium Gangrense inquit PP. quòd valdè iniquum, & ingens sacrilegium est, ut quæcumque vel pro remedio peccatorum, vel salute, vel requie animarum suarum unusquisque venerabili Ecclesiæ contulerit, aut certe reliquerit ab his, à quibus maxime servari convenit, id est, Christianis, & Deum timentibus hominibus, & super omnia à Principibus, & Primis regionum in aliud transferri, vel converti. Undè maxime, id est, majori ratione Principibus, & Primis regionum res Ecclesiæ defendere, & non lapidare convenit, juxta text. *in cap. boni Principis 16. dist. 96. cap. Principes 20. cap. res 21. cap. Regum 23. 23. quaest. 5. junct. D. Covarr. in pract. cap. 35. Salgad. de Retent. Bullar. part. 1. cap. 1. a num. 29.* Catholicus enim Princeps filius est, non præsul Ecclesiæ, & quoad religionem pertinet, & disciplina, discere convenit, non docere, *cap. si Imperator. 11. dist. 96.* Quippè ad Sacerdotes voluit Deus, quæ Ecclesiæ sunt disponenda, pertinere, non ad sæculi potestates, *cap. bene quidem 1. dict. cap. si Imperator 11. dist. 96.* Undè D. Ambrosius *in cap. convenior 21. 23. quaest. 8.* Allegatur (inquit) Imperatori licere omnia, ipsius esse universa. Respondeo. Noli te gravare Imperator, ut pates te in ea, quæ divina sunt, imperiale aliquod jus habere. Noli te extollere, sed si vis diutius imperare, esto Deo subditus. Scriptum est: quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium jus commissum est, non sacrorum. Plena sunt hujusmodi testimoniis Concilia, quibus optimi quoque Imperatores,

ac reges assensum præbuerunt. Et illustre est ea de re testimonium Caroli, & Ludovici Imperatorum, quod habetur apud Gratianum *in cap. 59. 16. quæst. 1.* ubi pijsissimi, ac verè Christianissimi Imperatores inquit: *Quia juxta Sanctorum Patrum traditiones novimus res Ecclesie vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, cuique non solum habita conservare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Ut autem ab Ecclesiasticis de diviaendis rebus Ecclesie suspicionem dudum conceptam amoveremus, statuimus, ut neque nostris, neque filiorum, & Deo dispensante successorum nostrorum temporibus, qui nostram, vel progenitorum nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, ullam penitus divisionem, aut jacturam patiatur.*

II Itaque Rex noster Alfonsus VII. Regibus, & omnibus Christianis rerum Ecclesie conservationem injunxit *in leg. 1. tit. 5. lib. 1. fori leg. quæ hodie est lex 5. tit. 1. lib. 1. Res. ap.* & Christianissimi Gallie Reges, cum agnovissent multa regna, & Reges eorum propterea cecidisse, quia Ecclesias spoliaverunt: Quapropter ne fortes in bello, nec in fide stabiles fuisse, nec victores extitisse, regnaque, & regiones, & quod pejus est, regna coelestia perdisse, *in lib. 7. suor. capitular. cap. 104.* successoribus suis Divino, & sancto Spiritu contestantur, nè talia faciant, vel facere volentibus consentiant, sed imò quod adjutores, & defensores, atque sublimatores Ecclesiarum, & cunctorum fervorum Dei pro viribus existant, ne in foveam, in quam prædicti Reges, & regna ceciderunt, cadere ipsos contingat, ut constat ex historia, quæ refertur à Gratiano post *dict. cap. 59. 16. quæst. 1.* & plurima alia exempla, in quibus Regnorum strages propter rerum Ecclesie expilationem sequuta fuerunt in Reges, qui sacra convasant, reperiuntur apud D. Solorçan. *emblem. 40.* Cum ergo ex hucusque dictis satis abundè constet, laicos, etiam sæculares Principes, nullam potestatem in rebus Ecclesie habere, ideò ex defectu potestatis nequeunt de illis disponere, & perconsequens rectè

In prima nostri textus parte decrevit Nicolaus I. alienationem bonorum Ecclesiae factam à Principe saeculari nullam esse, ipsumque pro emendatione redarguendum esse. Sed dices: Reges non esse purè laicos, siquidem virtute sacrae unctionis, quam in coronatione suscipiunt juxta formam stabilitam in *cap. unic. §. undè in veteri. de Sacr. unct.* quodammodo consecrantur, & sacriati manent: imò & in ipsa unctione ipsos latè Sacramentum recipere docuerunt Petrus Damianus in *Sermon. de Dedicacione*, & Archiepiscopus D. Rodericus *lib. 3. Chron. cap. 1.* ubi agens de unctione Regis Uvaniba ita ait: *Decrevit se Regis nomine imperare, idè in majori Ecclesia urbis regiae unctionis suscepit Sacramentum.* Cum ergò virtute hujus Sacrae unctionis Reges personae Sacrae, & Ecclesiasticae censeantur, non debent comprehendi in communi prohibitione non disponendi de rebus Ecclesiasticis. Assumptum hoc fulcitur ex singulari ad rem textu in *cap. cum non ab homine 10. de judicijs*, ibi: *Regi vel alicui saeculari personae*, ex quibus verbis aperte probatur, Regem non dici, nec censerì personam saecularem, ut innuere videtur particula disjunctiva *vel*, ex textu in *cap. in ceteras 4. de rescript. junct. leg. pen. Cod. de verb. signif. cum vulgat.*

12 Sed, his non obstantibus, contrarium dicendum est, nempe quòd laici quantumvis Principes, & viri Religiosi existant, regioque diademate insigniti condecorentur, ritè, & rectè in prohibitione nostri textus tanquam incapaces comprehensì inveniuntur, imò idèò magis, quia Principes sunt, prohibiti judicantur, cum exinde in vi regij tituli potius defendere, & conservare res Ecclesiasticas debeant, quàm adversus earum jura potestatem suam exercere, ac invadere. Neque contra hanc verissimam doctrinam aliquid facessit superior difficultas; quippè hujusmodi unctio non tribuit aliquam capacitatem laicis etiam Regibus circa Ecclesiasticas res administrandas; dum enim Reges inaugurantur, seu unctionem tempore coronationis recipiunt, magis inviolabiles existunt, non idèò tamen in aliquo Clericali gradu conf-

tiuntur, sed laici manent, ut probatur ex dict. cap. unic. §. undè in veteri. de Sac. unct. & ex Synodo Laodicensa can. 10. docet D. Gonç. in cap. dilectus 34. de Præbend. & Dign. num. 2. Nec contrarium suadent verba dict. cap. cum non ab nomine 10. nam cum in eo quæstio proponatur de Rege, & sæculari persona, ut res. possum quæstioni conveniat; argum. §. præterea 5. Inst. de inutil. stipul. dicendum est, prædicta verba in decisione posita Regem quoque comprehendere, & ita ipsum veluti sæcularem personam censer. Undè alternativa stat propriè pro disjuncta; quia textus dicit: *Regi, vel alicui sæculari persona*, dictio autem *alicui* ostendit, quòd nullus laicorum, sive sit Rex, sive quæcumque alia persona, possit Clericos punire. Et propterea laicis, quantumcumque, & qualicumque fulgeant dignitate, non licet Clericos judicare. Et ratio est, quia nulla dignitas sæcularis Sacerdotali adæquatur, cap. duo sunt 10. dist. 96. cap. solita 6. de major. & obed. & ideò Rex oleo delinitur in brachio; sive humero, vel in armis: Episcopus, verò, cujus est Clericos discutere, & judicare, cap. si Imperator 11. ead. dist. chrismatè consecratur in capite; ut ostendatur, quanta sit differentia inter auctoritatem Sacerdotalem, & Regiam potestatem, ut legitur in dict. cap. unic. §. undè in veteri de Sac. unct.

13 Neque his contrarius est textus in cap. si quis 2. de regularib. ubi habetur, quòd si quis ante annos legitimos tonsuratus est sine consensu parentum suorum, & ipsius parentes intra annum non reclamaverint ad Principem, aut proprium Episcopum, vel ad Missum Dominicum, in ipso Clericatu maneat. Ex qua textus decisione deduci videtur, Principem eandem potestatem habere, ac Episcopum, siquidem ad utrumque pariter datur recursus, & facultas reclamandi in materia valde Ecclesiastica, qualis est Clericatus: ergò Princeps sæcularis potest, & Clericos judicare, & se intromittere in dispositionem, seu administrationem rerum Ecclesiæ. Non, inquam, obstat hæc difficultas, cui respondeo, quòd in eo textu Principis nomine comprehenditur, seu intelli-

gitur Pontifex, qui Princeps Sacerdotum dicitur *in cap. Cleros 1. dist. 21.* & per eandem alusionem Imperiali authoritate irretractabiliter Pontifex definire legitur *in cap. inhaerentes 1. de juram. calumn. cap. siquis 2. de major. & obed. ex illo Regum: Qui non obedierit Principi, ubi Glossa vertit Principi, id est, Papa.* Undè in Concilio Moguntino, cujus littera refertur *in dict. cap. siquis 2.* Principis, & Pontificis nomina confundi videntur propter alusionem verbi, seu ipsius significationis. Sicut & antequam ad verum ventum fuisset, juxta text. *in cap. cum ad verum 6. dist. 96.* Principes quondam ethnici, & mundani Pontificis nomine utebantur, seu abutebantur, ut refert Div. Isidorus *in dict. cap. Cleros 1. §. Pontifex, ibi: antea autem qui Reges erant, & Pontifices erant. Nam majorum hæc erat consuetudo, ut ex esset etiam Sacerdos, & Pontifex.* Undè & Romani Imperatores Pontifices dicebantur; itaque Pontificia simul, & Regia potestate gaudebant, juxta text. *in leg. 9. §. 1. ff. de ver. div. f. leg. hereditas 50. §. 1. ff. de petit. hered. cum alijs erudite congestis à D. Gonçal. in cap. 2. de judicijs, num. 9. & in dict. cap. siquis 2. de regular. numer. 4. ubi hunc textum, & alium in cap. corpora 37. de consecr. dist. 1. junct. leg. offa 8. ff. de relig. & sumpt. funer. leg. nemo 14. Cod. eod. tit. non ineleganter explicat de Principe sæculari juxta morem Francorum non aliter ascendendi ad Clericatum, quàm Regis obtenta licentia; & de Legato à prædicto Principe missò intelligitè pariter Missum Dominicum *dict. cap. siquis 2. numer. 5. contra Leonem Pinell. dissertaciuncul. ad eundem text. numer. 197.* videndus etiam est Doct. Balboa *in cap. 10. & 11. de for. comp. num. 1. & 11.**

14 Et hæc sufficiant pro ratione decidendi ad primam partem nostri textus; secundæ verò partis ratio non utque adeo obscura est, provenitque ex eo; quia recipiens bona Ecclesiæ à quocumque Principe sæculari, sacrilegij particeps est, juxta text. *in cap. qui rapit 18. 17. quaest. 4. equiparaturque raptori, qui tales res petere, & perconsequens recipere, atque retinere procurat;*

non enim multum interest quoad animæ periculum injustè retinere, ac invadere alienum, ut loquitur textus *in cap. sæpè 18. vers. Undè de rest. spoliat. junct. cap. de simas 1. 16. quest. 7.* sed sacrilegus excommunicatione punitur, *cap. cum sit generale 8. cap. conquestus 16. de foro comp. cum alijs*: ergo meritò in secunda nostri textus parte decrevit Pontifex, recipientem bona Ecclesiæ sub occasione concessionis Principum sæcularium excommunicationis vindicta esse coercendum, id est, privandum à communione fidelium, non solum illius Ecclesiæ, cui bona ablata sunt, verum & à communione totius Ecclesiæ Catholicæ, & universalis, quæ dicitur communio fidelium, *cap. Canonica 107. 11. quest. 3.* quoniam quando una Ecclesia læditur, & spoliatur, universalis Ecclesia offenditur, quæ una est, *cap. loquitur 18. 24. quest. 1.* docet Doct. Graña *in cap. 2. de rebus Eccles. non alien. numer. fin.* Verum huic doctrinæ graviter obfistere videtur noster textus, ubi quando sub occasione concessionis Principum res, quæ semel Deo contributæ, atque dicatæ sunt, à quibusdã invaduntur, atque diripiuntur, distinguit Nicolaus Pontifex, utrum Principis inordinata fuerit largitio, an invasoris præsumptio, ita ut in primo casu ipse sit Princeps pro emendatione redarguendus: secundo verò casu talem invasorem usque ad emendationem excommunicationis vindicta coerceri jubet. Undè colligitur, accipientem à Principe excusari illius auctoritate ab excommunicatione, *argum. text. in cap. Diaconi 8. dist. 28. cap. salonitana 24. dist. 63.* ac perconsequens inferri videtur, res Ecclesiæ alienatas à Principe apud accipientem remanere, contra doctrinam nuper traditam.

15. Nec audiendus est Doctor Graña *in cap. 2. de rebus Eccles. non alien. num. 4.* ubi pro solutione prædictæ difficultatis respondet, Antonium Cucum nostrum textum legere adhibita copulativa dictione &, ita ut littera in hunc modum concipiatur: *Quod si Principis inordinata fuerit largitio, & ipse sit Princeps pro emendatione redarguendus; quasi in utroque casu excusari*

non

non debeat ab excommunicatione recipiens, juxta text. in cap. quicumque 4. hac ead. caus. & quest. ubi non excusatur, imò expressè excommunicatur, qui prædia Ecclesiastica à quocumque Rege, seu sæculari Principe susceperit, vel invaserit; qui enim rem Ecclesiæ qualemcumque detinet, licet exhibeat authorem suum, conveniri merito tanquam injustus detentor debet; cap. in Canonibus 57. 16. quest. 1. ibi: Et qui dat, & qui accipit, anathema sit; ubi Glossa in vers. generaliter, verbo: Potentum notavit, autoritatem majoris in illicitis non excusare, cap. si dominus 93. 11. quest. 3. cap. nullus 6. 36. quest. 2. junct cap. salonicens 24. & 63. Verum hæc Doct. Grænz expositio displicet: tum quia non congruit litteræ nostri textus, qui in omnibus exemplaribus absque prædicta copulativa dictione legitur; unde admitti non debet adjectio sine divinationis vitio; tum etiam, quia si in utroque casu excommunicaretur recipiens, frustra hec, & inepta omninò foret distinctio casuum, quam sedulo facit textus; tum denique, quia immeritò, quando inordinata fuit Principis largitio, innocens recipiens excommunicaretur absque culpa, & ideo noster Nicolaus I. voluit cognoscere, utrum Principis præcessisset concessio, an invasoris præsumptio, & in primo casu redarguit Principem, in secundo verò invasorem excommunicationis vindicta coercet: ergo in primò casu nulla invasio ex parte recipientis præcessit, ac perconsequens nulla poena affici debuit recipiens.

16 Nec sic littera textus retenta, divinationis, & absurdi vitandi causa, quidquam pro expositione Doct. Grænz facit textus in d. cap. quicumque 4. nam procedit in casu, quò ille, qui prædia Ecclesiæ à quocumque Principe sæculari, vel Rege susceperit, vel invaserit, & detinere ipsa voluerit, & non restituere, quo casu æquiparantur merito, & pariter excommunicationi subjiciuntur recipiens, & invasor; quia conveniri tanquam injustus detentor debet, qui res Ecclesiæ retinere audet jussu, vel largitione Principis, aut

quadam invasione, aut tyrannica potestate acquisitas. Ceterum cessante hac injusta detentione non potest negari, diversum esse recipientem ab invasore; ita ut ille tunc excommunicari non debeat, si paratus sit statim, ac agnovit injustitiam dantis, restituere res taliter acquisitas, ac per consequens in hoc casu Princeps tantummodo debet pro emendatione redargui, cum ipse solus fuisset, qui tunc delictum perpetravit inordinate largiendo res, quae semel Deo contributae, atque dicatae erant, juxta nostrum textum sic praecise intelligendum. Ex quo, hac retenta intelligentia, non probatur, excusari a restitutione recipientem res Ecclesiae à Principe saeculari, sed ab excommunicatione, casu, quo nulla invasio ipsius praecesserit, neque injustitia detentionis hujusmodi à Principe inordinate largiente acquisitae, seu receptae, ut egregie tradit Sacrorum Canonum merito Primarius noster D. Samaniego in suo doctissimo tract. de rebus Eccl. per Principes temporal. non disponendis, sect. 2. num. 12. ubi num. 13. in confirmationem praefatae suae doctrinae adducit ab argumento textum in cap. prohibemus 20. de decim. ubi si quis receperit, & Ecclesiae non restituerit decimas cum animae suae periculo detentae, christiana sepultura privatur: ergo utrumque desideratur.

17. Id ipsum confirmat idem Sapientissimus Magister ex decisione text. in cap. decimas 1. 16. quæst. 7. ubi laici Apostolica auctoritate decimas, quae in usum pietatis Sacerdotibus concessae sunt, possidere prohibentur, & si ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi Ecclesiae reddiderint, sacrilegij crimen committunt, & aeternae damnationis periculum incurunt: ergo in simplici receptione crimen non est, sed in retentione, seu detentione, vel non restitutione. Id quod expressè suadetur ex cap. in Canonibus 57. §. generaliter 16. quæst. 1. ubi recipientes, seu retinentes res Ecclesiae jussu, & largitione Principum, vel invasione ab excommunicatione liberantur, & excipiuntur, *scilicet*

citò res Dei admoniti à Pontifice agnita veritate red-
 diderint : ergò saltem hoc casu Princeps tantamodò,
 & non recipiens redargui, & excommunicari debet nul-
 la præcedente invasione ; nam si præcesserit, usque ad
 emendationem meritò excommunicationis vindicta erit
 coercendus, ut inquit noster Pontifex. Verùm hanc doc-
 trinam destruere videtur textus in *cap. qui res 2. de re-
 bus Eccles. non alien.* dum à communione Ecclesiæ ex-
 cludit eos, qui à Regibus res Ecclesiæ petunt : ergò
 sola petitio absque receptione, vel invasione, seu re-
 tentione puniendus est. Sed respondetur, quod talis pe-
 titio rerum Ecclesiæ à Principe continebat avaritiam
 sacrilegio conjunctam accipiendi illicitè à Regibus, quod
 licitè à Principibus Ecclesiasticis propter eorum Eccle-
 siasticam disciplinam sperare digne non poterant prop-
 ter suam improbitatem, jura scilicet, & beneficia Ec-
 clesiæ, & insimul res, quarum omnium usurpationem
 Reges temporib. Concilij Arvernensi sub Theodoberto
can. 4. & Concilij Meldensi *can. 40.* ex quibus desump-
 tus est prædictus textus, impia, & violenta manu ag-
 gressi fuerant, & ideò illa quantumvis improba ar-
 reptà occasione, facilè indigni, & improbi homines hu-
 jusmodi res, atque jura, & beneficia Ecclesiæ ab ipsis Re-
 gibus periebant, ut notat D. Gonzal. in *notis ad dict. cap.
 qui res 2. num. 1.*

8 Quare in Concil. Parisiensi III. contra sa-
 crilegos, & ambitiosos tempore Joannis Papæ III. ce-
 lebrato anno 556. jubetur in *canon 1.* ut nemo res Ec-
 clesiarum, aut pervadat, aut competat, aut detineat,
 & insuper additur, ut quicumque immemor interitus sui
 res Ecclesiæ delatas injustè possidens retinere præsump-
 serit, & veritate comperta res Dei servis ejus restituere
 dissimulaverit, ab omnibus Ecclesijs segregatus, à
 sancta communione habeatur extraneus, & ideo in dic-
 to Concilio *can. 6.* tam successores, quàm Principes,
 & populus poenis admonentur, ut nullus res alienas
 competere à Regis audeat potestate ; quia cum illis
 temporibus inter sanctos Episcopos Gallicanos vigeret

Ecclesiastica disciplina, multoties experientia docuit, ut pravi homines à Rege impetrare conarentur, quod ab Episcopis scirent prohiberi. Ceperunt enim tempore Symmachi peti à Principe res Ecclesiæ, & ab eo impetratæ retineri, & ideo in prædicto Concil. Parisiensi, & in Synodo 6. Romana sub Symmacho Pontifice habitata apud Gratian. in *cap. in Canonib. 57. §. generaliter 16. quæst. 1.* dicuntur, qui petunt, competidores, fortalis, quia eousque numerus petentium res Ecclesiæ excrevit, ut non tam petitores, quam competitores dici debuissent, quasi simul petentes, sicuti consocij plures socij dicuntur, & Coepositores, qui simul se invicem opponunt. Et non tantum hæc, & alia à prophano quantumvis regio commercio aliena, verum etiam, quam optabant sibi conjugem, favore Regis petere non erubescabant, ut constat ex sequentibus prædicti *can. 6.* verbis: *Nullus viduam, nec filiam alterius extra voluntatem parentum, aut rapere præsumat, aut Regis beneficio astimet postulandam*: pro quorum verborum intelligentia videndus est Severinus Vinnius tom. 1. *(concilior. in not. ad Epistolam Evaristi*; quapropter in dict. Synodo Parisiensi talis avaritia cum sacrilegio conjuncta coercita fuit: unde merito in *d. cap. qui res 2. de rebus Eccles. non alien. cum simil.* petitores, & competitores damnantur, quia non potest non esse conjuncta cum illa improba petitione detentio, & non restitutio. Et in hoc differt receptio à petitione; nam illa potest accidere ex Principis sola largitione, ac perconsequens speratur retentio, ut damnetur; hæc verò præferret pravum retinendi animum, argum. *leg. improba 7. Cod. de acquir. possess. cum alijs* adeo, ut contra hanc præsumptionem debeat constare manifestè de simplici, & recto petentis desiderio, quo casu non dubitarem, hujusmodi petitorum excusari à poena nostri textus, usque dum in prava detentione reperiantur; sicut & excusatur recipiens decimas, & alias res Ecclesiæ in iuribus *supra num. 16. & 17. allegatis.* Id quod singulariter probatur *ex d. cap. qui res 2. ubi ideo à*

communione Ecclesiæ excluduntur, qui res Ecclesiæ petunt à Principibus, quia supponitur horrendæ cupiditatis impulsu egentium substantiam rapuisse virtute illius petitionis: ergo raptus, & detentio intercessit saltem virtualiter, quibus concurrentibus petitio damnatur, cum regulariter ipsa verificari non possit, nisi hujusmodi animo interveniente.

19 His ergò suppositis jam quasi manuducimur ad dissolvendas difficultates, quas suprâ exposuimus. Non obstat prima deducta *ex leg. deprecatio 9. ff. ad leg. Rhod. de jact.* ibi: *Ego quidem mundi dominus, ex quibus probare intendebamus, res Ecclesiæ sub involucre omnium mundi rerum Principis ditioni subjacere.* Nam omiſſa aliquorum sententia asserentium, verba illa fuisse prolata ab Antonino cum tumore, & fastu, facile respondetur, si animadvertas, Romanos Imperium suum tanti æstimasse, ut totius mundi caput judicarent: aliorum etenim regna non ita ampla ut Romanum, quod inter reliqua Imperia, quæ Deus ab orbe condito esse voluit, primas tulit, & eminent magis. Quare non immeritò Roma dicta fuit caput mundi, *cap. fundamenta 17. de elect. lib. 6. leg. nemini 4. Cod. de Consulib. lib. 10. Barbosa de Offic. & Potest. Episcop. part. 1. tit. 3. cap. 1. numer. 14.* Quo attento illius temporis loquendi usu, Antoninus sine vana elatione dixit, se mundi esse dominum, non ut universum comprehenderet orbem terrarum, sed Imperium Romanum dumtaxat. Quo sensu accipi debet illud Lucæ *cap. 3. & Paul. ad Roman. cap. 13.* ibi: *Exiit edictum à Cesare Augusto, ut describeretur universus orbis.* Quod edictum (ut hoc obiter notemus) latum fuit in Hispania in Civitate Tarraconensi, ut tradit Franciscus Tarrafa *de rebus Hispaniæ, fol. 571. ibi: Cesar. Augustus apud Tarraconem citerioris Hispaniæ, Civitatem anno Imperij sui 38. ante adventum Christi illud instituit edictum, quod in Evangelio Luca legitur.* Idem tradit Comes de Mora *in Historia Toleti part. 1. lib. 4. cap. 1.*

20 Ex quibus clarè colligitur, non benè ex dict.

dict. leg. deprecatio 9. dēdūci, Imperatorem totius mundi dominum esse. Quinimō, & si hoc gratis concederemus, nihil contra assertionem nostram probaret, eò quòd Pontifex Romanus etiam mundi dominus appellatur, ut præter adducta à Barbof. *ubi supra cap. 2. per tot.* probatur ex Prospero Aquinatico *lib. de ingratitude*, ubi sic canit:

*Sedes Roma Petri, quæ pastoralis honoris
Facta caput mundi, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.*

Et nihilominus Romanus Præsul non est dominus rerum Ecclesiasticarum, sed dispensator, ut constat ex D. Paulo 1. *ad Corinth. cap. 4. in princ.* ibi. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*: ergò ex eò, quòd Imperator mundi dominus dicitur, non infertur, res Ecclesiæ Principis ditioni subjacere, non solum quoad dominium, verùm nec quoad administrationem, *cap. fin. de rebus Eccles. cum alijs adduct. supra num. 9.* Nec contrarium suadet textus *numer. 2.* expressius, *in leg. benè à Zenone 3. Cod. de quadrien. præsc.* illis in verbis: *Omnia Principis intelliguntur*; nam hæc verba intelligenda sunt, ut omnia profana, & sæcularia, non verò Ecclesiastica, Principis esse dicantur quoad protectionem, non autem quoad dominium, ut eleganter notavit noster Boeticus Seneca *lib. 7. de Benef. cap. 4.* inquiens: *Jure civili omnia Regis sunt, & tamen illa, quorum ad Reges pertinet universa possessio, in singulos dominos descripta sunt, & unaquæque res habet possessorem suum. Itaque dare Regi, & donum, & mancipium, & pecuniam possumus, nec donare illi de suo dicimus; ad Reges potestas omnium pertinet, ad singulos proprietas.* Similiter non obstat alia consideratio deducta *suprà num. 3. in princ.* ex *dict. leg. benè à Zenone 3.* quia regula ibi posita varias patitur limitationes, quas latè prosequitur Peregrinus *de jun. Elsci, lib. 6. tit. 4. num. 18.* inter quas illa præcipua recen-

setur, videlicet, ut non procedat in bonis Ecclesiæ à Principe datis, vel donatis, tum ob defectum potestatis in ipso principe largiente, tum etiam ob defectum bonæ fidei, quia Princeps, dum distrahit res Ecclesiæ, bonam fidem habere nequit: videndus D. Gonçal. *in cap. 2. de reb. Eccles. non alien. num. 8.*

21 Rursus assertioni nostræ non refragatur *capit. 14. lib. 4. Reg. vers. 14. & 16.* ubi Joas Rex Israel tulit omne argentum, & aurum, & universa bona, & vasa sacra, quæ inventa sunt in domo Domini; quia hujusmodi Rex exculari forsam potuit propter necessitatem, quam Interpretes sacri referunt, illum coegisse, juxta tradita à Herro Gregor. *lib. 3. de Republica, cap. 7. à num. 34.* & à D. Solorçano *emblem. 40.* & nihilominus occisus legitur à servis suis: undè non impunè hujusmodi factum accidisse credendum est. Nec etiam obsilit *cap. 18. ejusdem lib. 4. Regum vers. 15. & 19.* ubi Ezechias Rex omne argentum in domo Domini repertum Regi Assyriorum dedit; nam hujusmodi factum nullus imitari debet ex doctrina textus *in cap. quod ait 1. dist. 14.* & ulterius præsumitur prædictum Ezequiam ea reddidisse postea, quæ è Templo abstulerat, juxta ea, quæ leguntur *in cap. 31. & 32. Paralipom.* Neque his omnibus contrarius est textus *in cap. convenior. 21. 23. quest. 8.* ibi: *Eò quòd in potestate ejus essent omnia;* nam hæc verba à Comitibus, & Tribunis fuerant prolata; siquidem D. Ambrosius ibidem contrarium sentit, dum asserit propria sua bona pauperum esse, & bona Ecclesiastica Imperatoris non subjacere potestati, affirmet. Majorem difficultatem continent alia ejusdem Ambrosij verba relata *in cap. si tributum 27. 11. quest. 1.* ibi: *Si agros desiderat Imperator, potestatem habet vindicandorum,* in quibus innuere videtur D. Ambrosius, Principem sæcularem dominum esse prædiorum Ecclesiæ, siquidem vindicatio solis dominis competit, *leg. in rem 23. ff. de reivindic.* Verùm huic dubio facilè obviam ibis, si respondeas, verba illa dicta esse ab Ambrosio, permittendo potius, quam approbando, & factum asserendo, non jus confi-

tendo, ut constat ex illis verbis: *Imperatori non dono, sed non nego*, quasi dicat, permitto, non approbo. Verisimile enim est, illo tempore, quod erat Valentiniiani junioris, & pueri, Justenam ejus matrem, & pro illo gubernantem, & Arrianam, tributum aliquod ab Ecclesijs exegisse, prudenterque censuisse Ambrosium, non fuisse tunc illi resistendum, vel propter vitanda scandala, vel quia majora pericula tunc immincebant Ecclesijs, quibus magis occurrere oportebat, nec poterat simul omnibus resisti. Unde verba supra relata non sunt accipienda de justa, & legitima vindicatione, sed de injusta, quae ex usurpatione proficiscitur. Vindicatio enim nonnumquam sumitur pro usurpatione, *leg. ex imperfecto 23. ff. de legat. 3.* notat Oluald. *ad Donul. 20. com. cap. 1. lit. A.* Quare in *dict. cap. si tributum 27.* nullomodo affirmat D. Ambrosius, jure posse Imperatorem bona Ecclesijs sibi vindicare, sed potius, si ea petierit, reddenda esse, ut tradunt D. Gonçal. *in cap. 2. de rebus Eccles. num. 9.* & ibidem D. Graña *num. 6.* & omnium optime P. Suarez *adversus Reg. Angl. lib. 4. cap. 21. num. 11. & 12.* Nec item obstat dubitandi ratio *num. 4. in fin.* proposita, cui respondebis cum eodem Graña *in dict. cap. 2. numer. 7. & 9.*

22. Ad difficultatem, quam supra *num. 5.* ponderavimus ex paritate decimarum, respondeo, quod licet verum sit, jus percipiendi, seu exigendi decimas, utpotè spirituale, laicis regulariter competere non posse, *cap. causam 7. de prescript. cap. quandois 17. cap. prohibemus 19. de decim.* quia cum sint incapaces spiritualis ministerij, capaces esse non debent stipendij, quod huic spirituali ministerio annexum est, & sic decimas possidere non possunt, quatenus stipendium sunt ministrorum Ecclesiae; ut docent D. Covarr. *lib. 1. var. cap. 17. num. 5.* Doct. Balboa *in dict. cap. causam 7. num. 7.* Hæc tamen doctrina accipienda est, cum laici propria autoritate, & facto decimas exigunt, & percipiunt, non verò si justo aliquo titulo ad eos decimarum perceptio, & possessio pertineat; veluti si per privilegium expressum, vel con-

cel-

cessionem Apostolicam à S. Pontifice factam ipsis laicis ob sua benemerita in universalem Ecclesiam impensa, decimæ concedantur : quam potestatem sine controversia habet Pontifex, *cap. a nobis 24. cap. dudum 31. de decim.* nam in omni genere gubernationis, & administrationis Ecclesiasticæ supremam habet potestatem. Sic videmus, quòd nostri Hispaniarum Reges percipiunt decimas, quas vulgò *tercias* vocant, vel alia subsidia, aut genera contributionum ex Ecclesiasticis decimis, ut copiosè tradit D. Covarr. *in pract. cap. 35.* & ita eas iusto titulo possident, ut eximantur à SS. Pontificibus, & à jure Ecclesiæ separentur, possintque ab ipsis Regibus nostris, utpotè prophanæ, & sæculares in laicos alienari, eisque concedi, ut cum pluribus testatur D. Gonç. *in cap. 19. de decim. num. 4.* & Doct. Balboa *ubi supra num. 12. & 13.* quidquid cogitandum relinquat Palacios Rubios *in Rubr. de donat. inter vir. §. 37. num. 13.*

23 Nec obstat primum augmentum ipsius dubitandi rationis ex *cap. cum inter 5. de consuet. cap. dilectus 34. de Præb. & Dignit.* cum alijs sigillatim expressis *supra num. 5.* Pro quorum jurium enucleatione aliquantulum hic subsistere oportet. Admonendi itaque sumus, Reges, & Principes sæculares, Dignitates, Præbendas, & Beneficia Ecclesiastica conferre adeo non posse, ut Presbyter, sive Clericus, qui Ecclesiam per laicos sine propria Episcopi auctoritate receperit, communionem privandus sit, *cap. praterea 4. cap. cum laici 10. cap. consuluit 15. cum alijs de jur. patron.* Cujus rei ratio provenit, tum ex nimia laicorum incapacitate circa res Ecclesiasticas, à quarum administratione, & dispositione Ecclesia laicos semper arcere curavit, *cap. 2. de judicijs, cap. fin. de rebus Eccles. non alien.* tum etiam, quia beneficia Ecclesiastica sine institutione canonica obtineri non possunt, *cap. ex frequentibus 3. de institut. cap. 1. de reg. jur. in 6.* hoc autem jus merè spirituale est, quod in laicum cadere non potest, *cap. Massana 56. de elect. cura vulg.*

& cum certum sit ; neminem posse in alium plus juris transferre , quàm ipse habet , *cap. quod autem 5. de jur. patr. leg. nemo 54. ff. de regul. jur.* inde provenit , laicos non posse jus hoc spirituale , quod non habent , donare , aut in alios transferre , *cap. Pastoralis 11. de jur. patr. ibi : Cum laici non possint , nisi jus , quod habent , in alios transferre.* Taliterque laici , etiam Principes , & Reges , falcem suam mittere in Præbendarum , & Beneficiorum collationibus non possunt , ut nec consuetudine etiam immemoriali , nec præscriptione hujusmodi jus obtinere eis licitum sit , adeo ut nec tolerantia Pontificis possit cohonestare hujusmodi consuetudinem , aut præscriptionem ; quia præsumitur propter scandalum , & majus malum vitandum patientiam adhibitam fuisse , & quia nulla inducitur dispensatio in ijs , quæ sunt contra juris dispositionem , *cap. cum jam dudum 18. de Præb. & Dign. ut docent Peregrin. de jur. fisc. lib. 6. tit. 8. à num. 18. Zevallos lib. 4. q. 999. à num. 1002.* Cujus rei ratio perspicua est ; quia ad hoc , ut consuetudo , sive præscriptio possit esse justa , debet dicere relationem ad subjectum capax , & ideo cum laicus incapax sit juris Ecclesiastici , & spiritualis , non potest præscribere jus conferendi , ulla etiam consuetudine quantumvis immemoriali , *capit. causam 7. de præscript. cap. 50. & 51. de election.*

24 At inquires : certi , atque explorati juris est , quòd privilegium , & immemorialis præscriptio æquiparantur , ita ut ea , quæ possunt acquiri privilegio , acquirantur etiam præscriptione , *cap. super 26. §. præterea de verb. signif. cap. 1. §. fin. de præscript. in 6. cum. alijs ;* atqui virtute privilegij Apostolici possunt laici capaces effici , & habiles reddi ad hoc , ut possint beneficia Ecclesiastica conferre , aliaque munia spiritualia exercere : ergò pari modo consuetudine , seu inveterata præscriptione capaces etiam effici poterunt. Minor probatur ex *cap. Menam 7. 2. quest. 5.* ubi fit mentio à D. Gregorio de Brunichilde Regina Francorum , ad quam idem sanctus supponit , mediante

privilegio, competere non solum facultatem conferendi beneficia, & dignitates Ecclesiasticas, sed etiam potestatem excommunicandi, & absolvendi, ut tradit Doct. Balboa *in cap. 2. de judicijs, num. 146.* Verum ad hanc difficultatem respondendum est, quod licet regulariter consuetudo immemorialis dicatur habere vim privilegij, & ipsi æquiparari, nihilominus hoc intelligendum est, data personarum capacitate; quare cum, ut antea dicebam, laici sint incapaces rei spiritualis, illis non proficit præscriptio immemorialis, quæ non æquivalet privilegio, ubi adest incapacitas præscribentis, & hic ingens deprehenditur differentia inter consuetudinem, & privilegium; nam hoc sufficiens est ad prædictam incapacitatem tollendam, non verò consuetudo, quæ habilem reddere nequit personam incapacem, ut jura spiritualia licetè obtineat, sicut Pontifex efficere potest, ut ex Garcia; & alijs tradunt duo Salmanticensis Primarij D. Samaniego *in method. tract. de Præbend. & Dign. per Principes temporal. non conferend. n. 42.* & venerandus Præceptor meus D. Galeote *in tract. Acad. de Sacram. Ordinis art. 3. num. 27.* mirum ergo non est, quod licet laicus mediante privilegio possit dignitates Ecclesiasticas conferre, tamen virtute præscriptionis, aut consuetudinis, quantumvis immemorialis, id efficere non potest.

25 Unde supposito hoc privilegio, nonnulli asserunt, Reges Christianissimos Galliæ dignitates, præbendas, & beneficia conferre in suo Regno, ut tradit Martha *de jurisd. part. 2. cap. 40. num. 9.* Idem de Rege Appuliæ legitur, qui autoritate Pontificis confert beneficia Ecclesiastica sine Episcopi autoritate, ut refert Glossa *in summa, caus. 7. quest. 1.* verbo: *Ecclesia in fin.* & idem de Rege Hungariæ affirmat Baldus *in leg. rescripta 7. Cod. de presib. Imperat. offer.* & communiter notatur *in cap. quod sicut 28. de elect.* ubi Glossa verbo: *Episcoporum.* Itaque ablatis hujusmodi privilegij, & Sedis Apostolicæ concessionibus, nullo modo jus conferendi similia beneficia posse com-

pete-

perere Regibus, illis verò interuentibus, utique posse Reges simile jus exercere, defendunt Fermosinus in *cap. 2. de iudicijs, quest. 10. num. 4.* Bobadilla *lib. 2. politica, cap. 18. ex num. 92.* Selva de *benef. quest. 23.* Cæterum adhuc in hoc casu, concurrentibus, scilicet, præfatis privilegijs, veriùs esse existimat D. Solorçanus *tom. 2. de jur. Indiar. lib. 3. cap. 3. num. 44.* laicos jura spiritualia conferre non posse, sed solum temporalia, de quibus videntur investiri Prælati Ecclesiastici, qui postquam sic investiti inveniuntur, recipiunt spiritualia à confirmatore, vel consecratore, aut alio ministro Ecclesiastico: concluditque iste gravissimus Author, affirmans, asserita privilegia esse potius nominationes quàm collationes; quia ea, quæ sunt jurisdictionis, ut est collatio beneficiorum, etiam laicis mandari possunt, non verò ea, quæ sunt ordinis, ut probat nunquam satis laudatus Preceptor meus D. Galeote *ubi supra d. num. 17. & Martha d. cap. 40. num. 22.* ubi etiam asserit, quod hujusmodi privilegia propter importunas, & potentes Principum preces ipsis concessa fuisse credunt, & improprie debere ipsorum verba, quando multum significant, accipi secundum subjectam materiam, videlicet personæ, cui diriguntur, argum. *leg. ex conducto 15. §. si uno anno 4. ff. locati.* & consequenter ad jus præsentandi, seu nominandi *collationis* nomen restringendum esse; quia præsentans, seu nominans aliquem, conferre etiam dicitur, ut notatur in *cap. nobis 25. de jur. patr. & ex Jacobat. Zevallos, & alijs docet Fermosinus in cap. 3. de iudicijs, quest. 5. num. 6. & 7. & in cap. 3. de caus. posses. quest. 3. num. 11.* ubi hujusmodi doctrinam limitat, quando evidens, & clara apparet mens, & voluntas Pontificis concedentis non solum facultatem præsentandi, sed etiam titulum, & jus plenum conferendi.

26 Verùm licet ex hucusque dictis satis perspicue appareat, laicos etiam Principes, & Reges facultat

tatem conferendi Beneficia, & Dignitates Ecclesiasticas non habere, tamen præsentationem, aut nominationem ad eas non prohibentur obtinere. Ratio differentiæ inter collationem, & præsentationem quoad spiritualitatem non usque adeo obscura est; quia collatio ex natura sua intrinsicè, & quasi per necessariam consequentiam, est jus merè spirituale; at verò patronatus, & præsentationis jus dicitur solum annexum esse spiritualibus, *cap. quanto 3. de judicijs, cap. de iure 16. cum alijs de jur. patron.* Quod ex mente Angelici Præceptoris 2. 2. *quæst. 100. artic. 4. in corp.* non est intelligendum ratione dependentiæ ab spiritualitate, sed ratione præparationis, & ordinationis ad spiritualia, ut accidit in vasis sacris atque ornamentis Ecclesiasticis, quæ tanquam præparatoria, absque aliqua dependentia necessaria, antecedunt spiritualia, *cap. vestimenta 42. cap. vasa 44. de consecrat. dist. 1.* Beneficia verò alio, & longè diverso modo dicuntur, spiritualibus annexa esse, consequenter scilicet, & immediatè; quia totum suum esse dependenter ab spiritualitate fortiuntur, & in produci, & in conservari, quod latius prosequuntur D. Armenteros *in expositione ad dict. cap. quanto 3.* & ibidem D. Balboa *num. 22.* & D. Gonçal. *num. 8.* & nos aliqua diximus in nostra elucubratione ad text. *in cap. gratia 1. caus. 1. quæst. 1. numer. 16. & 17.* Sed objicies, quòd licet in præsentatione, aut nominatione non jus spirituale, sed spiritualibus annexum consideretur, adhuc tamen ex eadem prohibitive ratione in laicos cadere non poterat; nam hæc annexio in præsentatione, aut nominatione sufficiens est ad hoc, ut Judices sæculares de causa juris patronatus cognoscere non valeant, *dict. cap. quanto 3. de judicijs.* Similiter efficit, ut simonia æquè in eo, ac in rebus spiritualibus improbetur juxta celebr. text. *in cap. quia 6. de jur. patron.* & generaliter quidquid de re principali dicitur, & de ei annexa prædicatur, nam eo ipso, quòd annectuntur, univocantur, individuaque fiunt, *leg. 17. §. 1. ff. de neg. gest. leg. qua religiosis 44. ff. de religios. & sumpt. cap. 3. de donat. cap. 12. de sepultur.* ergò

ex his omnibus rationibus dicendum videbatur, æquæ præsentationem, sicut & collationem prohibitam esse debere laicis, ut idem iudicium concipiatur virtute connexionis de utroque jure.

27 Sed his non obstantibus adhuc remanet firma differentia *num. antec.* proposita; quia licet artento juris rigore laici etiam non possent obtinere hoc jus spiritualibus annexum, nihilominus tamen ex gratia, & dispensatione præsentandi jus competit patronis, sicut & alia innumera contra juris stricti regulas ipsis concessa inveniuntur, favore videlicet Ecclesiarum, ut invitentur fideles ad ipsas construendas, atque dotandas, ac per consequens quoad cognitionem iudicis Ecclesiastici, & ad hoc, ut sit materia simoniæ, sufficiens habetur, seu consideratur jus patronatus, tanquam spirituale; quoad favorem verò patroni, qualis reputatur successio, & facultas præsentandi, insuper habetur qualitas illa connexionis, quæ in prædictis causis favorem patroni non concernentibus iudicium individuum constituit, ut habeat locum regula connexorum, de qua *ubi supra*. Præterquamquod huiusmodi regula potest intelligi, quando talis est annexio, quæ propriè possit constituere unum individuum, qualis est illa, quæ consequenter se habet; nam hoc modo, ut diximus, etiam beneficia dicuntur spiritualibus annexa, *cap. questum 5. de transact.* quod non ita procedit in annexione juris patronatus, quod tantum antecedenter adhæret spiritualitati. Est & alia differentia inter jus Patronatus, & Beneficia Ecclesiastica; nam illud ita a laicis possideri, & adquiri potest, ut possint in alios transferre jure hæreditario, *cap. 1. cum 2. seqq. de jur. patron. clem. si plures 2. eod. tit. cum alijs*, quod non ita procedit in Beneficijs. Et ratio est, quoniam regula *text. in cap. 1. de Prab. & Dign. & aliorum*, prohibens successionis titulum in Ecclesiasticis Beneficijs, restricta est jure Canonum, & limitata in jure patronatus, quod non solum fuit in Ecclesia reservatum patronis, sed etiam eorum gratia, & favore permissum est, quod jure, & titulo successionis possint transferre in hæ-

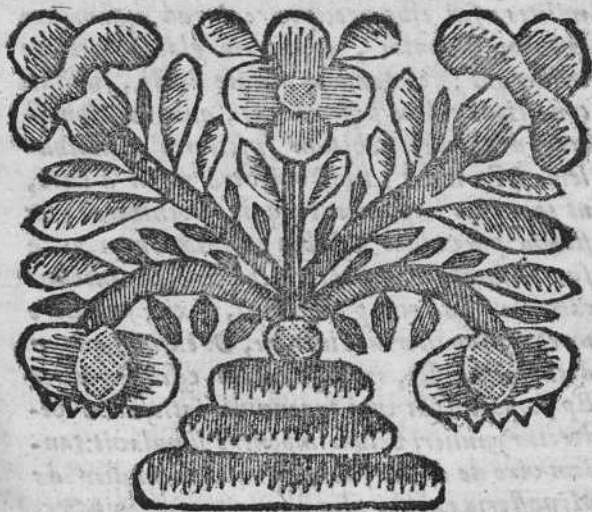
redes institutos, siue sint sui, siue extranei, ut facilius accipiantur fideles ad foundationem, aut dotationem Ecclesiarum, cum videant non solum ipsis, sed successoribus eorum reservari jus honorificum, & utile in Ecclesijs. Ad cujus juris reservationem concedendam, ea moti fuerunt ratione Juris Canonici Conditores, quod jus patronatus participat aliquantulum de temporalibus, & antecederet tantum annexum dicatur spiritualibus, & ita facilius in eo successorem permiserunt, quam in Beneficijs Ecclesiasticis, quæ, ut diximus, consequenter, aut dependenter annexa sunt spiritualibus, & majorem cum illis habent participationem, ut eleganter tradit D. Covarr. *lib. 2. var. cap. 18. à num. 6.*

28. Quibus non inutiliter expositis jam patet facilis responsio ad jura in contrarium expensa; nam textus *in cap. cum inter 5. de consuetud.* non de collatione, sed de præsentatione laicis Principibus ratione juris patronatus permittitur, accipiendus est; quia Ecclesia S. Petri de Curia Cenomanensi ratione juris patronatus expectabat ad Regem Angliæ, itaque istiusmodi plena collatio ad ipsum expectare non potuit. Eodem modo intelligas velim textum *in cap. dilectus 34. de Prab. & Dignit.* Quin obstet verbum *conferre*, quod in *dd. jurib.* reperitur; nam improprie accipi debet, & ad jus præsentandi, seu nominandi restringendum est, ex dictis *supra num. 17.* Eadem solutione intelligendi sunt textus *in cap. dilecto 40. de testib. & in cap. fin. de concess. Prabent.* quæ quidem jura, & alia non de collatione, sed de præsentatione, si aliquid probant accipi debent. Nec etiam assertioni nostræ obstat Concilium Massic. *can. 40.* & Suefion. *can. 12.* nam cum advocatio, seu defensio Ecclesiarum Cathedralium, & Regularium ad Reges, & Supremos Principes, qui eas sub protectione Regia habent, expectet, ut testatur D. Bernardus *in Epist. 243.* ad Conradum Regem Romanorum, ibi: *Utrumque interesse Cesaris constat, & propriam tueri coronam, & Ecclesiam defensare: alterum Regi, alterum convenit Ecclesie advocato; ideo singulariter fuit concessum, ne alis:*

alienationes, seu commutationes rerum Ecclesiæ fieri possent sine consensu Regio: cum enim Reges sint Patroni, & largitores bonorum Ecclesiæ, eorum interest, dotes Ecclesiarum salvas manere. Ex quo minime infertur, Principes sæculares propria autoritate posse se immiscere in dispositione, seu administratione rerum Ecclesiæ.

29 Ad ipsius difficultatis confirmationem deductam ex *cap. precarie 4. 10. quest. 2.* responderetur, quòd olim quædam precariæ concedebantur ab Ecclesia sponte sua, quædam verò jussu Principis ex rebus, quas ipse Ecclesiæ donaverat ea conditione, seu lege, ut irrequisito Principis consensu alienari non possent, *cap. ea enim 2. §: hoc jus porrectum 10. quest. 2.* ita ut precariæ de rebus Ecclesiæ fiant cum autoritate Ecclesiastica, quæ verò sunt de rebus à Principe donatis, fieri etiam debent, simul cum civili autoritate, quomodo accipiendus est textus *in cap. 44. 12. quest. 2.* in verbis illis: *Cum autoritate Ecclesiastica, vel civili, si facienda sunt, fiant.* Eodemque sensu intelligendus text. *in dict. cap. precarie 4. ibi: Sine licentia, & consensu Regio, ut ibidem* notat Glossa, & Turriscremata: videndus est D. Gonçal. *in cap. 1. de precarijs, numer. 6.* Nec etiam obstat textus *in cap. 1. de rerum permut.* ubi res immobilis Ecclesiæ cum alia re immobili, quæ majoris, vel æqualis sit prætij, seu valoris, potest licitè commutari, si Princeps ex rationabili causa id petat; nam cum talis permutatio non sit coacta, sed petita ex rationabili causa, nec in damnum Ecclesiæ, hoc ipso censi debet eam utilem esse, quia sit propter honorem Patroni, & ad majorem ejus benevolentiam captandam; solent enim plerumque Principes, & Reges Ecclesias defendere, & singularibus Beneficijs ornare: debet tamen talis commutatio fieri communi consensu utriusque partis, Principis, videlicet, & Ecclesiæ, ne fortassè res deterior offeratur à Principe, ut tenent communiter Interpretes *in dict. cap. 1. de rer. perm. cui non refragatur textus in capit. siquis 56. 12. quest. 2. ubi cuilibet alienatio de rebus*

bus Ecclesiæ permittitur , si de suo proprio tantum Ecclesiæ contulerit , quantum visus est abstulisse : ex quo inferitur , nil speciale statutum esse circa Principem *in dict. cap. 1.* siquidem eadem permutatio cuilibet permittitur *in dict. cap. siquis 56.* nam hic textus procedit in subtractione , & alienatione fructuum , & reddituum Ecclesiasticorum neglecta divisione antiquitus præscripta *in capit. quatuor 27. cum seq. 12. quæst. 2.* quo tempore beneficia nondum erecta erant : ita ut sensus sit , quod siquis qualibet conditione , hoc est , in quamlibet causam , & usum de rebus Ecclesiæ aliquid , id est , aliquos fructus , & redditus provenientes ex rebus Ecclesiæ , alienare præsumpserit , id est , iniquè distraxerit , neglecta , scilicet , prædicta divisione , si de suo tantumdem Ecclesiæ contulerit , quantum visus est abstulisse , tunc demum illud præstare licebit. Denique non obstat tertia , & ultima dubitandi ratio *suprà numer. 7. & 8.* expensa , quibus satisfacimus in præmissis *num. 16. cum 2. seq.* Quibus jam absolutis , licet pro tenuitate nostra parum ingeniosè discussis , huic elucubrationi finem imponimus.

A D

TEXT. IN CAP. PERLATUM I.

DE HIS, QUÆVI, METUSVE CAUSA FIUNT.

ELUCUBRATIO SESQUIHORALIS EXTEMPORANEA.

H A B I T A

Salmanticæ: Die 17. Aprilis anno 1720.

ALEXAANDER III. OSCEN. EPISCOPO,

ET PRIORI SANCTÆ MARIE

CÆSARAUG.

PERLATUM est ad audientiam nostram, quod cum quidam nobilis, & potens M. uxorem suam suspectam haberet, milites sui ejus precepto eam ad quamdam sylvam ducentes, evaginato gladio occidere voluerunt: sed tandem pietate ducti, sub tali conditione eidem pepercerunt, quòd in Monasterio de colobris habitum susciperet Monachalem: (Et infra) Episcopi verò missi à viro, ut ei velum imponerent: quia juvenis erat, & filium parvulum habebat, mutationem vitæ suæ suspectam habentes, seorsum convenerunt eandem, quæ rem patefaciens, dixit, se timore mortis Monasterium intrare, & exinde, quamòdumque posset, exire paratam esse: sed alter Episcoporum (ut viri tyrannidi satisfacere videretur) mulieri velum imponere simulavit: tandem viro de medio sublato prædicta mulier de Monasterio exiens, alium maritum accepit, & c.

EX

X quibus verbis (textus hypothesi omissa, quam mira claritate refert Pater Pirhing. ad hunc titul. §. 4. numer. 24.) sequentem deducimus illustrandam assertio- nem; *Siquis metu mortis Religionem ingrediatur, potest quancumque exire, & ma-*

trimonium contrahere, nisi postea professionem ratam habuerit. Quam probant textus in cap. nullus 1. cap. siquis 2. cap. vidua 4. cap. significatum 11. cap. cum virum 12. de regularib. cap. accedens 17. cap. dudum 20. de convers. conjugat. cap. majores 3. §. item queritur final. de Baptism. cap. fin qui Clerici, vel voventes. Ex Decreto Gratiani probant etiam textus in cap. merito 1. cap. non est 10. caus. 15. quest. 1. cap. Gonçaldus 1. caus. 17. quest. 4. cap. puella 2. cap. presens 4. cap. constituit 5. 20. quest. 3. cap. ubi ista 7. dist. 74. cap. 1. de stat. regular. lib. 6. Concilium Trident. sess. 25. de regular. capit. 18. & 19. exornant ultra relatos a Barbof. & D. Gonçal. hic num: 10. & in cap. cum dilectus 6. hoc tit. numer. 10. idem D. Gonçal. in cap. nullus 1. de regularib. Basilius de matrim. lib. 7. cap. 19. ex num 5. D. Moez in cap. 1. hoc tit. lib. 6. Luna, & Arellano lib. 1. antin. capit. 3. duo primarij Salmaticenses Doct. Balboa in cap. si verò 8. de jur. jur. ex num. 18. ibidemque Doct. Bajo- Arroyo num. 11. Eximius Doct. P. Suarez tom. 3. de Religion. cap. 4. num. 3. Sanchez lib. 4. in precepta Decalog. cap. 3. num. 9. & 19. P. Pirhing. ad tit. de regularib. sect. 3. §. 4. num. 119. cum seq. Castro Palao de voto, disput. 1. punct. 8. Henriquez lib. 1. de matrim. cap. 9. Fagnan. in capit. majores 3. de baptism. num. 86. cum 3. seqq. & in capit. nullus 1. de regularib. ex num. 20. pluresque alij in discursu hujus elucubrationis recensendi.

2 Sed assertio hæc tot fulcita autoritatibus sequentes patitur dubitandi rationes, quarum prima sic expenditur: Professio religiosa est quidam contractus

onerofus ultrò; citròque obligatorius, quo profeffus abfolutè, & fimpliciter fe obligat ad ferviendum religioni, fecundùm ejus regulam; & è contra religio fe obligat ad eum alendum, & tractandum juxta fuam inftitutum, ut docent P. Pithing. *ad titul. de regular. numer. 143.* & Fagnan. *in cap. ex parte 22. de regular. numer. 26.* & conftat ex D. Bernard. *de præcept. & expenf. cap. 7.* ibi: *Regularis profefſio, qua fe junior ſpontè ſubmittit Priori, æquè obligat, & Priorem, fiuntque duo per unius ſponſionem alterutri debitores; unus fidelis curæ, alter humilis obedientiæ;* atqui contractus omnes, ſivè oneroſi, ſivè etiã gratuiti, qui ex metu quantumvis, gravi, & injuſtè illato fiunt, ipſo jure validi ſunt, ut pluribus juribus adductis probat D. Gonçal. *in præſenti numer. 15.* eò quòd voluntarium ex metu ſit ſimpliciter voluntarium, licèt ſecundùm quid ſit involuntarium, teſtè Philoſopho 3. *Æthic. cap. 1.* & Angelico Doct. 1. 2. *quaſt. 6. arti. 6. junct. leg. ſi mulier 21. §. ſi metu 5. ff. de eo, quod met. cauſ.* ubi dicitur: *Si metu coactus adivi hereditatem, puto me heredem effici; quia quamvis ſi liberum eſſet, noluiſſem, tamen coactus volui;* & ab hac voluntate, quæ vitam, & ſpiritum tribuit, omnes contractus, robur, & firmitatem accipiunt, *leg. 1. §. 3. verſ. Aded, ff. de pact. leg. 2. ff. de obligat. & act.* Quin obſtet regula textus *in leg. nihil 116. ff. de reg. jur.* qua docemur, nihil conſenſui tam contrarium eſſe, quàm vim, atque metum; quoniam metus opponitur tantùm conſenſui ſpontaneo, ſeu omninò libero, ea libertate, quæ opponitur coactioni; non quæ opponitur neceſſitati, & quæ ſufficit ad ſimpliciter voluntarium, & liberum; ergo metus mortis, de quo in noſtro textu, licèt gravis, & injuſtè incuſſus, non tollit conſenſum voluntarium ſimpliciter requiſitum ad valorem contractuum, qui mutuo conſenſu perficiuntur: & conſequenter hujusmodi profefſionem nullam ipſo jure efficere non potuit.

3. Augetur primò, & fulcitur eadem dubitandi ratio ex eo, quòd validiſſimum, ac firmum in jure eſt argumentum de juramento ad votum ex *cap. mag-*
na

ne 7. de voto , cap. juramenti 12. 22. quest. 5. ut cum Angelico Magistro , & alijs probat Castro Palao de oblig. & firmit. juramenti , disp. 2. punct. 4. num. 2. quod adeo verum est , ut Pater Sanchez de matr. lib. 8. disp. 2. præcipuè à num. 6. affirmet , vota , & juramenta taliter assimilari quoad obligationem Deo acquisitam , ut illa pro his accipiantur , & quæ dicuntur de voto , eadem de juramento dici debeant. Quod vel alijs omiffis singularissimè mihi probatur ex illo Num. cap. 30. in illis verbis : *Si mulier habeas virum voverit aliquid , & verbum de ore ejus egrediens animam ejus obligaverit juramento , voti rea erit.* Premite , quæso , verba illa : *Obligaverit juramento* ; postquam inspexeritis mulierem se non adstrinxisse juramento , sed voto , cum non juramenti , sed voti fiat rea , & hoc ideo , quia par est utriusque ratio ; quemadmodum enim Deo vota reddenda , dict. cap. magna 7. de voto , ita & juramenta , cap. debitores 6. cap. & si Christus 26. de jure jur. Tunc sic : sed juramentum metu gravi , & injustè incusso extortum subsistit , obstringitque quoties impleri potest absque dispendio salutis æternæ , cap. si verò 8. cap. veram 15. de jur. jurand. ubi egregiè Primarius noster D. Balboa : Igitur quemadmodum juramentum metu extortum , quia Deo reddendum , adhuc obligat , & obstringit , ita & votum in ingressu Religionis emissum , dum sine dispendio salutis æternæ servari potest , contra quod cautum est ab Alexandro III. in littera nostri textus.

4 Quam difficultatem , ut effugiant Interpretes , differentiam constituunt inter actus illos , ad quorum existentiam requiritur voluntas , seu consensus simpliciter ; & inter eos , qui consensum , seu voluntatem liberam , & spontaneam ad sui valorem desiderant. Primi metu gravi , & injustè incusso initi , ipso jure sunt validi , ea videlicet ratione , quia voluntarium ex metu est voluntarium simpliciter , ut dictum est num. 2. & quia metus influit moraliter , & non tollit omnino voluntarium , imò relinquit voluntarium simpliciter cum

involuntario admixto. Secundi verò nullitatem à principio incurrunt, si per metum voluntas extorquatur, quia voluntas coacta opponitur voluntati, & consensui plene libero. Et hinc in casu nostri textus mulier, quæ metu mortis à marito incusso Religionem professa est, potuit inde exire, & matrimonium contrahere: ita cum pluribus docent P. Pirhing. *ad hunc titul. §. 3. num. 10* & D. Gonçal. *his num. 17*. Nec tunc obstat æquiparatio inter votum, & juramentum; nam utcumque assimilentur, similitudo tantum procedit circa Cultum Dei; quia sicut per juramentum honoramus Deum quasi immutabilem veritatem, & veritatis assertorem, ita per votum Deum colimus, & veneramur, quasi ipsi, ut summo bono placeant actus virtutum, uti egregie docet Emin. Card. Bellarm. *lib. 2. de Monach. cap. 16*. toto tamen Cælo distant quoad validitatem, de qua in *presenti*, quia ad juramentum non desideratur voluntarium, ut ad votum, sed tantum consensus; quare metu gravi extortum ipso jure validum est, non item votum: D. Gonçal. *in cap. cum dilectus 6. hoc tit. numer. 10*.

5 Verum licet hæc evasio veram contineat doctrinam, tamen difficilis redditur ex eo, quia ad validitatem donationis non minus requiritur liber, & spontaneus consensus, quam ad votum professionis, ut probat textus *in leg. munus 214. ff. de verb. signif.* ubi dona proprie dicuntur, quæ nulla necessitate, sed sponte præstantur, *leg. si privatus 17. ff. qui & à quib. leg. donari 29. ff. de donationib.* itaque Marc'ellus *in leg. proximè 50. ff. de ript. nupt.* quærit, utrum ex causa fidei commissi liberta manumissa obsequium debeat patrono, ut non liceat eo invito nuptias contrahere? Negatque hac ratione; *quia is, qui ex necessitate manumissit, magis debitam libertatem, quam ullum beneficium in mulierem contulit, juxta text. in leg. si servo 84. ff. de hered. inst. leg. unum ex familia 67. §. si de falcidia 1. ff. de legat. 2. ibi: Non enim facultas necessarii electionis, proprie liberalitatis beneficium est: quid est*

est enim quod de suo videatur reliquisse, qui, quod relinquit, omnimodò reddere debuit; at qui donatio metu facta ipso jure tenet, ut disertè probat textus in *leg. fin. Cod. hoc tit.* ubi decernitur donationes, quæ per potentiam extortæ sunt, infirmandas, ac rescindendas esse: quod supponit validitatem, siquidem quod nullum est, infirmari, ac rescindi nequit juxta vulgarem regulam *textus in leg. 5. vers. post defectum, ff. de injust. irrit. test. cap. ad dissolvendum 13. de desponsat. impub.* ergo similiter & si votum, seu professio regularis ad sui validitatem liberam, & spontaneam voluntatem exigat, non ideo minus ipso jure subsistere debet. Idque ipsum in eisdem terminis voti, seu professionis clarè evincitur ex *cap. constituit 42. 16. quest. 7. cap. constituit 5. 20. quest. 3.* ubi ex Concilio Moguntino statuitur, ut qui per dolum, & circumventionem Abbatis professionem emisit, cogatur in religione perseverare. Ex quorum jurium decisio clarè probatur, professionem dolo emissam ipso jure validam esse: ergò fortiori ratione professio, seu votum solemne religionis metu mortis emissum validum erit. Probatur consequentia; nam metus & si consensum diminuat, non tollit, nec excludit, & ideo quod metu contractum est, utrimque aliquem consensum habet *leg. 21. §. 5. ibi: Coactus voluit, ff. quod metus caus.* & ratio est perspicua; quia metus non tollit objectum, & idcirco non reddit actum omnino involuntarium, sed secundum quid, & relinquit consensum simpliciter voluntarium; quia neque ex parte intellectus tollit cognitionem necessariam ad volendum absolutè, neque ex parte voluntatis illam absolutè cogit, sed movet ad volendum aliquid, quod secluso metu non voluisset. Itaque ille, qui consentit propter metum, non errat in causa consensus, sed potius ipsi de ea constat, atque purè consentit. Cæterum is, qui consentit propter dolum, in causa consensus errat, sicque purè non consentit, *leg. si per errorem 15. ff. de jurisdict. leg. nihil 116. ff. de reg. jur.* Proindeque sub ea conditio-

ne consentit, si verum est illud, propter quod ad contrahendum inducitur, textus in *leg. si cum te 51. ff. de pact.* & in *cap. veniens 16. de jur. jur.* ibi: *Nequaquam taliter juravisset, si mandatum illud sibi contrarium praevisisset*; quare cum verum non sit illud, ad quod dolose inducitur, facit deficere consensum. Ex quibus tunc sic: sed hoc non obstante in præcit. jurib. tenet professio dolo Abbatis emissa: ergo multo magis in nostro textu valida erit metu mortis celebrata, consequenterque mulier monasticam vitam professa, etiam mortuo marito, prætextu metus exire non poterat, contra decisionem nostri Pontificis, & solutionem supra traditam.

6 Nec ab hac non levi instantia facillè quis se expediet, si respondeat cum Glossa in *cap. cum dilectus 6. hoc tit.* verbo: *Ad fatuitatem*, quòd quamvis in causis temporalibus, & profanis dolus dans causam contractui faciat involuntarium; secus tamen est in professione, & alijs causis spiritualibus: itaque si aliquis dolo inductus fuerit, ut regularem, seu monasticum habitum in religione aliqua suscipiat, in eaque professionem emittat, tenet professio. Idque confirmat Glossa exemplo minoris, qui quamvis dolo seductus restituitur, tamen si per dolum, & circumventionem inducatur ad profitendum, non restituitur. Unde Glossa in *cap. sicut 1. 27. quest. 1.* verbo: *In minoribus*, & in *cap. dudum*, verbo: *Spes. de convers. conjug.* Abbas in *dict. cap. cum dilectus 6. num. 12.* quem refert, & sequitur Fagnan. in *cap. significatum 11. num. 36.* & 37. & in *cap. sicut nobis 17. de regular. num. 9. cum 2. seq.* tenent dolum in similibus actibus non attendi; quia dolus, quo quis inducitur ad meliorem vitam, dicitur dolus bonus; & ideo valet professio. Quod & probari videtur, tum ex *cap. ex parte 14. cap. veniens 16. cap. dudum 20. de convers. conjug. cap. ad nostram 8. de regularib.* tum ex eo, quia non videtur deceptus, vel læsus, qui meliorem vitam proficetur, & qui se Deo devovit, aut conjunxit, cum serviat ei, cui ser-

vire regnare est, juxta textum in *cap. illud 10. caus. 20. quest. 1.* junct. *Glossa in cap. constituit. 5. 20. q. 2.* in verbo: *Cogantur*: tum denique ex autoritate D. Pauli 2. *ad Corinth. cap. 22.* in illis verbis: *Ego vos non gravavi, sed cum essem astutus, dolo cepi vos.* Et *cap. 9. Factus sum Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrari facerem.* Quibus fundamentis nixi præallegati Interpretes affirmare subausi fuerunt, dolum non inficere, seu irritare professionem, nec restitutionem ad- versus eam dari.

7 Hæc tamen Glossæ, & sequacium doctrina mihi placere non potest. Nam præterquamquod non præstat differentia rationem, quare videlicet metus mortis, non verò dolus, nullam, & irritam reddat professionem, seu votum solemne Religionis, cum certum sit, dolum omnino tollere, & excludere consensum juxta à nobis tradita *suprà num. 5.* convincitur etiam ex *Concil. Trident. Sess. 25. de regular. cap. 17.* ubi jubet explorari voluntatem puellæ, an sit seducta. Deinde, nam ab omnibus actibus tam temporalibus, quam spiritualibus fraus, & dolus procul debent abesse, ut probatur ex *cap. per tuas 5. de donat.* Ideoque in jure nostro vis, metus, & dolus æquiparantur, *cap. cum contingat 28. de jur. jur. cap. licet 2. eod. tit. lib. 6. cap. quamvis pactum 2. de pact. eod. lib.* Sicut ergo professio regularis, aut alij actus spirituales metu celebrati nulli sunt juxta nostrum textum, & ferè per tot. tit. sic similiter contingere debet in professione regulari per dolum, & circumventionem celebrata. Accedit; nam dolus dans causam contractui bonæ fidei, illum ipso jure nullum reddit, uti probant textus *in cap. 1. 15. quest. 6. leg. & eleganter 7. ff. de dolo*: & docet Primarius noster Doct. Balboa *in cap. si vero 8. de jur. jur. à num. 63.* atqui professio regularis, & similes actus spirituales bonæ fidei sunt, juxta text. *in cap. viduus 2. 27. quest. 1.* ergo dolus eos nullos reddit. Unde Glossæ opinionem meritò refellunt Eximius Doct. P. Suarez *tom. 2. de relig. lib. 2. de voto, cap. 11.*

Basiliius lib. 4. de *matrim. cap. 21. num. 18.* quos , & alios refert , & sequitur D. Gonçal. in *cap. 6. hoc tit. num. 8.* & in *cap. ad nostram 8. de regular. num. 2.* Nec sententiæ Glossæ favent fundamenta *numer. antec. expensa* , quibus , Deo favente , , in præmissis satisfaciemus.

8 Rursus superiori nostri textus assertioni non leviter adversatur sequens consideratio. Sicut in ingressu religionis Religiosus profitetur certam regulam deinceps observandam, ita in susceptione baptismi Baptizatus amplectitur veram fidem Catholicam veraciter defendendam, & sequendam; sed qui per vim, & metum suscepit baptismum, & professus fuit fidem Catholicam, tenetur in ea permanere, ut expressè probat textus in *cap. majores 3. §. item queritur ult. de baptism.* ergò & qui per metum mortis professus fuit regulam Monachalem, tenetur in ea persistere. Qua difficultate oppressus D. Gonçal. in *presenti num. 27.* opinatus est, baptismum metu gravi collatum nullum esse; quia nemo cogendus est ad ipsum recipiendum, *cap. de Judais 5. dist. 45. cap. ad fidem 33. 23. quæst. 3. cap. sicut 15. de Judais.* Itaque asserit, ut coactus vi gravi, & metu cadente in constantem virum, non cogatur fidem profiteri, coactus verò metu levi teneatur fidem servare. Idque probare intendit ex *dist. cap. majores 3. §. item queritur*, in illis verbis: *Propter quod inter invitum, & invitum, coactum, & coactum, alij non absurdè distinguunt: quod is, qui terroribus atque supplicijs violenter atrahitur, & ne detrimentum incurrat, baptismi suscipit sacramentum, talis (sicut & is, qui fiçtè ad baptismum accedit) characterem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tamquam conditionaliter volens, licet absolutè non velit, cogendus est ad observantiam fidei Christianæ.* In quibus verbis (inquit D. Gonçal.) Innocentius III. constituit discrimen inter vim gravem, & levem, quod & agnovit noster Alexander III. in *cap. de muliere 6. de sponsalib.* ita ut in primo casu baptismus nulliter conferatur, & illum suscipiens ad obser-

vantiam fidei Christianæ urgeri non possit, secus verò in secundo.

9 Sed venia tanti viri contrarium veriùs mihi videtur, nempe, baptismum metu gravi, & in virum constantem cadente susceptum validum esse, sicque illum suscipientem compelli posse ad observandam fidem Catholicam, ut sentiunt communiter Interpretes, quos refert, & sequitur Fagnan. *in dict. cap. majores 3. & num. 80. junct. P. Suarez de voto, cap. 7. in princ. & lib. 2. de jurament. cap. 10. num. 4.* Idque evincitur, tum, quia indelebilis inquitur character, qui nequit abradi: præterquamquod in baptismo non exigitur necessariò consensus ipsius baptizati, cum quandoque sufficit præsumptus, ut in dormiente, & in furioso, quandoque parentum, vel alterius personæ, ut in infante: tum etiam, quia in baptismo quantumcumque coacto concurrunt omnia necessaria ad ejus essentiam. Neque obligatio ad Religionem Catholicam pendet jam à voluntate baptizati, sed à divina institutione, ad quam sequitur character baptismalis; oportet enim) sic docente Innocentio III. *in dict. §. item quaritur fin.) ut fidem, quam necessitate susceperunt, tenere cogantur: ne nomen Domini blasphemetur: & fides, quam susceperunt, vilis, ac contemptibilis habeatur.* Id, quod mirificè confirmatur exemplo peccati per metum commissi, quia licet per metum committatur, verum peccatum est; nam voluntas peccandi etiam coacta, vera voluntas est, ex quâ necessariò sequitur malitia culpæ, & reatus poenæ independentem à nova voluntate peccantis, ut per textum *in cap. merito 1. 15. quest. 1. docet idem D. Gonçal. in cap. sicut 17. de regular. num. 7. in fin.* Nec contrarium suadent fundamenta *num. ant. expensa.* Non primum, quia licet fas non sit, quemquam compellere ad baptismum suscipiendum, nec ad observantiam fidei Catholicæ, si tamen metu quis baptizetur, hoc non irritat baptismum; multa enim fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent, *c.p. ad Apostolicam 16. de regularib.* Minus obstat secundum funda-
men-

mentum deductum ex verbis *num. ant. relatis* ; quoniam nulla in eis mentio fit de metu levi : imò Innocentius III. totus ibi fuit in assignanda differentiae ratione inter baptismum vi præcisa , & conditionali collatum : itaque decidit , quòd si baptismus per vim præcisam , & absolutam suscipiatur , nullo adhibito consensu , nulliter conferatur ; sin verò per metum , seu vim conditionalem , imprimatur character , & ad fidem servandam tenetur. Cujus decisionis ratio perspicua est ; quia præcisa coactio consensum prorsus evacuat , ita ut sic coactus dicatur potius pati , quàm agere , *cap. sacris 5. hoc nostro tit.* Unde si baptizetur , nec rem , nec characterem suscipit sacramenti. Coactus verò conditionaliter , id est , qui terroribus , atque supplicijs attrahitur , & nè detrimentum incurrat , baptismi suscipit sacramentum , utique characterem recipit ; quia talis coactio , seu vis compulsiva non evacuat prorsus , sed attenuat consensum , ut dicitur in *dict. cap. sacris 5.* licèt talis rem non suscipiat sacramenti , ut docet D. Thomas in *4. dist. 6. quest. 1. art. 2. quest. 3. in corp.* & optimè considerant P. Sanchez *lib. 4. de matr. disp. 12. num. 26. vers. ad tertium* , & Fagnan. in *dict. cap. majores 3. à num. 80.*

10 Deinde assertionem nostram non parùm urget elegans decisio textus in *cap. licet 6. de voto* , ibi enim habetur , quòd cum Bella Hungariæ Rex vovisset Hierosolymam in manu forti , & brachio extenso , humili tamen , & devoto corde visitare , hoc est , sanctam illam Civitatem tot sæculis ab inimicis fidei possessam non sine luctu totius Reipublicæ Christianæ , ab eorum tyrannyde liberare , ejusque voti executio dilata esset ab Innocentio III. ob perturbationem regni à patre possessi , juxta text. in *cap. non est 5. eod. tit.* jamque moriturus cum in extremis ageret , fidei filij sui Andree Ducis secundo geniti exequendum votum sub interminatione maledictionis paternæ commisit. Mortuò verò , seu (ut inquit textus) de medio sublato hujusmodi Bella , Andreas votum paternum adimplere

recussabat ; quod cum ad aures Innocentij III. perlatum esset , ad eum scripsit præcipiens , ut usque ad Festum Exaltationis S. Crucis hujusmodi votum executioni mandaret : & quod si qualibet occasione detrectaverit , paterna reddatur successione indignus. Ex cujus textus serie colligi videtur , Andream ducem minimè spontaneam habuisse voluntatem in suscipienda paterni voti obligatione. Nam cum Pater ejus fidei commississet voti executionem sub pœna suæ maledictionis , filius metu reverentiali , & minarum coactus esse videtur , & consequenter non præstitisse fidem ex libero consensu ; atquè metu hoc non obstante filius votum paternum adimplere tenetur : ergò quia ad voti validitatem minimè requiritur liber , & spontaneus consensus. Cui difficultati non satisfacies , si dicas , ideò *in dict. cap. licet 6.* votum valuisse non obstante metu maledictionis paternæ , quia metus reverentialis , si aliæ non adsint circumstantiæ , actum non irritat , ut expressè probant textus *in cap. ex litteris 11. de despons. imp. leg. fideiussor 26. §. 1. ff. de pignorib.* cum alijs , quæ expendit P. Sanchez *lib. 4. de matrim. disp. 6. num. 7.* Molina *de Hispan. primog. lib. 2. cap. 3. num. 9.* quidquid aliter sentiant Basilius *lib. 4. de matrim. cap. 15. per tot.* & Fachin. *2. contro. cap. 96.* Sed quamvis hæc doctrina in se vera sit , urgeri tamen potest ex eo ; nam intervenientibus minis , & metu reverentiali actum annullari in omnium sententia certum est ; sed in prædicto textu minæ maledictionis paternæ interveniunt ; ergò nulla debuit reddi filij obligatio : ergò hoc ideo est , quia metus non inficit votum , seu professionem regularem ,

II Idem difficultatis assumptum robor accipit ex decisione text. *in cap. si in qualibet 1. 20. quest. 2.* ubi dicitur posse parentes filios impuberes etiam per vim religioni offerre , ut in ea non solum sub regulari disciplina vivant , & educantur , sed etiam ut suo tempore professionem emittant , & perpetuò in ipsa permaneant. Idque confirmat Isidorus relatus *in cap. quicumque 4. 20. quest. 1.* exemplo Annæ , quæ Samuelem puerum natum , &

& ablatum Deo cum pietate obtulit, qui & in ministerio Templi, cui à matre fuerat deputatus, perpetuo permansit: ergo professio valet, quamvis ad profitendum aliquis compellatur. Neque huic difficultati satisfacies, si dicas: quòd paterna oblatio, siuè devotio filium Religionì offerendo Monachum non facit, nisi postea adveniente pubertate, filij oblatis accedat consensus, ut in dd. juribus sic intelligendis; nam oblatio de filijs impuberibus id tantum operatur, ut impubes sic à patre oblatum nequeat resilire, donec pubertatem adipiscatur, non quia sit Religionì alligatus, sed propter defectum discretionis, & judicij, ut in cap. 2. de regular. itaque adveniente pubertate liberum est oblatis perseverare, aut ad sæculum redire, cap. significatum 11. cap. cum virum 12. cod. tit. ut cum plurib. docet P. Sanchez lib. 4. de matrim. cap. 18. num. 9. Verùm hæc solutio falsitatis convincitur, tum ex cap. addidistis 2. 20. quest. 1. ubi ex D. Gregorio ad Augustinum Anglorum Episcopum scribente deducitur, quòd si pueri in infantia annis à parentibus Religionì oblatis fuerint, non debent cum ad annos pubertatis pervenerunt à Monasterio exire, ea ratione: Nam nefas est, ut oblatis à parentibus Deo filiis voluptatis frenata laxentur: ergo non rectè in solutione asseritur, filios à parentibus Religionì oblatos posse, cum ad pubertatem pervenerint, è Monasterio egredi: tum etiam convincitur ex Concilio Toletano 4. cap. 48. relato in cap. Monachum 3. 20. quest. 1. ubi dicitur: Monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum revertendi intercludimus aditum, & omnes ad sæculum interdiciamus regressus: ergo quemadmodum filius post professionem ad sæculum redire non potest, sed in Religionè permanere cogitur ita similiter post oblationem à parente factam; siquidem juxta prædictum Concilium Toletanum quidquid horum intervenerit, vel sola paterna devotio, vel propria professio, alligatus manebit. Nec sustinenda est expositio Glossæ verbo: Paterna devotio, in cap. cum virum 12. de regular. ubi par-

ticulari aut, accipit pro *Q*, ut in leg. pen. Cod. de verb. signif. Nam non congruit verbis illis: *Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit*; quæ clarè ostendunt alterutrum sufficere, ut quis Religioni alligetur.

12 Secunda dubitandi ratio in eandem nostri textus assertionem sic expendi potest. Nam estò concedamus metum, qui incutitur causa extorquendi consensum in professione Regulari, reddat nullam professionem ipsam, tamen metus, qui incutitur à causa libera non causa extorquendi talem consensum, sed ob alium finem, non reddit actum nullum; quia licet ab extrinseco incutiatur, cum non gratia extorquendi talem consensum incutiatur, votum, seu professio Religionis vires habet, neque rescindi potest. Ratio est, quia tunc metum patiens non impellitur ab alio ad votandum, sed à se ipso, cum nullus tunc exigat tale votum, seu professionem, sed voluntariè id eligit ex se ipso ut medium ad evadendum periculum mortis, & tunc metus non est causa contractus, sed occasio, itaque involuntarium, quod in ea professione invenitur, non est intentum ab incutiente metum, sed tantum habet occasionem ex ipsius nequitia. Idque patet exemplo adulteræ, quam maritus vult afficere poena mortis per viam juris, nec aliter veniam indulget, quam Religionem profiteatur; in hoc enim casu in contempto est apud omnes professionem esse validam, non aliter ac si quis ut evadat ultimum supplicium ob conscientiam scelerum commissorum, aut mortem sibi timens ab inimicis, Religionem profiteatur. Atque ita in matrimonio carnali consentit in cap. cum locum 14. de sponsalib. Innoc. num. 2. Joan. Andreas num. 2. Abbas num. 9. & D. Gonçal. in cap. veniens 15. eod. tit. num. 4. ubi concludunt, matrimonium contractum per metum carceris, v.g. incussum ab homine, ita demum esse nullum, si metus ad extorquendum consensum esset illatus, secus si ex alia causa. Ideoque videmus validum esse matrimonium contractum cum concubina ob metum instantis mortis ex morbo vel naufragio, quia is metus non inferitur à causa extrinseca libera ad extorquendum consensum.

sum. Et similiter tenere matrimonium, quod contrahit damnatus ad mortem cum meretrice, ut evadat supplicium juxta morem, aut statutum nonnullarum regionum. D. Covarr. 2. part. de matrim. cap. 3. §. 4. num. 16. P. Sanchez lib. 4. de matrim. disp. 12. num. 4. Cum ergo in specie nostri textus metus mortis illatus non fuisset mulieri, ut Religionem profiteretur, sed ipsa sibi hunc metum intulisset, professio ab ea omissa valida debuit esse.

13 Id ipsum probatur ex leg. si mulier 21. ff. hoc tit. ubi licet metus mortis gravis sit, & in virum constantem cadens, leg. ego 4. leg. isti 8. §. si is 1. ff. eod. tit. non tamen infirmat promissionem à liberta patrono factam, à quo metuebat revocari in servitutem, quia ipsa sibi metum intulit, ut docent Fab. in rat. ad ipsum textum, & Cujacius lib. 11. ad edictum Pauli. Idem quoque depromitur ex decisione textus in cap. sicut 17. de regularib. ex quo constat, quod si quis adversa valetudine captus, etiam de salute desperans professionem emisit in aliqua Religione, in ea permanere cogitur, quin metus mortis votum professionis inficiat. Et ratio est, quia in hoc casu metus non inferitur ab extrinseca causa libera, sed ab intrinseco, & agrotus sibi metum inferat: unde merito hic metus, tametsi gravis sit, non reddit professionem irritam, aut irritabilem, sed manet valida, & irrevocabilis, perinde ac si absque metu fuisset celebrata, P. Sanchez lib. 4. de matrim. disp. 9. num. 7. Lessius 2. de just. & jur. cap. 17. numer. 40. & communiter Canonistæ in dict. cap. sicut 17. Igitur in specie nostri textus cum metus mortis ab alio non incutiatur, sed ipsa mulier sibi metum inferat, nulla ratione ductus Alexander III. decidit nullam, ac irritam fuisse professionem.

14 Sed his, & alijs difficultatibus parvi pensis verissima est nostri textus decisio, juriq; consentanea, quæ docet votum, seu professionem metu gravi, seu cadente in virum constantem, injustè incusso nullam esse ipso jure, cujus decisionis multiplex ab Interpretibus solet assignari ratio. Prima, eaque elegans est; quia in

ijs, quæ ad statum, & votorum obligationem spectant, homo est sui juris, & arbitrij adeo liberi, ut non possit cogi à causa extrinseca, cum in hisce rebus nihil consensui summam libertatem petenti magis contrarium sit, quam vis, atque metus ex notissima juris regula *leg. nihil consensus 116. ff. de reg. jur.* Licet enim adsit voluntas simpliciter, cum voluntas coacta vera voluntas sit, juxta D. Augustinum relatum in *cap. meritò 1. 15. quest. 1.* & J. C. tum in *leg. mulier 21. §. fin. ff. quod met. caus.* cum plurib. add. à D. Gonç. in *nostro textu num. 15.* & Fagnan. in *cap. sacris 5. b. tit. à num. 19.* non tamen plene libera, & proprie liberalis, qualis ad voti validitatem necessario requiritur: at verò quotiescumque libera, seu spontanea voluntas in actu, qui geritur, desideratur, non valet actus, si metus intercessit, ut post Gloss. in *cap. notificasti 2. verbo: Licentiam. 33, quest. 5.* docent Fagnan. in *cap. majores 3. de baptism. à num. 85.* & in *cap. nullus 1. de regular. num. 22. cum 3. seqq.* Abbas in *cap. cum locum 14. de sponsal. sub num. 6.* & alij communiter: faciuntque textus in *cap. sicut 17. de regular.* illis in verbis: *Spontanea voluntate professionem fecit Monachalem, & textus in cap. 1. de stat. regul. lib. 6.* ibi: *Suam integritatem voluntate spontanea devoverunt.* Quibus utique verbis non obscure significatur, non sufficere voluntatem simpliciter, sed spontaneam, & plene liberam. Et meritò; nam votum res est consilij, non præcepti, indeque suaderi potest, imperari non item, utpotè summè voluntarium *cap. integritas 13. 32. quest. 1. cap. licet 6. de voto:* conducunt tradita ab Eximio Doct. P. Suarez *de voto, cap. 6. in princ.*

15 Ut ergò hæc prima decidendi ratio plenius illustretur, animadvertendum est cum plurib. quos refert, & sequitur D. Gonçal. in *presenti num. 17.* ut quotiescumque substantia actus est voluntatis liberæ, & spontaneæ, tunc qui metu geritur, sit ipso jure nullus, ut in specie nostri textus, hoc est, in voto; quoniam ubicumque requiritur consensus liber, solus non suffi-

cit, nisi adsit qualitas libertatis: non enim locum ha-
 bet consensus, ubi metus, vel coactio intercedit, ut
 inquit textus *in cap. cum locum 14. de sponsal.* quod
 non ita accipiendum est, quasi metus, vel coactio ab-
 solutè consensus excludat, cum certò certius sit, me-
 tu, vel coactione intercedente simpliciter adesse con-
 sensum, ut *num. ant.* diximus, & optimè perpendit
 P. Pirhing. *ad titul. de sponsal. sect. 4. §. 2. num. 106.*
 Sensus ergò est, locum sibi non vindicare consensus
 metu extortum in causa matrimonij, quia & si coa-
 ctus voluit, non tamen liberè, quia si liberum effet,
 nolisset, ut alias scripsit Consultus *in dict. l. g. mulier*
21. §. fin. ff. quod met. caus. atqui ad matrimonium
 liberrimus adeò consensus requiritur, ut absque ista
 qualitate interveniens nec adesse credatur, ut notant P.
 Suarez *dict. tract. de voto, cap. 8. num. 9.* D. Gonçal.
dict. num. 17. Doct. Moez. *in cap. 1. b. tit. lib. 6.*
num. 14. Cæterum quoties actus est voluntatis simpli-
 citer, tunc subtili jure valet; sed nè actus per inju-
 riam extortus profit ei, qui metum intulit, æquitate
 Prætoria rescinditur, ut in *leg. 1. §. tot. tit. ff. quod*
met. caus. docent citati à D. Gonç. *ubi sup. num. 20.*
 Hincque veniunt rejiciendi plerique ex Theologis, &
 præcipuè Basilius *de matr. lib. 7. cap. 19. num. 5.* &
 Castro Palao *3. part. de essent. & obligat. voti, disp. 1.*
punct. 5. num. 6. quatenus affirmant, ad valorem vo-
 ti sufficere voluntarium simpliciter, etiam si aliqui mis-
 ceatur involuntarium secundum quid, eò quòd metus
 non tollit libertatem sufficientem ad meritum, & de-
 meritum; nam queunt cum metu opera bona, & ma-
 la compati: cum ergò talis voluntas sufficiat ad meri-
 tum, & demeritum, ut per se patet, & probat ele-
 gans ratiocinium D. Augustini *in cap. merito l. 15. quest.*
1. junct. D. Gonç. in cap. 17. de regular. num. 7. in
fin. sufficet etiam ad valorem voti. Sed longè fallun-
 tur, quippè, ut patet ex dictis, ad votum non suf-
 ficit voluntas simpliciter, sed requiritur spontanea, id
 est libera, seu liberalis, prout loquitur, & explicat P.
 Sua.

Suarez *de voto*, cap. 6. num. 2. Undè aptissima ad rem est definitio voluntatis, quam tradidit D. Damascenus *de duab. Christi voluntatib.* dicens: *Voluntatem esse liberam, & mentis imperantis motum*; quo pacto, quæso, libera censebitur voluntas, & liberalis, quæ involuntarij admixtione laborat, non imperans dominanter, sed obediens serviliter, & *tanquam conditionaliter volens, licet absolute non velit*, ut utar verbis Innocentij III. *in cap. majores 3. §. Item queritur fin. de baptism.* pro cujus textus illustratione vide me ipsum in ejus extemporanea elucubratione. Nec ratio meriti, aut demeriti, quam expendunt Basiliius, & Castro Palao, illorum sententiam juvat; quoniam ad meritum, aut demeritum velle simpliciter fat est, quin metus impediatur, cum potius mortem debeat oppetere, quàm malo, quod intrinsecè tale est, consentire, ut probat elegans text. *in cap. sacris 5. hoc tit.* quemquam ex defectu voluntatis liberæ præmium, vel pœna decrescat, ut ex Mogollon *de metu*, cap. 8. §. 1. num. 2. docet D. Gonçal. *in eo textu*, num. 9. *in fin.*

16 Superiori decidendæ rationi accedit, & alia, & quidem à nostri textus specie non aliena, nimirum, quia professio maximè stringit ob difficiliorem vinculi insolubilitatem, ac dura onera austeri, perpetuique status: quamobrem majorem, ac perfectionem libertatem exoptat, ut docent Panormitan. *in cap. sicut 17. de regular.* num. 5. P. Pirhing. *ad tit. de regular.* §. 4. num. 219. Doct. Balboa *in cap. si verò 8. de jur. jur.* num. 18. ac ut disertè scripsit Nicolaus Pontifex allegatus *in cap. presens 4. 20. quæst. 3.* omnem illius voluntatem, id est, integram, illæsam, ilibatam, velut uno dicam verbo, spontaneam, ut *in cap. 1. de regular.* ubi à Patribus Concilij Moguntini præcipitur, ut nullus tondeatur, hoc est, admittatur ad Religionem, nisi spontaneâ voluntate, vel ut loquitur textus *in cap. puella 8. 20. quæst. 1.* spontaneo judicio. Et quidem prudentissimè, quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit: quod autem non diligit, facile con-

tennit, quia quod non petit, non observat, ut sunt verba textus in *dist. cap. presens 4. 20. quest. 3.* & in *cap. sicut 9. 20. quest. 1.* Quare PP. Concilij Trident. *Sess. 25. de regularib. cap. 18.* magnoperè curarunt, ut circa ingressum Monasterij nullus metus, imò nec ulla persuasio adhibeatur, quæ metum incutere possit, excommunicatione inflicta in eos, qui contrafecerint: & in *cap. 19.* statuunt, ut liceat intra quinquennium proclamare contra propriam professionem per vim emissam; quod decretum post alios latè exponit Fagnan. in *nostro text. à num. 18.* Sed hic nobis occurrit textus in *cap. quod interrogasti 6. dist. 27.* ubi Nicolaus Papa decernit, ut *foemina, quæ post obitum mariti sui sacrum velamen super caput suum imposuit, & finxit se sub eodem velamine sanctimoniale esse, postea verò ad nuptias redijt: quia per hypocrisim Ecclesiasticam regulam conturbare voluit, & non legitimè in voto suo permansit, poenitentiam agat de illusione nefanda, & revertatur ad id, quod spondit, & in sacro ministerio permaneat, quod inchoavit.* Ex quibus verbis aperte constat, mulierem illam, quæ simulavit se professionem emittere, & animum non habuit se alligandi Religioni, posse compelli religionem ingredi, atque in Monasterio profiteri: igitur quia absque spontanea voluntate potest quis Monachus fieri, contra doctrinam nuper traditam.

17 Verùm hujus difficultatis facilis est solutio; si animadvertas, olim in usu fuisse, ut in graviora crimina lapsi, tam Clerici, quàm laici, mares, & foeminae, in Monasteria poenitentiae peragenda causa detrunderentur, ut ibi morarentur, & poenitentiam agerent, *cap. si quis 10. dist. 81. cap. de lapsis 5. 16. q. 6. cap. puella 8. 20. quest. 1. cap. si qua Monacharum 28. 27. quest. 1.* Sed hæc detrusio in Monasterijs non inducebat professionem, nec hujusmodi poenitentes Monachi efficiebantur. Et ratio est, quia cum Monachismus essentialiter petat tria vota, paupertatis, castitatis, & obedientiae, cum sui traditione spontanea, ut docet

P. Pirhing. *in lib. 3. Decretal. tit. de regular. num. 3.*
 & hæc omnia deficiant in reis peragendæ pœnitentiæ,
 causa in Monasterio tantùm detrusis, ex tali detrusio-
 ne Monastica professio induci non potest, ut varijs ju-
 ribus, & concilij adductis contra Hallierium *lib. 3. de*
Eccles. Hierarch. artic. 4. §. 6. nervosè defendit D. Gonçal.
bic num. 29. & in cap. 1. de regular. num. 10. Quibus præ-
 missis dico, quòd *in dict. cap. quod interrogasti 6.* mulier illa
 coacta fuit redire ad Monasterium, non ut professa, &
 alligata Religioni, sed ad agendam pœnitentiam in pœ-
 nam patrati criminis, ut indicant verba illa: *Bonum mihi*
videtur, quia per hypocrisim Ecclesiasticam regulam con-
turbare voluit, ut pœnitentiam agat de illusione nefando.
 Et propterea Hugo ibidem dicit, eum, qui ex inhonesta
 causa simulat se profiteri, cogendum esse in Monasterio
 manere, non quia sit Monachus, sed ad cautelam prop-
 ter conservandam Ecclesiæ disciplinam, & ne detur alijs
 occasio peccandi, & propter illusionem, qua Monas-
 terio illudit, debet retrudi in idem, vel in aliud Monas-
 terium. Undè Prosperus Fagnan. *in cap. conjugatus 5. de*
convers. conjugat. num. 18. asserit, quòd quamvis in casi-
 bus à jure permisis, veluti propter delictum, possit quis
 cogi ad ingrediendum Monasterium, tamen nemo invi-
 tus cogitur profiteri.

18 Sed hæc doctrina etsi vera in se sit, & se-
 riem facti apprimè explicet, non tamen congruit litte-
 ræ textus prout jacet; quippè si mulier illa fuisset coacta
 redire ad Monasterium, non ut verè professa, sed tan-
 tum ad agendam pœnitentiam, matrimonium postea ab
 ea contractum nullum, ac irritum non foret, *cap. con-*
suluit 4. qui Cleric. vel vovent: ergò quia detrusio in
 Monasterio professionem Monasticam inducit absque pro-
 fitentis consensu. Quare ea solutione ommissa, verius res-
 pondendum est, mulierem illam, quæ simulaverat, se pro-
 fessionem emittere, verè in foro poli non fuisse pro-
 fessam; nulla enim professio coram Deo validè induci
 potest absque spontanea, & libera profitentis voluntate,
cap. 1. cap. 17. de regular. ubi communiter Canonistæ, &

trahit Navarr. conc. 15. de regular. num. 2. nam ut ait Gregorius lib. 26. Moral. cap. 7. relatus in cap. humane aures 11. 22. quest. 5. ibi: *Humane aures verba nostra talia judicant, qualia foris sonant: divina verò judicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur: & Alexander Papa in cap. 1 15. quest. 6. ait: Amplius respicit Deus ad cogitationes, & spontaneas voluntates, quam ad actus, qui per simplicitatem fiunt.* Professio igitur dictæ mulieris quoad Deum, qui non considerat verba, sed voluntatem, & intentionem, non erat valida, cum voluntarium sit de ratione intrinseca voti, juxta D. Thom. 2. 2. quest. 88. artic. 1. Sed nihilominus, quia exceptio simulationis, & dissensus non admittitur ab Ecclesia, quæ non judicat de occultis, cap. literis 13. de rest. spoliat. professio illa habetur pro valida in forò Ecclesiæ, & dirimit matrimonium post contractum, ut in dict. cap. quod interrogasti 6. expressè statuitur. Neque huic verissimæ solutioni obstabit, si dicas, quòd similiter in nostro textu mulier finxit, seu simulavit se profiteri, ut constat ex verbis illis: *Mulieri velum imponere simulavit*, & nihilominus professio illa nulla, ac irrita fuit declarata ab Ecclesia, adeoque è Monasterio exire potuit, & matrimonium rectè contrahere; nam responderetur, quòd simulatio illa fuit facta ex honesta causa; propter timorem videlicet mortis à marito incussum, ideoque mulieri non nocet, cap. utilem 21. 22. quest. 2. præterquam quòd in nostro textu præcessit protestatio, per quam constitit de simulatione, & dissensu mulieris, quòd non accidit in dict. cap. quod interrogasti 6. 27. quest. 1. Quòd mirificè confirmo ex leg. qui in aliena 6. §. celsus 7 ff. de acquir. her. ubi aditio hereditatis metu verberum facta fuit invalida, non quòd metu facta sit, sed quia ficta, & simulata fuit, & animus adeundi deficit, quam simulationem ipse adiens prius clam manifestavit coram testibus, ut cum Iranço, Pichard. & alijs docet Sapientissimus Magister meus D. Doct. D. Josephus de la Serna in tract. Acad. de acquir. hered. cap. 1. numer. 25. & 26. ubi agit de Concil. prædicti text. cum leg. 21. §. 5. ff. h. tit. & leg. 85. de acquir. hered.

19 Rursus superioribus decidendi rationibus, & alia adjungi potest, quippè certi, atque explorati juris est, professionem primario fieri Deo, cui se obligat homo, ac principaliter mancipat; atqui non cadit in sensum, Deum Optimum Maximum acceptare traditionem coactè factam, indeque sibi necessariò ingratam: tum, quia satis inutile est, ut coacta servitia Deo præstentur, *cap. illud 10. 20. quest. 1.* & voluntarium sibi militem legit Christus, quemadmodum, & voluntarium servum sibi Diabolus auctonatur, ut elegantissimè protulit D. Ambrosius adductus *in cap. non est 10. 15. quest. 1.* Tum, quia nullum bonum, nisi voluntarium, *cap. præsens 4. 20. quest. 3.* indeque Dominus præcipit, non ferendam in via virgam, per quam vis alicui inferatur, ut subjicitur in eodem textu: Tum, quia hilarem datorem diligit Dominius, testè Apostol. 2. *ad Corinth. cap. 9.* Tum etiam, quia illa vota prædicantur, quæ voluntaria sunt, & lætitiâ pariunt, non alia, juxta illud Paralip. 1. *cap. ult. Latatus est Populus cum vota sponte promitteret, quia corde toto offerebant ea Domino:* Tum denique ob gratia adeò incommoda, quæ expendunt textus *in cap. sicut 9. 20. quest. 1. & in dict. cap. præsens 4. 20. quest. 3.* Ex quibus nemo sanæ mentis dicere audebit, Deum acceptare votum per injuriam, & metum extortum; alioquin enim videretur esse injuriæ, & coactionis approbator. Cum ergò hoc concedi non possit, nec etiam, quòd acceptet simile votum.

20 Undè audiendi non sunt Theologi, quos refert Castro Palao *de essent. & obligat. voti, disput. 1. punct. 5. num. 8.* asserentes, Deum non acceptare sacrificia coacta, nec servum coactum absolutè, & simpliciter; secus verò si coacta non absolutè, & propriè, sed solum secundùm quid, & in rigore voluntaria existant, qualia sunt, quæ ex metu fiunt. Nam hoc libenter concedimus; sed negamus, voluntatem simpliciter sufficere ad votum, quippe ex omni voluntate, minimè quamvis leviter per metum minuta fieri debet promissio, & ex toto corde oblatio, ut Deo grata dici possit, ut nuper

tradita evincunt, ut docet Cabrerus *de metu*, lib. 2. cap. 10. num. 44. & 45. Ex quibus omnibus luce clarius emicat, votum professionis, de quo in præfenti, & quæcumque alia vota metu ab extrinseco injustè illato exhibita invalida, irritaque esse ipso jure, ut ex Panormit. & communi Canonistarum sententia firmat August. Barbof. *in collect. ad nostrum text. numer. 2. & 3.* pluresque alij relati ab Exim. P. Suarez *de voto*, cap. 7. numer. 1. & à Castro Palao *ubi supra numer. 11.* Sed an jure positivo tantum, an etiam jure naturali votum hoc nullum sit, anceps est quæstio? Et nullum esse tantum jure positivo defendunt Lessius *de just. & jur. lib. 2. cap. 4. dub. 3.* Bassilius *de matrim. lib. 7. cap. 29. num. 5.* P. Sanchez *in Decalog. lib. 4. cap. 3. à num. 11.* & alij plures apud D. Gonçal. *in cap. 6. hoc tit. num. 10.* Sed verior est contraria sententia, videlicet, votum metu gravi emissum nullum esse, etiam jure naturali, ut tenent D. Bonaventura *in 4. dist. 36. artic. 3. quæst. 2. ad 1.* Sotus *de injustitia*, lib. 7. quæst. 2. artic. 1. & alij adducti à P. Suarez *dict. cap. 7. num. 6.* quibus suffragatur D. Gonçal. *dict. num. 10.* Probaturque ex eo, quod Ecclesiæ PP. dum votum metu emissum nullum esse docent, non aliquid noviter constitutere fatentur, sed tantum declarant similia vota esse ipso jure nulla. Idque colligitur, tum ex hoc nostro textu, ubi Alexander III. irritationis indicendæ prorsus immemor, totus in eo est, quod legitimè probetur, an timore mortis, nec ne prædicta mulier Religionem fuisset ingressa: ergo supponit Pontifex, votum per se jure naturæ irritum esse, si metu extortum probetur: tum etiam *ex cap. 6. hoc tit.* ubi papa Innocentius III. neutiquam decrevit, voti emissionem juratam (de qua ibi sermo) futuram invalidam, si metus caderet inconstantes, quasi alias per se utilis foret, si nullam Pontifex, non decrevisset; quippe hoc tantum rescripsit, se petitam restitutionem denegare, cum violentia, quæ proponeretur illata neque metum mortis, neque cruciatum corporis contineret, ac proinde votum validum in foro externo, quod alias metu inflicto irritum per se foret, neque res-

stitutione egeret. Maneat ergo, votum metu gravi ab homine injurte illato nullum esse non solum jure positivo, verum & naturali.

21 Quæ omnia aequè sibi locum vendicant in voto, seu professione dolo emissa. Et quidem fortiori ratione; quippè metus non aufert voluntarium, sed minuit; dolo autem actui causam præbens, aufert omninò voluntarium; nam contrahens ex metu non errat in causa consensus, sed illam novit: is verò, qui consentit dolo inductus, errat in causa consensus, ideòque consentit sub conditione si verum sit id, propter quod inducitur ad contrahendum: qua conditione deficiente, deficit consensus in contractibus bonæ fidei, non item stricti juris, in quibus causa illa inducens ad consensum erroneum est extra contractum, ut rectè docet P. Sanchez lib. 4. de matrim. disp. 8. num. 10. At illicò nos perturbat decisio textus in cap. cum dilectus 6. hoc tit. ubi cum quidam Canonici in Insulis habitantes votum emitterent, addito simul juramento; quòd regulam Ordinis Cisterciensis assumere, & observare, vel quantum in ipsis esset, non impedire, sed permittere vellent, ut Ecclesia eorum eidem ordini adjungatur, seu incorporetur, petierunt restitutionem contra proprium factum opposita exceptione doli, dicentes, quòd per metum, & dolum Cisterciensium inducti fuerunt ad tale votum, ac juramentum emittendum, ideòque se restituendos esse. Sed Innocentius III. decidit, utrumque, votum, & scilicèt, & juramentum adimplendum esse, non obstante dolo, quo se proponebant, fuisse seductos, cum talis dolo non tam ad circumventionem, quàm ad fatuitatem debeat retorqueri: Igitur quia votum dolo emissum ipso jure tenuit, alias enim doli exceptio locum haberet.

22 Cui difficultati ut respondeamus (omissa Glossæ opinione, quam supra num. 7. rejecimus) admonendi sumus, non omnem dolum votum, seu professionem Regularem, aliosque actus spirituales dolo celebratos irritare, aut annullare, nec semper in eis doli exceptionem locum habere, sed tunc demum cum talis fuerit do-

lus, ut omninò consensum excludat, exemplo ejus, quod dicitur de exceptione metus: quamvis enim professio regularis, aut alij actus spirituales vi, aut metu celebrati nulli sint, & per hujusmodi exceptionem irritentur, hoc tamen intelligendum est, quando vis, aut metus fuerit gravis, & talis, qui possit cadere in virum constantem, ut suadent textus *in cap. fin. de appellat. cap. veniens 15. cap. consultationi 28. de sponsalib. leg. 3. §. sed vim 1. leg. metus 9. cum alijs, ff. quod met. caus.* Quò pertinet Alexandri nostri decisio *in cap. de muliere 6. de sponsalib.* ubi cum mulier asseruisset per vim detentam, & traditam fuisse viro suo, Alexander III. certum non præbuit responsum, ea adjecta ratione; quia inter vim, & vim maximum erat considerandum discrimen: quasi diceret Pontifex, non omnem vim, sicuti nec omnem metum matrimonium, aut alios actus irritare, ut docent Panorm. *in dict. cap. cum dilectus 6.* & P. Gregorius *in dict. cap. consultationi 28. num. 20.* eadem ergò differentia, quæ inter vim, & vim consideratur, inter dolum, & dolum æquè inspicienda est; nam si dolus sit talis, ut non excludat consensum, sed fauitas credendus sit, tunc exceptio doli locum non habebit, cæterùm si consensus excludatur, vel quia dolo extortus fuit, vel quia quisque quantumvis peritissimus decipi posset, tunc absdubio habebit locum exceptio. Quod exemplis perspicuum fiet; ponamus enim aliquem voluisse suscipere habitum in quadam Religione, professionemque in ea emittere, voluntatemque tuam significasse Abbati, aut alijs de Monasterio, qui ei promisserunt, vel persuaserunt, ut facilius propositum executioni mandaret, posse in Religione cibus ad libitum tui, proprium retinere, & alia id genus. In his terminis nullo modo dici potest, persuasiones hujusmodi susceptionem habitus, aut professionem nullam efficere; quia non continent conceptum doli, aut circumventionis, sed potius fauitas, & simplicitas ex parte credentis consideratur.

23 Quibus breviter præmissis venit jam intelligere

gendus texrus in dict. cap. cum dilectus 6. hoc tit. ubi Innocentius III. silentium imposuit Canonicis Regularibus, qui renuebant adimplere votum emissum profrendi Cisterciensem Regulam, non obstante violentia, quam allegabant, cum nec metum mortis, nec cruciatum corporis contineret, nec obstante dolo, quo se proponebant fuisse seductos, cum talis dolus non tam ad circumventionem Cisterciensium, quam ad Canonicorum fatuitatem deberet retorqueri. Eiusdem ferè speciei est textus in cap. dudum 20. de convers. conjug. ubi uxoratus, præcisa licentia ab uxore, Hospitali de Ponte voto solemnè se devovit, posteaque murata voluntate volebat ad uxorem redire, asserens dolo inductum fuisse sub spe, & promissione cibus utendi ad libitum, & proprium retinendi, ut ex ejus littera constat: decidit Gregorius IX. perpetuum silentium ei imponendum esse. Cujus decisionis ratio ex eo provenit, quia cum eo in casu consideretur voluntas spontanea, pura, & simplex, votum, aut professionem emittendi, & promissiones, aut persuasiones subsequutæ ad confirmationem voluntatis tendant, non debent haberi, aut censeri pro dolo, aut circumventionem, sed pro quadam fatuitate, & simplicitate, quæ in virum prudentem cadere non posset, ideoque nil mirum quòd in præcitatibus juribus votum, aut professio per doli exceptionem non elidatur, aut irritetur.

24. Juxta quam doctrinam vera luce donantur textus supra num. 5. in contrarium expensi, in cap. constituit 42. 16. quest. 7. cap. constituit 5. 20. quest. 3: ubi Episcopi, vel Abbates hæreditatem quorundam inhiantes, eos dolo allegerunt, ut Monasticum induerent habitum. Quæsitum fuit in Moguntino Concilio, quid faciendum erat? Et respondent PP. Conciliares, quòd Episcopi, vel Abbates, utpotè turpis lucri sectatores, canonicæ subijciantur pœnitentiæ, allecti verò in Monasterio perseverent, sed eorum bona hæredibus reddantur suis. Ex quibus juribus sic fortiter argui potest: En ubi dolus, aut circumventio vera interfuit in susceptione habitus, ut patet ex verbis illis: Quoslibet homi-

nes circumveniēdo totōderunt , & tamen à Patribus Concilij commendatur , & præcipitur in Monasterio perseverantia : ergò etiam casu , quo verus dolus consideretur , professio regularis consistere debet , quin per doli exceptionem elidi , aut annullari possit. Verùm ultrà Interpretēs , quos viderim , respondeo , in prædictis iuribus considerari dolum ; & circumventionem veram , & promissionem , aut persuasionem , de qua tractamus , quamvis diversis respectibus ; nam dolus , aut circumventio vera respexit ad oblationem bonorum , seu patrimonij illorum , qui habitum induerunt Monasticum ; promissio verò , aut persuasio ad corrovorationem , & confirmationem voluntatis ipsorum , qui professionem emittere volebant. Hoc autem probo ex verbis textuum , ibi : *Hi verò , qui illecti comam deposuerunt* : preme verbum *illecti* , quod non denotat deceptionem circa professionem , sed falsas promissiones , aut blandimenta , quibus potest quis induci ad professionem , quin ex eo vitium , aut nullitas consideretur. Nam sicuti promissiones , aut persuasiones suprà explicatæ non inducunt dolum , sed ad fatuitatem retorquentur , *dict. cap. cum dilectus 6.* sic preces , aut blandimenta non impediunt consensum absolutum , & voluntarium , nec minuunt , sed imò potius augment , ut ex doctrina Angelici Magistri , quamvis ad aliam rem , præsensit Eximius Doct. P. Suarez *tom. 3. de Religion. lib. 6. capit. 5. numer. 7.* rectè ergò asserunt PP. Concilij Moguntini , ipsos in Monasterio permanere debere , eorumque patrimonium suis hæredibus restitutum esse.

25 Ratio autem , cur bona illecti , vel seducti non acquirantur Monasterio , provenit tum ex eo , videlicet nè turpis lucri sectatores , qui non in fructum animarum , sed in avaritiam , & turpè lucrum inhiantes quempiam circumveniēdo totōderunt , id est , ad profitendum induxerunt , ex sua circumventionem , & dolo commodum consequantur , ut tradit Card. Turrecrem. *in dict. cap. constituit 5. 20. quest. 3. in fin.* tum etiam ; quia hæc oblatio honorum , quæ ex professione conse-

qui

quitur , sapit naturam contractus bonæ fidei , & non stricti juris. Contractus autem bonæ fidei vitiantur ipso jure propter dolum dantem causam contractui *cap. 1. 15. quæst. 6. leg. & eleganter 7. ff. de dolo* Doct. Balboa *in cap. 8. de jur. jur. num. 63.* Sed dices : quomodo dolus , sive delictum Prælati potuit Monasterio præjudicare contra text. *in cap. cum venerabilis 6. de exception. cap. delictum 76. de reg. jur. in 6. responderi potest cum Barbof. in dict. cap. constituit 5. num. 4. in fin. Fagnan. in cap. sicut nobis 17. de regular. num. 21.* qui ex quamplurimorum sententia tenent, potuisse Abbatem , sicuti & prælatum in acquirendis Monasterio præjudicare , quorum opinamentum poterat fulciri paritate filij , vel servi , qui in acquirendis Patri , vel domino præjudicare possunt , juxta textum *in leg. fin. Cod. de acquir. possess. leg. cum proponas 3. Cod. de hered. instit.*

26 Caterum superior doctrina non procedit, quando circumventio consensum excludat , ut quia , fuit dolo extortus , qui prudentissimum quemque fallere posset , tunc enim hujusmodi exceptio dubioprocil nullitatem causabit. In cujus doctrinæ confirmationem conducit elegans juris testimonium *in cap. veniens 16. de convers. conjug.* ubi proponitur , mulierem dolo deceptam consensisse virum attonderi in Monachum , ipsamque in sæculo permanentem inhonestos amatores admisisse , lapsamque fuisse in adulterium : vir postea timens , ne culpa uxoris ipsi imputaretur , eò quòd ejus consensum dolo captasset , quia protestatus fuerat , nisi licentiam concederet , se ipsum execaturum , consuluit Innocentium III. qui uxoris delictum attendens denegavit ei facultatem repetendi virum , (e) ipsumque in Monasterio liberè permanere jussit. Ratio , qua ductus fuit Pontifex , in eò consistit , quia ex diuturnitate temporis videbatur mulierem confirmasse consensum cautione dolosa elicitum , facultatique repetendi virum renuntiasse virtute adulterij ab ipsa ante repetitionem commissi. Hæc decisio quoad hanc partem fulcitur *ex cap.*

(e)
Hucusque
borologitè
loqui per-
missi.

consf.

constitutus 15. *¶* *fin. eod. tit. cap. significavit* 4. *de divor. cap. Agathosa* 21. 27. *quest. 2.* cum alijs adductis à P. Sanch. *lib. 10. de matrim. disp. 2.* Ex quibus evincitur, mulierem adulteram super repetitione mariti audiendam non esse, cum ejus intentio adulterij exceptione elidi possit: ergò ex prædicto textu à contrario sensu clarè evincitur, quòd si mulier factò suo repetitionis facultatem non amiserit, cum ejus consensus cautiosa deceptione fuisset extortus, qui in prudentem cadere posset, considerata resolutione mariti, dubio procul beneficio à jure indulto gauderet, consequenterque professio mariti inutilis esset. Vide P. Pirhing. *ad titul. de coarvers. conjugat. §. 4. num. 24. & 25.*

27 Stet ergò ex hucusque dictis, dolum verum professionem irritam reddere, & eo casu, cum dolus videlicet verus non est, sed nimia quadam simplicitas, seu fatuitas, admitti potest sententia Glossæ, *in dict. cap. cum dilectus* 6. verbo: *Ad fatuitatem*, P. Sanchez *lib. 10. de matrim. disp. 9. num. 20.* & Fagnani *in dict. cap. 17. de regular. à num. 8.* non autem cum verus dolus adest, quia tunc idem dicendum est de dolo, ac asseritur de metu, *cap. cum contingat* 28. *de jur. jur. cap. quamvis* 2. *de pact. in 6.* ut latè resolvunt Exim. Doct. P. Suarez *de Relig. lib. 2. de voto, cap. 11.* Basilii *lib. 4. de matr. cap. 21. num. 18.* Nec pro sententia Glossæ facit textus *in cap. ex parte* 14. *de coarvers. conjug.* ibi: *Quamvis falsa sit causa, per quam ad susceptionem veli prædicta mulier est inducta.* Ubi indistinctè dicitur, professionem mulieris, quæ falso existimans, se posse à viro leproso recedere, ingressa est Monasterium, validam fuisse. Nam in ejus specie mulier, quæ suscepit habitum Religionis, æquè sine causa illum suscipere intendebat, ut constat ex verbis illis: *Cum sine qualibet tali causa id ipsum religionis obtentu facere potuisset.* Præterquamquòd in eo textu tempore, quo velum accepit, jam cessaverat erroris causa, ut ex ejus integra littera liquet, & docet Basilii *cit. loc. num. 27.* Magis favet Glossæ mirabilis, &

& ad rem non aninadversus textus in cap. Innocens 22. *caus. 22. quest. 4.* ubi loquitur de pace per Josue inita cum Gabaonitis, & juramento firmata contra expressum Dei mandatum, Deuter. 20. *vers. 16.* constat enim fraude, & dolo Gabaonitarum deceptum fuisse Josue, & nihilominus fidem ipsis per jusjurandum datam, & foedus cum ipsis initum violare non fuisse ausum, etiam iratum adversus illos. Quod autem Josue fuisset deceptus in substantia contractus, ex eo manifestè evincitur; nam lex divina, quæ Israelitis prohibebat pacem cum vicinis, eamque cum exteris permittebat, respexit ad periculum Idololatriæ propter vicinitatem, & communicationem confederatorum, in quibus propter vicinitatem erat notorium perversionis periculum, quæ ratio non vigeat in exteris, & longinquis: sed hoc non obstante Josue, & Israelitæ juramentum adimplere tenentur: ergo dolus verus non excludit consensum sufficientem ad valorem voti, & juramenti, contra supra traditam doctrinam.

28 Cui non levi difficultati primò responderi potest, quòd juxta veriore sententiam Josue, & Israelitæ non tenebantur illud juramentum adimplere, sed in admirandum Religionis exemplum, etiam fraude injuriati, quando eis facilis erat vindicta, præstitere fidem pro sua parte deceptoribus Gabaonitis, ut ex D. Augustino *super Josue, quest. 13. cap. 9.* docet Salmanticensis Primarius noster Doct. Balboa in *cap. 3. de jur. jur. num. 99. cum 2. seqq.* ubi tale juramentum obligatorium non fuisse ex plurimis probat. Nequè huic interpretationi obstant verba illa: *Josue tamen pacem, quam dederat, revocandam non censuit, quia firmata erat Sacramenti Religione, nè dum alienam perfidiam redargueret, suam fidem solveret*: ergo juramentum illud fuit obligatorium, nec impletum in Religionis exemplum, sed in conscientiæ exonerationem, prout sentire videntur D. Ambrosius *lib. 3. de Officijs, cap. 10.* & Nicolaus de Lyra *super cap. 9. Josue.* Sed respondetur, quòd & si in radice juramen-

tum illud fuisset invalidum ; postea verò actu , subsequenti Josue confirmatum fuit , qui postea detecta fraude pacem firmavit , idque speciali Dei ordinatione fuisse factum credibile est , ad evitandum Gentilitatis scandalum , quæ forsam habeat notitiam pacis initaë , non verò fraudis. Secundò , & quidem subtilius responderi potest , illud Josue juramentum non fuisse contra mandatum Dei , nec de re illicita : quandoquidem istud juramentum illicitum , ac servari prohibitum est , quando scitur , esse illicitum , dum juratur , *dict. cap. Innocens 23. §. illicitum* : Josue autem , & Seniores Israeliti circumventi à Gabaonitis nesciverunt illos incolas esse è terra promissa , atque ex istis gentibus , de quibus loquitur præceptum Deuter. *dict. cap. 20. vers. 16.* Adhæc lex illa divina de delendis gentibus Chanaanais intelligenda est de his , qui resistunt Israelitis , nec aliter foedus inire volunt , nisi permittantur manere in sua potestate , & Religione. At si qua gens , aut Incola Terræ Chanaàm se Israelitis subijceret , & assumeret Religionem Judæorum , cum talis utique licebat ita foedus inire , ut tamen non haberet dominiùm in Israel : atque tales Gabaonitæ erant , ut de illis historia testatur. Adde , quòd Deus potuerit circa præceptum illud de delendis gentibus dispensare. Et factam esse dispensationem quoad Gabaonitas , ex eo non difficulter colligitur : quod Deus initum cum illis foedus à Josue , postea verò à saule violatum , graviter etiam fuerit in posteris Saulis altus , 2. *Samuel. cap. 21.* Insuper , foedus hoc cum Gabaonitis Deo gratum fuisse , insigni miraculo testatus est : quia , videlicet quando Josue , & Principes Gabaonitas tanquam confederatos defendebant , Deus non tantùm ijs victoriam concessit , sed & miraculosè solis cursum inhibuit , quandiu opus erat , ut ulciscerentur se de inimicis , sive hostibus Gabaonitarum , *Josue cap. 10. vers. 13.* Atque ita eleganter explicat Donell. 21. *comm. cap. 13.*

29 Quibus ita præhabitis , superest nunc , ut argumenta superius adducta diluamus. Et non obstat
pri-

primum argumentum *supra num. 2.* adductum , cui respondendum est , negando consequentiam ; nam ut superius diximus , professio metu celebrata ideò nulla est , quia cum petat voluntatem omnino liberam , & spontaneam , & ejus naturæ sit , ut semel valida rescindi non valeat , ut in cæteris contractibus non contingit , qui licet ipso jure valeant , rescindi possunt per Prætores , ex late adductis à P. Sanchez *lib. 4. de matrim. disp. 8.* & à D. Gonçal. *in presenti* , ideo professio ipso jure nulla est. Nec obstat augmentum ipsius difficultatis ; nam utcumque juramentum , & votum æquiparentur , similitudo tantum procedit circa cultum Dei , ut ex Bellarm. *lib. 2. de Monach. cap. 16.* diximus *num. 4.* quoad validitatem tamen valdè differunt. Siquidem juramentum metu gravi emissum ipso jure valet , donec relaxetur : secus autem votum , ut supra dicebamus. Deinde , quia in juramento non adeò est insolubilius , ac in voto , obligationis nexus ; remissioni quippè , aut relaxationi facile obnoxius est. Accedit , quòd in voto tota voluntatis oblatio tendit solum ad meritum , & soli Deo acquiritur : quàm voluntatem , si libera non est , Deus non respicit : at in juramento duplex obligatio datur , una respectu Dei , altera respectu partis. Quæ Deo acquiritur , non tendit ad meritum , sed ut promissæ parti custodiantur , Deo in testem rei promissæ adhibito. Quamobrem , qui ita voluit , ut promiserit , nè mentiatur , & Deum fallat , tenetur id reddere Deo , ac juramentum observare , ut communiter tradunt Canonistæ *in cap. 8. de jur. jur.*

30 Non item obstat paritas donationis ; licet enim controversum sit , utrum donationes metu celebratæ ipso jure teneant , ita ut rescissione opus habeant , ut accidit in cæteris contractibus metu celebratis , qui ipso jure tenent , licet veniant rescindi per *edictum de eo , quòd metus causa*. Et verius est , donationem , quæ non plena , nec libera voluntate fuit celebrata , ipso jure nullam esse , & in hoc differre à

careris actibus metu celebratis, qui ipso jure valent, sed abrumpuntur, quia non tam plenam, & liberam requirunt voluntatem, nec opus est præcisè, ut nulla necessitate cogente, seu spontè fiant, ut fieri debet donatio, juxta text. in leg. si donationis 7. Cod. de his, que vi, leg. si privatus 17. ff. qui, & à quibus cum alijs add. supra num. 5. Nec refragatur textus in leg. fin. Cod. de his, que vi, ubi tales donationes rescinduntur: ergò quia ipso jure valent, siquidem, quod non est, non rescinditur; privatio enim habitum supponit, leg. 5. vers. Post defectum, ff. de injust. rupt. cum vulgat. Nam respondetur, donationes non propriè rescindi, quasi à principio validæ sint, sed infirmas, & nullas declarari, quidquid contra sentiat Cardinalis de Lugo de just. & jur. disp. 22. sect. 7. num. 126. Quo pacto solet explicari similis difficultas in leg. 5. Cod. de rescind. vend. ibi: rescindi venditionem jubebit: & in leg. 5. §. si Titius 2. ff. qui, & à quibus leg. si quis 15. ff. que in fraud. cred. leg. in fraudem 45. §. a debitore 3. ff. de jur. fisc. ubi J. Consulti affirmant, libertates per legem Aliam sentiam rescindi, cum certum sit, libertates in fraudem creditorum dadas à principio nullius esse momenti, juxta Rubr. Inst. qui, & à quibus manum. ubi Arnoldus Vinnius. Sicut per contrarium, in jure irritum dicitur, quod ex causa superveniente infirmatur, ac rumpitur, §. alio autem modo 4. Inst. quib. mod. testam. quia in effectu non habebit vires, eò quòd rescindendum sit. Et ideò verba: Irrita est, quæ habentur in leg. 1. Cod. de rescind. vend. intelligit Glossa, id est irritanda, & rationem prosequitur, explicatque P. Sanchez lib. 4. de matrim. disp. 8. num. 2. & 4. quem sequitur D. Rettes cap. 7. de donationib. per vim extortis num. 4. cum 2. seqq.

31 Similiter assertioni nostræ non adversatur textus in cap. constituit 42. 16. quest. 7. cap. constituit 5. 20. quest. 3. quibus satisfacimus in præmissis n. 24. & 25. Item non obstat difficultas desumpta ex paritate

bap:

baptismi , quæ satis jam manet explicata num. 9. Nec etiam reluctatur textus in *cap. licet 6. de voto*. Cui respondet P. Sanchez *lib. 4. de matrim. disp. 6. num. 8.* maledictionis paternæ minus non incutere justum metum , sicut aliæ materiales incutere solent. Accedit, quod in illius textus specie , etiam admissa sententia Basilij *lib. 4. de matrim. cap. 15. per tot.* & Fachinei *2. contro. cap. 96.* voti paterni suscepta obligatio valida esse debuit. Primò , quia non est verotimile Andream Duce[m] metu reverentia[m] id egisse , nec propter maledictionis paternæ timorem , cum ipse strenuus esset miles , & assumpto Crucis signaculo promississet votum adimplere spontè , & liberè. Secundò , quia post juratam promissionem , & consequenter post perfectum votum , pater pœnam maledictionis imposuit , si filius id non adimpleret , ut Pontifex insinuat in eodem textu.

32 Majorem difficultatem continent textus in *cap. si in qualibet 1. 20. quest. 2.* & in *cap. quicumque 4. 20. quest. 1.* Pro quorum intelligentia scire oportet , filios impuberes posse à parentibus religioni offerri , etiam si contradicant , non ut Monachi fiant , sed ut in Religione permaneant , à qua tamen exire non possunt priusquam veniant ad legitimam ætatem , ut mihi expressè probat textus in *cap. cum virum 12. de regularib.* ubi Constitutio Leonis Papæ , ut puellæ , quæ coactæ parentum imperio virginitatis habitum susceperunt , ipsum possint sine prævaricatione deserere , declaratur intelligi de illa , quæ est constituta in ætate nubili ; & redditur ratio , quia tunc cum liberum habeat arbitrium in electione propositi , sequi parentum non cogitur voluntatem : ergo à contrario , si sit constituta in minori ætate , sequi cogitur voluntatem parentum , cum in electione propositi liberum arbitrium non habeat : alioquin ratio assignata esset inepta , si nulla puella , sive major , sive minor cogenda esset sequi voluntatem parentum. Id quod sequenti ratione manifestè evincitur ; quia parentes possunt revocare è

Monasterio impuberem etiam contradicentem, & sic absolvere illum à perseverantia in Religione usque ad annos pubertatis, prout habetur *in cap. puella 2. 20. quest. 2.* ergò possunt eum similiter obligare, licèt invitum, ad ingrediendum Monasterium ex regul. *leg. nemò qui condemnare 37. ff. de reg. jur. cap. 1. eod. tit. extra. junct. cap. verbum 51. de pœnit. dist. 1.* & quemadmodum non attenditur contradictio impuberis in egressu, ita nec debet attendi in ingressu; in utroque enim casu viget eadem ratio, nimirum, quòd impubes in electione propositi liberum non habet arbitrium, *dict. cap. cum virum 12.*

33 At inquires. Parentes possunt, si velint, irritum facere votum impuberis, ut constat *ex cap. mulier 14. 32. quest. 2.* & docet D. Thomas 2. 2. *quest. 189. artic. 5.* & tamen nequeunt impuberem cogere ad vovendum *cap. integritas 13. 32. quest. 1.* ergò eodem modo, quamvis possint extrahere à Monasterio filium impuberem, non tamen poterunt illum cogere ad ingrediendum. Etenim respondetur, quòd cum votum sit promissio facta Deo ex traditis à D. Gonçal. *in capit. 1. de voto, num. 5.* & promissio procedat ex proposito faciendi, propositum autem aliquam deliberationem præexigat; inde fit, ut ad votum tria ex necessitate requirantur, videlicèt, deliberatio, propositum voluntatis, & promissio, in qua perficitur ratio voti, ut rectè explicat Angel. Præceptor 2. 2. *quest. 88. artic. 1.* non igitur mirum, si parentes cogere non possint filios ad vovendum, cum de ratione intrinseca voti sit spontanea voluntas, & liber consensus voventis, juxta nostrum textum cum alijs adductis *suprà n. 14. & 15.* Et propterea infans ex voto non obligatur. Sed oblatio non requirit consensum oblatis, cum possit fieri etiam de infante, *capit. addidistis 2. 20. quest. 1. cap. fin. de tempor. ordin. lib. 6.* Præterè votum simplex emissum etiam in puerili ætate, efficaciter obligat puerum doli capacem, quamvis alii parentes non contradicunt, *dict. cap. mulier 14. 32. quest. 2. cap. 2. de voto.* Et ratio est; quia sicut doli ca-

pax potest se obligare Diabolo per peccatum, ut in *cap. pueris 1. de delict. pueror.* ita & Deo per votum, ut docet D. Gonçal. in *dict. cap. 2. de voto, num. 5.* ubi interpretatur textum in *cap. 1. 20. quest. 1.* quem intelligit de voto solemnī professionis Religionis, quod non nisi post pubertatem fieri potest, *cap. 6. de regular.* At verò oblatio impuberem non obligat, licet consentiat, nec Religioni alligatur: sed tantum prohibetur exire ob defectum discretionis, & iudicij, *cap. 2. de regular.* nisi fortè filius non oblatus, sed sua spontè Religionem fuisset ingressus; tunc enim quodcumque exire poterit, ut probat sic intelligendus textus in *cap. significatum 11. eod. tit.* & notat Panormit. in *dict. cap. 2. num. 10.* concluditur ergò ex dictis, quòd quamvis filij impuberes cogi possint à parentibus ad ingrediendum Monasterium, tamen invitè profiteri non coguntur; Fagnan. in *cap. conjugatus 5. de convers. conjug. num. 18.*

34 Quibus præmissis, jam non obstant textus in contrarium adducti, nam debent intelligi de casu, quo filij oblati, adveniente pubertate, ratam habuerunt parentum oblationem, aut tacitè, vel expressè professionem emisserunt; tunc enim cum ex suamet voluntate adstricti maneant Religioni, ad sæculum redire nequeunt, sed in ea perpetuò permanere debent *dict. cap. 11. & 12. de regularib.* Quomodò accipiendum etiam est dictum Concilij Toletani relatum in *capit. Monachum 3. 20. quest. 1.* videlicet, Monachum facit, aut paterna devotio, aut propria professio, cujus sensus est, ut scilicet, Monachum faciat paterna devotio, vel propria professio, ita tamen, ut paterna devotio non per se sola, sed simul cum tacita filij voluntate, ac si diceret Concilium; paterna devotio filium offerendo illum Monachum facit, casu, quo adveniente pubertate filius non reclamavit, docet Fagnan. in *dict. cap. 12. de regular. numer. 3. in fin.* Eodem modo intelligendum est Concilium Uvoriaciense *cap. 22.* relatum in *cap. addidistis 2. 20. quest. 1.* ubi habetur, quod impuberes à parentibus Religioni oblati non possunt, cum ad annos pubertatis pervenerint.

runt, à Monasterio exire; quia videlicet, in eo textu filij à patre oblatis adveniente pubertate non reclamaverunt, & tacite consentiendo factum patris approbarunt. Nec obstant verba illa: *Quia nefas est, ut oblati à parentibus Deo filijs voluptatis fræna laxentur.* Ex quibus colligi videtur, causam prohibitionis non fuisse propter consensum filiorum, sed propter paternam oblationem. Nam bene verum est, Patres Concilij habuisse respectum ad paternam oblationem, cum denegant filijs facultatem recedendi à Monasterio. Sed hoc ideo est; quia cum decisio illa procedat in casu, quo filij non contradicentes, paternam oblationem tacite probaverunt, si postea reclamaverint, potius paternæ oblationi, quam consensui suo contradicere videntur, inde attendentes Patres Concilij ad oblationem paternam jam consensu filiorum confirmatam, dixerunt: *Nefas esse, ut oblati à parentibus Deo filijs voluptatis fræna laxentur;* notat Exim. Doct. P. Suarez de Religion. tom. 3. lib. 6. cap. 3. num. 13.

35 Tandem ultima superest difficultas, sed facile diluenda; quoniam licet verum sit, metum à causa libera incussum, non causa extorquendi consensum, sed ob alium finem, actum eo metu gestum non irritare, ut in exemplis *suprà numer. 12.* adductis: ast in nostro textu fuit metus injustè illatus eo animo, ut mulier Religionem ingrederetur: siquidem milites, & cognati ipsius mariti, cum gladium jam evaginassent ad illam occidendam, misericordia moti eidem pepercerunt hac conditione, ut in quodam Monasterio habitum monialium fusciperet, si vellet mortis imminentis effugere periculum. Undè cum metus gravis, & causa extorquendi consensum ad Religionis ingressum fuisset incussum, meritò noster Alexander III. irritam, ac nullam esse professionem dixit. Vel dici potest, magnum inter casus *dict. numer. 10.* relatos dari discrimen, quippè solus metus gravis injustè illatus libertati repugnare censetur, tanquam causa ab extrinseco cogens ex traditis à Hermosilla in *leg. 59. gloss. 1. num. 106. §. 109.* nam voluntas ex vi illius

impellitur ad eligendum votum tanquam medium ad vitandum imminens malum, quod supposita hac intentione est quaedam necessitas simpliciter libertatem minuens. Porro in prædictis exemplis non movetur voluntas ex vi metus ad eligendam professionem tanquam medium necessarium ad mali, quod timetur, effugium, sed cum malum alioqui immineat, voluntas ex sui libertate se urget ad hujus mediij electionem. Id quod mirificè confirmatur ex eo, quia quoties metus damni delicto debiti infligitur, tunc non censetur ab extrinseco incussus, sed à lege, & natura flagitij, & ex culpa metum patientis, *leg. 3. §. 1. ff. quod met. caus.* Proindeque ab intrinseco, nempe, à propria voluntate, eò quòd ipse se se ut civem legibus poenam statuentibus subijcit, *leg. Imperatores 34. ff. de jur. fisc. leg. fin. Cod. ad leg. Jul. Majest. noster Pichard. in Rubr. Inst. de obligat. ex delict. ex num. 3.* Undè intra illum est juxta metuendi causa, radixque timoris. Quo circa si res bene perpendatur, libertati non officit; ut enim actus voluntarius, vel necessarius dicatur, non attenditur effectus, sed causa, & origo, & ita posita causa voluntaria à principio, non attenditur involuntarium in effectu, *leg. 17. §. ult. ff. commodat. leg. 5. Cod. de oblig. & act.* ut rectè ad aliud notavit Sapientissimus Præceptor meus D. Doct. D. Josephus de la Serna *in tract. Acad. de compensat. cap. 1. num. 11.* Quamobrem minitante marito mortem adulteræ via, ac autoritate juris professio absdubio erit valida: pariterque si reo mortis vita condonetur, dummodo Religionem ingrediatur, vel matrimonium contrahat, ut verè concludit P. Sanchez *lib. 4. de matrim. disp. 12. num. 12.* & in Decalog. *lib. 4. capit. 3. numer. 5.* circa quam partem videri etiam possunt Prosper. Fagnan. *in capit. si quis 2. de regular. à numer. 81.* P. Pirhing. *ad hunc titul. num. 40.* & *ad titul. de sponsal. numer. 104.* cum seq. & D. Gonçal. *in cap. 15. eod. tit. à num. 4.*

36 Ex eadem doctrina facile veniunt interpretandi textus *in cap. pro correctum 13. cap. sicut 17. de regularib.* in quibus habetur, eum, qui fervore infirmitatis

tis , & doloris impatientia etiam de salute desperans, professionem emisit in aliqua Religione, in ea perseverare teneri , nec esse locum poenitentiae. Et ratio est; quia quoties metus non infertur ab extrinseca causa libera ad extorquendum consensum , sed provenit à causa naturali , veluti à morbo , tempestate , naufragio , & similibus , tametsi gravissimus sit , non obstat quominus votum , seu professio valida sit , obligetque ipsum votentem , ut docent cum D. Thoma 1. 2. *quæst.* 6. *artic.* 6. Eximius P. Suarez *lib.* 1. *de essent. voti , capit.* 7. P. Sanchez *lib.* 4. *de matrimon. disput.* 9. *num.* 7. Lessius *de justit. & jur. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 40. & alij communiter. Verum huic doctrinae graviter obstant textus in *leg.* 2. *§. fin. ff. de lege Rhod. de iactu* , ubi , qui levandæ navis gratia , dum navis vento , & crispantibus undis jactatur , res aliquas projiciunt , illarum utique dominium non amittunt , neque eas habent pro derelicto , quippè intelliguntur causa sedandæ tempestatibus eas eiecisse , dubioprocil illas ablaturi quamprimum invenerint , ut perinde sint , ac si quis onere pressus in viam rem abjecerit , mox cum alijs reversurus , ut eandem auferret : ergo similiter , cum ægrotus languore depressus , anteaacta vita deterritus , votum , aut professionem emittit , non creditur dominium sui ipsius alienasse , si convaluerit , consequenterque neque voti obligatio subsistere poterit.

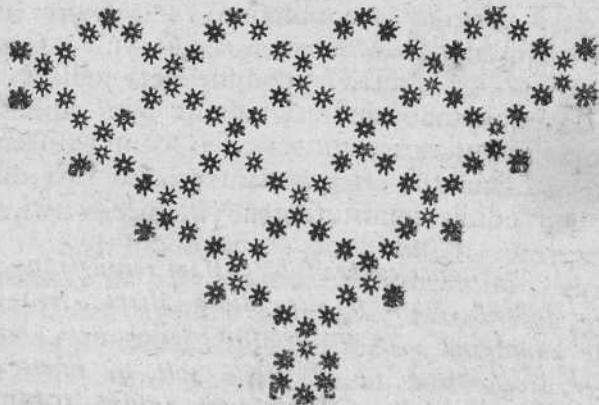
37 Cui difficultati respondetur , quòd ideò qui levandæ navis gratia res in mare projecit , earum dominium non amittit , quia non habet animum ipsas absolute dimittendi , seu dereliquendi , nec ut amitteret; abjecit , sed ut navem levaret , nè tempestate depressa absorberetur , statim ac possit conquisturus , & recuperaturus , ut expressere Consulti in *præallegat. jurib. & in leg. interdum* 21. *§. quod ex naufragio* 1. cum sequ. *ff. de acquirend. possess.* & Justinianus in *§. ult. Inst. de rer. divis.* Pinel. *lib.* 2. *select. capit.* 9. *numer.* 4. Qui verò ægitudine oppressus votum emisit , totum se Deo obtulit , nunquam ad sæculum rediturus , etiamsi con-

va

valuerit: undè ex fine ipsius voti animum se ipsum de-
 reliquendi, ac nūquam recuperandi habuisse, notissimā
 præsumpcio est, exemplo illius, qui ita res eijcit,
 ut omninò sciat perituras, & de his recuperandis, vel
 colligendis desperet, vel ratione profunditatis loci, in
 quo submersæ fuerunt, vel ratione ponderis rerum, vel
 quia in medio maris jactavit; in quo quidem casu, li-
 cèt compulsus eijciat, dubitari non potest, quin ani-
 mum derelinquendi habeat, consequenterque, qui eas
 res invenit, furtum non committit, imò suas facit, uti
 ea, quæ in littore maris invenit, §. *item lapilli 9. Inst.*
de rer. divis. ut probat sic intelligendus, & cum præ-
 citatis jurib. conciliandus textus *in leg. falsus 43. §. si*
jactum 11. ff. de furt. docet vespertinus quondam ju-
 ris Cæsarei meritisissimus Moderator, & nunc Regius Sena-
 tor D. Doct. D. Franciscus de Arana & Andraca *in*
Comment. ad leg. 1. Cod. de naufrag. numer. 13. In hanc
 partem expendi solent textus *in capit. Gonsaldus 17.*
quest. 2. & in capit. in presentia 8. de probat. pro
 quorum intelligentia consulendus est D. Gonçal. *in dict.*
cap. 17. de regular. num. 9. cum seq. & hæc dicta

sufficiant pro nostri textus
 elucubratione.

***

EXTEMPORANEA ELUCUBRATIO

A D

TEXT. INCAP. FIN. DE CONDITIONIB. APPOSITIS
in desponsatione, vel in alijs contractibus,

H A B I T A

IN MAXIMO SALMATICENSI THEATRO

Die 8. Aprilis anno 1722.

P R O

PETITIONE CATHEDRÆ DECRETALIUM
 Minorum.

IVINO Patris invocato auxilio, à quo per Spiritum Sanctum gratia in cordibus nostris diffunditur, aggredior explicaturus celeberrimum, admodumque difficilem textum mihi hesternæ sorte oblatum *in cap. fin. de conditionib. appost.* ubi Gregorius IX. ut instrueret iudices Ecclesiasticos, quomodo de matrimonijs, in quibus conditiones impossibiles, turpes, seu contra substantiam appositæ adijciuntur, sententiam pronunciare debeant, præsentem edidit constitutionem per hæc verba.

*Si conditiones contra substantiam conjugij inferantur, putà si alter dicat alteri, con-
 traho tecum, si generationem prolis evites, vel
 donec inveniam aliam honore, vel facultati-
 bus digniorem, aut si pro questu adulteran-*

dam te tradas : matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, caret effectus, licet aliæ conditiones appositæ in matrimonio, si turpes, aut impossibiles fuerint, debeant propter favorem pro non adjectis haberi.

I Ex quibus verbis sequens depromitur illuftranda assertio : *Matrimonium contractum sub conditione, quæ repugnat substantiæ, aut bonis matrimonij, ipso jure est irritum ; si verò in contractu matrimonij conditio impossibilis, vel turpis apponatur, quæ non est contra ipsius substantiam, pro non adjecta habetur, & matrimonium tenet.* Quæ quidem assertio verissima est, suæque veritatis testimonia præhibent textus in cap. solet. 6. cap. aliquando 7. caus. 32. quest. 2. consonat ab argumento de Jure Civili textus in leg. cum manu 80. §. fin. ff. de contrab. empt. junct. §. de illa 2. Instit. de societ. leg. 1. leg. si quis 6. leg. conditiones 14. leg. mulier 20. ff. de condit. inst. leg. Marcia 45. ff. de hered. inst. leg. 104. §. 1. ff. de legat. 1. leg. 3. leg. 6. §. 1. ff. de cond. & dem. §. impossibilis 10. Inst. de hered. inst. utramque assertionis partem de jure Regio probat text. in leg. 5. & 6. tit. 4. part. 4. Illustrant, præter Antiquiores Canonici Juris Interpretes, Barbosa, & Fagnan. in presenti, D. Covarr. de Sponsal. 2. p. §. 1. & 2. cap. 3. Basilius de matrim. lib. 1. cap. 20. & lib. 3. cap. 9. cum 3. seqq. P. Pirhing. ad hunc titul. §. 3. à num. 12. Gutierrez de matrim. cap. 82. P. Sanchez eod. tract. lib. 5. disp. 3. 4. 9. 10. & 15. Lefsius de just. & jur. lib. 2. cap. 18. dub. 15. pluresque alij congesti à D. Gonçal. hic num. 1.

2 Sed ne herclè, licet hæc ita sint, atque tot juribus, & Interpretum autoritatibus muniantur, quasdam tamen ingentes partiuntur difficultates. Et quidem primam nostri textus partem, qua cautum est, conditiones contra substantiam matrimonij vitare matrimonium ipsum, cui appositæ sunt, sequentes urgent

gent dubitandi rationes. Si decisio nostri textus verâ esset, utique etiam veritatem haberet non solum in matrimonio, sed in quovis alio contractu; atqui non solum in matrimonio, sed in multis alijs contractibus deficere videtur: ergo condiciones contra substantiam conjugij, non vitiant, aut annullant contractum matrimonij. Major est certa: minor unicè dubia probatur ex eo; nam constans in jure est, validum esse argumentum de matrimonio spirituali ad carnale, & è contrâ, *cap. inter corporalia 2. cap. quanto 3. de transfat. Episcop:* sed conditio adjecta matrimonio spirituali, ejusque substantiæ contraria, illud non vitiat: ergo nec conditio adjecta contra substantiam carnalis. Minor probatur ex eo, nam per professionem regularem spirituale contrahitur conjugium: ast conditio adjecta professioni, ejusque substantiæ repugnans ipsam professionem non vitiat, sed conditio rejicitur, & tenet professio, ut docent plures antiquiores relati à Fagnan. *in cap. cum in Ecclesijs 10. de major. & obed. num. 9.* & expressè probat textus *in cap. insinuante 7. qui Cleric. vel vov.* ex quo constat, professionem Religionis ea conditione factam, ut liceret in domo propria cum omni substantia sua, ac bonis remanere, validam esse: tunc sic; abdicatio bonorum adeo est de substantia status Monastici, ut nec Pontifex in ea possit dispensare, saltem in sensu composito, *cap. sum ad Monasterium 6. de stat. Monach. in fin:* tamen tempore professionis adjecta conditio, ut in domo propria liceat proficenti suum patrimonium retinere, non irritat, aut impedit professionem: ergo similiter condiciones adjectæ matrimonio, etiam contra ipsius substantiam, illud non vitiant.

3 Quam difficultatem, ut effugiant Canonici Juris Interpretes, varias excogitarunt solutiones. Avellanus *lib. 2. Antinomiar. antin. 2.* existimat professionem in eo textu factam vires habuisse, ipsam verò propriæ substantiæ retentionem nullius esse momenti, est ratio; quia quando conditio, seu pactum adji-
ci

citur perfecto jam actui, ejus naturam subvertere, aut immutare non valet, ut probant sic intelligendi textus *in leg. questum 34. ff. de adoption. leg. servitus 4. ff. de servitutib. leg. 1. ff. de adm. legat. leg. cum precario 12. ff. de precar. cum alijs*, in quibus habetur, pactum contrarium dispositioni adjectum esse omnino nullum, dispositionem verò intactam relinquere: illustrat pluribus adductis exemplis Gofred. *in d. leg. 1. de adm. leg. junct. Chef. 1. d'ffer. cap. 31.* Verùm licet hæc interpretatio subtilis sit, non tamen adaptari potest litteræ *textus in dict. cap. insinuante 7.* ubi illa conditio apposita fuit initio actus, id est, tempore professionis; mulier enim, de qua ibi, votum emisit castitatis in manibus cujusdam ex fratribus S. Augustini, eo adjecto tenore, ut sibi liceret cum omni substantia sua in domo propria remanere: ergo cum hic tenor, seu conditio contra substantiam sit professionis, non potuit ipsa professio ab initio vires habere, aut vera non erit decisio nostri textus in prima ejus parte. Minus placet solutio Cujacij *in eo textu*, & Feliciani *de censib. lib. 1. cap. 10. num. 27.* dum prædictum textum interpretantur de voto simplici castitatis, non de voto solemni professionis: unde cum voto simplici castitatis non repugnet proprium patrimonium retinere, ideo in domo sua nobilis illa mulier permansit, nec bona propria abjecit, licet habitum S. Augustini assumpsisset. Non, inquam, placet hæc interpretatio; tum quia post votum ipsum sequuta est immediatè habitus Monastici susceptio, & gestatio per biennium, ut constat ex eodem textu in illis verbis: *Sanè in ejusdem ordinis habitu biennio post permansit.* Quæ omnia non votum simplex castitatis, sed solemne Religionis mulierem illam emisisse clarè ostendunt: tum etiam, quia Innocentius III. matrimonium postea contractum irritum declaravit: sed votum castitatis solemne, non verò simplex, matrimonium irritat, ut in prædicto textu docent communiter Canonistæ: ergo quia votum solemne fuit emissum.

4. Augetur primò , & illustratur idem difficultatis assumptum ex eo ; nam conditio servandi castitatem est contra substantiam conjugij , ejusque bonis repugnat ; excludit enim consensum in mutuam cohabitationem : atqui matrimonium contractum sub conditione castè vivendi validum est , atque legitimum : ergo conditio contraria substantiæ matrimonij non ipsam vitiat. Minor probatur *ex cap. B. Maria 3. 27. q. 2.* ex quo constat matrimonium contractum inter B. Virginem , & S. Josephum verum , & perfectum fuisse : sed tale matrimonium fuit celebratum sub conditione castè vivendi , & in perpetua castitate permanendi : ergo matrimonium contractum sub conditione contra substantiam non vitiat. Confirmatur , quia si conjuges ante matrimonij contractum , voto simplici Religionis , aut castitatis se adstrinxissent , esset verum matrimonium , non obstante ea obligatione , qua alteruter tenetur ab altero minimè petere debitum : ergo idem erit , quamvis ea conditio apponatur in ipso contractu. Accedit , nam matrimonio jam contracto , possunt conjuges ad invicem castitatem vovete , vel Religionem profiteri *cap. quod Deo 4. 33. quest. 5. cap. sanè 6. cum alijs de convers. conjug.* Igitur & à principio licet contrahere matrimonium sub ea conditione , ut prolis generatio evitetur. Cujus difficultatis efficaciam non effugiunt Paludan. Abulensis , & alij , quos refert P. Sanchez *lib. 5. de matrim. disp. 10. num. 1.* dam discrimen constituunt inter conditionem appositam contra substantiam matrimonij , quæ turpis , & inhonesta est , ut in exemplis à Gregorio in nostro textu relatis , & inter eam , que licet sit contra substantiam matrimonij , honesta tamen est , qualis est illa , *si castitatem servaveris* , quæ simul cum matrimonio compatibilis est. Primo casu tenent matrimonium irritum esse , & in eo procedere Gregorium in præfati : in secundo verò valere matrimonium. Non , inquam , præfati DD. hac via efficaciam superioris difficultatis enervant ; nam conditio illa , *si castitatem servaveris* , quamvis sit honesta

nesta, est tamen contra conjugij substantiam, quæ consistit in consensu saltem tacito ad carnalem copulam, quæ implicite necessaria est, ideoque istius conditionis adjectio repugnat ipsi consensui, quia in pactum deducitur continentia, juxta D. Thomam in 4. dist. 28. *quest. fin. in fin.* D. Covarr. de sponsalib. 2. part. cap. 3. §. 2. num. 3.

5 Augetur insuper, & fulcitur eadem dubitandi ratio ex decisione *textus in cap. aliquando 7. 32. q. 2.* ubi D. Augustinus de ijs, qui venena sterilitatis procurant, quando ab initio sic convenerunt, dicit, non per connubium, sed per stuprum convenisse: ubi clare significat, non esse matrimonium, eò quod talis conditio contra substantiam sit matrimonij. Progreditur Augustinus, & ait, quod si ambo non sint tales, id est, si unus pure tantum contraxit, alter verò sub illa conditione, matrimonium est validum, licet aut mulier sit quodammodo meretrix mariti, aut vir adulter uxoris: ergò quia conditio contra substantiam matrimonij illud non vitiat. Ulterius hæc eadem difficultas suadetur ex eò; nam de natura Sacramenti ordinis est, ut gradum sacrum recipiens emittat castitatis votum, *cap. meminimus 2. cap. rursus 6. qui Clerici vel vocantes, cap. un. de voto in 6.* Sed si tempore, quo quis ad sacros ordines ascendit, conditionem adiciat, ut sibi liceat postea matrimonium contrahere, admittitur conditio, ut expressè constat *ex cap. Diaconi 8. dist. 28. ibi: Diaconi quicumque, cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes, velle se habere uxores, nec posse se continere, hi, si postea ad nuptias venerint, manent in ministerio:* ergò pariter conditio contraria substantiæ matrimonij, ejusque bonis repugnans admittenda est, nec matrimonium irritabit. Cui difficultati, ut occurrant Interpretes nostri, discrimen constituere solent inter ea, quæ sunt substantialia actus, & inter ea, quæ proveniunt ex ejus natura. Si enim conditio, vel pactum apponatur contra substantialia actus, ipse vitatur, aut transit in alium contractum: si verò condi-

ditio, pactumvè adijciatur contra ea, quæ sunt, & proveniunt ex natura actus ipse contractus subsistit. Sic substantia emptionis, & venditionis in eo consistit, ut res vendita transeat in emptorem, ex ejus verò natura provenit, ut si casu aliquo evincatur, venditor de evictione teneatur; quare si in ipso contractu pactum adijciatur, nè dominium rei venditæ in emptorem transferatur, venditio nulla est, *leg. 80. §. ult. ff. de contrab. empt.* si autem conveniatur inter contrahentes, nè venditor de evictione teneatur, venditio subsistit, & quamvis res evincatur, venditor ex causa evictionis non tenetur, *leg. ex empto 11. §. fin. ff. de act. empt.* Similiter: substantia commodati in eo consistit, ut gratuitum sit, *leg. 17. §. 3. ff. commodati, junct. §. item is 2. Inst. quib. mod. re contrab.* nè aliàs salario convento, novus locationis per pactum efformetur contractus, *leg. 1. §. 8. & 9. ff. de positi, leg. 5. §. 2. ff. mandati*: ex ejus autem natura provenit, ut culpa, & diligentia præstetur, *leg. 18. ff. commod.* quare pactum, ut merces præstetur, ipsum vitiat; non vero conventio, ut nulla sit culpæ, & diligentia præstatio, *leg. 23. ff. de regul. jur. cum vulgat.* Cujus rei sunt etiam alia plura exempla passim obvia. Unde cum votum castitatis non sit substantiale, sed tantum proveniat ex natura sacri Ordinis, ideo olim in Ecclesia orientali admittebatur protestatio tempore sacre ordinationis ab ordinando facta, nimirum se non posse castè vivere, ideoque velle contrahere matrimonium: docet D. Goncal. in presenti num. 8.

6 Verùm hæc doctrina satis inutilis apparet ex eo solum, quod substantia, & natura cujusque rei in nihilo differunt; quippe ea propriè dicuntur naturalia contractus, quæ internam ejus essentiam attingant, & sine quibus propriam formam amitteret; substantialia autem id ipsum efficere, nemo non videt. Quare de pactis detrahentibus aliquid naturæ contractus differens Papianus id ipsum substantiam appellat *in leg. pacta 72. ff. de contrab. empt.* quod Ulpianus, Papiano relato,

natu

naturam vocat in *leg. 7. §. quinimo 5. vers. idem responsum, ff. de pact.* ut rectè contra. Acursum inter naturalia, & substantialia contractus distinguentem insurgit Cujacius *lib. 10. qq. Pap. in dict. leg. pacta 72.* & illo non citato Vinnias in *tract. de pact. cap. 9. num. 5. & 6.* ergo distinctio Domini Gonçal. inter naturalia, & substantialia sacri Ordinis substineri nequit, nam si votum castitatis in ejus naturam influit, æquè substantiale erit. Nec in jure Cæsareo deficit authoritas civilis, quæ superiorem dubitandi rationem persuadere, & facilè comprobare possit; habemus etenim textum in *leg. 4. §. fin. cum leg. seq. ff. de precario*, ubi precarium ad tempus subsistit, imò si jam constituto precario convenierit, ut ad ulterius tempus re uti liceat, quantumvis pactum hoc precarij substantiæ adveseretur, juxta *text. in leg. cum precario 12. ff. eod. tit.* prorogatur precarium usque ad diem præfixum: ergo etsi pactum, seu conditio contra substantiam matrimonij interponatur, non eò minus contractus matrimonij subsistit, adversus id, quod in prima nostri textus parte assertum est. In id ipsum conspirat J. C. Alfenus in *leg. in navem, 31. ff. locati*, ubi si eo pacto celebretur conductio, ut rei locatæ dominium in conductorem transferatur, valida est pactio, & contractus subsistit; sed præcipua conductionis substantia in eo consistit, ut usus, non verò dominium rei conductæ in conductorem transferatur, *leg. siquis 9. leg. 15. §. 1. cum alijs, ff. locati*, alioquin non conductio, sed emptio esset, *leg. convenit 65. ff. de contrab. empt. leg. 34. vers. in aurifice, ff. de aur. & arg. legat.* ergo similiter etsi pactum, seu conditio matrimonij substantiam evertat, non ideo ipsum destituere debet. Cujus argumenti corroborandi causa possunt expendi textus in *leg. Lucius 24. leg. Publica 26. §. 1. ff. de positi, leg. ubi ita donatur 27. ff. de donat. caus. mort.*

7 Secundo contra posteriorem nostri textus partem, quatenus in ea decidit Gregorius IX. conditiones turpes, vel impossibiles, quæ matrimonij substantiæ, & illius bonis non advesantur, non irritare

matrimonium, sed pro non adjectis haberi propter favorem matrimonij, sic etiam pro dubitandi ratione insurgo. Certum enim est, matrimonium esse contractum, qui ad sui validitatem requirit contrahentium consensum, *cap. sufficiat 2. 27. quest. 2. cap. cum apud 23. cap. tua 26. de sponsal.* adeo ut non possit Ecclesia inducere, aut supplere aliquid de consensu ad matrimonium requisito, ut late probat P. Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 27.* sed ceteri contractus sub impossibili, vel turpi conditione celebrati vitiuntur ex defectu consensus, *leg. certi conditio 9. §. item 6. ff. de reb. cred. leg. impossibilis 7. leg. continuus 137. §. cum quis 6. ff. de verb. oblig. junct. leg. non solum 31. ff. de oblig. & act. ibi: Quia in ea re, quæ ex duorum, pluriumve consensu agitur, omnium voluntas expectatur, quorum proculdubio in hujusmodi actu talis cogitatio est, ut nihil agi existiment, apposita ea conditione, quam sciant esse impossibilem: ergo etiam matrimonium sub impossibili, vel turpi conditione contractum debet esse nullum, deficiente consensu, qui necessario requiritur ad valorem matrimonij. Confirmatur; quia qui sub conditione contrahit, confert consensum in eventum ejus, nec aliter consentit, quam si conditio eveniat; quali dicat, si conditio deficiat; non consentio, §. sub conditione 4. *Inst. de verb. oblig. leg. quibus 40. §. thermus 5. ff. de cond. & dem.* ut considerat D. Covarr. *de sponsal. 2. part. cap. 3. §. 2. num. 1.* ergo qui sub impossibili conditione consentit, necessario dissentit, quia non potest evenire conditio, ut eleganter explicat Donellus *in dict. leg. impossibilis 7. num. 2.* ac per consequens conditio impossibilis adjecta matrimonio illud vitare debet. In cujus rei, & argumenti comprobationem facit, quod quando conditio est facti ipso, & non à natura impossibilis, jus præsumit defectum voluntatis, ut in casu *leg. cum hæres 4. §. non est 1. ff. de statu lib.* ubi libertas relicta servo sub conditione *si millies heredi dedisset*, inutilis est, ea ratione, quam in calce ipse textus subjicit: *Quia nec animus danda libertatis est: si ergo diffi-**

cul-

cultas, seu impossibilitas non absoluta, sed secundum quid, index est, & præsumptio sufficiens dissensus; à fortiori id erit tribuendum impossibilitati absolutæ; qui enim conditionem impossibilem contractui adijcit, ridere, non consentire videtur, ut ait *Gentilis lib. 2. de nupt. cap. 12.*

8 Neque ab hac difficultate facilè quis se expediet, si respondeat, condiciones impossibiles, quæ matrimonij substantiæ, aut illius bonis non adversantur, haberi pro non adjectis, nec vitare matrimonium, quia hoc favore matrimonij specialiter introductum est, ut inuunt illa nostri textus verba: *Propter favorem matrimonij*: seculus autem est in alijs contractibus, in quibus conditio turpis, vel impossibilis vitiat contractum, & non vitatur, §. *impossibilis 10. Inst. de inut. stipul. leg. non solum 31. ff. de obligat. & act.* unde in ultimis voluntatibus, (quarum instar matrimonium se habet in hac parte) quia similiter favorabiles sunt, *leg. 1. Cod. de Sacros. Ecclæs.* condiciones impossibiles pro non scriptis habentur, *leg. obtinuit 3. ff. de condit. & demonstr.* Nec in hoc casu supplet Ecclesia consensum in matrimonio requisitum, (neque enim posset,) sed in dubio pro consensu, & matrimonij validitate præsumit, perinde ac si conditio turpis, vel impossibilis adjecta non esset; in ambigua enim, conjecturali causa pro matrimonio judicandum est, juxta *textum in cap. fin. de sent. & re jud.* Ita docent *Barbos. in præsent. num. 12. Gutierr. de matrim. disp. 82. num. 4. & alij, quos sequitur P. Sanchez lib. 5. de matrim. disp. 3. num. 18. & 19.* Non, inquam, satisfacit hæc solutio; siquidem ei graviter obstitere videtur *Papinianus in leg. filius 15. ff. de condit. instit.* asserens, institutionem filij sui hæredis nullam esse, si sub conditione fiat turpi, aut contra bonos mores, veluti *si sacrilegium commiserit, vel si patri alimenta denegaverit, aut si hominem occiderit, & similibus*; sed nulla alia ratione procedit, nisi quia impossibile est turpis conditionis implementum, ut asserit *Papinianus in illis verbis: Nam quæ facta cadunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, & ut generaliter dixerim, contra bonos mores* sunt,

sunt, nec facere nos posse credendum est: ergo idem omnino asserendum est in conditione turpi, vel impossibili adjecta matrimonio, ut quemadmodum conditio turpis adjecta institutioni filij sui hæredis ipsam vitiat dispositionem, ita similiter vitare debet matrimonium, contra nuper traditam solutionem, & ultimi nostri textus partem. Et hæc dicta sufficiant pro rationibus dubitandi.

9 Quibus minimè obstantibus vera est Gregorij IX. constitutio, pro cujus clariori, pleniorique illustratione nonnulla observatione digna præmittenda sunt. Et primò circa priorem partem de conditionibus contra substantiam matrimonij agentem, observandum est; consensum à contrahentibus legitime prælitum, in quo matrimonij substantia consistit, *cap. sufficiat 2. 27. quest. 2. cap. cum apud 23. cap. tua 26. de sponsal.* tria continere ejusdem matrimonij bona, nempe bonum prolis, bonum fidei, & bonum sacramenti, *cap. omne 10. 27. quest. 2.* Proles dicitur bonum matrimonij, seu de ejus substantia, quia ex matrimonio consurgit obligatio ad non evitandum, vel impediendum prolem, vel suffocando illam, vel poculum sterilitatis sumendo, ut constat ex *cap. aliquando 7. 32. quest. 4.* matrimonium enim non fit, nisi liberorum procreandorum causa, *leg. liberorum 220. ff. de verb. signif.* Ex quo patet, bono prolis repugnare hanc conditionem: *contraho tecum si generationem prolis evites.* Bonum fidei, seu fidelitatis importat obligationem ad reddendum debitum, si petatur, & ad non communicandum corpus suum alteri, *dict. cap. omne 10. 27. quest. 2.* & huic bono repugnat ista conditio: *Si pro questu adulterandam te tradas.* Bonum sacramenti significat unionem Christi cum Ecclesia *cap. debitum 5. de bigam. non ordin.* & propterea matrimonium suapte natura est perpetuum, & indissolubile, *cap. illud 11. de presumpt. cap. quos Deus 18. 33. quest. 2.* huic bono adversatur ista conditio: *Contraho tecum donec inveniam aliam honore, & facultatibus ditiozem.* Undè matrimonium celebratum sub aliqua conditione turpi, vel impossibili, quæ sit contra substantiam ejusdem matrimonij, seu quæ tribus præcipuis ejus bonis adversetur, ipso jure

jure irritum est. Ita Abbas *hic num. 2.* D. Covarr. *de sponsalib. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 1.* P. Sanch. *de matrim. lib. 5. disput. 9. numer. 3.* Gutierrez. *cod. tract. cap. 82. num. 3.*

IO Ratio autem prioris partis hujus constitutionis est, quia quamvis validè contrahatur matrimonium cum intentione non servandi fidem, aut perpetuitatem conjugij, aut non procurandi generationem, & educationem proles, sed potius impediendi; quia hæc quoad actum, seu executionem non pertinent ad substantiam matrimonij, adeoque non sunt contra substantiam ejusdem; non tamen validè contrahitur, si talia in pactum deducantur; nam substantiali obligationi essentialiter in matrimonio inclusa directè adversantur, eamque elidunt, & infirmant, P. Sanchez *cit. disp. 9. num. 14.* & non potest intelligi matrimonium sine ejus substantialibus, cum sine substantia nihil sit, *cap. detrabe 54. caus. 1. quest. 1. cap. tua 26. de sponsal. junct. leg. cum hi 8. §. si Prætor 17. ff. de transat. leg. in venditionibus 9. §. fin. ff. de contrab. empt.* Ratio autem, meo judicio, est manifesta; quia matrimonij substantia consistit in mutua corporum traditione, sive in mutuo jure, ac potestate utendi corpore conjugis ad usum generationis: hoc autem jus, seu potestas tollitur per pacta, seu conditiones, quibus obligatio carnalis conjunctionis, seu copulæ aufertur: ergo etiam ipsa substantia matrimonij tollitur, & infirmatur. Nec obstat, quòd salva essentia matrimonij, eoque illæso, possit tolli jus utendi, & reddendi debitum per votum castitatis perpetuæ communi consensu conjugum editum, ut manet probatum *supra num. 4.* Nam quamvis matrimonio jam contracto, possit postea per novam pactionem apponi conditio aliqua ejus substantiæ repugnans; non tamen potest ab initio apponi. Et ratio est; quia quando à principio deducitur in pactum aliquid ejusmodi, impeditur postea translatio potestatis corporum: secus quando jam matrimonium est contractum; tunc enim potestas illa semel translata revocari non potest, & similiter matrimonium jam legitimè contractum dissolvi nequit, *cap. quanto 7. cap. gaudemus 8. de divorc.*

11 Porro ex his apparet, verum non esse, quod plerique, quos refert P. Sanchez *de matrim. lib. 5. disp. 10. num. 1. in fin.* tradiderunt, nimirum, conditionem honestam, licet contrariam bonis matrimonij, illud non irritare, ut si duo contrahant hac conditione, ut in *perpetua castitate vivant*; eò quòd copula carnalis non est de essentia matrimonij, licet sit contra bonum prolis. Hac tamen opinio sustineri nequit; est enim hæc conditio quamvis honesta contra conjugij substantiam, quæ consistit in consensu saltem tacito in mutuam cohabitationem, hoc est, in jus, & potestatem ad copulam, quæ implicitè necessaria est; quare cum conditio servandæ castitatem mutuam cohabitationem ad copulam excludat, redditur matrimonium nullum. Ita P. Sanch. *ubi nuper num. 2.* Gutierrez *de matrim. disp. 82. num. 11.* D. Covarr. *de sponsal. part. 2. §. 1. cap. 3. num. 2.* D. Gonçal. *in presenti num. 8. in fin.* Verum contrariæ opinioni favere videtur sequens consideratio; quia inter B. Virginem, & S. Josephum fuit verum, & perfectum matrimonium contractum ex communiore sententia DD. ut colligitur; tum ex *Matth. cap. 1. ibi: Noli timere accipere Mariam conjugem tuam*; tum ex *Lucæ cap. 2. ibi: Ut proficeretur cum desponsata sibi uxore pregnantæ*; tum etiam ex D. August. *lib. 2. de consensu Evangelist. cap. 1. ubi inquit: Hoc enim exemplo magnificè insinuatur fidelibus conjugatis, etiam servata pari consensu continentia, posse permanere, vocarique conjugium, non permixto corporis sexu, sed custodito mentis affectu*; sed B. Virgo non consensit in carnalem copulam, quia cum fuerit voto castitatis obstricta, teste eodem Augustino *lib. de Virgin. & colligitur ex illis verbis Mariæ, (Luc. cap. 2.) Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco, vel saltem habuit propositum servandæ votum virginittatis, cap. B. Maria 3. 27. quest. 2.* non potuit consentire in carnalem copulam; siquidem virginitatem voventibus non tantum nubere, sed etiam nubere velle damnabile est, ut dicitur in *cap. voventibus 4. dist. 27. & in c. nuptiarum bonum 41. 27. quest. 1.* ergo ad valorem matrimonij non requiritur consensus in copulam, adeoque matrimonium contractum

sub conditione servandi castitatem irritum non erit.
 12 Cui difficultati respondetur, contrahentes
 matrimonium necessariò consentire in copulam conjugalem
 implicite, remote, ac virtualiter, seu in radice, &
 causa, consentiendo videlicet in matrimonium, quod in-
 trinsicè ordinatur ad copulam, seu consentiendo in mu-
 tuam corporum traditionem, per quam cuivis parti acqui-
 ritur jus ad copulam: non autem requiritur necessariò talis
 consensus in copulam ex parte contrahentium, cum possit
 contrahi matrimonium verum, etiam cum intentione non
 consentiendi expresse in copulam, quia sufficit ad matri-
 monium expresse consentire in jus, sive potestatem ad car-
 nalem copulam, implicite autem, & virtualiter in ipsam
 copulam; P. Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 28. num. 3.*
 § 4. ubi distinguit duplicem consensum implicitum in co-
 pulam carnalem; unum *ex parte contractus*, alterum *ex*
parte contrahentis, & docet, primum esse essentialem ma-
 trimonio; non autem secundum: quare validum est matri-
 monium, etiam cum intentione, & proposito non consen-
 tiendi in copulam carnalem. Itaque B. Virgo consensit in
 copulam conjugalem, quoad potestatem, seu actum pri-
 mum, non autem consensit, quoad actum secundum, seu
 actualem usum illius potestatis: nam quamvis Virgo San-
 ctissima, vj contractus matrimonialis cum Joseph verè ini-
 ti, obligata fuerit ad reddendum debitum, si ille petierit;
 ex altera tamen parte, revelante Deo, certò cognovit,
 ipsum nunquam debitum petiturum: ac proinde quia secu-
 ra fuit, se nunquam votum suum violaturam, Deo ita vo-
 lente, ac præcipiente, in conjugium consensit, non verò in
 actualem copulam expresse, ac directe, ut rectè explicat
 Eximius Doct. P. Suarez *de vita Christi in 3. part. quest.*
29. art. 2. disp. 7. sect. 1. in fin. Et in hoc sensu loqui vi-
 detur D. Augustinus *in dict. cap. B. Maria 3. 27. quest. 2.*
 dum dicit: *Beata Maria committens Virginitatem suam*
Divinae dispositioni consensit in carnalem copulam, non
illam appetendo, sed Divinae inspirationi in utroque obe-
diendo; quod intelligendum est de consensu implicito in
 copulam quoad obligationem ex parte contractus, non ve-

rò de consensu implicito ex parte contrahentis quoad executionem; nam istum habere non potuit B. Virgo, cum votum castitatis Deo emisisset, ut docuit D. Thomas *in 4° dist. 30. quest. 2. art. 1. questiunc. 2. ad 3.* in illis verbis: *Virgo implicitè consensit in copulam; at copula numquam fuit in proposito, erat enim à Deo certificata, numquam subsequi debere.* Videndi sunt P. Sanchez *ubi supra dict. num. 4.* Basilii Poncius *cod. tract. lib. 1. cap. 18. § 19.* Vazquez *in 3. part. disp. 125. cap. 6. & alij, quos refert D. Gonçal. in nostro text. num. 10.*

13 Neque huic doctrinæ obstat testimonium Augustini *ex lib. 19. contra Faustum, cap. 26.* ubi ita loquitur: *Matrimonium quippe ex hoc appellatum est, quia non ob aliud debeat femina nubere, quam ut mater fiat; quod nobis odiosum est.* Quibus verbis indicare videtur Augustinus, matrimonium nisi cum spe filiorum esse non posse; atqui B. Virgo nunquam procreandi liberos animum habuit, sed potius firmo proposito virginitatem servare instituit: ergo inter B. Virginem, & S. Josephum non potuit esse verum matrimonium. Non, inquam, obstat hæc difficultas; etenim respondetur, illa Augustini verba non esse intelligenda de matrimonio rato, quale fuit matrimonium B. Virginis, & S. Joseph, sed solummodò de consummato, quod nullo modo datur, dum copula non præcessit. Quomodo accipiendus etiam est textus *in cap. non est dubium 16. 27. quest. 2.* in illis verbis: *Non est dubium, eam mulierem ad matrimonium non pertinere, cum qua commixtio sanguinis non docetur fuisse.* Aliter supra relata Augustini verba interpretatur Basilii *lib. 1. de matrim. cap. 18. num. 2.* dicens, S. Doctorem illis in verbis solum contendere contra Faustum, eam mulierem, quæ non ad matrimonij fidem, sed ad concupiscentiam habetur, dimittendam esse, non quòd velit docere, omne matrimonium fieri sub expressa intentione liberorum, cum ad hoc satis sit celebrari, ut tradatur dominium corporis, quod ex se ad procreationem liberorum refertur, licet sine animo utendi conjugio, ut diximus *num. ant.* sed ut ostendat, ad fornicationem non posse fieri, & ad solum finem concupiscentiæ. Magis obstat alter

Augustini locus relatus in *cap. aliquando 7. 32. q. 2. ibi: Qui contrahunt eo animo, ut vel filios non suscipiant, aut susceptos enecent, non habent connubium.* Ex quibus apparet, matrimonium contractum cum animo non suscipiendi filios, nullum esse. Verum respondetur, D. Augustinum in eo capite agere de eo casu, in quo intentio deducta fuit in pactum, ut docet P. Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 29. num. 13.* vel procedere, quando qui contrahit matrimonium, non solum intentionem non adimplendi, verum nec se obligandi habuit; quo casu recte dicitur, connubium nullum esse, quia, ut supra diximus, requiritur consensus saltem implicitus in copulam quoad obligationem contractus, licet non quoad executionem contrahentis.

14 Sed adhuc non sumus in tuto, quippe Hieronymus, Ambrosius, Gregorius, & alij SS. PP. quos refert Eximius P. Suarez, *ubi supra*, indicare videntur, matrimonium contractum inter B. Virginem, & S. Josephum non fuisse perfectum, contra Augustinum contrarium sentientem varijs in locis, tum *lib. 23. contra Faustum, capit. 8.* tum *lib. 1. de nup. & concup. cap. 11.* tum etiam *lib. 5. contra Julianum cap. 9.* Verum ut hos Sanctos PP. in concordiam redigamus, prius observare licet, matrimonium esse Sacramentum perfecte significans unionem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam in unione hypostatica Verbi incarnati, idque probatur ex *cap. debitum 5. de bigam. non ordin.* Ubi Innocentius III. definit, matrimonium ratum significare tantum conjunctionem Christi cum Ecclesia per charitatem, seu dilectionem, & juxta illud Apostol. 1. ad Corinth. cap. 6. *Qui adheret Deo, unus spiritus est cum eo*, quæ unio saltem in particularibus membris Ecclesiæ subinde dissolvitur per peccatum mortale, ideoque etiam matrimonium ratum quandoque dissolvi potest. Consummatum verò significat mirabilem illam unionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem, juxta illud Joan. cap. 1. *Et verbum caro factum est*, & Pauli ad Ephes. cap. 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia*, quæ unio prorsus indissolubilis est, ideoque etiam matrimonium illud perfecte significans est omnino
in-

indissolubile ; in eo enim verum est dicere , quòd sunt duo in carne una , sicut in Christo Domino natura divina , & humana simul erant in eodem supposito. Hac præmissa observatione jam facilè in concordiam rediguntur D. Hieronymus , Ambrosius , & alij SS. Patres cum M. P. Augustino. Hi enim , dum asserunt inter B. Mariam , & Josephum non fuisse perfectum connubium , loquuntur absdubio de perfectione accidentali , quæ in significatione consistit. Certum enim est , quòd in matrimonio Sanctissimæ Virginis nunquam fuit verum dicere , quòd essent duo in carne una : quare illud matrimonium non potuit significare unionem Christi cum Ecclesia per carnem assumptam , sed per charitatem tantum , quæ non est ita perfecta significatio. Augustinus autem loquitur de perfectione substantiali matrimonij , quæ in matrimonio rato reperitur etiam non consummato , imò tantò sanctius ; & perfectius est matrimonium , quanto à carnali commixtione alienum est , ut ex eodem Augustino refert Magister Sent. in 4. dist. 26. & docet Germon. lib. 2. animadv. cap. 2. videndi sunt P. Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 14. num. 5. Basilius eod. tract. lib. 1. cap. 19. num. 12. & 13. & duo Primarij Salmaticenses Doct. Balboa in cap. gaudemus 8. de divort num. 49. cum seq. & num. 112. cum seq. D. Samaniego in tract. de probib. succession. in Benefic. Eccles. cap. 2. num. 19.

15 Ex qua doctrina vera luce donatur textus in cap. non est dubium 16. 27. quest. 2. in quo Pontifex indicare videtur , vel matrimonium sine concubitu non esse , vel saltem ante copulam esse imperfectum , & corporum commixtione perfici ; nam in eo textu solum indicatur , unitatem Christi cum Ecclesia perfectè repræsentari in conjugio consummato , non verò ante consummationem. Eodem modo venit interpretandus Leo Papa in cap. cum societas 17. ead. caus. & quest. cujus verba referenda sunt ad significationem unionis hypostaticæ Christi cum Ecclesia ; ita ut sensus sit , quòd sine commixtione sexuum matrimonium non habet in se repræsentationem unionis Christi cum Ecclesia : unde licèt matrimonium ratum absque copula detur , est tamen imperfectum quoad significationem , ut

docuit Innocentius III. *in cap. debitam 5. de bigam. non ordin.* Quomodo accipiendi etiam sunt textus *in cap. cum ini i. t. r 35. cap. in omni 36. cum 2. seqq. ead. causf. & quest. 2. junct. traditis à D. Gonçal. hic num. 10. & in cap. 2. de convers. conjug. num. 6.*

16 Similiter ex traditis *supra num. 12.* lucem accipit difficilis textus *in cap. commissum 16. de sponsalib.* ubi proponitur, quod cum quidam alicui mulieri fidem dedisset de contrahendo matrimonio, & infra biennium se per verba de presenti illud contracturum juramento firmasset, postea privata lege ductus ad frugem melioris vitæ transire desiderabat. Consultus Pontifex Alexander III. respondit, tutius esse ei, ut religione juramenti firmata, prius matrimonium contrahat: & postea si elegerit, ad Religionem transeat: dummodo post desponsationem carnalis copula inter eos non intervenerit. Ex cujus textu decisione constat, non esse necessarium ad matrimonium consensum implicitum ex parte contrahentis in copulam quoad usum, & executionem; imò licet contrahens habeat intentionem non consentiendi in copulam, & validum, & licitum est matrimonium, ut colligitur ex cit. capite, quia ad matrimonij validitatem sufficit consensus implicitus in copulam ex parte contractus quoad obligationem, ut cum P. Sanchez, & alijs latius diximus *dict. num. 12.* Desideratur ergo consensus determinatus ad matrimonium contrahendum, non autem requiritur explicitus, seu implicitus in copulam: nec etiam desideratur, ut contrahentes tempore contractus intendant tria bona, videlicet bonum prolis, fidem, & Sacramentum, sufficit enim ut contrarium non explicitè deducatur in pactum, seu conditionem. Sed adhuc ex præfato textu insurgit alia, eaque non levis difficultas. Nam aperti juris est, non tantum contractis sponsalibus de futuro, sed etiam matrimonio per verba de presenti ante consummationem illius per copulam carnalem, permissum esse alteri contrahentium, etiam invito altero, Religionem ingredi, *cap. verum 2. cap. ex publico 7. de convers. conjug.* ergo minus rectè Pontifex in eo textu rescribit, matrimonium prius contra-

hen-

hendum esse à sponso , quàm is Religionem ingrediatur. Cui difficultati (omisiss varijs solutionibus , quas rejicit P. Sanchez *lib. 1. de sponsal. disp. 43. num. 5.*) respondendum est , quòd in casu prædicti textus , ille , qui sponsalia juramento promiserat , nullum votum fecerat ingrediendi Religionem , imò nondum secum plenè deliberaverat , nec firmiter statuerat Religionem ingredi : & ex alia parte , infatabat tempus , quo juramentum obligabat ad contrahendum matrimonium , ideoque dixit Alexander III. tutius esse , ut prius contrahat matrimonium , nè incidat in perjurium , post elapsum biennium , & contracto matrimonio , poterit adhuc post bimestre deliberare de ingressu Religionis , ut colligitur ex illis verbis : *Et postea si elegerit ad Religionem migrare* : Ita cum pluribus docet Primarius noster Doct. Balboa *in cap. 3. de jur. jur. num. 69.* Quod tamen intelligas procedere , nisi copula intervenisset ; nam tunc non posset sponsus , invita sponsa , Religionem ingredi ; censeretur enim jam matrimonium esse per copulam contractum , & consummatum , ut indicant alia ejusdem textus verba : *Dummodo copula carnalis non intervenierit* : videndi sunt Doct. Graña *in cap. 2. de convers. conjug. num. 7.* ibidemque D. Gonçal. *num. 10.*

17 Hujus doctrinæ occasione illa anceps , & elegans quæstio exagitari potest , utrum ille , qui postquam sponsalia juravit , se voto castitatis adstrinxit , possit licitè , & absque peccato matrimonium contrahere cum sensu in copulam quoad obligationem contractus , sed sine consensu in copulam quoad executionem , retento firmo animo ingrediendi Religionem ante consummationem ? Qua in quæstione nonnulli sentiunt sic contrahentem nullum peccatum incurrere : Ita Petrus de Ledesma *de matrim. quæst. 53. art. 1. dub. 1. concl. 2.* Cayetanus *in summa* , verbo *matrimonium* , *cap. 1.* Angelus *eod. verbo* , *impediment. 5. num. 1.* Sed verior mihi videtur sententia asserentium , non esse licitum contrahere matrimonium , & eo animo contrahentem læthaliter peccare. Eaque probatur primò ; quia qui se exponit periculo peccandi , graviter peccat , juxta illud Ecclesiast. cap. 3, *Qui amat periculum , peribit*

in illo; sed qui voto castitatis adstrictus contrahit matrimonium, exponit se manifesto periculo mutandi animum, & violandi votum Religionis: ergo peccat in contrahendo. Secundò, quia negari non potest, quominus aliquomodo derogetur dignitati voti castitatis, & Religionis, contrahendo matrimonium, cum absolutè jure cautum sit, talia vota impedire matrimonium contrahendum, *cap. consultuit 4. cap. rursus 6. cum seq. Qui Clerici, vel voventes.* Et voventibus virginitatem non solum nubere, sed etiam velle damnabile sit, ut dicitur *in cap. voventibus 4. dist. 27.* ergo quia qui voto castitatis ligatus matrimonium contrahit, peccat læthaliter. Tertio, nam is, qui eo animo contrahit, videtur Sacramentum illudere, & gravem injuriam sponsæ inferre, quæ aliàs sciens animum non nupsisset, imò & eo modo cogitur innupta permanere, donec ipse profiteatur, & fortan non levi nota afficeretur, cum multi, licet falso, suaderi possint eam ob aliquod vitium relictam fuisse. Quarè meritò hanc sententiam tenuerunt Navarro *in Manual. cap. 22. num. 73.* Enriquez *lib. 12. de matrim. cap. 2. num. 8.* P. Sanchez *lib. 1. eod. tract. disp. 43. num. 7.* pluresque alij, quos refert, & sequitur D. Gonçal. *in presenti num. 12.*

18 Verùm huic sententiæ graviter obsistit textus *in dict. cap. commissum 16. de sponsalib.* ubi dicitur, tutius esse ei, qui sponsalia juramento firmavit; prius matrimonium contrahere animo illud non consummandi, & postea Religionem ingredi: & tamen constat eum vovisse castitatem, ibi: *Privata lege ductus ad frugem melioris vite suspirat*; votum enim privata lex dicitur: ergo adstrictus voto castitatis contrahens matrimonium cum dissensu in copulam quoad executionem, non peccat. Sed hæc difficultas tanti non est, ut à proposita nos cogat discedere sententia. Respondetur enim, quòd in ejus textus specie falso supponitur, votum Religionis emissum fuisse, ut indicant illa verba: *Et postea, si egerit, ad Religionem migrare,* quæ apertè denotant eum nondum vovisse, (F) imò nec animo firmasse Religionis ingressum, ut diximus *num. ant.* Neque obstat verbum illud, *privata lege*; nam per priva-

(F)
Huc cum
perveniret
oratio factum fuit
signum
receptui.

tam

tam legem intelligitur instinctus Spiritus Sancti, qui in corde inscribitur, & privatim quosdam movet ad Religiosum statum. Idque confirmat textus *in cap. licet 18. de regulariis*. ubi simile verbum reperitur, & Glossa *ibi* exponit *privata lege*, id est, amore, & charitate Dei. At objiciet aliquis; quod quando B. Virgo cum D. Josepho matrimonium contraxit, voto castitatis erat adstricta, & illud celebravit sine consensu in copulam quoad executionem, ut per textum *in cap. B. Maria 3. 27. quest. 2.* probavimus *supra num. 12.* sed affirmare, Beatissimam Virginem peccatum admisisse contrahendo matrimonium, hæreticum est: ergo quia qui voto castitatis adstrictus matrimonium contraxit sine consensu in copulam quoad executionem, culpa caret. Cui difficultati varijs modis satisfacere intendunt Theologi, quos refert D. Gonçal. *in nostro textu num. 12.* Ex quorum sententia nos respondemus, concessa majori, & minori, negando consequentiam; nam votum castitatis, quod B. Virgo emisit, fuit factum sub conditione, nisi Deus aliud sibi placere revelasset, ut docet Angelicus Præceptor 3. *part. quest. 28. art. 4.* quare cum Deus, in cujus favorem emissum erat votum, revelasset per Angelum B. Virgini, ut matrimonium celebraret, cum D. Josepho, ut constat *Luce cap. 1.* non peccavit contrahendo absque intentione, & proposito in copulam quoad executionem, uti docent plures, quos refert, & sequitur meus Patruus magnus Illustr. D. D. Didacus Escolano, Archiepiscopus Granatensis *de Magistra fidei, & Hæreseos destructrice Deipara Virgine Maria, cap. 19. in princ.* Responderi etiam potest, quod quamvis votum B. Virginis non fuisset conditionale, seu absolutum, ut voluit Eximius Doct. P. Suarez *in 3. part. quest. 18. disp. 6. sect. 2.* non peccavit contrahendo matrimonium, quia divina revelatione sibi constitit, matrimonium non esse consummandum, quo casu cum non se exposuisset periculo peccandi, nec levem culpam admisit, ut docuit P. Layman *lib. 5. Summa, tract. 10. cap. 1. num. 3.*

19 Hactenus egimus de conditionibus contra substantiam, & naturam matrimonij adjectis, ut ipsum vitient;

tient; nunc verò agendum superest de conditionibus turpibus, vel impossibilibus, quæ quidem rejiciuntur, & pro non scriptis habentur, ac proinde remanet purum, & validum matrimonium propter ipsius favorem, ut inquit noster textus in secunda parte. Idque confirmat Gregorius IX. exemplo ultimarum voluntatum, quarum favore jus Civile (cujus studijs ab ineunte ætate deditus fuit Pontifex noster) introduxit, ut rejectis conditionibus impossibilibus, puræ, & validæ manerent, §. *impossibilis* 10. *Inst. de hered. inst. leg. obtinuit* 3. ff. *de cond. & dem. cum similib.* Secus est in alijs contractibus, in quibus conditio turpis, vel impossibilis vitiat contractum, §. *impossibilis* 10. *Inst. de inutil. stipul. leg. impossibilis* 7. *leg. 137. §. 6. ff. de verb. oblig. cum vulg.* Quæ quidem pars nostri textus difficillima visa est tum Theologis, tum etiam juris utriusque Interpretibus. Et meritò quidem; nam incomperto est, matrimonium esse contractum, qui constat duorum voluntate, seu consensus; conditio autem turpis, vel impossibilis ex se importat dissensum, ideoque contractus sub impossibili conditione celebrati nulli sunt; in ea enim re, quæ duorum pluriumvè consensu agitur, omnium voluntas expectatur, quorum proculdubio in hujusmodi actu talis cogitatio est, ut nihil agi existiment, apposita ea conditione, quam sciant esse impossibilem, *leg. non solum* 31. ff. *de obligat. & act.* ut ita totus contractus nullus sit ex defectu consensus, non verò deleatur conditio: ergo similiter matrimonium sub impossibili, vel turpi conditione celebratum, erit nullum ex defectu consensus, maximè cum Princeps, aut Ecclesia non possit supplere aliquid de consensu ad matrimonium requisito, sicut lex potest in cæteris contractibus.

20 Quare pro percipienda mente nostri textus in secunda parte, torquentur valdè Interpretes, ut videre est ex traditis per P. Sánchez, *lib. 5. de matrim. disp. 3.* ubi à num. 2. septem tradit opinandi modos, ex quibus verior mihi videtur ille, quem num. 18. assignat, nempe quòd omnes fideles, dum Sacramenta recipiunt, censentur ea recipere juxta intentionem Ecclesiæ; adeoque dum matrimonium ineunt, & sciunt conditionem adjectam esse turpem,

pem, vel impossibilem, eamque ab Ecclesia non solum reijci, & pro non adjecta haberi, sed potius Ecclesiam præsumere consensum esse purum, & absolutum, videntur velle purè contrahere juxta intentionem, & præsumptionem Ecclesiæ. Ex quo fit, Ecclesiam non supplere consensum in matrimonio requisitum, (neque enim posset, ut latè probat idem P. Sanch. *lib. 2. de matrim. disp. 27.*) sed in dubia, & conjecturali causa, pro consensu, & validitate matrimonij præsumere, conditionemque, tanquam ex errore, aut inconsultò adjectam reputare, idque in favorem matrimonij, pro cuius valore indubiò semper judicandum est, *cap. ultim. de sent. & re jud.* cum enim vertatur periculum animæ, nè fortè separentur, qui legitime conjuncti sunt, & alijs jungantur matrimonijs, Ecclesia eligit in dubio, quod animæ tutius est. At in cæteris contractibus extra matrimonium non vertitur periculum animæ ex eorum annulatione ob appositionem conditionis turpis, vel impossibilis: & in hoc consistit favor matrimonij, cui innititur decisio nostri textus in secundo responso. Quo etiam fit, ut licet conditio turpis in ultimis voluntatibus remittatur Jure Civili Romanorum contra voluntatem testatoris, & in ejus odium, ut docet Larriategui *lib. 7. select. cap. 4. num. 1. & ult.* in matrimonio tamen ex Jure Pontificio utraque conditio & turpis, & impossibilis, ex voluntate præsumpta contrahentium, dicatur haberi pro non adscripta. Quod tamen intelligas velim, nisi constet, contrahentes non aliter se obligare voluisse, quam si conditio eveniat; tunc enim ex defectu consensus matrimonium sub conditione turpi, vel impossibili celebratum nullum judicabitur, D. Covarr. *in 4. decretal. p. 2. cap. 3. §. 2. num. 4. & 5.* Ratio est, quia, ut supra dictum est, conditiones turpes, vel impossibiles à matrimonio rejiciuntur, & pro non adscriptis habentur, eò quòd Ecclesia in dubio præsumat, eas non scienter, & ex animo, sed per errorem adjectas fuisse: at quando de mente contrahentium aliter constat, cessat hujusmodi præsumptio, cum in certis nullus sit præsumptioni, seu conjecturæ locus, *leg. 137. §. 2. in fin. ff. de verb. obligat.*

21 Caterum hæc secunda nostri textus pars dubia reddi videtur ex decis. *text. in cap. 1. de sponsa duor;* ibi enim dicitur, quòd si quis alicui mulieri fidem dederit pactionis, non debet aliam ducere: & si aliam duxerit, pœnitentiam debet agere de fide non servata; manebit tamen cum illa, quam duxit, cum non debeat rescindi tantum Sacramentum. Si autem fecerit fidem consensus, non licet ei aliam ducere, quòd si duxerit, dimittat illam, & adhærebit priori. Glossa *in eo textu*, verbo: *si permiserit*, explicat quid intelligatur per fidem pactionis, & quid per fidem consensus: & inquit, quòd est fides pactionis, quando aliquis promittit alicui mulieri, quòd eam ducet in uxorem, *si permiserit ipsum rem secum habere*. Fides autem consensus, quando, & si non stringit manum mulieris, corde tamen, & ore consentit ducere, & mutuò se concedunt, ac suscipiunt. Ex cujus textus hypothese insurgo sic: sed conditio illa *si permiserit ipsum rem secum habere*, turpis est, ut per se patet: ergo conditio turpis matrimonio adscripta non rejicitur, cum actus maneat conditionalis. Cui difficultati ut satisfaciatur Magn. Cujacius *in eo textu*, asserit; conditionem illam honestam esse, quia ea verba ita accipienda sunt, si permiserit eum rem secum habere, vel etiam pro consensu, id est, vel in hoc, ut qui post sponsalia sequitur concubitus, atque congressus, etiam sit pro fide consensus, sive pro matrimonio præsumpto, ut in *cap. is, quæ 30. de sponsal.* pro consensu nuptiali, pro consensu obsequente rationi, non libidini. Cui expositioni consentit Basilius *lib. 2. de matrim. cap. 12. num. 3.*

22 Sed hæc expositio mihi placere non potest; quia illa conditio, & si referatur ad coitum, seu copulam licitam, & legitimam, non potest non esse turpis. Quod hac irrefragabili ratione ostendam. Nam quilibet actus conditionalis, cum purificetur, & perfectionem accipiat ex eventu conditionis, posterior debet esse ratione, & natura conditionis eventu; itaque prius est adimpleri conditionem, quam perfici contractum: unde, si prius adimpleatur conditio, præcisè erit turpis; quia copula, vel consensus in copulam solum licet post perfectum matrimonium:

ergo nullo respectu talis conditio potest esse honesta. Rur-
sus; nam eò inquit Cujacius, illam conditionem honestam
esse, quia refertur ad concubitum, & congressum, qui
habendus est pro fide consensus, vel pro matrimonio præ-
sumpto ex *d. cap. is, qui 30. de sponsal;* sed hoc dici nequit;
aliàs enim sponsalia manerent pura, nihil operante condi-
tione, tanquam inserta, & intrinseca ipsi actui: ergo ea
conditio in hunc sensum non reddet actum conditionalem,
cum non alio modo videatur adjecta, quàm eo, quo inest
actui. Ulteriùs; quia licet copula subsequuta sponsalibus
faciat matrimonium, cum ex ea præsumatur consensus an-
tea præstitus, non tamen licet contrahentibus copulam in
conditionem deducere, ut ita actus maneat conditionalis.
Patet; nam vel intelligunt de copula ante matrimonium,
ut petit natura conditionis, & ita conditio est turpis, ac ut
talis rejici debet, manente actu puro. Vel intelligunt de
eadem copula præstito ante eam consensu, & si hoc dicatur,
non potest conditio suspendere, cum eodem modo appo-
natur, ac tacitè inest ipsi actui; seclusa enim tali conditio-
ne, idem esset. Quare hac omissa solutione, veriùs respon-
dendum est, in *d. cap. 1. de sponsa duor.* sponsalia fuisse
conditionalia, quoniam illa conditio *si permiserit rem se-
cum habere*, refertur ad copulam statim post matrimonium
initum, adeoque non est intrinseca, quia alio modo cense-
tur apposita, quàm jure insit: jure enim post contractum
matrimonium datur bimestre ad consummandum: at ea
conditio intelligitur, si statim inito matrimonio copiam
sui fecerit: Ita P. Sanchez *lib. 5. de matrim. disp. 16. nu-
mer. 3.*

23 Quibus sic anivadversis, ut prælectioni nos-
træ ultimam imponamus manum, his, quæ pro dubitandi
rationibus supra adduximur, superest respondendum. Non
obstat igitur prima ratio deducta ex *cap. insinuante 7. Qui
Clerici, vel voventes*, cui respondetur, repugnare Profes-
sioni Regulari conditionem contra ejus substantiam: unde
cum reservatio retinendi proprium sit contra substantiam
Religionis, eò quod status Religiosus constet essentialiter
tribus vortis, juxta *D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 3. & 2. seq.*

conditio contra abdicationem proprietatis nullam efficit professionem. Quare in eo textu non habetur, conditionem adjectam fuisse manendi in domo cum propria substantia, quoad proprietatem, & dominium, sed quoad usum, ita ut ex licentia Prælati posset mulier illa retinere usum, seu usufructum ipsius substantiæ, dependentem tamen à voluntate Prælati, quod non est contra substantiam status Religiosi, ac proinde talis professio valet, nec conditio, seu pactum tale rejicitur. Secus esset, si professio fuisset celebrata sub ea conditione, vel pacto, ut sibi liceret acquirere, vel retinere bona immobilia tanquam propria, & independenter à voluntate superioris; tunc enim talis professio foret nulla, & irrita, quippe contra essentiam, & substantiam Religionis, & omnino repugnans voto paupertatis, ut docet P. Sanchez *lib. 5. in præcepta Decalog. cap. 5. num. 97. & lib. 7. de matrim. disp. 25. num. 21.* quidquid in contrarium cum aliquibus antiquioribus sentiat Fagnanus *in cap. cum in Ecclesijs 10. de major. & obed. num. 9.* Neque huic solutioni obstat, quod conditio adjecta à nobili muliere *in d. cap. insinuante 7.* fuit, ut cum omni substantia in domo maneret; quo verbo non tan usus, quam patrimonium quoad dominium, & proprietatem intelligitur, juxta illud Lucæ cap. 15. *Et divisit illis substantiam.* Nam verbum illud sumitur improprie pro usufructu, id est pro usu, & commoditate substantiæ ante Monachatum, prout *ibi* explicat Glossa, verbo: *ut in domo.* Aliter præfatum textum interpretatur D. Gonçal. *in ejus notis numer 6. in fin.*

24 Non item obstat primum augmentum ipsius dubitandi rationis *num. 4. expensæ ex cap. B. Maria 3. 27. quest. 2.* Cui difficultati, ut respondeant plures, quos refert, & sequitur Basilius *lib. 3. de matrim. cap. 21. à num. 6.* asserunt, conditionem de evitanda copula, sive ex pacto, sive ex voto procedat, non esse contra substantiam matrimonij; eò quod non requiratur consensus ad copulam. Itaque existimant perfectum fuisse matrimonium inter B. Virginem, & S. Josephum. Sed licet hæc sententia non careat probabilitate, mihi longè verius est, Beatam Virginem,

licet certum sit antea vovisse castitatem, non tamen eam deduxisse in pactum, seu conventionem tempore conjugij, cum esset divinitus certa, Josephum in eodem esse castitatis, & continentiae proposito; & ita quamvis antea vovisset virginitatem, consentit tamen in conjugalem cohabitationem, & implicite in omnia, quae ad matrimonium expectant, non autem in actum copulae, sed in jus, & potentiam ad illam, qui quidem consensus in nihilo contrariatur virginitati, ut explicat D. Thomas *in 3. sent. dist. 30. q. 2. art. 1.* & ratio est, nam licet tempore contrahendi matrimonium non sit necessarius consensus expressus in copulam, necessarius tamen est ad mutuam expressè corporum traditionem, sub quo tacite includitur consensus mutuus ad vinculum perpetuum conjugij, fidem servandam, & carnalem commixtionem, ut latius diximus *suprà num. 12.* Itaque B. Virgo, & S. Joseph non contraxerunt cum ea conditione, sed absolute, & verè consentientes in jus, & potestatem suorum corporum, quamvis uterque haberet propositum servandae virginitatis. D. Covarr. 2. p. de sponsal. cap. 3. §. 1. num. 4. Sanchez lib. 5. de matrim. disp. 10. num. 7. Et ad confirmationem hujus dubitandi rationis satis jam responsum est *suprà num. 10.*

25 Similiter assertioni nostrae non refragatur difficultas *ex cap. aliquando 7. 32. quest. 2.* Cui solet responderi, in eo textu matrimonium validum fuisse, quia conditio appositae fuit ab uno tantum contrahente, quare non potuit vitare, *argum. text. in cap. 1. de reg. jur. in 6.* Ita Innocentius, Hostiensis, & alij, quos refert P. Sanchez ubi nuper, *disp. 13. num. 1.* Verum hæc solutio displicet; tum quia ubi non est mutuus contrahentium consensus, non est matrimonium; sed in eo textu non potuit mutuus intervenire consensus, cum appositae fuisset conditio contra substantiam ex parte unius contrahentis: ergo debuit vitari matrimonium ratione conditionis: tum etiam, quia varietas in consensu vitiat contractum, ut si alter purè consentiat, alter sub conditione *leg. 1. §. si quis 3. ff. de verb. obligat.* Quapropter idem P. Sanchez *dict. disp. 13. num. 5.* illum textum intelligit non de conditione expressa, sed tan-

tantum de ea in mente retenta, quam existimat non vitare matrimonium. Neque obstat, quod conditio contra substantiam etiam mente retenta vitiet matrimonium, eo quod cum ea non potest stare animus, & consensus ad matrimonium necessarius, ut late fundat Basilius *lib. 1. de matrim. cap. pen.* Nam discrimen constituendum est inter casum, quo quis matrimonium contrahit intentione implicita mente retenta adversus bonum Sacramenti, ut si quis matrimonium non nisi ad tempus contrahere intendit; & inter casum, quo quis intentione interna, & non in pactum deducta, contraria tamen bono proles, aut fidei celebrat matrimonium, nimirum si intenderet matrimonium contrahere cum animo vitandi prolem, seu adulterium committendi. Primo casu matrimonium invalidum est, quia repugnat ejus substantiae talis intentio. Secundo autem vim, atque effectum obtinet, ut sentire videntur D. Thomas, & Bonaventura *in 4. art. 1. quest. 3.* qui docent sine bono Sacramenti nunquam matrimonium dari, consistere tamen posse sine fide, & prole: docet P. Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 19. num. 11.* Cum ergo in *dict. cap. aliquando 7.* conditio mente retenta bono proles tantum adverteatur, ideo matrimonium subsistet. Et quamvis textus in priori parte dicit, non esse conjugium, & misceri meretrici, non conjugii intelligitur, non quia non sit verum matrimonium, sed quia faciunt contra jura conjugii.

26 Caterum si haec vobis non arrideant, responderi potest, in eo textu duplicem casum proponi: alius est quando matrimonium ab initio pure fuit contractum, & ita statim validum, sed postea vel ambo conjuges operam dant, ne foetus concipiatur, aut conceptus fundatur, aut jam formatus extinguatur, & ita conjuges non sunt, id est, jura conjugii non observant, sed adulteri sunt reputandi, ut explicat *ibidem* Glossa, verbo *conjuges*; vel non ambo, sed unus tantum ita operatur, tunc iste non servat jura conjugii, quod si vir fuerit, habet se ad modum adulteri; si autem uxor, habet se ad modum meretricis. Alter casus est, quando ab initio matrimonium contractum fuit sub conditione procurandi venena sterilitatis, tunc inquit textus

nullum esse matrimonium, cum ita conjuges non sibi per connubium, sed per stuprum potius convenirent. Et licet D. Augustinus (cujus est textus ille) in hoc casu loquatur, quando ab initio ambo contrahentes præfatam conditionem apposuerunt, absdubio tamen idem responderet, et si ex parte unius tantum apposita fuisset: Ita Adrianus *in 4. quæst. 3. de matrim. dub. 9. ad finem*, Basilius *lib. 3. d. matrim. cap. 12. num. 9.* Nec etiam obsistit difficultas *num. 5. desumpta ex cap. Diaconi 8. dist. 28.* cujus facilis est solutio, si respondeas, conditionem ducendi uxorem non esse contra substantiam sacri Ordinis, sed contra præceptum Ecclesiæ; alioquin non liceret in Ecclesia Græca post matrimonium contractum sacros Ordines suscipere, & uti matrimonio antea contracto, contra textum *in cap. cum olim 6. de Cleric. conjug. cum alijs*, ut tradit P. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 18. num. 4. & 5.* D. Covarr. *de sponsal. 2. part. cap. 3. §. 1. num. 19.*

27 Neque etiam reluctatur difficultas *num. 6. deducta ex leg. in rebus 4. §. item fin. cum leg. seq. ff. de precario.* Pro cujus solutione scire oportet, principijs Juris Civilis consentaneum esse, ut pactum illud, quod contra substantiam contractus adjicitur, ut ipsius pars, & accessio sit, destruat, contractu interea valido permanente, ut videre licet in societate, quæ in æternum oriri non potest, *leg. nulla 70. ff. pro socio, leg. 13. §. 2. ff. commun. divid.* sed si post eam celebratam pactum in continenti apponatur, ut ab ea nunquam discedatur, nullum est pactum, *leg. 14. ff. pro socio*; quia subsistere nequit manente societate, nec alium novum contractum format, in quem prior transferatur: docet D. Barbof. *in leg. 26. §. fin. ff. solut. matrim.* Ex eadem ratione procedit, quod cum substantia depositi in eo consistat, ut res petatur, cum deponenti libuerit, si in continenti pactum adijciatur, ut nonnisi post certum tempus res deposita reddatur, inutile est, *leg. 1. §. 45. ff. de positi.* Eadem est conditio precarij, contra quod si paciscatur, ut nonnisi post certum tempus petatur, inutilis est conventio, *leg. cum precario 12. ff. de precario.* Barbof. *in leg. 33. ff. solut. matr. num. 19.* Duaren. *ad tit. de*

de precario, cap. 3. Pichard. ad princ. Inst. de donat. à n. 16. D. Gonç. in cap. fin. de precarijs, ex num. 8. Sed si virtute pacti novus alius contractus potest efformari, pactum inutile est, sed resolutio priori, novus contractus constituitur. Quare si in deposito, commodato, & mandato, qui gratuiti contractus sunt, convenerint, ut merces præsteretur, novus locationis per pactum efformatur contractus leg. 1. §. si vestimenta 8. & 9 ff. de positi, leg. 5. §. 2. ff. mandat. §. fin. Inst. eod. tit. Pinel. lib. 2. select. cap. 6. num. 29. & D. Gonçal. in nostro textu, num. 8. Verum huic doctrinæ graviter obstare videtur textus in dict. leg. cum precario 12. ubi, si, cum precario aliquid daretur, convenisset, ut ad certum tempus re uti liceret, pactum inutile est; sed in hoc casu potuit novus commodati contractus resultare, qui ad differentiam precarij, ad diem rectè celebratur, leg. 17. §. 3. ff. commod. ergo indistinctè pactum adjectum contra substantiam contractus inutile est, sive novum alium contractum formare possit, vel non.

28 Cui difficultati respondetur, tunc deum pactum adjectum contra substantiam contractus in negotium aliud transire, quando nec verba, nec contrahentium voluntas id impediunt. Nam si priorem contractum permanere voluerunt, & simul pactum contra ipsius substantiam, primus contractus manet, & pactio insuper habetur, ut accidit in dict. leg. cum precario 12. ubi pactum adjectum fuit contra substantiam precarij, sed eo intuitu, ut precarium etiam subsisteret, quod patet ex verbis conventionis, ibi: *Ut in Kalendas Julias precario possideas.* Qua de causa rejiciendum pactum merito Celsus affirmat, cum nec in esse possit contractui, quia adversatur ejus essentia, nec novum contractum formare, quia contrahentes anteriorem permanere voluerunt. Quam quidem sententiam conceptis verbis expressit Ulpianus in leg. si peculium 6. §. si fuerit. 1. ff. de pecul. legat. in qua adjectio contra substantiam legati adhibita, ne scilicet æs alienum detrahatur, non vitiat legatum, sed ipsa vitiat, & pro non adjecta censetur: docent D. Gonçal. in cap. fin. de precarijs, num. 8. Lariategui lib. 1. select. cap. 5. Videndi sunt D. Covarr.

de sponsa! 2. part. cap. 3. §. 1. num. 17. & lib. 3. var. cap. 15. Gomez lib. 2. var. cap. 7. num. 1. & cap. 10. num. 15. P. Sanchez lib. 5. de matrim. disp. 9. num. 1. & 14. Nec contrarium probatur ex dict. leg. in rebus 4. §. item fin. cum leg. seq. ff. de precario; quia ibi de viribus pacti nulla erat dubitatio, nec illud substituisse decidunt Consulti, imò ex suppositione iusti pacti, quærit Ulpianus in dict. §. item fin. an transacto tempore, quo à principio precario accipiens, rogabat, postea precario possideret? Decidit, & rectè, precario possidere; quia adhuc voluntas domini concedentis durat: *Intelligitur enim dominus, cum patitur, eum, qui precario rogaverit, possidere, rursus precario concedere.* Eandem ideam sequutus Pomponius in leg. seq. inquit, si accipiens, manente adhuc precario, in ulterius tempus rogaverit, an continuetur precarium. Et prorogari ait, non quia dies, seu nova dilatio temporis precario insit, sed quia ex nova diei adiectione animus domini elicitur prorogandi precarium, non utque in diem præfixum; sed usque quo ipse voluntatem mutaverit juxta propriam essentiam precarij, quam, diei adjectio alterare non potuit. Cæterum si dominus conventionis fidem servaverit voluntariè, non coactè, per lapsum diei solvitur ipso jure precarium dict. leg. cum precario 12. quia in illum usque diem præsumitur voluntatem domini durare, qui libenter pacti fidem servavit. Quare extincto precario per diei lapsum, ex nova domini concessione novum constituitur, dict. leg. 5. in fin. ff. de precario, ad differentiam precarij sine ulla temporis præfinitione, quod non finitur; nisi à concedente revocetur: Ita P. Pirhing. ad tit. de precarijs, §. 2. num. 6. D. Gonçal. in cap. fin. eod. tit. num. 8. in fin. Basilii lib. 3. de matrim. cap. 10. num. 7.

29 Minus obstat difficultas deducta ex leg. in navem 31. ff. locati, cui sit satis dicendo, verum esse locationis substantiam in eo consistere, ne dominium rei locatæ in conductorem transferatur. Nec contrarium decidit Alfenus in eo textu; ibi enim minimè agitur de locatione frumenti; cum sit res, quæ usu consumitur, & ita locatio

in eo consistere nequit, sed tantum agitur de facto, & opera vehendi, quæ unice locata fuit, & id principaliter actum fuit inter contrahentes: Nec frumenti dominium in Saussejum conductorem translatum fuit virtute locationis, sed ratione commixtionis ex voluntate domini tradentis factæ cum cæterorum frumento, quod Saussejus transportandum recepit, *argum. leg. si alieni* 78. *ff. de solutionib.* quod non adversatur substantiæ locationis; siquidem per consequentiam, & occasione operæ locatæ id contingit; quo sensu rectè apud Alfenum dicitur, in creditum iri: & illa verba *duo esse genera rerum locatarum*, de materia remota, non proxima debent intelligi. Quam solutionem indicant *Consulti in leg. item 22. §. cum insulam 2. ff. locati*, junct. *leg. redemptores 39. ff. de rei vind.* ut rectè docet Primarius noster *Illustr. D. Doct. D. Didacus de la Serna, in Academ. ad titulum de locato, & conduct. cap. 2. num. 5.* Difficiliores nexus habent textus *in leg. Lucius Titius 24. leg. Publia 26. §. 1. ff. depositi*, pro quorum illustratione videndi sunt *Cujacius lib. 9. qq. Papin. in d. leg. 24. & D. Laurea tom. 1. decisgranat. disp. 14. per tot.* Nec tandem contra eandem nostri textus partem obstat textus *in leg. ubi ita donatur 27. ff. de mort. caus. donation.* Cui facile ex dictis *suprà num. 27.* respondetur, nam cum conditio, de qua in eo textu, repugnet donationibus causa mortis, fit translatio ad donationem inter vivos. Quod ita procedit, nisi donatio fiat inter personas, quibus donari prohibitum est; nam tunc nec ut talis valebit: sicut & prorsus inutilis est, quando mortis causa donatur inter virum, & uxorem ea conditione, ut nullo casu revocetur; nec enim donatio mortis causa valet propter conditionem, seu legem substantiæ talis donationis contrariam, nec ut inter vivos, prohibente juris ratione, ut dicitur *in d. leg. ubi ita 27. in fin.* doceat *D. Retes de donat. inter vir. cap. 8. num. 16. & lib. 1. opusc. cap. 18. num. 1. & 2. Cujac. lib. 10. qq. Papin. in leg. si vir 52. ff. de donation. inter vir.* videndi sunt *Basiliius lib. 3. de matrim. cap. 10. num. 5. & D. Gonçal. hic num. 8.*

30 Similiter non obstat secunda dubitandi ratio adversus secundam nostri textus partem num. 7. *expensa ex leg.*

leg. non solum 31. *ff. de oblig. & act. cum alijs.* Cui difficultati, si jam commodam ex dictis in præmissis *num.* 20. solutionem non accepit, majoris claritatis, & doctrinæ gratia modò respondemus; fatemur enim verum esse, conditionem impossibilem ex sui natura potius indicare dissensum in contrahentibus, quorum proculdubio in hujusmodi actu talis præsumitur cogitatio, ut nihil agi existiment, apposita ea conditione, quam sciunt evenire non posse, *d. leg. non solum* 31. At in contractu matrimonij aliter judicandum est; nam supposita constitutione Ecclesiæ talem conditionem detrahentis, & indicantis consensum esse purum, suppositaque ejus notitia in contrahentibus, non est dubium de consensu contrahentium. Nam stante ea scientia, censentur contrahere juxta intentionem Ecclesiæ; adeoque dum matrimonium contrahunt, & sciunt conditionem esse turpem, vel impossibilem, eamque ab Ecclesia rejici, & pro non adscripta haberi, præsumit Ecclesia contrahentes purè, & absolute consensisse, nisi aliter suam intentionem explicent: ita P. Sanch. *lib. 5. de matrim. disp. 3. num.* 18. Secus est in cæteris contractibus, à quibus cum Ecclesia non excludat conditionem impossibilem, ea indicat dissensum; non enim ita favorabiliores sunt ceteri contractus, ac matrimonium.

31 Sed huic doctrinæ graviter obfistere videtur textus in *leg. cum hæres* 4. §. *non est* 1. *ff. de stat. liber.* ex quo constat conditionem difficilem ultimas vitare dispositiones, quibus adjicitur, eò quòd jus præsumit dissensum. Ibi enim habetur, quod libertas servo relicta sub conditione, *si millies hæredi dedisset*, inutilis est ex defectu voluntatis: si ergo difficultas, & impossibilitas non absoluta, sed impropria, & secundum quid indubitatum signum est dissensus: à fortiori impossibilitas propria, & absoluta index erit dissensus, & consequenter quemadmodum præfata conditio inutilem reddit libertatem, quæ omnibus rebus favorabilior est, *leg. 39. §. 1. ff. de fideicom. libert.* ita & matrimonium, quantumcumque favorabile sit, nullum reddere debet. Cui difficultati respondetur, quod ideo in *dict. leg. cum hæres* 4. §. *non est* 1. conditio illa diffi-

ficillis vitiosam reddit libertatem, quia testatori non fuit animus dandi libertatem, sed potius ludendi, & jocandi, prout contingit etiam in duobus sequentibus casibus à Consulto relatis, veluti si servo in tan longum tempus libertas relicta fuit, *ut eo tempore, is qui manumissus est, vivere non possit, vel cum moreretur, juxta leg. libertas 17. & ult. ff. de manum. testam. Amaya lib. 2. observat. cap. 11. num. 15. Quia obstat textus in leg. Aresusa 15. ff. de stat. hom. leg. is ita 41. §. sed si 1. ff. de manum. testam. leg. fideicom 39. §. pen. ff. de stat. liber.* quia in eis libertas relicta fuit sub conditione, *si heredi mille dedisset;* hæc enim conditio, sicut etiam conditio dandi decem millia, possibilis reputatur, & à servo ex cognatorum, aut amicorum auxilio implebilis: ideoque libertati non obstat, nec defectum voluntatis inducit. At matrimonium cum ex Christi Domini institutione elevatum sit ad esse Sacramenti, non est credendum contrahentes ad illud celebrandum accedere ludendi, & jocandi animo, cum vel in perfido, & scelerato viro præsumi non debeat animus ita irrisorios Sacramentorum.

32 Denique assertioni nostræ non obloquitur *textus in leg. filius 15. de condit. instit.* ubi conditio turpis apposita in institutione filij non emancipati vitiat institutionem, neque habetur pro non adjecta: ergo & conditio turpis adjecta matrimonio illud vitare debet, cum ad instar se habeat ultimarum voluntatum. Pro cujus solutione dicendum est, conditiones turpes tan in contractu matrimonij, quam in ultimis voluntatibus pro non scriptis haberi ex juris dispositione, & de matrimonio, ita constitutum est in secunda parte nostri textus, habeturque etiam *in leg. 6. tit. 4. part. 4. at in testamentis, sive hæredis institutione, sive legatis, sive fideicommissis eas rejici constat ex leg. conditiones 9. leg. conditiones 14. ff. de condit. instit. leg. non dubitamus 20. ff. de condit. & demonstr.* Itaque, ut rectè tradit Duarenus *ad titul. de condit. instit. cap. 4* interpretatione quadam juris pro impossibili habetur conditio turpis, quamvis re vera non sit impossibilis; siquidem natura impedimento non est, quominus existat, est autem

autem impedimento lex, & boni mores. Et ita sicut favore matrimonij, & ultimæ voluntatis rejicitur conditio impossibilis per naturam, rejicitur etiam conditio impossibilis de jure, id est, turpis. Unde *in dict. leg. filius 15.* ideo ea conditione vitiatur institutio, non quod illa impossibilis sit, sed quia non pendet ex potestate filij, cujus personæ adscripta est in testamento. Constat enim, filium familias nonnisi pure, vel sub conditione potestativa rectè hæredem institui posse, *leg. suus quoque 4. ff. de hæred. inst. leg. fin. ff. de cond. inst. cum vulg.* apposita autem illa coditione, quæ in jure impleri non potest, non potest intelligi institutus sub conditione potestativa, qui etsi maximè velit conditionem implere, legibus prohibitus invenitur, quandoquidem id tantum posse dicimus, quod de jure, & honestè possumus, *leg. nepos 125. ff. de verb. signif.* quæ verò contra leges, & bonos mores fiunt, nec facere nos posse credendum est, ut præclare scriptum est à Papian. *in dict. leg. filius 15.* Cum ergo conditio turpis non sit conditio potestativa, omnino vitare debet ex defectu formæ institutionem filij sui hæredis ex regula *dict. leg. suus 4. ff. de hæred. inst. cum simul.* Accedit, quod remissio turpis conditionis contra voluntatem testatoris, & in ejus odium fiat, *leg. 9. & 14. ff. de cond. inst.* majori autem odio dignus est pater, cui filiorum recta educatio incumbit, *princ. inst. de jur. natur.* si, adscripta conditione turpi, filium invitet ad delinquendum: ut ita, quamvis conditio turpis remitti soleat in ultimis dispositionibus, non ita obtineat in patris testamento, sed omnino vitiet institutionem, *arg. leg. 22. §. fin. ff. ad leg. Jul. de adult.* Videndi sunt Cujac. *lib. 16. quæst. Papin. in dict. leg. filius 15.* noster Valent. *tract. de liber. & posth. cap. 5. num. 5.*

¶ 6. Lariateg. *lib. 7. select. cap. 4. num. 1.*

D. Ortega ad Labeon. *in leg. fin. ff. de stat. liber. sect. 2.*

num. 14.

NOVA ELUCUBRATIO

A D

TEXT. IN CAP. PERNICIOSUS 13. DE CELERRAT.
Missar. & Sacramento Eucharistiae.

HONORIUS III. ARCHIEPISCOPO ABLASEN.

Perniciosus in tuis partibus inolevit abusus, videlicet quòd in majori quantitate de aqua ponitur in Sacrificio, quàm de vino. Cum secundum rationabilem consuetudinem Ecclesie generalis plus in ipso sit de vino, quàm de aqua ponendum. Ideoque fraternitati tuae mandamus, quatenus id non facias, nec in tua provincia fieri patiaris.

X quibus verbis sequentem deducimus illustrandam assertionem: *Vino de vite, quod est materia necessaria necessitate Sacramenti ad consecrationem Calicis, admisceri debet aqua in quantitate modicissima. Quam*

assertionem probant textus in cap. cum Martha 6. §. quaesivisti, cap. in quadam 8. cap. literas 14. hoc tit. cap. in Sacramentorum 1. cap. sic in sanctificando 2. cap. scriptura 3. cap. non oportet 4. cap. in Sacramento 5. cap. cum omne crimen 7. de consecr. dist. 2. Ex Concilijs comprobant Concilium Aurel. 4. can. 4. Hippon. can. 25. Altissiod. can. 8. African. can. 4. Carthag. 2. can. 24. Florentin. in Decret. Eugenij §. tertium est. Trident. Sess. 22. de sacrif. Missae, cap. 7. cum alijs late congestis à D. Gonçal. in presenti, num. 1. Exornant ultra relatos à Doct. Graña in cap. fin. hoc tit. num. 1. An-

gelicus Præceptor 3. part. quest. 74. art. 6. & 7. ad 1. D. Cyprian. lib. 2. epist. 63. ad Cæcilium, D. Ambrosius lib. 4. de Sacram. cap. 4. D. Hieronym. in Marcum, cap. 14. P. Vazquez 3. part. in 3. part. disp. 177. cap. 2. Eximius Doct. P. Suarez in 3. part. de Sacrament. disp. 45. sect. 1. & 2. Toletus lib. 2. Summa, cap. 25. P. Henao de Eucharist. disp. 4. sect. 2. Cardinal. de Lugo eod. tract. disp. 4. Leander de Sacram. tract. 7. disp. 8. quest. 48. P. Pirhing. ad hunc tit. §. 1. n. 13. apud quos, & plures alios inuenietis.

2 Verum licet prædicta assertio tot juribus, totque Doctorum placitis sit firmata; difficillima tamen redditur ex multiplici consideratione. Et primò contra illam nostri textus partem, in qua assertitur, vinum de vite esse materiam necessariam necessitate Sacramenti ad consecrationem Calicis, siue Sanguinis Christi Domini, sic valet insurgi. In quolibet vino, quantumvis de vite non sit, confici potest Eucharistiæ Sacramentum: ergo vinum vitis, seu ex ubis expressum non est materia necessitate Sacramenti ad Calicis consecrationem. Antecedens probatur: Nam sicut aqua est materia Sacramenti Baptismi, ita vinum est materia Sacramenti Altaris; sed in qualibet aqua potest fieri Baptismus: ergo in quolibet etiam vino, scilicet, pomorum, malorum granatorum, & similibus poterit confici Sacramentum Eucharistiæ, proindeque vinum vitis non erit simpliciter necessarium. Augetur idem difficultatis assumptum: nam acetum non est materia sufficiens ad consecrationem Calicis, ut cum D. Thoma docent fere omnes Scholastici, & habetur in Missali Romano; sed acetum est quædam species vini, quod de vite exprimitur, ut sentit Glossa in cap. 2. de consecr. dist. 2. indicat Innocentius III. lib. 4. Mysterior. Evang. leg. & Sacram. Euchar. cap. 32. & tradit D. Isidorus lib. 20. etymol. cap. 3. ergo vinum vitis non potest esse materia propria Eucharistiæ, adeoque nec necessaria necessitate Sacramenti ad conficiendam Eucharistiam.

3 Augetur iterum eadem dubitandi ratio; nam sicut de vite exprimitur vinum depuratum, ita etiam agrestia, & mustum; sed in agrestia, & musto fieri non potest

consecratio Calicis : ergo quia vinum vitis non debet esse materia necessaria ad Eucharistiæ Sacramentum conficiendum. Major est omnibus nota ; minor verò unicè dubia probatur ; tum ex communi omnium Doctorum placito cum D. Thoma ; tum ex Missali Romano in defectibus *Missæ* ; tum ex cap. *Didicimus 6. de Consecrat. dist. 2.* in illis verbis : *Didicimus , quod in quibusdam Ecclesijs Sacerdotes sacrificio oblationis conjungant uvas , quæ secundum consuetudinem in altari offeruntur , & sic simul utraque populo dispensent. Præcipimus igitur , ut nullus Sacerdos hoc ulterius faciat ;* tum etiam ex cap. *cum omne crimen 7. de consecrat. ead. dist. 2.* ubi Julius Papa reprehendit quosdam , qui expressum vinum in Sacramento Dominici calicis offerunt : ergo minus rectè in prima nostræ assertionis parte dicitur ab Honorio III. vinum vitis esse propriam , & simpliciter necessariam materiam ad consecrationem Dominici calicis. Id , quod ulterius valet confirmari paritate vini , quod *Lora* dicitur , Hispanè *Agua-pie* ; illud enim non est materia consecrationis , licèt interim ex uvis sit expressum : ergo idem , quod prius.

4 Adversus secundam nostri textus partem , in qua statuitur , aquam admiscendam esse vino ad consecrationem Calicis , argui potest sequenti pacto : Sacramentum Corporis , & Sanguinis Christi figuratum fuit , consentientibus Ecclesiæ Patribus , per sacrificium oblatum à summo Sacerdote Melchisedech ; sed Melchisedech. panem , & vinum merum , seu aqua non admixtum obtulit , ut constat ex cap. 14. *Genes.* ibi : *Melchisedech Rex Salem proferens panem , & vinum (erat enim Sacerdos Dei Altissimi) benedixit ei :* ergo in Sacramento Corporis , & Sanguinis Christi , vino consecrando aqua misceri non debet. Roboratur eadem dubitandi ratio ; materia unius Sacramenti non potest esse alterius sacramenti materia , cum diversorum sacramentorum diversæ pariter sint materiæ ; sed aqua est materia Sacramenti Baptismi , ut definitum est à Concilio Trident. *Sess. 7. can. 2. de Baptismo* , & constat ex illo *Joann. cap. 3.* ibi : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua , & Spiritu Sancto , non potest introire in Regnum Dei :* ergo aqua

aqua non debet assumi tanquam materia sacramenti corporis, & sanguinis Domini.

5 Roboratur iterum eadem ratio dubitandi; quia sicut panis est materia Sacramenti Eucharistiæ, & primæ consecrationis, ita vinum est materia consecrationis secundæ juxta Concilium Florentinum *in Decreto Eugenij Papæ, §. tertium est Sacramentum*; sed panis, quatenus est materia primæ consecrationis, nihil adjungitur, adjungivè debet: ergo nec vino, quatenus est materia consecrationis secundæ, aliquid admisceri debet. Id ipsum efficaciter, & dilucidè roboratur ex textu *in cap. in Sacramento 5. de consecrat. dist. 2. ibi: Non amplius in sacrificijs offeratur, quàm de uvis, & frumentis. Ex quibus verbis sequens ponderatio non obscure deducitur: en ubi Pontifex loquitur de materia, quæ in Sacrificio Missæ offerenda est; sed non aliud, asserit, esse offerendum, quàm id, quod conficitur ex uvis, & frumento, videlicet panem, & vinum: ergo quia nihil aliud panis, aut vino admisceri debet. Ejusdem ponderationis sunt verba textus *in cap. cum omne crimen 7. ead. dist. 2. de consecrat. ibi: Quia manifestum, & evidens evangelicæ veritatis exemplum illuxit, quòd præter panem, & vinum aliud offerri non licet: ergo quia nullo modo potest esse necessaria admixtio aquæ ad calicis consecrationem, proindeque non rectè dicitur in secunda nostræ assertionis parte, aquam esse admiscendam vino.**

6 Denique adversus ultimam, & præcipuam nostræ textus partem, in qua Honorius III. præcipit, aquam vino consecrando admiscendam, debere esse in parva, seu modicissima quantitate, sic nec ineffaciter argumentari licet. Aqua vino consecrando misceri debet in magna quantitate: ergo non sufficit parva, seu modicissima aquæ portio ad consecrationem calicis. Antecedens probatur; nam sicut sanguis è latere Christi Domini sensibiliter fluxit, ita & aqua, agente Joanne cap. 19. *Qui vidit testimonium perhibuit*; sed aqua non potest esse sensibiliter in Sacramento Eucharistiæ, seu in consecratione calicis, nisi in magna quantitate apponatur: ergo non modica, sed magna aquæ quantitas vino consecrando admisceri debet. Au-

getur

getur hæc eadem dubitandi ratio: nam si parva, aut modica aquæ quantitas vino admisceatur, absdubio corrumpitur; sed quod corruptum est, jam non est: ergo idem est apponere modicum aquæ in consecratione calicis, ac nihil apponere. Num sic; sed non licet nihil aquæ apponere, ut patet ex nostro textu, ubi Honorius Papa præcipit, ad consecrationem calicis debere aquam vino admisceri: ergo nec licet apponere aquam in parva, seu modica quantitate.

7 Huic rationi dubitandi non parum roboris accrescit ex sequenti ratiocinio: Ideo in consecratione calicis aqua vino admisceri præcipitur, ut per admixtionem denotetur unio Christi cum Ecclesia, & significetur aqua, quæ ex latere Christi Domini profluxit juxta Tridentinum *sess. 22. de Sacrif. Miss. cap. 7.* & Alexandrum Papam in *cap. in Sacramentorum 1. de consecrat. dist. 2.* sed hæc significatio unionis Christi Domini cum Ecclesia, & aquæ, quæ de latere ipsius promanavit, stare potest cum magna aquæ quantitate: ergo non est cur debeat admisceri vino consecrando parva, seu modica aqua. Id ipsum confirmari valet hæc ad speciem difficili consideratione: admixtio aquæ fit absdubio ad exemplum, & imitationem Christi Domini; sed non est verosimile, Christum Dominum vino admiscuisse aquam in parva, seu modica quantitate, sed prout ad temperandum potum usualem communiter adhiberi solet: ergo non parva aqua admisceri debet in consecratione calicis; proindeque non recte noster Pontifex Honorius III. præcipit, plus de vino, quam de aqua debere apponi in Sacramento altaris.

8 Quibus dubitandi rationibus decisionem nostri textus turbare, dubiamque monstrare tentavimus, quibus parvi habitis, ipsam veram, atque catholicæ fidei consonam esse sanè defendimus, ad ejusque explicationem necessario aliqua scitu digna prænotare duximus. Et quidem primo notandum est, materiam remotam secundæ consecrationis, sive consecrationis sanguinis Christi Domini esse vinum de vite, sine quo confici nequit Eucharistia sanguinis. Est de fide, constatque ex ipso Christi Domini facto, adjuncta Ecclesiæ traditione. Constat enim Matth. *cap. 26. vers. 29.* Marci *cap. 14. vers. 25.* atque ex Lucæ *cap. 22. vers. 18.*

Christum Dominum in supremæ nocte cœræ pridie quàm pateretur, accepisse calicem, dedisseque discipulis suis, ac dixisse: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*. Et quidem ut ex sacris litteris constat, atque ex communi omnium usu, solum vinum de vite est absolute, & simpliciter vinum, adeoque cum uvæ, agresta, & acetum non veniant nomine vini usualis, non potest in illis valide Eucharistiæ Sacramentum confici. Docent Tolet. *lib. 2. summ. cap. 25. num. 3.* P. Vazquez *3. p. disp. 75. cap. 11.* Vinum verò recenter expressum ex uvis maturis, quod est mustum, est materia valida secundæ consecrationis, ut tenent communiter Theologi cum D. Thoma *3. p. q. 74. art. 6.* & probatur ex *cap. cum omne crimen 7. de consecr. dist. 2.* ubi Julius Papa Episcopus per Egyptum rescribens permisit, pro casu necessitatis in musto ex botro expresso in calice, & aqua mixto consecrare; id autem in nullo profus casu permisisset, si mustum non esset sufficiens, & valida materia. Et ratio est, quia mustum est substantialiter vinum, eoque nomine communiter censetur; solum enim accidentaliter differt ab eo, quod absdubio est, & dicitur vinum, tanquam non decoctum, non defæcatum, & minus salubre, proptereaque non erit licitum consecrare in musto extra summæ necessitatis casum. Unde in musto ex uvis tunc expresso confici quidem Sacramentum, sed conficientem graviter peccare dicitur in Rubric. Missal. Roman. *de defectib. §. 4. num. 2.*

9 Sed an vinum concretum, seu congelatum possit valide consecrari, dubitant DD. Negaant Enriquez *de Sacrament. cap. 12. num. 3.* Ledesma *q. 15. art. 5. dub. 1.* & alij: affirmant verò D. Eximius, *disp. 45. sect. 1.* Vazquez *disp. 175. num. 16.* Cardinalis de Lugo *disp. 4. de Eucharistia num. 13.* & alij benè multi, queis adscribor. Ratio verò, cur vinum in statu congelationis potest valide consecrari, est, quia in eo statu est vinum verum, estque simpliciter potus, quamvis ut actualiter poterit, debeat liquefieri. Sic panis ita induratus, ut comedi non possit, nisi vel affuso humore; vel alio modo modefiat, & verus panis est, & simpliciter comestibilis, validaque prioris consecrationis materia. Idque ex eo confirmatur, quia sanguis Christi Do-

mini persistit sub speciebus vini post consecrationem congelatis, ut constat ex Rubr. Missal. Rom. *de defectib.* §. 10. *num.* 11. Ergo ex vini species congelatæ persistunt in eo statu, in quo sub ipsis naturaliter duraret vini substantia, si adesset, nec fuisset per consecrationem expulsa: ergo vinum congelatum est absolute vinum, atque adeo valida secundæ consecrationis materia. Neque huic doctrinæ obstat, quod baptismus nequit confici cum aqua congelata: ergo nec Eucharistia poterit in vino congelato confici; nam concessio antecedenti, negamus consequentiam, disparitas perspicua est. Baptismus enim consistit in usu, in actuali scilicet ablutione sub certa verborum forma; actualis autem ablutio fieri nequit cum aqua actualiter congelata. At Eucharistia non consistit in usu, id est in actuali essu, aut potatione: ideoque panis, & vinum possunt valide consecrari in statu indurationis, & congelationis, quamvis ut actualiter edatur panis, necesse sit, quod prius emolliatur, & ut vinum actualiter potetur, necesse sit, quod prius liquefiat. Sed urgebis: ergo liquor in uvis adhuc inclusus est valida secundæ consecrationis materia. Patet consequentia, quia liquor in uvis adhuc inclusus æque potabilis est, ac vinum congelatum; sicut enim hic requiritur liquefactio, ita ibi requiritur expressio: sed mustum in uvis adhuc inclusum non potest valide consecrari; ut unanimi consensu sentiunt DD: ergo nec vinum congelatum erit valide consecrabile. Cui difficultati responderetur, quod liquor in uvis adhuc inclusus nec est vinum, nec est ex se potabilis, sed comestibilis, utpote pars uvæ, quæ non est potus, sed cibus. At vinum congelatum & est simpliciter vinum, & est potabile. Adhuc tamen licitum non est consecrare vinum congelatum; est enim proptet aliqualem oppositæ sententiæ probabilitatem materia dubia.

10 Secundò notandum est, aquam admisceri debere vino consecrando, ut constat ex perpetuo usu, & consuetudine Ecclesiæ, atque ex *cap. cum Martbè 6. cap. in quadam 8. hoc nostro tit. ex cap. cum omne crimen 7. de consecrat. dist. 2.* & ex multis alijs, quæ in eadem 2. *distinct.* habentur. Constat etiam eadem veritas ex innumeris propè SS.

Patribus apud Cardin. Bellarminum, Eximium Suarez, & Vazquez videndis, atque ex multis Sacrorum Conciliorum decretis congestis à Dom. Gonçal. *in nostro text. num. 2.* Et quidem Christum Dominum in natali calicis, (ut Paschalisj verbis utat *lib. de corpore, & sanguin. Domini numer. 11.*) id est in supremæ nocte cœnæ, quando hoc Sacramentum instituit, in vino lymphato, sive aqua mixto consecrasse, constat ex Liturgia S. Jacobi Apostoli, & primi Hierosolymor. Episcopi, ubi dicitur: *Similiter postquam cœnavit, accipiens calicem, & permiscens ex vino, & aqua, & aspiciens in Cælum, & ostendens tibi Deo, & Patri gratias agens, &c.* Ex Liturgia S. Marci Evangelistæ, in qua dicitur: *Similiter, & calicem, postquam cœnavit, accipiens, factaque vini, & aqua commixtione, suspiciens in Cælum, ad te Patrem suum, Deumque nostrum, & Deum universorum, gratias egit, benedixit, &c.* Constat etiam ex Ireneo *lib. 4. adversus hereses cap. 57.* atque ex multis alijs SS. PP. quorum referendis verbis immorari non vacat. Unde Concilium Florentinum in Decreto Eugenij, §. tertium est, ita habet: *aqua autem ideo admiscetur, quoniam juxta testimonia SS. Patrum, ac Doctor. Ecclesie pridem in disputatione exhibitæ, creditur ipsum Dominum in vino aqua permixto hoc instituisse Sacramentum.* Et Tridentinum sess. 22. cap. 7. sic ait: *Monet deinde Sancta Synodus præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent: tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur.*

II Hujus autem facti Christi Domini, & Ecclesiastici præcepti illud imitantis multæ sunt, & optimæ rationes congruentiæ. Prima est, quam tradit S. Alexander Papa I. *in cap. in sacramentorum 1. de consecrat. distinct. 2.* nimirum ad significandum sanguinem, & aquam, quæ ex Christi Domini latere profluxerunt. Secunda, eaque frequentissima in Concilijs, & Patribus (quorum varia loca adducit Durand. *lib. 2. de ritib. cap. 27.*) Est, ut significetur fidelium, seu Ecclesiæ unio cum suo capite Christo. Utramque prædictam rationem paucis complexum est Tridentinum Concilium verbis nuper relatis hæc immediatè subjungens: *Tum etiam quia è latere ejus aqua simul cum sanguine exierit,*
quod

quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aquæ in Apocalypsi B. Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio representatur. Utramque etiam attingerat antea Florentinum in Decreto Eugenij §. tertium est. Tertia est ad significandum duplicem Christi Domini naturam, divinam in vino, & in aqua humanam, quam significationem, ut tollerent Armeni, humanam Christi Domini naturam negantes, aquam vino non admiscebant. Quarta denique ratio, (multis alijs brevitatis gratia prætermittis) est ad significandam gratiam, quæ est aqua saliens in vitam æternam, sive (ut verbis utar *Angelici Præceptoris*, *quæst.* 74. *art.* 6) ad significandum ultimum hujus Sacramenti effectum, qui est introitus ad vitam æternam.

12 Verùm licet vino consecrando aqua admisce-
ri debeat, hæc tamen aquæ mixtio non est de necessitate sacramenti, atque adeo vinum absque illa est validè consecrabile, ut tenent communiter Theologi, & Canonistæ citati à Dom. Gonç. in nostro text. num. 4. Probaturque primò ex eo, quòd numquam à Pontificibus, & Concilijs dicatur, aquam vino admixtam esse necessariam ad sacramenti valorem, sed solum non debere, non posse aquam solam, aut vinum solum offerri, sed utrumque mixtum: hi autem loquendi modi, qui *distinct.* 2. de consecrat. frequenter occurrunt, solum indicant aquæ necessitatem ex præcepto. Undè pulchrè Innocentius III. *lib.* 4. *Mysterior. Evang. legis*, & *Sacram. Eucharist. cap.* 32. inquit: *Quod ergo prædictum est vinum solum offerri non posse, determinari debet, quia recipit exceptionem hoc modo: non potest, nisi fiat simpliciter, vel ignoranter: vel non potest, id est non debet, quia non dicitur posse fieri, quod de jure non fit.* Secundò probatur ex verbis Tridentini suprà num. 10. in fin. relatis: si enim Tridentinum censuisset aquæ cum vino mixtionem esse de necessitate sacramenti, inde eam potius, quàm ex præcepto Ecclesiæ; aut utrumque saltem commendasset. Qui Tridentini locus adeo in hanc conclusionem efficax mihi visus est, ut vel ex eo solum eam esse veram affirmare non dubitem. Tertio ex Rubr. Missalis Romani de defectibus, nam §. 4. num. 7. ita dicitur;

tur: *si autem celebrans ante consecrationem calicis advertat non fuisse appositam aquam, statim ponant eam, & proferat verba consecrationis, si id advertat post consecrationem calicis nullo modo apponat, quia non est de necessitate sacramenti.* Quarto denique probatur ratione à priori petita ex ipsa Christi Domini institutione. Etenim Christus Dominus augustissimum hoc Sacramentum instituens non adhibuit aquæ cum vino mixtionem, ut sacramento essentialem: id quod ex Ecclesiæ traditione, & autoritate simpliciter docentis, vinum de vite esse sufficientem secundæ consecrationis materiam: atque ex verbis illis, quibus Christus Dominus consecrandam materiam, & in suum sanguinem vertendam genimen vitis appellavit, satis constat; atqui vinum de vite merum, seu nulla admixtum aqua, est simpliciter, & absolute vinum de vite, & genimen vitis: ergo vinum de vite merum, seu nulla admixtum aqua est sufficiens secundæ consecrationis materia, atque adeo aquæ mixtio de sacramenti necessitate non est. Idque ex eo confirmatur: panis enim triticeus tam azymus, quam fermentatus est valida primæ consecrationis materia: ergo etiam vinum de vite tam merum, quam lymphatum, valida materia est secundæ consecrationis. Antecedentis certitudo constat ex Florentino in *litteris unioni*, ubi Eugenius IV. ait: *Definimus in azymo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici.* Consequentia probatur; ideo enim uterque ille panis est valide consecrabilis, quia uterque est absolute, & simpliciter panis communis, & usualis; sed uterque illud vinum est etiam absolute, & simpliciter vinum commune, & usuale: ergo utrumque est etiam valide consecrabile.

13 Cæterum hanc doctrinam penitus destruere videtur textus in *cap. sic in sanctificando 2. de consecrat. dist. 2.* ubi D. Cyprianus ad Cæcilium scribens sic ait: *Sic in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine Christo: lege sine nobis.) Quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusa sibi invicem copulatur, tunc sacramentum*
spi-

*spirituale, & coeleste perficitur. Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi miscetur: quomodo nec Corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit, & copulatum, & panis unius compage solidatum. Hæc Cyprianus. Ex quibus verbis deducitur, consecrationem vini sine aqua nullam esse, dum dicit, non solum offerri non posse in sacrificio Missæ aquam solam, vel vinum solum, sed ait, quòd si vinum tantum quis offerat, incipit esse Sanguis Christi sine Christo, id est sine nobis. Cui difficultati multipliciter responderi potest. Et quidem primò cum Angelico Magistro q.74.art.7.ad 1. Cyprianum solum loqui de necessitate præcepti, vinumque, & aquam ei admixtam equiparare quoad necessitatem, non autem quoad necessitatis gradum: utrumque enim necessarium est, sed vinum necessitate sacramenti, aqua verò vino admixta necessaria solum est necessitate præcepti. Verba ergo illa: *Nec vinum solum offerri potest*, accipienda sunt eo in sensu, quem ex Innocentio III. vidimus num. ant. & secundum quod dicitur: *illud esse non potest, quod convenienter esse non potest*, ut ait etiam eo loci Doctor Angelicus. Itaque nec aqua sola, nec solum vinum, id est vinum, cui aliquid aquæ non fuerit admixtum, consecrari potest; ut Cyprianus ait; aliter tamen, atque aliter: illa enim nec licitè, nec validè potest consecrari, hoc autem non potest licitè, validè verò potest. Nec huic solutioni obstat similitudo illa à Cypriano adducta illis in verbis: *Quomodo nec Corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit, &c.* ubi equiparare videtur necessitatem mixtionis aquæ cum vino ad calicem, cum necessitate mixtionis farinæ, & aquæ ad corpus; sed admixtio aquæ cum farina est de necessitate sacramenti: ergo & admixtio aquæ cum vino consecrando erit etiam de sacramenti necessitate. Etenim respondetur, quòd similitudo illa attendenda est, quantum ad id, quod debet fieri, non autem quantum ad necessitatem: nam aqua est de essentia panis, non autem de essentia vini. Admisceri debet aqua farinæ triticæ pro consecratione corporis, & admisceri debet aqua vino pro*

sanguinis consecratione ; admixtio tamen aquæ cum farina triticea , cum sit de essentia triticei panis communis , & usualis , qui est necessaria primæ consecrationis materia , necessaria omnino est necessitate sacramenti ; aquæ verò cum vino de vite admixtio , cum non sit de essentia vini de vite communis , & usualis , quod est necessaria secundæ consecrationis materia , nec adhibita fuerit à Christo Domino , ut ad sacramenti valorem necessaria , necessaria solum est necessitate præcepti , non autem necessitate sacramenti.

14 Secundò responderi etiam potest , Div. Cyprianum ijs verbis solum contendere , eam aquæ cum vino consecrando mixtionem necessariam esse , non ut valida sit consecratio , & ut sacramentum Dominici sanguinis conficiatur , sed ut sacramentum confectum significet formaliter , & expressè unionem christiani populi cum Christo capite , quæ quidem expressa significatio essentialis non est sacramento. Colligitur apertè (ni fallor) hæc interpretatio ex ilis ipsius Cypriani verbis : *Nam si vinum tantum quis offerat sanguis Christi incipit esse sine nobis* : hinc namque infero : ergo si vinum tantum , id est vinum purum , sive aqua non admixtum quis consecret , incipit ibi esse sanguis Christi , atque adeo dominici sanguinis sacramentum conficitur. Incipit tamen ibi esse sanguis Christi sine nobis , id est , ita ut non significet expressè unionem nostri , qui per aquam significamur , cum Christo Domino ; quod unum ibi Cyprianus contendit. Quin etiam ex ipso Cypriano relato à Gratian. *in cap. scriptura 3. de consecr. dist. 2.* probat Doct. Angelicus *cit. art. 7.* aquæ admixtionem cum vino consecrando de necessitate sacramenti non esse. Sic enim Cyprianus ait : *Siquis de antecessoribus nostris vel ignoranter , vel simpliciter non hoc observavit ; & tenuit , (ut scilicet aquam vino consecrando admisceret) potest simplicitati ejus de indulgentia Domini venia concedi* : additque D. Thomas , quod non esset , si aqua esset de necessitate sacramenti , sicut vinum vel panis. Indicat igitur Cyprianus ijs verbis , eos , qui ignoranter , vel simpliciter absque aquæ mixtione in calice , Missæ sacrificium

cium celebrasse, confecisse quidem dominici sanguinis sacramentum, verèque sacrificasse, ex ignorantia tamen à culpa excusari, ut explicat Doct. Eximius P. Suarez *in 3. part. de sacram. disp. 45. sect. 2.* Quæ expositio videtur etiam innui à Turrecremat. *in dict. cap. sic in sanctificando 2.* nec non à Dom. Gonçal. *in nostro text. num. 3.* ubi eodem modo intelligit textum *in cap. cum omne crimen 7. de consecr. dist. 2.* in illis verbis: *Non potest calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi miscetur.* Quæ verba, inquit, referenda esse ad necessitatem ex præcepto Ecclesiastico ob prædictam significationem.

15 Tertiò responderi etiam potest, Cyprianum *in cit. cap. sic in sanctificando 2.* agere contra Hydroparatas; sive aquarios ita dictos, qui non vinum, sed solam aquam sobrietatis pretextu in calice ad consecrationem adhibebant, ut refert D. Augustinus *lib. 1. de her. esib. cap. 64.* Ut igitur Cyprianus quod agebat, ageret, totus ibi fuit in probanda, & adstruenda vini ad Eucharisticum calicem necessitate, quam colligere contendit ex aquæ necessitate, quam ipsi hæretici admittebant: non itaque eo loci curavit explicare, qua necessitate requireretur aqua ad sacramentum dominici sanguinis conficiendum. Imò in scopum sibi tunc præfixum unicè colligans visus est non renuere essentialem aquæ necessitatem, de qua cum hæreticis illis nulla erat controversia, dummodo propositum suum exequeretur, probandi scilicet, adstruendique vini necessitatem ad valorem sacramenti. Ita subtiliter de more Bæticus noster Eminent. Cardinalis de Lugo *de Eucharist. disp. 4. à num. 25.* Ex tribus his allatis responsionibus illam feligite, quæ magis arriserit.

16 Circa hanc autem doctrinam nonnullæ se offerunt dubitandi rationes. Prima sic efformatur: Christus Dominus instituens Eucharistiæ Sacramentum adhibuit vinum aqua mixtum ad consecrationem calicis; sed quod Christus Dominus instituens Eucharistiæ Sacramentum adhibuit ad consecrationem, necessarium est necessitate sacramenti: ergo vinum aqua mixtum necessarium est neces-
sita-

sitate sacramenti ad consecrationem calicis. Assumptum
 difficultatis confirmatur ex verbis Florentini in Decreto
 Eugenij allegatis *supra num. 10. in fin.* nimirum : *Creditur*
ipsum Dominum in vino aqua permixto hoc instituisse sa-
cramentum: ergo vinum aqua permixtum est de necessitate
 hujus sacramenti. Secunda difficultas insurgit ex eo, quòd
 materia remota sacramenti confirmationis est chrisma,
 quod fit ex oleo balsamo mixto, ut liquet ex eodem Con-
 cil. Florent. §. *secundum sacramentum;* & tamen mixtio bal-
 sami est de necessitate sacramenti, adeo ut unctio in fronte
 oleo tantum facta sine mixtione balsami, non solum illicita
 sit, sed etiam insufficiens, ut sacramentum factum non te-
 neat, ut tradunt Glossa *in cap. 1. de Sacrament. non ite-*
randa. Hostiensis, & Panormitan. *Ibidem*, Turrecremata *in*
cap. litteris 18. de consecrat. dist. 3. & Prosper. Fagnan. *in cap.*
un. de sacra unct. num. 53. ergo pariter mixtio aquæ cum
 vino consecrando erit de necessitate sacramenti. Sed his
 non obstantibus adhuc tenenda est doctrina superius à no-
 bis firmata, cui non aduersatur prima difficultas, nam res-
 pondeo, concessa majori, distinguendo minorem, quod
 Christus Dominus adhibuit ad consecrationem considera-
 rum quoad substantiam materialem, & usualem, velut
 quoad substantiam panis triticeï communis, & usualis,
 vinique de vite, communis, & usualis, ut ecclesia semper
 intellexit, & docuit, concedo minorem; quod adhibuit
 consideratum secundum omnes circumstantias, nego mino-
 rem. Ex quo apparet prædictum argumentum, si probaret,
 multum probaturum, convinceret enim panem azymum
 esse necessarium necessitate sacramenti ad consecrationem
 corporis, siquidem eo usus est Christus Dominus Eucha-
 ristia Sacramentum instituens. Convinceret etiam, eam de-
 terminatam, vini vitiginei speciem, rubri v. g. aut albi,
 quam Christus Dominus consecravit, cum sacramentum
 istud instituit, esse hujus sacramenti determinatam mate-
 riam, quorum neutrum dici potest.

17 Ad confirmationem responderi potest, sen-
 sum verborum Concilij Florentini esse, vel quod Christus
 Dominus, cum sacramentum istud instituit, vinum aqua
 per-

permixtum consecravit, sicut in ipsa institutione consecravit panem azymum, vel quod in vino aqua permixto hoc sacramentum instituit, tanquam in materia sufficiente, non autem tanquam in materia simpliciter necessaria: hæc enim ex ipsius Christi institutione solum est vinum de vite usuale; ejusmodi autem vinum de vite est tam purum, quam lymphatum, atque adeo utrumlibet est sufficiens, ac valida secundæ consecrationis materia. Primum ergo consequens distinguendum est: ergo vinum aqua permixtum instituit Christus Dominus materiam necessariam hujus sacramenti, nego consequentiam: instituit materiam sufficientem, concedo consequentiam, & nego absolutè secundam. Ad secundam difficultatem depromptam ex materia remota sacramenti confirmationis, respondeo; Concilium Florentinum ex diverso modo loquendi de utroque sacramento indicare, longè aliter esse necessariam mixtionem in uno, quàm in alio: nam de confirmatione dicit, materiam ejus esse chrisma confectum ex oleo, & balsamo, de Eucharistia verò non dicit materiam esse vinum mixtum aqua, sed simpliciter dicit esse vinum de vite, additque: *Cui ante consecrationem aqua, &c.* ut hoc genere dicendi significaret, aquam non esse materiam, nec partem essentialem ejus, sed ex præcepto esse miscendam ob significationem. Quod ex eo evidenter probatur, nam confectio chrisma ex oleo, & balsamo est ex Christi institutione, & mandato; sed in nullo sacramento ostendi potest aliquid esse de essentia, nisi quia est ex Christi institutione, & mandato in materia, & forma; & ideo mixtio aquæ non censetur esse ex præcepto Christi, sed solum ex institutione, & præcepto Ecclesiæ, sumpto tamen à Christo, ut à causa exemplari, ut rectè docet Eximius Doct. P. Suarez de *Sacram. 3. part. disp. 33. sect. 1. art. 4.*

18 Nec contra hanc solutionem obstabit, si obijcias. Idem Eugenius IV. cum agit de Sacramento Pœnitentiæ, absolutè dicit, partes hujus sacramenti esse contritionem, confessionem, & satisfactionem; & tamen certum est, satisfactionem non esse partem necessariam ad valorem pœnitentiæ, sed ferè omnes concedunt, esse tantum partem

integrale: ergo pari ratione, quamvis absolutè dicat Eugenius, chrisma confici ex oleo, & balsamò, possumus intelligere ex uno constare tanquam ex essentiali parte, ex altero verò tanquam ex integrali tantum, & non necessaria. Non, inquam, obstat hæc objectio, tum quia est longè diversa ratio. Nam satisfactio jam supponit Sacramentum Pœnitentiæ perfectum in sua essentia, cum supponat absolutionem, in qua præcipua sacramenti vis sita est, ut inquit Tridentinum *Seff. 14. de Pœnitentiâ, cap. 3.* Non ergo potuit ad essentiam Sacramenti Pœnitentiæ pertinere. Et ideo jure optimo dicimus esse tantum partem integram, & non essentialem. At balsamum non supponit sacramentum confirmationis, neque ejus confectionem, sed misceri debet ante prolationem formæ: ergo non est, unde colligamus in sacramento confirmationis balsamum non esse partem necessariam, sicut colligimus in Sacramento Pœnitentiæ. Tum etiam, quia Tridentinum *dict. cap. 3.* cum agit de partibus Sacramenti Pœnitentiæ, non utitur verbo partium essentialium, quia sciebat, non omnes esse partes essentielles, sed utitur voce communi, sive ad significandam essentiam, & substantiam, sive ad integritatem, & dixit, integritatem sacramenti eas partes exigere: at in præsentis nihil simile reperimus: ergo nullum est in Eugenio fundamentum, neque in traditione Ecclesiastica, propter quod dicamus, balsamum non esse materiam necessariam ad valorem Sacramenti Confirmationis. Quare audiendi non sunt D. Covarr. *lib. 1. variar. cap. 10. num. 4.* alijque plures, quos refert, & sequitur D. Gonçal. *in cap. Presbyter 3. de Sacram. non iterand. num. 7.* dum docent mixtionem balsami cum oleo consecrato non esse necessariam necessitate sacramenti, sed tantum ex præcepto Ecclesiastico, atque ideo cum solius olei unctione validè conferri confirmationem.

19 Sed jam nobis objiciunt Innocentium III. *in cap. Pastoralis 1. de Sacram. non iterand.* cujus hæc sunt verba. *Præterea nos consulere voluisti, si Confirmationis Sacramentum in eo debeat iterari, qui per errorem fuit non chrismate, sed oleo delinitus. Ad quod breviter duximus ref-*

respondendum, quod in talibus non est aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod in cautè fuerat prætermissum. Hæc Innocentius. At solum fuerat omissum balsamum: ergo ejus unctio tantum jubetur suppleri, non verò repeti Sacramentum Confirmationis: ergo non fuit de necessitate sacramenti. Et urgetur magis vis hujus argumenti. Quia eodem modo respondet Pontifex huic consultationi, & alteri propositæ de ordinato in subdiaconum, in quo fuerat omissa manus impositio; & tamen manus impositio in ordine subdiaconatus non est quid essenziale, ut probat Prosperus Fagnan. *in cap. 3. eod. titul. num. 40. & 41.* ergo sicut in subdiacono tantum repetitur manus impositio omissa sine alia forma, vel traditione, nec repetitur actio sacramenti, ita etiam idem credendum est sensisse Innocentium in Sacramento Confirmationis.

20 Verum hæc Innocentij III. decisio tantum abest ab impugnatione doctrinæ suprâ traditæ, ut potius pro illa stet. Idque sequenti consideratione ostendo. Si Innocentius nobis repugnaret, ejus responsionis sensus is esset, supplendam esse unctionem solius balsami, quia hoc solum fuerat prætermissum; at hæc absurda nimis responsio esset, & ab Ecclesiæ praxi perpetua valdè aliena: ergo non est dicendum eum esse sensum responsi Pontificis. Major est certa, minor verò, & absurditas ejus responsi convincitur in primis. Quia sequeretur supplendam unctionem cum solo balsamo; at unctio solius balsami in Sacramento Confirmationis inaudita est in Ecclesia, & contra ejus praxim. Sequela probatur. Quia non posset ungi cum oleo mixto balsamo, quia jam adhiberetur integra materia, & necessaria Sacramenti, quæ secundum Auctores contrariæ oppinionis apposta erat: integram autem materiam Sacramenti adhiberi sine forma longè absurdus est, & magis inauditum. Deinde, quia vel ea unctio solius balsami fieri deberet cum balsamo consecrato, aut non consecrato. Primum dici non potest, quia in Ecclesia benedictio aliqua balsami confirmationis, nisi in ordine ad mixtionem cum oleo non fit, ut constat ex Pontificali Romano. Quamvis enim quædam orationes supra solum balsamum recitentur; & aliæ dicuntur post mix-
tio:

tionem cum oleo, & halatur etiam utrumque mixtum, & sine illis orationibus, & halitibus non est finita consecratio. Secundum etiam dici non potest, quia inauditum est in Ecclesia ungi in confirmatione cum balsamo non consecrato, cum expressè dixerit Eugenius IV. tam balsamum, quam oleum fore benedicendum ab Episcopo, ut sit materia Sacramenti confirmationis. Præterea, quia Pontifex *in citat. cap.* distinguit simplex oleum à chrismate; at secundum Eugenium, & Ecclesiæ usum materia confirmationis non est oleum, sed chrisma: ergo non fuerat appòsita materia Sacramenti confirmationis in unctione olei, atque adeo non esset supplenda unctio solius balsami, sed chrismatis; quia unctio chrismatis defuit, siquidem ommissa est unctio mixti ex oleo, & balsamo, quod est chrisma. Denique, quia si balsamum esset materia accidentalis Sacramenti confirmationis secundum Innocentium, eodem modo se haberet, ac aqua respectu consecrationis calicis; at aqua, quia est accidentalis materia, si ommissa fuerit, non infunditur calici post peractam consecrationem, sed omnino ommittitur, ut diximus supra *num. 12.* ergo similiter balsamum ommitti omnino deberet, neque responderet Innocentius addendum esse post peractum jam Sacramentum confirmationis: non ergo sensus responsi Pontificis esse potest, supplendam esse unctionem solius balsami.

21 Sensus ergo ejus decreti primus est, denuò conferendum Sacramentum confirmationis cum debita materia, scilicet, chrismate, & forma: nec dicitur in eo casu Sacramentum iterari, aut repeti, quia nihil Sacramenti præcesserat, & ut inquit Glossa *in d. cap. Pastoralis 1.* non dicitur iteratum, quod prius actum non fuit. Cum ergo non fuisset validè collatum Sacramentum confirmationis ex defectu materiæ, non dicitur iteratum, sed tunc conferri; nihil enim antea factum erat. Et in eodem sensu addit Pontifex, cautè supplendum, scilicet unctionem chrismatis cum debita forma, quod totum incautè fuerat prætermisum, siquidem nihil de Sacramento actum erat, ut loquitur Paludanus *in 4. dist. 7. q. 1. art. 2. concl. 3.* Secundo etiam explicari potest responsum Innocentij, & quidem rectè; si dicamus

mus Pontificem dicere, nihil esse iterandum, scilicet, de solemnitatibus, quibus Sacramentum confirmationis ab Episcopo ministrari solet; sed cautè, id est, in secreto, non adhibita solemnitate, ut desit scandalum, supplendum esse Sacramentum, quod antea fuerat prætermissum, quia rectè omissum dici potest, quod est invalidè factum. Sic respondet Eximius Doct. P. Suarez de Sacram. 3. p. disp. 33. sect. 1. art. 4. *et Babil. Pont. de consiam. part. 2. cp. 2. et 3.*

22

Ex hætenus dictis satis abundè manet probatum, aquæ mixtionem cum vino consecrando non esse necessariam necessitate Sacramenti, sed tantum necessitate præcepti. Sed, an hoc præceptum sit juris divini, an humani? Impositum à Christo Domino, an ab Ecclesia? Anceps est quæstio. Esse præceptum divinum autumant cum aliquibus Antiquioribus Enriquez lib. 8. summ. cap. 12. §. 4. Grados controv. 6. tract. 2. de Eucharist. disp. 3. à n. 9. Ledesma eod. tract. cap. 14. n. 16. Communior tamen Theologor. & Canonistarum sententia eam aquæ mixtionem agnoscit necessariam necessitate solius præcepti Ecclesiastici. Ita cum multis antiquioribus Eximius Suarez disp. 45. sect. 2. Leander de Sacrament. tr. 7. disp. 8. quæst. 41. Henao de Eucharist. disp. 4. sect. 2. n. 15. Cardinal. de Lugo eod. tract. disp. 4. à num. 22. Atque hanc posteriorem sententiam, & ego veriorem esse judico: quam haud inviti amplexi quoque sunt plures laudati à D. Gonçal. in nostro sext. num. 4. Eaque primò probatur ex Florentino in decreto Eugenij reprehendentis Armenos, eam aquæ cum vino consecrando mixtionem omittentes, non ex eo, quòd contra divinum præceptum agerent, sed ex eo solum, quod ab universalis, & rationabili Ecclesiæ observantia discreparent; si autem hoc præceptum esset divinum, non omisisset Pontifex gravius illos ex hoc capite reprehendere. Deinde hanc sententiam confirmant Tridentini verba allegata supra num. 10. in fin. in quibus aquæ cum vino consecrando admixtio dicitur præcepta ab Ecclesia Sacerdotibus: qui modus loquendi, ut observat optimè Doct. Eximius, usurpari non solet in ijs, quæ jure divino præcepta sunt. Nec si Tridentinum censuisset, eam aquæ admixtionem jure divino esse præceptam, omis-

omississet illam inde potissimum commendare. Præterea eandem sententiam suadet sequens ratio, quia non est unde constet, hoc præceptum esse à Christo Domino impositum; ergo non est dicendum, hoc præceptum esse divinum. Antecedens probatur; si enim alicubi constaret, maxime ex illis Christi Domini verbis: *hoc facite in meam commemorationem*; sed inde non constat: non est igitur unde constet. Minor patet; si enim inde constaret, à Christo Domino præceptum esse, in vino lymphato consecrari, identidem etiam constaret, præceptum fuisse à Christo Domino in pane azymo consecrari, atque in illa determinata vini vitiginei specie, in qua ipse Dominus consecravit, quorum neutrum affirmari potest. Illud ergo: *hoc facite*, &c. quoad substantiam panis triticei usualis, & vini de vite usualis dictum est, ut notavimus *suprà num. 16*. Denique eidem assertioni apprimè patrocinatur sequens conjectura, quam affert Eximius Doctor; si enim aquæ cum vino consecrando permixtio necessaria esset necessitate præcepti divini, vix posset reddi ratio, cur non sit necessaria necessitate sacramenti, cum hæc necessitas solum oriatur ex institutione, & præcepto Christi Domini.

24. Nec hanc ita stabilitam sententiam iterum infringit Div. Cyprianus relatus *in cap. scriptura 3. de consecr. dist. 2.* ubi aquæ cum vino consecrando mixtionem appellat traditionem dominicam. Similiter in Concil. Aurelan. *4. cap. 4.* in Concil. African. *cap. 4.* & in Carthag. *3. cap. 24.* relato *in cap. in Sacramento 5. de consecr. dist. 2.* præcipitur, ut in sacramento corporis, & sanguinis Domini nil aliud offeratur, quam quod ipse Dominus tradidit, hoc est, panis, & vinum aqua mixtum: ubi etiam aquæ mixtio videtur appellari traditio Christi Domini. Ad hæc, & alia similia, quæ possent adduci, facile cum Exim. Doctore, & Domin. Gonçal. *hic num. 4. in fin.* respondetur, aquæ cum vino consecrando admixtionem dici traditionem divinam, seu dominicam, non formaliter, sed originativè: id est non quia Christus Dominus eam præceperit, sed quia originem ducit ex ipsius Christi Domini facto, & exemplo, quod Ecclesia postea imitata est, & imitandum præcepit. Ut etiam in

cap. 2. 16. q. 2. & in cap. 1. 16. q. 7. præceptum solvendi decimas juris divini esse dicitur, quia nimirum decimæ ad imitationem, seu exemplum veteris legis ab Ecclesia sunt receptæ, & constitutæ: qua ratione etiam jejunium quadragesimale dicitur nobis esse præceptum ex lege, & Prophetis, & ex ipso Evangelio apud D. August. & alios SS. PP. quia ad exemplum Prophetarum, & præcipue Christi Domini, ab Apostolis fuit institutum. Ita P. Pirhing. in lib. 3. decretal. tit. de decimis sect. 1. §. 2. num. 7. & 8. Vel dici potest, Cyprianum, & illa Concilia ijs in locis agere contra hæreticos Aquarios, atque adeo Cypriani, & illorum Conciliorum mentem non esse, quod Christus Dominus præceperit aquam vino consecrando admisceri, sed quod præceperit, nè aqua sine vino offeratur. Vid. Cardinal. de Lugo, disp. 4. ubi à numer. 25. latè, atque eruditè hanc secundam resolutionem illustrat. Utrum autem aqua vino consecrando immixta convertatur immediatè in sanguinem Christi Domini, an mediatè, Theologorum disputatio est.

25 Ex quibus colligitur, hoc præceptum mixtionis aquæ cum vino consecrando esse simpliciter à R. Pontifice dispensabile; addit tamen Eximius Doctor ubi supra sect. 2. practicè vis posse occurrere occasionem, & causam rationabilem, ut ea dispensatio licitè concedatur, cum hæc mixtio sit res facillima, & quæ ubique, ac semper absque inconvenienti fieri possit. Ex dictis constat etiam, hoc præceptum graviter obligare, sive sub culpa læthali: licet enim aquæ guttula sit in se, & entitativè res levis, in ordine tamen ad significationem, & reliquos fines ab Ecclesia intentos est res gravissima; atque adeo absolutà est gravissima materia. Idque colligitur ex cap. litteras 14. hoc tit. ubi nos- ter Honorius III. officio, & beneficio iussit privari Presbyterum quemdam, qui ex aperta malitia, vel nimia desipientia aquæ mixtionem omittebat, quæ quidem privatio, cum sit gravis poena, gravem culpam supponit.

26 Illud denique admonendi sumus; aquam vino consecrando miscendam non debere esse tantam, ut vinum corrumpatur; si enim ab aqua corrumpatur, deficit materia omnino necessaria secundæ consecrationis; debet autem

esse nec major, nec æqualis, sed minor quantitate vini, ut habeatur in nostro textu, & traditur ab Eugenio IV. in Decreto de unione Armenor. ibi: *Materia est panis triticus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet.* Quo sanè Decreto correctum est Concilium Triburiense Provinciale, aut Nationale in Germania celebratum anno 895 ubi *can. 19.* dicitur: *Due partes sint vini, quia major est majestas sanguinis Christi, quàm fragilitas populi: tertia aqua, per quam intelligitur infirmitas humana natura;* tertia enim pars respectu duarum non est modicissima. Admisceri itaque debet aqua modicissima vino consecrando, ut ex Florentino constat. Et quidem qualibet aquæ guttula, dummodo sit satis sensibilis, sufficiens est, ut benè notat Eximius Doctor, nam & illa est vera aqua sensibilis, & sufficit ad significationem. Unde rectè in nostro textu improbat Honorius III. abusum Presbyterorum, qui aquam in majori quantitate offerebant.

27 Quibus sic pro nostri ingenij tenuitate traditis. jam non obstant dubitandi rationes supra adductæ. Non prima *num. 2.* proposita, cui satisfaciendum est dicendo, verum esse, aquam, dummodo naturalis sit, esse materiam Sacramenti Baptismi: At verò vinum non potest esse materia Sacramenti Eucharistiæ, nisi verè, simpliciter, & propriè sit vinum, quod non verificatur de liquoribus pomorum, malorum granatorum, mororum, & similibus; quæ non sunt, nec dici possunt propriè, & simpliciter vinum, sed secundum quid, & per quandam similitudinem. Quare sicut aqua extracta ex herbis, floribus, & fructibus non est materia Sacramenti Baptismi, eò quòd verè, & simpliciter aqua naturalis non est; ita similiter prædicti liquores non possunt esse materia ad consecrationem calicis, cum verè, absolute, & simpliciter vinum non sint. Ad primum difficultatis augmentum responderi valet cum D. Thoma, & communi ferè omnium Scholasticorum sententia, acetum minimè esse materiam consecrationis; quia fit ex corruptione substantiali vini, seu ex vino substantialiter corrupto, ut ex ejus effectibus constat: unde sicut in pane totaliter corrupto non potest confici Eucharistiæ Sacramentum, ita nec in aceto, quod

proinde ab Aristotel. 8. *Metaph. cap. 5. text. 14.* cadaveri comparatur. Nec obest, quod Glossa in *cap. 2. de consecr. dist. 2.* Innocent. *lib. 4. cap. 32.* & Isidor. *lib. 20. Etymol. cap. 3. circa med.* Acetum numerent inter species vini; nam intelligendi sunt non de aceto propriè tali; alias enim eorum opinio esset omnino falsa, & improbabilis, sed de vino acido, seu aciescente, & quod nondum formam substantialem amisit; hoc enim sufficiens materia sacramenti dicitur à D. Thoma, licet interim grave peccatum possit esse in prædicto vino Sacramentum conficere ratione dubij, & irreverentiæ.

28 Ad secundum ejusdem difficultatis augmentum respondeo etiam cum Ang. Præceptore, & communi omnium Theologorum consensu, agrestem non esse materiam sufficientem ad consecrationem calicis; quia cum adhuc sit velut in via ad perfectionem substantialem vini, non est verè, & simpliciter vinum, nec materia potabilis per modum vini, imò evidentè differt ab eo specie physica, ut ex effectibus, & qualitatibus licet colligere. Quod verò attinet ad maxtum diximus supra in primo nostro notabili *num. 8.* ubi statuimus, mustum esse quidem materiam sufficientem, non verò licitam sacramenti, tum propter indecentiam, tum etiam propter Ecclesiæ consuetudinem. Si verò objicias aliquos asserentes, in nonnullis Ecclesijs esse consuetudinem celebrandi aliquo die anni in musto ex uvis in calice expresso. Exim. Doctor P. Franciscus Suarez dubitat de simili consuetudine, & si alicubi detur, asserit corrigendam esse, præsertim si mustum assumatur unicè. pro materia consecrationis: aliud tamen dicendum foret, inquit idem Eximius Doctor, si per modum ceremoniæ in calice habente vinum perfectum exprimantur aliqua uvæ; nam hoc minus habebit indecentiæ, quanquam etiam vitandum sit.

29 Ad confirmationem deductam ex paritate illius liquoris, seu vini, quod dicitur *Lora*, Hispanè autem *Agua-pie* respondeo, Loram non esse liquorem expressum ex uvis, sed esse aquam, quæ per mixtionem cum uvis jam expressis habet aliquam similitudinem, seu qualitatem

vini : unde non potest esse materia sufficiens sacramenti, cum re vera vinum appellari non possit. Nec obest, quod hujusmodi Lora varijs modis fieri soleat ; nam ex hoc unice probatur de Lora non posse judicari quadam generali regula, sed juxta majorem, vel minorem expressionem uvarum, & quantitatem aquæ, ex quarum rerum admixtione fit : at numquam erit materia assumptibilis ad consecrationem calicis ; siquidem propter dubium, & irreverentiam semper erit grave sacrilegium in prædicto liquore, quomocumque fiat, sacramentum calicis conficere.

non 30. an Nec majoris roboris est dubitandi ratio contra secundam nostri textus partem *num. 4.* expensa ; ex ea enim solum deducitur, admixtionem aquæ non esse de necessitate sacramenti quod ex dictis supra à *num. 12.* libenter fateamur. Et certè sicut sacrificium Christi fuit figuratum per oblationem Melchisedech, ita (docente D. Ambrosio *lib. 5. de Sacram. cap. 11. tom. 4.*) significatum etiam fuit per aquam, quæ in eremo fluxit de petra, juxta illud Pauli *1. ad Corinth. cap. 10.* ibi : *Bibebant autem de spiritali conseqente eos petra.* Unde Ambrosius ubi nuper *cap. 1.* ita loquitur : *Redundat aqua in calicem, & salit in vitam æternam.* Ad primum hujus difficultatis augmentum respondeo, eandem rem posse deservire ad diversa sacramenta, si diverso modo assumatur, uti accidit in aqua, quæ in Baptismo assumitur ad usum ablutionis : in sacrificio autem altaris assumitur ad usum refectionis juxta illud *Psal. 22.* *Super aquam refectionis educavit me.* Ad secundum ejusdem difficultatis augmentum æquè facile respondemus, quòd sicut panis, quatenus materia primæ consecrationis conficitur ex farina admixta aquæ, ita vinum, quatenus est materia consecrationis secundæ, quin ex hoc liceat inferri omnimodam similitudinem ; nam aqua utpotè de essentia panis, ut diximus supra *num. 13.* est etiam de essentia sacramenti, seu quod idem, est necessaria sacramenti necessitate : at verò cum aqua non sit de essentia vini, solum est necessaria necessitate præcepti ad consecrationem secundam. Et certè nullus hucusque dubitavit, panem triticeum esse

materiam primæ consecrationis, licet aliquid panis farinæ hordeaceæ illi admisceatur.

31 Ex dictis constat, quid valeat responderi ad *text. in cap. Sacramento 5. de consecrat. dist. 2.* Cui ulterius obviam ibis, si in memoriam reducas, oblationes, quæ in primitiva Ecclesia à Fidelibus solebant ad altare fieri, fuisse in duplici differentiâ; aliæ enim fiebant tanquam de materia Eucharistiæ ab ipsis Fidelibus, qui erant communicaturi, & hæ oblationes secundum Domini institutum nihil aliud continere debebant præter panem, & vinum juxta *can. 3. Apostol. cap. 6. & cap. 13. de consecrat. dist. 2.* Et hæ oblatio ideo à Fidelibus fiebat, quia indignum judicabant de aliena oblatione communicare. Aliæ autem oblationes fiebant à Fidelibus non tanquam de materia ordinata ad Eucharistiæ, sed per modum ceremoniæ ad sustentationem Ministrorum inservientium altari; & istæ oblationes solebant fieri de frumentis, uvis, oleo, & similibus, ut constat ex *dict. can. 3. Apostol.* Quarum oblationum erat unicus dispensator Episcopus, qui unicuique ministrorum, prout illi opus erat, erogabat; & de his oblationibus intelligendus *text. in dict. cap. 5.* Quare mirum non est, quod nulla mentio fiat de aqua; siquidem non agebatur de oblatione, quatenus est materia Eucharistiæ, sed tantum prout deservit ad sustentationem Ministrorum. Nec difficiliorem solutionem accipit *text. in cap. cum omne crimen 7. de consecrat. dist. 2.* Siquidem in illis verbis: *Præter panem, & vinum aliud offerre non licet*, Julius Papa non intendit excludere admixtionem aquæ, sed tantum condemnare vult quendam errorem Hæreticorum, qui lac pro vino in sacrificio Missæ apponebant.

32 Nec urgentior est tertia, & ultima dubitandi ratio, pro cujus solutione fatemur, aquam in consecratione calicis vino admiscendam debere esse sensibilem, dum vino apponitur: Non verò post mixtionem; aliàs enim daretur dubium circa substantiam vini. Nec urget difficultatis augmentum; nam si nulla apponeretur aqua, excluderetur totalitèr, tum significatio sanguinis, & aquæ, quæ ex latere Christi Domini profluxere; tum significatio unionis Fide-

lium cum suo capite Christo Domino; tum significatio duplicis naturæ existentis in Christo; tum etiam significatio gratiæ, quæ communiter dicitur aqua saliens in vitam æternam: ob quas omnes significaciones diximus supra *num. 11.* Christum Dominum vino consecrando miscuisse aquam, & Ecclesiam tale præceptum imposuisse. Nec obet, quòd aqua, si modica est, statim in vinum convertatur; nam per talem conversionem significatur aprimè, populum incorporari Christo, quod sine dubio pertinet ad mirabiles effectus hujus sacramenti. Ad ratiocinium ibidem efformatum dicimus, quòd quamvis per appositionem aquæ in magna quantitate non tolleretur significatio unionis Christi cum Ecclesia: tamen aqua admiscenda debet esse modica; tum quia quamvis modica, est sufficiens ad significandam prædictam unionem; tum quia si plus de aqua, quàm de vino apponeretur, deficeret materia necessaria secundæ consecrationis, cum absdubio posset aqua corrumpere vinum; ideoque cavetur *in nostro cap. Perniciosus 13. de celebrat. Missar.* ne aqua ponatur in majore quantitate, quàm vinum; tum etiam quia si aqua, & vinum apponeretur in aequali quantitate, materia vel redderetur dubia, vel nulla, ut supra dicebamus *num. 26.* Proindeque debemus insistere ibidem dictis.

33 Nec ultima confirmatio assumptum evincit; nam Christus Dominus non instituit sacramentum hoc intercoenandum coena usuali, & ita, ut rem communem, & vulgarem ageret: sed, ut animadvertit Doctor Eximius *de Sacram. disp. 45. sect. 3.* ante inchoatam coenam, singulari attentione, & reverentia, prout mysterium postulabat, unde non fuit opus uti in mysterio vino mixto modo usuali, sed mystico; prout nunc fit in sacrificio. Et hoc pacto intelligendi sunt omnes Ecclesiæ Patres, quando hunc calicem vocant mixtum, seu temperatum aqua; loquuntur enim de mystica, & significativa mixtione.

Et hæc sufficiant pro hujus textus
elucubratione.

(O)

ELUCUBRATIO

A D

TEXT. IN CAP. AD NOSTRAM 7. DE JURE JURAMD.

Ujusæ Epistolæ Decretalis Auctor est Alexander III. Rolandus antea dictus, natione Tuscus, patria Senensis, qui cum esset Presbyter Cardinalis tituli S. Marci, & Apostolicæ Sedis Cancellarius, Romanus Pontifex fuit electus anno Domini 1159: vir prudentissimus, omnibus virtutibus pollens, divinis humanisque litteris valdè instructus, quem D. Bernardus miris extollit laudibus, & plura de ejus vita, & gestis refert Baronius anno 1158. Hujus Pontificis plures extant constitutiones in Decretalium corpore, inter quas primum obtinet locum, quæ refertur in nostro textu, & extat tom. 2. Concilio- rum, titul. de usuris, cap. 7. Hæc sunt nostri Pontificis verba.

Ad nostram noveritis audientiam, quòd cum P. quibusdam hominibus certam summam pecuniæ mutuasset, quasdam ab eis possessiones, & redditus recepit in pignore, ipsos juramenti religione astringens, quòd super illis donec solverent sibi pecuniam, nullum ei gravamen inferrent. Licèt autem de possessionibus illis, & redditibus nondum sortem, deductis expensis, receperit, tu tamen frater Archiepiscopo eum propter hoc excommunicationis vinculo astrinxisti: (& infra.) Ideoque mandamus, quatenus recepta a præfato P. sufficiens cautione, quòd vestro debeat parere mandato: absolvatis eundem. Deinde debitores ejus, qui prædictas possessiones, & redditus contra juramentum substraxisse dicuntur, si ita est, eos Ecclesiastica censura cogatis, ut hac res-

tituant, nec sibi molestias inferant, donec ei pecunia persolvatur, &c.

1 Ex quibus verbis cuncti Canonici Juris Interpretes hanc inferunt conclusionem, quæ & in summario nostri capituli proposita est: *Debitor qui juravit creditori nullum gravamen super re pignoratâ inferre, donec solverit debitum, non auditur repetens pignus volendo compensare fructus in sortem: sed debet prius debitum integraliterolvere, & demum rem cum fructibus inde perceptis exposcere.* Quæ conclusio firmatur ex cap. *ex litteris* 32. *hoc tit.* cap. *insinuatione* 1. *de feudis*, cap. *illo vos* 4. cap. *cum contra* 6. *de pignorib.* cap. *ad nostram* 5. *de empt. & vend.* cap. *plures* 1. cap. *quoniam* 2. cap. *conquestus* 8. cap. *salubriter* 16. *de usuris.* De Jure Civili probant etiam textus in *leg. si pignore* 22. in *pr. leg. Gajus Sejus* 39. *ff. de pignor. action. leg. titia* 48. *ff. de solutionib. leg. 1. 2. 3. & fin. Cod. de pignorat. action. leg. 1. Cod. de distract. pignor. leg. 2. Cod. de partu pignor.* De Jure Regio consonant textus in *leg. 2. tit. 13. part. 5. leg. 4. tit. 6. lib. 8. recopilat.* Illustrant ultra relatos à Doct. Balboa, & Graña in *presenti*, idem Graña in *cap. 1. de feud.* D. Covarr. *lib. 3. var. cap. 1. num. 1. vers. hinc justissimè, & in cap. quamvis pactam 1. part. §. 4. à num. 8.* Gutierrez. *de juram. 3. part. cap. 64. Angelic. Præceptor 2. 2. quæst. 78. art. 2. Soto lib. 6. de just. quæst. 1. art. 2. vers. ad sextum, Doct. Eximius P. Suarez tom. 2. de Religion. cap. 37. P. Molina tract. 2. de justit. disp. 560. P. Sanchez lib. 3. summ. moral. cap. 17. num. 15. Castillo lib. 3. contro. cap. 13. à num. 5. Petrus Gregor. lib. 2. de usur. cap. 1. & 9. P. Pirring. ad hunc titul. sect. 1. §. 9. num. 78. & ad tit. de usur. sect. 4. §. 2. per tot. D. Gonç. bis. & in cap. cum contra 6. de pignorib.* alijque plures in discursu hujus nostræ elucubrationis recensendi.

2 Sed licet hæc assertio tot sit juribus roborata, totque Interpretum placitis munita, quasdam tamen patitur, & quidem non leves dubitandi rationes. Prima itaque militabit adversus primam nostri textus partem, ex qua communiter docent Interpretes, debitorem, qui juravit se
solu-

soluturum, non satisfacere juramento compensando, sed
 necessariam esse veram, realeque solutionem; contra quam
 sic formo argumentum. Debitor, quia juravit solvere, com-
 pensationis objectione liberatur, & à perjurio excusatur: er-
 go in specie nostri textus necessaria non erat realis solutio,
 sed sufficiebat compensatio. Antecedens probatur ex eo
 quia nihil interest, an quis solverit, vel compensaverit, ut
 traditum est *in leg. si debitor 4. ff. qui potior. in pignor. hab.*
 compensatioque pro solutione reali habetur *in leg. si constat*
4. Cod. de compens. leg. 19. ff. de liber. caus. leg. 76. ff. de
verb. signific. at nemo negat, realiter solventem satisfacere
 juramento: ergo & compensando satisfacere creditur. Con-
 firmatur difficultas; quia juramentum, & res judicata æqui-
 parantur in jure, *leg. 2. ff. hoc tit. leg. post rem judicatam*
56. ff. de re jud. & tamen condemnatus per compensatio-
 nem legitimam satisfacit sententiæ in rem judicatam tran-
 sactæ, *leg. rei judicata 15. §. 1. ff. solut. matrim. leg. 2. Cod.*
de compensat: ergo & satisfacere creditur juramento. Fulci-
 tur eadem dubitandi ratio ex sequenti consideratione: quo-
 ties debitor factò creditoris impeditur solvere, nihil ei im-
 putari potest; siquidem inutilis est actio ejus, per quem stat,
 quominus, quod sibi debetur, solvatur, *leg. potior. 11. §.*
ultim. ff. qui potior. in pignor. hab. atqui debitor, qui com-
 pensat, factò debitoris impeditur solvere; si enim creditor,
 quod debet, solveret suo debitori, statim quoque debitor
 vicissim creditori satisfaceret: Idcirco nihil debitori impu-
 tandum est, qui post juramentum præstitum de solvendo,
 compensationem opponit. Modò sic: quoties per eum, in
 cujus persona implenda est conditio, stat, quominus implea-
 tur, jure habetur pro impleta ad favorem ejus, qui implere
 debuit *leg. Jure Civili 24. leg. Julius Paulus 81. §. tunc 1.*
ff. de cond. & demonstr. leg. 83. in fin. ff. de verb. obligat.
 cum alijs congestis à Sapientissimo Primario nostro D. Pu-
 ga *in Acad. ad titul. de condit. inst. cap. 3. ex num. 27.* sed
 qui debet, & non solvit, impedimentum ponit retinendo,
 quominus alter impleat solvendo; ob quod etiam non sol-
 vens solvisse creditur, & pro impleta habetur conditio, *leg.*
3. §. 2. & 8. ff. de stat. liber. ergo & solvendi obligatio per
com-

compensationem impletur, & consequenter juramento satisfactum esse censeri debet.

3 Quam difficultatem ut effugiant utriusque Juris Interpretes, in diversa latibula confugerunt, variaque subterfugia, & cuncta quidem inania comularunt. Abbas Panormitanus *in nostro textu num. 3.* respondet, ideo compensationem ibi admissam non fuisse, quia debitores jurant nullam molestiam, vel gravamen creditori mutuantibus inferre, donec pecunia mutuò accepta solveretur: & si admitteretur compensatio fructuum, seu reddituum ante solutionem, utique molestiam pateretur creditor contra fidem juramenti. Quam solutionem inter alias relatas sequuntur P. Sanchez *lib. 3. Summae, cap. 17. num. 15.* Messa *lib. 3. var. cap. 41. numer. 4.* & D. Gonçal. *in presenti num. 4. In fin.* dum ex hoc tacite renunciatum compensationi dicunt. Sed hæc solutio ex eo non placet; quia is, qui suo jure utitur, nullam molestiam, aut gravamen inferre videtur, *leg. Aurelio 20. §. Cajus 1. ff. de liber. legat. cum vulg.* sed fructus pignoris in sortem imputantur, seu compensantur; nec creditor etiam ex pacto expresso eos sine usura lucrari potest, ut expressè probant *text. in cap. 6. de pignorib. cap. 6. & 7. de usur. leg. 1. & 2. Cod. de pignor. act. leg. 11. Cod. de usur. junctis ita docentibus Castillo, lib. 3. controv. cap. 23. Nogueroles allegat. 10. ex num. 167. & D. Retes de donat. cap. 3. num. 18:* ergo ex hoc non potuit excludi compensatio in nostro textu. Et nullam molestiam creditoris in hoc esse, satis constat ex verbis illis: *licet de possessionibus & redditibus nondum creditor plenè sortem receperit:* & ita affirmat Pontifex, compensationem simpliciter consideratam, seu computationem fructuum, & reddituum nullam creditoris molestiam continere.

4 Quare, hac obmissa solutione, alia via difficultatem evanescere contendunt alij antiqui, quos refert, & sequitur Gutierrez *de juram. 3. p. cap. 64. num. 3.* affirmantes, ideo excludi compensationem, quia juramentum in specifica forma implendum est, seu per realem numerationem, ubi debitor juramento promisit, se non inquietaturum creditorem, donec pecunia solveretur. Verùm hæc evasio

fito communiter rejicitur ex eo, quòd licèt juramentum strictè, & in specifica forma sit observandum, nihilominus juramentum de solvendo satis servatur per compensationem, *arg. leg. qui heredi 44. leg. Marcus 55. ff. de condit. & demonst.* ubi notatur, conditiones esse adimplendas in specifica forma, nec satis esse per æquipollens eas servari: & tamen conditio dandi vel solvendi per compensationem impletur, vel per impedimentum ejus, in cujus persona implenda est, *leg. si peculium 20. §. quod si heredi 2. ff. de statu liber.* Id, quod in terminis juramenti expressè suadetur ex *cap. ex parte 13. de cleric. non resid.* ubi loquitur de eo, qui interesse Ecclesiæ juravit; & nihilominus docet, quòd si absens sit pro servitio Ecclesiæ, non est perjurus, sed potius quasi per æquipollens juramentum implere videtur, ut constat ex verbis illis: *Cum ex hoc censi debeas residens, perjurium non incurris*: ergo & si compensatio sit solum imaginaria, & æquipollens solutio, tamen juramentum per compensationem adimpletum censi debet. Accedit; nam nihil interest, quod specificè aliquid, aut æquipollenter fiat, *leg. 11. §. si cui 11. ff. de legat. 3. leg. mulier 22. ff. ad Trebell. leg. 3. Cod. de inst. & subst. cap. licet ex quadam 47. de testib.* sed compensatio, & solutio sunt æquipollentia, *leg. si debitor 4. ff. de compensat. leg. 19. ff. de liber. caus.* Igitur in specie nostri textus satis juramentum adimplebatur solvendo, vel compensando mutuam pecuniam.

5 Nec felicius propositam difficultatem effugiet, si quis respondeat, ex eo compensationem in nostro textu excludi, quia debitores non simpliciter sed ad solvendum obligarunt, quo casu promissio solvendi tolli posset compensatione, & quacumque alia æquipollente satisfactione, seu liberatione, *leg. 54. ff. de solution.* sed se obligarunt ad solvendum cum adjuncto pecuniam, quæ promissio realem numerationem exposcit, *leg. solutam 49. de solution.* compensatio autem non est vera, sed ficta, & imaginaria solutio, *leg. si cum filiofam. 9. ff. de compensat.* Donel. ad tit. Cod. eod. cap. 3. *Olea de cess. jur. tit. 6. quest. 1. num. 17.* & ideo in nostro textu exigitur vera, & naturalis pecuniarum numeratio: atque ita tenet Castillo *lib. 3. contro. cap. 13.*

num. 86. *de aliment. cap. 67. num. 3. in fin.* cui subscribit Primarius noster Doct. Armenteros *in cap. 1. de usur. num. 21.* Sed minus placet hæc interpretatio; nam præterquamquod falsitatis convincitur ex traditis à Præceptore meo D. Serna *in tract. de imaginarij. solution. quest. 3. num. 5.* ubi probat, promittentem solvere pecuniam liberari ab obligatione, compensatione, aut alia æquippollente satisfactione; ulterius intra speciem nostri textus rejicitur quia verbum *pecuniam*, quod est in littera, non est mysterium decisionis, sed casualis expressio debiti, ex eo, quod ibi agebatur de mutuo, quod regulariter reali numeratione pecuniæ contrahitur, *leg. 2. in pr. de pertot. ff. de reb. cred. princ. Inst. quib. mod. re contrab. oblig. & aliunde quilibet debitor quantitatis, etiam sine adjuncto pecuniæ, realiter debet numerare ex ratione leg. solutam 59. leg. pen. ff. de solution. nisi ubi adest voluntas creditoris, quo casu quælibet alia satisfactio parit liberationem, leg. satisfactio 52. ff. eod. leg. 47. ff. de verb. signif. ad compensationem autem hæc creditoris voluntas datur ex ipso origine, & causa contrahendæ obligationis, ut latè fundat Magister meus D. Serna *in tract. de compensat. cap. 1. num. 9. cum 2. seqq.* Et ex nostro textu constat, debitum, seu sortem dici, quod univoce appellatur pecunia, ibi: *Nondum plenè sortem: & post: Sorte velit esse contentus: & post: Ultra sortem recepisse: & ita nec mysterium in hoc est, neque esse poterat.**

6 Igitur, his evasionibus rejectis, forsan superiori difficultati occurreret aliquis dicendo, idcirco in presenti fructum compensationem ante veram debitæ quantitatis solutionem admissam non fuisse, quia tempore, quo debitores conabantur repetere possessiones pignori datas, nondum erat liquidum, quantum ex fructibus creditor percepisset: at compensatio nusquam admititur, nisi ea de liquido, id est, certo, & indubitato debito objiciatur, *leg. ult. §. 1. Cod. de compensat. leg. ult. ff. depositi.* Quod autem in nostro textu quantitas à creditore ex fructibus pignorum percepta non fuerit liquida, inde patet; quod ex fructibus expensæ erant deducendæ, ut inibi significatur illis verbis:

Deductis expensis. Et ita (aliorum expositionibus rejectis, & confutatis) decisionem nostri capituli exaudiendam esse putat D. Covarr. *in cap. quamvis pactum 1. part. §. 4. num. 9.* quem sequitur P. Pithing. *ad hunc titul. sect. 1. §. 9. num. 80.* Sed hanc interpretationem merito rejiciunt celebres Jesuitæ PP. Molina, & Suarez infra referendi : & quidem in hoc rationem suæ decisionis non ponit noster Alexander III. præterquamquod respectu fructuum consumptorum liquida potuit esse quantitas ex traditis à Doct. Balboa *hic num. 17.* Accedit, quod præter possessiones immobiles, etiam redditus fuerunt pignori dati (non possessionum ; nam hi proprie fructus sunt, sed jura quidem ad annuos redditus, aut vectigalia) qui utpote in quantitatibus consistentes, liquidum debitum, & compensabile efficere potuerunt : manet ergo falsitatis convicta prima nostræ assertionis pars.

7 Non minores difficultates continet posterior nostri textus pars, quatenus in ea asseritur, creditorem absque usurarum exactione non posse fructus ex re sibi pignorata perceptos retinere, sed teneri eos in sortis principalis liberationem computare deductis expensis ; contra quod pro ratione dubitandi sic insurgo. Creditor, dum debitum à debitore ipsi non solvitur, & de principali sorte sibi satisfactum non est, pignoris pro pecunia mutuò data accepti retinet possessionem, *leg. cum & sortis 35. §. pignus 1. leg. si pignus 37. ff. de pign. act. junct. cap. 1. de usuris*, ibi: *Possessionem absolutè restituat debitori* ; quæ verba, cum probent, obligatione principali extincta, teneri creditorem possessionem pignoris debitori restituere, aperte insinuare videntur, penes creditorem, ante debitæ pecuniæ solutionem, remanere rei pignoratæ possessionem ; sed fructus rei possessæ sequuntur possessorem, *cap. gravis 11. de restit. spoliat. leg. bonæ fidei 48. ff. de acquir. rer. dom.* : ergo poterit creditor fructus ex re pignorata, quam possidet, percipere absque ullo onere eos computandi in sortem principalem. Quæ consideratio adversus conclusionem, quam deduximus ex nostro textu, proprijs ejusdem textus verbis fulcitur ; inquit enim Alexander III. *Deinde debito-*

res ejus, qui prædictas possessiones, & redditus contra juramentum subtraxisse dicuntur, si ita est, eos Ecclesiastica censura cogatis, ut hæc restituant, &c. Ex quibus verbis non obscure colligitur, cum, qui, datis creditori pignoribus, juraverit, quantitatem mutuo datam se soluturum, teneri præcisè ad ejus solutionem, nec posse objicere fructuum ex pignoribus perceptorum computationem in sortem principalem: ergo quia creditor fructus ex re pignorata perceptos ita suos facit, sibi que acquirit, ut debitori restituere non teneatur; alias enim posset debitor compensationem eorum in sortis principalis liberationem objicere.

8 Confirmatur difficultas ex cap. 1. de usuris, cujus textus decisio non minimas præfato argumento vires adhibet. Ibi enim, cum noster Alexander III. in Concilio Turonensi decrevisset, nequis creditor fructus pignoris percipere valeat absque eo, quòd illos in sortem principalem computet, ita ut si sortem suam, deductis expensis, ex fructibus percepisset, possessionem absolute debitori restituere teneatur, depositionis pœna adversus eos, qui contra faciunt, imposita, subjicit in fine hæc verba: *Nisi fortè Ecclesiæ beneficium fuerit, quod redimendum ei, hoc modo, de manu laici videatur.* Ex quibus verbis facile deprehenditur, quòd si prædium, quod beneficio Ecclesiæ assignatum fuerat, clerico pignoris jure traditum sit, fructus ex illo perceptos licitè retinere potest, nec debet conferre in extenuationem sortis principalis: ergo fructuum à creditore ex possessione pignoris accepta perceptorum in sortem principalem non fit computatio. Idque ipsum suadetur ex eodem Alexandro III. in cap. conquestus 8. eod. tit. ubi Abbati, & fratribus S. Laurentij rescribens affirmat, quòd si terram pro pecunia credita vinculo pignoris detineant, & de fructibus ejus sortem principalem, deductis expensis, receperunt, prædictam terram debitori liberè dimittant, *nisi terra ipsa de feudo sit Monasterij*, quæ verba clarè ostendunt, Religiosos terram vinculo pignoris detentam pro mutuo dato debitori, qui illam à Monasterio ipsorum in feudum possidebat, ita habere, & possidere posse, ut fructus ex ea perceptos sibi præcipuos absque ullo onere computationis in

in sortem principalem retinere possint. Cui decisione consonat, & alia Innocencij III. *in cap. insinuatione 1. de feudis*, quo loci probatur, creditorem fructus ex pignore absque usuræ labe sibi percipere, & lucrari posse. Proponitur enim, quod cum Episcopus Mariensis cuidam vassallo suæ Ecclesiæ certam pecuniæ quantitatem mutuò dedisset, ipse debitor vicissim possessiones quasdam, quas ab Ecclesia Mariensi in feudum acceperat, pignoris nomine tradidit ipsi Episcopo: unde quæsitum fuit, utrum Episcopus fructus perceptos ex illo fundo teneatur computare in sortem principalem? Qua de re consultus Pontifex respondit, prædictum Episcopum licitè posse detinere Gageriam (id est, feudum in pignus datum) fructibus in sortem non computatis; eo tamen adhibito moderamine, ut intereà temporis, quo Ecclesia fructus ex feudo in pignus accepto percipit, prædictus vassallus ab obligatione servitiij, & obsequij impendendi sit immunis. Ex qua textus decisione non obscure probatur, usurarium non esse creditorem, qui fructus ex pignore perceptos in sortem non computat principalem, contra quod ab Alexandro III. cautum est in posteriore nostri textus parte.

9 Neque hujus difficultatis nodum dissolvit, si quis respondeat, quod in specie prædictorum jurium fructus creditori acquiruntur absque usuræ labe, quia cum dominium directum ab initio semper remanserit penes dominum proprietatis, si dominium utile ad eandem revertatur ex voluntate vassalli oppignorantis, consolidatur utrumque dominium, ideoque dominus non censetur fructus percipere ex re aliena, sed ex propria, & sic jure dominij ad illum pertinent absque usuraria pravitate: Ita Abbas *in d. cap. insinuante 1. num. 5. Fagnan. num. 2. & 3. & P. Pirhing. ad titul. de usur. sect. 4. §. 2. num. 100.* Verùm hæc interpretatio manifestè refellitur ex eo, quod per dationem pignoris non consolidatur dominium utile cum directo; id enim nullibi in jure est expressum, quinimò contrarium constat *ex leg. pignus 9. Cod. de pign. action.* sed utile dominium adhuc manet penes debitorem vassallum, & ejus nomine fructus à creditore percipiuntur, in quem, habentem

dominium directum, transit jus detinendi dominium utile, non ut proprium, sed solum in pignus, seu pignoris nomine. Deinde, nam si dominus directus pro eo tempore, quo feudum possidet titulo pignoris, haberet utrumque dominium in feudo, non posset esse pignoris loco, quia hoc non potest constitui in re propria, cujus quis & dominium directum, & utile habet, adeoque eo tempore omnino desineret esse vassallus, qui feudum in pignus dedit, ut recte considerant D. Covarr. *lib. 3. var. cap. 1. num. 4.* Doct. Balboa *hic num. 32.* Eiusdemque valoris, nullius nempe, est solutio allata à Cujac. *lib. 2. de feud. tit. 3. in fin.* qui cum pluribus quos refert, existimat, id procedere ex conventionione inter Ecclesiam, & vassallum in initio contractus facta, ut scilicet, durante pignore, fructus lucro Ecclesie cedant: qua conventionione interveniente, uterque, Ecclesia scilicet, & vassallus conveniunt in cessatione servitiorum, quorum pretextu fructus ultra sortem ab Ecclesia definentur. Rejicit enim merito hanc solutionem Primarius noster Doctor Armenteros *in cap. 1. de usur. num. 16.* usura namque ex conventionione solvi, & praestari non possunt, *cap. debitores 6. hoc tit.* ubi tradunt communiter Canonistae. Sicque etiam futilis detegitur solutio alia, quam tradit Glossa *in Summ. princ. caus. 14. q. 3.* dum existimat, decisionem illorum jurium speciali niti favore Ecclesie contra ordinarias juris regulas, de quibus in nostro textu, & alijs supra in ejus confirmationem adductis. Siquidem hæc interpretatio duplici ratione convincitur à Panormitano *in dict. cap. insinuante 1. num. 5.* Tum, quia textus utitur verbo *declaramus*, quod verbum neutiquam jus novum inducit, sed tantum antiquum, quod est, interpretatur; tum etiam, quia Ecclesia omnino abstinere debet ab usura exercenda, maxime propter bonum exemplum, *cap. fraternitas 11. 12. quest. 2. cap. suam 9. de poen. nis.* adeo enim odiosa censetur, usura, ut neque pro redemptione captivorum admittatur, quæ alias omnium pijsima causa est, *cap. super eo 4. de usuris.*

10 Rursus eandem nostri textus partem impugnat decisio textus *in cap. salubriter 16. de usuris*, in cujus specie proponitur, Socerum genero quasdam possessiones

pignori tradidisse pro numeranda dote sibi promissa; (sic enim legendum est, & non *pro numerata dote*, ut in vulgaribus codicibus; quia si dos numerata esset, non posset pignus consistere; liquidem nulla esset obligatio, cui accedere posset, ut advertunt Hostiensis, & Joannes Andreas *in eo textu*, verbo *numerata*.) Dubitaturque, utrum fructus ex pignore ab eo percepti in sortem deberent computari. Cui dubitationi Innocentius III. respondit, maritum compellendum non esse ad talem fructuum computationem, cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonij supportanda. Ex qua decisione planè constat, generum usurarium non esse, etiam si præcipuos percipiat fructus rei pignori acceptæ ultra sortem ipsam. Quæ Pontificis decisio difficilis admodum visa est Juris nostri interpretibus, qui diversimodè decisionem eandem explicarunt. Nam sunt, qui dicunt, id favore dotis, & matrimonij esse concessum à jure tanquam speciale privilegium: quæ doctrina nullo modo sustineri potest, communiterque rejicitur; cum enim usura omni jure sit prohibita, non potest excusari, vel licita fieri ob favorem dotis, vel matrimonij, vel ob aliam causam piam, *cap. super eo 4. de usuris*. Quare alij dicunt Pontificem *in dict. cap. salubriter 16.* inniti præsumptioni factæ donationis à Socero, ut possit gener fructus pignoris percipere, dum dos illi non solvitur. Quæ donationis præsumptio oritur ex eo, quod Pater tenetur filij dotem dare, aut alimenta præstare, *leg. qui liberos 30. ff. de ript. nuptiar. leg. fin. Cod. de dotis promiss.* Sed nec hæc interpretatio sustineri valet: tum quia Innocentius III. cum interrogatus fuisset de jure, nihil respondit de donatione, sed de oneribus matrimonij: tum quia id sæpè præsumi non potest, cum Socer velit frequenter, quantum potest, de dote detrahere potius, quàm aliquid adjicere, & saltem non haberet locum illa præsumptio, si alius à patre sponsam dotaret, P. Molina *tract. 2. de just. disp. 321. numer. 4.*

II Minus placet aliorum interpretatio, dum asserunt, in eo textu generum fructus lucrari ratione lucri cessantis, aut damni emergentis ex dilata solutione dotis in oneribus matrimonij sustinendis, quia interim, dum dos non

solvitur, ex proprio patrimonio sustinet onera matrimonij; quæ ex dote, vel dotis fractibus sustinere debebat: & consequenter recipit pignoris fructus in compensationem lucri cessantis; siquidem, si statim, cum promissa fuit dos, sibi solveretur, posset maritus cum ea negotiari, & ex tali negotiatione lucrum sufficiens acquirere ad sustinenda onera matrimonij. Ita docuerunt plures, quos congerit D. Covarr. lib. 3. var. cap. 5. num. 3. Noguezol. alleg. 17. & Castillo de aliment. cap. 49. cum 2. seqq. Non, inquam, placet hæc interpretatio, idque duplici ratione; quarum prima est, quia si maritus fructus dotis ratione damni, aut lucri cessantis lucraretur, sequeretur inde, quod non posset illos integros acquirere, quando videlicet valor fructuum excederet lucrum cessans, vel damnum emergens, sed solum habito respectu ad quantitatem damni, vel lucri, cum tamen Pontifex absolute, & absque ulla distinctione respondeat. Secunda ratio est, nam si fructuum acquisitio ratione damni, aut lucri procederet, hoc esset vel ratione moræ, vel culpæ intervenientis ex parte debitoris, aut ex conventionione inter eum, & creditorem celebrata, leg. 2. §. fin. ff. de eo, quod cert. loc. cap. dilecti 17. de foro compet. cap. 2. de offic. ord. in 6. quæ omnia deficiunt in specie dict. cap. salubriter 16. siquidem nulla mora interveniente, aut pactione precedente, asserit Pontifex, generum lucrari fructus pignoris pro securitate dotis constituti. In eandem nostri textus partem possunt etiam expendi textus in leg. si is qui 11. §. 1. ff. de pignorib. leg. cum debitor 8. ff. in quibus caus. pign. vel hypoth. tacite contrab. leg. si pignore 22. ff. de pignor. act. ex quibus probari videtur, fructus pignoris ad creditorem, non ad debitorem pertinere.

12 His difficultatum procellis variè nostræ conclusionis jactatur navicula, sed ut eam in tranquillum portum, sedatis his fluctibus, perducamus, oportet nonnulla prænotare. Est ergo pro clariori nostri textus intelligentia notandum, fructus ex re pignorata perceptos, & à creditore consumptos ipso jure minuere, & extenuare debitum principale, & illorum fieri compensationem, leg. 1. Cod. de distract. pignor. leg. 1. & 2. Cod. de pignor. act. cap. 1. de

usuris, ibi: *absolutè possessionem restituat debitori*; quæ verba ostendunt, sine aliqua exceptione, & difficultate debere pignus restitui debitori, eò quòd creditor perceperit fructus, ex quibus de sorte sibi fuit satisfactum, & quorum consumptione fuit facta solutio, alioquin pignus non teneretur restituere. Quod tamen intelligas procedere casu, quo creditor fructus consumpsit, nam tunc eorum ipso jure fit compensatio cum sorte, non per se, sed ratione æstimationis fructuum; secus autem si extantes sint, nam hi in sortem mutuam non computatur; quia cum sint tanquam species, & quoddam corpus *leg. In pecudum 28. ff. de usuris*, vel saltem genus, *leg. 2. ff. de reb. cred. leg. incendium 9. Cod. eod. tit.* in sortem ex compensatione computari non possunt; eò quòd de specie ad quantitatem, seu ad genus non admittatur compensatio, *leg. si convenerit 18. ff. de pignor. act. leg. si constat 4. Cod. de compensat.* docent Panormitan. in dict. cap. 1. de usuris num. 3. Canisius tract. de usur. cap. 5. num. 6. D. Gonçal. in notis ad cap. 6. de pignorib. num. 3. & P. Pirhing. ad tit. de usur. sect. 4. §. 1. num. 87. in fin. Sed illicò, non perturbat nostermet textus, ubi debitor ex mutuo, qui, datis creditori pignoribus, juravit se quantitatem sibi datam soluturum, præcisè solvere realiter tenetur, ita ut nec compensare possit, seu potius computare quantitatem fructuum perceptorum ex pignore in sortem principalem.

13 Occasione hujus difficultatis solet hic ab Interpretibus exagitari elegans, & utilis quæstio: num debitor, qui juravit solvere, possit compensare; seu utrum compensatio ita vim veræ solutionis habeat, ut quemadmodum naturaliter pecuniam solvens, juramentum implet, ita & compensando, juramento satisfaciat, liberque ab obligatione maneat? Et in affirmativam sententiam ut potè veriolem communiter itum est. Cui ad stipulantur fundamenta à nobis expensa suprà ex num. 2. Quibus accedit textus in *leg. si se non obtulit 4. §. pen. ff. de re jud.* ubi Ulpianus: *solvissè, inquit, accipere debemus, non tantùm eum, qui solvit, verùm omnem omnino, qui ea obligatione liberatus est; sed is, qui compensat, liberatur, leg. verum 4. leg. si ambo 10. ff.*

de compensat. ergo & is omnino solviffe intelligitur : atque ita , qui solvere juravit , compensare non vetatur , & juramento satisfecisse censendus est. Idque ipsum comprobatur autoritate textus in leg. dedisse 76. ff. de verb. signific. & in leg. vel permutavit 19. ff. de liber. caus. ubi dedisse intelligendus est , qui compensavit : sicque etiam juramentum adimpleviffe intelligendus est per compensationem. Quibus , & alijs rationibus adductus D. Covarr. in cap. quomodo pactum 1. p. §. 4. num. 9. post Bartholum in leg. amplius 15. ff. rem ratam haber. Fabrum , pluresque alios à se relatos , concludit : eum , qui juravit , se soluturum , liberari compensationis objectione , & à perjurio excusari. Eandem sententiam amplectitur Fachineus lib. 1. controver. cap. 7. Osual. lib. 16. com. Donel. cap. 15. duplici litter. EE. P. Molina, tract. 2. de justit. disp. 560. Eximius Suarez tom. 2. de religion. lib. 2. cap. 37. P. Sanchez in Decal. lib. 3. cap. 17. numer. 15. verioreni dicens in judicando , & consulendo nos- ter Pichardus in §. in bona fidei 30. Inst. de action. num. 26. Messa lib. 3. var. cap. 46. num. 39. & licet Primarius noster Doct. Balboa in cap. 3. hoc tit. ex numer. 30. dubius videatur , clarè tamen hanc sententiam amplectitur in nostro textu , num. 28. ubi D. Gonçal. num. 4.

14. Neque huic sententiæ & jurium , & Doctorum autoritatibus munitæ obstat noster textus ; siquidem nullum in eo reperitur verbum , ex quo excludatur compensatio , seu proprius computatio , imò contrarium evidenter constat ex littera , ibi : *Licet de possessionibus illis , & redditibus nondum plenè sortem , deductis expensis , receperit : & quia ex fructibus , & redditibus nondum plenè sortem suam creditor receperat , declarat Pontifex , injustè eum excommunicatum fuisse ab Archiepiscopo , affirmans clarè ex hoc intrà , & usque ad sortem creditorem fructus , seu redditus percipere potuisse ; sed hoc sine compensatione , aut proprius computatione fieri non poterat : ergo probat Pontifex , compensationi locum esse. Præterea ; dum ait Alexander III. creditorem etiam inducendum esse , ut sortis superfluum , seu residuum restituat , his utitur verbis : Vos ipsum ad restituendum quidquid (deductis expensis) ultra sortem re-*

repiſſe conſtiterit, inducere ſtudeatis: ergo non cogitur reſtituere quidquid intra ſortem percepit, & conſequenter hoc computatur; neque enim aliquo jure hoc percipere poſſet creditor non admiſſa computatione, ſeu impropria compensatione redituum cum ſorte. Sed, hoc poſito, graviſ tunc inſurgit, & urgens ad modum difficultas; nempe, ſi compensatio, aut computatio locum habet, coguntur debitorum poſſeſſiones, & reditus reſtituere. Agnovit dubium noſter Balboa in preſenti, num. 30. reſpondens, hoc ex eo procedere, quod cum creditor jus habeat retinendi pignus, donec ſibi debitum ſolutum, aut ſatiſfactum ſit, & de hoc non conſtaret, ideo compelluntur debitorum poſſeſſiones reſtituere creditori. Et licet Caſtillo de aliment. cap. 67. num. 3. verſ. alium, hanc intelligentiam alienam à mente, & verbis noſtri Pontificis dicat, non aperit, aut explicat, cur ſit contra mentem, imò nec verba textus legit laborioſus alioquin vir, clarè intelligentiam Balboæ firmantia, ibi: Cogatis, ut poſſeſſiones ipſas, & reditus eidem P. dilatione, & app. ceſſ. reſtituant.

15 Sed licet Doct. Balboa propriùs ad ſcopum veritatis collimet, ignoravit tamen magnus vir tam fundamenta ſuæ ſententiæ, quàm alia, in quibus (ni fallor) veræ deciſionis ratio conſiſtit. Pro qua breviter notandum eſt, Alexandrum III. in preſenti, loqui de pignore rigoroſo per traditionem, ibi: Poſſeſſiones, & reditus cœpit in pignus, quod ſalvatur etiã in rebus immobilibus, & incorporalibus, cum & hæ traditionem recipiant per immiſſionem, conductionem, conſtitutum, cautionem, vel patientiam, ut de Immobilibus conſtat ex leg. Prætoris officium §. leg. ſi finita 15. §. 26. cum ſeq. ff. de damn. in ſect. leg. 11. §. ſi de uſufructu 1: ff. de publician. in rem act. cum alijs: & de incorporalibus liquet ex leg. 1. §. ult. ff. de ſervit. ruſtic. leg. fin. ff. de ſervitutib. leg. fin. ff. de ſervit. legat. docent Antonius Gomez lib. 2. var. cap. 15. num. 25. Cujac. & Faber in leg. 4. ff. de ſervitutib. Galbanus de uſufr. cap. 33. & contra Humium rectè fundat Præceptor meus D. Serna in tract. Acad. de pignorib. cap. 1. num. 3. ubi agit de intelligentia leg. 238. ff. de verbor. ſignif. & §.

item serotiana 7. Inst. de actionib. & ita, licet possessiones pignori datae essent, & redditus, seu iura ad annuos pecuniariorum proventus, vel vectigalia, nihil vetat, proprium, & rigurosum pignus in eis consistere. Notandum item est, pignoris proprii possessionem ad creditorem transferri, manente solum proprietate, seu dominio pignoris penes debitorem, leg. 9. §. 3. leg. cum & sortis 35. ff. de pignor. act. cum vulg. & quippe possessionem habet creditor acquisitam ex civili, nominatoque pignoris contractu, ideoque competit creditori vindicatio civilis ad avocandam possessionem à quocumque possessore, leg. 16. §. in vindicatione 3. leg. 17. ff. de pignorib. leg. 14. & 18. Cod. eod. tit. cum alijs, adeo ut si debitor ipse dominus rem pignoratam creditori subtraxerit, ab eo avocatur possessio, & tenetur actione furti ratione interventa possessionis, leg. creditoris 15. leg. in actione 19. §. qui rem 5. leg. 20. & 81. ff. de furtis, leg. 3. & 22. ff. de pignor. act. ut fatentur agentes de conciliatione horum iurium cum leg. 12. §. sed etsi 2. leg. 67. §. quod furti 4. ff. de furtis, Cujac. lib. 11. observ. cap. 11. Osuald. lib. 15. cap. 29. litt. G. Amaya lib. 2. observ. cap. 9. D. Retes ad l. g. Atiniam. num. 37. Illud denique noto, in nostro textu non intervenisse pactum, quod creditor fructus possessionum pignori datarum lucraretur, ut supponunt rectè P. Molina, Suarez, & communiter alij, sed simpliciter possessiones, & redditus pignori datos, quod constat, ex littera. Vel etiam si posita fuisset conventio; nihil hoc refert, ut uno, & altero casu fructus in sortem imputentur.

16 Quibus praemissis patet jam perspicuus intellectus hujus nostrae decisionis, ubi datae fuerunt pignori possessiones, & reddituum iura, & traditio intercessit, eodem modo, quo dixi num. antec. jurarunt debitores, donec solvissent pecuniam mutuam, nullam molestiam, vel gravamen inferre creditori: postea propria auctoritate ipsas possessiones pignoras, & redditus debitores subtraxerunt; verba sunt textus, ibi: *Possessiones, & redditus subtraxerunt*, in quo utique fecerunt contra juramentum; nam molestiam: & gravamen facit debitor subtrahendo pignus traditum

creditori : & licet dominus sit , hoc non permittitur , imò
furtum committit , & possessio avocatur à creditore , juxta
jura *num. antec.* adducta : unde nihil mirum , quòd Pontifex
jubeat , possessiones restitui creditori : debitores ergo , ut
prius se excusarent à restitutione , forsan allegarunt coram
Archiepiscopo , creditorem fructus ultra sortem velle per-
cipere , ob quod credens usuram inesse , quæ verè non erat,
Archiepiscopus creditorem excommunicationis vinculo
adstrinxit. Sed quia de possessionibus illis , & redditibus non-
dum plenè sortem , deductis expensis , creditor receperat , in-
justè eum excommunicatum ab Archiepiscopo , justè Ponti-
fex absolvendum jubet , concludens , facta prius possessionum
restitutione creditori ex ratione superiori , quidquid intra
sortem ex fructibus receperit creditor , deberi cum sorte
computari , quod probant illa verba : *Quod ultra sortem
recepisse constiterit* , hoc restituat debitoribus. Si enim hoc
restituit creditor solùm , quod ultra sortem accepit : ergo
quod intra sortem ex fructibus possessionum percepit , com-
putatur , & compensatur cum sorte principali , & conse-
quenter manifestè probat textus noster , debitum juratum
posse compensari.

17 Neque obstant verba : *Donec ei pecunia sol-
vatur* ; & illa : *Cum pecuniam sicut juraverunt , persolverint* ,
quæ exprimere videntur , pecuniam realiter numeratam fuisse ,
& consequenter exclusam fuisse compensationem ; nam
respondetur , hæc verba accipienda juxta effectum , & non
juxta modum , hoc est , de solutione effectiva : & cum hoc
sensu nihil interfit , an quis solverit , vel compensaverit ,
ut loquitur textus *in leg. 4 ff. qui pignor. in pignor.* ideo
sine mysterio his vocibus utitur Pontifex , ut rectè in hoc
præscindunt P. Molina *tract. 2. de just. disp. 560. ex num.*
13. P. Suarez *tom. 2. de Religion. lib. 2. cap. 37. num. 10.*
Doct. Balboa *hic num. 30.* Deinde etsi materialiter præfata
verba accipiantur , nihil ex his contra nos ; nam , ut supra
dixi , redditus , seu jura ad annuos redditus , & vectigalia
quantitatem liquidam efficiunt , & posita æstimatione fru-
ctuum possessionum , jam totum est quantitas materialis , &
consequenter pecunia realiter dicitur soluta ; admodum

quo, licet in actionibus realibus non admittatur compensatio, quia est de quantitate ad res, tamen postquam deventum est ad rerum æstimationem, procedit utique compensatio, quia jam totum est quantitas, juxta text. in leg. *fructus* 7. §. *ob donationes* 6. leg. *rei judicatae* 15. §. *heredi* 1. ff. *solut. matr.* docent Altamiran. *lib. 22. qq. Scæbola in leg. 22. ff. de compensat. num. 4.* Castillo *lib. 4. controv. cap. 40. num. 106.* ergo similiter in nostro textu posita fructuum æstimatione, non datur impedimentum ex parte rei ad compensationem. Id quod, (ni me mea fallit opinio) ex littera textus manifestè evincitur. Nam ait Pontifex: *Cum autem prædicto P. pecuniam suam, sicut juraverint, persolverint, vos ipsum ad restituendum quidquid vobis, deducitis expensis, ultra sortem recepisse constiterit*; in quibus verbis jubet Pontifex restitui, quod est ultra sortem ex ratione leg. *eleganter* 24. §. 2. leg. 42. ff. *de pign. act.* & à contrariò non restitui, sed compensari, quod est intra sortem: si ergo verba *pecuniam persolverint*, acciperentur de pecunia realiter numerata, dupliciter creditor debitum consequeretur, uno modo per realem numerationem pecuniæ, & alio per receptionem valoris fructuum intra sortem, cum solum jubeat restituere ultra sortem perceptos: ergo ut hoc evitemus absurdum, dicendum est, Pontificem non fuisse loquutum de materiali, sed de formali effectiva solutione per compensationem fructuum cum sorte.

18. Sed huc utque dicta turbare videtur textus in *cap. debitores* 6. *hos nostr. tit.* ubi promittens cum juramento solvere usuras foeneratori, vel pecuniam latroni, tantum potest de facto solutum repetere; quod supponit præcisè teneri solvere, & non posse compensare ex regula leg. 3. ff. *de compensat.* ubi dicitur, interesse potius materialiter non solvere compensando, quàm solutum repetere: ergo ille, qui solum potest repetere, non potest ex vi juramenti compensare. Etenim respondetur, quod in eo textu ideo usuræ sub juramento promissæ debent prius solvi, & postea repeti, non quia conventio usuraria juramento firmetur, ut perperam creditit Mancinus *de juramento part. 1. quest. 3. art. 1. num. 12.* Sed quia cum juramentum, quod non vergit in

salutis æternæ dispendium, alteriusve præjudicium, impleri debeat ex *cap. quanto* 18. *cap. cum contingat* 28. *eod. tit.* & solutio sit facti, *leg. 7. §. ult. ff. de curator. furiosi*, nullaque turpitudine in promittente versetur, inde, ut Deo satisfaciat, debet prius solvere, licet creditor postea teneatur restituere, cum non possit jus acquirere ad id, quod ex iustitia accipere non debet, ex ratione *leg. 1. §. ult. cum vulg. ff. de condit. ob turp. caus.* ut rectè docent D. Covarr. in *cap. quamvis pactum*, *part. 2. §. 3. num. 2.* Gutierrez de *jurament. part. 1. cap. 55. num. 8.* P. Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 10. num. 9.* D. Gonçal. in *dict. cap. debitores 6. num. 3.* Quoad nos tamen nihil hæc decisio facit; quia, ut egregiè observant P. Suarez *tom. 2. de Religione. lib. 2. cap. 37. num. 7.* & P. Molina *tract. 2. de just. disp. 570. num. 15.* non dantur termini compensationis, quia non concurrunt hinc inde debitum, & creditum, quod necessarium est ad compensationem, *leg. 1. cum vulg. ff. de compensat. cum tempore*, quo promittens debet sub juramento usuram, nihil creditor vicissim debeat, qui tunc incipit debere, cum jam realiter ei solutæ sunt usuræ: & ita non est obligatio reciproca simultanea, sed una solum successiva in diversis personis. Si autem creditor ex alia causa deberet promissori usurarum, utique hic posset compensare; nam compensatio, quæ admitteretur contra aliud debitum legitimum, multò melius admitti deberet contra debitum illegitimum usurarum, & pariter hoc casu repetitio competeret ex ratione *dict. cap. debitores 6.* Nec obstabit, si dicas, quòd jam ante solutionem usurarum injuria illata est debitori, exigendo illarum promissionem, ut contra proximam solutionem instat Doct. Balboa in *cap. 3. hoc tit. num. 35.* nam ex hoc non sequitur, quòd possit compensare, deficiente debito reciproco ex altera parte; aliud enim est injuria, quæ salvatur per repetitionem, & aliud debitum in esse pro ductum, quod requiritur ad compensationem.

19 Sed adhuc in tuto non sumus, quippè contra suprà traditam doctrinam sequens insurgit difficultas; nam major est fides Religionis, cujus summa ratio, ajente Papiniano in *leg. sunt persone 43. ff. de Religios. & sumpt.* quam

quàm priyata: vel publica fides humana, ut notum est; & tamen nec depositarius, nec debitor fiscalis possunt compensare, nè privata fides violetur, *leg. 1. §. ult. Cod. de compensat. leg. pen. Cod. depositi, cap. ult. §. sanè, extra eod. tit.* ergo fortiori ratione, quantum distat humana ratio à divina, debitor jurans solvere, non potest compensare. Sed respondendum est, quòd & si certissimum sit, compensationem vim habere realis solutionis ex iuribus adductis *num. 2.* sunt tamen multi casus, in quibus, & si admittatur realis solutio, non tamen admittitur compensatio; quia vel ex privilegio causa, vel personæ ita certo jure constitutum est exempli gratia, reali solutione, & traditione rei, vel quantitatis depositæ, tollitur depositi obligatio, non tamen in eo admittitur compensatio, & si quantitas liquidissima sit, quam depositarius compensare velit. Idque non sine evidenti ratione; nam iniquum esset, rebus depositis aliquem defraudari prætextu compensationis, *§. in bona fidei 30. in fin. Inst. de action.* ne alias contractus, qui ex bona fide oritur, ad perfidiam retrahatur. Adhæc finis depositi est, ut res solius custodia causa deposita, deponenti, cum reposita, reddatur, *leg. bona fides 31. ff. depositi*: ne itaque contra hunc finem, & naturam contractus aliquid fiat; compensatio, per quam retardatur rei depositæ restitutio, minime admittitur, ut pluribus docet D. Gonçal. *in dict. cap. ultim. de deposito, num. 2.* Quod non sic agi videtur in juramento simpliciter præstito, quod intelligendum est secundum ea, quæ actui jurato conveniunt, aut jure convenire possunt, *cap. quemadmodum 25. hoc tit. leg. ultim. Cod. de non num. pec.* Sic etiam, licet debitor fiscalis, vel reipublicæ ex causa tributaria, vel publica realiter solvendo liberetur, tamen non liberatur compensando; si debitor sit ex causa pensionum, tributorum, & stipendiorum; quia in his rerum agendarum, & Civitatis nervi consistunt, in quibus periculosa mora prætextu compensationis, ut expressè probant textus *in leg. aufertur 49. §. 5. ff. de jur. fisc. leg. 3. Cod. de compensat. leg. 26. tit. 14. p. 5.* licet extra has, simileque publicas privilegiatas causas compensatio contra fiscum objici possit: quomodo procedunt, & cum superioribus

bus concilianda sunt jura in leg. idem 12. leg. ultim. ff. de compensat. videndus D. Gonçal. ubi supra num. 11.

20 Præterea superiorem doctrinam turbare videtur, quòd obligatus ad factum liberetur solvendo interesse, ut vulgò probari solet ex leg. si ita 14. leg. 54. §. 1. leg. 68. & 72. vers. Celsus ff. de verb. oblig. cum alijs congestis à Vinnio ad Rubric. Inst. de empt. & vendit. à num. 3. & tamen, si cum juramento facere promittat, præcisè ad factum compellitur, ut ex Panorm. Antonio Gomez, & alijs doctet Salmanticensis Primarius Doct. Balboa in cap. 3. hoc tit. num. 32. Ergo pariter, & si debitor regulariter possit compensare, tamen stante juramento, præcisè tenetur solvere. Verùm nec hoc argumentum veritatem doctrinæ supra traditæ remoratur; nam verior est sententia affirmans, obligatum ad factum non liberari præstando interesse, sed præcisè posse ad factum compelli, ex leg. officium 9. leg. 58. & 68. ff. de rei vind. cap. 1. cap. 3. de pact. cap. ex litteris 10. cap. sicut 22. de sponsalib. leg. 5. tit. 27. part. 3. leg. 3. tit. 14. part. 5. ut post multos à se relatos tenet noster Valentia lib. 2. tract. 2. de re judic. cap. 4. & amplexantur forenses melioris notæ, ea declaratione, quòd in factis successivis, ut fabricandi, & similibus compellitur debitor per multas, & incarcerationem, donec faciat; in factis verò momentaneis, ut renunciandi, tradendi, & similibus, facta prius monitione rei, & accusata contumacia, judex supplet factum, & pro facto habet, ex ratione leg. 9. in fin. cum seqq. ff. de reb. auctor. judic. cap. contingit 9. de dolo, Castillo de usufructu cap. 13. ex numer. 13. Carlebal de judicijs. tom. 2. tit. 3. disp. 3. Salgado de reg. protect. 4. p. cap. 5. num. 91. Olea de cession. tit. 5. q. 8. & plenè hanc sententiam de Jure Civili, Canonico, & Regio veram esse fundavit contrarijs fundamentis satisfaciens, soepè, sed numquam satis laudatus Præceptor meus D. Serna in tract. acad. de stipulat. pœnal. cap. ultim. à num. 3. & ita hoc argumentum nihil probat, cum nec suppositum sit verum, nec positum aliquo juris testimonio probetur.

21 Consequens, & succedanea superioribus est quaestio illa, an si quis promittat verè solvere, possit compen-

penſare? In qua P. Pirhing. *ad hunc tit. ſect. 1. §. 9. numer. 80. in ſin.* ait, compenſare non poſſe; quia compenſatio non eſt vera, ſed ficta, & imaginaria ſolutio, *leg. ſi cum filiofam. 9. ff. de compenſat. cum alijs ſupra add.* Pro qua ſententia refert Auguſtin. Barboſam *in præſenti num. 8. & 9.* Ego verò ſanè aſſerimus, poſſe compenſare, quia veritas promiſſionis referenda eſt ad effectum liberationis, & non admodi materialitatem: & *verè* in conceptu juris, & effectu liberationis ſolvit, qui compenſat, *leg. ſi debitor 4. ff. qui potior. in pign. hab. leg. ſi conſtat 4. Cod. de compenſ. & ſimilib.* Aliud utique eſſet, ſi debitor promiſiſſet *realiter, materialiter, vel incunctanti* ſolvere, vel cum juramento, vel ſine eo, quod non refert; hoc enim caſu compenſationem objicere non poſſet, ex ratione *leg. ſolutam 49. ff. de ſolutionib.* & in his terminis loquuntur, accipiendique ſunt Salgado *in labyrinth. ſred. p. 3. cap. 6. §. unic. num. 6.* & Cyriacus *contrav. 120. num. 14.* ratio eſt; nam ita promittendo non ſolum effectus liberationis, ſed modus attenditur: nec alium ſenſum habere poſſunt præſata verba, niſi realis fieret ſolutio: & ita diſtat hic caſus à ſuperiori, ubi ſolum promiſit *verè* ſolvere, quod in effectu liberationis verificatur, ut dixi. Diſſert etiam à caſu, quo quis promiſit ſolvere pecuniam, nam hæc promiſſio reſpicit etiam liberationis effectum, & non modum, cum eum ſenſum verba habere poſſint, quòd debitum ſit pecuniæ, & non alterius rei; & pecuniæ appellatione, debita, & alia jura comprehendantur, *leg. 26. ff. de pecul. legat. leg. 97. ff. de verb. ſignific.* Id, quod mihi ſingulariter probatur ex *d. leg. ſolutam 49. ff. de ſolution.* Ibi: *ſolutam pecuniam intelligimus utique naturaliter, ſi numerata ſit creditori:* adjecit Marcianus verba *utique naturaliter*, ut realem numerationem exprimeret: ergo quia ad hoc non ſufficiebat ſolum verbum *pecuniam*, & conſequenter promiſſio de pecunia ſolvenda verificatur in quacumque effectiva liberatione debiti, quidquid in contrarium ſentiant P. Pirhing. Auguſt. Barboſ. *ſupra relati*, & Doctor Armenteros *in cap. 1. de uſur. num. 21.* Ex hæcenus dictis facile deprehenditur, ex prima noſtri textus parte non rectè Interpretes deduxiſſe, eum, qui, datis creditori pignoriſ,

juravit, quantitatem mutuò acceptam se soluturum, teneri præcisè ad ejus solutionem, nec posse objicere fructuum ex pignoribus perceptorum compensationem, seu computationem in sortem principalem, unde non obstant argumenta in contrarium opposita ex *num. 2.*

22 Secundò pro pleniori, planiorique intelligentia posterioris partis nostræ conclusionis, admonendi sumus, usuræ crimen committi, non solum si expressè aliquid detur quotannis ultra sortem, sed etiam si ex pacto, & conventionione creditor lucretur fructus rei sibi in pignus datæ; quia cum fructus recipiant estimationem, accedunt sorti ex pacto præcedente, ideoque usura committitur, si eos percipiat creditor, quin computet in sortem; quidquid enim pretio æstimabile ultra sortem accipitur, usura est, *cap. 1. & seqq. caus. 14. quæst. 3.* Unde cujuscumque generis sint fructus à creditore ex re pignòrata percepti, siue sint naturales, siue industriales, siue civiles, vel debitori restituendi sunt, vel in sortem computandi, hoc est, in partem solutionis debiti, ita ut ex fructibus ex re oppignòrata perceptis à creditore quantitas debiti diminuatur, inò penitus dissolvatur, si tantum ex fructibus percepit creditor, quantum ipsum debitum, & expensæ factæ in rem pignòris nomine obligatam æstimantur, prout habetur in *leg. 1. Cod. de pignor. action. & in cap. plures 1. de usuris*, quod desumptum est ex Concilio Generali Turonensi sub nostro Alexandrò III. in quo, cum plures Clerici possessiones in pignus pro pecunia credita acciperent sub ea conditione, ut fructus ex eis perciperent, asserentes usuram non esse, nec ullo jure prohiberi, decretum fuit, ut nullus constitutus in clero hoc, vel illud usuræ genus exercere præsumeret: proindeque si quis alicujus possessionem, data pecunia, recepit in pignus, debet, si sortem suam, deductis impensis, acciperit principalem ex fructibus rei pignòri datæ, absolute possessionem ipsam debitori restituere: sint autem aliquid minus habuerit, eo recepto, possessionem liberè dimittat debitori, & Clericis, qui huic constitutioni fraudem fecerint, pœnam depositionis ab officio, & beneficio infligendam esse decernitur, nisi fortè Clericus aliter de manu laici

beneficium redimere non valeat. Similiter *in cap. 2. eod. tit.* laicis eandem injungit prohibitionem, præcipiens, ut si de possessionibus, & fructibus arborum, quas in pignus pro credita pecunia tenere noscuntur, sortem suam, deductis expensis, acceperint, ad eadem pignora restituenda sine usurarum exactione Ecclesiastica districtione compellantur. Quod procedit, etsi pactum aliquod de lucrands fructibus non interveniat, sed simpliciter data fuerit res pignori, & creditor vellet ultra sortem fructus rei pignoratae lucrari; quia ad hoc ut committatur usura, non refert, an pacto, vel intentione velit aliquid lucrari creditor ultra sortem, ut ex dd. jurib. constat.

23 Cæterum quod modo dictum est, usurarium nimirum esse creditorem, qui fructus ex possessione pignori accepta perceptos non restituit debitori, vel in sortem principalem non computat, intelligendum est in fructibus remanentibus, deductis expensis in rem pignoratam, vel pro fructibus colligendis factis, quæ debentur ipsi creditori, *leg. 7. Cod. de pignor. act.* fructus enim in omnibus rebus, deductis impensis necessarijs, intelliguntur, *leg. fructus 5. ff. de oper. servor. leg. fructus 7. ff. solut. matrim.* quod non solum in bonæ fidei possessoribus naturalis ratio exoptulat, verum etiam imprædonibus, *leg. si à domino 36. §. fin. ff. de heredit. petit. D. Retes de fructib. sect. 1. num. 9. & 12.* quia nullus casus intervenire potest, qui hoc genus deductionis impediatur, *leg. fundus 51. ff. famil. ercisc.* Unde cum creditor necessarias impensas, quæ quærendorum, colligendorum, conservandorumque fructum gratia factæ sunt, possit à debitore contraria actione pignoratitia, vel per retentionem pignoris repetere, *leg. si dominium 9. leg. creditor 20. Cod. de pignorib.* jure optimo in nostro textu cautum fuit, ut fructus debitori restituantur, deductis expensis, vel in liberationem sortis principalis computentur: docent P. Gregorius *lib. 2. de usur. cap. 9. num. 4.* P. Pirhing. *ad eund. titul. sect. 4. §. 1. num. 88.* & Doct. Balboa *in præsent. num. 8.* ubi plures refert.

24 Ratio autem, cur creditor fructu ex re opignorata perceptos, & consumptos teneatur, deductis prius

prius expensis, vel in sortem computare ad extenuationem,
 seu extinctionem sortis principalis, vel restituere fructus
 extantes debitori una cum ipso pignore, facta solutione
 mutui debiti; ratio, inquam, ea est; quia sicuti omne in-
 commodum, quod fortuito advenit rei oppignoratae, ad
 debitorem, tanquam ejus dominum, pertinet, non ad pos-
 sessorem, seu creditorem: sic æquum est, ut omne commo-
 dum rei suae ad eundem pertineat, *leg. si inter 21. §. quid-*
quid 2. ff. de pignorib. cum pignus in bonis debitoris per-
 maneat, ideoque etiam ipsi pereat, *leg. qua fortuitis 6. leg.*
pignus 9. Cod. pignorat. action. §. fin. Inst. quib. mod. re
contrab. oblig. naturali enim rationi convenit, commoda
 cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda, *leg.*
secundum naturam 10. ff. de reg. jur. cap. rationi 55. eod.
tit. in 6. Unde cum, quidquid damni pignori obvenerit,
 sentiat debitor, æquissimum est, ut lucra omnia ex pignore
 provenientia ipse reportet. Quare hujus pignoris fructus,
 etsi modici sint, vel debitori, soluto debito, restituuntur,
 vel in sortis principalis extenuationem computantur; alio-
 quin enim creditor usurarius censetur; quia quidquid
 causa mutui creditor lucratur supra sortem, sive in pecunia
 numerata, sive in fructibus, sive in alia re consistat, usura
 est, *cap. 2. & seqq. 14. quest. 3. P. Pirhing. ubi supra,*
num. 86. Accedit & alia ratio; quia quæ directè prohiben-
 tur, nec per obliquum debent permitti, *cap. cum quid 84.*
de regal. jur. in 6. leg. 1. Cod. si mancip. ita venierit, ne
proffit; sed usurae directè naturali, divino, & humano jure
 prohibita, & detestata sunt, *cap. quia in omnibus 3. cap.*
super eo 4. de usur. ibi: Usurarum crimen utriusque testa-
menti pagina detestetur; D. Covarr. lib. 3. var. cap. 3. D.
 Gonçal. in dict. cap. quia in omnibus 3. num. 9. P. Pirhing.
ubi nuper scēt. 1. §. 2. ver. tot. ergo non debent occasione
 pignoris per obliquum ex fructibus percipi. Quæ ratio mi-
 rifice confirmatur exemplo pacti legis commissoriae, quod
 sicut directè prohibitum est in ipso pignore, *cap. significan-*
te 7. de pignorib. leg. 3. Cod. de pignor. action. sic & in
 fructibus ejus interdicitur: igitur quemadmodum creditor
 ex pacto rem principaliter obligatam lucrari non potest, sic

nec ejus fructus sibi præcipuos retinere absque onere computationis in sortem principalem. Quibus decidendi rationibus ductus Alexander III. decernit in nostro textu, usurarium esse creditorem, qui fructus ex possessione pignori accepta perceptos debitori non restituit, vel in sortem non computat principalem; docent Petrus Gregor. *lib. 2. de usur. cap. 9. num. 3.* D. Gonçal. *in cap. cum contra 6. de pignorib. num. 10.* & Doct. Balboa *hic num. 7.*

25 Sed numquid fructus rei oppignoratæ, non tantum percepti à creditore, sed etiam percipiendi debent computari in sortem principalis debiti? Quidam magni nominis Interpretes existimant, non solum fructus perceptos, sed etiam percipiendos, quos ipse creditor percipere potuit, & per negligentiam intermisit, in actione pignoratitia comprehendi, & sortem principalem extenuare, consequenterque usuram esse, illos in sortem non imputare, ut constat ex *leg. creditor 3. Cod. de pignor. action. leg. 2. Cod. de parta pignor.* ubi creditor, qui prædium, vel mancipium pignori sibi nexum detinuit, fructus, quos percipit, vel percipere debuit, in rationem exonerandi debiti computare necesse habet; atque sic sentiunt Azor *tract. de pignorib. cap. 8. quest. 2.* Molina *tract. 2. de just. disp. 535. num. 3.* P. Pirhing. *ad titul. de pignorib. §. 5. num. 19.* D. Gonçal. *in cap. cum contra 6. de pignorib. num. 10.* Ab hac sententia in effectu non distat ea, quam tradit Panormitanus *in dict. cap. cum contra 6. num. 9.* & *in cap. 1. de usur. num. 5.* ubi ait, distinguendum esse; aut enim creditori de sorte principali jam est satisfactum, quia vel solutam ipsi fuit debitum, vel percipit tot fructus ex re pignorata, quot exæquent debitum principale; & tunc indistinctè tenetur de fructibus percipiendis, eo quòd malæ fidei possessor sit, imò quasi violentus *cap. gravis 11. de restit. spoliator.* ubi Fagnan. *ex num. 64.* aut quoad sortem, seu debitum principale non est satisfactum creditori; & tunc tenetur tantum de perceptis, non autem de percipiendis; cum bonæ fidei possessor fuerit.

26 Omisissis his opinionibus, ex quibus neutra placet, quarumque falsitas mox apparebit, libenter amplec-

plector sententiam, quam tenuerunt Hostiensis in *Summ.*,
titul. de pignorib. num. 9. & Doct. Balboa in *praesenti, num.*
 10. qui constanter affirmant, creditorem teneri tantum de
 fructibus perceptis, non verò de illis, quos percipere po-
 tuit, proindeque etiam si hos non imputaverit in sortem
 principalem, usurarium non esse. Sententia hæc expresse
 probatur *ex cap. 1. & 2. cap. conquestus 8. de usur.* ubi
 nulla fit mentio de fructibus, quos creditor percipere po-
 tuit, sed solum de illis, quos ex possessione pignori accep-
 ta percepit: tum quia ad extenuendam sortem principalem
 solum rationem fructuum perceptorum habendam esse,
 constat *ex leg. 1. & 2. Cod. pignor. action.* tum quia solum
 injustus, & malæ fidei possessor de fructibus percipiendis
 tenetur, *dict. cap. gravis 11. de rest. spoliator.* ubi Fagnanus
num. 71. limitat in malæ fidei possessore cum titulo, qui
 tantum de perceptis, non autem de percipiendis tenetur,
 quia titulus eum excusat, ut *in leg. si fundum 17. Cod. de*
rei vind. sed creditor bonæ fidei possessor censetur: ergo
 solos fructus, quos percipit, imputare debet, non verò
 percipiendos, & consequenter eos non computando usura-
 rius non erit; nam usura est lucrum ultra sortem acqui-
 situm; fructus autem, qui percipi potuerunt, non tamen
 percepti sunt, sicut non habent rationem lucri acquisiti, ita
 nec rationem usuræ. Ex his constat, falsam esse utramque
 sententiam relatam *num. antec.* cum utraque asserat, usura-
 rium esse creditorem, qui fructus percipiendos in sortem
 non computat principalem, cum tamen contrarium jam sa-
 tis ostensum sit. Nec tunc obstat adversariorum fundamen-
 tum deductum *ex leg. 3. Cod. pignor. action. & leg. 2. Cod.*
de partu pignor. Nam dum quærimus, an fructus, qui per-
 cipi potuerunt, cedant lucro creditoris, distinguendum est;
 vel enim id fit ad effectum actionis pignoratitiæ, ut debitor
 rem cum omni causa, & accessione recuperet, vel ad vi-
 dendum, an creditor usurarius sit? Primo casu creditor non
 solum de fructibus perceptis, sed etiam de illis, quos po-
 tuit licite percipere, tenetur computare in sortem, vel tra-
 dere debitori; quia in contractu pignoris non solum dolus,
 sed etiam culpa levis præstat, *leg. cum venderet 13. §. fin.*

ff. de pignor. actio. §. fin. Inst. quib. mod. re contrab. ubi Arnoldus Vinnius à num. 4. Secundo verò casu proculdubio dicendum est, propter fructuum percipiendorum rationem non esse usurarium; nam usura solum committitur propter lucrum ultra sortem acquisitum, non verò acquirendum, ut supra dixi.

27 Quibus sic pro illustratione nostri textus non inutiliter expositis, non obstant dubitandi rationes supra à num. 2. expensæ, pro quarum solutione vide quæ diximus num. 21. in fin. Nec item adversatur difficultas num. 7. expensæ adversus secundam nostræ conclusionis partem. Nam respondetur, eum, qui naturaliter, & civiliter possidet, lucrari, & suos facere fructus, eò quòd bonæ fidei possessor sit, & pro suo possideat, *leg. bonæ fidei 48. de acquir. rer. domin. cap. gravis 11. de rest. spoliat.* creditor autem, & si rem pignoratam possidere dicatur ex juribus in argumento adductis, pro suo non possidet, sed pro alieno, & in utilitatem debitoris, & ita fructus pignoris non lucratur, sed illos, si extant, restituere tenetur, vel in sortem computare, *leg. fin. Cod. de pignorib.* Doct. Balboa hic num. 19. & 20. Deinde non obstat consideratio, quam ex nostro textu deduximus dict. num. 7. in fin. pro qua vide quæ diximus à num. 14. Nec etiam adversatur textus in cap. 1. de usur. in illis verbis: *Nisi fortè Ecclesiæ beneficium fuerit, quòd redimentum ei hoc modo de manu laici videatur.* Ex quibus constat, quòd si prædium, quòd fuerat Clerico in beneficium assignatum, eidem in pignus datum sit, fructus ex illo perceptos præcipuos retinet absque ullo onere eos computandi in extenuationem sortis principalis. Quoniam respondent communiter Interpretes, relata verba nobilem nostri textus continere exceptionem, in qua absque ulla usuræ labe potest creditor fructus ex re pignorata percipere, & præcipuos ita sibi retinere, ut in liberationem sortis principalis eos non computet, quando scilicet bona Ecclesiæ, quæ Ecclesiastico beneficio deputata erant, à laico injustè detinentur, isque causa pignoris sive Ecclesiæ, sive Clerico, ejus erant beneficio adscripta, tradidit. Quo casu, licet Ecclesia, aut Clericus prædicta bona nomine pignoris tenent,

neant, sibi fructus acquirunt, non ratione lucri, sed jure proprio, & ut rem, quam injustè amiserunt, recuperent, ita Glossa *in citat. cap. verbo: Beneficium*, idem resolvens in fundo cujusvis laici ab alio injustè detento, qui si domino causa pignoris tradatur, poterit dominus, ut ipsam facilius recuperet, fructus absque aliqua usuræ labe lucrari, quia recipit, quod suum est, & per viam occultæ compensatio- nis redimit, quod ad se legitimè expectabat, & fortè aliàs recuperare non poterat.

28 Ex quâ doctrina infero, quòd creditor posses- sionem rei alienæ non potest taliter redimere, quia fructus ex illa perceptos non faceret suos, ideoque si illos retineret, & in sortem non computaret, usuram committeret. Idem- que dicendum est de Clerico, qui si rem expectantem ad Ecclesiam, quæ ipsi in beneficium non fuit assignata, pro mutuo in pignus acciperet, non posset fructus ex illa re per- ceptos retinere, sed teneretur illos in sortem computare, nisi ex Ecclesiæ concessione id faceret, quasi eos percipien- do nomine Ecclesiæ, Glossa *ibidem*, Hostiensis, & Abbas *num. 5. consulendi sunt Arias de Messa lib. 3. var. cap. 45. num. 35. D. Gonçal. in cap. 43. de elect. on. num. 11. & Primarius noster D. Samaniego in tract. de rebus Eccles. per princip. tempor. non dispon. sect. 2. num. 18. & 19. qui varia congerunt pro illustratione dict. cap. 1. de usuris.*

29 Similiter non refragantur textus *in cap. 1. de feudis, & in cap. conquestus 8. de usuris.* Nam in specie horum jurium ideo fructus in sortem non computantur, quia feudum ex sui natura propter servitia conceditur, & sive ampliores, sive pauciores ex eo vassallus percipiat, ad servitia, & obsequia adstringitur, ex quo feudum acceptavit, quorum servitiorum merces sunt fructus illi, adeo ut cessante servitio propter impotentiã feudatarij, seu ob aliam causam, feudum omnino cesseret, *argum. cap. cum ces- sante 60. de appellat.* Quapropter cum, durante pignore, vassallus ab onere obsequij præstandi immunis habeatur, rectè dominus fructus percipit, nec eos in sortem principalem computare tenetur, quia non ratione lucri, aut dilatae solutionis, sed ratione cessantis obsequij acquiruntur ipsi,

ut docent D. Balboa *hic num.* 33. & Doct. Armenteros *in dict. cap. 1. de usur. num.* 16. & 17. Cæterum, ut dominus directus possit fructus illos percipere, requiritur, ut feudum in pignus datum non sit pretio emptum à vassallo, nec in compensationem præcedentium meritorum, vel obsequiorum datum, sed gratis concessum; alioquin enim debent fructus in sortem computari, & reddi vassallo; quia quamvis de hoc nihil sit jure expressum, tamen æquitas naturalis id exigit, cum in hujusmodi contractibus onerosis non soleant, nec debeant talia gravamina apponi, nec justè possint, nisi pretium minuatur. Quòd si feudum partim pro pretio, vel ob præcedentia obsequia sit datum; partim verò liberaliter, tunc portio, quæ respondet pretio, vel meritis præcedentibus, debet computari in sortem à domino directo, cui postea in pignus datum est, Silvester *verbo: Feudum, num.* 30. P. Molina *tract. 2. de justit. disp.* 323. *num.* 1. P. Pirhing. *ad tit. de feudis, §. 6. num.* 20. *vers. notandum secundo.* Secus autem esset, quando ob merita, vel obsequia, nec gratis Ecclesia feudum concessit sed iniusto titulo laicus invasit, & se tyrannicè feudatarium Ecclesiæ constituit; tunc enim cum nullus titulus obsequiorum, & servitij impensi in Ecclesiam præcesserit ad retentionem illius feudi, licitè Ecclesia, quæ tale feudum in pignus accepit, fructus percipere, & in sortem non imputare absque usuræ reatu potest; quia tunc nihil alienum recipit, sed potius suum ab alio injustè detentum, *argum. cap. 1. de usur. leg. si is §. 1. ff. de jur. dot.*

30 Rursus non obstat text. *in cap. salubriter 16. de usuris*, cujus Pontificia constitutio difficilis admodum visa est Juris Interpretibus, ut constat ex innumeris ferè interpretationibus, quas & Antiquiores, & Recentiores ad illius textus explicationem excogitarunt: & post ipsos Antiquos D. Covarr. *lib. 3. var. cap. 1. ex numer.* 3. Navarr. *in Manual. cap. 17. num.* 213. & 273. Petrus Gregor. *lib. 2. de usur. ap. 12.* Gomez *in leg. 50. taur. num.* 30. Castillo *lib. 3. controv. cap. 23.* Doct. Balboa, *hic numer.* 34. *cum seqq.* Quibus & alijs omisis verum, & proprium intellectum ex verbis ejusdem textus, & ratione ibidem præfixis petendum;

dum, atque deducendum esse existimo; nam cum usura esse non possit, nisi quando datur lucrum *cap. 1. & 2. de usur. cap. 1. & seqq. 14. q. 3. & in dict. cap. salubriter 16.* non detur lucrum, ideo cessat usura, & consequenter recta, & acuta juris ratione Pontifex eo casu fructus omnes indistinctè marito concedit. Quod non detur lucrum, manifestè ex eo evincitur, quia lucrum dicitur illud, quod superest deducto omni damno, *leg. Mutius 30. ff. Socio*: at quando datur, aut promittitur dos genero, necessarium est, quod constet matrimonium; quia absque matrimonio dos considerari non potest, *leg. 3. ff. de jur. dot. matrimonium* verò tot habet onera, & adeo gravia, ut non modo permulta esse, lex dijudicaverit, sed etiam maxima in consideratione habuerit, *leg. si filia 20. §. 2. ff. fam. l. erisc. Barbof. in Rubr. solut. matrim. 1. p. num. 6.* quæ omnia onera subiturus est maritus, *leg. si is 56. §. ibi dos 1. ff. de jur. dot.* Ob idque dos ipsa, licet respectu uxoris contineat titulum lucrativum, *leg. fin. Cod. de dot. promf.* tamen respectu mariti titulum onerosum continet, ut ex multis probat Pinel. *in leg. 1. Cod. de bon. matern. 3. p. num. 62.* Ideo Pontifex *in sit. cap.* decidens, generum non esse compellendum ad fructus possessionum pro dote obligatarum computandos in sortem, innititur huic rationi, quod fructus illi non accipiantur in compensationem tardatæ solutionis dotis; id enim esset usura palliata, sed in compensationem onerum matrimonij, quia tot, tanta, adeoque gravia sunt, ut fructus dotis juxta ea, quæ frequentius accidunt, vix oneribus ejusdem supportandis sufficiant: & sic illorum respectu nullum lucrum consequitur maritus, aut cum oneribus ita compensatur, ut usura dari non possit. Et quamvis aliquando accidere possit, fructus dotis sufficere ad ea onera supportanda, imò & aliquando onera eadem superare, id tamen attendi non debet, nisi id, quod frequentius accidit, *leg. 3. & trib. seqq. ff. de legibus* quod Pontifex maxima, & recta juris ratione principaliter habuit in consideratione, dotis scilicet fructus non sufficere ad onera matrimonij supportanda, Et hic est verus præallegati textus sensus, qui non aliunde, quam ex ratione ibidem expressa, debet deduci. Ita docuerunt

plures, quod refert, & sequitur D. Gonçal. *in eo textu num.*
 3. P. Molina *tract.* 2. *de just. disp.* 321. *num.* 8. & 9. Car-
 din. de Lugo, *tom.* 2. *cod. tractat. disp.* 25. *sect.* 8. *numer.*
 155. & *seqq.* P. Pinhing. *ad titul. de usur. sect.* 4. §. 2.
num. 96. *cum seq.* Doct. Graña *in cap.* 1. *de feud. num.* 6.

31

Tandem non obstant textus *in leg.*
si is, qui 11. §. 1. *ff. de pignorib. leg. cum debitor* 8. *ff. in*
quibus caus. pignus, vel hypoth. tacite contrah. leg. si ea pa-
rtione 14. *cum alijs. Cod. de usur.* Nam hæc jura procedunt
 ex permissione Juris Civilis, quo inspecto, licitum erat pa-
 ctum inter creditorem, & debitorem inquit, ut tandiu cre-
 ditor re oppignorata frueretur, siue fructus pignoris, salva
 sorte, lucraretur, donec debitum solutum fuerit: quod pa-
 ctum anti chriseos dicitur. Jure verò canonico simile pactum
 ut usurarium omnino damnatum est, & meritò; quia licet
 tale pactum non sit formale mutuum, est tamen virtuale, &
 implicitum; negari enim non potest, quin ineatur propter
 præcedentem mutuacionem pecuniæ, dato pignore, cum
 pacto ut lucretur creditor fructus pignoris supra sortem,
 quod usurarium est, *cap.* 1. & 2. *de usur. cap.* 1. & *seqq.*
 14. *quest.* 3. docuerunt Cujac. *in cap.* 1. *de feud.* Doct.

Balboa *in presenti, num.* 25. & *seq.* D. Gonçal. *in*
cap. cum contra 6. *de pignorib. num.* 11.

cum 4. *seqq.* ubi plura, &
 plures refert.

(o)

ELUCUBRATIO

A D

TEXT. IN CAP. SI QUI CLERICORUM I. DE
Clericis conjugatis.

ALEXANDER III.

Si qui Clericorum infra subdiaconatum acceperint uxores, ipsos ad relinquenda beneficia Ecclesiastica, & retinenda uxores distractione Ecclesiastica compellatis. Sed si in subdiaconatu, & alijs superioribus ordinibus uxores accepisse noscuntur: eos uxores dimittere, & pœnitentiam agere de commisso, per suspensionis, & excommunicationis sententiam compellere procuretis.

I. Ex quibus verbis sequens deducitur illustranda conclusio: *Matrimonium contractum per Clericum existentem in sacris, non tenet: secus in minoribus, sed tunc cogitur dimittere beneficium. Quam conclusionem probant textus in cap. 2. & per tot. hoc titul. cap. 1. & 2. qui Clerici vel vovent. cap. sanè 4. §. cum autem 15. q. 3. cap. Presbyteris 8. dist. 27. cap. decernimus 2. cap. quanto 3. cap. Presbyter 9. dist. 28. cap. Sacerdotibus 2. cap. eos 6. dist. 31. cap. de illo 4. cap. si quis 7. cap. erubescant 9. cap. placuit 13. dist. 32. cap. cum de quorundam 4. dist. 84. cap. unic. de voto in 6. Extravag. Antiqua eod. titul. quibus de Jure Regio consonat lex 41. tit. 6. part. 1. Ex Concilij comprobatur Concil. Illiberitan. can. 33. Arelat. 2. cap. 2. & 3. Arausic. capit. 22. & 23. Carthag. 2. cap. 2. Carthag. 3. cap. 17. Tolet. 1. cap. 1. Tolet. 2. cap. 3. Concil. Trident. sess. 24. de reformat. matrimonij, can. 9. cum plurib. alijs congestis à D. Gonçal. in presenti num. 1. & 6. Illustrant ultra relatos*

à Barbof. & Graña hic, Cæfar de Ecclef. Hierarch. difp. 8. §. 7. & difp. 10. §. 2. Duaren. lib. 4. de Sacr. Minift. cap. 7. Mendoza lib. 2. de Concil. illeberit. cap. fin. Eximius P. Suarez, tom. 3. de religion. lib. 9. de voto caftitatis, capit. 13. P. Sanchez lib. 7. de matrim. difp. 27. 28. & 42. Bafilius eod. traët. lib. 7. cap. 24. D. Covarr. de fponfalibus 2. p. cap. 6. §. 3. num. 4. Gutierrez in pract. lib. 2. q. 104. P. Pirring. ad hunc titul. §. 1. cum 2. feqq. & ad titul. qui Clerici vel vovent. §. 1. per tot. pluresque alij ab ijs relati.

2 Sed licet hæc noftra conclusio tot Summorum Pontificium responsis, totque Conciliorum, atque Interpretum autoritatibus munita, veriffima perfiftat, tamen difficilis redditur fequenti confideratione. Nam fi ob aliquam rationem non teneret matrimonium contractum per Clericum in facris conftitutum, ea maxime effer, quia ordo facer repugnaret ftatui conjugali, efferque cum illo incompatibilis; fed hæc ratio falfitatis convincitur: ergo non recte Alexander III. in prima noftræ aſſertionis parte nullum declarat matrimonium celebratum à Clerico facris initiato. Major eſt certa, minor vero, in qua eſt difficultas, ita probatur; quia & fi congruum, & decens fit, ut Clerici in facris conftituti, caſtè vivant, non tamen ijs matrimonium eſt interdiftum etiam inſpecto jure divino, cum tale præceptum nullibi reperiat. Idque ex eo patet; quia per ordinem facrum non fit totalis traditio hominis ipſi Deo, fed ad cultum Dei, & Divinum Officium, cui non repugnat matrimonium jure divino, nec naturali, cum per ſe licitus fit uſus matrimonij, & permiſſus Sacerdotibus legis tum ſcriptæ, tum naturæ, ut conſtat ex libro Geneſeos, ubi refertur, uſque ad Aaronis electionem cunctos tam primogenitos, quam cæteros Sacerdotes matrimonio deditos fuiſſe: idemque de Sacerdotibus legis ſcriptæ liquet ex cap. 21. Levitic. ergo ſi Sacerdotibus legis naturæ, & ſcriptæ permiſſum erat conjugium, idem etiam in lege gratiæ Sacerdotibus licitum erit. Augetur primò, & fulcitur hæc difficultas ex eo, quia matrimonium eſt Sacramentum conferens gratiam, ut conſtat ex Trident. Synod. ſeſſ. 24. de reform. matrimon. can. 1. non

igitur illud negandum est Sacerdotibus, eò maximè, quod ab Apostolo *ad Hebræos cap. 13.* vocatur honorabile concubiam in omnibus, & totum immaculatum: Igitur si honestum est omnibus: ergo & Clericis. Augetur secundò eadem dubitandi ratio ex eo, nam si usus conjugij ministris Ecclesiæ ratione Clericalis gradus repugnaret, non permitterent Sacri Canones Clericis uxores ducere: sed non solum illis id permittitur, sed etiam jam ductas retinere: ergo quia Clericis etiam in Sacris Ordinibus constitutis licet uxores ducere, & retinere. Minor probatur, tum ex *cap. cum olim 6. hoc tit.* tum ex *cap. quæsitum 7. de pœnit. & remission.* ibi: *Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet uti*: tum etiam ex *cap. aliter 14. dist. 31.* ibi: *Nam earum Sacerdotes, Diaconi, atque Subdiaconi matrimonio copulantur*: tum denique ex *cap. Nicœna Synodus 12. ead. dist.* in quo refertur historia Paphnutij, qui dissuasit Concilio, nè legem statueret, qua Episcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos compelleret ab uxoribus antea ductis abstinere, obrinuitque Paphnutij sententia, & uniuscujusque arbitrio relicta est continentia à ductis uxoribus ante ordinationem. Ex quibus omnibus apparet conjugium licitum esse Sacerdotibus; siquidem conjugati ordinabantur, & similiter ordinati poterant matrimonium contrahere.

3 Nec vitare poterit difficultatem, si quis respondeat, quòd licet initio nascentis Ecclesiæ omnibus tam Græcis, quam Latinis, cum ad Sacros Ordines admittebantur: etiam si conjugati essent, injuncta fuerit castitas, & à proprijs uxoribus antea ductis abstinentia: at procedente tempore non eodem modo, nec eadem lege conjugati admisi erant ad Sacros Ordines in Ecclesia Græca, & Latina; siquidem in Ecclesia Orientali, & Græca, cum aliquis sive conjugatus, sive non conjugatus ad Sacros Ordines assumebatur, in Diaconatus susceptione rogabatur, an vellet servare, ac polliceri continentiam, & ejus arbitrio relinquebatur castitatis professio: Quare si continentiam voverat, sive conjugatus antea esset, sive non, ordinabatur quidem, sed post ordinationem non licebat impunè vel matrimonio uti, vel nova inire conjugia: at recusata continentia observatione

licitum erat Græcis impunè uti matrimonijs antea contractis, vel nova inire conjugia, si conjugati non erant, & ideo vel conjugati ordinabantur, vel ordinati matrimonium contraherent. Et de his Ecclesiæ Græcæ Sacerdotibus intelligenda sunt jura supra in argumento adducta. At in Ecclesia Occidentali Latina à Diaconis ex præcepto Ecclesiæ continentia exigebatur, nec latinis dabatur optio, sed ad servandam continentiam adigebantur in susceptione ordinum, juxta textum *in cap. cum in præterito 3. dist. 84.* notant D. COVARR. *de sponsal. 2. p. cap. 6. §. 3. P. Suarez tom. 3. de Religion. lib. 9. de voto castitatis cap. 13. Basilius lib. 7. de matrim. cap. 23. num. 5. cum seqq.*

4 Verùm licet hæc doctrina communi plausu ab omnibus ferè Juris nostri Interpretibus sit admissa, falsitatis tamen convinci videtur ex eo, quòd nulla inter Clericos Græcos, & Latinos sit differentia, ut constat, tum *ex cap. Presbyterum 16. dist. 28.* quod ad Orientales Clericos pertinet, & nihilominus asserit, quod Presbyter detentus nuptijs non legalibus etiam per ignorantiam ab officio abstinere debet: tum etiam *ex cap. consulendum 17. ead. dist.* in illis verbis: *Valde reprehensibiles sint.* Ubi Nicolaus reprehensibiles esse affirmat Presbyteros Græcos matrimonio utentes: ergo sive matrimonium sit contractum ante Ordinis susceptionem, sive postea, illo uti Sacerdotibus Græcis non erit licitum. Deinde eadem doctrina falsa redditur, quatenus affirmat, Clericis Latinis nunquam licitum fuisse usum conjugij; nam contrarium apparet ex illa Apostolorum auctoritate *cap. 6. aliàs 5. relata in cap. si quis docuerit 14. dist. 28.* cujus hæc sunt verba: *Si quis docuerit Sacerdotem sub obtentu religionis uxorem contemnere, anathema sit.* Ex quibus liquidò constat, Sacerdotibus etiam non Orientalibus permissum esse uxores habere. Idque ipsum liquet ex *Can. 5. Apostolor.* ibi: *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus uxorem suam prætextu religionis non adjicito: si adjicit, segregator à communione, si perseverat, deponitur:* ubi non solum permittitur Episcopis, & Clericis cum uxoribus cohabitare, sed etiam in uxores deferentes animadvertitur: ergo quia tempore Apostolorum licitum fuit conjugatis ad

Sacrum Ordinem adscendere. Id quod apparet etiam ex Apostol. ad Titum, cap. 1. qui ita eum admonens asserit, quales debeant esse, qui in Presbyteros eliguntur, his verbis: *Siquis sine crimine est unius uxoris vir, filios habens fideles non in accusatione luxuria.* Præcipit enim Apostolus unius uxoris eligendum potius, quam qui nullam uxorem duxisset. In ejusdem assumpti confirmationem accedit decisio textus in cap. quicumque 3. dist. 73. ibi: *Uxore contentus acolytus, & subdiaconus esse debet:* ubi apparet, Subdiaconum cum uxore etiam ante ordinis susceptionem obtemperata cohabitare posse.

5 Idem difficultatis assumptum robur sumit ex cap. cum igitur 1. §. illud 35. q. 1. illis in verbis: *Ecclesia post Apostolica instituta, quedam perfectionis consilia addidit, utpotè de continentia ministrorum.* Ex quibus nunc fiet consilium, licet excitet ad deliberandum, non tamen obligat ad sequendum: quare qui illud sequutus non fuerit, nullis subjicitur pœnis ex cap. cum olim 7. de arbitr. leg. cum Pater 77. §. mando 24. ff. de legat. 2. leg. Turpia 54. §. si Titia 1. ff. de legat. 1. unde communiter discrimen constituitur inter consensum, & consilium; nam qui tenetur aliquid facere cum consensu alterius, & petere, & sequi eum debet, cap. fin. de Judicijs in 6. qui verò cum consilio, tantum illud requirit, non autem sequitur: ita Barbosa axiomate 96. P. Sanchez lib. 1. de matrim. disp. 34. num. 24. sed ut constat ex verbis præallegatis, Sacris Ordinibus initiatis non est impositum præceptum observandi castitatem, sed consilium tantum: ergo etiam si matrimonium contrahant, ij uxores dimittere per suspensionis, & excommunicationis sententiam non sunt compellendi. Cui dubitandi rationi non parum roboris addit sequens consideratio; nam coactè promotus ad Sacrum Ordinem verè manet ordinatus, & characterem suscipit Sacramenti, ut disertè probat textus in c. p. majores 3. §. item queritur fin. de baptismo: & ratio est; quia metus, seu vis compulsiva non evacuat prorsus, sed attenuat consensum, ut dicitur in cap. Sacris 5. de his, quæ vi: atqui conditionaliter coactus, id est, qui metu inducitur ad Sacrum Ordinem suscipiendum, si matrimo-
nium

nium contrahat , validum est matrimonium , ut latè probat cum pluribus Primarius noster Doct. Balboa *in cap. 8. de jurejurand. à num. 23.* ergo quia status matrimonij non est incompatibilis cum ordine Sacro.

6 Nec difficultatem diluet , quisquis dixerit , contrarium verius esse , nempe , Ordinem Sacrum metu interveniente assumptum ita obligare initiatum ad continentiam , ut nec possit matrimonium inire , imò si inierit , irritum esse , ut tenent nonnulli non contemnendæ authoritatis Interpretes , hoc præcipuè subnixi fundamento , quia quemadmodum suscipiens baptismum per vim conditionalem compellitur ad observantiam fidei , & ipsius sequelam , *dict. cap. majoris 3. §. item quæsitus fin. cap. de Judais 5. dist. 45.* ita & ordinem suscipiens debet compelli ad observantiam ordinis , & sequelam ipsius , & sic ad continentiam , quæ Sacro Ordini est annexa , *cap. à multis 9. de atat. & qualitat.* Non , inquam , solutio hæc superioris difficultatis vim enervat ; non enim procedit similitudo inter coactè baptizatum , & coactè ordinatum : Nam baptizatus per metum ideo tenetur Fidem Catholicam profiteri , quia Sacramento Baptismi est essentialiter , & naturaliter annexa obligatio profitendi fidem : at verò obligatio continendi non est annexa Ordini Sacro essentialiter , seu naturaliter , sed tantum accidentaliter ex præcepto Ecclesiæ : unde cum obligatio continentia non sit jure naturæ , vel divino inseparabiliter annexa , sed jure tantum humano : merito per metum , qui humana rescindit , & non divina , licet non impediatur essentia Sacramenti Ordinis , & impressio characteris , quæ est divina : impeditur tamen conjunctio continentia , quæ est humana , ut rectè docet Doct. Balboa *ubi supra num. 30.*

7 Secunda dubitandi ratio militabit adversus ultimam nostri textus partem , in qua Alexander III. decidit , quod si Clericus in minoribus constitutus ordinibus matrimonium contraxerit , ipso jure amittit beneficium , contra quam sic efformo argumentum. Si hæc ultima nostri textus pars subsisteret , eò maxime , quia Clerici conjugati in ordine ad res Ecclesiasticas , seu beneficia , censentur ut laici , adeoque sunt incapaces beneficiorum Ecclesiasticorum , sicut lai-

laici; sed hæc ratio nullo juris fundamento nititur: ergo sustineri nequit. Minor probatur ex eo, nam inter alios effectus, quos confert prima tonsura, primus, præcipuusque est, ut tonsuratus possit obtinere beneficium Ecclesiasticum, ut constat ex Concil. Trident. *Seff. 23. de reformat. cap. 6. junct. traditis à colendissimo Præceptore meo D. Galeote in tract. Acad. de Sacrament. ordin. art. 2. num. 14. & 15.* efficitur enim ex tunc Clericus, & ideo per primam tonsuram Clericalis ordo conferri dicitur *in cap. cum contingat 11. de etat. & qualit.* ergo Clericus conjugatus, cum prima tonsura sit initiatus, vel in minoribus ordinibus constitutus, capax erit non solum retinendi beneficia prius obtenta, sed etiam obtinendi alia de novo. Neque huic difficultati satisfacies, si dicas, quod licet prima tonsura initiati habiles sint, ut illis beneficia Ecclesiastica conferri valeant, hæc tamen doctrina patitur limitationem in Clericis conjugatis; quia quoad hunc effectum obtinendi beneficia, ut laici, & omnino inhabiles debent reputari conjugati, qui prima tonsura initiati existunt, vel in minoribus ordinibus constituti apparent, *cap. sanè 2. hoc tit. ibi: Nè deinceps Clericis conjugatis Ecclesiastica beneficia conferantur: docet Primarius noster D. Samaniego in tract. de probib. success. in benef. Eccles. cap. 1. num. 6.*

8 Verùm licet hæc evasio veram contineat doctrinam, difficilis tamen redditur ex decisione text. *in cap. Joannes 7. hoc titul.* ubi dicitur Clericum conjugatum non fore cogendum ad deferendam tonsuram Clericalem, nisi in casu, quo obtineat beneficium Ecclesiasticum: ergo supponit textus posse illum habere beneficium Ecclesiasticum, neque per conjugium illud amittere. Id quod suadetur etiam *ex cap. si qui verò 3. dist. 32. & cap. quia tua 8. 12. quest. 1.* in quibus repetitur, quod si Clerici, in minoribus ordinibus constituti contineri nequeant, uxores ducere debeant, & stipendia sua accipere: ergo Clerici conjugati etiam quoad res Ecclesiasticas, seu beneficia, non ut laici, sed ut Ecclesiasticæ personæ censi debent, ac per consequens etiam si Clericus in minoribus ordinibus constitutus matrimonium contrahat, beneficia prius obtenta amittere non debet. Idque

que ipsum evincit sequens consideratio; nam Clericus conjugatus nihilominus Clericus manet, ut constat tum ex *cap. pen. hoc tit.* tum etiam ex eo, quia per contractum matrimonij non definit quis Clericus esse, liquidem character semel habitus indelebilis est: notat Panormitanus in *cap. 7. hoc tit. num. 2. & DD. in cap. degradatio 2. de pœnis in 6.* Hacque ratione Clerici conjugati privilegio fori, & Canonis gaudent, *cap. un. hoc tit. in 6. Concil. Trident. Sess. 23. de reformat. cap. 6. D. Covarr. in pract. cap. 31. Barbosa. de potest. Episc. part. 2. alleg. 12. Doct. Balboa in cap. 2. de judicijs à num. 75.* Si ergo, qui denominatur Clericus, debet consequutivè habere omnia illa, quæ nomini conveniunt, ex vulgari illo juris dicterio, *unumquodque tale est, quale denominatur, leg. annua 20. §. 1. ff. de annuis legat. leg. 1. in fin. Cod. de offic. Præsfecti Urb. Romæ.* Ibi: *Ut sciat ex ipso nomine, quid Præsfecto debeatur annona:* non est ratio, cur dicamus, Clericum conjugatum inter Clericos numerari, privilegioque fori, & Canonis gaudere, jure verò, seu capacitate retinendi beneficia eorum relinqui.

9 His dubitandi rationibus nihil nos remorantibus, in suo robore manet superior nostri textus conclusio. Et ut plenius intelligatur, & illustretur; aliqua scitu dignæ operæ pretium prænotanda duximus. Et primò quidem notandum est, certum omnino esse, & Catholicæ fidei dogma infallibile, non posse ullum Clericum post susceptos sacros ordines uxorem duxere, prout novissimè definitum est in Concilio Trident. *Sess. 24. de Sacram. matr. can. 9.* idque probatur ex *cap. 1. & 2. qui Cleric. vel docentes cum alijs infra referend.* Ut autem ab ævo rem exordiamur, & inspiciamus originem cœlibatus, qui Clericis ab Ecclesia servandus proponitur, inquirendum primò à nobis est, an cœlibatus ordini sacro sit annexus de jure divino, vel potius de jure tantum Ecclesiastico, ita ut secus Ecclesiæ constitutione nullatenus Clerici in sacris constituti tenerentur ad continentiam servandam, & servandam? Illius obligationem à solo jure Ecclesiastico promanasse, pro certo censeo, ut cum Angelico Præceptore *2.2. quæst. 88. art. 11. in corp.*

prope fin. docuerunt P. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 27. num. 5. Exim. Doct. P. Suarez tom. 3. de Religion. lib. 9. cap. 13. Emin. Cardinal. Bellarm. tom. 2. contro. lib. 1. de Clericis, cap. 18. P. Pithing. ad titul. qui Cleric. vel uovent. §. 1. num. 6. & communiter Theologi, & cum Innocentio in cap. placet 12. de convers. conjugat. num. 1. ibique Abbas num. 7. unanimiter sentiunt Canonistæ.

10 Probatur primò. Non est de jure divino, quod conjugati, si ordinentur, abstineant ab uxoribus suis: ergo non est de jure divino, quòd illas non ducant. Patet antecedens ex communi usu Græcorum, & Ecclesiæ Orientalis, quorum Sacerdotibus permiffum est, retinere uxores ante ordinationem susceptas, *cap. cum olim 6. hoc tit. Consequentia autem est certa; nam si potest Presbyter uti matrimonio antea contracto, evidens fit, matrimonium ex sui natura non pugnare cum ordine sacro; cum matrimonium (sive consideretur ut Sacramentum, sive ut contractus, qui solo animorum consensu perficitur, *cap. sufficiat 2. 27. quæst. 2. leg. nuptias 30. ff. de regul. jur.*) sit vel res sacra, vel honestissima, & solum dici possit parum conveniens ordini sacro ratione ipsius exercitij, & actus conjugalis reddentis hominem carnalem, & ineptum ad divina; necnon propter sollicitudinem domus, & liberorum, quæ plurimas parit distractiones: ita solidissimè de more ratiocinatur Emin. Bellarmin. *ubi supra dict. cap. 18. litt. B.* Probatur secundò ex Concil. Ancyranò *can. 10. relato in cap. Diaconi 8. dist. 28.* in quo permittitur Diaconis ducere uxores cum licentia Episcopi, etiam post susceptum Diaconatum: ergo coelibatus non est de jure divino; aliàs enim Episcopus dispensare non posset. Quod quidem Concilium est vetustissimum, & confirmatum à Leone Papa *in cap. de libellis 1. dist. 20.* notat Basiliius *lib. 7. de matrim. cap. 23. num. 10.* Probatur ultimò apertissimè ex verbis Trident. Concilij *Sess. 24. de Sacram. matrim. can. 9.* sic agentis: *Siquis dixerit, Clericos in sacris ordinibus constitutos, vel Regulares, castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto; & oppositum*
*nil**

nil aliud esse, quàm damnare matrimonium, posseque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam voverint, habere donum, anathema sit. Ubi patet, legem Ecclesiasticam ad sacros ordines, votum autem ad professionem religiosam, ex se habere vim dirimendi matrimonium postea contractum. Idque ipsum apertè liquet ex illis Canonibus, in quibus cum de hac continentiae lege agatur, vocatur lex Ecclesiastica, cap. Presbyteris 8. dist. 27. ibi: *Juxta Sacrorum Canonum definitiones.*

II Hujus autem Ecclesiastici juris plura adsunt antiquissima testimonia scripturarum, Conciliorum, & Patrum. Primò enim Paulus 1. ad *Timoth. cap. 1.* ait: *Oportet esse Episcopum hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem.* Deinde 2. ad eundem, cap. 2. ait: *Labora sicut bonus miles Christi Jesu, nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus;* sub quorum negotiorum nomine nuptias etiam comprehendi, nemo ibit inficias, præsertim, qui perlegerit D. Basilium in *Proœmio Constitution. Monasticar.* docentem; quod nuptiæ pedicæ sint. Infinita postmodum Concilia id idem sanxerunt, ut *Illibetrit. can. 33. Nicen. 1. can. 3. Carthagin. 2. can. 2. & 5. can. 3.* aliaque lato calamo relata à D. Gonçal. in *presenti, num. 6.* Denique hoc ipsum Apostoli exemplo suo docuerunt, ex quibus, teste Tertull. *lib. de monogam.* & D. Hieronym. *lib. 1. in Jovinian.* neminem alium scimus uxorem habuisse, præter Petrum, cujus socrum legimus in Evangelio. Sed quidquid sit de hoc, certum est, eos ex Apostolis, qui fortasse uxorem habuerunt, officio conjugali renunciassè, postquam à Christo vocati fuerunt ad Apostolatam, ut testatur Hieronymus loco nuper citat. satisque apparet ex verbis Petri Domino dicentis Matth. cap. 10. *Eccc nos relinquimus omnia, & secuti sumus te;* statimque Christus explicans, quid sit relinquere omnia, subjungit: *Omnis, qui reliquerit Patrem, aut Matrem, & sororem, &c.* Neque obstat, quod Paulus 1. ad *Corinth. cap. 9.* de se dicit: *Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & ceteri Apostoli?* Quam plu:

plures ex hæreticis vertunt uxorem sororem; ac si Paulus uxorem habuisset etiam post Apostolatam. Respondetur enim primò, ex laudatis verbis non inferri, quòd Apostoli cum uxoribus suis conjugale munus explerent, imò potius oppositum evincitur, quòd nempe Apostoli haberent uxores suas loco sororum, non loco uxorum, quòd nobis sufficit. Respondetur secundò cum Ambrosio, Chrystost. & alijs nomine illarum mulierum non comprehendi uxores, quæ ineptè dicerentur sorores, sed tantum venire matronas honestas, & pias, quæ Apostolis peregrinantibus se aliquando còmites adungebant, illisque suis sumptibus alimenta subministrabant; hæ igitur circumducebantur ab Apostolis, eosque sequebantur, non ut uxores viros, sed ut discipulæ Præceptorem.

12 Et ita facili negotio refellitur alia objectio, quæ instauratur adversus Paulum ex illis verbis, quibus scribit ad Philippenses cap. 4. *Etiam rogo & te germane compar adjura illas*, quòd ex Græco Zuinglius, & Erasmus vertunt *germana conjunx*, ac si Paulus eo nomine uxorem compelleret. Respondetur enim, Paulum loqui de viro aliquo, quem vocat germanum comparem, seu conjugem, aut conjugalem; verbum enim græcum *Sizighen*, quo ibi utitur Paulus, significat eum, qui idem jugum trahit: cum autem vocat conjugalem, seu conjugem, vel quia erat maritus alicujus ex fœminis supra ab Apostolo nominatis, id est Evodix, vel Synthiches, quæ simul cum Apostolo laboraverunt in Evangelio, sicut ipsemet eas celebrans ait, & ita sentiunt Chrystostomus, & Theophilatus; vel eò, quia dictus vir, de quo loquitur, fuisset Philippis socius Pauli in prædicatione, ut asserit Theodoretus; vel quia id esset nomen proprium dicti viri, ut vult Eucumenius; & de facto idem Paulus ad Corinth. 1. cap. 7. se ipsum inter eos recenset, qui uxoribus carebant; ait enim: *Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis, si sic permanent, sicut & ego. Quod si non se continent, nubant, melius est enim nubere, quam uri.* Certum est autem, ut ostendit Theodoretus in præfatione comment. ad epistolas Pauli, dictam epistolam ad Corinthios fuisse scriptam à

Paulo ante epistolam ad Philippenses : ergo vel Paulus duxit uxorem , postquam supra dicto modo scripserat ad Corinthios , quod non est credibile , vel non habuit uxorem , cum scriberet ad Philippenses.

13 Sed contra principalem assertionem à nobis hactenus firmatam , quòd nempe obligatio cœlibatus ordini sacro annexi proveniat à jure Ecclesiastico tantum , dices : plures ex Sacerdotibus Ethnicis pudicitiam , ac cœlibatum servasse , ut lanissimè videre est apud Tiraquell. *de lege conub. in leg. 15. num. 119. & plurib. seqq.* signum ergo evidens est obligationem hanc confurgere ex ipso jure naturali divino. Sed respondetur , hoc probare unice , quòd solo ductu luminis naturalis innocerit , statui sacerdotali convenire cœlibatum , ut rem ipsi decentissimam , non autem quòd sit res omnino necessaria , & quòd ut talis à jure naturali impeteret. Obstat etiam , quòd in *cap. 33. Deuterom.* de Leviticis veteris legis dicitur , quòd filios ignoraverint : certum est autem , id verificari non posse in sacerdotibus veteris testamenti , sed tantum esse vaticinium de sacerdotibus novi testamenti. Etenim respondetur cum P. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 27. num. 8.* id fuisse quidem divinum vaticinium , sed non divinum præceptum , illudque vaticinium sufficienter adimpletum fuisse , sive lege divina , sive humana Ecclesiastica factum fuerit , ut Sacerdotes novi testamenti uxoribus careant. Constans igitur stat sententia asserens , jure Ecclesiastico Clericis in sacris ordinibus constitutis vetitum esse matrimonij usum. Quam sententiam , præter supra relatos , tenent Cæsar *de Eccles. hierarch. disp. 8. §. 7. num. 5.* D. Gonçal. *in presenti , num. 3.* & colendissimus Præceptor meus D. Galeote *in tract. de Sacram. Ordin. art. 2. num. 25.*

14 Quem sanctissimum morem sub primis Ecclesiæ crepundis Clerici nedum Latini , sed etiam Græci adeò exactè custodierunt , ut non tantum post ordines sacros susceptos uxores non ducerent , sed etiam à consortio earum , quas antea duxerant , religiosissimè abstinere , ut liquet ex D. Chrysostom. *homil. 2. de patientia Job* , & Hieronym. *contra Vigilant. in pr.* Sed , cum Græci à Latinis

his semper facile discesserint, circa annum Domini 700. Conciliabulum quoddam illegitimum Constantinopoli celebratum sub Justiniano Juniore, quod dictum fuit *Trullanum*, utpotè celebratum in Palatio Imperatorio, seu loco concamerato, qui *Trullus* dicebatur: in quo *can. 13.* sanxerunt: licitum esse Clericis in sacris Ordinibus constitutis habere consortium cum uxoribus, quas antea duxissent, id tantum in *can. 12.* Episcopis, utpotè in sublimiori gradu collocatis, interdicentes. Quem errorem Ecclesia Latina, quamvis nunquam sequuta fuerit, per Glossam in *cap. cum olim 6. hoc tit.* in verbo: *Votum continentia in fin.* adhuc toleraverit, nè majori rima divideret Ecclesiam Orientalem ab occidentali, ut videre est in *dict. cap. cum olim 6.* Pro cuius doctrinæ pleniori intelligentia scire oportet, quòd postquam Græci à Latinis discesserunt, ea distinctione uti cœperunt, ut si Diaconi tempore suæ ordinationis interrogati, an vellent servare, ac polliceri continentiam? Se non posse continenter vivere dixissent; ordinabantur quidem, si Episcopo placebat, ijs autem sic initiatis, si conjugati erant, licebat impunè matrimonijs antea contractis uti, vel nova inire conjugia, si conjugati non erant, ut constat ex Concil. Ancyran. *can. 10.* & ex historia Paphnutij relata in *cap. Nicæna Synodus 12. dist. 31.* Quomodo accipiendi sunt textus in *cap. cum olim 6. hoc tit. cap. quæsitum 7. de pœnit. & remis. cap. Diaconi 8. dist. 28. cap. aliter 14. dist. 31.* ubi illa verba: *Matrimonio copulantur*, duobus modis intelligi possunt. Primò, quod Græcis in sacris constitutis liceret nubere, etiam post ordinationem. Secundò, ut idem sit, ac matrimonio jam antea contracto utantur. Qua phrasi in ea significatione utitur sexta Synodus *can. 13.* & Toletan. *3. can. 5.* ut cum pluribus docet D. Gonçal. *hic num. 4.*

15 Sin autem Græcus, qui ordinabatur, diceret, se velle servare continentiam, sive conjugatus antea esset, sive non, ordinabatur quidem; at post ordinationem non licebat impunè vel matrimonio uti antea contracto, vel nova tentare conjugia, quamvis inita valerent. Sed excommunicatione percussus vel separabatur, vel inter inferiores

Clericos ministrabant, ut liquet ex Concil. Ancyran. *dist. can. 10. in secunda ejus parte*, & ex Concil. Neocæsariens. *can. 1.* notat Basilius *lib. 7. de matrim. cap. 23. num. 13.* Quibus omnibus illud addendum est, quòd contrahere matrimonium post ordinationem, solùm inter Græcos fuit permissum Subdiaconis, Diaconis, atque Presbyteris, non verò Episcopis; istis enim tantùm licuit uti matrimonijs antea contractis, ut constat ex *cap. Nicæna 12. dist. 31.* & ex Nicephoro *lib. 12. histor. cap. 34.* donec per sextam Synod. id revocatum fuit *in can. 12. & 48.* in illis verbis: *Uxor ejus, qui ad Episcopalem dignitatem promotus est, communi sui viri consensu priùs separata, postquam in Episcopum ordinatus est, ac consecratus, Monasterium ingrediatur, procul ab Episcopi habitatione extractum, & Episcopi providentia fruetur.* Nec tunc obstat textus *in cap. consulendum 17. dist. 28.* ubi Nicolaus reprehensibiles esse affirmat Presbyteros Græcos matrimonio utentes. Pro cuius textus expositione sciendum est, Græcos procedente tempore, ut se se magis Latinis opponerent, eò insaniam pervenisse, ut omnes, qui ordinabantur, ad nuptias cogèrent, nec ullum, nisi conjugatum ordinarent. Quod olim increpabat in Vigilantio D. Hieronymus in illis verbis: *Si tamen Episcopi nominandi sunt, qui non ordinant Diaconos, nisi priùs uxorem duxerint, nulli calibi credentes pudicitiam, imò ostendentes, quàm sancti ipsi vivant, qui malè de omnibus suspicantur.* Quæ Græcorum insaniam apertius nobis ostenditur *in disput. Humberti adversus Nicetam Pectoratum* tempore Leonis VIII. quæ habetur apud Baronium *tom. 11. annal. in fin.* meritò ergo Nicolaus reprehensibiles dicit Sacerdotes Græcos, non quia matrimonio uterentur, sed quia non nisi matrimonio deditos, ordinandos esse credebant. Aliter respondet P. Vazquez *disp. 247. cap. 6. à num. 86.* quem refert, & sequitur Doct. Graña *hic num. 4.*

16 Latini verò sacris ordinibus initiati semper, & pro semper non solùm matrimonio postea non copulabantur, verùm etiam jam contracto non utebantur, sed potiùs à die suscepti gradus sacri, sequestrato mansionis cubiculo,

à proprijs uxorbis abstinebant, quando necessitas ministrorum, & fidelium inopia cogebat etiam ex conjugatis Clericos assumere, ut paribus relatis Concilij probat D. Gonçal. *in presenti*, num. 6. & *in cap. 6. de convers. conjugat.* & P. Pishing. *ad eundem titul. §. 12. per tot.* A quo tamen tempore hæc continentia lex obliget etiam Subdiaconos exponendum superest. Et quidem breviter dicendum est, quod licet à primis Ecclesiæ cunabulis gradus subdiaconatus cognosceretur, ut constat ex Canon. 43. *Apostolor. Anacleto epist. 1. D. Cypriano epist. 24.* & alijs autoritatibus adductis à Barbof. *lib. 1. faris Eccles. cap. 37.* tamen quia subdiaconi, quando ordinabantur, castitatis votum non emittebant, ideo subdiaconatus primis Ecclesiæ sæculis sacer gradus non credebatur; & ita eis licuit habere uxores usque ad tempora Gregorij I. ut patet *in cap. 1. dist. 31.* ubi cum olim promoverentur subdiaconi, non promissa continentia, & licitè uterentur uxorbis, & beneficijs, & Pelagius Papa postea edidisset Constitutionem, in qua præcisè prohibuit, nè subdiaconi suis uxorbis commiscerentur: Gregorius illius successor revocavit illam Constitutionem tanquam iniquam, statuitque ut Subdiaconi, qui tunc erant, inviti non cogerentur; at in futurum nemo promoveretur, nisi continentiam voveret, quod refertur etiam *in cap. Multorum 20. 27. quest. 2.* facitque textus *in cap. miramur 7. de serv. non ordin.* in illis verbis: *Licet subdiaconatus sacer ordo non reputaretur in Ecclesia primitiva; tamen à Constitutione Gregorij, atque Urbani secundum moderna tempora sacer gradus esse minimè dubitatur.* Quibus consonant textus *in cap. à multis 9. de atat. & qualit. ord. cap. nullus 4. dist. 60.* Quapropter sicuti in primitiva Ecclesia Presbyteri, & Diaconi votum castitatis emittebant, *cap. ministri 19. dist. 81.* ita etiam subdiaconi hodie emittunt ex decreto Gregorij Pontificis relato *in dict. cap. 1. dist. 31.* & Urbani II. *in cap. erubescant 11. & seq. dist. 32. junct. cap. 1. dist. 27. cap. 1. dist. 28.* cujus voti causa efficiuntur inhabiles ad contrahendum matrimonium, *cap. un. de voto in 6. Doct. Balboa in cap. 2. de judicijs, num. 74. in fin.*

17 Sed an S. Pontifex possit in voto castitatis annexo ordini sacro dispensare, ita ut subdiaconus, vel alius in sacris ordinibus constitutus valeat matrimonium contrahere, anceps est quaestio? In qua affirmativam sententiam tuentur P. Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 8. num. 6.* & in *praecepta Decalog. lib. 5. cap. 2. num. 9.* Basilii *de matrim. lib. 7. cap. 10.* P. Suarez *tom. 3. de Religion. lib. 6. cap. 16.* & 17. *num. 5.* & 6. P. Pirhing. *ad titul. de regular. sect. 3. §. 8. num. 144.* & *ad titul. de stat. monach. §. 1. num. 10.* Fagn. *in cap. nuper 4. de bigam. non ordin. à num. 29.* pluresque alij congesti à Barbof. *de potest. Episc. 1. part. allegat. 15. num. 23.* Verùm ex adverso contrarium tradiderunt Theologi Scholastici, & novissimè defendit Vivar *de veter. Monach. lib. 2. cap. 6. num. 11.* Movetur isti autoritate textus *in cap. cum ad Monasterium 6. de stat. monach. in ultimis verbis: Abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa regulae Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere: ergo sicut non potest Pontifex dispensare in voto castitatis statui Religionis annexo, ita non poterit dispensare in voto continentiae solemnizato per susceptionem sacri ordinis. Sed omissa interpretatione Mendozæ, quam refellit Basilii *de matrim. dict. cap. 10. num. 3.* respondendum est cum communi Interpretum Schola, praedicta verba esse accipienda in sensu composito, id est, cum monacho manente monacho non posse Pontificem dispensare, seu ipsi licentiam concedere, ut simul contrahat matrimonium; in sensu verò diviso, id est, extrahendo monachum a Religione, ita ut Monachus, vel Religiosus esse desinat, rectè posse Pontificem dispensare, ut matrimonium contrahat: ita acceperunt ea verba Innocentius, & Abbas ibi: *num. 23.* D. Covarr. *in cap. 2. de testam. num. 18.* Basilii *dict. cap. 10. num. 9.* P. Pirhing. *dict. tit. de regular. §. 1. num. 10.* Fagnan. *in cit. cap. cum ad Monasterium 6. num. 67. cum seq.* Nec contrariae sententiae favet ratio, quam adducit D. Thomas 2. 2. *quaest. 88. art. 11.* quod solemnitas voti consistat in quadam consecratione, seu benedictione: non potest autem ullus Ecclesiae Prælati*

facere, ut homo semel Deo consecratus, quandiū vivit, desinat esse consecratus, *cap. semel Deo 51. de reg. jur. in 6.* Non, inquam, faveat; quia hoc verum est, quandiū consecratio manet: potest tamen per Ecclesiæ auctoritatem fieri, ut res consecrata desinat esse consecrata, v. g. ut ex calice consecrato, destructa forma, sed manente materia, fiat non consecratus, & in usus profanos convertatur. Vel dici potest, id verum esse in consecratione sacramentali, quæ est de jure divino, ac proinde omnino indelebilis, juxta Concil. Trid. *Sess. 7. de Sacram. can. 9.* at secus est in alijs consecrationibus, quæ sunt de jure positivo; quia per Summum Pontificem auferri possunt, *leg. continua 137. S. cum quis 6. ff. de verb. oblig.* & ideo passim videmus per auctoritatem Papæ Ecclesias, & loca sacra in profanos usus non sordidos converti juxta decretum Conc. Trident. *Sess. 21. cap. 7. in fin.* Consecratio autem, seu benedictio, in qua consistit solemnitas voti, non est sacramentalis, nec de jure divino, quia voti solemnitas introducta est de jure positivo, & ex Constitutione Ecclesiæ, *cap. un. de voto in 6.* ergo nihil obstat, quin S. Pontifex possit super ea dispensare: D. Gonçal. *in can. 13. Concil. Illib.*

18. Hinc non abs re quæri potest; utrum qui in ordine sacro constitutus, ex dispensatione Pontificia matrimonium contraxit, si delictum committat, sit coram Ecclesiastico judice conveniendus, an accusari possit coram Judice seculari. Et coram seculari esse conveniendum, eò quod per contractum matrimonij amittat privilegium fori, & Canonis, tenent P. Sanchez *lib. 8. de matrim. disp. 8. num. 11.* P. Suarez *lib. 4. adversus Regem Ang. cap. 28. num. 3.* Sed contrarium, & rectius docuerunt Delbene *tom. 1. de immunit. Eccles. cap. 4. dub. 10. num. 12.* Barbof. *in remis. ad Trident. sess. 23. de reform. cap. 6. num. fin.* Navarr. *in tract. de reddit. Eccles. q. 1. monitor. 55. & seq. & Consil. 10. & 11. de regularib.* Bobadilla *lib. 2. polit. cap. 18.* quibus suffragantur plures, quos refert, & sequitur Fagnan. *in cap. nuper 4. de bigam. non ordin. a num. 29.* Atque hanc sententiam & ego veriore, ac in praxi observandam esse judico. Eaque primò probatur ex eo, quod ordo sacer, &

matrimonium essentialiter non sunt opposita, sed ex constitutione Ecclesiæ tantum, ut dixi *num. 16.* ergo sublato constitutionis impedimento per dispensationem Pontificis, Clericus in Sacris, qui matrimonium legitime contraxit, immunitas manet à potestate sæculari, sicut erat ante matrimonium; dispensatio enim ei non adimit privilegium Clericale, quo gaudebat ante contractum matrimonium, *argum. text. in leg. 8. ff. unde liber. ibi: Si statum suum mutaverit, nihil obest ei, quominus id, quod acquisivit, retineat;* quia cessante causa impediente matrimonium virtute dispensationis Pontificiæ, non cessat effectus characteris semel impressi, qui durat, & permanet, quin illum vitiet casus supervenientis matrimonij, quamvis perveniat ad casum, à quo incipere non potuit; nam quæ semel utiliter sunt constituta, durant, licet detur casus, à quo initium habere non potuerunt, ut ex *leg. in ambiguis 85. §. non est novum 1. ff. de regul. jur. docet Tiraquell. in tract. causa cessant. limit. 10. num. 1. & 2.* Idque procedit etiam si habitum, & tonsuram non deferat; quia Constitutio Bonifacij VIII. in *cap. un. hoc tit. in 6. & Trident. sess. 23. de reform. cap. 6.* non procedit, nisi in Clericis conjugatis in minoribus ordinibus constitutis, ut notant D. Covarr. in *pract. quest. cap. 31. sub num. 6. vers. quintò hinc apparet, Secacia de judic. cap. 11. num. 32.*

19 Deinde hæc sententia confirmatur ex eo; quòd Clerici in minoribus licet conjugati ideò fori privilegium retinent, quia matrimonium contrahunt lege permittente, nec status conjugalis est incompatibilis cum Clericali, ut probat D. Covarr. *diēt. cap. 31. num. 7.* sed & Clericus in Sacris in vim Apostolicæ dispensationis legitime contrahit, nec status conjugalis est incompatibilis cum sacro ordine, ut suprà ostendimus: ergo licet sit conjugatus, fori privilegium retinere debet. Sicuti videmus Milites Alcantaræ, & Calatravæ non ideò minus potiri privilegijs personarum Ecclesiasticarum, quòd matrimonium contrahant ex dispensatione Pontificis, ut tradit Navarr. *conf. 10. c. 11. de regularib.* Præterea eandem sententiam juvat, quòd beneficium fori concessum est Clericis ratione characteris eisdem indelebiter impressi in ipsa ordinum susceptione; sed per matrimo-
nium

nium subsequens character impressus non deletur, ut notat Abbas in cap. Joannes 7. hoc tit. not. 2. & definitum est in Concil. Florent. in Decret. fidei §. quinto, & in Trident. sess. 7. de Sacram. can. 9. ergo nec privilegium fori tollitur. Neque obstabit, si dicas, quod neque per degradationem deletur character; & tamen Clericus degradatus subicitur seculari districtioni, cap. 2. ubi glossa fin. de pœn. lib. 6. Nam id specialiter statutum est in pœnam Clericorum enormiter delinquentium cap. cum non ab homine 10. de Judicijs, cap. ad abolendam 9. de heret. cap. super eo 4. eod. tit. lib. 6. at Clericus in sacris nihil peccat contrahendo Pontifice concedente, cap. qui peccat 40. 23. q. 4. cap. dixit 12. 14. q. 5. leg. Grachus 4. Cod. ad leg. Jul. de adulter.

20 Denique eidem assertioni hoc argumentum apprimè patrocinator. Græci conjugati in sacris Ordinibus constituti gaudent privilegio fori Ecclesiastici, ut tenet D. Covarr. ubi supra dict. cap. 31. sub num. 5. vers. Qua ratione, ubi improbat consuetudinem Anglorum, apud quos Clerici conjugati, etiam in sacris, coram iudice seculari litigare coguntur, & refert eam improbasse etiam Iudices Rotæ decis. 840. aliàs 10. de consuet. in antiq. ergo eodem privilegio potiri etiam debent Clerici in sacris Ecclesiæ Latinæ, & Occidentalis, qui matrimonium contraxerunt ex Pontificis dispensatione. Nam Græci uxorati ideò retinent Clericale privilegium, quia cum Orientalis Ecclesia votum continentiae non admiserit, cap. cum olim 6. hoc tit. cap. aliter 14. dist. 31. usus matrimonij non est illis interdictus. Quæ ratio viget etiam in præsentis; quia Clericus propter Pontificis dispensationem solutus est voto continentiae, perinde ac si non vovisset, & legitimo utitur matrimonio. Maneat ergo ex hucusque dictis, matrimonium, ut proponitur contractum, non obstare Clericis in sacris, quominus gaudeant exemptione à Judicibus secularibus. Et revera absurdum esset, ut existens in sacris subiceretur laicorum jurisdictioni ob matrimonium contractum approbante Pontifice; cum tamen ob quodcumque crimen quantumvis enorme, & irregularitatem irrogans fori privilegium non amittat ante actualem degradationem, & traditionem Curiae

riæ sæculari, *cap. cum non ab homine 10. de Judicijs*, ubi notant omnes Canonistæ. Pro qua sententia facit Navarr. *in tract. de redd. Eccles. Monit. 55. num. 10.* ubi in fortioribus terminis docet, regularem solemniter professum, qui ex dispensatione Rom. Pontificis matrimonium contrahit, esse personam Ecclesiasticam, & gaudere privilegio fori, & Canonis. Pari autem passu ambulant quoad Clericale privilegium Clericus, & Professus, ut notat Joann. Andr. *in cap. an. de obligat. ad ratioc. num. 19. vers. & que dicta sunt.* Neque hanc ita stabilitam sententiam infringit textus *in cap. quisquis 5. dist. 84.* ibi: *quisquis Clericus, aut viduam, aut secundam conjugem duxerit, omni Ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudetur, laica sibi tantum communiione concessa.* Nam præterquamquod decisio hæc non loquitur de matrimonio contracto à Clerico virtute Pontificiæ dispensationis, responderi potest; quod Constitutio Siricij Papæ, cujus est textus ille, per quam bigami declarantur omni privilegio nudati, & coercitioni fori sæcularis addicti, ad Clericos sacris Ordinibus insignitos non pertinet, nec ad eos extenditur, sed ad Clericos in minoribus tantum, ut docet ibi Glossa in verbo *Clericus*. Ratio differentiæ perspicua est; quia in minoribus constitutus sic contrahendo matrimonium, cum ad sæculum redeat, & non remaneat persona Ecclesiastica, privatatur fori privilegio; sed constitutus in sacris, cum propter characterem Ordinis sacri non possit ad sæculum redire, nec desinere esse persona Ecclesiastica, retinet privilegium fori.

21 Jam sensim delapsi sumus ad decisivam nostri textus rationem, eaque multiplex est. Et certè prima ratio provenit ab exemplo Apostolorum supra *num. 11.* relato. Secunda desumitur ab exemplo Pontificis, & Sacerdotum veteris legis, qui pro toto eo tempore, quo ministrabant in Tabernaculo, & in Templo, abstinebant à proprijs uxoribus, ut testantur varia scripturæ testimonia. Nam *Exod. cap. 19.* dicitur; *Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur*, id est, abstineant ab uxoribus; in eo enim potissimum consistebat sanctificatio, ut patet ex eodem capite; nam *vers. 10.* dicebat Deus ad Moysem: *Vade*
ad

ad populum, & sanctifica illos hodie, & cras, laventique vestimenta sua: Moyses autem intellexit illam sanctificationem de abstinentia ab uxoribus. Nam mox accedens ad populum, & explicans illi voluntatem Dei, dixit: *Estote parati in diem tertium, & nē appropinquetis uxoribus vestris.* Ubi notandum est, illam sanctificationem, seu abstinentiam ab uxoribus tam populo, quàm Sacerdotibus fuisse præceptam, & istis quidem speciali titulo pro omni tempore, quo fungebantur officio Sacerdotali, sive orando pro populo, sive hostias, & sacrificia offerendo. Si ergo homines laici debebant sanctificari per abstinentiam ab uxoribus, multo magis Sacerdotes, quippe qui ad majorem puritatem ratione status, ac officij obligabantur: docet D. Hieronymus lib. 1. contra Jovin. ibi: *Nam & in veteri lege, qui pro populo hostias offerebant, non solum in domibus suis non erant, sed purificabantur ad tempus ab uxoribus separati, & vinum, & siceram non bibebant, quæ solent libidinem provocare: faciuntque pulchra Innocentij I. verba relata in cap. tenere 4. dist. 31. ibi: Sacerdotes, & Levitæ cum uxoribus suis non misceantur, quia ministerij quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim, sancti stote, quoniam, & ego sanctus sum, Dominus Deus vester. Nam si priscis temporibus antea vicis suæ de Templo Dei Sacerdotes non discedebant (sicut de Zacharia legimus) nec domum suam omnino tangebant, quibus, utique propter sobolis successionem, uxoris usus fuerat relaxatus, quanto magis hi Sacerdotes, vel Levitæ pudicitiam, servare debent, quibus vel Sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel à sacrificijs divinis, vel à baptismatis officio vacent.*

22 Facit etiam exemplum Gentilium, apud quos lege XII. tabul. ita cavebatur: *Divos castè adæunto.* Imò & conjugio usos arcebant à suis sacrificijs, ut docet D. Hieronymus lib. 2. in Jovin. ideo apud eos Sacerdotes sine usu conjugij erant, leg. vitrico 60. ff. de donat. inter vir. ibi: *propter Sacerdotium.* Plura congesit Tiraquell. in leg. 5. conaub. ex num. 76. Et certè si hæc observabantur in Sacerdotibus tam Judaicæ, quàm Gentilitiæ religionis, quanto

gis Sacerdotes legis gratiæ , qui non carnes vitulorum , & hircorum, ut olim in lege, sed Christum verum Deum quotidie in sacrificio offerunt, debent continenter vivere, à conjugioque arceri. Accedit etiam; quia cum Sacerdotibus quotidiana necessitas orandi incumbat, eò quod perpetuò Deo mancipati sint, ut liberiùs, & expeditiùs cunctis diebus orationi possint vacare, justa de causa à conjugali officio prohibiti sunt, ex illa Apostoli autoritate *ad Corinth. cap. 6.* siquidem qui conjugem habet, non potest facile in vitam contemplativam animum dirigere, cum in re uxoria, & familiari semper sit occupatus, & multa sint connubij onera, ut constat ex *cap. diversis 5. hoc tit.* Unde Apostolus *1. ad Corinth. cap. 7.* cujus autoritas refertur *in cap. omnes 7. 32. q. 7.* gravem conjugij sarcinam intelligens ait: *Si ita est, non expedit hominem uxorem accipere.* Meritò ergo Sancti Ecclesiæ Patres tot Canonibus prohibuerunt sacris ministris, & Dei Sacerdotibus, nec non & Levitis, seu Diaconis, & qui Sacramentis Divinis inserviunt, id est, Subdiaconis, usum conjugij, ita ut matrimonium ab eis contractum nullum, ac irritum sit. Nam quamvis in primitiva Ecclesia non prohiberentur Subdiaconi uxores ducere, ut patet ex *cap. 1. dist. 31.* postea tamen statutum fuit, ut etiam ipsi matrimonium contrahere non possent, & ut nullus Subdiaconus fieret, nisi qui se castè victurum promitteret, *cap. Subdiaconis 9. dist. 32.*

23 Verùm enim verò hæc doctrina hac declaratione temperanda est, ut videlicet non procedat eo in casu, quo quis fuerit promotus ad Ordinem Sacrum per vim, vel metum cadentem in constantem virum; tunc enim non tenetur servare continentiam Ordini Sacro annexam, licet ordinis suscipiat Sacramentum, *cap. majores 3. §. item quaeritur fin. de Baptism.* Et ratio est, quia ordo sacer non obligat ad continentiam ex natura rei, sed solum ratione voti ex Ecclesiæ constitutione Ordini Sacro annexi, *cap. un. de voto in 6.* votum autem sive expressum, sive tacitum, quale inest Ordini Sacro, est irritum, si ob metum cadentem in virum constantem fuerit emissum, adeoque non obligat, *cap. 1. & 6. de his, qua vi, metu sive caus. sed talis matri-*
mo-

monium contrahere potest. P. Sanchez *lib. 7. de matrimon. disp. 29. num. 5.* Doct. Balboa *in cap. 8. de iurejurand. à num. 23.* ubi plures refert. Idem dicendum est de illo, qui suscipit ordinem sacrum sive antea, sive etiam post usum rationis, sed ante pubertatem, ut scilicet non reneatur ad votum continentia servandum, nisi adeptus pubertatem illud ratificet; & consequenter matrimonium inire potest, ut ex probabiliori sententia docet P. Sanchez *ubi nuper. disp. 30. num. 8.* & latius Fagnan. *in cap. tua 1. de Cleric. per saltem prom. à num. 50.* Ratio est, quia quamvis alioqui impuberes simplici voto castitatis obligari possint, *cap. 2. de voto, & ibi D. Gonçal. num. 5:* quia tamen facillimè vota illorum dissolvi possunt, & irritari à parentibus, & tutoribus, etiam sine aliqua causa, ut tradit P. Pirhing. *ad tit. devoto §. 5. num. 31.* non est credendum Ecclesiam velle obligare puerum impuberem voto tanti momenti. Similiter qui invalidè est promotus ad Sacrum Ordinem, quia is irritus fuit ob defectum substantialiter requisitum ad validitatem ordinis, validè matrimonium contrahit, quia non obligatur ad votum continentia ei annexum: Barbof. *in cap. 1. qui Clerici vel vovent. num. 4.*

24 Secundò notandum est, quòd quamvis ad sacros Ordines promotus nequeat valido conjugio copulari, potest tamen, si prima tonsura tantum, vel etiam minoribus ordinibus sit initiatus, validum matrimonium contrahere, ut vetusta jam, ac quotidiana praxis Ecclesie docet, & colligitur ex *d. cap. 1. qui Clerici, vel vov.* quia illud non dirimunt ordines minores, cum nullus extet textus, seu Canon id interdicens: imò hoc expressè conceditur in nostro textu *in secunda ejus part. & in cap. si qui verò 3. cap. si quis 7. cap. lectores 8. cap. placuit 13. & seq. dist. 32.* Ratio est; quia ordo, suapte natura, non repugnat matrimonio, sed solum ratione voti, quod Ecclesia suo præcepto annexuit: at Ecclesia solis Ordinibus Sacris, seu majoribus votum castitatis annexuit, *cap. 1. cap. 8. dist. 28. P. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 31. num. 4. ubi num. 5. addit;* quòd etiam ille, qui ordines minores recipit, credens illis annexum esse solemne votum tacitum continentia, non

teneatur ad illius observantiam; quia talis non intendebat per se, & principaliter votum castitatis emittere, sed solum quatenus illud annexum putabat ordinibus minoribus: cum ergo non sit annexum, nullo voto ligatus manebit. Nec obstat, quod juxta *Can. 25. Apostolor.* Lectores, & Cantores tantum, si velint, nuptias contrahere possunt: ergo Acolyti olim non poterant. Nam respondetur, in eo Canone Lectorum, & Cantorum appellatione contineri omnes Clericos minores, seu inferiores Subdiacono, Basilius *lib. 7. de matrim. cap. 24. num. 10. in fin.* Neque excludi duos alios minores ordines, sed includi, quia in illis est eadem omnino ratio: & dictio taxativa *tantum* ita excludit extranea, & dissimilia, ut includat omnes casus similes, in quibus est eadem ratio, ut ex Everardo docet P. Sanchez, *ubi supra num. 6.*

15 Verum licet Clerici in minoribus ordinibus constituti matrimonium licite, & valide contrahere possint; tamen Ecclesiastica beneficia retinere non possunt, sed ijs privandi sunt, prout statuitur in *cap. diversis 5. hoc tit.* Quare juxta Joann. Andreas, Abbatem, Ancharr. & alios scribentes in *nostro textu*, per sola sponsalia de futuro Clericus non amittit beneficia ipso jure; quia sicut per adoptionem secundi beneficii incompatibilis non vacat primum, dum plena possessio secundi non est obtenta, *Clem. ult. de prebend.* ita per sponsalia de futuro non vacant beneficia, quia illa non important statum plenè incompatibilem cum beneficijs, sed tantum sunt via ad illum comparandum. Unde si Clericus contraxerit matrimonium ratum cum foemina impubere, beneficia non amittit, quia tale matrimonium resolvitur in sponsalia de futuro, *cap. un. §. idem quoque de spons. impub. in 6.* Sed hic insurgit quæstio, an videlicet si hujusmodi Clericus validum contrahat matrimonium, amittat ipso jure beneficia, vel potius requiratur sententia Judicis privans? Hujus quæsitæ maximus est effectus; nam si Clericus conjugatus non amittit beneficia, nisi post sententiam Judicis, potest ijs renuntiare ad favorem alterius, quia donec privetur, est suum illud beneficium. Ita hanc differentiam in terminis Clerici beneficiarij ineuntis matrimonium

nium expendit Parisius *de re signat. benef. lib. 3. quest. 16. per tot.* Respondeo igitur per matrimonium validum à Clerico initum vacare ipso jure illius Clerici beneficia, Ita Glossa *in presenti*, verbo *relinquenda*, & ibi Abbas *num. 4. & 5.* & Barbof. *num. 2.* Pignatell. *tom. 2. consult. 2. num. 11.* Zevallos *in qq. pract. q. 147. num. 1.* P. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 42. num. 4.* P. Pirhing. *ad hunc tit. §. 3. num. 11.* & alij DD. communiter apud eosdem.

26 Prima, ac potissima ratio desumitur ex persona ipsius Clerici, quia scilicet hæc privatio non est statuta à jure in pœnam alicujus delicti, (cur enim delinquet Clericus minoribus tantum initiatus, si uxorem ducat?) sed unice confurgit ex incompatibilitate status, quem elegit sponte sua Clericus matrimonium contrahendo: quare per electionem, hujus status incompatibilis cum beneficio Ecclesiastico liberè, ac ultroneè factam censetur Clericus tacite beneficijs renuntiassè, eaque tanquam derelicta habuisse, argum. *cap. ex transmissa 3. de renuntiat. cap. cum renuntiat 9. 32. quest. 1.* contrario enim facto juri proprio ceditur, *arg. leg. 1. Cod. de furt.* Secunda ratio emergit ex præsumpta voluntate superioris beneficium concedentis: Hac enim tacita conditione censetur datum beneficium Clerico, nec eo retento, assumeret statum cum ipso incompatibilem. Quare tali statu assumpto amittitur statim illud beneficium, tanquam deficiente conditione, sub qua concessum fuerat, ut notant PP. Sanchez, & Pirhing. *loc. num. ant. citatis.* Nec obstat noster textus, ubi dicitur, quod si Clerici infra subdiaconatum uxores acceperint, compelli debeant ad relinquenda beneficia, & ijs privandi sint; ergo si sunt privandi, non sunt privati ipso jure. Idemque habetur *in cap. 3. hoc tit.* Etenim respondetur, à dictis textibus confirmari, non destrui veritatem nostræ assertionis; non enim illi dicunt, Clericos conjugatos privandos esse beneficijs, & compellendos ad ea relinquenda, quatenus jam ea ipso jure non vacaverint, sed ob hoc ipsum, quod ipso jure jam vacaverant, jubetur, hujusmodi Clericos privandos esse possessione dictorum beneficiorum, & ad eam dimittendam debere compelli. Similiter non adversantur textus *in cap. si qui*

qui vero 3. dist. 32. cap. quia tua §. 12. quest. 1. in quibus repetitur, quod si Clerici sacro ordine non initiati contineri nequeant, uxores ducere debeant, & stipendia sua accipere. Nam primò responderetur, dicta jura fuisse correctà per nostrum textum, ut ibi docet Glossa verbo: *Relinquenda*. Secundò cum Innoc. & Hostiensi in *presenti*, ex misericordia in objectis textibus dispensatum fuisse cum Clericis incontinentibus, quòd, uxoribus ductis, adhuc fructus beneficiorum percipere possint, ut ita mitius cum eis agendo, facilius ab impudicitia luto resipiscerent. Respondetur tertio, & verius cum Abbate *hic*, ibi esse sermonem de stipendio, quod hujusmodi Clerici accipiunt ab Ecclesia ratione paupertatis, vel ratione laboris, quem canendo v. g. vel organa pulsando præstabant; non autem sermonem esse de stipendio, quod haberent in titulum, quale est beneficium Ecclesiasticum. Eodemque modo dissolves textum in cap. *Joannes 7. hoc tit.* ubi dicitur, Clericum quendam uxoratum non fore cogendum ad deferendam tonsuram; nisi in casu, quo habeat beneficium Ecclesiasticum. Respondendum enim est cum Glossa fin. *ibidem*, quòd vel ibi habetur sermo de beneficio improprie dicto, seu de stipendio non in titulum, sed in sustentationem assignato, juxta cit. cap. *si qui 3. dist. 32.* vel loquitur textus de beneficio proprie sumpto, sed cum dispensatione Apostolica retento, ut tenet Primarius noster D. Samaniego in *tract. de probib. success. in benef. Eccles. cap. 1. num. 5. in fin.* Sic quoque non obstat, quod inhabilitas medio tempore superveniens non nocent, quando habitas in initio adfuit, leg. *sed si 6. §. solemus 2. ff. de hered. instit.* cum ergo Clericus in minoribus, tempore, quo obtinuit beneficium, fuerit habilis, illud non amittit per hoc, quod per subsequens matrimonium reddatur inhabilis. Nam responderetur, dictam regulam esse veram, quando quis excluditur à beneficio propter inhabilitatem personæ: secus autem, quando illud amittit ob tacitam renuntiationem, prout accidit in nostro casu.

27 Quæ doctrina adeo vera est, ut procedat, quamvis matrimonium fuerit tantum ratum, etsi non fuerit consum-

summatum; quia præcisè per matrimonium ratum Clericus verè assumpsit statum incompatibilem cum beneficijs, *Abbas in presenti, num. 5. Garcia de benef. part. 11. cap. 8. num. 1.* Imò etsi uxor moriatur à viro Clerico non cognita, vel transeat ad Religionem, adhuc ejus vir beneficium amissum non recuperat; quia jus semel extinctum non reviviscit amplius, licèt causa extinguens cessarit, quod patet *argum. Clem. Gratia 4. de rescript. junct. Gloss. verbo, resignaveris*, ubi dicitur, quod censearis renunciaſſe gratiæ, ut tibi provideatur de beneficio curato, si ante gratiæ affecutionem pacificè adeptus fueris aliud beneficium incompatibile, quamvis hoc beneficium resignaveris, vel sis renunciare paratus: consule *Abbat. hic num. 6. Garcia ubi supra, num. 3. P. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 42. num. 6.* Similiter per matrimonium validè initum amittit Clericus accessus, regressus; vel alia quælibet jura, quæ habebat ad beneficium Ecclesiasticum; putà si impetraveras rescriptum ad præbendam *A. vacaturam*, & antequam vacaret, uxorem duxeris, ac uxore defuncta, dicta præbenda vacaverit; non potest amplius eam petere, vi talis rescripti. Rationem reddit *Ancharran. in dict. Clem. Gratia 4.* quia si per electionem status incompatibilis vacat ipso jure beneficium, quod fortasè habebas, à fortiori vacabit jus ad tale beneficium, cum multò fortius sit jus in re, quàm ad rem, & faciliùs hoc amittatur, *Fagnan. in cap. 28. de præbend. num. 13. Pirhing. ad hunc titul. §. 3. num. 13.*

28 Sed quæri poterit: utrum Clericus conjugatus amittat ipso jure etiam pensiones, quas antea habebat: Respondeo cum distinctione, si talis pensio erat collata Clerico pro ministerio merè temporali, puta quia esset advocatus Ecclesiæ, pulsaret campanas, & organa, non vacat per matrimonium Clerici, quia ea pensio datur Clerico, tanquam laico, & pro ministerio merè temporali. Ita *Gigas de pensio. nib. quæst. 54. num. 5. & 6.* Si autem talis pensio collata fuit titulo clericali, puta loco beneficii; quod talis Clericus resignavit, eodem modo vacat per matrimonium, quo diximus supra vacare beneficia, *Parisius de resignat. benef. lib. 1. quæst. 1. num. 15. & lib. 6. quæst. 2. num. 115. Zevallos*

vallos in *qq. pract. quest. 147. num. 3.* Basilius *lib. 7. de matrim. cap. 18. num. 7.* P. Sanchez *eod. tract. iib. 7. disp. 44. num. 4. & 5.* P. Pirhing. *ad hunc titul. §. 3. num. 3. in fin.* ratio est; quia cum tales pensiones dentur titulo clericali, per assumptionem status incompatibilis cum beneficio censetur illis quoque renunciatum, sicut & beneficijs. Præterea; quia tales pensiones subrogantur loco beneficiorum; certum est autem subrogatum sapere naturam ejus, in cujus locum subrogatur, *leg. si eum 10. §. qui injuriarium 2. ff. si quis cautionib. cap. Ecclesia 3. ut lite pend. cum simul.* Fagnanus omnino videndus in *cap. ad audientiam 31. de rescript. num. 57. præcipue à num. 40.* & ita servatur de stylo Curia per *text. in cap. quam gravi 6. de crimin. falsi,* ut testatur D. Covarr. *2. part. de sponsalib. cap. 6. §. 3. num. 6.*

29 Porro ut hæc posterior nostri textus pars magis illustretur, illa nunc occurrit examinanda quæstio: an Clericus in sacris, sive in minoribus ordinibus constitutus, contrahens matrimonium irritum ex aliquo impedimento illud dirimente, amittat ipso facto beneficium Ecclesiasticum? Et sanè confestim, ipsoque jure beneficium amittere Clericum invalidè matrimonium contrahentem tenet Abbas *in presenti, num. 7. & 8.* Idque probat, tum ex *cap. nuper 4. de bigam. non ordin.* ubi habetur, quod transiens ad secundum matrimonium post ordines sacros jam susceptos, ut bigamus puniri debeat, quamvis talis verè non sit, quia quantum fuit in se secundam duxit uxorem: tum ex *cap. eum, qui 18. de præbend. in 6.* ibi enim dicitur, quod si habens beneficium curatum in aliud curatum se violenter intrudat, primum ipso jure amittat, quamvis sit irrita adeptio secundi: & rationem reddit textus ibi: *Non enim decet, ut stultus melioris, quam peritus conditionis existat, vel quod invasor eo, qui justè ingreditur, privilegio gaudeat potioris:* tum denique ex *cap. quanto 3. de transf. Episc.* ubi Similiter decernitur, quod si Episcopus ad aliud Episcopatum propria autoritate se transferat, etiam priore legitime habito carere debeat: ergo à pari quamvis Clericus matrimonium irritum contraxerit, adhuc tamen beneficia, quæ prius ha-

bebat ipso jure amitter. Eamdem opinionem tæctur D. Co:
varr. ubi supra numer. 4. pluresque alij, quos refert P.
Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 43. num. 4.

30 Verùm his non obitantibus mihi magis placet
sententia afferentium, quomocumque, & ex quacumque
causa matrimonium sit irritum, non amitti beneficia ipso ju-
re, sed in delicti pœnam, sententia judicis accedente, Cleri-
cum contrahentem privandum esse, nisi cum eo dispenseretur,
ut tenet P. Sanchez ubi nuper *nu. 3.* Garcia de benef. p. 11.
cap. 8. num. 17. Lessius lib. 2. de just. *cap. 34. num. 113.* &
alij apud Pirhing. *ad hunc titul. §. 3. num. 16.* Eaque pri-
mò inde probatur; quia vel amissio beneficiorum incurri-
tur in pœnam delicti, & proculdubio requiritur. sententia:
vel incurritur ob renunciationem tacitam factam à Clerico,
& hæc renunciatio tacita non potest plus operari, quàm ex-
pressa: sed expressa non inducit vacationem beneficij, nisi
fiat in manibus Episcopi, vel superioris, *cap. admoret 4.*
cap. quod in dubijs 8. de renunc. ergo nec tacita. Vel demùm
incurritur in vim renunciationis tacite cum assumptione ita-
tus incompatibilis; & hoc est falsum; quia talis Clericus cum
non contrahat matrimonium validum, non contrahit statum
verè, & realiter incompatibilem cum beneficijs. Secundò
probatur ex axiomatibus illis generalibus juris scilicet, quod
nullum est, nullum potest de jure producere effectum, *leg.*
si se 4. §. condemnatum 6. ff. de rej. jud. & non præstat impe-
dicamentum, quod de jure non sortitur effectum, juxta reg. 5 2.
de reg. jur. in 6. cum ergo tale matrimonium nullum sit, non
inducit juris effectum. Unde jam non obstant fundamenta
pro contraria sententia expensa, quibus unica responsione
fit satis, dicendo, nullum in jure nostro haberi textum dis-
ponentem in hac materia expressè, quod per matrimonium
irritum ipso jure beneficia amittantur; quia Canones ipso
facto privantes Beneficiarium, si uxorem accipiat, loquuntur
de matrimonio valido, ut evincit noster textus, dum in eo
dicitur tales Clericos conjugatos per censuram Ecclesiasti-
cam compellendos esse, ut uxores retineant, adeòque suppo-
nitur matrimonium fuisse validum: quare non obstat, quòd
in alijs casibus id habeatur statutum, quia in pœnalibus non

est facienda extensio de casu ad casum diversum ob paritatem rationis, cum odia ampliari non debeant, sed restringi, *cap. odia 15. de reg. jur. in 6.* maximè quando habemus in contrarium omnia jura pro nobis clamantia: *Quod nullum est, nullum de jure potest producere effectum.* Alias enim, si ex paritate rationis facienda esset extensio casuum, posset dici, quòd sicut justus occisor veri hominis est irregularis, ita etiam injustus occisor feræ, quam putabat esse hominem sibi inimicum, esset irregularis; siquidem prout habetur in objecto *cap. cum qui 18. de præbend. in 6.* non debet esse pejoris conditionis justus occisor, quàm injustus, qui quantum fuit ex parte voluntatis suæ hominem interfecit: sicut ergo claudicat hæc illatio, ita profectò claudicabunt cæteræ omnes, quæ in materia pœnali innitantur paritati rationis. Nec obstabit, si dicas: Clericus ducendo uxorem quamvis invalidè, quantum fuit ex se elegit statum incompatibilem cum beneficijs: ergo illis videtur renunciassè. Nam, ut patet ex dictis, non sufficit, quòd aliquis velit assumere statum incompatibilem, nisi talis voluntas fortiatùr effectum, quia voluntas, seu conatus inefficax non reputatur pro facto, quando agitur de pœnis incurrendis, nisi id in jure expressum habeatur.

31 Diximus hæctenus, Clericum conjugatum beneficia prius obtenta retinere non posse; nunc autem dicimus incapacem quoque esse alia obtinendi, *cap. sanè 2. hoc tit.* Et ratio est; quia Clericus conjugatus reputatur tanquam laicus (exceptis casibus expressis in *cap. un. hoc tit. in 6.*) laicus autem incapax beneficij asseritur in *cap. cum ad ec. 17. de rescrip. cap. ex litteris 6. de transact. cap. in Ecclesia 2. de Institut.* Ulterius Clericus conjugatus amittit beneficia, quæ antea habebat: ergo à fortiori nova acquirere nequit; multa enim impediunt, quæ non ejiciunt, juxta *cap. quem admodum 25. de jure jur.* Quòd adeo procedit, ut quamvis aliqui inhabiles, puta irregularis, vel excommunicatus, obtinentes beneficium juventur regula Cancellariæ de *Triennali*, ita ut si triennio pacificè beneficium possederint nequeant amplius molestari, ut docet Gomezius ad *regul. Cancellar. regula de Triennali, quest. 26. §. quibus non obstantibus, quest.*

quest. 27. conjugatus autem dicta regula non juvetur juxta Gomez dict. quest. 26. §. sed breviter. P. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 42. num. 15. P. Pirhing. ad hunc titul. §. 1. num. 2. Et ratio discriminis est; quia excommunicatus, & irregularis non sunt omnino incapaces beneficijs; quamvis enim illud obtinere nequeant, tamen antea obtento non privantur, cap. dilecti 8. de except. Fagnan. in cap. 1. de schismat. num. 92. conjugatus autem, & obtentum retinere nequit, & aliud acquirere non potest, quia quoad hoc reputatur omnino tanquam laicus. Quæ doctrina limitanda est, prout limitat textus in dist. cap. sanè 2. hoc tit. quod scilicet beneficia acquirere possit conjugatus, quando legitime fuerit promotus ad Ordines sacros, uxore, si senex fuerit, promittente continentiam in sæculo, si verò juvenis, profitente religionem, juxta text. in cap. conjugatus 5. de convers. conjugat. cap. Episcopus 6. dist. 77. P. Sanchez cit. loc. num. 16. P. Pirhing. ad tit. de convers. conjug. §. 12. num. 58. & seq. quæ doctrina locum sibi non vendicat casu, quo conjugatus in Episcopum ordinetur: tunc enim satis non est, ut ejus uxor in sæculo maneat, edito voto continentia, sed requiritur, ut continentiam prius professâ, sacrum sibi velamen imponat, & religiosam vestem assumat, prout statuitur in cap. sanè 6. de convers. conjug. Ratio desumitur; tum ex dignitatis Episcopalis excellentia, ob quam decebat, ut uxores Episcoporum, quatenus eorum status permittit, etiam ad perfectioris vitæ statum assumerentur, adeoque ut in Religione inter moniales profiterentur. Tum etiam, nè uxor in sæculo permanens sæpè alijs mulieribus associata visitet Episcopum, & ab eo gratias ad ditandos consanguineos impetret, P. Sanch. cit. lib. disp. 41. num. 2.

32 Sed non inutiliter hic quærit aliquis: quisnam possit dispensare, ut conjugatus, etiam non servatis conditionibus requisitis in dict. cap. sanè 4. hoc tit. possit qualecunque beneficium obtinere? Respondeo, facultatem hanc unicè esse Pontificis Roman. Ita Abbas in cap. Joannes 7. hoc tit. num. 7. Garcia de benef. 3. p. cap. 5. num. 41. Idque probatur primò ex cap. diversis 5. hoc tit. ubi Pontifex jubet Episcopo, ut privet Clericos conjugatos beneficijs post

conjugium adeptis, statimque addit: *Nisi forte talibus sciente contuleris Ecclesiastica beneficia*, quibus eos non per te, sed per superiorem decernimus spoliandos: ergo non est sufficiens dispensatio Episcopi; aliàs dicti Clerici non essent spoliandi beneficijs ab Episcopo collatis. Et confirmatur; quia Episcopus nequit dispensare in ijs, quæ nequit conferre, ut certum est; sed vigore *dict. cap. diversi* 5. nequit conjugato beneficia conferre: ergo nequit quoad illa retinenda dispensare. Probatum secundò; quia Episcopus non potest dispensare contra Canones, nisi quando id ipsi expressè permittitur à jure, ut notant communiter DD. in *cap. at si Clerici* 4. §. *de adulterijs. de Judicijs*: quare cum Clericus conjugatus, exceptis aliquibus privilegijs, reputetur laicus, nequit cum illo Episcopus dispensare, quia contra Canones est, beneficium laico conferre. Nec refragatur textus in *cap. Joann. 7. hoc tit.* ubi dicitur, non fore compellendum Clericum conjugatum ad deferendum habitum, vel tonsuram, dummodò nullum percipiat beneficium Ecclesiasticum: ergo supponit posse illum habere beneficium Ecclesiasticum ex dispensatione Episcopi. Nam respondeo; negando suppositum, prout ponitur. Textus enim unicè supponit Clericum conjugatum capacem esse, ut dispenseretur quoad acquisitionem alicujus beneficij Ecclesiastici; at cum non declaret, ejus sit quoad hoc dispensare, dicendum est, unius esse Romani Pontificis. Quod si dicas; Episcopus potest dispensare in beneficio simplici cum homicida, & cum irregulari, *cap. ad audientiam* 12. *de homicid. cap. Henricus* 2. *de Cleric. pugn. in duel.* ubi Fagnan. num. 16. imò etiam cum deposito, *cap. Salonitana* 24. *dist. 63.* ergo à fortiori poterit dispensare cum conjugato. Respondetur, dispensationem esse rem exorbitantē à jure communi, adeoque non esse extendendā à casibus permisis ad non permisos, etiam si permisi sint graviores: quia quæ exorbitant à jure communi, non sunt in consequentiam trahenda. Ita optimè respondet Abbas in *dict. cap. Joannes 7. hoc tit. num. 8.* Quare cum ex stylo Curia, qui est incapax beneficij, sit etiam incapax pensionis, non nisi ex dispensatione S. Pontificis poterit Clericus conjugatus pensiones acquirere. Et

an si illegitimus, vel alius quicumque inhabilis impetraverit dispensationem ab obtinenda beneficia, eaque impetrata nubat; an, inquam talis dispensatio ipso jure annullietur; ita ut neque soluto matrimonio prodesse queat impetranti? respondet negativè P. Sanchez, *lib. 7. de matrim. disp. 42. num. 8. & 9.*

33. Quibus ita animadversis, superest, ut objecta pro dubitandi ratione contra primam nostri textus partem diluamus. Et quidem prima dubitandi ratio non obstat; certum enim est, ordinem sacrum, & matrimonium jure naturali, & divino non esse opposita, quia ordo sacer non habet intrinsecè annexum votum continentix, sed lege positiva tantum; nam etsi congruum, & decens sit, ut Clerici in sacris constituti castè vivant, non tamen ijs jure divino matrimonium est interdictum. Ideoque olim Sacerdotes veteris testamenti matrimonium contrahebant, ut constat ex *lib. Genes. & ex cap. 21. Levit. junct. cap. tenero 4. dist. 31. & hodie Græci non tenentur continere, quia legem Canoniceam hac in parte non susceperunt. Quomodo intelligendi sunt textus in contrarium expensi num. 2. Ast in Ecclesia Latina omnes Clerici sacris ordinibus initiati matrimonium contrahere non possunt propter votum castitatis ordini sacro annexum ex præcepto Ecclesiæ, *cap. unde voto in 6. & merito quidem; quia usus conjugij non benè congruit cum ministerio altaris, à quo abesse debet omnis immunditia propter ejus sanctitatem: quamvis enim opus conjugale propter rationem Sacramenti sit cohonestatum, & sanctificatum, ideoque etiam concubitus cum propria uxore castitas vocatur in cap. Nicæna 12. dist. 31. materialiter tamen, & quoad speciem naturæ, convenit cum opere foedo, & immundo, ut docet D. Thomas 3. part. quest. 49. art. 1. Ideoque non potest decenter consistere cum ministerio altaris. Et hinc etiam in Veteri Testamento Sacerdotibus interdictus fuit usus conjugij tempore vicis suæ, seu dum in Templo ministrare, & sacrificare debebant: idemque de Sacerdotibus Græcis tradit P. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 28. num. 5.* cum ergo in nova lege decens sit, ut Sacerdotes continuo ministrent in Ecclesia, & jugiter Deo sacrificium**

longe excellentius, & purius offerant, ideo iubentur ab omni commercio carnali, etiam à propria uxore, abstinere: illustrat D. Gonçal. *in presenti*, num. 9. Ex qua doctrina patet solutio ad difficultatem expensam ex D. Paulo *ad Hebræos*, cap. 13. ubi matrimonium honorabile appellat. Nam matrimonium non prohibetur ministris sacris, eo quod sanctum non sit, & ut est sacramentum, sed propter illud, quod illi annexum est, copulam videlicet carnalem, quæ animum hominis ad inferiora deprimit, ut minus idoneus sit ad cœlestia meditanda, & tractanda.

34 Ad instantiam deductam *ex cap. Presbyterum* 26. d. ff. 28. respondetur, illum textum non improbare matrimonium Clericis Græcis, sed ipsis tantum poenam imponere, si nuptias contrahant contra alia præcepta legum veluti si contrahant cum consanguinea, aut affine: neque ignorantia ulla Clerici illi excusari poterunt, qui docere alios debent, & ab ignorantia tenebris educere, ut in eo textu notat Acuña num. 1. & 2. Ad textum vero *in cap. fin. ead. dist.* responsum jam est supra num. 15. Nec obstat primum augmentum ipsius dubitandi rationis deductum *ex cap. 6. alias 5. Apostolor.* relato *in cap. si quis 14. dist. 28.* Cui, (omissa solutione Basilij *lib. 7. de matrim. num. 1.*) respondetur, quod textus ille debet intelligi de illo tempore primitivæ Ecclesiæ, quo conjugatus poterat ad sacrum ordinem promoveri de licentia uxoris religionem ingredientis, si juvenis fuerit, vel etiam in sæculo remanentis, & votum castitatis emittentis, si senex, & suspecta de incontinentia non si, ut diximus num. 31. Unde *in d. cap. si quis 14.* nihil de inundo à Sacerdotibus, vel Episcopis connubio agitur, sed quia primis Ecclesiæ temporibus uxorati assumpti fuerunt ad sacros ordines, illis præcipitur non usus conjugalis, sed cura, & providentia erga jam ductam uxorem, cui & si dimissæ Sacerdos de alimentis, & alijs ad vitam necessarijs providere tenebatur, ut constat ex Sexta Synod. *can. 42.* Doctor Graña *hic num. 8.* consule D. Gonçal. *in cap. sane 6. de convers. conjugat.* Eodem modo intelligi valet canon. 5. *Apostolor.* cum eodem Dom. Gonçal. *in presenti num. 9. circa fin.* Ad authoritatem Pauli 1. ad Timoth. responderetur, quod ibi

ibi Apostolus loquitur tantum , & specialiter de Ecclesia Græca ; siquidem Ex Græcorum legibus cavebatur , ut omnes à pueritia statim uxores ducerent , & cum nullus celebs reperiretur , eò quòd omnes feræ conjugati essent , & durum videbatur , virum conjugatum ab uxore removere , meritò in illa Græcorum Provincia ob ministrorum egentiam conjugati ad Sacerdotalem dignitatem illo Apostolorum tempore eligebantur. Deinde , nam Apostolus dixit , debere esse unius uxoris virum , habentem filios ; non facientem ; & ita Apostolus permisit unius uxoris virum , non verò bigamum in Episcopum eligi. Non item obstat textus *in cap. quicumque 3. vers. uxore contentus , dist. 77.* pro cuius solutione sciendum est , quòd licet in primitiva Ecclesia sacris ordinibus initiatis fuisset prohibitum matrimonium contrahere , *cap. Episcopos 3. cap. eos 6. dist. 31.* postea tamen in Concil. Tolet. 1. *can. 1. & Tolet. 3. can. 5.* statutum fuit , ut subdiaconi possent matrimonio ante ordinis susceptionem contracto uti , quod postea per Concilium Gerundense , quod post Toletanum 1. celebratum est , derogatum fuit. Quare cum *in dict. cap. quicumque 3.* permittitur subdiacono matrimonio jam contracto uti , dicendum est , procedere eo in tempore , quo subdiaconis usus conjugalis permissus erat. Ita Basiliius *lib. 7. de matrim. cap. 24. num. 4. & 5.* & D. Gonçal. *in can. 33. Concil. Illiber.*

35 Rursus non adversatur textus *in cap. S. illud 35. quæst. 1.* pro cuius intelligentia observandum est , Ecclesiam solùm ex suo præcepto statuisse votum continentiae in sacra ordinatione , ita ut ij , qui ordinem sacrum suscipiunt , illud emittere teneantur , non expresse , sed tacite. Cujus Ecclesiasticæ Constitutionis fit mentio *in cap. nullum 1. cap. De ijs 5. cap. Diaconi 8. dist. 28. cap. cum olim 7. hoc tit. cap. un. de voto in 6. Extravag. antiqua , Joann. XXII. eod. tit.* Et quamvis Ecclesia non possit quemquam absolutè cogere ad voyendam castitatem , cum sit res meri consilij , *cap. integritas 13. 32. quæst. 1.* potuit tamen in ordine sacro , quem confert , apponere conditiones , & leges iustas illi statui convenientes , qualis est , ut ad illum pro-

motus, castitatem servare testeatur. Unde supposita hac Ecclesiae lege, eo ipso, quod quis vult sacris ordinibus initiari, vult per consequens vivere castitatem, sicut vult obligari ad recitandum Officium Divinum, quod similiter est onus sacris ordinibus annexum: P. Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 27. num. 10.* Cæsar. *de Eccles. hierarch. disp. 8. §. 7.* P. Suarez *tom. 3. de Religion. lib. 9. ex cap. 16.* Quo supposito dicendum est, Divum Augustin. *in diet. cap. 1.* illud continentiae consilium Clericis præbentem procedere, antequam Ecclesia præceptum illud imposuisset. Unde apparet, præceptum castitatis non esse juris divini, sed Ecclesiastici tantum; originem tamen ab Apostolis habuisse, ut diximus supra *num. 1.* Nec etiam obsistit consideratio expensa *num. 5. de qua actum est num. 23.*

36 Item minimè resistit secunda dubitandi ratio; nam licet verissima sit doctrina, quæ differentiam constituit inter laicos, & prima tonsura initiatos, ut illi beneficia obtinere nequeant, isti verò habiles sint, ut beneficia illis conferre valeant; patitur tamen limitationem in Clerico conjugato, qui licet primâ tonsurâ initiatus existat, vel etiam in minoribus ordinibus constitutus, quoad effectum obtinendi beneficia Ecclesiastica ut laicus, & omnino inhabilis debet reputari, *cap. sanè 2. hoc tit. ibi: Nè deinceps Clericus conjugatus ad Ecclesiastica beneficia, vel sacros ordines admittatur:* Excepto enim privilegio fori existentis *in cap. 2. de for. comp. & Canonis incipientis: Signis suadente Diabolo 17. quæst. 4.* in cæteris omnibus hujusmodi Clerici conjugati nullo gaudent privilegio, *cap. un. hoc tit. in 6.* ubi Bonifacius VIII. constituit, quod Clerici conjugati Canonis, & fori privilegio gaudeant quoad causas criminaliter, seu civiliter intentatas, tribus tamen concurrentibus conditionibus, nempe quod unicam, & virginem in uxorem duxerint, & quod tonsuram, ac vestes deferant Clericales, quibus quartam addit Concil. Tridentin. *Sess. 23. de reform. cap. 6.* his verbis: *Modò hi Clerici alicujus Ecclesie servitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesie serviant, vel ministrent.* Verùm Clerici conjugati etiam laudatas conditiones exactè servantes non possunt frui, nisi duobus

bus tantum privilegij fori & Canonis, quoad reliqua autem Clericorum privilegia omnino ut laici reputantur, puta quoad obtinenda Ecclesiastica beneficia, immunitatem à gabellis, indictionibus; muneribus sæcularibus, & alijs re-
 latis à Glossa *in dict. cap. un. hęc tit. in 6.* verbo: *ceteris.* Valasc. *allegat. 47. & 48.* ex privilegio tamen R. Pontificis conjugati possunt beneficium, seu Canonicatum obtinere, & ideo Marchiones de Astorga privilegium Apostolicum habent obtinendi Canonicatum in Ecclesia Cathedrali Legionensi, & illius Regni Regibus simile privilegium concessum dicitur, & pariter illud habere Comitem Barchinensem pro Ecclesia illius Civitatis, prout refert Barbof. *3. part. de potest. Episc. alleg. 72. num. 75.* quo casu licet per se non possint hujusmodi laici munia, quæ propria sunt Clericorum, exercere, tamen fructus percipiunt, & curare debent, ut per alios Clericos hujusmodi beneficia ministrentur, ut contingit, quando cum non idoneo ad beneficium dispensatur, *cap. 2. de etat. & qualitat. cap. 14. & 35. de elect. in 6.* docent Flamin. *de resignat. benef. lib. 4. quest. 2. num. 32. & 38.* Garcia *de benef. 1. part. cap. 2. num. 30.*

37 Neque etiam refragantur textus in contrarium *num. 8.* expensi, de quibus egimus in præmissis *num. 26.* Pariter assertioni nostræ non obloquitur difficultas prop. *sita cit. num. 8. in fin.* Nam licet per matrimonium subsequens non desinat quis esse Clericus; siquidem character semel impressus indelebilis est, juxta Trident. *Sess. 7. de Sacram. can. 9.* proptereaque Clerici conjugati privilegio fori, & Canonis gaudeant, quoad effectum tamen obtinendi Ecclesiastica beneficia, non ut Clerici, sed ut laici omnino reputantur; nam status conjugalis est incompatibilis cum Clericali; non enim in Clericorum conversatione benè concordat cithara cum Psalterio, id est, laicalis conversatio cum Clericali ministerio, ut inquit Innocentius III. *in cap. diversis 5. hęc tit. & explicat ibi Glossa verbo cithara,* ideoque Clerici conjugati beneficia antea obtenta amittunt, ut diximus supra *num. 25. & seq.* Cum quibus elucubrationi huic finem imponimus.

(o)

ELUCUBRATIO

A D

TEXT. IN CAP. Siquis 4. CAUS. 14. QUÆST. 4.
ex Concilio Martini Papæ, cap. 62.

Siquis oblitus timorem Domini, & Sanctam Scripturam, qua dicit: pecuniam suam non dedit ad usuram. Post hanc cognitionem magni Concilij fecerit, & centesimas exegerit, aut ex quolibet negotio turpe lucrum quaeserit, aut per diversas species vini, vel frugis, vel cujuslibet rei, emendo, vel vendendo aliqua incrementa susceperit, de gradu suo dejectus, alienus habeatur a Clero.

I. Ex quibus verbis sequens communiter deducitur assertio: Clericus usuras, aut superabundantiam exigens ab Ecclesiastico gradu dejectus, alienus habeatur a clero. Quam probant text. in cap. 1. & per tot. de usur. cap. ad nostram 7. de jurejur. cap. 2. de vita, & honest. cleric. cap. ad nostram 5. de empt. & vend. cap. Illo vos 4. cap. cum contra 6. de pignorib. cap. inter 11. de excessib. Prælator. capit. 1. & 2. de usur. in 6. Clem. unic. eod. tit. cap. unic. 15. quæst. 2. Firmatur etiam posterior conclusionis pars ex cap. dist. 46. cap. 1. & per tot. dist. 47. cap. 1. & per tot. caus. 14. q. 4. Ex Concilij comprobant Concil. Meldense can. 55. Illiber. an. 20. Arelat. 1. can. 12. Arelat. 2. can. 14. Agathense can. 69. Carthag. 1. can. 13. Carthag. 4. can. 69. alia plura congerit D. Gonçal. in cap. 3. de usur. num. 5. Illustrant ultra Ordinarios Angel. Præceptor. 2. 2. q. 78. art. 2. Soro lib. 6. de just. & jur. q. 1. art. 2. Lugo eod. tract. tom. 2. disp. 25. sect. 2. D Covarr. lib. 3. var. cap. 1. Gutierr. lib. 2. canon. 99. cap. 18. P. Pirhing. in lib. 5. Decret. tit. de usur. sect. 1. §. 2. Fontalena decif. 210. Mendoza lib. 2. Conc. Illiber. cap. 39.

¶ 40. P. Gregor. *lib. 2. de usur cap. 1. ¶ 9.* Salmaticen-
ses Primatij nostri Doct. Balboa *in cap. 1. de iurajurand.*
num. 6. ¶ 3. seq. ¶ à num. 102. Doct. Graña *in cap. 6.*
cod. tit. Doct. Armenteros *in cap. 1. de usur. à num. 22. ¶*
in cap. 10. cod. tit. num. 3. ¶ 4. pluresque alij, quos Lara
manu refert Barbof. *in collect. ad cap. quia. 3. de usur.*

2 Sed licet hæc nostra conclusio adeo illustrata
affulgeat, tamen obnubilari potest sequenti consideratione.
Omni jure tam naturali, quam divino, & positivo, usuræ,
permisæ sunt: ergo clerici eas, aut superabundantiam exi-
gentes puniri non debent. Quod jure naturali usuræ permit-
tantur, constat ex eo, quod hoc jus dicat, hominum com-
mercia, & Societates conservari, sine quibus Respublica vix
servari potest, juxta Cicer. *lib. 7. de legibus*; sed major pars
humani commercij consistit in usuris exigendis, *leg. lecta*
40. ff. de rebus cred. ergo usuræ juri naturali consonæ sunt.
Accedit; nam nil magis naturali rationi congruum est, quam
ut qui mercedem recepit, gratificetur benefactori *cap. cum*
in officijs 7. de testam leg. sed ¶ si 25. §. consuluit 11. ff.
de petit. heredit. Osuald. *lib. 17. comm.* Donel. *cap. 2.* ergo
qui pecuniam mutuavit, justè ob remunerationem usuras
exigit. Augetur, & fulcitur eadem dubitandæ ratio ex eo,
quod volenti, & consentienti non fit injuria, nec dolus ex
reg. scienti 27. de regul. jur. in 6. leg. 1. §. usque adeo 5. ff.
de injur. leg. cum donationis 34. Cod. de transact. cum simil;
sed debitor mutuam accipiens scit ab illo, usuras esse sol-
vendas, & in hoc consentit, ut suæ possit subvenire neces-
sitati, Doct. Balboa, *in cap. 1. de jurejur. num. 10.* ergo in
hoc nulla ei irrogatur injuria ab ipso mutuante, & conse-
quenter iste non erit puniendus, eò quod aliquid ultra for-
tem principalem accipiat. Rursus augetur difficultas ex se-
quenti ratiocinio; nam usura in mutuo consistit, & hoc in re-
bus pondere, numero, & mensura consistentibus, *leg. 2. §.*
1. ff. de reb. cred. Princ. Inst. quib. mod. re contrab. quare
in pecunia mutuata usuram etiam committi, docet D. Tho-
mas 2. 2. q. 78. art. 1. ¶ *seqq.* ex cujus doctrina ita confi-
cio argumentum: nam quoad substantiam non differunt
argentum monetarium, & in vasa formatum; sed pro usu
vaso;

valorum aureorum, & argenteorum quidpiam accipere, & lucrum ex usu eorum capere, licitum est, nam & locari possunt: ergo etiam licebit pro ipsis nummis aureis, & argenteis mutuatis aliquid exigere, & accipere: igitur usura non est secundum se peccatum, nec illam exigens ulla poena erit afficiendus. Augetur insuper idem difficultatis assumptum ex difficili ad rem textu *in leg. 3. §. ult. ff. de ann. legat.* ubi hæc habentur verba: *Si cui certa quantitas legetur, & quoad præstetur in singulos annos certum aliquid, velut usuras iusserit testator præstari, legatum valet; sed in usuris hætenus debet valere, quatenus modum probabilem usurarum non excedit.* Hæc J. C. Ulpianus, qui palam insinuat posse testatoris ultima voluntate usuras permitti, quod fieri non posset, si usuræ jure naturali essent improbatæ, argum. §. *fin. Inst. de jur. nat. gent. & civil.*

3 Jure divino, tam veteris legis, quam novæ usuras indistinctè improbatas non esse, probatur ex eo, quia licet Regius Psaltes *in Psalm. 18.* divinam legem antiquis datam Patribus immaculatam appellet, eo quod peccata prohibeat in ea tamen permittebantur usuræ: ergo aliquid ultra sortem accipere, non est intrinsecè malum, nec ob id accipiens est puniendus. Antecedens suadetur ex illo *Deuter. cap. 23. vers. 19.* ibi: *Non fœneraberis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno.* Et in eodem libro *cap. 28. vers. 12.* præcipitur populo Judaico, *fœnerabis gentibus multis, & ipse a nullo fœnus accipies.* Ex quibus Sacræ Scripturæ locis clarè constat, usuras non fuisse indistinctè prohibitas in lege veteri, sed tantum prohibitum fuisse Hebræis, ut inter se ad invicem usuras exercerent, non autem ut Gentilibus, & exteris nationibus mutuarent sub usuris. Idque ipsum probatur ex *cap. ab illo 12. hæc ead. caus. & quæst.* ubi D. Ambrosius *in lib. de Tobia, cap. 15.* ita inquit: *Ab illo usuram exige, cui meritò nocere desideras: cui jure inferuntur arma, huic legitimè indicantur usurae, quem bello vincere facile non potes.* Quæ verba aperte demonstrant, usuram non esse intrinsecè malam: quia si ab illo, cui nocere justè desideramus, possumus licitè usuras exigere: & quem in bello vincere non valeamus, faci-

facilius possumus usuris opprimere, non est cur dicamus, usuram, aut superabundantiam exigentem ab Ecclesiastico gradu deiciendum esse, contra quod assertum est in littera nostri textus.

4. Lege gratiæ usuras approbatas fuisse liquet, tum ex cap. 25. *Matth.* ubi servo pigro dictum est: *Oportuit ergo te committere pecuniam meam nummularijs, & veniens recepissem utique quod meum est cum usura*: tum etiam ex cap. 19. *Lucæ*, ibi: *Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum usuris utique exigissem illam.* In quibus locis expressè Dominus servum increpat, qui pecuniam sibi commissam non dedit ad usuram; qui sanè non reprehenderetur, si usura illicita, aut damnata esset: tum denique, quia consilia prætermittere, non obligat ad peccatum, eo quòd licet consilium ad deliberandum excitet, non tamen obligat ad sequendum, *leg. cum Pater 77. §. mando 24. ff. de legat. 2. cap. cum olim 7. de arbitr.* docent D. Covarr. in cap. *quavis pactum 2. part. cap. 2. §. 2. num. 6. & 7. vers. secundum,* & D. Gonçal. in cap. 52. de elect. num. 4. sed in cap. 6. *Lucæ* inter alia consilia ponitur *mutuum date nihil inde sperantes*: ergo accipere aliquid ultra sortem, scilicet usuram, aut superabundantiam, non est peccatum: nec ille, qui ita accipit, ulla pœna erit afficiendus; præsertim cum de natura mutui sit ex charitate, & liberalitate provenire, quia si ex præcepto teneremur ad mutuandum, potius esset actus iustitiæ. Confirmatur ex eo; quòd accipere pretium pro eo, quod quis facere non tenetur, non est secundum se peccatum; sed non tenetur homo in quocumque casu pecuniam alteri mutuare: ergo licitum est ei, aliquando pro mutuo pretium accipere.

5. Jure etiam positivo usuras permitti, facile probatur ex eo; quod usura est, quidquid æstimabile ultra sortem recipitur, cap. 1. & seqq. *caus. 14. q. 3.* sed creditori licet lucrum aliquod temporale ultra sortem accipere ex vi, & causa mutui: ergo non rectè in præsentì statuitur, Clericum usuram, aut superabundantiam exigentem ab Ecclesiastico gradu esse deiciendum. Minor probatur ex cap. *inquisitione 1. de feudis, cap. conquestus 8. de usuris*, quibus

in locis mandat Pontifex Alexander III. ut si quis terram aliquam titulo pignoris detineat, & ex fructibus ejus sortem recepit, deductis etiam expensis, terram illam debitori, qui illam in pignus dedit, reddat: nisi terra illa de feudo sit Monasterij; quia scilicet res feudalis in pignus data est pro debito domino directo feudi, sive illud feudum pertineat ad Ecclesiam, vel Monasterium, vel ad dominum laicum; non enim dominus directus tenetur fructus ex feudo oppignorato perceptos computare in sortem: ergo licitum est creditori aliquid ultra sortem principalem absque usuræ labe recipere. Cui difficultati, ut respondeant Interpretes, in varias scinduntur sententias, quas retuli, & refutavi in elucubrat. *ad tex. in cap. ad nostram 7. de jurejur. num. 9.* In ejusdem assumptioni confirmationem accedit decisio *cit. cap. ad nostram 7. de jurejur.* ubi dicitur, eum, qui, datis creditori pignoribus, juraverit quantitatem mutuo datam se soluturum, teneri præcisè ad ejus solutionem, nec posse objicere fructuum ex pignoribus perceptorum compensationem in sortem principalem: ergo creditor fructus ex re pignorata perceptos suos facit absque ulla usuræ labe; alias enim posset debitor compensationem eorum in sortis principalis liberationem objicere.

6 Neque hanc difficultatem diluet, si quis respondeat, quòd licet regulariter, quando hinc inde versatur debitum liquidum, sive de quantitate ad quantitatem, sive de specie ad speciem, compensatio fieri possit, *leg. ult. ff. de positi, leg. si convenerit 18. ff. de pignor. act.* tamen, quando intervenit juramentum etiam ejus quantitatis, quæ certa, & liquida est, compensationem objicere non posse eum, qui se soluturum juravit, quia juramentum præcisè ad solvendum obligat. Ita sanè ex eo textu deduxerunt, atque probaverunt Hostiensis, Abbas, & alij relati à D. Covatr. *in capit. quamvis pactum. p. 1. §. 4. a num. 3.* Sed isti haud dubiè falluntur; nam verius est debitorem jurantem solvere creditori certam quantitatem sibi mutuo datam sub pignoribus posse absque perjurij pœna opponere compensationem fructuum, quos ex pignoribus percepit. Idque primò probatur *ex leg. si se 4. §. pen. ff. de re judic.* ubi Ulpianus: *solviss,*
in:

inquit, accipere debemus, non tantum eum, qui solvit, verum omnem omnino, quia ea obligatione liberatus est; sed is, qui compensat, liberatur, leg. Verum 4. leg. si ambo 10. ff. de compensat. ergo & omnino solvisse intelligitur, atque ita qui solvere juravit, compensare non vetatur. Secundò ex leg. si debitor 4. ff. qui potior. in pignor. hab. ubi traditur, nihil interesse solvat debitor, an compenset. Quod cum ita sit: debitor, qui juravit, se soluturum merito est audiendus, si compensare velit; nam compensationem opponendo solvere censetur, cum nihil (ut jam dixi) inter compensare, & solvere intersit. Tertiò idem comprobatur auctoritate textus in leg. dedisse 76. ff. de verbor. signif. & in leg. vel permutavit 19. ff. de liber. caus. ubi dedisse intelligendus est, qui compensavit, sicque etiam juramentum adimplevisse intelligendus est per compensationem. Idque ipsum sua detur ex eo, quòd licet juramentum strictè, & in specifica forma sit observandum; nihilominus juramentum de solvendo satis servatur per compensationem, argum. leg. qui heredi 44. & leg. Maevius 55. ff. de constit. & demonstr. ubi notatur, conditiones esse adimplendas in forma specifica, nec satis esse, per æquipollens eas servari; & tamen conditio solvendi per compensationem impletur, leg. si peculium 20. §. quod si heredi 2. ff. de statu liber. Quibus, & alijs rationibus D. Covarr. ubi supra, & Fachineus lib. 1. contror. cap. 7. concludunt, eum, qui juravit, se soluturum, liberari compensationis objectione, & à perjurio excusari. Idemque sentit Doct. Balboa in dict. cap. ad nostram 7. num. 28.

7 Eidem dubitandi rationi non exiguum robur addit decisio textus in cap. debitores 6. de jurejur. ubi qui juravit, se soluturum usuras, tenetur adimplere juramentum, & ad earum solutionem compellendus est: ergo usuras exercere, non est peccatum; aliàs tale juramentum esset illicitum, neque servandum, cap. si verò 8. eod. titul. Quam difficultatem ut effugiant Interpretes, communiter dicunt, quòd etsi debitor simpliciter promittens usuras solvere, ad eas solvendas non teneatur, nec ad id cogi debeat, eò quòd promissio usurarum omni jure sit illicita, & irrita, tamen si

juraverit, se illas soluturum, obligatur ad solvendum, non ex obligatione iustitiæ erga hominem, in cuius utilitatem præstitum est iuramentum, sed ex virtute Religionis erga Deum, ut, quod juratum est & ipsa verum efficiatur, & impleatur, ne nomen Dei in testimonium falsi adducatur, ut docet D. Thomas 2. 2. *quæst.* 89. *art.* 7. *ad* 3. Verum licet hæc communis Interpretum nostrorum solutio verissima sit; difficilis tamen redditur; tum ex eo, quia inter simplicem loquelam, seu promissionem, & iuramentum quoad Deum nulla est differentia, *cap. iuramenti* 14. 22. *quæst.* 5. ergo si simplex promissio usurarum non obligat, neque iuramentum, sive jurata promissio. Tum etiam, quia iuramentum sequitur naturam actus, cui adheret, *cap. quemadmodum* 25. *de iurejur.* *cap.* 2. *de sponsalib.* *junct. leg. fin. Cod. de nonnumerat. pecun.* Si ergo simplex promissio usurarum non obligat promittentem ad solvendum, quia est nulla, & irrita, neque iuramentum tanquam accessorium obligabit; quando enim principale, videlicet promissio usurarum est irrita, consequenter etiam ipsum iuramentum, quod ei adjicitur, erit irritum ex *cap. 40. de regul. jur. in 6.* Deinde eadem dubitandi ratio vires sumit ex decisione *textus in cap. 3. de fidejuss.* in illis verbis: *Presentium quoque auctoritate injungimus, ut si debitum, vel accessiones ille negaverit, consuetudine, quæ est legi contraria, non obstante, iuramentum calumnie subire cogatur.* Ex quibus non obscure deducitur, fidejussorem non solum teneri in sortem principalem, verum & in accessiones, id est, in usuras; siquidem usura dicitur accessio, *leg. frumenti* 12. *Cod. de usur. leg. fin. in fin. Cod. de jur. dov.* Igitur quia usuræ non sunt improbatæ per Sacros Canones. Jure quoque civili usuras permissas esse, constat ex *leg. socium* 60. *ff. pro socio, leg. pro auro* 25. *leg. eos* 26. *Cod. de usur.* & ex quampluribus alijs compilatis *in tit. ff. eod. titul.* ergo non rectè in præsentî statuitur, Clericum usuras exigentem puniendum esse.

8 Deinde adversus poenam depositionis ab officio, & beneficio Ecclesiastico, quam PP. Concilij imponunt Clerico, qui usuras, aut aliqua incrementa, emendo, vel

vendendo, suscepit, obstat decisio *textus in cap. præterea 7. de usuris*. Ubi Alexander III. Genuesi Archiepiscopo præcepit, ut paræcianis suis usuras recipere interdicit, qui si parere contempserint, si Clerici sunt, eos ab officio, & beneficio suspendat: si autem laici fuerint, eos usque ad dignam satisfactionem vinculo excommunicationis adstringat. Ex qua decisione apertè colligitur, Clericum usurarium arbitrio Judicis ad certum usque tempus officio, & beneficio suspendendum esse: minus ergo rectè in nostro textu Clericus deponitur ab officio, & beneficio Ecclesiastico. Neque ab hac difficultate facile quis se expediet, si dicat, Clericum usurarium non statim deponendum esse ab officio, & beneficio, sed prius monendum esse, ut desistat ab usuris exercendis, & postea si monitus non desistat, sed in eundem lapsus errorem foenerari perseveret, depositioni ab officio, & beneficio puniendum esse juxta nostrum textum sic intelligendum, ut habetur etiam *in cap. Episcopus 1. dist. 47.* ubi ex Canone Apostolor. decernitur, quòd Episcopus, Presbyter, aut Diaconus usuras exigens, aut desinat, aut certè deponatur. Idque colligi videtur *ex cap. 1. de usur.* ibi: *Si detestandis usurarum lucris insistat*, quæ verba utique probant, illum solum Clericum usurarium officij sui periculum pati, qui in eodem crimine contumax, & incorrigibilis fuerit; non verò, qui absque contumacia semel in hoc crimen lapsus fuerit; is enim suspendi tantùm ab officio, & beneficio arbitrio Episcopi debet, ut *in dict. cap. præterea 7.* sic accipiendo, & in concordiam redigendo cum nostro textu. Ita Hostiensis *in Summ. num. 10. vers. alia à Judice. hoc tit. D. Covarr. lib. 3. var. cap. 3. num. 3.* quos refert, & sequitur P. Pirhing. *ad tit. de usur. sect. 6. §. 2. num. 150.*

9 Verùm huic interpretationi apertè adversantur verba *citati cap. præterea 7.* ibi: *Qui si parere contempserint*. Ex quibus probari videtur, in eo textu de Clerico usurario contumace, qui monitis Archiepiscopi parere contemnit, sermonem institui, non de eo, qui absque contumacia semel hoc crimen commisit: & tamen, cum sola suspensionis poena ab officio, & beneficio puniri debere, decernitur: igitur etiam si Clericus in hoc crimen relabatur, & detestandis usu-

ratum lucris insistat, ab officio deponendus non est. Rursus eandem nostri textus partem non parum urget textus *n. cap. Clerici 2. de vita, & honest. Clericor.* ubi Clericis arma portantibus, & usurarijs excommunicationis poena irrogatur: ergo Clerici usurarij nec suspenduntur, nec ab officio suo deponuntur. Neque verò dici potest cum Glossa *ibi* verbo, *usurarij*, eum textum in fine loqui de usurarijs laicis, qui, nisi usuras restituant, excommunicationis censura percussuntur; Clerici autem suspenduntur, *dict. cap. praeterea 7. de usur.* Nam hæc interpretatio manifestè rejicitur; tum ex eo, quòd textus expressè de Clericis loquitur: tum quia rubricæ, sub qua jacet, non congruit; in ea enim de vita, & honestitate morum à Clericis servanda sermo est. Tandem decisio nostri textus pramitur ex sequenti consideratione. Nam in eo, quis puniri debet, in quo deliquit, *cap. nullus 4. de temporib. orain. in 6.* ut ita poena respondeat delicto, *leg. respiciendum 11. leg. acti facta 16. ff. de poenis, leg. Sancimus 22. Cod. eod. titul.* Sed usurarius peccat avaritiæ peccato, injustoque pecuniæ, vel alieni lucri desiderio, ut patet ex *cap. virum 6. cap. bonorum 7. cum seq. dist. 47.* ergo poenis pecuniarijs, non verò suspensione, aut depositione ab officio, & beneficio puniendus erat.

10 Sed his, & alijs dubitandi rationibus minimè refragantibus vera est nostri textus decisio, cujus ut germanum sensum percipiamus, & simul veram ejus rationem illustremus, nonnulla observanda sunt. Admonendum itaque est, usuræ nomen juxta communem, & usitatam significationem sumi vel pro lucro usurario, quòd ex mutuo provenit, vel pro actione, qua tale lucrum injustè acquiritur, seu pro contractu; in quo mutuum datur cum pacto expresso, vel tacito, aut saltem cum voluntate accipiendi à mutuuario ultra sortem principalem aliquid pretio æstimabile, tanquam debitum ratione ipsius mutui. Unde D. Augustinus *in Psalmis 36.* dixit: *Fœnerari esse mutuam pecuniam tuam dare ei, à quo aliquid plus quam dedisti, expectes accipere.* Ex quo intelligitur, usuram tripliciter committi posse, scilicet, vel sola voluntate, & intentione, vel pacto explicito, vel implicito: unde conspurgit usura mentalis, usura formalis, &
usu:

usura palliata. Est autem certum, quascumque usuras, & quovismodo fiant, esse illicitas, & prohibitas omni jure, non solum positivo, & divino, sed etiam jure naturali. Est communis Theologorum, & Canonistarum sententia, ut videre est apud D. Covarr. *lib. 3. var. cap. 1. num. 5.* De jure divino Veteris Testamenti constat in primis ex *Psalm. 14.* ubi postquam Propheta Regius dixit: *Domine quis habitabit in Tabernaculo tuo?* respondet; *qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* Item *Psalm. 54.* *Vidi iniquitatem, & contradictionem in Civitate, &c. non deficit à plateis ejus usura, & dolus.* Et *Ezechiel. cap. 18.* ubi Propheta declarans, qui verè justus dici possit, inter alias condiciones hanc apponit: *Si ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit,* hic justus est, *vita vivet,* ait Dominus, & infra: *Si genuerit filium ad usuram dantem, numquid vivet? non vivet.* Ex novo Testamento passim prohibitio hæc fulcitur ex illo satis noto *Luca, cap. 6.* ubi Christus Dominus expressis verbis dixit: *Bene facite, & mutuum date, nihil inde sperantes,* nempe ultra sortem. Quæ Christi Domini verba continent non modò consilium, ut scilicet mutuum detur ex mera charitate, & nihil inde, nec quidem gratuitum, speretur, sed etiam præceptum prohibitorium, ne quid ratione, mutuum exigatur tanquam ex justitia debitum. Quo in sensu verba illa intellexit Urbanus III. *in cap. consuluit 10. de usur.* Et quamvis quibusdam visum fuerit, ibidem non probari, usuram jure Evangelio prohibitam esse, cum Christus Dominus potius illis verbis consulat, quàm præcipiat: prior tamen sensus ad usuræ prohibitionem, utpote ab Ecclesia, quæ Spiritu Sancto duce Scripturam Sacram interpretatur, receptus omnino tenendus est, atque ita Theologi, & Canonistæ communi consensu existimant usuram jure divino etiam Evangelico vetitam esse.

II Deinde & si verba illa priora, *mutuum date,* consilium tantum contineant (extra casum necessitatis proximi): at verba posteriora *nihil inde sperantes,* præceptum continent, ut postquam mutuò datum est, nihil amplius exigatur, quàm mutuarum est, prout explicat D. Thomas 2. 2. *quest. 78. art. 1. ad 4.* quemadmodum & verba *Psalmi 75.*

Vovete, & reddite Deo vestro; explicanda sunt, quoad votum de consilio; quoad impletionem voti, postquam editum est, de præcepto, ideoque Ecclesia sæpe sapius asseruit, usuram utriusque testamenti pagina detestari, ut in nostro textu, & *in cap. quia in omnibus 3. & seq. de usuris*, ibi: *Crimen usurarum utriusque testamenti pagina condemnari, & reprobari*: docent D. Covarr. *lib. 3. var. cap. 1. num. 5. vers. jure divino*, Gutierr. *lib. 2. canon qq. cap. 18. num. 4. & 5. P. Pirhing. ad tit. de usur. sect. 1. §. 2. num. 6. & Dom. Gonçal. in cap. 3. de usur. num. 9.* ubi plures refert. Quod etiam Jure Canonico usuræ sint prohibita, constat ex Canonibus supra pro illustratione conclusionis relatis, quibus accedit textus *in Clem. un. §. fin. de usur.* ubi Clemens V. in Concilio Viennensi decrevit, velut hæreticum esse puniendum illum, qui pertinaciter affirmare præsumpserit, exercere usuras non esse peccatum: locorum nihilominus Ordinarijs, & Inquisitoribus hæreticæ pravitatis districtius injungens, ut contra eos, quos de hujusmodi errore diffamatos invenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos, vel suspectos de hæresi, procedere non omitant. Quare usuras esse illicitas, est de fide, ut ex communi docet Boeticus noster Emin. Card. de Lugo *tom. 2. de justit. disp. 25. sect. 2. num. 8.* licet aliqui dicant, oppositum non esse hæresim, sed temerarium, periculosum, & erroneum, vel errori proximum.

12 Jure quoque naturali usuras prohibitas, & illicitas esse, docent communiter Theologi, & Canonistæ, & probatur ex testimonijs S. Scripturæ, præsertim Veteris Testamenti supra *num. 10.* allatis, ex quibus SS. Pontifices, & Concilia probant, eas esse contra jus naturæ; alioquin non rectè id probarent ex Veteri Testamento, cujus præcepta positiva, scilicet judicialia, & ceremonialia, quæ non sunt legis naturalis, sublata sunt in novo Testamento, nec amplius post mortem Christi obligant, sed solum moralia, quæ ad Decalogum pertinent: P. Molina *tract. 2. de justit. disp. 104. num. 14.* Idem etiam inter alias plures satis probat communis illa nostrorum ratio; nam mutuans plenum dominium pecuniæ creditæ, vel alterius rei mutuò datæ transfert

in mutuatarium; mutuuum enim ideo dictum est, quod ex meo tuum fiat, *leg. 2. §. appellata 2. ff. de rebus cred. §. 1. Inst. quib. mod. re contrah. obligat.* ad hunc velut dominum jus utendi, & omne commodum, ac lucrum, tanquam de re sua perceptum de jure expectat: unde tunc recipiens usuram ex re aliena invito domino lucrum capit, quod jure naturæ iniquum est, *leg. nam hoc natura 14. ff. de cond. indeb. leg. jure 207. ff. de reg. jur. cap. locupietari 48. cod. tit. in 6.* & ita creditor ex hac re lucrum aliquod recipere non potest, jure naturali hoc verante, quam rationem tradunt plures relati à Gutierrez. *lib. 2. canon qq. cap. 18. num. 2. D. Covarr. lib. 3. var. cap. 1. num. 5.* Ubi alia ratione id manifestum esse, probat; quia illicitum est, ac injustum, ut pro eadem re duplex prærium exigatur, vel ut vendatur id, quod non est suum: vel enim usuras accipit pro pecunia, quam mutuò dedit, vel pro usu illius pecuniæ: si prærium, duplex pretium ejus rei accipit, nempe summam fort. principali æqualem, & præterea usuræ fœnus. Si secundum, vendit rem non suam, cum enim per mutuuum transferatur dominium rei mutuatæ in mutuatarium, consequenter usus illius, non vero mutuantis venditur, quod satis iniquum esse constat; quando enim taxatur pretium justum alicujus rei, hoc ipso æstimatur tota res, cum jure illa utendi, ut rectè notat D. Thomas 2. 2. *quæst. 78. art. 1.* Aliud est in locatione, in qua dominium rei locatæ penes dantem, seu locantem manet, & consequenter etiam periculum pariter, ac commodum, ideoque pro usu rei suæ tanquam ad se pertinentis, potest aliquid exigere, & vendere usum rei suæ ad tempus. Quibus, & alijs rationibus hanc sententiam veram esse affirmat cum D. Thoma D. Covarr. *ubi sup. à*, Doctor Balboa *in cap. 1. de iurejur. num. 7.* P. Pirhing. *ad tit. de usur. sect. 1. §. 2. numer. 7. & 8.* Abbas *in Rubr. cod. tit. num. 2.*

13 Jure autem Civili, quamvis intra certum modum, usura permilla esset, *leg. placuit 29 ff. de usur. leg. eos 26. Cod. eos. tit.* jure tamen Authenticarum, nempe in Authent. *de Ecclesiasticis titulis in princ.* ab Imperatore Justiniano prohibetur, saltem implicite: ibi namque præcipit,

disposita in quatuor Concilijs Ecclesiæ Catholicæ, è quibus Nicœna Synodus usuras prohibuit, *cap. quoniam 2. dist. 47.* vicem legis obtinere, & sicut leges observari: ergo & Justinianus usuram prohibuit. Ita tenet Glos. verbo *multi in cap. quia in omnibus 3. de usur.* Abbas in *cap. cum sit generale 8. de foro compet. num. 18. vers. primò tenendo.* Tametsi Dom. Covarr. *lib. 3. var. cap. 1. num. 6. vers. ego sanè,* non in eleganter arbitretur, ac probet, Justinianum nunquam proprijs sanctionibus usuras reprobasse, sed imò eas suis legibus permisisse, ac approbasse; quamvis enim Imperator implicite usuras improbaverit, ut constat ex *d. Auth. explicitè tamen eas suis legibus iniquè permisit, & ideo prædictas leges rectè Patres Ecclesiæ improbarunt, cum juri naturali, & divino refragentur, ut constat ex Clem. un. de usur.* Fin igitur ex supradictis, usuras omni jure, naturali nempe, divino, Pontificio, & Civili esse prohibitas, ut resolvit D. Covarr. ubi supra *num. 5. in princ.* quod etiam firmant Azor *p. 3. lib. 5. de usura, cap. 2. q. 3.* Molina *tract. 2. de just. disp. 104. num. 17.* Doct. Balboa *cit. cap. 1. num. 9. & jure nostro Regio Hispaniæ hoc turpe lucrum damnatur in leg. 4. § 5. tit. 6. lib. 8. nova recop.*

14 Deinde admonendum est, adeò strictè detestatum esse usuram, ut non possit Pontifex, aliùsvè supremus Princeps dispensare, permittere ve usurarum exercitium, nec quidem prætextu causæ piæ, veluti redimendi captivos, vel alendi pauperes, prout constat ex *cap. super eo 4. de usur.* ubi assignatur ratio; tum quia nulla dispensatio fieri potest in eo, quod utriusque testamenti pagina detestatum, & prohibitum est, sicut sunt prohibitæ usuræ: tum quia non licet pro vita alterius servanda mentiri, *cap. ne quis 14. cap. si quis 17. 22. q. 2.* ergo multò minus licet, usuras exercere ob utilitatem proximi, quia hoc multò gravius est peccatum, quàm mendacium: tum etiam, quia non sunt faciendæ mala, ut inde eveniant bona, juxta Apost. *ad Rom. cap. 3.* nec sunt faciendæ eleemosinæ de fœnore, & usuris, *cap. non est 27. caus. 1. q. 1. cap. 1. 14. q. 5.* docuerunt Dom. Covarr. *lib. 3. var. cap. 1. num. 8.* & alij, quos laudat, & sequitur Gibalinus *de usur. lib. 1. cap. 7. art. 8. consec. 2.* Cæterum

admonendi sumus, quod & si plures Interpretes *ex cit. cap. super eo 4.* colligant, etiam promittentem solvere pecuniam sub usuris, quamvis ad redemptionem captivorum, eodem usurarum crimine involvi, ut dicitur in fine textus, ibi: *Multò magis prohibendus est quis, nè etiam pro redimenda vita captivi usurarum crimine involvatur*; quia si non reperirentur, qui acciperent pecuniam sub usuris, nullum peccatum usuræ committeretur: ergo accipientes dant causam, ut usuræ exerceantur: & per consequens etiam peccant, nam qui causam damni dat, damnum dedisse videtur, *cap. de catere 11. de homicid. cap. fin. de injur. leg. qui occiderit 30. §. in hac 3. cum leg. seq. ff. ad leg. Aquil.*

15 Tamen etsi mutuare pecuniam sub usuris, semper sit peccatum, & illicitum, etiam sub prætextu operis boni; & illicitum etiam sit, inducere aliquem ad mutuandum sub usuris, qui alias non dedisset pecuniam ad usuras; quia talis causam daret delicto, quomodo intelligi debet *dict. cap. super eo 4.* Doct. Balboa *in cap. 1. de jur. jur. num. 108. in fin.* At licitum est, pecuniam sub usuris accipere ab eo, qui jam determinatus, & paratus est non mutuare, nisi sub usuris; modò justa causa petendi adsit, videlicet necessitas, vel utilitas petentis, vel etiam ut alteri egenti succurrat; licet enim cuicumque uti peccato voluntario alterius propter bonum proprium, vel alienum, ut testatur Augustinus *relatus in cap. movet 16. 22. quest. 1.* ibi: *Ac per hoc qui utitur fide illius, quem constat jurasse per Deos falsos, & utitur non ad malam rem, sed ad licitam, & bonam, non peccato ejus se sociat, quò per Dæmonia juravit, sed bono pacto ejus, quo fidem servavit.* Is autem, qui accipit mutuum sub usuris, petit id, quod sibi utile est, nempe mutuum ab illo, qui, si vellet, posset licitè, & sine usuris dare: atque ita hoc non est cooperari peccato usurarii, sed tantum illud permittere, & uti peccato ejus voluntario ad consulendum propriæ, vel alienæ necessitati, & uti jure suo, ut docent Theologi cum D. Thoma 2. 2. *quest. 78. art. 4.* Molina *tract. 2. de justit. disp. 335.* D. Covarr. *in cap. quamvis pactum, part. 1. §. 1. num. 10.* & alij apud Doct. Balboam *ubi supra, num. 10.* Idque confirmatur *ex*

cap. debitores 6. eod. tit. ubi qui juravit, se soluturum usuras, tenetur adimplere juramentum: ergo solvere usuras, non est peccatum; aliàs tale juramentum esset illicitum, neque servandum, *cap. Quintavallis 23. cum alij. eod. titul.* Nec contrarium suadent præallegata verba citati *cap. super eo 4.* nam ea nequaquam referuntur ad personam mutuatarij, sed mutuantis tantum, quidquid Abbas *in eodem textu num. 4.* falsò crediderit, constatque ex eo, quod in illa specie quæstio fuit, an creditores suo usuris pecuniam dare possent ad redimendos captivos? Et respondet Pontifex, non posse, ea ratione; nam ulura utriusque testamenti paginam reprobata est tanquam iniqua: & sicut pro alterius vita mentiri prohibitum est, multo magis prohibitum ceteri debet pro redemptione captivorum usuram accipere.

19 Cæterum contra id, quod dictum est, scilicet usuras jure divino, & naturali esse illicitas, ac prohibitas, atque ideo non posse S. Pontificem dispensare, obstat graviter textus *Deuter. cap. 23. vers. 19.* ibi: *Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno: fratri autem tuo absque usura id, quo indiget, commodabis:* Frater autem dicebatur ille, qui erat de populo, ut patet *Exod. cap. 22.* vel qui est de eadem fide, *cap. ad mensam 24. II. quæst. 3.* Unde colligi videtur, quod Judæis licitum sit fœnerari christianis: ergo si eis licet auctoritate veteris Sacræ Paginæ, poterit Pontifex cum eis facile dispensare, cum per hoc non diceretur refragari juri divino: quinimo per illum textum Deuteronomij credunt aliqui, probari, usuram non esse contra jus naturale, ex quo nihil juri naturæ contrarium nunquam licuit Judæis. Circa cujus sacri textus expositionem mirè variant Interpretes. Aliqui enim dixerunt, Deum concessisse Judæis terram Gentilium, & ideo eis subinde permisisse, usuras ab eisdem exigere tanquam ab hostibus, quorum bona in jus suum venerant: sicque non erga omnes alienigenas, sed tantum contra eos, cum quibus bellum justè gerebant: & rationem reddunt quia ab ijs, quorum bona jure belli capi possunt, justæ dicuntur exactiones. In cujus expositionis confirmationem adducunt textum ex D. Ambrosio jam à nobis *num. 3.* citatum

in cap. fin. hae nostra caus. & quest. ibi: Ab illo usuram exige, cui merito nocere desideras; & tradit ibi Gloss. & D. Antonius 2. part. Summa, tit. 1. cap. 7. §. 11. Sed hæc expositio à quamplurimis rejicitur hæc ratione; quia terra Gentilium non fuerat donata Judæis, nisi utraque ripa Jordanis, quæ centum, & sexaginta milliariibus in longitudine & sexaginta in latitudine parebat; & tamen usurarum permissio multo se latius dilatabat: impune quippè usuras exigebant à quibuscumque gentilibus, qui remotissimis Provincijs ad illos adventantes commercia cum illis inibant. Accedit quod ipso *Deuter. cap. 23. vers. 7.* præceperat illis Deus, ne abominarentur Judæam, vel Ægyptum, populos sibi magis alienos, atque graviores; & tamen ab illis licitè poterant usuras accipere.

17 Quare hæc, & alijs expositionibus omïssis, verius dicendum est, Judæis minimè licuisse usuram exercere, etiam erga alienigenas, sed dissimulatione quadam illam permissionem erga extraneos processisse ad majus malum effugiendum, videlicet nè ob ipsorum avaritiam fœnus inter se quoque exercerent, & è duobus malis minus malum ipsis toleraretur; quemadmodum etiam libellus repudij Judæis fuit permissus ad occisionem uxorum ipsarum evitandam, Barbof. *in cap. 12. de usur. num. 3.* & similiter meretrices ipsis mittebantur ad evitanda adulteria, cum tamen simili figura illæ ipsis fuissent vetitæ, dum *ead. cap. vers. 7.* Dominus præcepit, *non erit meretrix de filiabus Israel*: Atque huac sensum communiter approbarunt ex Theologis Angelicus Præceptor 2. 2. *quest. 78. art. 1.* ubi Cajetanus, Soto *lib. 6. de justit. & jur. art. 1. column. 7. P. Pirhing. ad tit. de usur. sect. 5. §. 2. num. 108. in fin.* Ex Canonistis Cardinal. *in clem. 1. §. ult. de usur. quest. 13.* Ananias *in cap. 1. eod. tit. column. ult.* D. Covarr. *lib. 3. var. cap. 3. num. 6.* D. Goncal. *in cap. 3. de usur. num. 13.* Et huc convenit, quod Josephus legis Hæbraicæ scientissimus refert *in lib. 4. antiquit. dum absolute ibi tradit, nulli Judæorum licuisse fœnerari neque cibum, neque potum.* Similiter & Eusebius *liv. 8. de preparat. Evangel. cap. 2.* enarrans legis Mofaycæ præcepta absolute refert, illis fuisse illicitam usuram sub his

verbis : *Non tollas quod non deposuisti : non tangas alienum : non mutues scœnere.* Ex quibus apparet , S. Pontificem haud posse Judæis, vel alijs dispensare, ut pro usu pecuniæ licitè recipiant pretium , sed ipsos exercere artem usurariam ex quadam prava consuetudine: vel potiùs , & veriùs, ex tolerantia , & condonatione quadam Pontificum, atque Principum , quàm ex dispensatione : nam condonatio plurimum distat à dispensatione , ut explicat Sotus loco *supra citat.* ubi tradit , errare eos , qui affirmant , Deum cum illis dispensasse. Virium enim usurarum, (ut diximus) est contra præceptum naturale , quod vetat suscipere pretium pro illa re, quæ per se nullius est valoris, qualis est pecuniæ usus seorsim, & à pecunia separatus: id enim, quod natura vetat, aut prohibet tam intrinsecè malum est, quàm homini est, esse rationale , ut inquit Soto , qui addit, præcepta naturalia nec ab ipso Deo esse dispensabilia, quod demonstrat *in lib. 2. quæst. 3.* & nos aliqua diximus in elucubratione *ad cap. 2. de sponsa duor. num. 12. & 18.* Et concludit explicando Deuteronomij locum, scilicet usuram non fuisse laxa licentia illi genti permissam, ut scilicet non scœnerentur proximis suis, sed alienis: sed quod permissio illa eadem prorsus ratione intelligenda est facta Judæis, qua jus civile modò eandem christianis permittit, nempe ut impunè fieret ad evitanda majora mala , scilicet , latrocinia , quia erant avaritiæ deditissimi. Ad textum D. Ambrosij infra respondebimus in solutione argumentorum.

18 Superest ut nunc de poenis jure statutis in usurarios manifestos dispiciamus. Et sanè usurarij manifesti , qui palam, & publicè in foro, vel domi scœnus exercent, à communione Eucharistiæ arcentur, quæ poena promiscuè tam Clericis , quàm laicis imponitur in Sacris Canonibus , ut in *Can. 16. 21. 37. Concilij Illiber.* & expressè statutum habetur in Concil. Lateran. sub Alexandro III. *in cap. Quia in omnibus 3. de usuris.* Nam quia in omnibus ferè locis ita crimen usurarum invaluit , ut multi , (alijs negotijs prætermisissis) quasi licitæ essent, usuras exercebant, non considerantes qualiter crimen illud utriusque Testamenti paginà condemnatur: ideo statuit Concilium , ut usurarij manifesti ad commu-

nionem altaris non admittantur, nec christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam: insuperque decrevit, ut oblationes eorum quisquam non accipiat. Ubi cum dicitur, non esse admittendos ad communionem altaris, id intelligi debet, quod non sint admittendi ad communionem Eucharisticam, prout exponit Innocentius *ibi num. 1.* & sequitur D. Covarr. *lib. 3. var. cap. 3. num. 5.* quamquam Abbas *ibidem num. 2.* ea verba ita exponat, ut non admittantur in Ecclesia tempore, quo divina officia celebrantur, ut sic consili facilius resipiscant. Quæ tamen exposito displicuit Cardinali de Lugo *tom. 2. de just. disp. 25. sect. 11. §. 3. num. 243.* tum quia nullo juris testimonio probari potest; tum etiam quia si de hac communionem sensissent PP. Concilij, frustra adderent verba illa, *accipiant sepulturam, sed nec oblationes*; cum jam in præsentii pœna hæc comprehenderetur.

19 Deinde usurarij manifesti sunt ipso jure infames, *cap. infames 2. §. porro in fin. caus. 3. q. 7.* itaque non possunt sacris ordinibus insigniri, neque ad officia Ecclesiastica promoveri, *cap. infames 17. 6. q. 1. cap. inter dilectos 11. de excessib. Prelator. cap. maritum 2. dist. 33.* Diaz *in pract. crim. canon. cap. 92.* in addit. *lit. A D. Covarr. lib. 3. var. cap. 3. num. 2.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 43. num. 3.* & si jam Clerici, & ordinibus initiati, aut ad beneficia promoti reperiuntur, tam ab officio, quam à beneficio suspenduntur arbitrio Episcopi, *cap. præterea 7. de usuris,* & si sic moniti non resipuerint, sed in eundem lapsi errorem foenerari perseverent, in totum officio, & beneficio privantur, ut probat noster textus sic intelligendus, *junct. cap. plures 1. de usur. quem textum sic accipit, & in amicitiam redigit cum d. cap. præterea 7. D. Covarr. lib. 3. var. cap. 3. numer. 3. P. Pirhing. ad titul. de usur. sect. 6. §. 2. num. 149. cum seq.* Ex qua doctrina lucem accipit textus *in cap. Episcopus 1. dist. 47.* ubi ex Can. Apostolor. decernitur, quod Episcopus, Presbyter, aut Diaconus usuras exigens, aut desinat, aut deponatur. Qui textus, dum depositionis pœnam adversus Clericum usurarium decernit, accipiendus est de eo Clerico, qui detestandis usurarum lucris insistit, & proterva

contumacia in illud crimen sc̄pius relabitur, ut constat ex illis verbis: *Aut desinat, aut deponatur.* Eadem interpretatione accipiendus est textus in *cap. quam multi 2. ead. dist.* ubi ex Nicœno Concilio *cap. 17.* statuitur, quod si quis Clericus inventus fuerit usuras accipere, aut exigere, vel aliquid tale turpis lucri gratia excogitare, à Clero dejectiatur, & alienus existat à regula. Eadem fidelia dealbandus etiam est textus in *cap. si quis clericorum 5. dist. 47.* ubi Concilium Illiberitanum *cap. 20.* statuit, quod si quis Clericorum detectus fuerit usuras accipere, degradetur, & abtineat. Eadem depositionis pœna Clerico usurario irrogatur in *cap. clerici 1. cap. Canonum 3. cum seqq. hac caus. & quest.*

20 Nec his contrarius est textus in *cap. Clerici 2. de vita, & honest. clericor.* ubi Clericis arma portantibus, & usurarijs excommunicationis pœna irrogatur: ergo Clerici usurarij, nec suspenduntur, nec ab officio suo deponuntur. Cui difficultati (omissa solutione Glossæ ibi verbo *usurarij*, quam rejeci *suprà num. 9.* verius respondendum est, eum textum accipiendum esse de usurarijs Clericis, qui primò suspenduntur juxta *cit. cap. præterea 7. de usur.* & contumacia crescente excommunicantur juxta *d. cap. clerici 2.* & si contumacia crescente pergant in hoc sc̄nore exercendo, ab officio, & beneficio dejectiuntur juxta nostrum textum, & similes *num. anteced.* adductos. Is enim ordo servandus est in usurarijs Clericis puniendis *argum. cap. forte 11. 23. q. 4.* ibi: *Coerce, corripe, excommunica, degrada.* Nam nec laici usurarij statim excommunicantur, sed prius incipiendum est à pœna Lateranensis Concil. de qua in *cap. quia in omnibus 3. de usur.* ubi D. Gonçal. in *ejus not. num. 2. & 3. & in d. cap. præterea 7. num. 2.* Sed contra supradicta gravis insurgit, & urgens admodum difficultas ex *cap. plures 1. de usuris*, ex quo constat, Turonensis Concilij Constitutione sancitam esse depositionis ab officio, & beneficio pœnam adversus Clericos, qui detestandis usurarum lucris insistent, ibi: *Quia si post hujusmodi constitutum in clero quisquam extiterit, qui detestandis usurarum lucris insistant, Ecclesiastici officij periculum patiatur:* ergo minus rectè in nostro textu Concilium Martini Papæ jactatur, se auctorem, & condito-

rem

rem hujus poenæ fuisse, quæ Clericis ab officio, & beneficio depositionem inogat. Sed respondetur in Turonensi Concilio depositionis poenam contra clericum usurarium, qui usuram commisit, eò quòd fructus ex possessione pignori accepta pro pecunia credita perceptos in sortem non computat principalem, noviter sancitam esse. Nam licet hujusmodi poena clericis, qui alia usurarum genera patrabant, vetustiori jure constituta fuisset, ut constat ex nostro textu, & alijs relatis *num. 19.* tamen hoc genus usuræ supradicto Concilio damnatum, & reprobatum fuit, gratia condemnandi morem ejus temporis hominum, qui existimabant usuram non esse, ex possessione pignori accepta fructus percipere, & lucrari: unde cum hoc crimen Concilio Turonensi damnetur, depositionis poena, quæ ei adhæret, merito illi tribuitur.

21 Præhabitis his, quæ ad intelligentiam nostri textus, aliorumque jurium viam aperiunt, apparet jam, quam rectè in nostro capite ex Concilio Martini Papæ juxta jus naturale, divinum, & positivum statuitur, usurarios manifestos, qui oblitri timorem Dei, & Sanctam Scripturam, detestabile ac turpe usuræ lucrum quærunt, esse à Clero ejiciendos, & alienos à gradu Ecclesiastico habendos; nam cum usurarij manifesti præbeant scandalum populo, & manifesta peccata, non occulta, sed publicè correctione puniri debent ad vitandum scandalum, *cap. si peccaverit 19. 2. quest. 1. cap. ego 42. de consecrat. dist. 2. cap. 1. de poenit. & remiss. Concil. Trident. Sess. 24. de reform. cap. 8.* ideo manifesti usurarij, qui detestandis usurarum lucris insistant, ab officio, & beneficio deponuntur, ac alijs etiam poenis afficiuntur tam laici, quàm Clerici, quas retulimus, *supra num. 18. cum seq.*

22 Unde jam non obstat dubitandi ratio suprà *num. 2.* expenta; nam etsi commercia juri naturali consona sint, tamen id procedit in commercijs, & negotiationibus licitis, non verò in illicitis, & omni jure improbatis, ut sint contractus usurarij. Nec interest, quod jure naturali teneamur ad remunerationem beneficij accepti *ex leg. sed et si 25. §. consuluit 11. ff. de petit. hered.* nam alio modo possumus rependere gratias, aut remunerationem, quàm usuris
pro

promissis, & solutis. Non item obstat primum augmentum ipsius dubitandi rationis; licet enim verum sit, ei, qui omnino liberè consentit, nullam fieri injuriam, neque dolum, ideoque si mutuatarius ex mera liberalitate, & gratitudine pro beneficio accepto aliquid ultra sortem dat, mutuans nihil tenetur restituere. At volenti, & consentienti non simpliciter, & cum plena libertate, sed coactè, & invitè fit injuria, si ab eo aliquid accipiatur, & non adsit alius titulus, ex quo id debeat: sicut in præenti, nam dans usuras, non est simpliciter volens, sed necessitate coactus eas solvit, quia creditor sine usura mutuum dare non vult; adeoque voluntate mixta involuntario solvit, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 1. ad 3. Molina tract. 2. de just. disp. 304. num. 11. Præterquamquod hic non consideratur voluntas, & consensus solventis usuras, sed potius transgressio legis divinæ, & naturalis, quæ prohibet usuras, ideoque promissio de illis solvendis facta est nulla, *leg. non dubium 5. Cod. de legib.* seu inefficax, quia usuræ solutæ, tanquam indebitæ: repeti possunt, & dum lex prohibet usuras, prohibet etiam eas recipi à sponte solvente, quia is, qui solvit, non peccat sed qui recepit, ut docuimus *suprà num. 14.* Nec etiam advertatur secundum augmentum *ex leg. 3. §. ult. ff. de ann. legat.* Cui ut respondeant interpretes, existimant, hodie legatum, de quo in eo textu, nullum esse quoad usuras: & eam annuam quantitatem in sortem principalem legati esse imputandam; quia sicut in contractibus usura licitè constitui non potest, ita nec in testamentis. Sed contrarium tenendum est, quia in ea specie usura dici non potest illa annua quantitas, cum ea non recipiatur causa mutui, sed ex voluntate testatoris: ex qua, & poena justè recipi potest ob non solutum ab hærede legatum, ut tenent plures, quos refert, & sequitur D. Covarr. 3. var. cap. 1. num. 9. Nec tandem refragarur ultimum augmentum; multum enim interest inter pecuniam signatam mutuam, & vasa mutuata; quia pecunia utendo consumitur, non item vasa, quamvis argentea, quæ post usum remanent, & restitui possunt in eadem specie, sive individuo: at pecunia, eum habeat cert. m. æstimationem, *leg. 3. ff. de in lit. jurand.* non cadit in eam singularis affe-

tio, nec debet in eadem specie, vel individuo reddi, sed in eadem quantitate: nisi & numeri tantum ad ostentationem, vel ut loco pignoris ponatur, sine consumptione, tunc enim dominium non transfertur in accipientem, sed solum usus conceditur, pro quo aliquid accipi potest. Itaque licet principalis usus pecuniæ vendi, & locari non possit, bene tamen potest secundarius, remanente eodem corpore pecuniæ in individuo.

23 Ad secundum argumentum desumptum *ex cap. 23. Deuteron. vers. 19.* in illis verbis: *Non fœnerabis fratrem tuo, sed alieno.* Respondetur, ibi solum permissas esse Israelitis usuras erga extraneos, non tanquam licitas, sed quia non punitæ fuerunt ad majus malum vitandum, nè scilicet Judæi à se invicem usuras acciperent, propter avaritiam, cui dediti erant, ut tradit D. Thomas *cit. quest. 78. art. 1. ad 2.* Vel quia Deus permisit Judæis, ut usuras acciperent à gentilibus, tanquam ab hostibus, quos licet in bello justo spoliare bonis suis, adeoque id non est accipere lucrum ex mutuo, sed occasione mutui exigere quod aliunde debitum est argum. *textus in cap. 1. in fin. de usur.* Et juxta hanc interpretationem accipiendus est *textus in cap. fin. h. caus. & quest.* ubi D. Ambrosius asserit, usuras justè exigi ab ijs, quorum bona jure belli capi possunt; nam intelligendus est, quoties accipitur usura, & retinetur in damni compensationem ab hoste injusto illati, vel quando ab hoste possessa sunt ipsius mutuantis, aut ad eum pertinent, ut eum multis rectè explicat D. Gonçal. *in cap. 3. de usur. num. 13.* Vel denique, quia Deus dedit Judæis dominium, & licentiam hac ratione spoliandi exteros, sicut dedit eis licentiam spoliandi Ægyptios, ut constat, *ex cap. 3. Exod. cap. dixit Dominus 12. 14. quest. 5.* ubi dicitur, Populum Hæbraicum Dei autoritate absque furti obligatione vasa aurea, & argentea ab Ægyptijs abstulisse. Nec obstat *cap. 28. Deuteron. vers. 10.* in ijs verbis: *Fœnerabis gentibus multis,* quia fœnerari ibi accipitur pro dare mutuo, non autem pro dare mutuum sub usuris, juxta illud *Ecclesiast. cap. 29.* ibi: *Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius,* ubi verbum *fœnerare* sumitur pro mutuare: ob idque nihil aliud

Deus illic significavit , quàm affluentiam bonorum , quam populo illi pollicebatur.

24 Neque etiam aduersantur authoritates D. Matthæi, & Lucæ relatæ *suprà num. 4.* nam intelligi debent metaphoricè de usura spiritualium bonorum, vel virtutum; & licet sit plurimum similitudinis, est etiam dissimilitudinis multum: dominus enim mutuatur nobis spiritualia charismata, eò quòd gratis, & sine ullo pretio nostro mutuatur; vult tamen, ut usu nostro, & officijs veluti semina iacta in nobis per ejus favorem, roremque cœlestem colamus, & multiplicatos fructus terræ more feramus: & quia hoc cedit in ejus gloriam, appellat usuras suas: utilitas tamen, & cumulus præmiorum nobis accrescit, quasi nos nostra scœnora faciamus. Di. crimen autem stat in hoc, quòd pecunia temporalis consumitur usu, & inde fit vitiosa usura, dona verò spiritualia usu crescunt, ob idque eorum usura apud Deum commendatur. Quinimò etsi in sensu naturali, vel rerum naturalium parabola illa acciperetur, facilè responderi posset, ibi sermonem esse dedando ad mensam, id est, licitam negotiationem, quæ aliquando appellatur usura, in qua dominum pecuniæ manet penes negotiantem, & tam lucrum ex ea perceptum, quàm periculum ad eundem expectat, ut exposuit Molina *dict. disp. 304. num. 18. in fin.* Ad illud, quod dicebamus ex *cap. 6. Lucæ.*, quod ibi inter consilia ponitur mutuuum dare: & quod non sit peccatum, consilia pretermittere, satisfecimus *suprà num. 12.*

25 Similiter assertioni nostræ non obstitit *text. in cap. 1. de feud.* cui, omiſſis varijs solutionibus, quas *suprà num. 6.* rejecimus, & omiſſa alia, quam tradit D. Covarr. *3. var. cap. 1. num. 4.* verisimè respondendum est, in specie illius textus ideo fructus ex re pignorata perceptos in sortem à creditore non computari, quia feudum ex sui natura propter obsequium, seu servitium conceditur, & siue plures, siue pauciores ex eo Vassallus percipiat, ad servitia adstringitur, ex quo feudum accepit, quorum servitorum merces sunt fructus illi, adeo ut cessante servitio propter impotentiam feudatarij, seu ob aliam causam, feudum omnino cesset, quia cessante causa cessat effectus, *argum.*

text. in cap. cum cessante 60. de appellat. quapropter cum durante pignore Vassallus ab onere obsequij præstandi immunis habeatur, rectè dominus fructus percipit, nec eos in sortem computare tenetur, quia non ratione lucri, aut dilatae solutionis, sed ratione cessantis obsequij ipsi acquiruntur absque aliqua usuræ labe: ita docuerunt Leotharius *de usur. quest. 14. num. 5.* Arias de Mesa *lib. 3. var. cap. 46. num. 32.* Doct. Balboa *in cap. cum Bertholdus 14. de re jud. num. 50.* & *in cap. ad nostram 7. de jur. jur. num. 31.* videndus etiam est D. Samaniego *in tract. Acad. de reb. Eccl. per Princip. temporal. non disp. sect. 2. num. 19.* & P. Pirhing. *in lib. 5. Decret. tit. de usur. sect. 4. §. 2. num. 90.* & 3. seqq.

26 Majorem difficultatem continet textus *in cap. ad nostram 7. de jur. jur.* ubi dicitur, eum, qui, datis creditori pignoribus, juraverit quantitatem mutuò datam se soluturum, teneri præcisè ad ejus solutionem, nec posse objicere fructum ex pignoribus perceptorum computationem in sortem principalem: ergo creditor fructus ex re pignorata perceptos suos facit absque ulla usuræ labe; alias enim posset debitor compensationem eorum in sortis principalis liberationem objicere. Verùm respondendum est, in illius textus specie nullum esse usuræ periculum; siquidem ex eo non deducitur, posse creditorem fructus rei pignoratae lucrari absque eo, quod eos in sortem computet principalem: neque in eo ullam reperitur verbum, ex quo excludatur compensatio. Quod ut ostendam, dico; quod *in dict. cap. ad nostram 7.* data fuerunt pignori possessiones, & reddituum jura; juraruntque debitores, donec solvissent mutuam pecuniam, nullam molestiam, vel gravamen inferre creditori: postea debitores, propria auctoritate ipsas possessiones pignoratas, & redditus subtraxerunt, in quo utique fecerunt contra juramentum; nam molestiam, & gravamen facit debitor pignus traditum creditori subtrahendo: & licet dominus sit, hoc non permittitur, imò factum committit, & possessio avocatur à creditore juxta jura *in leg. in actione 19. §. qui rem 5. leg. cum es 20. ff. de furt.* D. Anaya *lib. 2. observ. cap. 9.* D. Rettes *ad leg. Actin. num. 37.* unde nil mi-

rum quod Pontifex jubeat possessiones restitui creditori, ibi : *Eos Ecclesiastica censura cogatis , ut hæc restituant*: debitores verò, ut priùs se excusarent à restitutione, forsan allegarunt coram Archiepiscopo, creditores fructus ultra sortem velle percipere ob quod credens usuram inesse, quæ verè non erat, Archiepiscopus creditorem excommunicationis vinculo adstrinxit; sed quia de possessionibus illis, & redditibus nondum plenè sortem deductis expensis receperat, ut litera ait, injustè creditorem excommunicatum ab Archiepiscopo, justè Pontifex absolvendum jubet, concludens facta priùs possessionum restitutione creditori ex ratione superiori, quidquid intra sortem ex fructibus receperit creditor, debere cum sorte computari, quod probant verba illa : *Quidquid , deductis expensis , ultra sortem recepisse constituerit*, hoc restituar debitoribus; si enim restituit creditor solùm, quod ultra sortem accepit: ergo quod intra sortem ex fructibus possessionum percepit, computatur, & compensatur cum sorte principali, & consequenter probat manifestè textus ille debitum juratum posse compensari.

27 Neque hanc interpretationem evertunt verba illa : *Donec ei pecunia persolvatur; & postea : cum pecuniam, sicut jurarunt , persolverint*, quæ exprimere videntur, pecuniam realiter fuisse numeratam creditori, & consequenter exclusam fuisse compensationem. Nam respondeo, hæc verba accipienda juxta effectum, & non juxta modum, hoc est, de solutione effectiva, & cum in hoc sensu nihil intersit, an quis solverit, vel compensaverit, *leg. 4. ff. qui potior. in pignor. leg. 4. Cod. de compensat. cum vulg.* ideo sine mysterio hic vocibus utitur Pontifex, ut rectè in hoc præcindunt P. Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 37.* Molina *tom. 2. de just. disp. 560. ex num. 13.* & Doct. Balboa *in dict. cap. ad nostram 7. num. 30. in fin.* Deinde etsi materialiter accipiantur prædicta verba, nil ex his contra traditam interpretationem infertur; nam jura, seu redditus annui, & vectigalia quantitatem liquidam efficiunt, & posita æstimatione fructuum possessionum, jam totum est quantitas materialis, & consequenter pecunia dicitur realiter soluta; ad-

modum quo licet in actionibus realibus non admittatur compensatio, quia est de quantitate ad res, tamen postquam deventum est ad rerum æstimationem procedit utique compensatio, quia jam totum est quantitas, juxta text. in leg. *fructus* 7. §. *ob donationes* 5. leg. rei 15. §. *baredi* 1. ff. *solut. matr.* docet doctissimus noster Altamiranus *lib. 2. qq. Scævol. in leg. 22. de compensat. num. 4.* Castillo 4. *controo. cap. 40. num. 106.* ergo similiter in *dict. cap. 7.* posita fructuum æstimatione non datur impedimentum ex parte rei ad compensationem. Colligitur aperte (ni fallor) hæc interpretatio ex litera rextus; nam ait Pontifex: *cum autem ei pecuniam, sicut jurarunt, persolverint; vos ipsum ad restituendum quidquid, deductis expensis ultra sortem recepisse confitertis, inducere studeatis;* in quibus verbis jubet Pontifex restitui quod est ultra sortem, & à contrariò non restitui, sed compensari, quod est intra sortem: Si ergo verba *pecuniam persolverint* acciperentur de pecunia realiter numerata, dupliciter creditor debitum consequeretur, uno modo per realem numerationem pecuniæ, & alio per receptionem valoris fructuum intra sortem, cum solum jubeatur restituere ultra sortem perceptos: ergo ut evitemus hoc absurdum, dicendum necessariò est, Pontificem non fuisse loquutum de materiali, sed de formali effectiva solutione per compensationem fructuum cum sorte. Quid ergo novi in hac celebratissima decisione nos contulerimus, doctus solum perpendet.

28 Non etiam obstat argumentum deductum ex *cap. debitores* 6. *de jurejur.* Nam hujus textus ratio in priori ejus parte provenit ex prohibitione usurarum, quam à jure naturali, divino, & Ecclesiastico provenire probabimus supra à *num. 10.* Cum ergo usurarum promissio omni jure sit injusta, & irrita, & justitia commutativa non permittat, ut debitor, seu mutuatarius plus reddere cogatur, quam accepit à creditore, vel mutuante, ut ex communi docet Layman *lib. 3. tract. 4. cap. 16. num. 6.* sequitur, quod per talem promissionem, vel contractum usurarium nulla obligatio, nec naturalis, quidẽ acquiratur paciscenti de usuris sibi solvendis, *cap. cum tu* 5. *cap. tua* 9. *de usur.* adeoque non obligatur

debitor ad illas solvendas, neque ad id compelli potest, ut docet Alexander III. in priori parte illius textus. In secunda verò parte statuit, quod si debitor prædictam promissionem juramento firmavit, debet eam adimplere, videlicet non ex obligatione justitiæ erga hominem, in cujus utilitatem prætitum est juramentum, sed ex virtute Religionis erga Deum ut, quod juratum est, re ipsa verum efficiatur, ne nomen Dei in testimonium falsi adducatur, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 89. art. 7. ad 3. nam juramentum omne, quod non vergit in dispendium salutis æternæ, vel in alterius præjudicium, servari debet, *cap. quanto 18. cap. cum contingat 28. de jurejur. cap. quamvis pactum 2. de pact. in 6.* at juramentum de solvendis usuris non vergit in detrimentum animæ, nec in præjudicium proximi, quia nulla turpitudine versatur ex parte promittentis, & accipientis mutuuum sub usuris ob causam necessitatis; ut tradit D. Thomas 2. 2. q. 78. art. 4. in corp. ubi ait, quod ex juramento homini facto duplex obligatio oriri potest, una homini ratione promissionis ipsi factæ, & ex hac parte juramentum per injuriam extortum non obligat: altera verò Deo in testem adducto, & ex hac parte obligat jurantem reddere Deum testem veracem implendo promissionem: ergo ex vi hujus juramenti, quod ex parte solventis nullum peccatum, nullamvè turpitudinem continet, obligatur debitor ad solvendas usuras, ob reverentiam divini Numinis in testem adducti, ut docet Abbas in *cap. 1. de jurejur. num. 3.* ibique D. Balboa n. 106.

29 Nec huic doctrinæ adversatur, quod supra num. 7. dicebamus, videlicet quod si simplex promissio usurarum non obligat promittentem ad solvendum, quia nulla, & inefficax est, neque juramentum tanquam accessorium obligavit; hoc enim sequitur naturam principalis, *reg. accessorium 42. de regul. jur. in 6.* Nam huic difficultati in primis respondetur, accessorium tunc sequi principalis naturam, quando in principali, & accessorio eadem reperitur ratio, secus verò quando diversa est ratio inter utrumque, ut in specie *cit. cap. debitores 6.* nam per promissionem usurarum, quæ est velut principale, acquiritur obligatio homini, scilicet creditori mutuuum sub usuris danti, quæ irrita est propter

prohibitionem legis irritantis talem promissionem ob extorquentis turpitudinem, quæ non invenitur in ordine ad Deum, respectu cujus solius id juramentum obligat ob reverentiam Divini Numinis, ut docent P. Sanchez *lib. 3. Moral. cap. 11. num. 12.* Doct. Balboa *in cap. si vero 8. de jur. jur. num. 30.* Deinde respondetur cum D. Covarr. *in capit. quamvis p. 2. §. 3. vers. tertio, num. 2.* quod in hoc casu non datur principalis obligatio orta ex promissione, cui juramentum accedat; neque enim hoc apponitur ad confirmandam promissionem, sed juramentum est hic principale, & per se stans obligans jurantem, ut quod juravit, verum efficiat, ac impleat, ne Deus in testimoniū falsitatis sit adductus.

30 At contra hanc doctrinam insurgit aliquis ex vulgari juris traditione, qua docemur, qui causam damni dat, damnum dedisse videtur *leg. qui occidit 30. §. in hac quoque 3. ff. ad leg. Aquil. leg. nihil 15. ff. ad leg. Cornel. de Sicar. cum add. supra num. 14. in fin.* Quamvis ergo debitor non peccet usuras promittendo, peccabit tamen solvendo, cum det causam turpitudini creditoris: ergo adhuc virtute juramenti non tenebitur ad solutionem usurarum. Cui difficultati respondeo, vulgarem illam traditionem, *qui causam damni dat, damnum dedisse videtur*, verissimam quidem esse, ubi causa damni proxima est, & necessaria, ut in iuribus in argumento adductis: secus verò si quis damni causam non proximam, & necessariam, sed remotam dederit, hæc autem non dicitur causa, sed occasio, ut inquit textus *in cap. solita 6. de major. & obea.* Quod discrimen inter causam, & occasionem peccati eo exemplo declarant Canonici Juris Interpretes. Nam lex Pontificia beneficium viventis occupare prohibuit, & illud promittere, *cap. 1. cap. nulla 2. cum alijs de concess. præbend.* ideoque beneficii vacaturi promissionem votum captandæ mortis alienæ præbere, receptum est, ut vulgo traditur *in dict. cap. nulla 2.* Hoc verò non causam proximam peccandi, id est, desiderandi mortem proximi, sed saltem remotam occasionem præbere videtur, quam arcere intendit lex Canonica propter animi sinceritatem in acquirendis spiritualibus necessariam; ideoque Ecclesiæ, Dignitati, Communitati, & Collegio viventis beneficium

cium iuste uniri permittitur, *cap. cum venisset 9. de restit. spo-*
liator. cap. consultationibus 4. de donat. Idcirco si existentes in
 Ecclesia, dignitate, aut communitate mortem beneficiarij
 desideraverint, quamvis lex dederit occasionem desiderandi
 mortem illius, non tamen causam proximam præbet, cū hæc
 solum sit parva cupiditas, & desiderantium ambitio; lex enim
 solum consulere voluit utilitati Ecclesiæ, aut communitatis,
 D. Gonçal. *in dict. cap. nulla 2. num. 13.* Eodem modo is,
 qui pecuniam sub usuris iurejurando promittit, propriæ ne-
 cessitati conulere vult, atque ideò non causam, sed occasio-
 nem peccandi usurario præstat, adeoque lex Pontificia non
 curat de peccato recipientis usuram ex debitoris causa quia
 non est proxima, & immediata ex ipsius actus natura. Enim
 verò iuramentum de solvendis usuris præstari, & servari po-
 test sine peccato: unde datur necessitas adimplendi propter
 iuramenti religionem, quam sibi imposuit obligationem, ut
 propriæ subveniret necessitati, atque ideo quamvis ipse sol-
 vere debeat, non verò tenetur creditor recipere: quod si re-
 ceperit, malitiæ suæ, non solutioni debitoris imputandum
 est, ut rectè notant D. Covarr. *in 4. de sponsal. p. 2. cap. 7. §.*
7. num. 17. Soto *lib. 6. de justit. & jur. art. 3.*

31 Similiter nihil obstat, quod D. Chrysoftomus
 ait: inter iuramentum, & simplicem locutionem, seu pro-
 missionem quoad Deum nullam esse differentiam, *cap. jura-*
menti 14. 22. q. 5. Hoc siquidem duntaxat procedit quoad
 obligationem. Quemadmodum enim quispiam promissum
 cum iuramento servare obnoxius est: ita & sine iuramento
 factam pollicitationem præstare tenetur. Et sicuti in iuramen-
 to, nullam, convenit, esse perfidiam: ita quoque in verbis
 nostris nullum debet esse mendacium; quia utroque casu
 peccatum committitur, ut liquet *ex dict. cap. jura-*
menti 14. Caterum neutiquam sententia Chrysoftomi locum habet
 quoad violationem. Etenim quoad hanc dispar est ratio jura-
 menti, & simplicis promissionis, aut assertionis; quandoqui-
 dem gravius peccat, qui iuramentum, promissi nemvè ju-
 ratam violat, quàm qui simplicem violat promissionem, vel
 mendacium simplex dixerit: ac proinde graviori poena prius
 delictum, quàm posterius vindicatur. Hujusque discriminis

ratio evidens est ob divinum testimonium, quod vel con-
 temnitur, vel falsæ assertioni adjicitur, ut latè docet D. Co-
 varr. in cap. *quomvis pactum*. l. p. §. 2. num. 1. P. Pirhing.
ad tit. de jurejurand. sect. 1. §. 7. num. 65. Deinde quoad
 effectum obligationis, & rationem obligantem magnum
 etiam datur discrimen inter juramentum, & simplicem pro-
 missionem; nam ut efficax sit promissio, tam ex parte cre-
 ditoris, quam debitoris turpido debet abesse; in juramento
 tamen, ut ejus obligatio sit efficax, sufficit, ex parte debi-
 toris licitam esse promissionem, licet ex parte creditoris illi-
 cita sit, cum juramentum homini præstitum servari debeat,
 quotiescumque sine dispendio salutis æternæ, adeoque sine
 peccato (intellige ex parte jurantis) servari potest, *cap. quam-
 vis 2. de pact. in 6:* quare mirum non est, si juramentum va-
 let de solvendis usuris, cum tamen usurarum promissio non
 valeat; nam suam à se ipso obligationem jusjurandum ha-
 bet, & is, qui promittit usuras se soluturum, simul asseruit,
 verum esse, quod promittit: quocirca verum eum facere
 oportet, quod Sacramento firmavit.

32 Præterea nihil obest textus in *cap. 3. de fidejuf.*
 in contrarium ponderatus supra num. 7. Nam respondetur,
 verum esse fidejussorem ample, sive in omnem causam, &
 eventum acceptum Jure Civili teneri, etiam in usuras, & ac-
 cessiones, nempe in interesse, seu damnum, & lucrum ces-
 sans, in defectum debitoris, si in culpabili mora solvendi fue-
 rit, *leg. quero 54. ff. latati leg. si quis 56. §. si nummos 2. ff.
 de fidejuss. leg. fidejussor. 10. Cod. eod. tit.* aliàs vero non
 tenetur, si nimirum fidejussit simpliciter pro certa summa,
 vel solum pro summa capitali, non pro censibus, aut usuris,
 Cujac. *lib. 3. ad African. in leg. centum 8. ff. de eo, quod cert.
 loc.* & ibi Donell. Vinnius *lib. 2. select. cap. 10.* In prædic-
 to textu certum est, fidejussorem acceptum fuisse in omnem
 causam, non tamen illum accipias de usuris, quæ jure Pon-
 tificio, nec in contractibus bonæ fidei ex mora veniunt, sed
 de poena principali obligationi adjecta, & similibus accessio-
 nibus, quas fidejussor in defectum debitoris præstare debet,
 & ab eo exigi possunt, etiam secundum jus Canonicum: un-
 de infra ait Pontifex, *debitam, vel accessiones, numquam*

tamen dixit usuras, quæ hoc jure regulariter semper impro-
bantur: atque ita docent Leothard. *de usur. quæst. 1. num.*
2. D. Gonçal. *in cap. 3. eod. tit. num. fin.* P. Pirhing. *ad*
titul. de fidejuss. §. 3. num. 20. Nec tandem contra eandem
partem obstant juris Cæsarei testimonia *cit. num. 7.* relata,
ubi usuræ permittebantur. Nam etsi nonnulli DD. dicant,
Jure Civili esse quidem permissas usuras, quia hoc crimen
non punit ad evitanda majora peccata, non verò esse ap-
probatas tanquam licitas, ut tenet D. Gonçal. ubi nuper,
num. 13. in fin. Contrarium tamen satis apertè colligitur
ex leg. eos 26. & 2. seqq. Cod. de usur. & ex alijs compilatis
in ff. eod. tit. Verùm omnes istæ leges Civiles permittentes,
& approbantes usuras contra jus divinum, & naturale, cor-
rectæ, & abrogatæ sunt per jus Canonicum, ut constat *ex*
Clem. un. de usur. cui omnes Principes, & Magistratus
Christianos obedire oportet, cum usuræ contineant pecca-
tum, Doct. Balboa *in cap. 1. de jurejur. num. 9.* Summus
autem Pontifex plenam habet potestatem, etiam super lai-
cos, in ijs, quæ salutem animarum, finemque supernatura-
lem concernunt, D. Covarr. *lib. 3. var. cap. 1. num. 6.* jun-
ctis à nobis latè traditis in elucubratione *ad text. in cap. novit*
13. de judiciojs per tot.

33 Similiter non obstant dubitandi rationes con-
tra secundam partem nostræ assertionis *ex cap. praterea 7. de*
usur. quem textum explicui *supra num. 14* & ad instantiam
deductam ex illis ipsius textus verbis: *Qui si parere contemp-*
serint, respondeo, hæc verba non probare Clericum contu-
macem in crimine usuræ extitisse, sed tantum Clericum post
admonitionem Episcopi omnibus factam, nè usuras exige-
rent, crimen hoc commisisse, usurarum autem crimen ad-
versus interdictionem Episcopi commissum non efficit Cle-
ricum in eodem delicto contumacem, & incorrigibilem-
argumento eorum, quæ notantur *in cap. cum non ab homine*
10. de judic. docet D. Covarr. *lib. 3. var. cap. 3. num. 3.*
Et ad considerationem deductam *ex cap. 1. de usur.* satisfacimus
dict. num. 16. ubi etiam egi de altera difficultate,
quam *num. 10.* expendimus *ex cap. Clerici 2. de vis. & bo-*
nest. Clericor. qui textus, dum contra Clericum arma por-
tan-

tantem, & usurarium excommunicationem decernit, non probat ad hanc censuram ferendam copulativè requiri armorum delationem, & usuræ crimen; nam ibi dictio illa copulativa, cum inter æque principalia ponatur, pro alternativa accipitur, *leg. 1. ff. de his, qui notant, infam.* ita ut sensus sit, alterum eorum sufficere, vel delationem armorum, vel usuræ crimen, ut Clericus, contumacia exigente, possit excommunicationis poena puniri: docet Doct. Graña *in eo text. num. 14.* Nec tandem obstat, quod ultimo loco expendebamus, videlicet in præsentī casu imponendam esse poenam pecuniariam, seu temporalem; nam etsi in præsentī Clerici usurarij tantum priventur officio, & beneficio, tamen non negatur, alijs poenis Ecclesiasticis, & sæcularibus eos afficiendos esse, de quibus agit D. Gonçal. *in cap. præterea 7 de usuris.* Cum quibus finem imponimus elucubrationi huic in laudem SS. Tryados, Virginisque

Mariæ ab omni labe semper
immunis.

***

ELUCUBRATIO

A D

TEXT. IN CAP. ACCEPISTI 2. DE SPONSA DUOR.

Ex Burchardo lib. XIX.

Accepisti illam uxorem, quam alter sibi desponsatam habuerat, dimitte illam, quia numquam potest tibi fieri legitima: ☉ XL. dies in pane, ☉ aqua, quod carenam vocant, cum VII. sequentibus annis poeniteas.

I EX quibus verbis sequens ab Interpretibus deducitur assertio: *Contrahens matrimonium vivente prima uxore, relicta secunda, cum priore cohabitare debet, ☉ publicè in Ecclesia poenitentiam agere. Quam conclusionem probant textus in cap. licet. 3. cap. fin. hoc est. cap. cum haberet 5. de eo, qui duxit in matrim. cap. gaudemus 8. de divortijs, cap. de conjugali 50. 2. 7. quest. 2. cap. an non 19. 24. quest. 3. cap. de Benedicto 5. 32. q. 1. cap. seculares 1. 33. q. 2. cap. cum per bellicam 1. cum 4. seqq. 34. q. 1. cap. videtur 2. 35. q. 6. Ex Concilijs firmant Concilium Milleviran. cap. 17. Concil. African. cap. 69. Illiberit. can. 8. Concil. Trident. de matrim. sess. 24. can. 2. Ex Jure Civili comprobant textus in leg. 1. §. fin. leg. quid ergo 13. §. si quis 1. ff. de his, qui not. infam. leg. 2. Cod. de incest. nupt. leg. cum qui 18. Cod. ad leg. Jul. de adulter. Illustrant ultra congestos iam præsentia à D. Gonçal. P. Sanchez lib. 7. de matrim. disp. 80. D. Covarr. in 4. decretal. part. 2. cap. 7. §. 3. Layman lib. 5. tract. 10. part. 3. cap. 6. Basilii de matrim. lib. 7. cap. 49. P. Pirhing. ad titul. de sponsal. sect. 5. §. 1. per tot. Bellarmin. tom. 2. controv. lib. un. de matrim. cap. 10. Mendoza lib. 2. Concilij Illiber. in canon. 10. P. Faber. lib. 3. semet. cap. 21. Villadiego*

in leg. 2. tit. 6. lib. 3. fori. Martienco in leg. 5. tit. 1. lib. 5. Recopil. glos. 1. quibus accedit Sapientissimus Primarius noster Doct. Balboa in relect. ad text. in cap. 8. de divort. ubi plura, & plures refert.

2 Sed licet hæc nostra assertio adeo illustrata affulgeat, tamen obnubilari potest sequentibus dubitandi rationibus, quarum prima sic in forma procedit. Quoties quis facit quod omni jure facere permittitur, nulla poena affici potest; sed qui vivente prima uxore, cum secunda matrimonium contrahit, facit quod jure permittitur; siquidem polygamia seu pluralitas uxorum simul, eodemque tempore, omni jure tam naturali, & divino, quam positivo permessa est: ergo contrahenti matrimonium cum secunda, vivente prima uxore, nulla poenitentia imponi valet. Major est certaminor verò, in qua est difficultas, probatur, & quidē quod attinet ad jus naturale, & divinum, uxorum pluralitatē permissam fuisse, expressè constat ex D. Augustino *lib. 22. contra Faustum Maritib. cap. 47.* relato à Gratiano *in cap. obijciuntur 7. 32. quæst. 4.* ubi excusat Patriarchas, & Sanctum virum Jacob, qui quatuor simul duxerit uxores propter consuetudinem, ut indicant verba illa: *Quando mos erat, crimen non erat.* Unde Josephus *lib. 17. antiquit. cap. 1.* asserit, Hebræis more majorum licitum fuisse plures simul habere uxores, siquidem Abraham habuit Saram, Agar, & Cethuram, *Genes. cap. 16. & 25.* Jacob Liam, Rachelem, Balam, & Zelpham, *Genes. cap. 29. & 30.* David plures etiam habuit uxores, ut constat *ex lib. 2. Regum, cap. 3. & 20.* & idem de Helcana Samuelis patre scriptum est *lib. 1. Regum, cap. 1.* neque ipsi Sancti Patres peccaverunt, imò eis sanctum, & laudabile fuisse, docet D. Augustinus *lib. de bono conjugat. cap. 13.* imò & D. Thomas *in 4. dist. 33. quæst. 1. art. 1.* consuetudinem polygamiam excusare testatur; atqui consuetudo neque jus divinum, neque naturale derogare potest, sed positivum tantum *cap. fin. de consuet.* ubi communiter docent Canonistæ: ergo polygamia nec naturali jure, nec divino prohibita est. Sic etiam idem Augustinus *in lib. de virginibus* scribit, antiquis patribus non fuisse peccatum, quod pluribus foeminis uterentur, quia id non re-

pugnabat juri naturali, cum non lasciviendi causa id facerent, nec contra morem, nec contra præceptum, quia nulla lege id erat prohibitum.

3 Neque huic difficultati satisfacies, si cum nonnullis ex Interpretibus Sacræ Scripturæ respondeas, Patriarchas unicam tantum habuisse uxorem, cæteras verò fuisse concubinas, idque significare verba illa apud Joann. cap. 8. *Nos ex fornicatione non sumus nati*; quasi diceret, non descendimus ex Agar Abrahæ concubina, sed ex ejus legitima uxore Sara. Id quod ex eo confirmari videtur; nam in Scripturis passim appellantur concubinæ mulieres illæ, quæ Patriarchis præter uxorem adhærebant, ut scriptum est *Gen. cap. 25. ibi: Dedit Abraham cuncta, quæ possederat, Isaac; filijs autem concubinarum largitus est munera.* Unde Leo Papa *ad Rust. Narbonens. cap. 4.* docet, concubinam non esse veram uxorem, ita ut si quis habens concubinam, uxorem ducat, non censeatur duplicare conjugium, & ponit exemplum de Sara, & Agar, intelligens, Agar non fuisse Abrahæ veram conjugem. Verum hæc evasio falsitatis convincitur; tum quia verè non concubinæ, sed uxores erant Patriarcharum, ut latè docet D. Covarr. *in 4. p. 1. cap. 4. in princ. num. 8.* nam ut rectè considerat doctus Lipomanus in *catena super Genes. & Exod. cap. 22.* concubinæ non illæ legitimæ, & fornicariæ, sed uxores minus solemnes dicebantur, quarum generationi neque hæreditas, neque æqualis honor, neque Sacerdotium, aut primogenitura debebatur, sed tantum munera quædam dabantur; quasi solum differrent uxor, & concubina in animi destinatione ex mente J. Consulti *in leg. concubinam q. ff. de concub.* Eodemque loquendi modo apud J. Consultos hujusmodi concubinæ injustè dicebantur uxores, id est, ductæ sine solemnitate legali, juxta difficilem alias textum sic intelligendum *in leg. si uxor 13. ff. ad leg. Jul. de adulter.* ut ægregiè considerat Cujacius *lib. 6. observ. cap. 16.* Tam etiam, quia absurdum est dicere, Patriarchas toto foerè vitæ tempore peccasse concubinas publicè retinētes; aut blasphemum esset dicere, Deum esse adulterij auctorem. Sic etiam & Paulus *ad Galatas cap. 4.* scribit, illos duos filios, quos habuit Abraham, significasse duo testamenta, aut duos

duos populos, & sicut Abraham habuit alterum filium ex Sara libera, alterum ex ancilla Agar, ita & Dominus duos habuit populos, alterum ex Sinagoga serua, alterum ex Ecclesia libera. Significauit enim Agar Sinagogam, Sara verò Ecclesiam; atqui Sinagoga non fuit adulterina conjunctione Deo copulata, sed legitima: ergo & Agar non fuit adultera concubina, sed legitima conjux; alias enim non esset vera significatio illa, quam consideravit Apostolus.

4 Neque superiori evasioni fauent verba illa Joan. cit. cap. 8. *Nos ex fornicatione non sumus nati*; nam de fornicatione spirituali debet intelligi, quæ idololatria est, ut indicant sequentia verba *sed unum patrem habemus Deum*: quasi diceret, nos non descendimus ex Idolatris, sed ex Patriarchis unum Deum colentibus. Appellatur enim Idololatria fornicatio spiritualis, nam per eam animæ dæmonibus subicitur, quasi prostituta, ut ostendunt Ezechielis verba cap. 10. qui dum nefandas idololatriæ superstitiones refert, quibus contaminatus est Israel, sic ait: *Habes fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo, & exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, ut ejus fieres, & edificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis, ad omne caput viæ edificasti signum prostitutionis tuæ, & multiplicasti omnes fornicationes tuas.* Minus fauet locus *Genes. cap. 25.* ubi aliud uxor, aliud concubina significare videntur; nam in Scriptura etiam veræ, & legitimæ uxores aliquando dicuntur concubine, & ipsæ concubine dicuntur uxores; unde *Genes. cap. 16.* Agar uxor dicitur, & cap. 21. dicitur Cethura uxor, & paulo post utraque appellatur concubina: eò quod apud Hebræos duo uxorū genera fuerint; aliqua enim ducebantur non solum ad procreandos liberos, sed etiam ad societatem omnium bonorum, & totius domus gubernationem, & hæ dicebantur uxores, ac propriè matres familias, earumque filij tantum parentum erant hæredes; aliæ verò ducebantur privatim, nullisque intercedentibus instrumentis dotalibus ad solum finem suscipiendi liberos, non autem ad effectum admittendi eas ad societatem, & domus gubernationem, ac istę vocabantur concubine, & in hoc sensu multoties in Scripturis Sanctis dicitur, veteres Patriarchas

chas plures habuisse concubinas, ut testatur Eminent. Card. Bellarmin. tom. 3. de Sacram. matrim. lib. 1. cap. 11. per tot. & P. Pirhing. in lib. 5. decretal. tit. de sponsalib. sect. 5. §. 1. num. 129. in fin. concluditur ergo ex dictis, polygamiā neque jure naturali, neque divino prohibitam esse: si quidem Patriarchis licitum fuit plures simul, & eodem tempore habere uxores, contra quod à nobis assertum est in superiori nostri textus conclusione.

5 Hoc idem difficultatis assumptum firmatur ex eruditissimo Cajetano in comment. ad cap. 10. Marci, ubi Christus Dominus sic ait: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam; non enim ait absolute, & simpliciter, adulterium esse, sed respectu uxoris injustè dimissæ: sentit ergo, (ait Cajetanus) non esse adulterium, vivente prima, aliam ducere.* Sic etiam idem Cajetanus super caput 19. Matth. explicans illa Evangelij verba: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur,* asserit, uxore existentē adultera, impunè, & licitè posse maritum aliam ducere. Idemque tenet Sixtus Senensis lib. 6. Bibliotheca, ubi refert, Originem tract. 2. super Matth. dicentem, quosdam Episcopos sui temporis permisisse uxoribus propter virorum adulteria ad secundas nuptias transire. Ex quibus tunc sic: certi atque indubitati juris est, per adulterium viri, aut uxoris non dissolvi matrimonij vinculum, juxta illud Christi Domini apud Matth. cap. 19. *Quos Deus conjunxit, homo non separet;* atqui juxta Cajetanum, quinimò juxta præallegata Marci, & Matthæi verba, propter adulterium potest quis dimittere uxorem suam, & aliam impunè, & licitè ducere: ergo contrahenti matrimonium cum secunda, vivente prima uxore, non rectè in nostro textu poenitentia imponitur.

6 Id quod insuper fulcitur ex Gregorio III. epist. 4. ad Bonifac. relato in cap. quod proposuisti 18. 32. quæst. 7. ubi cum quæreretur à Pontifice, quid faciendum viro esset, cujus uxor infirmitate correpta non poterat reddere debitum, concedit Pontifex, ut aliam ducat; prioris tamen curam non abjiciat; at Gregorius eam dispensationem concede-

cedere non potuisset, si juri naturali, aut divino repugnaret: ergo quia polygamia, hoc est pluralitas uxorum jure naturali, & divino permiffa est. Idque ipsum suadetur ex eo; nam durum, & irrationabile est, quam plures, qui solum sub ipso jure naturali vixerunt, peccasse, & damnatos fuisse, eò quòd simul, & eodem tempore plures duxissent uxores; arduum enim dicebat Durandus *in 4. sent. dist. 33. quest. 1.* quòd qui solum lege naturali vivebant, in eam peccassent; atque nonnullis legitur nationibus, quòd plures uxores uno eodemque tempore duxerint, uti de Indis testatur Cicero *lib. 5. Tusculanar. qq. de Ægyptijs Diodorus Syculus lib. 2. historia:* Medosque plures duxisse uxores tradit Alex. ab Alex. *lib. 1. dier. gen. cap. 24.* Similiter & Partos, de quibus scripsit Justinus historicus *lib. 41.* uxores dulcedine variæ libidinis plures duxisse: de Germanis idem observat Cæsar *lib. 1. de bello gallic. de Lacedemonijs, & Atheniensibus, Syculis, & Peonis idem etiam ostendunt Tiraquel. in leg. 7. connub. num. 16. & Gellius lib. 5. noct. atticar. cap. 24.* ex quibus omnibus clarè depromitur, licitam esse polygamiam, hoc est pluralitatem uxorum: minus ergo rectè ea tam acriter damnatur in nostro textu. Nec obstat ait Durandus, quòd ex pluralitate uxorum evenire possit discordia pacis, & tranquillitatis impeditiva; quia hoc non est per se, sed per accidens, & ex mulierum potiùs malitia: unde non concludere rationem vitandæ discordiæ; firmiter tenet, eò quòd, cum aliunde proveniat, scilicet ex malitia, juri naturali non repugnat.

7 Jure etiam positivo polygamiam permiffam esse, probatur ex difficili Ambrosij testimonio *in cap. uxor. à viro. 17. 32. quest. 7.* quod est ex comment. illius *1. ad Corinth. cap. 7.* ubi illi, qui ob adulterium dimittit uxorem, nuptias permittit; inquit enim: *Non permittitur mulieri ut nubat, si virum suum causa fornicationis dimiserit, aut apostasia, aut si impellente lascivia, usum querat uxoris invertere: quia inferior non omnino hac lege utitur, qua potior; si tamen apostatet vir, aut usum querat uxoris invertere, nec alij potest nubere mulier, nec reverti ad illum.* Et virum uxorem non dimittere, subauditur autem excepta fornicatione.

*tionis causa, & ideo non subiecit dicens, sicut de muliere; quod si discesserit, manere sic, quia viro licet ducere uxorem, si dimiserit uxorem peccantem, quia non ita lege constringitur vir, sicut mulier; caput enim mulieris vir est. Hactenus Ambrosius. Ex cuius verbis non obscure probatur, posse maritum uxorem adulteram dimittere, & alij nubere. Neque huic difficultati satisfacies, si dicas, quod, cum per adulterium uxoris matrimonium quoad vinculum dissolvatur, nil mirum quod maritus possit, superstite prima conjugē, ad secundas nuptias transire, ut colligi videtur ex *Matth. cap. 19.* ubi Christus Dominus dicit: *Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: ergo propter fornicationem poterit quis dimittere uxorem suam, & aliam ducere, adeoque per illam dissolvitur matrimonium.* Verum hæc responsio falsitatis convincitur, tum ex *Matth. cap. 5.* ubi habetur: *Omnis, qui dimiserit uxorem suam excepta causa fornicationis, facit eam mœchari, & qui dimissam duxerit, adulterat.* Quæ ultima verba indicant, adhuc postquam relicta est adultera, remanere vinculum matrimonij; adulterare enim est alterius torum violare, *cap. lex 2. §. cum ergo 36. quest. 1.* non autem potest dici violari, si non durat vinculum; quia quod nullum est, non dicitur dissolvi, vel violari, *cap. ad dissolvendum 13. de despons. impub.* Si ergo dicitur, dimissam adulterare: igitur dimissa adhuc matrimonio vincitur. Tum etiam ex *Marc. cap. 10. Lucæ cap. 16. & expressius ex Apostol. 1. ad Corinth. cap. 7.* illis verbis: *His, qui matrimonio conjuncti sunt, præcipio, non ego, sed Dominus uxorem à viro non discedere, quod si discesserit, manere inuptam, aut viro suo reconciliari;* ubi Apostolus jubet, reconciliari viro suo, innuens, adhuc post dimissionem virum proprium, id est, maritum adulteræ remanere. Nec contrarium probant *Matth. verba cit. cap. 19.* quia ibi Christus solum loquitur de dimissione uxoris quoad torum, & cohabitationem, non autem de dimissione quoad vinculum, *P. Sanchez lib. 10. de matrim. disp. 2. num. 3.**

8 Rursus eadem dubitandi ratione vires accipit ex decisione textus in cap. si qua 6. 31. quest. 1. qui de-
 sumpt:

sumptus est ex Concilio apud Vermerias, ubi dicitur, quod si mulier cum alijs conspiravit, seu consiliata sit in mortem mariti sui, & ipse se defendendo, aliquem illorum occidit, potest vir ipsam uxorem dimittere, & si voluerit, aliam ducere: mulier autem sine spe conjugij manere, & poenitentiam agere debet. Id ipsum constat ex cap. *quedam* 19. 32. *quest.* 7. ibi: *Quedam cum fratre viri sui dormivit: decretum est, ut adulteri nunquam conjugia copulentur: illi vero, cujus uxor stuprata est, licita conjugia non negentur.* Et ex Concilio Triburienſi in cap. *siquis* 24. ead. *caus.* & *quest.* ibi: *Siquis cum noverca sua dormierit, neuter ad conjugium potest pervenire: sed vir ejus potest, si vult, aliam accipere, si se continere non potest.* Quibus accedunt textus in cap. *quidam* 31. cap. *siquis* 32. 27. q. 2. ubi ex eodem Triburienſi Concilio legitur: *Siquis sponsam filij sui oppreſſerit, & postea filius ejus eam duxerit, pater postmodum non habeat uxorem, nec mulier virum. Filius, qui patris facinus ignoravit, aliam accipiat.* Quæ omnia jura manifestè probant, licitum esse conjugii innocenti, adultera dimissa, aliam in uxorem ducere, præcisa interim nocenti nubendi spe: ergo quia pluralitas uxorum simul ductarum Jure Canonico prohibita non est. Id quod confirmatur ex Concil. Arelatenſi. 1. sub Sylvestro *can.* 10. ibi: *De his, qui conjuges suas in adulterio apprehendunt, & ijdem sunt adolescentes fideles, & prohibentur nubere, placuit ut in quantum potest, consilium eis detur, ne viventibus suis licet adulteris, alias accipiant.* Ecce ubi conjugibus innocentibus consilium tantum datur, nè nubant: non ergo videtur esse prohibitum, ut dimisso illo turpi uxoris contubernio, honestas alterius nuptias possint justè contrahere. Denique decisio nostri textus valdè difficilis redditur ex *leg. communis* 7. §. *idem* 8. ff. *comm. divid.* in illis verbis: *Ergo etsi duo ventres, idem erit dicendum.* Ex quibus deducitur, posse dari casum, in quo quis decedat cum duabus uxoribus legitimis simul prægnantibus: ergo polygamia non est omni jure prohibita.

9 Et hæc sunt fundamenta, quibus nostram catholicam assertionem nervosè impugnare conantur Hæretici. Constat enim, Lutherum, Calvinum, Anabaptistasque in

eam manifestam hæresim incidisse, ut absolute affirment, cuicumque licitum esse duas, pluresve simul matrimonio habere copulatas uxores, quanvis alij, hunc fuisse Adami- tarum errorem, existiment, ut refert Eneas Sylvius *lib. sing. de Origin. Bohemor.* imò, quod mirandum est, ex Catholi- cis etiam nonnulli asserunt, pluralitatem uxorum non esse juri naturali contrariam, præcipue Durandas *in 4 sent. dist. 33. quest. 1. num. 9.* & Abulensis *super cap. 19. Matth. & in lib. 1. Reg. cap. 8. quest. 25.* Sed miror valde, Cajeta- num alias apprimè doctum, & acutissimi ingenij virum, qui etsi in hujusmodi non sit lapsus hæresim manifestam Lu- therij, ait tamen *1. ad Corinth. cap. 3.* explicans illa verba: *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum.* Et Marc. *cap. 10.* explicans illa verba: *Quicumque dimiserit uxorem,* le- gem de unitate uxoris non esse scriptam; neque implicite, neque explicitè in tota Scriptura, nec in libris Canonicis ullibi reperiri, & eam esse communem Theologorum sen- tentiam. Sed utrumque falsum esse, nè dicam erroneum, salva Cajetani autoritate, asserere non dubito.

IO Movetur Cajeranus fundamentis *suprà num. 2.* & 5. expensis. Sed, ijs parvi habitis, tenendum est, poly- gamiam omni jure, & naturali, & divino esse prohibitam; scriptamque esse legè de unitate uxoris in libris Canonicis. Pro cujus intelligentia sciendum est, pluralitatem virorum respectu unius uxoris, sive matrimonium unius foeminae cum pluribus viris simul initum esse contra primævam ins- titutionem matrimonij, & jure naturæ invalidum. Quod quidem merito ab omnibus receptum est sine controversia. Et ratio est; quia hæc virorum pluralitas manifestè repugnat primario fini matrimonij, nempe generationi prolis; nam si vagans esset concubitus, generatio impediretur, vel saltem incerta esset proles ex commixtione plurium virorum. Dein- de adversatur etiam fini secundario matrimonij, nimirum tranquillæ cohabitationi, & paci conjugum; ubi enim multa capita sunt unius corporis, nempe multi viri in eadem fami- lia innumeræ rixæ excitabuntur. Quare licet commode unus dominus plures possit habere servos; at nullus servus duobus dominis potest commode servire, ut scriptum est *Matth.*

cap. 6. Quibus, & alijs rationibus hanc doctrinam comprobabat Augustinus lib. 3. de doctrin. Christ. cap. 12. & lib. de bon. conjugat. cap. 17. sic enim considerat, scèpe cum Sanctis Patribus veteris testamenti dispensatum fuisse, ut plures simul haberent uxores, nunquam tamen in Scriptura legitur permissum uni mulieri, ut plures simul haberet viros, ut eleganter explicat D. Thomas in 4. dist. 33. quest. 1. art. 1. ad 7. quem communiter sequuntur Theologi.

II Ut ergo jam evidenter probem, contra Lutherum, & Anabaptistas polygamiam, seu matrimonium unius viri cum pluribus uxoribus simul initum esse contra primæ ejus institutionem, & jure naturæ nullum, argumentor sic. Vir, qui cum secunda contrahit, vivente prima, verè non contrahit: ergo nec matrimonium contrahit. Pater consequentia; nam matrimonium verè contractus est. Antecedens verò probatur; nam ille, qui cum secunda contrahit, vivente prima, nihil ei tradit: imò nec mulier ei sui corporis potestatem tradit, nisi propter æqualem accepti corporis traditionem, ut docet Apostolus 1. ad Corinth. cap. 7. ibi: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*: vir ergo non habet in mulierem potestatem, nec mulier in virum, nisi ratione hujus mutuæ donationis, ex qua manifestè oritur contractus, do, ut des, tunc sic: vir, qui cum secunda contrahit, vivente prima, nihil ei tradit: ergo inter hos nullus est contractus. Probatur antecedens; nam vir iste, quando contraxit cum prima, ei omnem sui corporis potestatem tradidit, & apud se nihil liberum retinuit: nihil ergo tradere potuit secundæ uxori, & consequenter non potest esse contractus, qui in mutua corporum traditione consistit. Nec audiendi sunt, qui dicunt, virum primæ uxori non tradere integram sui corporis potestatem, sed partem apud se retinere: hoc enim apertè repugnat nuper relatis Apostoli verbis, quæ ex Sactorum Patrum sententia nihil aliud significant, quam quòd neque viro, neque mulieri corpus suum alteri tradere liceat: præcipuè si consideremus, autentica Apostoli mente, quòd si vir aliquam

partem sibi retineret, ut eam secundæ uxori traderet, neque cum prima, neque cum secunda matrimonium contraheret, siquidem nulli earum æqualem fecit corporis traditionem; consequenterque contractus esset injustus, & iniquus, quasi non servata, æqualitate, quæ inter contrahentes ex naturæ præcepto servari debuit: Id enim denotant Pauli verba 1. ad Thesalonicens. cap. 4. sic scribens: *Nequis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem, quoniam vindex est Dominus.* Quæ verba etiam ad conjugium referuntur. Verbum enim *supergrediatur*, secundum Anselmi explicationem, nihil aliud significat, quam plus accipere, quam dare: vir ergo, qui non tantam potestatem sui corporis tradit, quantam accepit ab uxore, apertè supergreditur uxorem in matrimoniali contractu.

12 Neque huic doctrinæ obstat, quòd licet licet uxori in totum suo juri cedere, consentiendo, ut vir Religionem profiteamur, *cap. sanè 6. cum alijs de convers. conjug.* licebit etiam attento jure naturæ sibi in parte præjudicare, consentiendo, ut aliæ simul uxores habeant potestatem in corpus viri sui, legitimo cum illis celebrato matrimonio. Nam respondetur, verum esse, uxorem, sicut & quemlibet alium, juri suo renunciare posse; cæterum hoc procedit, quando nulla alia ratio prohibitionis adest præter proprium præjudicium, veluti in debiti conjugalitatis non petitione; secus tamen quando aliundè oritur prohibitio, ut in casu, de quo loquimur. Plures enim habere uxores illicitum est, non solum ob injuriam uxori illatam, sed etiam, & quidem principaliter, quia est contra dictamen rationis, & contra finem secundarium matrimonij, imò & repugnat matrimonij naturæ, & essentiæ. Sed objicies: si hæc pluralitas uxorum repugnaret essentiæ matrimonij, non posset Deus in ea dispensare, cujus contrarium infra dicemus. Sed respondeo, posse virum ex divina dispensatione tradere sui corporis potestatem uxori (salva manente matrimonij essentiæ) non omninò infolidum, & ita ut simpliciter uni mulieri tradatur, quin possit alteri tradi ad similis generationis actus; sed sufficere ad veritatem matrimonij tradere corpus suum, quantum satis est, ad liberorum procreationem. Quomodo intelligi possunt supra

supra relata Apostoli verba: *Vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier*, ut ostendat, virum eatentis non habere corporis sui potestatem, quatenus eam tradit uxori. Vel possunt intelligi ita ut loquatur Paulus habito respectu ad legem Evangelicam, & divinam, antiqua dispensatione cessante, in qua est mutua, & æqualis traditio utriusque insolidum: quod non ita esset, si Deus dispensasset, sicut in Veteri Testamento dispensavit, ut rectè respondet P. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 80. num. 16.*

13 Ut ergo hæc omnia meliùs declarentur, observanda est differentia inter juris naturalis præcepta: quædam enim sunt prima principia, quæ per se nota appellantur à Philosophis, suntque omnino immutabilia, & apud omnes omnino servanda, ut ex Cicerone *lib. 3. de Republ.* pulchrè notat Lactantius *lib. 6. de vero cult. Dei, cap. 8* & demonstrando probat Doctor Angel. inter omnes tum Ethnicos, tum Catholicos Philosophos haud dubiè Princeps, *1. 2. quæst. 94. art. 2.* qualia sunt prima præcepta naturalia, v.g. bonum amandum, malum fugiendum, & alia similia per se nota; sic enim præcepta decalogi prima dicuntur legis naturalis præcepta, quæ certissimam, ac penitus inviolabilem certitudinis regulam continent, ideoque in eis nulla potest habere locum dispensatio. Sunt verò alia naturæ præcepta, quæ non dicuntur de primis principijs, per se notis, sed secundariò tantum per legitimos syllogismos ex principijs naturæ inferuntur, quæ licet rectitudinis regulam contineant; non tamen ita inviolabilem, ut ab ipso naturæ auctore propter aliquas circumstantias mutari non valeant; quæ proinde variabilia quodammodo sunt: ideoque mirum non est, si apud diversas gentes diversimodè observentur, ut notat Diedro *lib. 2. de libertat. Christian. cap. 2.* & plura quidem circa polygamiam apud diversas gentes usu populi recepta refert Tiraquël. *in leg. 7. connub. à num. 20.*

14 Deinde observandum etiam est, matrimonium triplicem habere finem. Primus est procreatio prolis, & educatio liberorum, *princip. instit. de jure natur.* Secundus est operum, quæ in vita sunt, necessaria communicatio, & propterea habetur *Gen. cap. 2. Faciamus ei adjutorium simile sibi:*

Tertius finis est significatio Christi, & Ecclesiæ, hoc est, sacramentum, seu inseparabilitas. Primus finis respondet matrimonio hominis, in quantum est animal, secundus in quantum est homo, tertius in quantum est fidelis, & ligatur sacramenti vinculo. Fatemur ergo, primum finem non impediri, sed magis augeri per uxorum pluralitatem; secundum verò impediri; nam oritur discordia, & mutua auxilia, & opera præstari non possunt, exemplo Lia, & Rachel, quæ & si sorores, cum ambe essent nuptæ uni Jacob, invicem se ferre non poterant, ut constat *Genes. cap. 30.* & idem de uxoribus Abraham Sara, & Agar scriptum est *Genes. cap. 16.* Tertium finem impediri, certum etiam est; nam unum facit Christi cum Ecclesia connubium: & quamvis Ecclesia ex pluribus fidelibus constet, tamen una sola est, ob unam solam fidem, & unum baptisma, juxta illud Cant. cap. 6. *Una est columba mea, perfecta mea.* & illud Apost. 2. ad Corinth.: *Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Ubi non dixit *virgines*, & Christus unicam sibi tantum univit naturam. Quare & si polygamia non repugnet primario matrimonij fini, qui in procreatione prolis, & speciei conservatione consistit; adversatur tamen secundario, qui consistit in mutua utriusque conjugis communicatione, quæ producit amorem, & pacem in familia, ex qua animi, & voluntatis mutua conjunctione bonorum etiam, & fortunarum inter utrumque conjugem oritur communicatio. Et ideo Imperator Gordianus mulierem viro legitime conjunctam sociam vocat *in leg. adversus 4. Cod. de crimin. expilat. heredit.* Hæc autem communicatio, & pax familiæ in multitudine uxorum vix potest reperiri; ut enim ait Philosophus *lib. 2. Retbor. ad Theodect. cap. 4.* figulus figulum odit: turbabitur ergo manifestè tranquillitas, & pax domestica reipublicæ ex pluralitate uxorum uxor enim focia est, non famula, & in domestica gubernatione principatum obtinens, ut explicuit Chrysostomus *in Epistol. ad Ephesios homil. 20.* Omnia autem Principatus, ut pax servetur, suapte natura singularitatem amat, ut rectè probat Augustinus *de homo conjugal. contra foviniam. cap. 17.* & nos a iqua tradidimus in elucidatione *ad text. in cap. in apibus. 41. vers. Roma. caus. 7. q. 1. præcipue à num. 10.*

15 Ex his , quæ hæctenus à nobis dicta sunt, apertè
 constat, pluralitatem uxorum præceptis naturæ repugnare
 Jam verò probabo contra Cajetanum, & alios, in libris Ca-
 nonicis Scripturæ hanc legè de unitate uxoris scriptam esse.
 Primò; nam illud manifestum est, quod Paulus 1. *ad Corinth.*
cap. 7. scripsit: *Unusquisque uxorem suam habeat propter for-
 nicationem, & unaqueque suum virum.* In quibus verbis
 Apostolus non plures, sed unam tantum concedit uxorem,
 quam vocat propriam. Sic enim Christus Dominus unam tan-
 tum habuit sponsam Ecclesiam. Matrimonium autem est Sa-
 cramētum perfectè significans unionem Christi cum Ecclesia
 vel per charitatem, seu dilectionem, ut in matrimonio rato,
 vel per carnè assumptam in unione hypostatica verbi incar-
 nati, ut in consummato, quod neque Cajetanus, neque vir
 Catholicus negavit unquam: Cum ergo signum debeat esse
 simile rei significatæ, vir unam tantum in Lege Evange-
 lica debet habere uxorem, sicut Christus unam sponsam ha-
 buit Ecclesiam. Secundò, nam illud est contra jus divinum
 positivum, quod adversatur dicto, vel factò Dei ad actiones
 nostras dirigendas, ut tradit Augustinus *lib. 2. contra Faus-
 tura Manichæum, cap. 27.* & *lib. 1. de libero arbitr. cap. fin.*
 sed pluralitas uxorum factò Dei repugnat, qui unam tantum
 fœminam à principio uni viro conjunxit, ut patet *Genes. cap.*
2. Idque Christus ipse Hebræis respondens per *Matth. cap.*
19. explicuit: *Non legistis, inquit, quia qui fecit, ab initio*
*masculum, & fœminam fecit eos, & dixit: propter hoc dimit-
 tet homo Patrem, & Matrem, & adhærebit uxori suæ, &*
erunt duo in carne una; itaque jam non sunt duo, sed una caro.
 Si autem unus vir duas habeat uxores simul, & eodem tem-
 pore, non erunt duo in carne una, sed potius dividetur in
 plures carnes, ut notat Innocent. III. *in cap. gaudemus 8. de*
divort. Idem etiam probatur ex eo, quòd Christus ait *Luce*
cap. 16. & Marc. cap. 10. eum, qui, dimissa uxore sua, aliam
 duxerit, moechari: ergo jure Evangelico omnino est illicita
 polygamia; nam si, dimissa prima uxore, secunda valide du-
 ceretur, non moecharetur ducens secundam: dixit autem
 Christus *mœchatur.*, quod verbum denotat adulterium: ergo
 repugnat Evangelio plures habere uxores. Atque in hunc sè-
 sum

sum prædicta Evangelij verba à SS. Patribus, alijsque Ecclesie Doctoribus accipiuntur. Audi pulchra Chrysoft. verba *bo. mil. 83. super Matth. ibi: Verum etiam, quia iussit, quòd unus uni conjugatur. Nam si voluisset alteram etiam conduci uxorem uni viro creato, multas conformasset mulieres. Audi quomodo dicit, qui fecit à principio masculum, & foeminam, &c.* sentit ergo Chrysostomus legem de unitate uxoris divinitus in Evangelio esse prolatam: ergo falsò dixit Cajetanus legem de unitate uxoris non esse in Scriptura ullo modo scriptam.

16 Ex quibus necessariò inferitur, Rom. Pontificem in hac uxorum pluralitate dispensare non posse, ut unus plures uxores simul habeat, & multò minùs, ut una foemina plures simul viros habeat; quia id prohibitum est, tum jure naturali, tum Lege Evangelica ob mysticam significationem hujus Sacramenti, nimirum conjunctionis Christi cum Ecclesia. Idque expressè decisum est ab Innoc. III. in *dict. cap. gaudeamus 8.* ubi dicitur, nunquam licitam fuisse polygamiam citra divinam dispensationem: ita D. Thomas in *4. dist. 33. q. 1. art. 2.* D. Covarr. in *4. part. 2. cap. 7. §. 3.* P. Pirhing. in *lib. IV. decretal. tit. de sponsal. sect. 4. §. 1. num. fin.* Quare similiter dicendum est, nulla consuetudine effici posse, ut licita sit polygamia; quia consuetudo non potest derogare juri divino, & naturali, *cap. fin. de consuetud.* P. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 80. num. 10.* Neque huic doctrinæ obstitit textus in *cap. quod proposuisti 18. 32. q. 7.* ubi Gregorius III. uxorem secundam ducere cuidam concessit, quam dispensationem concedere non potuisset, si juri naturali, aut Evangelico repugnaret. Nam respondetur, Gregorium intelligendum de foemina nondum cognita, & de matrimonio rato non consummato, & quia mulier in gravem aliquem morbum, eumque perpetuum inciderat, conjux autem volebat ad secunda vota transire, idque indultum à Pontifice; nam ut tradit P. Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 14. num. 2.* aliquando Pontifices in matrimonio nondum consummato dispensarunt: non tamen inde colligi potest, duò simul constituisse matrimonia, sed potius primo dissoluto autoritate Pontificis iusta de causa, secundum initum, & ex consequenti unum

tantum constituisse. Vel dici etiam potest cum Turrecrem. Bellarmin. lib. 1. de matrim. cap. 11. & lib. 4. de Roman. Pontif. cap. 13. & alijs, quod in prædicti textus specie supponendum est, priorem non fuisse uxorem legitimam propter impedimentum perpetuum, veluti si foemina ita arcta erat, ut à viro cognosci non posset, idque solum declarasse Pontificem Neque huic interpretationi obstabunt illa textus verba: *Non tamen subsidij opem subtrahat ab illa, quam infirmitas, non detestabilis culpa excludit.* Quæ supponere videntur, prius matrimonium validum fuisse. Nam ut *ibidem* rectè docet Glossa verbo *nubat*, verba illa sunt intelligenda de dote restituenda; & si de alio intelligantur subsidio, non important præceptum, sed consilium.

17 Itis ita sufficienter expositis, superest ut tunc de pœna polygamie breviter loquamur. Et sanè varijs pœnis hujusmodi quasi nefandum crimen coercitum est. Olim enim Ecclesia scienter ducentibus uxore alterius publicam imposuit pœnitentiam, ut per 40. dies singulis hebdomadibus jejunarent in pane, & aqua, sic continuando per septem annos, & hæc pena dicebatur *Carena*: quomodo accipitur in nostro textu, & in cap. *accusasti* 8. de *accusat.* Sed hæc jam sunt antiquata. Jure Civili infamia notantur, leg. 1. §. *fn. leg. quid ergo* 13. §. 1. ff. de *ijs, qui not. infam.* leg. 2. Cod. de *incest. nupt.* & incidunt in pœnam stupri, juxta text. in leg. *eum, qui* 18. Cod. de *adulter.* quæ in honestis personis erat publicatio dimidiæ partis bonorum, & in humilibus corporis coercitio cum relegatione, §. *item lex Julia* 4. Inst. de *public. Judic.* Jure vero Canonico excommunicandi sunt juxta text. in cap. *an non* 19. 24. *quest.* 3. cap. *saeculares* 1. 33. *quest.* 2. Diaz in *pract. crimen Canon.* cap. 84. num. 2. §. & *pœna*, & cum publica ignominia, vel infamia calvati separandi, cap. de *benedicto* 5. & ibi Glossa verbo: & *decalvatos, caus.* 32. q. 1. cap. *nuper* 4. de *bigam. non ordin.* ibi: *illum committatur infamia, qui duas simul uxores habet.* Hodie tamen omnibus bonis confiscatis ab Inquisitoribus hereticæ pravitatis, rei hujus criminis in publicum ducuntur suggestum, ubi levem adjurant suspicionem, mitrà infami capiti eorum imposita, fustibusque coeduntur, & ad *triremes* per qui quænnium damnan-

tur:videndi sunt Menoch. *de arbitr. Judic. casu* 420. numer. 103. & 105. D. Covarr. *in 4. decretal. p. 2. cap. 7. §. 3. numer. 6.* & D. Gonçal. *hic num. 6.*

18 quibus absolutis, reliquum est, ut respondeamus ad argumenta in principio posita. Ad primum deductum ex varijs Augustini testimonijs, responderi solet, prædicta testimonia non aliter intelligenda esse, quam præexistente divina dispensatione, vi cuius olim Patriarchis antiquæ legis licitum fuit, plures simul habere uxores, ut dicitur in *cap. gaudemus 8. §. nec ulli. de divort.* & docuit Magister in *4. sent. dist. 33.* D. Covarr. *de sponsal. 2. p. cap. 7. §. 3.* Itaque non propter illius temporis consuetudinem, ut minus recte aliqui existimarunt; nam, ut supra diximus, nulla consuetudo potest aliquid contra jus divinum, & naturale inducere, *cap. fin. de consuetud.* Nec contrarium probatur ex *cap. obijciuntur. 7. 32. q. 4.* nam ibi D. Augustinus non dixit, *quia mos erat, peccatum non erat*: sed *quando mos erat*: quasi mos non sit causa, sed divina dispensatio morem excusans. Sed dices: uxorum pluralitas videtur repugnare primis juris naturalis principijs, & consequenter esse indispensabilem ex traditis *suprà num. 12.* Id quod ex eo manifeste evincitur; nam contra primum naturæ præceptum est, quod vir faciat erga uxorem id, quod erga se ab uxore fieri sibi recuset; atqui vir nollit uxorem alteri viro nubere: ergo contra prima naturæ principia erit, ut ipse possit aliam uxorem simul habere. Cui difficultati respondebis, verum esse, primis juris naturalis principijs repugnare, quòd quis erga alterum faciat, quod erga se fieri non vult, servata nimirum proportione. Nam quia Prælati vult, nè subditus ei resistat, sed obediat, non sequitur inde, quòd subditus intendat, nè Prælati ei resistat, sed obediat; non enim eadem est proportio: sic ergo procedit in casu nostro, nam diversa est ratio, & proportio multorum virorum respectu unius uxoris, ac plurium uxorum respectu unius viri; pluralitas enim uxorum ad unum virum non est contra prima principia universalis naturæ, quamvis aliquo modo juri naturali adversetur, quatenus est contra conclusiones ab ipsis principijs naturæ derivatas. Non enim repugnat matrimonij naturæ, nec primario
ejus

ejus fini, licet interim matrimonio non congruat, si omnes matrimonij fines expectemus. Et in hoc sensu dicimus matrimonium cum alia contractam, vivente prima, jure naturali nullum esse, posse tamen in ea pluralitate Deum dispensare; cum solum adverteretur fini secundo matrimonio: vide Pat. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 80. num. 8. & 16. in fin.*

19 An autem possit Deus dispensare, ut una uxor pluribus viris simul, & eodem tempore nubat, non idem omnes sentiunt. Nam Cardin. Bellarmin. *lib. 1. de matrim. cap. 11. post. 2. prop. & alij DD.* tenent Deum non posse dispensare; eo quod sit contra prima principia juris naturalis. At mihi semper probabilius visum est, non ita repugnare juri naturali, quin Deus per absolutam suam potentiam, id concedere possit, ut docet P. Sanchez *ubi nuper num. 15.* Contink. *tract. de mata. disp. 26. dub. 2. num. 29.* ubi notandum, quod quædam actiones hominum ex objecto suo sunt per se, ac intrinsecè malæ, & prohibitæ, ita ut malitia ab ipsis separari non possit, quales sunt Deum odisse, blasphemare, & alia similes. Quædam verò sunt actiones malæ, quia repugnant juri naturali, ita tamen, ut cohonestari, & licitæ fieri possint, si is, qui hanc potestatem habet, tribuat jus tales actiones exercendi. Sic occidere innocentem, censetur per se malum, si tamen Deus, qui est Supremus Dominus vitæ hominum, consentiat, vel præcipiat, ut innocens occidatur, sicut præcipit Abrahamo, ut immolaret filium suum innocentem, id statim desinit esse malum, & fit licitum. Similiter in nostro casu, omnis polygamia, præsertim illa, per quam plures viri eodem tempore ducunt unam in uxorem, unaque pluribus nubat, repugnat juri, non solum divino, sed etiam naturali; quia Deus, qui solus supremum dominium habet in corpora humana, non aliter concessit contrahentibus matrimonium potestatem tradendi invicem sua corpora ad usum generationis, nisi ut unus vir cum una femina conjugatur: quare si aliter fiat, id repugnat juri naturali, & divino: si verò Deus licentiam det conjugibus ad hoc faciendum, tunc id neutri juri adversatur, sed est licitum, & honestum. Ex quo colligitur, quod Deus, quando permittit polygamiam, non propriè in ea dispensat, sed conditionem apponit, qua posita, illa mala, seu illicita esse

esse definit, sicut si præcipiat Deus, ut innocens occidatur: Ita P. Laym. *lib. 5. tract. 10. p. 3. cap. 6. num. 9.* conducitque elegans doctrina Basilij *lib. 8. de matrim. cap. 2. num. 6, & 2. seqq.*

20 Verum nunc in lege Evangelica hujusmodi dispensatio sublata fuit à Christo Domino; nam *Matth. cap. 19.* matrimonium ad primævum statum reduxit, in quo unam tantum uxorem ducere licebat; quare hodie nemo sive fidelis, sive infidelis plures simul uxores habere poterit, cum omnibus sit interdicta polygamia, & quando infideles convertuntur ad fidem, debent redire ad primam legitimam uxorem, & separandi sunt ab alijs uxoribus; quia matrimonium cum illis celebratum erat irritum, prout expressè dicitur in *cap. gaudemus 8. de divort.* Nam lege naturali etiam olim, & in veteri lege hujusmodi matrimonium erat irritum, & sola Dei dispensatione validum fuit; postquam ergo Christus cassavit illam dispensationem, matrimonium illud irritum est jure naturæ, ut ab initio fuerat. Itaque matrimonium etiam infidelium cum pluribus uxoribus irritum est, non propter prohibitionem legis Evangelicæ, quæ non obligat nisi baptizatos, sed propter jus divinum naturale illud irritans, per quod (postquam Christus substulit dispensationem divinam) ad pristinum statum reductum est matrimonium. Quare defendi nulla ratione potest doctrina Abulensis, qui *super cit. cap. 19. Matth. quest. 35.* ait, infidelibus licitum esse, & sine peccato plures habere uxores: & explicat decisionem textus in *dict. cap. gaudemus 8.* dicens, infideles cogendos esse dimittere posteriorem uxorem, dum baptizantur, non propterea quod peccaverint accipiendo plures uxores, sed retinendo tantum. Quam doctrinam ex supra traditis quasi erroneam damnat Enriquez *lib. 11. de matrim. cap. 2.* & ut temerariam, ac errori proximam Ledesma *cod. tract. quest. 65. art. 2.*

21 Similiter non obstat Cajetani argumentum *suprà num. 5.* deductum ex verbis *Marci cap. 10.* ibi: *Qui cumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, mœchatur super eam.* Neque enim rectè argumentatur Cajetanus explicans, Christum Dominum non dixisse secundum illud

matrimonium esse adulterium simpliciter, sed respectu prioris conjugij : quasi diceret adulterium esse improprie, non absolute, & simpliciter. Verum hæc interpretatio mihi placere non potest; tum quia illa verba *super eam* non habentur apud *Luc. cap. 16.* neque apud *Matth. cap. 19.* ubi absolute dicit uterque Evangelista : *Et aliam duxerit, mœchatur* : tum quia illa verba à Marco adjecta : *Mœchatur super eam*, non tollunt adulterium, sed aliquid addunt; nam mœchari super dimissam uxorem, verè mœchari est, & adulterari, addita tamen injuria injustæ dimissionis : tum denique quia manifestè convincitur Cajetanus *Ex D. Augustini lib. 1. de adulter. conjug. cap. 11.* & Beda *super Marc. cit. cap. 10.* ubi eodem modo, ut nos diximus, prædicta Evangelij verba explicarunt, & probavit Innoc. III. *in dict. cap. gaudemus 8.* & ita communiter interpretantur ex consensu omnium SS. Patrum. Neque etiam superiori nostri textus assertioni refragatur textus *in cap. quos proposuisti 18. 32. q. 7.* cui responsum jam est *supra num. 15.* Nec item adversatur quod *num. 6.* dicebamus, videlicet, uxorum pluralitatem apud plures nationes permissam esse : unde creditum difficilimum est, eas lumine, ac ratione naturali destitutas esse. Nam hoc mirum alicui videri non debet, cum etiam erraverint colendo deos falsos. Ad confirmationem ipsius dubitandi rationis respondetur, quod tranquillæ conjugum cohabitationi, non per accidens, ut aiebat Durandus, sed per se, & ex natura rei obstat uxorum pluralitas, attento foeminarum nativo genio, & amore, quo uxor virum prosequitur. Non enim fert amor consortium in re amata, ut prosequitur omnino videndus P. Sanchez *de matrim. l. 6. 7. disp. 80. num. 8.*

22 Rursus non obstat difficultas *num. 7.* de prompta ex difficili Ambrosij testimonio relato *in cap. uxor à viro 17. 32. q. 7.* nam ibi Ambrosius, cum docet, uxorem non posse adulterum maritum dimittere, & alij nubere, posse tamen maritum; legis Julæ, non Dei, Imperatorum Severi, & Antonini, non Christi, ac forensis judicij suo tempore receptissimi, non cœlestis rationem habuit; cum enim de divina egit, semper docuit, æquam viri, & uxoris esse rationem

rationem, ut constat ex *lib. de Abraham, cap. 4. & 7. & in Lucam, cap. 16.* Itaque cum in eo cap. dicit: *Non enim permittitur mulieri, ut nubat, si virum suum causa fornicationis dimiserit, quia inferior non omnino hac lege utitur, de lege, & permissione civili agit, quæ potiore[m] habet causam viri, quàm uxoris, ut & Augustinus testatur lib. 2. de adult. conjug. cap. 8.* Cum autem ad finem de viro agit, subdit: *Quia verò licet uxorem ducere, si dimiserit uxorem peccantem, quia non ita lege constringitur vir, sicut mulier.* Quare verissimum est, Ambrosium dicere, quòd vir non constringitur lege civili, ad hoc ut repudiare non possit, nec accusare uxorem de adulterio, & inde cum alia contrahere, sicut constringitur mulier, quæ maritum adulterum accusare non potest, nec ab illo ea de causa divertere, ut constat ex *leg. 1. Cod. ad leg. Ful. de adulter. ex Lactant. lib. 6. divina instit. cap. 23. D. Basilio epist. 1. ad Amphil. cap. 9. nec non D. Augustino lib. 1. de nupt. cap. 10.* At isti omnes loquuntur sane, sicut & Ambrosius, de legibus sæculi suo tempore receptissimis, quæ aliter de foeminis, aliter de viris disponebant, ut post Mendezam *lib. 2. de confirmat. Concil. Illiberr. cap. 20. docet Basilius lib. 7. de matrim. cap. 52. num. 3. cum 3. seqq.*

23 Quòd si hæc interpretatio alicui non arrideat, responderi etiam potest cum P. Greg. *in cap. 1. de sponsal. num. 28.* accipiendo Div. Ambrosium non de qualibet fornicatione, ut propter eam dissolvatur matrimonium, sed de incestuosa, ita ut propter incestuosam copulam præcedentem matrimonium ipsum dissolvatur, seu potius non subsistat, veluti si uxor prius patri, deinceps filio, vel fratri mariti nubat. Quo casu ipsa separata carere debet spe conjugij, ipse tamen maritus aliam ducere valet. Quomodo etiam accipiendi sunt textus *in c. quedam 19. cap. qui dormivit 21. cap. concubuiſti 23. cum seq. 32. quaest. 7. cap. 1. donat. inter vir. ubi D. Gonçal. num. 3.* Nec etiam assertioni nostræ obloquitur textus *in cap. si qua mulier 6. 31. q. 1.* nam ibi nequaquam permittitur secundum conjugium durante primo, sed tantum decernitur, ut qui in culpa esset, à secundo matrimonio prohiberetur, si forsan defuncta prima, secundo nubere

bere vellet; conceditur tamen innocenti, ut si velit, iterum nubat, non quidem prima uxore superire, sed illa defuncta. juxta textum sic etiam intelligendum *in cap. si qua 1. de divor.* docet P. Pirhing, *in lib. 4. decret. tit. de divor. §. 9.* Eadem fidei dealbandi sunt textus in contrarium *num. 8. expenit, in cap. quidam desponsavit 31. cap. si quis 32. 27. q. 2. cap. quadam 19. 32. q. 7.* in quibus, cum statuat, licere, dimissa uxore adultera, cum alia matrimonium inire, supponendum est, uxorem decessisse; ita ut in eo dispar unice sit conditio nocentis, & innocentis; quòd innocens, defuncta uxore, nubere alteri poterat; at nocens, etiam defuncto conjugē, sine spe conjugij remanebat in poenam violatæ fidei; nec novum est hoc genus poenæ in Ecclesia: ob varia enim scelera eorum authores spe conjugij privantur, ut constant ex *cap. raptor, 23. cap. statutura 34. 27. q. 2. cap. si quis 2. cap. de eo 5. 30. q. 1. cap. hi verò 22. 32. q. 7. junct. alijs quamplurimis congestis à Basilio ubi supra, num. 9.*

24 Deinde non obstat Concilium Arelat. 1. *sub Sylvestro, can. 10.* in illis verbis: *Consilium eis detur, ne viventibus suis licet adulteris, alias accipiant.* In quibus Patres consilium vocant, non quòd præceptum esse nollent, sed quòd in vitijs corrigendis ea tunc moderatione uterentur, ut suadere potius honesta velut parentes, quàm cogere ut Judices videri vellent. Denique non obstat difficultas deducta ex *leg. communis 7. §. idem 8. ff. commun. divid.* pro gujus solutione videndus est Antonius Faber *in ejus rational.* quem refert, & sequitur D. Gonçal. *in presenti, num. 9.* Hæc satis sint pro hujus textus Elucubratione.

Si aliquid dissonum, vel devium in his elucubrationibus unquam reperiatur, correctioni Sanctæ Romanæ Ecclesiæ libentissimè submittimus, & corrigi paramur.

INDEX

RERUM , ET VERBORUM , QUÆ IN HISCE
elucubrationibus continentur.

Prior numerus paginam ; posterior numeram mar-
ginalem denotat.

A

Abbas propter contumaciam
Episcopi in benedicendo
recipit potestatem alios
benedicendi, perinde ac si
esset benedictus. *Pag. 104.
num. 10. & pag. 126. n. 36.*

Abiathar à Salomone Rege
fuit depositus à Sacerdo-
tali dignitate. *pag. 47. n. 7.
O pag. 68. num. 29.*

Accessorium sequitur natu-
ram principalis, nisi diver-
sa in utroque militet ra-
tio. *pag. 440. n. 29.*

Acetum an sit valida materia
Sacramenti Eucharistia.
pag. 330. n. 37.

Actio quælibet Christi Do-
mini nostra debet esse ins-
tructio. *pag. 73. n. 4.*

Actiones humanæ quædam
sunt intrinsecè malæ, ita
ut malitia ab ijs separari
non possit, quædam verò
sunt malæ, ita tamè ut lici-
tè fieri possint. *p. 453. n. 19.*

Actus requirens spontaneum

consensum non valet si
metus intercessit. *pag. 248.
n. 14. O 15.*

Actus ut voluntarius, vel ne-
cessarius dicatur, non at-
tenditur effectus, sed cau-
sa, & origo. *pag. 270. n. 35.*

Adamus primus hominum
parens quando fuerit crea-
tus. *pag. 81. n. 15.*

Adami peccatum qualiter in
ejus posteros derivetur.
pag. 82. n. 16.

Aditio hereditatis metu facta
an sit valida. *pag. 254. n. 18.
in fin.*

Adulterium Jure Civili diri-
mit matrimonium, secus
jure divino, & Canonicis
p. 455. n. 22. O 23.

Advocatio, seu defensio Ec-
clesiarum ad Reges, & su-
premos Principes expe-
ctat. *pag. 231. n. 28.*

Agresta non est sufficiens ma-
teria ad consecrationem
calicis. *pag. 331. n. 28.*

Alienatio rerum Ecclesiæ, cui
Princeps secularis consen-

- sum præstitit nulla est. pag. 210. 4 n. 9.
- D. Ambrosius dominium rerum Ecclesiæ Imperatori concedens explicatur. pag. 223. n. 21.
- Anathema an, & in quo differat ab excommunicatio-
ne majori. p. 37. n. 8. & 9.
- Antichrestis Jure Canonico inspecto omnino impro-
batur. pag. 366. n. 31.
- Appellari an possit à senten-
tia Archiepiscopi ad Con-
cilium Provinciale. pag.
18. n. 21.
- Appellatio à sententia Rom.
Pontificis ad futurum Ge-
nerale Concilium non ad-
mittitur. pag. 19. à n. 22.
- Appellari non licet à senten-
tia Papæ ad Tribunal
Christi. pag. 23. n. 26.
- Appellantes à R. Pontifice ad
futurum Concilium, eo-
rumque Consiliarij, & fau-
tores quasnam poenas in-
currant. pag. 24. n. 28.
- Appellari an liceat à senten-
tia Sedis Apostolicæ ad
futurum Concilium, con-
sentiente Pontifice. *ibid.*
n. 29. & 30.
- Aqua vino consecrando mis-
cenda est pro Sacrificio
Missæ celebrando. p. 315.
n. 10.
- Aqua quare in Missæ Sacrifi-
cio fuerit vino admixta, &
quid significet. p. 216. n. 11.
- Aquæ admixtio cum vino
consecrando an sit de ne-
cessitate Sacramenti. pag.
317. n. 12.
- Aqua debet in parva quanti-
tate vino admisceri in
Missæ Sacrificio, & quare.
p. 329. n. 26. & p. 333. n. 32.

B

- Baptismus collatus à Paulia-
nistis, & cataphrygis nul-
lum est. pag. 10. n. 10.
- Baptismus necessarius est
omnibus tam adultis,
quàm parvulis ad remis-
sionē peccati originalis. p.
78. n. 10. & 2. seqq.
- Baptismus non minus neces-
sarius est filijs fidelium, seu
jam baptizatorum, quàm
filijs Infidelium. pag. 86.
n. 20. & 21.
- Baptismus sub debita forma
à Judæo, sive Pagano col-
latus validus est. pag. 105.
n. 11. & p. 126. n. 36. in fin.
- Baptismus per metum colla-
tus an sit validus. pag. 242.
n. 8. & 9. & pag. 372. n. 6.
- Baptizatus per vim precisam,
& absolutam nec rem, nec
characterem recipit Sacra-
menti. *ibid.*
- Baptismi sanguinis virtute
justificatur Infans in utero
Pp2 exilz

I N D E X.

- existens. pag. 93. n. 27.
- Baptismus amentibus, & dormientibus an utiliter conferatur. *ibid. in fin.*
- Beneficiorum collatio, seu institutio an ad Principes seculares expectet. *pagin. 225. n. 23. & 24.*
- Beneficia Ecclesiastica qualiter dicantur spiritualibus annexa. *p. 228. n. 26. & 27.*
- Beneficij Ecclesiastici incapax est laicus. *p. 396. n. 31. & pag. 402. n. 36. in fin.*
- Bigami nudantur clericalibus privilegijs, si sint in minoribus tantum ordinibus constituti, secus si in sacris. *pag. 385. n. 20. in fin.*
- Bona temporalia, quæ usui Ecclesiæ donantur, Ecclesiastica fiunt. *pag. 36. n. 17. in fin.*
- Bona temporalia habentia onus reale, si postea fiant Ecclesiastica, an duret onus. *pag. 67. n. 28.*
- Bona, & res dicuntur alter sanguis, & vita hominum. *pag. 179. n. 22.*
- quomodo differant. *ibid.*
- Christi, & Papæ idem est Tribunal. *pag. 23. n. 26.*
- Clerici in grave delictum lapsi ex antiqua Ecclesiæ consuetudine in Monasterium pœnitentiæ peragendæ causa, non professionis emitteudæ detrudebantur. *pag. 252. n. 17.*
- Clerici in majoribus ordinibus constituti matrimonium ex dispensatione contrahentes an privilegio fori gaudeant. *pag. 383. n. 18. & 2. seq.*
- Clerici in Sacris Ordinibus constituti conjugia celebrare non possunt, & quare. *pag. 383. n. 21. & 28.*
- Clerici per vim, vel metum ordinati non tenentur servare castitatem ordini sacro annexam. *pag. 388. num. 23.*
- Clericus in minoribus ordinibus constitutus, si matrimonium contrahat, an ipso jure amittat beneficium, quod antea obtinebat. *pag. 390. num. 25. & 26.*
- Clerici in sacris an castitatem ex vi præcepti, vel consilij observare teneantur. *pag. 401. num. 35.*
- Clericus conjugatus non gaudet nisi privilegio fori, & Canonis. *pag. 402. num. 36.*

C

- Causam damni dans damnum dedisse videtur. *pag. 431. n. 30.*
- Causa peccati, & occasio

- Cœlibatus an jure divino Sa-
 cerdotibus fuerit injunc-
 tus, an jure Ecclesiastico,
pag. 374. num. 9.
- Cœlibatus primis Ecclesiæ
 sæculis à Græcis, & Lati-
 nis observatus fuit, sed ab
 hac lege Græci postea dis-
 cesserunt. *pag. 378. num.*
14.
- Collatio præbendarum, &
 dignitatum Ecclesiastica-
 rum an ad Principes sæcu-
 lares expectet. *pag. 225.*
num. 23.
- Collationis verbum in lata
 significatione an compre-
 hendat etiam præsentatio-
 nem. *pag. 227. num. 25.*
- Communicatio, sive com-
 munitio apud fideles multi-
 plex reperitur. *pag. 139.*
num. 11.
- Communicans cum excom-
 municato majori excom-
 municatione ligato, mino-
 rem tantum excommuni-
 cationem incurrit. *pag.*
141. num. 12.
- Communicans cum excom-
 municato vi præcisa, &
 absoluta nullam incurrit
 excommunicationem, se-
 cus si vi conditionali. *pag.*
142. num. 13. & 14.
- Communicans cum excom-
 municato quando majori
 excommunicatione lige-
 tur. *pag. 144. num. 15.*
 & 2. *seq.*
- Compensatio an detur ratio-
 ne juramenti in usurarum
 debito. *pag. 347. num.*
13. & pag. 408. num.
6.
- Compensatio in deposito lo-
 cum non habet, & quare
pag. 373. num. 19.
- Compensatio an admittatur,
 si quis juraverit *verè* solve-
 re certam pecuniæ quanti-
 tatem. *pag. 355. num. 21.*
- Conjux innocens an vivente
 uxore adultera alij nubere
 possit. *pag. 456. num. 23.*
- Concilium generale an sit
 supra Papam. *pag. 12. à*
num. 12.
- Concilia generalia, & eorum
 Canones à R. Pontifice
 confirmatur, roburque
 accipiunt. *pag. 13. num. 13.*
- Concilium Provinciale an sit
 superius Metropolitanò,
pag. 18. num. 21.
- Concilium generale prævalet
 Papæ in casu, quo Ponti-
 fex sit dubius, vel in schis-
 mate, quando duo, vel plu-
 res contendunt de Pontifi-
 catu. *pag. 30. n. 35. & 36.*
- Concilium generale an pos-
 sit recusari. *pag. 34. num.*
38. in fin.
- Concilium generale, in causis
 fidei an possit errare. *pag.*
37.

37. *num. 41. in fin.*
Concilium Constantiense de potestate Concilij generalis in Rom. Pontificem expenditur. *pag. 30. num. 35.*
- Concilij** Constantiensis Constitutio ad evitanda quibus ex causis edita fuerit. *pag. 148. num. 18.*
- Concubina** in Sacra Scriptura, & apud antiquos PP. quenam intelligendę sunt. *pag. 438. num. 3. & 4.*
- Concubina** ab uxore quomodo differat. *ibid.*
- Conditio turpis**, vel impossibilis adjecta matrimonio habetur pro non adjecta, si verò sit contra substantiam matrimonij, illud vitiat. *pag. 275. num. 1. & pag. 284. num. 9.*
- Conditio** apposita contra substantialia actus illum vitiat; non verò si sit contra ea, quę proveniunt ex natura actus. *pag. 279. n. 5.*
- Conditiones**, quę matrimonij substantiæ, seu illius bonis adversantur, vitiant matrimonium. *pag. 284. num. 9. & 10.*
- Conditio** contra substantiam matrimonij illud non vitiat, si apponatur matrimonio jam contracto, secus si postea. *pag. 285. n. 10.*
- Conditio servandi castitatem** apposita in matrimonio, an illud vitiet. *pag. 286. num. 11. & 12.*
- Conditio turpis**, vel impossibilis an equè vitiet matrimonium, ac alios contractus. *p. 294. n. 19. & 20.*
- Conditio** hæc si permiserit rem secum habere, an rejiciatur tanquam turpis. *p. 297. num. 21. & 22.*
- Conditio** propriij patrimonij retinendi an sit contra substantiam professionis regularis, ipsamque vitiet. *pag. 298. num. 13.*
- Conditio** contra substantiam matrimonij ab uno tantum contrahente apposita, an illud vitiet. *pag. 300. num. 25. & 26.*
- Conditio** si millies heredi dederit, an vitiet libertatis dationem. *pag. 306. n. 31.*
- Conditio turpis** adjecta à Patre filijfamilias institutioni, cur illam vitiet. *pag. 307. num. 32.*
- Confirmationis** materia est Chrisma ex Oleo, & balsamo confectum. *pag. 311. à num. 16.*
- Conjugatus** beneficij Ecclesiastici incapax est, nisi ex Pontificis dispensatione. *pag. 396. num. 31. & pag. 402. n. 36. in fin.*
- Conjugium** Clericis in minoribus

- ribus ordinibus contritu-
tis omni tempore licitum
fuit. *pag. 389. num. 24.*
- Consensus legitime præditus
in matrimonio tria bona
matrimonij in se includit.
pag. 284. num. 9.
- Consensus in matrimonio
non est necessarius in car-
nalem coitum, sed erit
sufficiens in mutuam cor-
porum traditionem. *pag.*
287. num. 12.
- Consensus alius quoad obli-
gationem ex parte contra-
ctus, alter quoad essentiam
ex parte contrahentis in
matrimonio intervenit. *ib.*
- Consensui nihil tam contra-
rium est quàm vis, atque
metus. *pag. 235. n. 2. in fin.*
- Consilium licet excitet ad
deliberandum, non tamen
ad sequendum. *pag. 371.*
num. 5. & pag. 407. n. 4.
- Consuetudine an possit in-
troducti, ut pro exequijs
mortuorum, vel adminis-
tratione Sacramentorum
aliquid temporale detur,
vel accipiatur. *p. 99. n. 5.*
& pag. 119. n. 29.
- Consuetudo juri naturali, aut
divino derogare non po-
test. *ibidem.*
- Consuetudo efficere non po-
test, ut laici jus spirituale
obtinere possint. *pag. 225.*
n. 23.
- Consuetudo immemoralis,
& privilegium quatenus
æquiparentur. *p. 226. n. 25.*
- Contractus sub impossibili
conditione celebrati, qua-
tenus sint inutiles. *p. 294.*
a n. 19 & pag. 305. n. 30.
- Corpora multa Sactorum ve-
nerantur in terris, quorum
animæ cruciantur in infer-
nis. *pag. 9. n. 9. & pag.*
36. n. 40.
- Creditor in sortem principa-
lem imputare debet fru-
ctus rei pignoratæ, aliàs
usurarius erit. *p. 346. à n.*
12. & pag. 157. n. 22.
- Creditor an teneatur in sor-
tem imputare non solum
fructus perceptos, sed
etiam quos percipere po-
tuit. *p. 360. n. 25. & 26.*
- Culpa suos tantum debet te-
nere auctores. *p. 80. n. 14.*

D

- Debitum in Sacramentis du-
pliciter considerari potest.
pag. 122. n. 32.
- Debitor usuras promittens
non obligatur, juramento
tamen accedente cogitur
eas præstare. *p. 429. n. 28.*
- Decimæ prout sunt fructus
temporales à laicis percipi
possunt, non verò quate-

- nus sunt stipendium ministrorum Ecclesie. pag. 224. n. 22.
- Decimarum solutio est juris divini, originativè, seu exemplariter, non verò formaliter. p. 328. n. 24.
- Defensio à Principe, nec à lege tolli potest. p. 8. n. 8.
- Defensio propriæ vitæ omnijure permissa est, nec imputatur homicidium ex ea. pag. 175. n. 19.
- Delictorum punitio etiã in brutis exercetur. pag. 162. num. 9.
- Detrusio in monasterium poenitentiæ peragendæ causa olim non inducebat professionem. pag. 252. n. 17.
- Diatio tantum ita excludit extraneã, & dissimilia, ut includat omnes casus similes, in quibus est eadem ratio. pag. 339. n. 24. in fin.
- Differentia nulla est quoad Deum inter juramentum, & simplicem loquelam. pag. 432. n. 31.
- Dignius, & potentius trahit ad se minus dignum. pag. 110. n. 17.
- Dioscorus non fuit R. Pontifex, sed Patriarcha Constantinopolit. p. 31. n. 36.
- Dispensare an possit Pontifex in voto castitatis ordinis sacro annexo. pag. 382. num. 17.

- Dolus dans causam contractui bonæ fidei an tollat consensum. pag. 238. n. 5.
- Dolus in spiritualibus an vitiet contractum. pag. 240. n. 6. & 7.
- Dolus dans causam ingressui in Religionem, & professioni, an ipsam nullam reddat. pag. 257. à n. 21.
- Donatio metu facta an ipso iure sit nulla. p. 265. n. 30.
- Donatio mortis causa facta ea conditione, ut nullo casu revocari possit, an sit valida. pag. 304. n. 29.
- Dormiens propter homicidium in somnis commissum, an incurrat poenam irregularitatis. pag. 173. num. 18.
- Duo capita in uno corpore tanquam monstrum esse non possunt. pag. 144. n. 10.

E

- Ebrius si sua culpa in ebrietate incidit, & ebrius existens hominem interfecit, vel mutilavit, an & quando sit irregularis. pag. 163. à n. 10.
- Ebrietas dupliciter contingere potest. pag. 169. n. 14. & 15.
- Ecclesia an possit errare ligans

- gando non ligandum, & absolvendo non absolvendum. pag. 9. n. 9. & pag. 35. n. 39.
- Electus per laicos ad dignitates Ecclesiasticas electionis comodo caret, & intelligibilis manet. p. 207. n. 7.
- Emerere Sacramenta in extrema necessitate an sit licitum, contra Sotum late discutitur. p. 114. n. 21.
- Episcopus dispensare non potest cum conjugato, ut beneficium Ecclesiasticum possit obtinere. pag. 397. num. 32.
- Episcopus potest dispensare cum homicida, & irregulari in beneficio simplici. *Ibidem.*
- Errare an possit Pontifex in Canonizatione Sanctorum. pag. 36. n. 40.
- Error, & ignorantia perinde ac furor excludunt consensum. pag. 168. n. 13.
- Excommunicatio communiter dividitur in majorem, & minorem. pag. 336. n. 7.
- Excommunicatio major quando incurratur a communicante cum excommunicato. p. 144. n. 15.
- excommunicatio absolute prolata an intelligatur de majori. pag. 145. n. 16.
- Feudalis cause cognitio regulariter domino feudi competit. p. 43. n. 4. & 5. & pag. 346. n. 25.
- Fides propria in adultis, in parvulis autem fides aliena desideratur ad susceptionem baptismi. p. 83. n. 22.
- Fidejussor an ultra sortem principalem teneatur ad usuras, & alias accessiones. pag. 433. n. 32.
- Filiis non imputantur peccata parentum. p. 80. n. 14.
- Filius impubes an Religioni alligetur ex obligatione parentum. pag. 267. n. 32. & 2. seq.
- Filiae in electione propositi non coguntur sequi parentum imperium, si sint in aetate nubili; alias secus. *Ibidem.*
- Foemina suspenditur cum ipso pecore, cum quo se commiscuit. p. 162. n. 9.
- Foeminae an ex privilegio Rom. Pontificis dignitates Ecclesiasticas conferre valeant. pag. 226. n. 24. & 25.
- Foetus adhuc in utero existens an possit baptizari. pag. 93. num. 27.
- Fructus ex re pignoratata percepti

- cepti imputantur in sortem debiti principalis; & quare. pag. 357. n. 22. & pag. 358. num. 24.
- Fructus rei pignoratæ ad debitorem expectant tanquam dominum rei. *ibid.*
- Fructus rei pignoratæ quinam in sortem imputentur. p. 360. n. 25. & 26.
- Fructus pignoris quomodo retineri possint, qui imputentur in sortem principalem. p. 362. n. 27. & 28.
- Fructus rei feudalis domino cedūt interim dum vassallus mutuan pecuniam non solvit. pag. 363. n. 29.
- Fructus percepti ex re pignori data pro securitate dotis, an sint imputandi in sortem. pag. 364. n. 30.
- Furiosus, si durante furore hominem occidat, aut mutilet, immunis est à pœna irregularitatis, & quare. pag. 160. n. 7. & 8.
- Furiosus propter immanitatem delicti quandoque punitur. pag. 162. n. 9.
- Furiosus, qui Ferdinando Catholico Regi nostro vulnus intulit, lethali supplicio affectus proponitur. *ib.*
- Furiosus, qui culpa propria incidit in furorē, efficitur irregularis ex homicidio in furore commisso. pag. 166. n. 12.
- Furiosus an tempore furoris puniri possit propter delictum ante furorē commissum. pag. 183. n. 25. & 26.
- Furem, vel latronem occidere an liceat pro necessaria rerum defensione. p. 177. *anum.* 20.
- Fur nocturnus, vel diurnus an & quando possit impunè occidi. p. 179. n. 22. *in fin*

G

- Galliæ Reges an in suo Regno beneficia, & dignitates Ecclesiasticas cōferre possint. pag. 227. n. 25.
- Giezi eadem lepra, qua Naaman laborabat, fuit percussus. pagin. 113. numer. 19.
- Gladium tam spirituale, quā temporale est penes R. Pontificem. pag. 84. n. 9.
- Gratia gratis conferri debet, alias non erit gratia. pag. 113. n. 20.
- Gratificari benefactori juri naturali congruum est. p. 405. numer. 2.
- Græci à cœlibatus lege discedunt. pag. 378. n. 14.
- Ha-

H

Habilitas si ab initio adfuit,
an noceat inhabilitas me-
dio tempore superveniens.
pag. 391. n. 26.

Hæresis non potest dari sine
depravatione intellectus
errantis in his, quæ fides
tradit. *pag. 106. n. 12.*

Hispaniarum Reges decimas,
quas vulgò *Tercias* vocant,
percipiunt ex privilegio
Apostolico. *pag. 224.
num. 22.*

Homicidium ab ebrio com-
missum an inducat irregu-
laritatem. *pag. 163. d
num. 10.*

Homicidium casuale inducit
irregularitatem, quoties
culpa, vel negligentia ca-
sum præcessit. *pag. 168.
n. 13.*

Homicidio ab ebrio commis-
so tres actus considerari
possunt. *pag. 169. n. 14.*

Homicidium casuale, cui præ-
cavendo adhibita non est
omnis diligentia, peccatum
est læthale inducens irre-
gularitatem. *p. 173. n. 18.*

Homicidium necessarium quid
sit. *pag. 175. n. 19.*

Homicidium pro sola rerum,

& bonorum defensione an
sit permissum. *pag. 177. n.
20.*

Homo ad imaginem Dei
conditus est. *ibid.*

Ignorantia, & error perinde
ac furor excludunt con-
sensum. *pag. 168. n. 13.*

Imperator potest esse Judex
in causa propria. *pag. 44. n.
5.*

Imperatores quondam Erb-
nici, & mundani Pontificis
nomen usurpabant. *pag.
214. n. 13.*

Imperator an totius mundi
dominus dicatur. *pag. 221.
n. 19. & 20.*

Impubes religioni oblatum
infra annos pubertatis ex-
ire non potest. *p. 267. n.
32. & 33.*

Impubes an teneatur lege
aquilia. *pag. 170. n. 16.*

Infames sacris ordinibus in-
signiri non possunt, nec ad
officia Ecclesiastica pro-
moveri. *pag. 421. n. 19.*

Infantes capaces esse baptis-
mi sæper Ecclesia docuit,
contra Anabaptistas, &
alios hæreticos. *p. 77. d. n. 9.*

Infantes an sine baptismo vel
mar.

- martyrio possint salvari in fide parentum. *p. 85. n. 19.*
- Infantes ex nulla culpa tenentur. *pag. 170. n. 16.*
- Infans doli capax an dari possit. *pag. 172. n. 17.*
- Infantes sine baptismo decedentes an sempiterno igne puniantur. *p. 185. n. 27.*
- Ingratitudo grave nefas reputatur. *pag. 183. n. 25.*
- Intentio contraria bonis matrimonij non deducta in conditionem expressam, sed tantum mente retenta an vitiet matrimonium. *p. 288 n. 13. & pag. 291. numer. 16.*
- Irregularitatem an incurrat ebrius, si hominem tempore ebrietatis occiderit. *p. 163. a num. 10.*
- Irregularis non est qui se defendendo alterum occiderit. *pag. 175. n. 19.*
- Irregularitas contrahitur ex homicidio commissio non servato moderamine inculpatae tutelae. *ibidem.*
- Irregularis an sit occidens hominem ob rerum, & bonorum defensionem. *pag. 177. num. 20. & 2. seqq.*
- Indæ inviti, & renuentes an possint cogi ad baptismum suscipiendum. *pag. 242. n. 8. & 9.*
- Iuramentum metu praestitum validum est, & quare. *pag. 237. n. 4 & pag. 264. num. 29.*
- Iuramentum, & votum metu emissum quatenus equiparentur. *ibidem.*
- Iuramentum à Josue praestitum dolo Gabaonitarum an sit validum. *pag. 262. n. 27. & 28.*
- Iuramentum de solvendis usuris qualiter possit obligare. *pag. 429. n. 28. & 29.*
- Iuramentum a simplici loquela quid differat. *p. 432. numer. 31.*
- Iurans spōsalia, ac postea castitatis voto se adstringens, an possit licitè matrimonium contrahere, retento animo ingrediendi religionem ante consummationem. *pag. 292. n. 17. & 18.*
- Jurisdictiones spiritualis, & temporalis an resideant penes R. Pontificem. *p. 48. a n. 8. usque ad n. 16.*
- Jurisdicctio spiritualis, & temporalis an, & in quo differant. *pag. 62. n. 3.*
- Juris naturalis præcepta in duplici sunt differentia. *p. 447. n. 13.*
- Ius patronatus vendita Villa, vel Castro quomodo transeat in emptorem. *p. 110. num. 17.*

Ius patronatus an sit spirituale, vel spiritualibus annexum. pag. 109. n. 16. & pag. 228. n. 26.

L

Laicorum incapacitas quoad res, & bona Ecclesiastica. pag. 210. n. 10. & 2. seq.

Laici quantumvis regio diademate insigniti comprehendantur in prohibitione non disponendi de rebus Ecclesiæ. pag. 213. n. 12.

Laici omnino incapaces sunt juris decimarum. pag. 224. num. 22.

Laicis potest competere ex privilegio R. Pontificis jus percipiendi decimas. *Ibid.*

Laicus incapax est juris conferendi, non obstante contraria consuetudine etiam immemoriali. pag. 225. n. 23. & 24.

Laicus non est capax beneficij Ecclesiastici. pag. 395. n. 31.

Laici ex dispensatione Pontificis possunt Canonicatus, & beneficia obtinere. pag. 402. n. 36.

Laicus an habeat potestatem excommunicandi, & absolvendi. pag. 226. n. 24.

Laicus de causa juris patronatus cognoscere non potest. pag. 228. n. 26.

Laicis jus patronatus ex gratia Ecclesiæ fuit concessum. pag. 230. n. 27.

Leo Papa quomodo se subiecit iudicio Imperatoris. pag. 26. n. 30.

Leprosi in lege veteri ab omnium communicatione separabantur. pag. 141. n. 12.

Libertas servo relicta sub conditione si milites herediter dederit, an sit valida. pag. 306. n. 31.

Locatio non transfert dominium in conductorem. pag. 304. n. 29.

Lora, hispanè autem *Agustie* non est sufficiens materia Sacramenti Eucharistiæ. pag. 331. n. 29.

M

Marcellinus Papa à Concilio iudicatus non fuit ob defectum jurisdictionem. pag. 29. n. 29.

Maria Virgo Deipara quomodo verum matrimonium contraxerit. pag. 286. n. 11. & 3. seqq.

Maritus ad sacros ordines ascendere potest, uxore, si se nex fuerit, promittente continentiam in seculo, si verò juvenis, proficiente religionem. pag. 396. n. 31.

Ma

- Maritus dote sibi non soluta,
an fructus pignoris retine-
re possit abique usuræ la-
be. pag. 344. n. 10. & 11.
& pag. 364. n. 30.
- Martyrium pro Christo pas-
sus ex Dei privilegio justi-
ficatur. pag. 93. n. 27.
- Matrimonium celebratum
sub conditione: *Ego te in
uxorem accipiam, si tantum
mibi donaveris*, an valeat.
pag. 98. num. 4. & pag. 118.
num. 28.
- Matrimonium dupliciter cō-
siderari potest, ut Sacra-
mentum, & ut contra-
ctus. *ibidem*.
- Matrimonium ex metu gravi
celebratum nullum est ip-
so jure. pag. 249. n. 15.
- Matrimonij tria bona: vide
in verbo *consensus*.
- Matrimonium contractum
sub intentione contraria
bonis ejus, an sustineatur.
pag. 288. n. 13. & pag. 291.
num. 16.
- Matrimonium cum aliqua
jurans contrahere, & pro-
ponens religionem ingre-
di, an teneatur prius ma-
trimonium contrahere, &
postea ante ejus consum-
mationem religionem in-
gredi. pag. 292. n. 17. & 18.
- Matrimonium contractum
inter B. Virginem, & S. Jo-
seph quo sensu imperfe-
tum dicatur à Sanctis PP.
pag. 289. n. 14.
- Matrimonium contractum à
Clericis in sacris ordinibus
constitutis nullum est. pag.
374. n. 9.
- Matrimonium, & ordo sacer
non sunt essentialiter op-
posita. pag. 383. n. 18.
- Mentiri non licet etiam pro
alterius vita servanda. pag.
416. n. 14.
- Merces, quæ levandæ navis
causa in mare projiciuntur
an habeantur pro dereli-
ctis. pag. 271. n. 36. & 37.
- Metropolitanus non est supra
Concilium Provinciale.
pag. 18. n. 21.
- Metu gravi gesta an nulla
sint ipso jure, an ab initio:
respondetur sub distinctio-
ne. pag. 248. n. 14. & 2 seqq.
- Metus an nullum reddat vo-
tum, seu professionem.
ibidem.
- Metus an jure positivo tan-
tum, an etiam jure natu-
rali nullum reddat votum.
pag. 255. n. 20.
- Metus mortis an, & quando
vitiet votum, seu profes-
sionem regularem. pag.
270. n. 35.
- Miites Alcantaræ, & Cala-
trayæ licet uxorati fori pri-
vilegio gaudet. pag. 384. n.
19.

Monarchia præstantior est aristocratia, & democratia. pag. 195. n. 11.

Mutans ea mente, ut plus forte recipiatur, tenetur in animæ iudicio. pag. 107. n. 14. & 5.

Munus sub usuris accipere, an & quando sit peccatum. pag. 417. n. 15. & pag. 431. num. 30.

N

Naturalia, & substantialia contractus quæ dicantur. pag. 279. n. 5. & 6.

Necessitas extrema an excuset à simonia. pag. 114. n. 21. usque ad 27.

Nemo pro peccato alterius est puniendus. p. 80. n. 14.

Nemo militans Deo implicet se secularibus negotijs. pag. 63. n. 24.

Nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet. pag. 125. n. 35.

Nicolaus I. quandonam fuerit Pontifex creatus. pag. 129. in princ.

Non præstat impedimentum quod de jure non sortitur effectum. pag. 395. n. 30.

Noxalis actio de pauperie an & quando concedatur nominis feræ bestię. pag. 181. n. 23. & 24.

O

Oblationis paternæ virtute filij an Monachi efficiantur. pag. 267. n. 32. & 2. seq.

Oblationes duplicis generis olim à fidelibus, dum Missę sacrificium celebrabatur offerebantur. p. 333. n. 31.

Obligatus ad factum etiam Jure Pontificio præcisè facere cogitur. p. 355. n. 20.

Occasio, & causa peccati quomodo differant. pag. 431. n. 30.

Occidere quatenus alterum liceat, pag. 175. n. 19.

Occidens hominem ob reum, & patrimonij tutelam an sit irregularis. pag. 177. n. 20. & 2. seqq.

Olei admixtio cum balsamo consecrato an sit de necessitate Sacramenti confirmationis. pag. 322. à n. 17.

Ordinati à simoniacis licet cum effectu characterem accipiant, non habent tamen exercitium ordinum collatorum. pag. 122. n. 32.

Ordinatus per vim, vel metum an obligetur ratione voti ad servandam continentiam. pag. 371. n. 5. & 6. & pag. 388. n. 23.

Ordines sacros an possit conjugari

- jugatus suscipere. *pag.* 396. *num.* 31.
- Ordo sacer, & matrimonium non sunt essentialiter opposita. *pag.* 383. *n.* 18.
- Originale peccatum qualiter in posteros Adæ transfundatur. *pag.* 82. *n.* 16.
- P**
- Pacta contra substantiam contractus an illum vident. *pag.* 302. *n.* 27. & 28.
- Pactum *antichresis* Jure Canonico inspecto nullum est, secus Jure Civili. *pag.* 366. *n.* 31.
- Panis induratus est valida prioris consecrationis materia. *pag.* 314. *n.* 9.
- Papa an sit supra Concilium generale. *pag.* 12. *n.* 12.
- Papa in quo sensu Pater Ecclesiæ, & simul filius dicitur. *pag.* 16. *n.* 18. & *pag.* 21. *n.* 24. & 25.
- Papa etiam spontè non potest se subicere Concilio generali. *pag.* 24. *n.* 29. & 30.
- Papæ nomen apud Græcos patriarchis, & Episcopis cõmune fuit. *pag.* 31. *n.* 36.
- Papa cur non possit aliquid statuere contra articulos fidei semel diffinitos. *pag.* 33. *n.* 37.
- Papa an ligetur statutis Conciliorum generalium. *ibid.*
- Papa an possit errare in fidei quæstionibus. *pag.* 35. *n.* 39. & 2. *seqq.*
- Papa aliquando Imperator appellatur, & Princeps Principum mundi. *pag.* 61. *num.* 27.
- Parochus temporale aliquid an possit recipere pro administratione Sacramentorum. *pag.* 99. *n.* 5. & *pag.* 119. *n.* 29.
- Patronatus jus an sit spiritualibus annexum: vide in verbo *jus patronatus*.
- Paulus Apostolus an habuisset uxorem. *pag.* 376. *n.* 11. & 12.
- Peccatum originale ex ipsa carnali conceptione contrahitur. *pag.* 80. *n.* 13.
- Peccatum ex voluntate procedit, liberoque mentis arbitrio committitur. *ibid.* *num.* 14.
- Permutationes rerum Ecclesiæ an possint fieri auctoritate Principis sæcularis. *pag.* 231. *n.* 28. & 29.
- Pœnæ appellantium à sententijs R. Pontificis ad Concilium generale quænam sint. *pag.* 24. *n.* 28.
- Pœna an imponatur secundum tempus delicti, vel pœnæ inflixendæ. *pag.* 55. *n.*

- num. 3. & pag. 184. n. 26.* Pontifex an possit dispensare in voto continētiæ solemnizato per susceptionem sacri ordinis. *p. 382. n. 17.*
- P**oenitentia an sit necessaria in suscipiente baptismum. *pag. 88. n. 22.*
- P**olygamia omni jure improbata est, & quare. *p. 444. à n. 10.*
- P**olygamix crimen quibus poenis puniatur. *pag. 452. num. 18.*
- P**ontifex non potest recusari. *pag. 33. n. 38. in fin.*
- P**ontifex an habeat utrūque gladiū, spiritualem scilicet, & temporalem. *p. 48. à n. 9.*
- P**ontifex ut Christi Vicarius habet eandem potestatem, qua Christus degens in terris pollebat. *p. 49. n. 10.*
- P**ontifici Maximo à Christo Domino potestas spiritualis, & temporalis tradita fuit. *ibidem.*
- P**ontifex ex causa potest Principes seculares Regno privare, & alijs donare. *pag. 53. n. 14.*
- P**ontifex non potest se subjicere etiam spontè judicio Principum sæcularium. *p. 24. n. 29. & 30.*
- P**ontifex an habeat potestatem, seu jurisdictionem temporalem directè, & in actu, an solum indirectè, & in habitu. *p. 51. à n. 12.*
- P**ontifex mundi dominus appellatur. *pag. 221. n. 20.*
- P**ontifices R. pro merito humilitatis *servos servorum Dei* se se nominari passim sunt. *pag. 61. n. 22.*
- P**otestas Christi quanta fuerit in temporalibus. *p. 58. n. 19. & 20.*
- P**otestas Pontificia, & Regia an essentialiter distinguantur. *p. 60. n. 21. & pag. 62. num. 23.*
- P**ræcepta juris naturalis in duplici sunt differentia. *pag. 447. n. 13.*
- P**ræscriptio immemorialis, & privilegium an & quando æquiparentur. *pag. 226. num. 24.*
- P**recariæ aliæ concessæ fuere ab Ecclesia spõte sua, aliæ jussu Principis; & quod discrimen inter eas agnoscatur. *pag. 232. n. 29.*
- P**recarium concessum eo pacto, ut non nisi post certum tempus petatur, an sit nullum. *pag. 302. n. 27. & 28.*
- P**reces an inducant vitium simoniæ, si propter illas detur beneficiū, vel aliud spirituale. *pag. 120. n. 30.*
- P**rinces sæculares in res, & personas Ecclesiasticas nul-

lam habent potestatem.

pag. 210. à n. 9.

Principi licet rem meliorem;
sive æqualem Ecclesiæ do-
nare, & aliam ab Ecclesiâ
accipere. *pag. 232. n. 29.*

Prodigus quis sit, & an fu-
rioso æquiparetur. *p. 181.*
num. 23.

Professio est contractus ultrò
citroque obligatorius. *p.*
235. n. 2.

Professio ad sui validitatem
requirit spontaneum con-
sensum. *pag. 251. n. 16.*

Professio per simulationem
an nulla sit in utroque fo-
ro. *pag. 251. num. 16. &*
2. seqq.

Professio emissa per dolum,
& circumventionem Ab-
batis an obliget profiten-
tem. *pag. 257. à n. 22.*

Professio metu mortis emissa
an & quando sit valida.
pag. 270. n. 35. & 36.

Professio an vitietur ex pacto
reservationis proprij. *pag.*
298. n. 23.

Prophetia an vendi possit
absque simoniæ labe. *pag.*
124. n. 34.

Puer ordinatus in sacris non
tenetur continere. *p. 388.*
num. 23.

Puniendus est quis in eo, in
quo deliquit. *pag. 411.*
num. 9.

Q

Quæ ipso jure nulla sunt,
quatenus rescindi, & re-
vocari dicantur. *p. 265. n. 30.*

Quæ contra leges, & bonos
mores sunt, nec nos facere
posse credendum est. *pag.*
307. n. 32.

Quæ directe prohibentur, per
obliquum permitti non
debent. *pag. 358. n. 24.*

Quod lege permittente fit,
nullam meretur poenam.
pag. 175. n. 19.

Quod semel utiliter constitutu-
m est, durat, licet detur
casus, a quo initium habe-
re non potuerit. *pag. 383.*
num. 18.

R

Recusari an possit R. Pontifex.
pag. 33. n. 38. in fine.

Reipublicæ nimis exitiosum
est duorum legibus subja-
cere. *pag. 194. n. 10.*

Res spirituales nullo tempo-
rali pretio aestimari possunt.
pag. 111. n. 18.

Res levandæ navis causa in
mare projectæ an pro de-
relictis habeantur. *p. 271.*
n. 36. & 37.

Res

- Res sacra ex Constitutione Ecclesiae possunt fieri non sacrae auctoritatis Papae. pag. 382. n. 17.
- Res transit cum onere suo. pag. 67. n. 28.
- Restitutio in integrum an implorari possit adversus sententiam à Pontifice latam, pag. 37. n. 31.
- Restitutio in integrum facilius conceditur, quam appellatio. *ibid.*
- Rex est persona saecularis: vide in verbo *unctio*.
- Rex oleo delinitur in brachio, sive humero, vel in armo, Episcopus vero chrismate consecratur in capite, & quare. pag. 213. n. 12. *in fin.*
- Regibus Catholicis jus percipiendi decimas concessum est. pag. 224. n. 22.
- Reges Galliae quo jure Praebendas, & Ecclesiastica beneficia conferre possunt. pag. 227. n. 25.
- Reges duo in uno regno esse non possunt. pag. 194. a num. 10.
- Romana Ecclesia est mater omnium Ecclesiarum, ob idque dicitur refugium oppressorum. pag. 20. n. 23.
- Roma quare dicta fuit caput mundi. pag. 221. n. 19.
- Romanus Pontifex compe-
- tens est ad cognoscendum inter principes de juramento, & pacis violatione. pag. 40. n. 1.
- Romulus in Remum parricida fuit. pag. 191. n. 4.
- Romuli peccatum an fratricidij, aut parricidij nomine appellandum sit. pag. 198. n. 17. & 18.

S

- Sacerdotes omnes tam Gentilitiae, quam Judaicae religionis ab uxoribus abstinere. p. 386. n. 21. & 22.
- Sacerdotali dignitati nulla dignitas saecularis equiparari potest. p. 213. n. 12. *in fin.*
- Sacramentum ordinis à simoniaco collatum quem effectum habeat. p. 122. n. 32.
- Sacra ex Constitutione Ecclesiae tantum possunt fieri non sacra auctoritate Pontificis. pag. 382. n. 17.
- Satisfactio non est pars essentialis Sacramenti poenitentiae, sed tantum integralis. pag. 323. n. 18.
- Sententia R. Pontificis à Concilio generali retractari non potest per appellationem ad ipsum interpositam. pag. 29. n. 34.

- Signum debet esse simile rei significatæ. *pag. 449 n. 15.*
- Similitudo non semper dicit æqualitatem. *p. 145. n. 16.*
- Simoniacus cur hæreticus præsumatur. *pag. 106. n. 12.*
 & 13.
- Simonix triplex species refertur. *pag. 107. n. 14.*
- Simoniacus mentalis an teneatur restituere, quod per simoniam mentalem acquisivit. *ibid. & pag. 108. num. 15.*
- Simonia jure divino, ac naturali est pretium dare, seu accipere pro gratia, & sacramentis. *pag. 111. n. 18.*
 & 19.
- Simoniacus an sit pater dans pecuniam Sacerdoti nolenti aliter baptizare parvulum in extremis positum. *pag. 114. à n. 21.*
- Simonix definitio proponitur. *pag. 115. n. 22.*
- Simonia an committatur redimendo vexationem justè, vel injuste factam circa rem spirituales, vel spiritualibus annexam. *pag. 117. n. 26. & 27.*
- Simoniacis quibus puniantur pœnis. *pag. 106. n. 13.*
- Simplex promissio, & juramentum quoad Deum an equipareatur. *pag. 432. num. 31.*
- Spiritualia in triplici sunt differentia. *pag. 109. n. 16.*
- Spirituale aliquid multipliciter dici potest. *pag. 123. num. 33.*
- Subdiaconatus primis Ecclesiæ sæculis facer gradus non credebatur. *pag. 380. n. 16.*
- Subdiaconis licuit habere uxores usque ad tempora Gregorij I. *ibid.*
- Subrogatus sapit naturam ejus, in cujus locum subrogatur. *pag. 393. num. 28. in fin.*
- Suffragia pro decedentibus solo baptismi desiderio quare offerri jubentur. *pag. 76. n. 8.*
- Supplicari an possit à sententia Sedis Apostolicæ, seu R. Pontificis. *pag. 27. n. 32. & 38.*
- Symmachus Papa à Concilio non fuit absolutus, sed dimissus tam ex capite innocentix, quam ex defectu jurisdictionis. *pag. 26. num. 30.*

T

Timor reverentialis Patris asufficiat ad rescindendum contractum. *pag. 266. n. 31.*

Tria bona in matrimonio exiguntur, proles, fides, Sa-

- cramentum. pag. 284. n. 9.
 Tributorum præstatio est signum subjectionis. pag. 47. num. 7.
 Tributum à Christo Domino solum quodnam fuerit. pag. 63. n. 24.
 Tonsuræ primus, præcipuusque effectus quis sit in tonsurato. pag. 372. n. 7.
 Tonsura prima initiatus an gaudeat fori privilegio. pag. 402. n. 36. & 37.

V

- Valor Sacramentorum, non pendet à bonitate, vel malitia ministri, sed à principali agente, qui est Christus. pag. 103. n. 8.
 Vasa sacra possunt licite vendi, dummodo non pluries vendantur ratione consecrationis. pag. 110. n. 17.
 Vendere Sacramenta, & eorum gratiam est in se simoniacum, & jure divino, ac naturali prohibitum. pag. 111. n. 18. & 17.
 Verbum non potest aliquando exponitur, id est non debet. pag. 317. n. 12.
 Vinum de vite est materia necessariò requisita ad consecrationem Calicis. pag. 313. numer. 8.
 Vinum congelatum an possit valide consecrari. p. 314. n. 9.
 Virginitas est res consilij, non præcepti. pag. 248. n. 14.
 Violentum est, quod fit ab extrinseco passio non conferente vim. pag. 142. n. 13. in fin.
 Vis præcisa, & absoluta distinguitur à conditionali. pag. 142. n. 13. & pag. 243. num. 9.
 Vim vi repellere omnia jura permittunt, servato moderamine inculpatæ tutelæ. pag. 175. n. 19. & pag. 192. num. 6.
 Unctio Regum non continet aliquod Sacramentum, nec in ea confertur ordo sacer, aut aliqua spiritualis potestas. pag. 212. n. 11. & 12.
 Volenti, & consentienti non fit injuria. pag. 425. n. 22.
 Voluntate, & proposito maleficia distinguntur. pagin. 160. num. 7.
 Voluntas coacta vera voluntas est, sed non spontanea, seu libera. pag. 248. n. 14.
 Voluntas coacta non sufficit in actibus, in quibus requiritur omnimoda libertas, ut in matrimonio, voto, & alijs. pag. 249. n. 15.
 Voluntatis definitio traditur. *ibid.*

Voluntás, seu conatus inefficax non reputatur pro facto, quando agitur de poenis incurrendis. *pag. 395. n. 30. in fin.*

Voti, & baptismi metu susceptorum dispar ratio. *p. 243. num. 9.*

Votia, & juramenti differentia. *pag. 264. n. 29.*

Votum metu gravi emissum nullum est ipso jure. *pag. 248. à n. 14. & an jure naturali. pag. 255. n. 20.*

Votum dolo emissum an sit ut validum sustinendum, *pag. 257. à n. 21.*

Votum metu mortis emissum an & quando obliget. *pag. 270. n. 35. & 2. seq.*

Votum metu reverentialem emissum an sit validum. *pag. 266. n. 31.*

Votum an obliget puerum doli capacem. *pag. 268. n. 33. & pag. 388. n. 23.*

Usura omni jure prohibita

est. *pag. 412. à n. 10. usque ad 13.*

Usurarum exercitium nec Pontifice permittente, nec ulla consuetudine licitum reddi potest. *p. 416. n. 14.*

Usuras exercere erga alienigenas an unquam licuerit Judæis. *pag. 418. n. 16.*

Usurarij tam Clerici quàm laici quibus poenis subiacent. *pag. 420. à n. 18.*

Usura an possit accipi ab hoste. *pag. 418. n. 16. & pag. 425. n. 23.*

Usura an sit licita ex testatoris voluntate. *p. 405. n. 2. in fin. & pag. 423. n. 22.*

Usurarum promissio juramento firmata, an obliget promittentem. *pagin. 429. num. 28.*

Usurarius censendus est creditor, qui fructus pignoris in sortem principalem non computat. *pag. 357. n. 22. & seqq.*

LAUS DEO.

1717

G-E 526